

8713

శ్రీసీతాలక్ష్మణ హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రాయనమః

రామచంద్రరాజరవి

ప్రణీతం బైన

మహా నైరౌదయుము
(పద్యకావ్యము.)

ప్రకాశకుడు :

రామచంద్రరాజరాజు

శ్రీముక్తిరామేశ్వరము P. O.

ప్రొద్దుటూరు.

ప్రొద్దుటూరు

సాంధ్యము ప్రచురించుమున
ముద్రితము.

సర్వస్వామ్యములు
ప్రకాశకులవి.

1959.

మూల్యము
రూ. 5-0-0

హా చ్చ రి క.

ఈ సమస్యనుండి ఈ ప్రబంధ సర్వస్వామ్యములు ప్రకాశ
కుండనగు నాకు చెందియున్నవి. నా వ్రాతమూలకమైన అను
మతిలేనిది యెవ్వరు ఈ ప్రబంధమును పునర్ముద్రణ చేయరాదు.
ఇందలి భాగములనుగానీ, పద్యములనుగానీ ప్రకటించరాదు.
ఇందుకు ఖిన్నముగ నడుచుకొన్నవారు నే జరుపబోవు నిరీతి
చర్యలకు పాక్షికమగుదురు.

మరియు:

శ్రీముక్తిరామేశ్వరము,

ప్రొద్దుటూరు తా॥

కడప జిల్లా.

13-4-1959.

ఇట్లు,

కొడవలూరు పెద్దరామరాజు,

ప్రకాశకుడు.

శ్రీ క స్తు.
విజ్ఞాపనము.

క॥ తనయుఁడు తెలుపును గావ్యం

బు నిధానము గుడి వనంబు భూచేవస్థా

పనమును నను నియ్యెడును

జను శాస్త్రములందు సప్తసంతతులనఁగఁ॥ (అప్పకవీయము)

గుణగ్రహణపారిణులగు విద్వత్కవి వృషభులారా!

తరు తటాకాది సప్తసంతానములలో నగ్రగణ్యమని ప్రఖ్యాతి గాంచిన ప్రబంధమును భగవదనుగ్రహముచే రచియించు కుతూహలము గలవాఁడనై యైహికా ముష్మిక ఫలప్రదమగు పుణ్యచరిత్రముకొఱకు నే నధికప్రయత్నముతో శోధించి యెట్టకేలకు శ్రీమహాస్కాందపురాణస్థమగు శంకరసంహితలోని శివరహస్యఖండమునందు కార్తికేయజననమాది వల్లీకల్యాణమువరకు గల కథను సందర్శించి మహానందంబునొంది దానిని బద్ధగద్యాత్మకముగాఁ గృతినేయ నిశ్చయించుకొంటిని.

తత్కథాలహరిని బ్రవహింపజేయుటకుగాఁ గీర్తిశేషులైన శ్రీముది గొండమల్లనారాధ్యపుత్రుండగు బ్రహ్మయలింగకవి వతంసుఁ డత్యంత పద ప్రౌఢిమము ఛేదము సంస్కృతసమాసభరితమును శబ్దవైచిత్ర్యంబును పొంగారునట్లు మనోహరమగు కైలితో రచించియుండు “శివరహస్య ఖండతత్వప్రకాశిని” యని పేరువడసిన పంచనకావ్యమును నేను మూల గ్రంథముగా జరిగ్రహించియున్నాను.

ఇయ్యది మహాసేననామ వాఙ్మృదగు కుమారస్వామి జననకథ యగుటంబట్టి ప్రబంధమునకు “మహాసేనోదయము”నియెడి నామధేయంబు గావించి పై నుదహరింపబడిన కవినత్తముఁడు వ్రాసిన గద్యకావ్యమునందలి (1) సంభవకాండము, (2) అసురకాండము, (3) వీరమాహేంద్ర కాండము, (4) యుద్ధకాండము, (5) దేవకాండము నను నీ యైదు కాండములతో నైదుపదియగు సంభవకాండమునందు గౌరీ మహేశ్వరుల

కల్యాణమగుదాక నడిచిన కఠనువదలి తదంతికగాధనుండి ప్రారంభించి దేవకాండాంతమువరకు సంపూర్ణముగా బద్ధగద్యములతో నెనిమిది యాశ్వాసములు ప్రబంధమును వ్రాశితిని.

యేనిట్లువ్రాయుటలో నీగ్రంథమునకు మూలముగా బరిగ్రహింపఁ బడిన గద్యప్రబంధముయొక్క పదరచనా ప్రావీణ్య సౌకుమార్యములు సంస్తనీయమగునంతటి సరసముగా నుండుటవలన గద్యమును వ్రాయు నప్పుడు దత్తమయగాధయందు బొందుపరుపఁబడిన మూలగ్రంథమునందలి శ్లాఘాపాత్రములైన పదములను దొలగించి యన్యపదప్రయోగమునకు సాహసించితివేని యందలి సౌకుమార్యము నీడించగలదని ధృఢముగా దలంచి సంశయించక నాయాచోటుల కథాభాగములందు మార్పులు సేయకయే మూలగ్రంథగద్యము ననుసరించి వ్రాశియున్నాను.

తెలుఁగున గ్రంథములను రచించుకవులకు దమపూర్వగ్రంథములలో నున్న కథాభాగములు కల్పనలు స్వకీయప్రబంధములయందు బ్రవేశపెట్టు టయుఁ దెనుఁగుగా మార్పుకాలమున సంస్కృతగ్రంథముల గల సమాన ములు మొదలగునవి కూడా పొప్పించునట్టి యలవాటున్నదనుటకు నిస్సంశయము.

ఈ విషయము విశదమగుటకై బ్రహ్మశ్రీ వర్ణముల చినసీతారామ స్వామి శాస్త్రులు తమ వసుచరిత్రవిమర్శనములో తెలిపియున్న కొన్ని యనుస్మృతుల నిం దుదాహరించుచున్నాను.

సుహాకవి యగు శ్రీహర్షుడు రచించిన సంస్కృతభాషయందలి వైషధకావ్యమును కవిసార్వభౌమ బిరుద ప్రసిద్ధుఁడగు శ్రీనాథుఁడాంధ్రీక రించుటలో రెండవసర్గ 41 శ్లోకములోని "గమికర్మీకృతనైకనీవృతా" యను ప్రయోగమును తన శృంగార వైషధములో ద్వితీయాశ్వాసము 21 పద్యములో "గమికర్మీకృతనైకనీవృతుఁడనై" యనియునుమూడవసర్గ 61 శ్లోకములోనిదగు "ఈశాణిమైశ్వర్యవివర్తమధ్యే" యనుప్రయోగము నష్టమాశ్వాస 193 పద్యములో "త్రైయశాణిమభూతిసూక్ష్మతరమధ్యా"

యనియును రెండవసర్గ 103 శ్లోకములోని “అశ్రాంతశ్రుతిపాతపూత
రసనావిర్భూతభూరిస్తవా జిహ్వాబ్రహ్మముఖౌఘ విఘ్నితవస్వర్గక్రియా
కేళినా” యను ప్రయోగమును ద్వితీయాశ్వాసము 41 పద్యములో
శా॥ వేదాభ్యాసవిశేషపూతరసనావిర్భూతభూరిస్తవా పాదబ్రహ్మముఖౌ
ఘవిఘ్నితవస్వర్గక్రియాకేళిచే” అనియు ననుసరించి యున్నాడు.

★ పద్యములయందేగాక గద్యములయందు నైతమనుసరించెను. ★

దృష్టాంతము.

రెండవసర్గ 89 శ్లోకములోని “సయయాధుతపక్షతిఃక్షణంక్షణముర్ధ్వా
యనదుర్విభావనః వితతీకృతనిశ్చలచ్ఛదఃక్షణమాలోకకదత్తకౌతుకః” యను
ప్రయోగమును తృతీయాశ్వాసము 36 వచనములో “ఒక్కొక్కమాటు
విధూతపక్షతీయును, నొక్కొక్కసారి యూర్ధ్వాయన దుర్విభావనంబును
నొక్కొక్కమాటువితతీకృత నిశ్చలచ్ఛదంబును నగుచుననియును, మూడవ
సర్గ 50 శ్లోకములోని “వేలాతిగన్మ్రేణగుణాబ్ధివేణి” యను ప్రయోగ
మును ద్వితీయాశ్వాసము 57 పద్యములో “వేలాతిగ కాంతకాంతగుణాబ్ధి
వేణివగునీవు యనియు ననుస్మరినొనర్చెను.

మఱియు మూలగ్రంథములోనివానియనుసరణమేకాగ్రంథాంతర
వాక్యములనయితమనుసరించియున్నాడు.

దృష్టాంతము.

బాలరామాయణములోని “యాకుందేందుతుషారహారధవశా” యను
వాక్యమును పష్టాశ్వాసము 13 వచనములోని “కుందేందుతుషారహారధవ
శంబును” నగు దివ్యరూపంబున ననియును, ఉత్తరరామచరిత్రలోని
“అనిర్భిన్నగభీరత్వాదంతర్గ్ధఘనవ్యధఃపుటపాకప్రతీకాశోరామస్యకరుణో
రసః” యను దానిని ప్రథమాశ్వాసము 108 గద్యములో “సఖులారా!
యేప్రకారంబునంబుటపాకప్రతీకాశంబయిన కరుణరసంబున కరుణరసంబున
బురపురంబొక్కెదరు” యనియును, భారతోద్యోగపర్వములోని “నాదయ్య
మునెత్తికోలుతుదిదాకుటగాదె భుజంగభంజనా” యను దానిని బంచమా

స్వానము డి! పద్యములో "నాదయ్యమునెత్తికోలుతుదిదాఁతుటగాడె
దోఁతదోఁతనా" యని యమసరణము జేసియున్నాడు.

మఱియు నిట్టియనుసృతులెన్నియో పూర్వప్రబంధములయందెము
ప్రబడియున్నవి. వానినన్నింటినెంజూపదొరకొనుటకు నీవిజ్ఞప్తి విపులంబ
యవనుభీతిచే విరమించితిని.

కాబట్టి యీ సాంప్రదాయ మాండ్రప్రబంధ కర్తృసామాన్యంబని
యును యదియొక కవిసమయమువంటిదిగాఁగై కొనంబడి సర్వులచేత
సవలంబింపఁబడియుండుటవలన నిదియొక లోపంబుగాదనియెడితలంపుగొని
నేనీప్రబంధమునందచ్చటచ్చట గద్యరచనయందు మూలగ్రంథముననుసరించి
వ్రాశితిని విన్నవించుకొనుచున్నాను.

విద్యత్కవిమండలములారా! "అత్యవత్సర్వభూతాని" యను పురాణ
పంచమున కున్మిషట్టయి సమదృష్టిచే నీగ్రంథమును బరిశీలించి దోషములు
గాన్పించెనేని నాకు దెలియచేసిన మీ నిర్వేతుకజాయమాన కరుణాపర
త్వంబువ కానందించి మీరేర్పరించి చూపించిన తప్పులను శిరసావహించి
సవరించుకొని కృతార్థుడనయ్యెదనని వేవిధముల ప్రార్థించు చున్నాను.

ఇట్లు బంధజన విధేయుడు,

కొడవలూరి రామచంద్రరాజు కవి,

గ్రంథకర్త,

ముక్తిరామేశ్వర గ్రామము,

ప్రొద్దుటూరు తా. (కడప జిల్లా)

ప్రొఫెసర్:

కొడవూరు రామచంద్రరాజకవిగారు.

పీఠిక.

విశ్వశ్రేయః కావ్యమ్.

మహాశయులారా!

నిఖిలమహిమండల మండనాయమానమగు నభరతఖండమునందు సంస్కృతభాషయందు బ్రశస్తిపహించిన శ్రీవేదవ్యాసమహర్షి ప్రణీతములగు శ్రీ మహాభారత భాగవతాది పురాతన ప్రబంధములను శబ్దశాసన తిక్కనసోమయాజి శంభుదాస బమ్మెరపోతనామాత్యులనియెడి తొల్లింటి మహాకవులు దెనుఁగుభాషయందు రచించి మహారాజనస్థానితులయి శాశ్వతకీర్తినిగడించి ధన్యులయిరి.

ఆధునిక కవిచంద్రులలో బ్రహ్మశ్రీ వావిలికొలను సుబ్బరావు గారును కడపపురవాస్తవ్యులగు జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారును మహా మహోపాధ్యాయ బిరుదాంకితులగు వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారును మఱియు దదితరులగు కవివతంసులు నాంధ్రంబున బెక్కు యుద్గ్రంథములను ప్రబంధశైలిలో మనోహరముగావించి మిగుల ప్రఖ్యాతినిబడసి యున్నవారు.

ఇట్టి యాధునికకవివర్యులలో నీమహాసేనోదయంబును ప్రబంధమును, బద్యకావ్యముగ నెనిమిదియాశ్వాసములను రచించిన “కొడవలూరి రామ చంద్రరాజకవి” యొకండునై యున్నవాఁడు. ఇక్కవివర్యుడు క్షత్రియులనఁజేడు భట్టరాజవంశ్యుఁడు. కడపమండలములోని ప్రొద్దుటూరునకు బళ్ళమదిశయందొక మైలుదూరమునగల శ్రీముక్తిరామేశ్వర క్షత్రమున శ్రీ మదీశ్వరనామ సం॥ర ఆశ్వీజ శు॥ ౧౧ లు (విజయదశిమి) బుధవారమునకు సరియగు 1877 సం॥రం అక్టోబరు నెల 17 తేది బుధవారము ధనిష్ఠా నక్షత్రమునందవతరించెను. ఇతని యింటిపేరు కొడవలూరివారు. యితని తండ్రి సంజీవరాజు. తల్లి అచ్చమాంబ, పితామహుఁడు రామదాసు. పెద్దతండ్రులు పెద్దరామరాజు, చిన్నరామరాజు, రామచంద్రరాజు అను వారలు మువ్వరు. ఇతని గోత్రము భారద్వాజస గోత్రము.

—, మహా కావ్యలక్షణము. —

శ్లో॥ అశీర్షమస్కియాపస్తు నిర్దేశోవాపితస్మృఖం
 ఇతిహాసకథోద్భూత మితరద్వాసదాశ్రయమ్
 చతుర్వర్గఫలోపేతం చనురోధాత్తనాయకం
 నగరార్ణవతైలర్తు చంద్రార్కోదయవర్ణనైః
 ఉద్యానసలిలక్రీడా మధుపానరతోత్సవైః
 విప్రలంభైర్వివాహైశ్చ కుమారోదయవర్ణనైః
 మంత్రద్యూతప్రయాణాజి నాయకాభ్యుదయైరపి
 అలంకృతమసంక్షిప్తం రసభావనిరంతరమ్॥

ఆరంభమందాశీర్వాద నమస్కార వస్తునిర్దేశరూపమగు మంగళాచరణములతోగూడినదియు ప్రాచీనపురాణేతిహాసములనుండి తీయబడినకథగానీ లేక సత్పురుష చరిత్రమును బ్రతిపాదించు కథగానీ కలదియు ధర్మార్థకామమోక్ష ఫలములతోగూడినదియు, చతురుడు, గార్యదక్షుడునగు నాయకునితోగూడినదియు, పట్టణము, సముద్రము, ఋతువులు, జంద్రార్కోదయాదులు, వనవిహారము, జలక్రీడ, మధుపానము, వివాహము, సంభోగశృంగారము, విప్రలంభశృంగారము, కుమారోత్పత్తి, యాత్రోచనము, ద్యూతము, ప్రయాణము, యుద్ధము, నాయకాభ్యుదయము మొదలగు వానివర్ణనలు గలదియై యుండవలయును.

ఈ కవిచంద్రునిచే రచింపబడిన యీ మహాసేనోదయముయొక్క ప్రారంభమున భగవన్నమస్కార రూపమగు మంగళమాచరింపబడెను. ఇందలి యితివృత్తము అష్టాదశపురాణములలోఁ జేర్కొనబడిన స్కాందపురాణమునుండి గ్రహింపబడెను. ఇందు ధర్మార్థకామ, మోక్ష, రూపఫలములు బ్రతిపాదింపబడుచున్నవి. ధీరోధాత్తనాయకుడగు కుమారస్వామి దీనికి నాయకుడు. ఇందలి ప్రథమాశ్వాసమున గుమారస్వామి జననము, నగరవర్ణనము, ద్వితీయాశ్వాసమున రాక్షసపథకై, పంచముని ప్రయాణము, కుమార, తారకాసురుల యుద్ధము, తృతీయాశ్వాసమున సూర్యాస్తమయ, చంద్రోదయ వర్ణనములు, ఇంద్రుని విరహము, సూర్యో

దయవర్ణనము, వనవర్ణనము, సంభోగశృంగారము, శూరపద్మ సింహవక్త్ర) తారకాసురుల యుత్పత్తి, స్త్రీవర్ణనము, చక్రధాశ్వాసమున జయంతభాను కోపుల కలహము, పంచమాశ్వాసమున శూరపద్ముని మంత్రాలోచనము, షష్ఠాశ్వాసమున దేవదానపుల రణము, సప్తమాశ్వాసమున శూరపద్మ కార్తికేయుల సంగ్రామము, అష్టమాశ్వాసమున దేవసేనామహాసేనుల వివాహము, శరజన్ముని విరహము, లవలీజాహులేయుల కల్పాణము, శత్రుజయముచే నాయకాభ్యుదయమును వర్ణింపబడి యుండుటచే నీ ప్రబంధము మహాకావ్యమని చెప్పక తప్పదు.

ఇక్కవిశశాంకుఁడు గడచిన 1916 సంవత్సరమునకు సరియైన సౌమ్యనామ కాబ్దిమునందు బ్రొద్దుటూరునకు విజయంచేసిన పుష్పగిరిపీఠ స్వాములై యులరారు జగద్గురు శ్రీమదభినవోద్బంధ విద్వాశంకర భారతీ స్వాములవారి చాతుర్మాస్యదీక్షావిధానమును బద్యగద్యములతో రచించి తత్సంస్థానరాజ విభూషణులైన విద్వత్కవిమండలముల మెప్పునువడసి శ్రీవారిచే బహుమాన రూపంబుగ సువర్ణహస్తకంకణములును గౌళేయ శాలువలును పొందెను.

మఱియును 1924 సంవత్సరమునకు సరియగు రుధిరోద్గారినామక సంవత్సరమునందు నాంధ్రదేశమందలి విద్వత్పృషక హైందవసంస్థానము లలో అనాదిసిద్ధముగాఁజేరొందిన గద్వాల సంస్థానాధిపతులగు శ్రీశ్రీ సీతారామ భూపాలవరేణ్యుల వంశవృక్షమును గద్యపద్యాత్మకముగా నేకాశ్వాసము రచించి పఠించి తదీయాస్థానమండల విరాజితులగు పండిత కోటులొసంగిన సమస్యాప్రశ్నలను హృద్యముగఁబూరించి ప్రభువు నానందింపఁజేసి వారిచే సత్యంతగౌరవయుక్తంబుగా నూటపదునారు రూప్యములు గౌళేయశాలువలును బహుమతిగైకొని యెసంగి యున్నవాఁడు.

కీర్తిశేషులైన మహామహోపాధ్యాయ కళాప్రపూర్ణయను బిరుద ములొంది పండితశిరోభూషణమని లోకవిఖ్యాతిఁగాంచిన బ్రహ్మశ్రీ

వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారును, గోపాలుపేట సంస్థానం ఆస్థాన విద్వాన్ శతావధాని బుక్కపట్టణము రామచంద్రాచార్యులుగారును, తదియ సంస్థానమునందీకవికుంజరుని కవితాశైలినిగుఱించి శ్లాఘించి యోగ్యతాపత్రముల నిచ్చియున్నారు. వానినిందు బ్రకటించియున్నారు. తిలకించుడు.

ఈ కవితల్లజుఁడు రచించిన నీనుహాసేనోదయ ప్రబంధమునకు మూలగ్రంథముగా కీర్తిశేషులైన శ్రీముదిగొండమల్లనారాధ్యపుత్రుండగు బ్రహ్మయలింగకవివరంసునిచే విరచింపఁబడిన 'శివరహస్యఖండతత్వప్రకాశిని' యను నామంబుచేనొప్పారు గద్యప్రబంధమునుగైకొని దానియందలి కథానుసరణముగా కుమారస్వామిజననమాది వల్లీకల్యాణముదాక నచ్చటచ్చట తనయిచ్చవచ్చినట్లు వర్ణనలుపెంచి కథనుసాగించియున్నవాఁడు.

ఈ గ్రంథములోని ఆశ్వాసాంతపద్యములఁదెలికింప నిక్కవివరుని యిష్టదైవము శ్రీ ఆంజనేయస్వామివారని ప్రత్యక్షముగఁదెలియుచున్నది. ఇందులకు దృష్టాంతముగా

తే॥ పంక్తిరథనందనాగ్రణి పాదకమల సేవనానందు డంజనీదేవిసుతుని

కరుణచే రామచంద్రసత్కవినమాఖ్య గలిగె గాకున్ననీపేరుగలదెనాకు॥

అని తనగ్రంథములోజెప్పికొనెను. అద్దేవుని నిరతిశయకరుణాకటా శుముచేతనే యిక్కవికి నింతటి కవిత్వప్రాధిమమఁవడినదని యెఱుంగుట తత్వంతవిశ్వాసార్హము

ఈకవి ద్రవ్యాపేక్షకులోనయి తనకృతిని నరాంకిత మొసఁగుట యందు విముఖుఁడగుచు,

మ॥ సుతదారాది కుటుంబరక్షణకునై షోఢీస్థలిక మానవ

స్తుతులం గావ్యములోప్పఁజెప్పి ధనరాసుల్గొంచు మోదించుచుకా

వితతాహంకృతినొంది చచ్చి నర కావిధాంగులై యున్కి హీ

ఫలయాటక భగవత్సమర్పణము జెందంగా రచింపందగుకా॥

అనివక్కాడించి మహాకవులగు బమ్మెరపోతనామాత్య తిక్కన సోమయాజి కూచిమంచితిమ్మన నాచనసోమనాథ బైచరాజు వేంకట నాథులయనువునఁ దనకృతిని రామభద్రునకు సమర్పించియున్నవాడు. ఇక్కవినత్తమునికవిత్వము సంస్కృతపదధూయిష్టమై యత్యంతప్రాథముగా నుండును. వర్తమానకవులు కొందఱికిది సమ్మతిలేక నర్థకాఠిన్యమనుచుఁ బలికెదరు. భావకవిత్వము ఉండవలయునందురు. భావకవిత్వమనినఁ బద్యము చదువుచుండఁగనే అర్థమగునట్లు తేటతెల్లమగు మాటలతో నుండవలయునని వారి యభిప్రాయము. భావములేని కవిత్వమెందును గానఁ బడదు. దెచ్చాబలమువలన ప్రయోగించిన నైఘంటికపదములను భావము లేకుండుననుట విపరీతమైయెన్నచి. పాండిత్యముగల కవివరుఁడు తన పాండిత్యమును మూలబడవైచి పేలపండివంటి తేలికయగు పదములు బ్రయోగించి కవనముఁజెప్పటకెంతమాత్రము బ్రయత్నింపఁబోదు.

బై చరాజు వేంకటనాథకవి కవిత్వమెట్లుండవలసినదియు తనపంచ తంత్ర గ్రంథమునందు వ్రాయున్నాఁడు. చూడుఁడు.

చ॥ ఘనతరఘూర్జరీకుచయుగక్రియ గూఢమగుగాక ద్రావిడీ

స్తనగతితేటగాక యరచాటగు నాంధ్రవధూటిచొక్కపుం

జనుగవఁబోలి గూఢమును జాటుతనమునులేకయుండఁజె

ప్పిన యదిపో కవిత్వమనిపించు సగిం నటుగాకయుండివలె॥

(ఈ పద్యమును గమనించిన పండితులకివిషయము తేటపడకపోదు.)

కంకంటి పాపరాజ కృతమగు సుత్తరచామాయణము ప్రాథమై సంస్కృత పదాదంబరమై అర్థగాంభీర్యమై నారీకేశపాకమున నొప్పారు చున్నది. ఆగ్రంథమును భావకవిత్వముగాదు, కఠిన కవిత్వమని త్రోసి వేయక నాంధ్రదేశమందలి పండిత సామర్థ్యము ప్రాముఖ్యముగానెంచి చదువుచున్నారు. మఱియు పీఠిబడులతో బాలురకు భారన, భాగవతముల నేర్పించక దానినే బోధించుట సర్వులకుఁదెలిసియేయున్నది. ఆగ్రంథమున కున్నప్రచారము ప్రఖ్యాతి మఱియేగ్రంథమునకులేదనుట నిజమైయున్నది.

మఱియు “లోకోభిన్నరుచిర్హి”యనుట యందరకు తెలిసిన విషయమై యున్నది. యొకనికి సమృతమైనది, మఱియొకనికి సమృతముగా నుండును. యొకని కసమృతమగునది వేఱొకనికి సమృతమై కన్పట్టును. సర్వులకు రంజనముగా కవిత్వము జెప్పవలయునన్న బ్రహ్మయుఁజాలఁడు. ఈ విషయమునే బైచరాజు వేంకటనాథకవి తనవంచతంత్రమునందు సీ॥ ఒకఁడలంకారంబునకు వేడుకపహించునొకఁడు వార్తాసమృద్ధికిఁజెలంగు నొకఁడుశబ్దఘ్నములకు మాయురేయను నొకఁడర్థసృష్టికి నుత్సహించు నొకఁడురసాభోగతకు మస్తముగదల్చు నొకఁడుపమానచర్యకకు నలరు నొకఁడుపదప్రాధిమకు నిచ్చులోమెచ్చు నొకఁడుజాతిశ్లాఘకుబ్బుచుండు తే॥ కామిచంచానఁ దలవరికరణి బధిరు వలె దరిద్రునిగతి వాదిపగిది కనక కారుచాడ్చునఁబంగువై ఖరిఁగుజాతి జాడనిందరిముదలింపఁజాలుఁజెట్లు॥

(అని వ్రాశియున్నాఁడు. తిలకింపఁదగును.)

రేఫద్యయమైత్రి యతిప్రాసములకుఁగూర్చుట వర్తమానకవులందుఁ గొందఱికివాడుకయైయున్నది. కవిత్రయము వారలీపద్ధతి నిషేధించిరి. ఆధునికులగు సర్వకవులకు ప్రామాణిక గ్రంథమగు భారతము రచించిన వీరినియమము నుల్లంఘింపక దానినే యవలంబించి రేఫశకటరేఫములను యతిప్రాసములకుగూర్చక తన గ్రంథమునంతయు నీతఁడు బూరించెను. ఈ యుత్తమ కవికి ప్రామాణిక గ్రంథకారులయందుఁగల భక్తివాత్సల్యతఁ బొగడఁదగియున్నది.

మఱియు మహాబాహుళ్యములైన కాకుసూరి అప్పకవి మొదలగు వారలు కవిలోకోపకారముగా నేర్పరచిన బంధ, గర్భ, చిత్ర కవిత్వమును వదలుట సమంజసముగాదని యివి యన్నియు నీగ్రంథమునందు రచించెను.

లఙ్కావిరుద్ధంబులైన పదములిందు పొరపాటునఁ బడియుండినను నుండవచ్చును. యవి కొందఱి యదృష్టంబువలన సాధువులుగను కొందఱి దౌర్భాగ్యంబువలన నసాధువులుగను సాధింపఁబడుచున్నవి.

తే॥ నన్నయాదిక సుకవిజనంబులకును గలపుతప్పులనంగ నస్మృతకులేవె

(అని అప్పకవి చెప్పియున్నాఁడు.)

ఎట్టివాని కృతిలోనైనను తప్పులుండక యుండవు. అట్లుండిన మాత్రంబుననే యతని కృతికిగానీ ఆకవికిగానీ కళంకమాపాదించుటచితముగాదు. గుణపరిగ్రహణము సేయుట పండితమండలి స్వాభావికముగదా!

ఇక్కవికుంజరుడు తనగ్రంథములో జొప్పించిన శబ్దాలంకారములు, అర్థాలంకారములు, గర్భకవిత్యము, బంధకవనము, చిత్రకవనము మొదలగు నవి శైలితెలియుటకై కొన్నింటినిజూపుచున్నాను.

ముక్తపదగ్రస్తము. ప్ర. ఆ. ప. 75.

సీ॥ గౌరీమనఃపద్మఖద్యోతనీకాశ కాశనాభరణవికాసకాయ

కాయజదుర్మదగ్రావోగ్రశతధార ధాచాధరద్వారసాలవాల

వాలఖల్వాదితాపసరాడ్వినుతపాద పాదమాల్యజనప్తార్చినేత్ర

నేత్రీకృతద్విపనిశిచరవరకృత్తి కృత్తసద్భక్తుదుష్కృతసమస్త

తే॥ మస్తకస్థలవల్లదమర్త్యలహరి హరిణశాబకవిలసితహస్తసార

సారసాశనఘనసారతారహీర హీరసమవర్ణబహునమస్కృతులుమీకు॥

శ్లేష. ప్ర. ఆ. ప. 193.

సీ॥ వరసుమనశ్చక్రవాళకభరితంబు మహనీయతరసుధర్మాన్వితంబు

నసమానఘనవైజయంతప్రకాశంబు విద్యాధరోత్కృరవిలసితంబు

వసులాభసంప్రాప్తవర్ణితవిభవంబు నతులితవజ్రప్రభావృతంబు

సంతతగురువాక్యజాలాభిరామంబు గంధర్వసందోహబంధురంబు

తే॥ బ్రబలపుణ్యజనోఘప్రాప్యస్థలంబు వితతదోషాత్మకాశిదవీయతలము

ప్రాంచితాఖండసౌఖ్యరత్నాకరంబుత్తాత్రివిప్లవమనోఘస్కందపురము॥

వృత్తనుప్రాసము. ప. ఆ. ప. 46.

ఉ॥ త్ర్యక్షవిపక్షశిక్షబలదక్షఋగుక్షసురక్షితాద్రిజా

ధ్యక్షనతేంద్రవృక్షకమలాక్షనుతోక్షహయాదిభిక్షహ

ర్యక్షసదృక్షశౌర్యయుతయక్షపక్షవక్షదేహమాం

రక్షయటంచుబల్కుచుదురంబుననిల్చెనిరాయుధుండునై॥

అంత్యప్రాసము. చ. ఆ. ప. 5.

మ॥ కనియైమాగ్గమున మహానియమయోగాభ్యాసు నత్యంత పా
పనిరాసు భసితానులేపనతనూభాసు సదారణ్యదే
శనివాసు భగవత్పదాబ్జ భజనాంచన్మానసోల్లాసు శో
భనహాసు హరిడాశినప్రకట శుంభద్వాసు యార్వాసుని॥

యమకము. తృ. ఆ. ప. 207.

సీ॥ రజతాద్రిగృహమహారజతాద్రికోదండ వీనవాహనకాండతేనమోస్తు
ఫాలలోచనద్విడ్విఫాలలోచనకర్ణ దివ్యసాలంక్రియాతేనమోస్తు
శంకరపంకనాశంకరపంకజా సీనశోటిభృష్టేనమోస్తు
కాలకంధరకాలకాలకంధరచాహ దివిజపూజితపాదతేనమోస్తు
తే॥ మీనకేతనమదభంగతేనమోస్తు ద్విరదచర్యమయాంబరశేనమోస్తు
మౌనిమానససంచారతేనమోస్తు దేవదేవమహాదేవతేనమోస్తు

స్వభావోక్తి. తృ. ఆ. ప. 52.

ఉ॥ కైరవముల్లిపించెవిహగంబులుగూండ్లుదృఢించెపద్మముల్
కోరికలకవహించెనుడుకోటనశించెరథాంగదంపతుల్
సారెకుసంతసించెబొజ్జిక్కిరనిల్లిరరూపులుంచెది
గ్వారముకాతింబెంచెబసిపాటలుగేస్తులదాసెనంతట॥

ప్రమాణకారము. తృ. ఆ. ప. 123.

ప॥ స్ఫురమూరుల్ వళులుంబులుంహనుసంబుల్ బంధులుంబాదముల్
పరయాసంబుప్రసాదముల్ గెలుచురంభాపీచిహూతారణో
త్కరశాల్యంబుజకుంభిక చ్ఛనములందర్కించయారౌరయా
పరుడోకోకవతంసమంబొగడసాధ్యంబొనెవాగ్జానికి॥

పిరోధభాసము. ప్ర. ఆ. ప. 211.

ప॥ పల్లవసంగంబు సాధునరులందకాని సాధుతరులందులేక వెలవెలం
బోవుట ఘనులందకాని ఘనులందులేక సుడిపడుట సరసులందకాని
సరసులందులేక పశుస్వంబు వాహనులందకాని వాహనులందులేక

యాచించుట సర్వజ్ఞునందకాని సర్వజ్ఞులందులేక వాటిహింసనంబు
ధర్మునందకాని ధర్ములందులేక రూపుమాటుట పురుషోత్తమునందకాని
పురుషోత్తములందులేక కళంకతరాజునందకాని రాజులందులేక యనంత
సంపదలంబొంపిరిబోవుచు సౌఖ్యంబునకు ముఖ్యంబయి॥

ఓజము. త్స. ఆ. ప. 219.

సీ॥ దరశీతగిరిధాతహరిశ్లేతశరజాత సురనేతకరిసూతహరివరములఁ
గాశజన్మాశనాహీశకై లాసవా ణిశతారేశ్వరాకాశనదులఁ
గుండకందుకశరత్కండచందనసుధా మందారహిమబిందుబృందములను
తారకాసౌరగోక్షీరకర్పూరడిం డీరముక్తాహారకై రవములఁ
తే॥ దురగపరివృధదితిసుతగురుప్రలంబ హరణులను గేరిజారచోరాశిహృదయ
సాధ్వసప్రదముఖ్యలీజమయిచెలఁగి పండునెన్నెలజగమెల్లనిండుకొనియె॥

పరిసంఖ్య. ప్ర. ఆ. ప. 211.

వ॥ దారిద్ర్యంబు సీమంతినీమధ్యంబులయంద కుటిలత్వంబు నారీచికుగంబుల
యంద క్రౌర్యంబువనితానఖంబులయంద చాపల్యంబు హరిదాక్షిద్యగం
చలంబులయంద మాద్యంబునితంబినీయానంబులయంద బంధశ్రేమంబు
రామాసురతంబులయంద కానిన్యంబు నుందరీప్తనంబులయంద కల
హంబు బింశాధరీ ప్రణయంబులయంద విస్తరించి॥

— గ ర్భ క వి త్వ ము. —

ద్విపదమత్తకోకిల దుష్కరప్రాసపదనియమ కందగర్భితసీసము ద్వి. ఆ. ప. 79.

సీ॥ దాసకామితదాయిదానవదండివా సుకీఘాషణావరశుభ్రదేహ
వాసరాధిపతేజవాక్పతిపంద్యవా సకృతాచలాభవశార్క్లిరోప
కాసరాశ్వమదోరగద్విజకాంతథా సురవైభవాపరసూదనోగ్ర
దోశసంఘవిదూరతోయధిమాణకే సరివిక్రమాగిరిచాపభృతవి
తే॥ రతివిధుతనుతిలోలనరదుదితఘన చండవనరాజస్క్రిందికైలశేశ
శంబరారాతిదోర్గర్భసాగరార్వ భవనరక్షణసర్వేశభూతనాథ॥

—, చిత్రకవిత్వము. —

చతుర్విధకంధము. ద్వి. అ. ప. 251,

క॥ నీలాశ్రదేహసజ్జన పాలాభవహరణమృదులభాషణనివహో
శైలధరశత్రునిచయవి ఫాలానవకమలనేత్రపాలితసవనా॥
వర్గ పంచకరహితకందము స. ఆ. ప. 287.

క॥ సరసీరుహశరహరవర శరాసవిలయాసహాయశౌర్యవహహరీ
శ్వరహరిహయహయసింహ స్వరుసురలహరీసురర్షి శశిశర్వయశా॥

—, బంధకవిత్వము. —

పుష్పమాలికాబంధము. ప. ఆ. ప. 324.

చ॥ జనకనరేనజాన్యజలజన్మజగద్వృశకాశభేశచం
దనవనఫేనకీర్తినగనన్దనసేవ్యపదాపదాపహో
వినయనదీనతుల్యవిలువిద్యవిభాసితపాతకాంతకా
జ్ఞనయనదానశౌండరిపన్థిపలాశనకాననానలా॥
నాగబంధము. అ. ఆ. ప. 254.

చ॥ నతవరదావనీతనయనాయకపద్మదళాభలోచనా
శనమఖపాలశీతపరసారరుచిస్సవనావనాపయో
మృతఋభవేభశీతశిఖరీఖసరిద్బలసౌరనైచికి
కుతలవహోదజాతయశకోశవచశ్శుభదుఃఖదారితా॥

ఇట్టివెన్నియో! యీ గ్రంథమునఁ జూపుటకు వ్యవధికలదు. కానీ
ప్రీతిక విపులమగునను సందేహముతో విరమణముగావించితిని.

వైధిక సంస్థానరత్నమగు పుష్పగిరి పీఠాధిపత్య జగద్గురు శ్రీమన
భిననోద్ధండ విద్యాశంకర భారతీస్వాములవారి సంస్థానమునందును, తెలిక
సంస్థాన రాజమైన గద్వాల సీతారామ భూపాల ప్రభుని యాస్థానము
నందును, తదీయాస్థాన భూషణులై చెలువారెడు సత్కవి శతాపధాని
రాజశేఖరులుల్లుంబుల సంతసము వెల్లివిరిసి తలబాచిబొగడ నత్యంత గౌరవ
యుక్తముగా సువర్ణనాస్తకంకణ కౌశేయశాలువలును, సూటపడునార్లు

రూప్యములును, బహుమతివొందిన కొడవలూరి రామచంద్రరాజు సుకవి ప్రణీతమగు నీ “మహాసేనోదయ” ప్రబంధమునందలి కవితాధార, యనగ్గళమై, సుకుమారమై, రసవంతమై, మృదుమధురమై. హృదయంగమమై, ఓజస్సోకుమార్యశ్లేషాది, కావ్యగుణయుక్తమై, తడపాటులేని సొంపైన నడకగలిగియై, నిరర్థకపదదూరమై, అపురూప విశ్రాంతులు కలిగియై, అర్థాలంకార, శబ్దాలంకార, సమ్మేళనమై, వారకేళ, కదళీ, ద్రాక్షాది, పాక శోభితమై, శ్లాఘనీయమైన చతుర్విధ కవనరంజితమై, సలక్షణమై, పండిత శ్రవణానందకరమై, మహాకావ్యలక్షణముల నొప్పారుచున్నదనుట యతిశయోక్తి కాదు.

ఇక్కవితిలకుఁడు రచించిన యీ గ్రంథములోని పద్యములఁ బఠించి యసూయకెడమీయక సమదృష్టితో పండితులు తిలకించిరేని ముమ్మాటికి సత్యముగ మహాకవులగు పూర్వగ్రంథ రచయితల కవిత్వ మనుచుఁ దోపక మానదని నాముఖ్యాభిప్రాయము.

ఇతఁడు మదీయ జ్యేష్ఠమాతృ పుత్రుండును, నాకు సోదరుండునై యున్నవాఁడు.

ఇట్లు బుధజనవిధేయుఁడు,

కురుమల గ్రామం,

కదిరి తా॥

1-1-1935.

కవి కళానిధి,

రామాయణము వేంకటస్వామీరాజు.

శ్రీ

హ ను మ త్ప సా ద ము.

పంక్తిరథ నందనాగ్రణి పాదకమల
నేవనానందుఁ డంజనీదేవి సుతుని
కరుణచే “రామచంద్ర సత్కవి” సమాఖ్య
గలిగెఁ గాకున్న నీపేరు గలదె నాకు॥

అంకితము.

అపరాధమొనరించి, హా! కృపానిధి, కాపు
 మనినఁ, గాకాసురు, మనిపెనెవఁడు
 బక్షములైగి, నేలఁబడు, జటాయున, కగ్ని
 సుస్కృతుల్, శ్రుతియుక్తి, సలిపెనెవఁడు
 గాందిశీకుండైన, ఖరకరసూతికై,
 ఘనవాహనందనుఁ, దునిమెనెవఁడు
 బగతులమ్ముండంచు, భావింపకెంతయుఁ,
 గడఁక, విభీషణుఁ, గాదె, నెవఁడు
 నట్టి, దీనజనోద్ధారుడైన, రాసు
 భద్రునకు. మత్కృతివధూటి, భక్తినిచ్చి,
 సరగఁ, దత్కృప, నిహవరసాధనముల,
 నందఁదలఁచితిఁ, గేవలానందమతిని॥

ధరలోన, ముక్తిగామే
 శ్వరమం, దమరులు సుతింప, సైకతలింగం,
 బురునిష్ఠ, సిలిసివెలసిన,
 స్థితర శుభనామునకును, శ్రీరామునకు॥

వత్సాభిషేకము, కవనమును, గ్రంథమును, గుఱించి కవివతంసులతోసంగి.

బహుమాన యోగ్యతా పత్రములు.

నైజాము, గద్వాల.

15-4-1924 సంవత్సరము.

ఈ నడుమ నేను దేశాటనాఖిలాపిపై ఆంధ్రదేశమందలి విద్యతో
షక, ప్రాచీన సంస్థానములలో అనాది సిద్ధముగా పేరెన్నికగన్న గద్వాల
సంస్థానమున తదీయ సింహాసనాధిపతయైన శ్రీ శ్రీ సీతారామ
భూపాల ప్రభుని యాస్థానమునుండిగా నందలి కవి విద్యస్థులందలిలో
శ్రీ శ్రీ యేలినవారిపై పెక్కు పద్యరత్నములను పఠించిన కొడవలూరి
రామచంద్రరాజుగారిని గూర్చి వద్యమూలకారణములచే స్నేహపాత్రు
లగుగా నెఱింగితిని.

వీరి కవనము మృదుమధురము, హృదయంగమము, రసవంతము,
వసుచరిత్రకారుని, మార్గములోనిది. ఈ నాల్గు విశేషణములచే నిందలి
కడమ గుణగణమును పండితులూహింపవచ్చును.

వీరి పద్యములు వినుచు కరము ఆనందించుచుంటిని.

వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి.

(వై వారు స్వహస్తముతో వ్రాసియుచ్చిన యోగ్యతా
పత్రమును పక్కన ముద్రించితిమి.)

1924 వ సంవత్సరమునకు సరియగు రక్తాక్షి సంవత్సర చైత్ర శుద్ధ సప్తమి, గద్వాల సభలోన,

తే॥ పూర్వకపులనుబోలె సంపూర్ణ రస వి
లాస భాసురమై తగు లక్షణమున
గవిజనానందకరమునై కరమునెగడె
నవనిలో “రామచంద్ర రాజాఖ్య కవిత”॥

తే॥ పరగ గద్వాలరాజ సద్వంశముల్ల
బద్యరూపకముగ్రవాసి పండితాళి
కమితసంతోష మొసరించె నర్హమైన
కవితరుండననతడె నిక్కంబు ధరణి॥

ఇట్లు,

రామచంద్రాచార్యకవి శతావధాని,

గోపాలుపేట సంస్థానం, ఆస్థాన విద్వాత్,

గోపాలుపేట సంస్థానం,

వాగరు కర్నూలు జిల్లాకా, మహిబూబునగరం జిల్లా.

(వై వారు స్వహస్తముతో వ్రాసియుచ్చిన యోగ్యతా
చిత్రమును పోక్కన ముద్రించితిమి.)

త్రుతాములు - సర్వాలను బ్రహ్మ
 వస్త్రాన్ని తెచ్చును - సర్వము - సర్వము

కదలిల్లా పైనున్నాను చూడరా
 తామే చూడరాను - మేడకంటాను సంతోష
 తామే చూడరాను దయచేయవలెను

తె - చూడరాను సంతోషము
 కదలి - తామే చూడరాను
 ముగ - సర్వమును సంతోషము
 డానమును చూడరాను సంతోషము
 తె - వరస సర్వమును సంతోషము
 బ్రహ్మమును సంతోషము
 కలుగును చూడరాను సంతోషము
 కలిగియున్నాను సంతోషము

అను - సర్వమును సంతోషము
 - తామే చూడరాను - సంతోషము

అను - సర్వమును సంతోషము

అను - సర్వమును సంతోషము

అను - సర్వమును సంతోషము

అను - సర్వమును సంతోషము

మ న వి.

మహాశయులారా!

ఈ మహాసేనోదయంబను మహాప్రబంధంబునకు కర్త "కొడవలూరి రామచంద్రరాజకవిగారు." ఈయన మాతండ్రిగారు.

ఈ కవీంద్రుఁ డీప్రబంధరచనకుఁగడంగి మధ్యమధ్య విఘ్నములెన్ని యేని తటస్థించినను, కలతఁజెందక పట్టుదలవిడువక తన కర్తవ్యమును సాగించుచు తుదకెట్లో సర్వేశ్వరుననుగ్రహంబున 1932 సంవత్సర ప్రారంభ మునకు, ప్రబంధమునంతయు సంపూర్ణముగా పూర్తిచేయఁ గలిగినందులకు ధన్యుఁడు.

పూర్తియైనదాది తద్గ్రంథమును ముద్రణఁ జేయించుకొనుటకై తానమిత ప్రయత్నము లొనరించి యున్నాఁడు. కాని తనతలంచిన కార్యము నెరవేరలేదు. తత్కారణముగా హృదయ శాంతిలేదు.

ఇవ్విధమంతయుఁ జూచుచున్న మేము మజ్జనకుని హృదయ శాంతి కొరకై ఆప్రబంధముద్రణ కెన్నివిధములనో ప్రయత్నించితిమి. దురదృష్ట వంతులముగనుక మాయత్నములును ఫలించలేదు.

ఇట్లు మనశ్శాంతిలేకయే మాతండ్రిగారు శ్రీ తారణ సంఘ పుష్ప బహుళ సప్తమి శుక్రవారమునకు సరియగు 1945 సంఘం జనవరి నెల 5 తేది స్వర్గపురమలంకరించిరి.

తండ్రి బ్రతికియుండగా తన ప్రబంధమగు మహాసేనోదయమును అచ్చువేయించి ఆయన కనులకుఁజూపి తనమనశ్శాంతిని గలిగించలేని నిర్భాగ్య జీవులము. మేమిరువురము పుత్రులము. బ్రతికియేయున్నారము.

మాతండ్రి ప్రబంధమును పూర్తిచేసిరిది 1932 సంవత్సరమున. తాస్వర్గస్తుండెనది 1945 సంవత్సరమున. అనగా గ్రంథము పూర్తియైన దాది పదుమూడు సంవత్సరములు జీవించియుండి ముద్రణకై సర్వయత్న ములు చేయుచున్నను వృథాయయ్యెను. తన ప్రయత్నమునకుతోడు మేమును సహకరించి ప్రచారము చేసితిమి. కాని మా అందరి ప్రయత్న

మునును ఫలించలేదు. “శ్లో! సర్వం నిష్ఫలితం యదై వవిధివా దై వేబలే దుర్భలే” దై వబలము చాలనియెడల సర్వము నిష్ఫలమగునని విజ్ఞులు చెప్పియున్నారగుదా!

అమృహానీయుని భౌతిక శరీరమును శ్రీముక్తిరామేశ్వర షేత్రము నకు దక్షిణ దిశయందు 1½ మైలు దూరమున పవిత్రమగు వినాకీనీ నదీ తీరమున రామేశ్వరపు పాలిమేరకు లోపులగల శ్రీ రామదేశికులవారి ఆశ్రమమున (రామయ్య మఠము) సమాధినిఁ జేసియున్నాము.

మంటప ప్రాకార గోపుర దివ్యాలయ ప్రళస్తమై వినిర్మల మధుర జలపూరిత కూప ప్రసిద్ధమై బహుళతరు లతా కుంజ సంశోభితమై హృద యానందకర కుసుమ సౌరభ విలసితమై సాధుజనబృంద నివాసస్థానమై నిరంతర గురుధ్యాన తత్పరుండగు శ్రీ కోనేటి చెన్నారెడ్డి కొమారుడు పెద్దటబుళ రెడ్డిగారి యాజమాన్యమున నీయాశ్రమ మలరారు చున్నది.

ఇందు శ్రీరామదేశికులవారు సమాధియై యున్నారు. తత్సమాధి స్థలంబునం దహిర్నిశ లఖండజ్యోతి వెలుగు చుండునట్లు భక్తాదు లేర్పాటు చేసియున్నారు. ప్రతి సంవత్సరమునందును వైశాఖ శుద్ధ దశమియం దారాధనయును, మాఘ బహుళ త్రయోదశియందు మహాశివరాత్రి జాగరణంబును మహావై భవంబున నీపుణ్యాశ్రమమున జరుగుచుండును. జనులు వేలాదిగా వచ్చుచుందురు. ఇతర సమయములందు నైతము భక్తాదు లిచటికి విశేషముగా స్వామివారి దర్శనమునకై వచ్చుచుండురు.

ఇట్టి మహానీయ స్థలంబున మాతండ్రిగారి సమాధిని నెఱిఁగి యున్నారము.

సీ! నుతపదు నెనిమిదివూగులరువదియారు జనుకొలిచాహునశకమునందు

నై దునొక్కటినల్పదై దవ తేదీన భోగావృతామృతయోగమందు

తారణనామవత్సర పుష్యమాసాన బహుళ పక్షమున సప్తమి తిథియగు

శుక్రవారంబున సురచిరమగువాద్య కొలాహలంబు దిక్కులదువంగ

శే॥ నవనిశ్చిరామపరదేశియాశ్రమమగు
మతమునందునపూర్ణసమాధివైతి
వవ్యయంబగుసురలోకమరుగఁగోరి
రమ్యగుణసాంద్ర “కొడవలూర్ రామచంద్ర”॥

మా తండ్రి స్వర్గస్థుడైనప్పటికీ కాలము 10 పదిసంవత్సరములు గడచినవి. పిదప 1958 సంవత్సర ప్రారంభమునుండి ముద్రణకగు ద్రవ్యమునకై బంధువులను, మిత్రులను, శిష్యులను, విజ్ఞులను, సాహిత్యాభిమానులను, పండితులను, దాతలను, ఉదారులను ఆశ్రయించితిమి. మఱియు మా తెలిసిన ప్రదేశములకెల్ల సరిగి ఆయాచోటులగల వదాన్యుల నెల్ల నాశ్రయించి కొంత ద్రవ్యమును సేకరింపఁగలిగితిమి. కానీ ఆద్రవ్యముతో కార్యమున కుపక్రమింపగల దైర్యములేక కాలయాపనం బొనర్చుచుంటిమి. ఈ విధముగా 1958 సం॥ర మేనెలాంత్యమువరకు గడచినది.

ఇంతలో అనగా 1-5-58 తేది దైవబలంబుకలిమి మాకోక యూహా స్ఫురించినది. అది యేమనగా! ప్రొద్దుటూరు తాలూకా కొత్తపేటగ్రామ వాస్తవ్యులు శ్రీ రామిరెడ్డి ఓబుళరెడ్డిగారి పుత్రుడు చంద్రఓబుళరెడ్డి (యం. యల్. ఏ.) గారితో మా పుస్తక విషయము తెలుపుకోవలయునని తలంపు గలిగినది.

కారణమేమనగా! ఆయన వర్ణనీయ సాహిత్యవిద్యా ప్రియుండును, దీనజనాదరణుండును, సుగుణగణావలంబనుండును, నిరాడంబరుండును, సంతతోదారహృదయుండును, కార్యదీక్షాపరుండును, ప్రశస్తకీర్తి విస్తారుండగుటవలన తక్షణమే పోయి వారిని దర్శించి మా ‘సహాసేనోదయము’ విషయ మామూలాగ్రముగా మనవిచేసుకొని అందలి కొన్ని ఘట్టములను చదివి వినిపించి ప్రచురణకుగా సహాయము చేయవలయునని విన్నవించుకొంటిమి.

రెడ్డిగారు సాదరపూర్వకముగా మమ్ము గౌరవించి అయ్యా! ఈ ప్రబంధమును విన్నప్పటినుండి నాకును సహాయము చేయ

వలయునని తలంపుగలిగినది. గనుక ప్రొద్దుటూరులో సారథిప్రెస్ లో యీ ప్రబంధమును ముద్రణికివ్వడు. సారథిప్రెస్ ప్రొద్దుటూరు శ్రీ సి. రంగప్పగారు నాకు కేవలము ముఖ్యులు. గాన వారితోచెప్పి కొలది ద్రవ్యముతోనే సులభముగా అచ్చుచేయునట్లు చేయుచునని మాకు ధైర్యముచెప్పి అదేమాటప్రకారము శ్రీ సి. రంగప్పగారికిచెప్పి మాప్రబంధమును అచ్చుచేయించి యిచ్చినందులకు వారికి మాఅభినందనములు.

సారథిప్రెస్ ప్రొద్దుటూరు శ్రీ సి. రంగప్పగారును, శ్రీ ఆర్. చంద్రబుకరెడ్డిగారు చెప్పిన మాటలకు సమ్మతించి శిథిలావస్థలోనున్న గ్రంథము నుద్దరించుట సుకృతమని నిశ్చయించి దృఢసంకల్పించి మాయధాళక్తికొలది యిచ్చు ద్రవ్యమును సంతోషముతో నందుకొని శీఘ్ర కాలములో శుద్ధముగా మిక్కిలి రమణీయముగా, సొంపుగా, చదువరుల కాకర్షణీయముగా నుండునట్లు ముద్రించి యిచ్చినందులకు వారికి మా కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములు.

ఈ గ్రంథ ముద్రణ ద్రవ్యమునకై మదీయ బంధువులను, మిత్రులను, శిష్యులను, చాళలను, జౌదార్యులను, సాహిత్యాభిమానులను, ఆశ్రయించి ప్రీతితో వారిచ్చు ధనమునందుకొని తన్మాత్రమున గీగ్రంథమును ముద్రణ జేయించితిమి. ఇందులకు ప్రతిఫలముగా వారిపేర్లు నివాస స్థానములు యిచ్చిన మొత్తముతో పూర్తిగా యిందు ప్రకటించఁజేసి మా కృతజ్ఞతను తెలియజేసికొని యున్నాము.

సజ్జన స్తవనీయ చారిత్రుండును, సరస సాహిత్యవిద్యా వికాసిత హృదయుండును, సుగుణ సంపన్నుండును, యత్నికృత కార్యసాధనా తత్పరుండును, మద్భంధు శిరోమణియునగు కడప తాలూకా యెగువపల్లె కొత్తపల్లె గ్రామ వాస్తవ్యులు శ్రీ వెల్లెసిరి పెద్దచెన్నమరాజుగారి కొమారుడు పెద్దతులసిరాజుగారు యిమ్మహాప్రబంధ ముద్రణ ధనమునకై తానేకాకియై తెలిసిన ప్రదేశములకెల్ల తిరిగి అందలి విబుధుల నాశ్రయించి రూ. 200-0-0 లు. వసూలుచేసి మాకిచ్చియున్నాడు. ఈ మాత్రపు

నహాయముచేసినవారు మాబంధువులతో ఒక్కరుకూడాలేదు. పరమేశ్వరుడు వీరికుటుంబమునకు సర్వదా శుభములిడి కాపాడుగాక.

వర్ణనీయ గుణగణాలంకారుండును, ప్రశస్తకీర్తివిస్తారుండును, సంత తానందప్రద సంగీతవిద్యా కౌశలుండును, నగు ప్రొద్దుటూరు తాలూకా బొల్లవరం గ్రామ వాస్తవ్యులు శ్రీ అప్పళాయగారి పెద్దవీరయ్యచారిగారి కొమారుడు సుబ్బరాయాచారిగారు యీగ్రంథ ముద్రణకై శనకు తెలిసిన విజ్ఞులకడనుండి రు 50-11-0 లు వసూలుచేసి ముక్కిచ్చి యున్నారు. దైవము వీరిని నిత్యము నింరక్షించుగాక.

ఈ ప్రబంధమందలి బంధములను వాని నైజస్వరూపములతో ముద్రించుటకు తద్బంధములనెల్ల ప్లాకులు తీయించవలసి యుండును. ప్లాకులు తీయించుటకు ముందు చిత్రరూపములతో ప్రాయించవలసి యుండును. గనుక ప్రతిదీ చిత్రకారుండును, నిర్మలచిత్తుండును, సత్ప్రవర్త నుండును, మన్నితుండునగు సాహివేని అశ్వత్థము కొమారుడు యస్. లక్ష్మయ్యగారిని మేము కోరగా సంతోషపూర్వకముగా నన్నిబంధ ములను చిత్రరూపములతో ఉచితముగా ప్రాసించి యున్నారు. వారికి మేమొరయు కృతజ్ఞులము. దైవము వీరికి శుభములిడుగాక.

మా తండ్రిగారి ప్రబంధమును తనచేతులారా రెండు ప్రతులను మాత్రము వ్రాశియుండిరి. అందుక ప్రతిని 1938 సంవత్సరమున మా తండ్రిగారి నడిగియే యొక మహనీయుడు గైకొని కొంతకాలము గడచిన పిమ్మట మాతండ్రితోనే అయ్యా! తమ 'మహాసేనోదయము' కాన్పించుటలేదు. పెరిగివెతకి నిరాశజెందితిమి. మాఅజాగ్రత్తవలన యెటులో పోయినదని సెలవిచ్చిరి.

అందులకు మాతండ్రి అయ్యా! గడచినదానికి మీరేమి చేయుదురు. సంతాపింపకుడు. నాదగ్గట మఱియొక వ్రాత ప్రతియున్నదని చెప్పి యున్నారు. మా తండ్రిగారు చెప్పిన రెండవప్రతినే మేము భద్రముగా బంధనము చేసి దాచియుంచుతిమి. దైవమునుకూలించుటవలన నేటికా

గ్రంథము ముద్రణకువచ్చినది. అయినను ముద్రణకు మాత్రము మాతండ్రి గారు వ్రాసిన ప్రతినివ్వక దానినంతయు మేము చూచివ్రాసి ముద్రణకిచ్చి ముద్రింపఁజేసి యున్నాము. మావ్రాసిన వ్రాతయందు లోపములుండ వచ్చును. పునర్ముద్రణయందు సవరించుకొందుము. విద్యజ్ఞునంబులు మన్నింతురుగాక. మాతండ్రి వ్రాసిన వ్రాతప్రతినిమాత్ర మిప్పటికిని భద్రపరచియే యున్నాము.

1938 సంవత్సరం జూలై నెల 1 తేది మాతండ్రిగారి ఫోటో తీయించి బాచియుంటిమి. దానినిప్పుడు జ్ఞాకు తీయించి యీ గ్రంథమునందు ముద్రింపఁజేసి యున్నాము.

1924 సంవత్సరమునకు సరియగు శ్రీ రక్తాక్షినామ సంవత్సరము నందు మా తండ్రిగారు శ్రీ గద్వాల సంస్థానమునందున్నప్పుడు అందున్న మహామహోపాధ్యాయ చిరుదాంకితులగు శ్రీ వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిగారిచేతను, గోపాలుపేట సంస్థానం ఆస్థాన విద్వాన్ రామచంద్రాచార్యకవి శతావధానిగారిచేతను, యోగ్యతాపత్రముల బడసియున్నారు. వానిని జ్ఞాకులు తీయించి యిందు ముద్రింపించి యున్నాము, వారిచ్చిన యోగ్యతాపత్రముల నింకను జాగ్రత్తగా నుంచియే యున్నాము.

మాతండ్రిగారు రచించిన గ్రంథముల నిందుఁ దెలియజేయుచున్నాము.

—, అచ్చు అయిన గ్రంథములు. ,—

1. మహాసేనోదయము ప్రబంధము (8 ఆశ్వాసముల పద్యకావ్యము)
2. చాతుశ్శాస్త్రదీపా ప్రబంధము (పద్యకావ్యము) 3. ఆంధ్రపంచీకరణ, పద్యకావ్యము (అను సాంఖ్యసూత్రము) 4. శ్రీముక్తిరామేశ్వరక్షేత్ర మాహాత్మ్య మ్యు (ద్విపదకావ్యము) 5. ధీనిధీశతకము తాత్పర్యసహితము (ఉత్పలమాలలు, చంపకమాలలు, ఇందు ఖాస్కరశతకమునందువలె ప్రతి పద్యమునందును పురాణోక్త కథలుగలవు. 6. మనఃప్రబోధశతకము, (కందశతకము,) 7. రామచంద్రప్రభుశతకము, (శార్మల మ తైభములు)

8. హనుమచ్ఛళికళ (శార్దూల మత్తేభములు) 9. శ్రీముక్తిరామేశ్వర
రుక్మాంగదనాటకము, (వీధినాటకము) 10. రామదేశికులవారి చరిత్ర,
(పద్యములు)

— అచ్చుకాని గ్రంథములు —

1. శ్రీమద్గద్వాల సంస్థానాధీశ్వర వంశవృక్షవర్ణనా ప్రబంధము,
(పద్యకావ్యము యేకాశ్వాసము) 2. శ్రీమత్స్వాండురంగక్షేత్ర
మహాత్మ్యము, (పద్యకావ్యము రెండు ఆశ్వాసములు) 3. శ్రీమద్భవానీ
సీసపద్యతారావళి, 4. మానసపూజ, (పద్యములు) 5. సమాసగీతావళి,
(పద్యములు) 6. శ్రీరామధ్యానశ్లోక స్తవకము. (50 శ్లోకములు)
7. శ్రీ వెల్లాల ఆంజనేయశతకము, (యీశతకమంతయు లకారప్రాస
ఉత్పలమాలలు) 8. దశావతారవర్ణనా పద్యములు, 9. మదాలస
నాటకము ద్రామా, (ఇందు గద్వాలసంస్థానమునందలి కపింద్రుల
యోగ్యతాపత్రము లనేకముగలవు) 10. శ్రీముక్తిరామేశ్వర సల
నాటకము, (8 రామ్రులకథ) 11. లక్ష్మణమూర్ఖ (బొమ్మలాట)
12. ప్రసంగరామాయణము లేక సుందరాకాండ (బొమ్మలాట)
13. శమంతకమణి (హరికథ) 14. అంబరీష (హరికథ) 15. శ్రీకృష్ణ
రాయబారము (హరికథ) 16. మార్కండేయచరిత్ర (హరికథ)
17. శ్రీసుదుత్తర రామాయణములోని పవ్యంతములకు సాకేతపుర వర్ణన
మునకు పూర్వరామాయణ కథా సంగ్రహమునకు ఆశ్వాసాంశ పద్యము
లకు గ్రంథమునం దచ్చటచ్చటనున్న కఠిన పద్యములకు సంపూర్ణముగా
టీకా తాత్పర్యములను వ్రాశియున్నారు. 18. బైచరాజు వేంకటనాథ
కవికృత పంచతంత్రము నందలి కొన్ని కఠినపద్యములకు టీకా తాత్పర్య
ములు వ్రాశియున్నారు. 19. కైవార గద్యకు టీకా తాత్పర్యము
వ్రాశియున్నారు. 20. శ్రీరామ భజనకీర్తనలు, 21. శ్రీవిధ్యాన
కీర్తనలు. 22. ముక్తిరామేశ్వర రామలింగేశ్వరాభివర్ణనా చూర్ణిక.
23. పసపుల మాధవాంకిత చంపకమాలా వృత్తము. 24. శ్రీముక్తి

రామేశ్వర మునిగురు మహోత్సవాభివర్ణనా సంకీర్తన. 26. అమ్మవారి దండకము, 28. శ్రీ వెల్లాల సంజీవరాయ దేవాంకిత స్రగ్వర్ణములు, 27. శ్రీకాళహస్తి నీలకంఠరాంకిత వారణమాల. 28. సభావర్ణనా పద్యములు, 29. శ్రీ చంద్రమౌళీశ్వరాంకిత నవరత్నములు. 30. శ్రీ భావనాబుషి స్తోత్ర పద్యములు. 31. పంచాయత సోమసుందరాంకిత పంచరత్నములు. 32. పోట్లదూర్తి శ్రీచెన్నకేశవాంకిత సుగంధి నృత్యములు. 33. శ్రీరామధ్యాన కందార్థములు. 34. సమస్యలు వాని పూరణములు. 35. వెల్లాల ఆంజనేయస్తుత పంచరత్నములు. 36. రంగ శాములూర రామాంకిత పంచరత్నములు. 37. ప్రొద్దుటూరు వానవీస్తుత పంచరత్నములు. 38. రావూరు రామాంకిత రకారప్రాస పంచరత్నములు. 39. కొన్ని జ్యోతిష శ్లోకముల కాండ్రపద్యములు. 40. పెద్ద కానాల ఆంజనేయస్తుతి పద్యములు. 41. సూత్రగణిత పద్యములు. 42. మహర్నవమి పద్యములు. 43. శ్రీరామాంకితపు మేలుకొలుపులు 44. స్త్రీలపాటలు. 45. శ్రీసుత్పాండురంగ స్తోత్ర పద్యములు. 46. దమయంతి వివాహము. (హరికథ) 47. శ్రీమద్గుంపుసోమిరెడ్డి. అభినవరామచానుగారి చరిత్రము (పద్యకావ్యము) 48. శ్రీ విరాట్ పోతులూరు వీరబ్రహ్మాండ స్వాములవారి మతాధిపత్య శ్రీ విశాసీతులగు శ్రీ వెంకటేశమయ్యగారి వర్ణనాస్తోత్ర (పద్యములు) 49. 1916 సంవత్సరమునకు సరియగు శ్రీ రాక్షససంఘ నవరాత్రములలో ప్రొద్దుటూరు శ్రీ అగస్తీశ్వరస్వామి దేవాలయనొద్ద నుండెడు బృందావనమునందు జరిగిన కవినన్మానమను నొక వేడుకకుగాను రచించిన (పద్యములు) 50. తెలుగు నందు గుఱువునడకలు. (పద్యములు) 51. పక్షివంశతిచ్ఛందములు. (పద్యము)

ఇవిగాక యింకను, భారత భాగవత రామాయణ, రసికజనమనోభిరామ, నిల్లాణియాదిక గ్రంథలముయందలి కొన్ని కఠినపద్యములకును, చాటుపద్యంబులలో కొన్ని కఠినపద్యంబులకును టీకా తాత్పర్యములను వ్రాయున్నారు.

ముంకను అనేకవిషయములనుగుఱించి అచ్చటచ్చట వర్ణనాపూర్వ
'ముగా గద్యపద్యములను రచించియున్నారు.

ఇట్లు విన్నవించు తమవిధేయులు,

శ్రీముక్తిసామేశ్వరము గ్రామం,
ప్రొద్దుటూరు తాలూకా,
కడప జిల్లా, ఆంధ్రప్రదేశ్.

9—2—1959

కొడవలూరి పెద్దరామరాజు,
కొడవలూరి చిన్నరామరాజు.

గ్రంథకర్త పుత్రులు.

ప్ర త జ్ఞ త.

మహాజనులారా!

శ్రీయుత మా తండ్రిగారు “కొడవలూరు రామచంద్రరాజకవి” గారి సాన్నిధ్యమునందు విద్యనభ్యసించుటకై తన పదునైడవయేడగు 1915 సంవత్సరమునుండి ప్రారంభించి నిరంతరము గురుసన్నిధి నెడతాయక నిర్మలభక్తిపరాంగుడై శుశ్రూషలోనర్చుచు గురునాజ్ఞాబద్ధుడై, నిగీత గార్యాచరణ తత్పరుడై మెలంగుకతన క్షిప్రుకాలంబుననే గురువరున కత్యంత సంతోష ప్రదుండైన ఫలితమున సద్విద్యాకౌశలుండై గురు రచితంబగు నీమహాసేవోదయంబను ప్రబంధముయొక్క ప్రాశస్త్యమును విజ్ఞులకడనుడువుచు గురువర్యునకానంద మొనగూర్చుచు మదగ్రజుండుగా చరించుచుండె.

ఇట్లుండగా దైవఘటన 5-1-45 తేది మాతండ్రిగారు స్వర్గపుర ములంగరించుటచే నత్యంత దుఃఖాక్రాంతుడై సంతత గురుధ్యాన సంకల్పు పగుటవలన మానిష్యయించిన మత్స్యిన్య సమాధి నిర్మాణ కార్యక్రమము నొందిచ్చినందున నిర్వహణయత్నంబుల తానగ్రచరుడై సకలవిధ మంగళ వాద్యములు హోయించుండ ననగురుండగు మజ్జనకుని భౌతిక శరీరమును స్వహస్తంబులదాల్చి మౌతుతోడ్పడి మాకన్నయై తనజన్మ సార్థకమైనదని తన్మయిండ్లై జనంబించుచు సమాధి నిర్వహణయవరకు మాతోకలసివచ్చి పోవేమనితో మాతండ్రి మృతదేహమును మేమామోదిమొందుటలు సమాధినిజేసి, గురు యుగమునుండి విముక్తినిగాంచిన పోట్లగుర్తి మహారా వేంకటాపుర వాస్తవ్యులు సుగుణాగ్రేసరుడగు శ్రీ కె. ఓబులేసుగారి కొమారుడు ఓ బు లే సు (దేవాంగులు) గారికి పూజానివహనములు.

ఈ గ్రంథముద్రణ కార్యమునందాయన మా కెంతయో సహాయము చేసియున్నాడు. దేవుడు సర్వదా వీరి కుటుంబమును

5-1-45 తేది స్వగ్నేయులైన మాతండ్రిగారి కానాడు మేము జరిపించెడు వేడుకలయందు పాల్గొని అమృతానీయుని యందుగల దృఢ భక్తిచే సమాధి ప్రదేశంబువరకు మా జనకుని మృతశరీరమును కరంబుల చాల్చి మమ్మనుసరించివచ్చి సమాధి నిర్మాణమునందత్యంత శ్రద్ధవహించి నాటి దినంబుననే తనసమాధిని సంహరించిజేసి చిరకీర్తి నాజ్ఞించిన పోట్లసూరి మజరా వేంకటాపుర వాస్తవ్యులు శ్రీ బి. కొండయ్యగారి కొమారుడు కొండయ్య (దేవాంగులు) గారికిని, శ్రీ ముక్తి రామేశ్వర వాస్తవ్యులు శ్రీ వరికుంట నాగమునిరాజుగారి కొమారుడు పెద్ద వెంకటసుబ్బరాజు (మా బావమరది) గారికిని, శ్రీ పాతకోట జాలిరెడ్డిగారి కొమారుడు రామిరెడ్డి (మా తండ్రి గారి ముఖ్య శిష్యుడు) గారికిని, తాడిపత్రి తాలూకా రాయల చెరువు వాస్తవ్యులు శ్రీ వీణా సుబ్బరాజుగారి కొమారుడు పెద్దశేషమరాజు (మా అన్నగారు) గారికిని, మేమెంతయు కృతజ్ఞులము.

ఈ గ్రంథ ప్రచురణమునకు వీరందరు సంతోష పూర్వకముగా విక్రియ సహాయము చేసియున్నారు. సర్వేశ్వరుడు వీరికుటుంబములను సదా రక్షించుగాక.

అట్లు బుగ్గజనవిధేయులు,

కొడవలూరి పెద్దరామరాజు,

కొడవలూరి చిన్నరామరాజు,

గ్రంథకర్త పుత్రులు.

శ్రీ రస్తు.

విషయ సూచిక.

—, ప్రథమాశ్వాసము. —

విషయము.

పుటసంఖ్య.

ఇష్ట దేవతాభివందనము - విష్ణు దేవ ప్రార్థనము - లక్ష్మీ దేవస్తుతి - శుద్ధాంధ్రసేనము.	1
బ్రహ్మస్తోత్రము - ఆంధ్ర్యపాశము - సరస్వతీపూజము - ఈశ్వరధ్యానము -	2
పార్వత్యభివందనము.	2
వినాయకస్తుతి - ఆంజనేయస్తుతి - ముక్త పదగ్రస్తము - గురుస్తుతి - పూర్వ సంస్కృతికీర్తనము.	3
పూర్వాంధ్రకవిస్తోత్రము - కవికవిరాసనము - గర్వింధరైవంశానుకీర్తిమణిక.	4
గర్వింధరచనావివేచనము.	7
పశ్యంతములు - కథాపాశ్చింధము.	8
మేరువునందు హరిబ్రహ్మాండదారి దేవతల సంభాషణము.	9
బ్రహ్మదులు వాయు దేవుని ప్రణామముననుబోవునట్లు బోధించుట.	10
వాయు దేవుడు ప్రణామమునకు బోవుట.	11
విష్ణుబ్రహ్మాండదారులు శూరివధార్థింబు గుమారునిమ్మని ఈర్ష్యుని పార్శ్వించుట - ముక్త పదగ్రస్తము - సకలబంధము.	13
మహారస్వామి జననవర్ణనము.	14
మహారస్వామి ప్రాసక్తిగీతము.	16
నవరత్న పుస్తకములు గ్రంథముదాల్చుట.	17
రత్న ప్రతికిలకు వీరి బాహ్యములు జనించుట.	18
రత్న ప్రతికిలాశ్చర్యములను వీరి జననము శివుని పార్శ్వించుట. - ఖడ్గబంధము.	19
పార్వతీపరిమేశ్వరులు గుమారుజూడ గంగానదికి వచ్చుట.	20
ఆంధ్ర్యపాశము - పార్వతీపరిమేశ్వరులు మహారుని లాగించుట.	21
కుమారుం డచ్చరచర్యలొనరించుట - తరలవృత్తము - మహాసర్గగర్.	23
ఇందుగడు మాయామోహితుడై కుమారునితో బోలుట.	24
మందాకాంతాపృత్తము.	26
బృహస్పతి పార్శ్వనంబున గుమారుం డించారు బలికించుట.	27
విశ్వరూప సందర్శనము.	28

విషయము.

పుటసంఖ్య.

శృంగధపురాభివర్ణనము - భేయవర్ణనము:	31
కొటవర్ణనము - పొగికారసంధివర్ణనము - గోమరవర్ణనము - సౌధవర్ణనము - బాహ్యవర్ణనము - తీర్థియవర్ణనము.	32
వైశ్యవర్ణనము - శూద్రవర్ణనము - ద్విపాసము - గజవర్ణనము - అశ్వవర్ణనము - రథవర్ణనము - చతుష్పాసము.	33
వీరభట్టవర్ణనము - ఆరామవర్ణనము - మలయమారుతవర్ణనము - పురపురుషవర్ణనము.	34
పురకాంతావర్ణనము.	35
సుబ్రహ్మణ్యుండు దేవసేనాపతి యగుట.	36
ఆశ్వాసాంతము - ముక్తపదగ్రస్తము - ఉత్సాహ - పాదగోపనము - చాలిని.	37
గద్దము.	38

- ౨. ద్వితీయాశ్వాసము. -

నారదుడనుచున్నాని యజ్ఞపశువునకు దుగ్రీమేష ముద్భవించుట.	39
కుమారు దుగ్రీమేషమును మాన్పి నారదునిబోధించుట.	41
బ్రహ్మదేవుడు కైలాసమునకు బోవుట.	42
కుమారస్వామి బ్రహ్మదేవుని చెఱుకుందుంచుట.	43
శివుడు బ్రహ్మను చెఱుకుండి విడిపించుట.	45
శివుడు పార్వతికి కుమారస్వామి నుహించుట.	47
సాందర్యావృత్తవల్లలు కుమారులగుటించి తపము సేయుట.	49
దేవతలు కైలాసమునకుబోయి శివునిగొగడుట.	50
ద్విపదమత్తకోకిల - దుష్కర్మప్రాసపదనియము - కంబగట్టిత సీతము.	51
సర్వతాపానసము - విష్ణుదిదివులు శూరాది రక్షోపధాన్యము - కుమారులకుమని శివుని వేడుకొనుట - శివుడు రాక్షసపధాన్యము కుమారుని బంపుట - అంత్యప్రాసం.	52
శరణమ్రుచ్చు దేవసేనతో హేమకూటాద్రి జేరుట.	54
అంత్యనియము - నారదుడు విశాఖునకు వారకాగురుని పృథ్వాంతముఁ జెప్పుట.	55
నారాయణపుణ్యముండు దుశ్శకునములు గాన్పించుట.	56
వీరబాహుండు నారాయణపుణ్యం బాక్రమించుట - దేవదాపవుల సంకులయుద్ధము.	57
వీరచేసరి తారకాసునినో బోరుట.	60
వీరబాహుండు దాగపనిచేయుట.	61

విషయము.

పుటసంఖ్య.

తారక వీణాహుల యుద్ధము.	63
తారకుడు యాషకంబై గ్రొంచగిరిగుహలో బ్రవేశించుట.	64
తారకుడు గుహ వెడలివచ్చి దేవ సేనల నులునుడుట - నారదాగమనము.	65
కుమారుడు దారకునిపై యుద్ధమునకు వెడలుట.	67
తారకుడు కుమారునితో సామోహములు బలుకుట.	68
తారకుడు బ్రగల్భములు పలుకుట.	69
మబ్రిహ్మణ్య తారకుల యుద్ధము.	71
తారకుడు కుమారునిపై బాశుపతాస్త్ర మేయుట.	74
కొంచ తారకులు షణ్ముఖునితో మాయాయుద్ధము నేయుట.	75
కుమారుడు శక్తినిబడగించి తారక కొంగముల సంహరించుట.	77
కుమారుడు మేరువునందు నీలువైయుండుట.	79
అశ్వాసాంతము - చతుర్విధకండము.	81
అచలజిహ్వ శుభౌ ప్తము - గోమాత్రికాబంధము - గద్యము.	82

—• తృతీయాశ్వాసము. •—

గౌరి మొదలగు తారకునిభార్యలు బలవించుట.	83
తారకునిపుత్రుల డనురేందుని కుమారులపద్మనకు తనతండ్రి పథమును తెల్పుట.	85
అమోఘులకునుమంత్రి రోషియైన కుమారులపద్మనకు నీతిని బోధించుట.	86
నూర్యాస్తమయవర్ణనము.	87
అంధకారవర్ణనము - నక్షత్రవర్ణనము.	88
చంద్రోదయవర్ణనము - చంద్రకళంక వర్ణనము - చంద్రికావర్ణనము - ఇంద్రునివిరహము.	89
నూర్యోదయవర్ణనము.	91
కుమారుడు పాశుపతప్రతాపక్షితుడై శివపూజనేయుట.	92
గీత కంద గర్భిత చంపకమాల.	93
కుమారుడు మరుభూమిమీదుగాబోయి చరమాదిరికేరుట.	94
పరాశరపుత్రుల కాపవిమోచన కర్మము.	95
రాక్షస వంశోత్పత్తి కర్మము.	96
కుమారుడు మాయాసతికి హితోపదేశముండేయుట.	97
దశంతాగమము.	98

విషయము.

పుటసంఖ్య.

కశ్యపుడు మాయాంగనను వర్ణించుట.	100
కశ్యప మాయాంగనల పరస్పర సంభాషణము	103
శూరపద్మ సింహవక్త్ర తారక యజ్ఞముఖుల జన్మప్రకారము	105
మాయాకశ్యపులు శూరపద్మాదులకు దపమునేయ నాజ్ఞయిచ్చుట	106
శూరపద్మడు సోదరయుతుండై శివునింగూర్చి వీరయాగమునేయుట	108
శూరపద్మడు గుండమగదలి శూలముపైవారిని స్వాగించుట విముచుట	109
శివుడు శూరపద్మాదులకు బ్రశస్తిమై కోరినవరము యిచ్చుట	110
గిరిబంధము	111
శుక్రుడు శూరపద్మనకు హితోపదేశము నేయుట	112
శూరపద్మడు దిగ్విజయము నేయుట	114
శూరపద్మడు గైలాసమునకుఁ బోవుట	116
యమకము - శూరపద్మడు వేయు నెనిమిది బ్రహ్మాండములను శాసించి స్వాధికారి మం దుంచుకొనుట	117
విష్ణువు శూరపద్మనకు నేకాదశకోటిరుద్రులు దేవతలలో గలసినకథమును చెప్పుట	118
శూరపద్మడు విశ్వకర్మచే వీరమాహేంద్రునిగాది పురిముల నిర్మించుకేయుట	120
శూరసదృశుఁ డింద్రులు నివోన్మోగంబలయందు నియమించుట	121
శూరాది దనుజత్రయంబు వివాహమై సంతానముపడయుట	122
శూరుఁ డింద్రుని దేవతల మత్సయలకే నియోగించుట - పృథ్వీవృత్తము	124
అశ్వాసాంతము - ఉపేంద్రునియు - మాత కామధుష్టకుఁడగును	125
మాతాపృథ్వీయు - గిర్విను	126

—• చిత్రధర్మశాస్త్రము. —•

అజమఖి మార్వామని ఒలమగముగా భాగించుట	126
అంత్యప్రాసము - ఇల్వలవాతాఫల జననము	128
ఇల్వలవాతాఫలు పైతృక నెడమున ననేకబ్రాహ్మణవధ నేయుట	129
శూరపద్మడు శనిని బట్టితెచ్చుటను నూతునిబంపుట	130
జయంతుడు నారదునిఁజూచుట	131
నారదుడు వింద్యపర్వతనియొద్దకు వచ్చుట	132
దేవతలు మేరుపందువు యగ సునిఁ జూడవచ్చుట	133

విషయము.

పుటసంఖ్య.

అగస్త్యుఁ డిల్వలవాతావుల రూపునాపుట	136
ఇంద్రనాథుల సంభాషణము	137
విఘ్నేశ్వరుఁ డగస్త్య కమండలమునందలి కావేరిజలము దెచ్చుట	138
అగస్త్యుఁడు కుత్తాలపురమున విష్ణుమూర్తిని లింగాకారముగా జేయుట	139
ఇంద్రుఁడు వేణురూపమునూని నిజరూపమొందుట	140
కాస్త్రిజన్మ వికారము	141
శచీరక్షణకై కాస్తనుంచి యింద్రుఁడు కైలాసమునకు బోవుట	143
అజముఖి శచిని శూంపమృతక వన గొబోన పర్వముల్నించుట	144
మహాకాసుఁ డజముఖి చేసులుకటికి శచిని కడిపించుట	145
అజముఖి తనపరాధము శివు శూరునియొద్దకు వచ్చుట	147
భానుకోవుఁడు స్వర్ణముమీద పండెత్తి పోవుట	148
జయంత భూమికోవుల యుద్ధము	150
శూరుఁడు జయంతాదిమనుల చెజుపాలయంగుంచుట	151
అశ్వాసాంతము - ప్రగర్భ - పంచదశాంధ్రవద్వ్య గర్భతాప్తనూన కర్మిత కల్పవల్లి చరిత్రాది కవితవ్యక్తము	152

— వివిధవిషయములు —

వీరబాహులు రాముబాహుము	156
వీరసింహుఁడు వీరబాహునితో బోరి మడియుట	158
వీరబాహుం దెలివీర డాసు రాక్షసుని సంఘట	159
వీరబాహుండు గజములుడెవ న్నొంపొలిమి జంపి వీరమాహేంద్రపురముసాచ్చుట	159
వీరబాహుండు వీరమాహేంద్రపురమునగూఢముగాదిగుట - చెలనున్న జయంతా దులు రాక్షసులువేయు బాధకోర్వక శివుని పార్శ్వించుట	161
జయంతాదులఁ గుమారుండు స్వప్నమున నూరడించుట - వీరబాహుఁడు జయంతాదుల నూరడించుట	163
వీరబాహుండు శూరు నాస్థానమున గల్పపీఠమున వసించుట - వసంతతిలకము	164
శూరపద్మ వీరబాహుల సంభాషణము	165
శూరపద్మఁడు వీరబాహునితో దిన బలపరాక్రమములు శివుట	166
శూరపద్మఁడు శతాననుని వీరబాహునిమీద యుద్ధమునకు బంపుట	167
నజీరబాహుడెను దెతుఁడు వీరబాహునితో బోరుట	169

విషయము.

పుటసంఖ్య.

వీరబాహుండు వజ్రబాహుని జంపుట	170
యాభీవత్త్రుడు పీనునిదాకి చెనంగుట	171
వీరబాహుండు శూరునభిప్రాయము విన్నొనునతో జెప్పట	172
వజ్రబాహుని మరణమునకు వగచు శూరుని దర్శనోత్పదనమంతరి యూరార్చుట	173
చారులు శూరపద్మునకు గుమారు రిబోత్సాహము చెప్పట	174
శూరపద్ముడు మంత్రాలోచనము నేయుట	175
శూరపద్మునితో మంత్రబాంధవులు దమితమ శౌన్దర్యంబు లుగ్గడించుట	176
సింహవత్త్రుడు శూరపద్మునకు నీతిని బోధించుట	177
శూరపద్ముడు సింహవత్త్రుని దూతీపలుకుట	178
గుహుండు శూరపద్మునిమీద యుద్ధమునకు వెళుట	180
కుమారుండు హేమకూటపట్టణమునవసించుట - నాగదుండకూరి పద్ముని కిదకువచ్చుట	181
శూరపద్ము పేరికికుండై భానుకోవుడు యుద్ధమునకు వెళుట	182
నారద సుబర్హిష్ఠ్యాస్థుల సంభాషణము	184
భూత రక్షోబలంబుల సంకుల యుద్ధము	186
సింహుండను భూతపతి చండామరుని జంపుట	188
అజముఖాసుగి మధుభూత నాయకుల యుద్ధము	189
చండకుండను భూతపతి రక్షోబలంబుల నులుమాడుట	190
భానుకోవుడు చండకుండతో బోరుట	191
ఉగ్ర భానుకోవుల యుద్ధము	193
వీరాంతకాని వీరపంచము భానుకోవునితో జెనంగుట	194
వీరబాహు భానుకోవుల యుద్ధము	195
భానుకోవుడు మూర్ఖుడేలి మరల వీరబాహునితో బోరుట	198
వీరబాహుండు మూర్ఖుడొందుట	199
కుమారుండు వీరబాహువుల మూర్ఖులనుండి శొలగించుట	200
భానుకోవుడు బరాచితుండై నిజపురంబు జేరుట	201
అశ్వాపాంతము - ముగ్ధపదగ్రస్తము - కకరాజవిరాజితము	202
నిశోప్యము - భుజంగపర్యాయము - గద్యము	203

— ప. ప్లా శ్వా స ము. —

శూరపద్ముడు యుద్ధమునకు వెళుట	204
కుమారస్వామి శూరపద్మునిమీది యుద్ధమునకు వెళుట	206

విషయము.

పుటసంఖ్య.

ఉగ్రభూతపతి యతిశూరదనుజునితో బోరుట	207
ఉగ్రుఁ డగ్నివరుణ, బ్రహ్మ, నారాయణాస్త్రములను మింగుట	208
దేవతలకు బ్రహ్మ యుగ్మిని మహిమను చెల్పుట	209
ఉగ్మినిమీఁద బ్రయోగించిన పాశుపతము వృథయై పోవుట - వృశ్యకుప్రాసము -	
ఉగ్మిని డతిశూరుని వధించుట	210
కనకాది భూతపతివట్టు మఱురేంద్రునితోబోరి సోలుట	211
వీరబాహుఁ డమరేందుని మర్కొని చంపుట	214
శూరపద్ముఁడు భూతిదైత్యముల బాటనోలుట - వీరమార్తాండాద్యష్టవీరులు	
శూరపద్మునితోబోరి సోలుట	215
వీరబాహు శూరపద్ముల యుద్ధము	218
మనుచి స్వామి శూరపద్మునిపై గడయుట	221
మాత్రాశూరఁడు చక్కాయుధమున దనుజుల నుగ్గారుట	223
శూరపద్ముఁడు గుమారునిమీఁద పాశుపతాస్త్రమేయుట	228
భూతపిఁ గణములు శూరపద్ముని పట్టణము గొల్లవెట్టుట	226
భానుకోవుఁడు తండ్రిసూరార్చి యుద్ధప్రయోగము నేయుట	229
మనూఁడు వీరబాహుని యుద్ధమునకు బంపుట	231
వీరబాహు భానుకోవుల ద్వంద్వయుద్ధము	232
భానుకోవుఁడు మాయాస్త్రముచే వీరబాహ్వది భూతనేలల మూర్ఛపుచ్చుట	234
గుహుఁడు శక్తి ప్రయోగమున వీరబాహ్వదుల మూర్ఛబావుట - మత్తకోకిల	236
వీరమహేంద్రపుంగ దహనము	238
హిరణ్యుఁడు శూరపద్మునకు హిలోపదేశము నేయుట	239
శూరపద్ముఁడు హిరణ్యుని గోపించి చూపించి పలుకుట	241
నీలుఁడను భూతపతి హిరణ్యునితో బోరి మూర్ఛిల్లుట	242
వీరబాహునితో బోరి హిరణ్యుఁడు సముద్రములో డాగుట	243
అగ్నివక్త్రుఁడు శూరు ననుమతంబున యుద్ధమునకు వెడలుట	244
వీరపురందరాది సప్తవీరు లుగ్నిముఖునిచేఁ గూలుట	246
వీరబాహుఁ డగ్నివక్త్రునితో దెసంగుట	247
అగ్నిముఖ ప్రేరితయై కాళికాదేవి వీరబాహునిమీద గడయుట	249
వీరబాహుఁ డగ్నివక్త్రుని జంపుట	250
వీరబాహుఁడు మృతులైన తనతమ్ములను యమునిచే దెప్పించి మరల	

విషయము.

పుటసంఖ్య.

బ్రతికించుకొనుట

251

అశ్వాసాంతము - శుష్పమాణికాబంధము - మేదిసీవృత్తిము - ననమయూరవృత్తము

253

— సప్తమా శ్వాసము. —

శూరపద్మసుత సహస్రశ్రయము తండ్రిమారాత్రి యుద్ధమునకు వెడలుట

255

విజయాది సహస్రశ్రీహలు రాత్రిసనేసందాకి పెనంగుట

257

పుత్రముగా దుఃఖితుడగు శూరపద్మ మారాత్రి తత్పైతుర్ముడు ధర్మగోపుడు యుద్ధమునకు వెడలుట

260

పీఠబాహుడు ధర్మగోపుని సంహరించుట

261

భానుకోపుడు దండెత్తించును శూరపద్మను హితోత్తరం చెల్పుట

263

మృతశరవృత్తము - భానుకోపుని యుద్ధ పయోగము

264

భానుకోపుడు పీఠబాహునితో బోరి చచ్చుట

265

పీఠబాహుని ఘాతములు కుమారి స్వామి సన్మానము వడయుట

267

భానుకోపుని మరణమునకు శూరపద్మడు దుఃఖించుట

268

సింహవత్సరి దగ్గరిజండుగు శూరపద్మని కిచ్చు పచ్చుట

270

సింహవత్సరిడు యుద్ధమునకు వెడలుట

271

పీఠబాహు దాడికి బయోగమునుట

273

సింహుడను పీఠుడు విశామ్యుడను దినుజుని జంతుట

274

కిచ్చ కీరమార్తాడు లనెడి పీఠులు దుర్ముఖుడను వైట్ట్యుని బాటవోలుట

275

సింహవత్సరిడు భూతసేవలతో దెనంగుట

276

సింహవత్సరి పుత్రశ్రీహమును పీఠబాహుడు వధించుట

278

సింహవత్సరి పీఠబాహుల యుద్ధము

279

సంహరి స్వామి యుద్ధమునకు వెడలుట

281

సింహవత్సరిడు గుహనునితో పోరాడుట

283

గుహుడు సింహవత్సరి కిచ్చుకొని యుడయాదిగుహలలో నుండు పీఠబాహుడుల

284

రావించి దినుజుసేవల గర్భాలు గావించుట

284

సర్వతపాస సర్వలభునీనుము

285

అక్కిలిపాసనీనుము - సింహవత్సరిడు మార్కండేయి గుహనునితో బోరుట

286

శరణమృడు సింహవత్సరిని కడగింజులు నలుకఁగా నవి మరలమరల మెలుచుట

287

కుమార స్వామి శక్తియుధంబున సింహవత్సరిని జంతుట

289

విషయము.

పుటసంఖ్య.

కూరపద్యము సింహావస్థని మరణమునకు దుఃఖించి యన్యబ్రహ్మాండముల నున్న రాక్షసులను ఓడిపించుట	290
కూరపద్యము యుద్ధసౌయోధను	291
కుమారస్వామి కూరపద్యమునిమిడ యుద్ధమునకు విడలుట	292
అన్యజాండ దైత్యులజూచి భూతపీఠగణములు దమలో భాషించుట	293
విష్ణుం డిందుగ్గినకు సుబ్రహ్మణ్యు వహిమము చెల్పుట	294
కుమారస్వామి రాక్షససేనమీఁది గడిసి నలుగుడుట	295
కూరపద్యము గుమారాని దొంగ-రొచ్చి పలుకుట	298
కుమారస్వామి కూరపద్యము యుద్ధము	299
కూరపద్యము డింద్రులోక రథము నెక్కి- కుమారస్వామిలో బోరుట	302
కూరపద్యము వేయు నెనిమిది బ్రహ్మాండములందు దిరుగుచు బోగుట	304
కూరపద్యము తనతో యగు మాయాంగవలన నిజాభీష్టమును పడయుట	306
కూరపద్యము గుహునితో బోరుట-తనలో	307
కూరపద్యము చక్రవాకి పక్షి రూపముచేర్చి కలహించుట	309
కూరపద్యము భూ, సముద్ర, వాయు, ముఖ్య నానారూపములతో దెలంగుట	310
కూరపద్యము విజానంబుచే నహును కివురిగా భావించుట	312
కుమారము కూరపద్యము క్షానముడిగించి పెలంగుట	313
గసాల శృంగారముననున్న కూరపద్యము గుహుడు నంపుట	314
అన్యసాంతము - చక్రవాకి సంతకము-అను గాథ	316

—, అష్టమా శ్వాసము. —

యుద్ధమున గూరిన దేవతలచేటు బుద్ధి తులగుట	318
కుమారుడస్తాద్విసుంగు నివసించుట	319
తరువోజ-మందాకాంక్షాపుత్తము	320
మహేంద్రుడు తనపూత్రు నేపసేనను వరింప గుహుని బాంధవులు	321
స్వర్గర-దేవసేనా మహాసేనుల సవామామునకు సూలుముదికుందాది రాజులవచ్చుట	322
దేవసేనా సుబ్రహ్మణ్యుల సవామామహోత్సవము-మహాస్థంభ	324
కాళుం డిందుగ్గిన స్వర్గపుష్పాభిషిక్తుని జేయుట	326
ఇందుగ్గిడు బ్రహ్మసృష్టివలన మదనకంఠుకవిద్య నభ్యసించి కామవ్యామోహితుడై తనతోదా పరచుట	328

విషయము.

పుటసంఖ్య.

జయంతుడు బ్రహ్మస్థిని కూరపమ్మడు దమ్మెకరించిన బాధలకు గాఢమడుగుట	329
లవలీలే జన్మవృత్తాంతము	330
కుమారుడు బోయవేషమున వల్లితో సంభాషించుట	331
పులిదపతి కిరాతులతో వేటకేసును పుత్రియగు వల్లికడకు వచ్చుట	332
కుమారుడు పట్టపూకారిమున గన్పట్టుట - గుహుండు లవలికి మోహనాంగుడై కాన్పించుట	333
మధురాక్కరి	334
కుమారుడు వృద్ధి పర్యవసానమునందుండి తనలోనికిను వల్లికిఁ దెచ్చుట -	
ఉత్సాహ - తాటానుపాసన చంపకమాల	335
ద్విపాసన శింహాచారికి న కించము	336
కుమారి స్వామి లవలీదేవిని గూడుట	337
లవలీ సుబ్రహ్మణ్యుల పునస్సంగము	338
లవలీదేవి చంద్రి మదిన మలయానిల కుక పికంబుల దూఱుట -	
చంద్రిమాపాద - మన్మథదూషణ	340
మలయానిలదూషణ - కుక దూషణ - పిక దూషణ	341
కార్తికేయుడు లవలింగానకి పరహార్యుడై చింతించుట	342
చేటికి రహస్యముగా లవలినిఁ దెచ్చి గుహునకొప్పించుట	343
వల్లికల్యాణము	345
గుహుండు లవలికి జిజ్ఞాసికొండ మహిమముఁ దెచ్చుట	346
లవలీజన్మ పరికారము గుమారుండు దేవసేవకు దెచ్చుట	348
ముచికుండుని పూర్వవృత్తాంతము	349
కార్తికేయస్థి ప్రభావము	350
గుహుకాపమున విరి బాహ్యములు ముచికుండుని సోదరుల వర్తించుట	351
ఇందుగ్గిరి సోమాస్కంద శివవిగ్రహమును బూజించుట	353
ఇందుగ్గిరి సోమాస్కంద శివరూపము లభించినకిథ	354
అశ్వగతిపుత్రము	355
ముచికుండుండు సోమాస్కంద శివవిగ్రహమును గమలాలము త్రేత్రమునఁ బ్రతిష్ఠించుట	356
అశ్వాపాంతము - అంత్యప్రాసము	357
నాగబంధము - ప్రగ్విణీపుత్రము - గడ్డము	358

శ్రీ ర మ.

శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రాయనమః

మ హా సే నో ద య ము.

(ప ద్య కా స్త్య ము.

ప్రతిపూజనము.

ఇ స్త దే వ తా ణి వం ద న ము.

—♦ విష్ణుదేవ ప్రార్థనము. ♦—

వరవర్ణిసీవిమల చిత్తపయోయహ భాస్కరాయ రా
జీవభవాద్యశేషసుర నేవితపాదయుగాయ మందర
గ్రావధరాయ గూఢపద రాట్భయనాయ గజావనాయ దా
సాపకలక్ష్మకాయ భుజగారిహయాయ నమోనమోనమో॥ 1

—♦ లక్ష్మీదేవి స్తుతి. ♦—

శుద్ధాంధ్రసేనము.

సీ॥ పచిలుకలకొల్కి యెచ్చుకరుఁగ్గొప్ప మున్నీరుగన్నట్టి ముద్దుబిడ్డ
యేముద్దుగుఁజ్జేను మోములదేవర తలయందుఁదాల్చిన యలరుచెల్లె
లేకల్కిక్రొవ్విన రాకాసిమూఁకల నలఁతిగాసుగ్గాడు బలయురాణి
యేవెలందుకమిన్న పూవులసింగాణి చౌవంచములుకుల జాణతల్లి

తే॥ యట్టి మేలిమిగొనముల పుట్టినిల్లు
బిడ్డలదళంబులేమినిఁ బాపుగరిత
మగనియెదనెచ్చెదెరిసిన మగువలచ్చి
యనయమును గల్గు లిడిమమ్ము పునుచుగాత॥

— ♦ బ్రహ్మ స్తోత్రము. ♦ —

అం త్య ప్రా స ము.

ఉ॥ ధాతను భక్తకామ్యుల ధాతను గల్మషజేతను ముని
ప్రాతమనోనికేతను జరాచర భూతశరీరిసంఘ ని
ర్మాతను దుర్జనాశగిరి రాట్సు రనేతను గీర్ముఖాబ్జ ప్ర
ద్యోతను వేదేదగ గరుణతోడఁ జిరాయువసంగి ప్రోవఁగాఁ॥ 3

— ♦ సరస్వతీ స్తవము. ♦ —

శా॥ మందారామృత కాశవివృముని సింహక్షీరసేహార రు
జ్జిందాకిన్యరేంద్ర శీతనగహంసశ్చేతపానీయ రు
ట్కందర్పద్విష్ణు చందనాద్వికఫ నక్షత్రాబ్జచంద్రాగభి
త్కుందాభాంగి సరస్వతీ కృతినిజేహూర్పంగదే మ్రొక్కెదఁ॥ 4

— ♦ ఈశ్వర ధ్యానము. ♦ —

సీ॥ ఏదేవు మూర్ధంబు హిమధామ సురలోక వాహినుల్ నిల్వి నివాసమయ్యె
నేమహిమహు కంకశీమ ప్రైలోక్యభీకర విడుంబునకు నికాయ్యమయ్యె
నేమహితాకారు వామాంగమచలాధి నేతతనూజకు నిలయమయ్యె
నేవేల్పు వక్షమా శీవిషస్వామికి దామాకృతిని నిల్వి ధామమయ్యె

తే॥ నట్టిపావనచారిత్రుఁ డజిననేత్రుఁ
డధనాయకసన్నిత్రుఁ డహితజైత్రుఁ
డలికనేత్రుండు మత్కృతి సరయుగాత
సవ్యమృదుశబ్దరస గుంభనములమర్శి॥

— ♦ పార్వత్యభిషంపము. ♦ —

ఉ॥ ఆశ్రితకోటిఁ బ్రోచునపుడంబిక గర్భితదైత్యమర్దనం
బశ్రమలీలజేయు సమయంబునఁజండిక తైలభిన్నిలిం
పశ్రుతికిష్టధర్మములఁ బల్కెడివేళలనార్యనా జగ
ద్విశ్రుతనామధేయములవెల్గు నగాత్రజనుమ్ముఁగాపుతఁ॥

— ♦ వి నా య శ ప్ర స్త తి. ♦ —

చ॥ హరివరయజ్ఞ సూత్రము గజాస్యముదూర్వయు పణ్ముఖాంబికా
గిరిశతురంగరత్నములొగిం బరికించితినంగజూడ నే
సరయవినాయకుండ శరభాకృతికగ్రభవుండఁ బాశముం
గరమనఁగల్గువాఁడనని గర్వమడంచుగఁజేసుగొల్పెదఁ॥

7

— ♦ ఆం జ నే య స్త తి. ♦ —

ము క్త ప ద గ్ర స్త ము.

సీ॥ పమిద్రతేజ శ్రీరాముండుగనుఁగొని కనుఁగొనిరా సీతననుచుఁబనిచె
నేమేటిసంద్రంబు నెగిరివేయకలంక లంకఁబ్రవేశించె లావుమెఱసి
యేకార్కుండచురులనెల్ల రోసంబూని పూనికగుదెచాల్పు ప్రోలికనిచె
సేధన్యుడవనిజ శోధించితద్వార్త వార్తకెక్కు తదీయపరునివినిచె

తే॥ నట్టిరురగేయు నరిజేయునశనికాయు
సంతతాజాయు మృదులభాషణనికాయు
కలహరంగాసహాయు వేగజితవాయు
నభినుతింతు మనోపీధి నాంజనేయు॥

8

— ♦ గ ర స్త తి. ♦ —

క॥ అసద్భుశభక్తినుతించెద శ్వాసనాశనరాద్వచోవిసరు సద్విద్యా
బిసకుసుమోదరుమద్గురు బసపలచిన్నయసుధీంద్రు వరగుణసాంద్రు॥ 9

— ♦ పూ ర్వ సం స్కృ త క వి స్త తి. ♦ —

సీ॥ వరకవిత్వశ్లోకి వాల్మీకి సువివేకి భారతరచనా విభాసు వ్యాసుఁ
బ్రవిమలోత్కటలసద్భవభూతి భవభూతి ఘనవచస్సవిలాసుఁ గాళిదాసుఁ
బ్రబలతరారణ్య భారవి భారవి వితతార్థరస వాక్రప్రీణు బాణు
నవ్యనవోధుత నయభాపు జయదేవుఁ బరమకావ్యోత్కర్షు భట్టిహర్షుఁ
తే॥ జండ కాకవి ప్రత్యక్షదండదండి శ్లాఘనీయోక్తిజాలకా మోఘుమాఘుఁ
జారుతరశ్చక్రంధివిహారుఁ జోరుఁదలతుసంస్కృతకవుల సంతతముమఱిసి 10

— పూర్వాంధ్రకవిస్తోత్రము. —

సీ॥ శబ్దానుశాసను చరణముల్ తలఁదాల్చి తిక్కయజ్ఞకు భక్తిబెన్గుమ్రొక్కి
శంభుదాసు కవిత్వజ్ఞంభణంబునుతించి పోతనామాత్యుని ప్రీతినెంచి
భాస్కరకవినయ్యఁ బ్రస్తుతులిడి రామ రాజసూషణు కావ్యరచనఁబొగడి
నందితిమ్మన నభినందించి శ్రీనాథుఁ డలఁచి పెద్దనకవిత్వమును మెచ్చి
తే॥ భీముఁడ్రాత్తించి సోమునిపేరునెన్ని

రామకృష్ణునిఁగొనియాడి రామభద్ర

ధీరుఁడొంచి మఱిచక్కుదెనుఁగుకప్పల

కలఁగు మోదంబుతోడఁ బ్రాంజలులొనర్తు॥

11

— పూర్వరాసము. —

మ॥ మృదుశబ్దంబులఁదెన్ని యేనిగనియుఁ మేలంచులోనెంచకం

బదముల్తోధనజేసిజేసి యెక్కువోబద్ధాభిమూహంబుగా

మదిలోఁబోచక దప్పటంచు గవలఁమాని యెట్టిభాషించు దు

ర్మదప్పకనిచకవల్ల కృతుల్వినది నిర్మాణంబుగానేర్తురే॥

12

క॥ సురుచిరకావ్యంబునఁబొక నెరచుండిననెంద్రుమగునె నెక్కంబు పంపు

భృగసింహురశంబుండుండు, ఒరికింపగ దానిఁగొరవముజూపెచొకో॥

13

ప॥ అని యిష్టదేవతాప్రస్తుతియు గురునమస్కృతియుఁ బురారస కవి

బహుకృతియుఁ గుకవితిరస్కృతియుఁ గావించి మద్భూతాపతారం

బభిషింపెద॥

14

— గ్రంథకర్త్యవంశానుక్రమణిక. —

సీ॥ ప్రతివాదిపండిత ప్రకరభయంకర ప్రాసవాక్యము భట్టరాజువారు

ద్రాతలాభిపదత్ర సామర్థ్యచిహ్న విభ్రాజితాంగులు భట్టరాజువారు

విద్యావృద్ధిపరిష్కారదృష్టానపూరిత ప్రకటకీర్తులు భట్టరాజువారు

సంస్కృతాంధ్రసుశబ్ద సంశోభితుకవితా ప్రాసవాక్యము భట్టరాజువారు

తే॥ నిస్సమాన ఘృణాభక్త సితివెనయ ప్రతికసాలంకృతులు భట్టరాజువారు

నుత్తమశ్లేషతరంగపయోఽబురారి ప్రభవతై వాత్సల్యులుభట్టరాజువారు॥

15

తే॥ అట్టిభట్టరాట్టులములో నలరెనూప కుసుమధన్వి భరద్వాజగోత్రపద్మ
కోకసమ్మదసంధాయి కొడవలూరి బుచ్చిరాజు వచోజితభోగిరాజు॥ 16

సీ॥ విజ్ఞానమునకిమ్ము వినయంబునకుగీము దాక్షిణ్యమునకిక్క దయకునెలవు
నిక్కంబునకుటెంకి నీతికినిలయంబు ధైర్యంబునకుగని తాల్మికిరవు
సంతోషమునకిల్లు కౌర్యంబునకునట్టు బరహితమతికున్నిపట్టు ధర్మ
మునకుఁదావాచారమునకాలవాలంబు ఘనగౌరవమునకు మనికిచోటు

తే॥ నీయశోభనుఁడనిజనుల్ వేయుగతుల నభిచుతింపంగ జేసొందె నతులకిర్తి
నిరసనామరతైవలినీ పయోత్తి భూతపతిశీతగిరిరాజు బుచ్చిరాజు॥ 17

క॥ అవిమలుఁడు బాపాంబకు దేవేరిగనేలి తత్పతిగర్భమున॥

శ్రీవెలయ రామదాసును చావనుఁడగు గృష్ణరాజు బడసెంబ్రీతి॥ 18

చ॥ హరిపదభక్తిశీలుఁడు దయాకలితుండు సదాసుఖీజనా

దరముఁడు బాంధవప్రకర ధైవతనైచికి జాతరూప భూ

ధరధృతికాలి కాంతమతి తథ్యవచఃకలనాభిరాముఁడి

ద్ధరణిని రామదాసు గుముచప్రియకాంతి వెలింగెముఖ్యుండై॥ 19

చ॥ అతులిత వాగ్విశారదుఁడ హోర్యధరాంఘ్రిసరోజపూజనా

రతుఁడనిర్మలాశయుఁడు రాజితపుష్పశీలీముఖోపమా

కృతియు సమస్తసద్గుణధురీయుఁడు నిస్తులభోగజిచ్ఛత

క్రతుఁడగు గృష్ణరాజు భువిరాజిత భూరియశఃప్రకాశుండై॥ 20

ఉ॥ వారలలోనఁబూర్వజుఁడు వార్ధిగభీరుఁడు రామదాసు గో

త్రారిబులోమజఁ బరిణయంబగులాగున సర్వలక్షణా

కారఁ బతివ్రతామణి వికస్వరమానసపద్మఁ జిన్నమాం

బారమణి॥ బుధుల్వోగడఁ బత్నిగనేలెఁగులాభివృద్ధికై॥ 21

ఆ॥ అట్టిమిథునమునకు నవతరించిరి పెద్దరామరాజుఁ చిన్నరామరాజు

రామచంద్రరాజు రమణతోసంజీవరాజుఁ దొలిటి దాశరథులఁబోలి॥ 22

చ॥ సలలితసమృగుక్తులను సజ్జనమేళనమందు భ్రాతృవ

త్సలతను బాంధవప్రియత ధర్మమతిఁ బితృవాక్యపాలన॥

ఖలజననిగ్రహంబున నఖండతీక్షణము రాముఁబోలు నీ

కలుపవిదూరుడంచు నుతిగాంచెదగఁ బేదరామరాజిలఁ॥ 23

క॥ లసమాన బ్రహ్మవిద్యాభ్యసనుఁడు విజితారివర్గుడమలమనీషుం

డసదృశయోగి మహాగుణవిసరుఁడు జినరామరాజు వెలసెఁఱునుడై ॥ 24

తే॥ అఖిల కాస్త్రార్థకోవిదుండంగజాత

రూపవిభవుఁడు ఘనయశోవ్యాపకుండు

భగవదంప్రిసరోదుహ భక్తిరతుఁడు

నరసుండైమించెఱువి రామచంద్రరాజు॥ 25

మ॥ వరతత్వార్థ వికారదుండు విమల వ్యాపారుడంభోజము

ట్టరుణీ కుందశతారతారహరిమందారేందుసంకాశ కీ

ర్తిరమాగౌరవచార్యసేవనుఁడు బుద్ధిన్వర్గరాణ్డ్రాంత్రి భా

స్వరదోషజ్ఞఁ బొగడ్తవార్తఁనియెఁ సంజీవరాజుర్పరఁ॥ 26

తే॥ క్రమతఃజెన్నమ్మ ఋశ్యశృంగమ్మ యచ్చ

మాంబ యనెసి పురంధ్రుల నధికపేదవ

మలర దేవేరులుగఁ జెండ్లియయిరిముగురు

సిరతిశయమోదమాతృలఁ బరిభవిల్ల॥ 27

అ॥ అందు ఋశ్యశృంగమాంబ గర్భంబున జిన్నరామరాజు శ్రీలువెలుగ

సుతునిగాంగబడసె సూరివిధేయుని నమలగుణసమాజు నప్పరాజు॥ 28

వ॥ అన్నలుగురితో గన్మొందుగు సంజీవరాజనామకశ్రేష్ఠుండు॥ 29

సీ॥ పసపలాన్ద్రయ సరిత్పరిపూర్ణ సోముఁడౌ నరసరామయకనంతమ్మనామ

ధేయంబుదనరు సాధ్వీరత్నసద్గర్భ శుక్తిమౌక్తికమన సుప్రశిద్ధి

గాంచి జన్మించిన కాంతాశిరోమణి గులశీలదాక్షిణ్య గుణగణాఢ్య

దాంతిసంపత్తి విశ్వంభరావ్రతిభింబ యమలవాఙ్మి కురుంబ యచ్చమాంబ

తే॥ యుభయవంశయశోబుదపిభు వశఁడ

పదనిశ్చించలాశ్చర బంధుసురభి

గుతుకమొప్పవరించి తత్కుక్షియందు

నంచితోత్కంఠఁ దనయుఁగాఁగాంచెనన్ను॥

30

తే॥ పంక్తిరథనందనాగ్రణి పాదకమల సేవనానందుఁడంజనీ దేవిసుతుని

కరుణచేరామచంద్రసత్త్వవిసమాఖ్య గలిగెఁగాకున్న నీపేరుగలదెనాకు31

—• గ్రంథరచనా వివేచనము. •—

ప॥ ఇట్టి యేనెద్దియేని యొక్క సత్ప్రబంధంబు గద్య పద్యాత్మకంబుగా
రచియింపంగోరి దృఢాలోచనముజేసి యెట్టి కేలకు శ్రీస్కాంద
పురాణాంతర్గత శంకరసంహితయందలి మహాశేనోదయకథను
సందర్శించి యతికుతూహలినయి కృతినేయ నిశ్చయించితి॥ 32

ఉ॥ నన్నయతిక్కనాది కవినాథులుఁ బంచమవేదమంచుఁ బే

రెన్నికఁగన్న భారతము నీప్సరచించి కృతార్థులైరి నా

పున్నెముచేత పుష్పముని పుట్టుకగాధను గద్యపద్యముల్

పన్నిరచింపరైరి యొకపట్టున దానిని నేరచించెదఁ॥ 33

మ॥ సుతదారాదికుటుంబ రక్షణకునై ఊఁటిస్తలి మానవ

స్తుతులంగావ్యములొప్పజెప్పి ధనరాసుల్గొంచు మోదించుచుఁ

వివతాహంకృతినొంది చచ్చి నరకావిధ్రాంగులై యున్కి హీ

నతయాటఁ భగవత్సమర్పణముకెందంగా రచింపందగుఁ॥ 34

క॥ అనుకోర్కి నాహృదంతరమునబుట్టి మదీయకావ్యమునకుఁ విభుగా

నొనగుపడగు వేల్చెవడోయని యోచనచేసిచేసి యరసితి నొకనిఁ॥ 35

ప॥ అమృహానుభావఁడెవ్వఁడంటేని॥ 36

సీ॥ అపరాధమొనరించి హాకృపానిధి కావుమనినఁ గాకాసురుమనిపెనెవడు

బడుముల్ దెగి నేలఁబడుజటాయునకగ్నిసంస్థమల్ శ్రుతియుక్తిపెనెవడు

గాందిశీకుండైన ఖరకరసూతికై ఘనవాహనందను దునిమెనెవడు

బగతుతమ్ముండంచు భావింపకెంతయుఁ గడకవిభీషణుఁ గాచెనెవడు

తే॥ నట్టిదీనజనోద్ధారుడైన రామభద్రునకు మత్స్యలివధూటి భక్తినిచ్చి

సరగఁదత్తుఁపనిహపరసాదనముల నందఁడలఁచితిఁ గేనంగానంగమతి॥ 37

—♦ మ థ్యం త ము లు. ♦—

- క॥ ఖరకరవంశనదీనా ఖరకరునకుఁ గృత్తతోక కలుగాళరశే
ఖరకరునకు ఖరమదభిత్ ఖరకరునకు ద్యుతినిరస్తక ఖరకరునకు॥ 38
- క॥ ద్యుద్వీపవతీభృత్స్వోద్ద్యుద్విస్ఫుట మార్గణాసదళసోచ్చిత బా
హుద్వయసారునకిలజా హృద్వాత్సనిచూరుచకుఁ గుభృచ్ఛీరునకు॥ 39
- క॥ అంభోచ్ఛ్రవంశావిత సంభత్తసునకును మౌనిశుశ్శటన జయా
రంభోల్బుణదంభాళర కుంభీనసఘీనునకునుగున్య హననునకు॥ 40
- క॥ ఉద్విద్వనరుద్భుక్ష్మక్ష్మైగ రాదాకన్యహమృక్ష్మైర్మృ రద్విరసనస
మ్రాష్టియమష్టిరుద్ధిమ మద్భక్త్యగురుస్సప్తశ్రవః పూర్ణురకు॥ 41
- క॥ అక్రస్మృక్తుంగతరంగక్రాశిత సరిదళేగర్వాపనయా
ద్రోపాయుచకునుగనద్రకచంద్రాయునకు మురికితేయునకు॥ 42
- క॥ ధరలోన ముక్తిరామేశ్వరమందమరులుచులింప వైకరలింప
బురునిష్ఠనిలిపివెలసిన స్థిరవరసంసామునకును శ్రీరామునకు॥ 43
- మ॥ అంకిరంబుగా నాయొచర్మయూనిన మహావీరోదయంబును మహా
ప్రపంధంబునకుఁ గణాకమందెట్టివనిన॥ 44

—♦ క ణా ప్రా రం భ ము. ♦—

- చ॥ వివిధకథావిశేష రసవిజ్ఞుని సూరని శానరాదిహా
నివరులుఁ బ్రేమగన్గొని వినిర్మలమానస కార్తికేయశం
భవము దదీయిశార్యమహిమల్ వినవేడుకయయ్యోదెల్పవే
చెవులకు నింపుగాననివచింప మనార్భటినాతఁడిట్లనె॥ 45
- సీ॥ తాపసపరులార దక్షయాగంబున దాడాయనిదేవి దన్తయగుచు
మిహికాద్రవిభునకుమేనకాబింబోష్ఠి కనురాగమెనఁగంగదనయయగుచు
శుభలక్షణములెల్ల స్తోమమైయుమ్మూర్తిఁ దాల్చెనోయనఁగనుత్పత్తిహొంది
గౌరీసమాఖ్యచే గూఠమిందలిదండ్రుఁలేటఁజెంచెడుదానిఁబూటఁజెంప॥
- తే॥ సధిక లాపణ్యరాశియై యలర గాశ
మోహమున సీలకంఠుడు ద్వాహమగుచు

నిచ్చవచ్చినదోటుల నిడుదాపు

కేళిసల్పుచు హర్షాన్నిదేయించుండె॥

46

— ♦ మేరువునందు హరిబ్రహ్మాండాది దేవతల సంభాషణము. ♦ —

ఉ॥ అంత ననంతవక్రకిమలాసనముఖ్యసురాకులెల్లఁ గా

మాంతకువీడుకోల్పడసి యాలయముల్పడి శృంగచుంబితా

సంతము మేరుభూధరమునక వసియించిరనూనచింతన

క్రాంతము శూరపద్మముఖ రాక్షసభీతిఁజలించిచీనులై ॥

47

ఆ॥ ఎందుచిన్మునందు నురగతల్పకుఁడుండు కాంచనావనీధ్ర గహ్వరమున

నలిసిపేర్చుదాది నాకులునూకొనిరందు నముచిత్రుఁడనియె హరికి॥ 48

క॥ మును గిరిధన్వి కుమారునిజనియింపఁగచేసి దైత్యసందోహంబున

దునుమాడెదనని మనతోననఁడే నేవదిదలంపడఁజుమాత్రంబున॥ 49

క॥ తుదకిప్పని యెటుగానున్నదియో పరికింప భూతనాథుఁడు గరుడా

ష్ఠుఁడైన లోకకృతదుర్మదప్రంగార్యములు రూపుమాటఁగబోనే॥ 50

చ॥ కటకట మందభాగ్యులకుఁ గల్గెడుమేలును గల్గఁబోదుహా

నిటలతటాదుపై మనసునిల్పి దృఢవ్రతుతాట రక్కసుల్

పటులవంతులై మనలపాథయొనర్చుచునుందురచ్యుతా

యెటులసహింపవచ్చునన నెల్లరు నట్లనెపల్కిరార్తులై ॥

51

శా॥ అమాటల విని పచ్చగర్భుడను నాహా జాలిచాలింపుడి

కామరాతి జగన్మయుండగుట లేఖక్రవ్యభుక్త్యేణియం

దామోదక్రభూనఁబోక నముఁడౌ నల్లెననేమందఱున॥

స్త్రీమంజైచని యమ్మహాత్మునినుతిఁ జొక్కించియామీందట॥ 52

ఆ॥ అశ్రుకణములతని యడుంగుజంటకుఁ బాద్య

మిచ్చి యభయహస్త మిమ్మటంచు

దవలివేడివేడి తత్కృపవడసిన

బ్రతుకఁగలము దొసగు పాఱిదోలి॥

53

ఉ॥ ఈరజనీచరావళుల హింసయొనర్చ నతండుదక్కఁగా
 శూరుఁడువేటొకండరుదుసూ యిపుడాఘనుఁడంబికాయుతుం
 దై రహిమీర నంతిపురియందుఁగలండటకేఁగి శూలిహృ
 ద్వాగిజవ ర్తనంబెఱిఁగి వచ్చెడునేర్పరి బుచ్చఁగాఁడగు॥ 54

క॥ మనచేఁ బంపుడువడిపోయిన చూతలిరానవచ్చి యెరిఁగించిన యో
 చనజేసి కలతెఱంగును వినిపించుటమేలటన్న విష్ణుసురేంద్రుల్॥ 55

క॥ సమ్మతిపడఁగాఁ బజిదొర నెమ్మది సంతనపుగడలిని॥ మునిగియు వే
 గమ్మునఁ దనసంగడికిని దెమ్మెరరావించి పొగడి తెలియవినుమనె॥ 56
 —♦ బ్రహ్మదులు వామాదేవుని శ్లోసమానకు బోవునట్లు బోధించుట. ♦—

సీ॥ లలితాత్మమనలోకములు బదార్థంబులక్కట శూరకరతలగతములయ్యు
 గాయావశేషులమై యున్న వారలమీసీచదళ మానుఁజెట్టులొక్కొ
 యన్ని శాచరుఁబోరనడఁగించుబలశాలిమనయందుగలుగఁ దేమనగవచ్చు
 సత్యంబుగాఁ బంచకృత్యపరుండగు చంద్రజాటున కుమాసాధ్వీయందు
 తే॥ జననమొందుకుమారుండు సదమదంబు

సేయు నన్యులచేవాఁ డజేయుఁడగుట

తెల్లమేకద నీకింక నెల్లసురల

యిడుములనుశాపఁ గార్యంబునడుపవలయు॥

57

వ॥ అదియెద్దియన నంతిపురంబున వలిమలముద్దుకూఁతు రెద్దురౌతునుయొద్దిక
 నున్న వారదైవకుగ్రద్దననేఁగి వారిసుద్గులెఱింగి పెద్దయుంబ్రొద్దతడయక
 రావలయు నీవశేషప్రాణులకు బ్రాణంబవేదాంకధరునూ ర్త్యప్తకంబునఁ
 బ్రథమ మూర్తివసుచుండురిట్టి నీకార్య కౌశలంబందరుగనుంగొంను
 రమందగతింబొమ్మనిన గంధవహుండు డెందంబున భయంబొంది
 సంక్రందనాది బృందారక సందోహంబువివ శతానందునకిట్లనియె॥ 58

శా॥ దేవా! మీరనుపమామరుండరిగి భూతేశుండు నిర్దిడ్రరా

బ్రాహ్మణంబునజూడఁగొ బ్రదికితారాజాలనే యయ్యయో

యేవారై నను బ్రాణకాంక్షగలవారేనాటికింబోదురే
యావిశ్వేశ్వరుఁడీర సత్యమిది సత్యంజేనుబోనోడుదుఁ॥

59

ఉ॥ నావుడుదమ్మిమాలి వదనంబునదై న్యముతోపఁ గ్రమ్మఱఁ
దై వతకార్యభారము సదాగతితోనను నాడుమానియై
గ్రావనికేతసుండు సనకప్రముఖులుకాత్మతత్వముఁ
దా! విశదీకరించుతరి దర్పకుఁడేగెనతీసమేతుఁడై ॥

60

క॥ సరిగానికాలమంచుం బరికింపక నీశుయోగభావముజెలువఁ
బరఁగించిసుమశరంబుల మరుఁడమ్మహనీయు కంటిమంటంగ్రాఁగె॥ 61

క॥ అటుగావునేడు నీవానిటలాడునిమూర్తివగుట నిన్నీసుమనః
పటలంబు శరణువేడెడి ఘటియింపుమహాత్మ దేవకార్యముగరుణఁ॥ 62

తే॥ అనుచుదుగినడుగొండాడ నవలపేల్పులందఱునుగూడి ప్రార్థించిరట్లకాగ
నెట్టకేలకుఁ జినిట్టు గట్టువిల్తు జెంతకేగెడుఁబనిఁబూని సంతసమున॥ 63

—♦ వాయుదేవుడు శైలాసహసకుఁడోవుట. ♦—

వ॥ ప్రాకృశ్చమోత్తరదక్షిణాశాంతదాశ నిబిడిత నిజశరీరుండయి జవేతర
యానంబున రజతకుధరంబునకేగి కపాలిపురంబుసొచ్చియందు॥ 64

తే॥ శాతకుంభ మణివ్రజద్యోతమానమరుణసాహస్రదీప్తంబు నగ్రచుంబి
తాభ్రవద్యంబునై నట్టి శుభ్రవర్ణభవనశాజంబుగాంచె బ్రభంజనుండు॥ 65

తే॥ కాంచి కష్యాధికారుతాగణపవరులు దన్నుగన్గొనకుండశుద్ధాంతమునకు
జేరఁగాదద్గృహద్వారసీమనున్ననందికేశ్వరుఁడనుశోణనయమఁడగుచు॥ 66

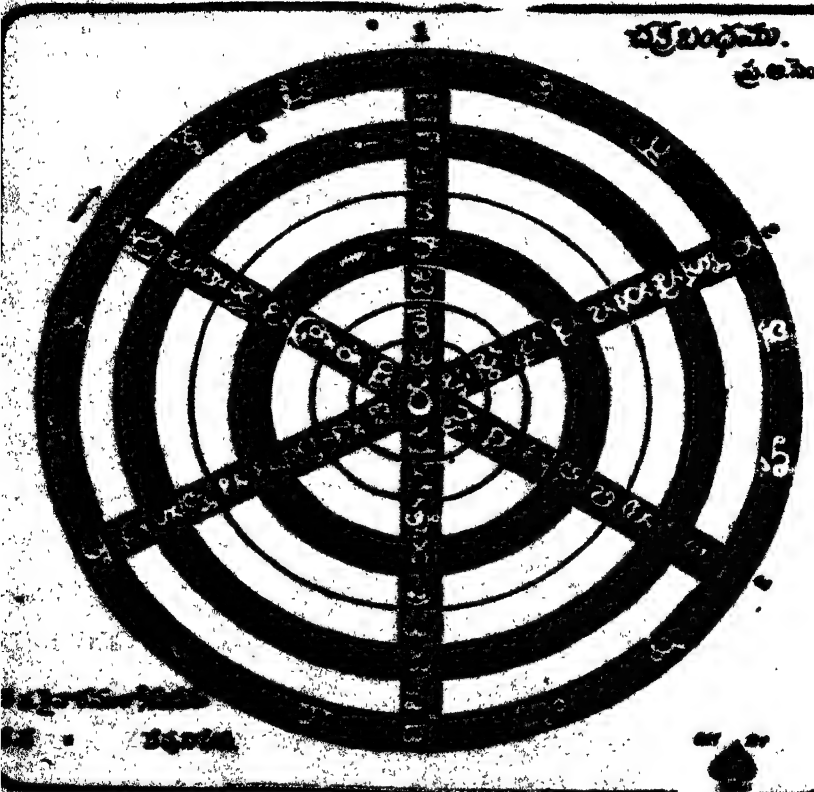
శా॥ పరా యోరిసమీర గిర్వమతి నేనిందుండ లెక్కింపకే
చోరప్రక్రియ నిర్భయాత్మకుఁడవై శుద్ధాంతముంజేరఁగా
రారాదంచు మనంబునందలఁచక॥ రానేమికార్యంబురా
క్రూరా తెల్పుమటన్న బెగ్గిలి వడంకుందాల్చి గాడ్పిట్లను॥ 67

శా॥ అయ్యా నేనపరాధిగానుజుడి బ్రహ్మాద్యాదితేయవ్రజం
బియ్యార్యావతిజేరి మాయిడుమలెంతేదెల్చి కూరాసురుం

- గయ్యంబందు వధించునట్లాడఁబడంగాఁజేసిరమ్మన్నచో
నియ్యానంబుతెంచితన్యమెఱుంగఁ నిక్కంబుముమ్మాటికిఁ 68
- తే॥ అనుడుకైలాది చనుటకు ననువుదొరక
దుడుగుముడుగవయేని ముఁవెడవిలుతుడు
బడినపాటులువడియెదు తడయకుమన
జడిసివెడలెను పేమాద్రికడకుగాచ్చు 69
- ఉ॥ చండకరోదయంబునకుఁజక్రములట్లు నిలింపచక్రమా
తండరుదే యెదుర్కొని సదాగతి మాకుసదాగతీవకా
తాండవమోదివర్తనవిధంబెటులన్న శిలాదనందనుం
డండకుజేరనీచునను నంకలిజేసిదయావిహీనుడై 70
- క॥ ఒండాడఁగవెఱవడి యందుండక పఱతెంచితభవుఁ డుమయేక్రియతో
నుండియొ యెరుంగనన నాఖండలధాత్రాదులపుడు కడుదుఃఖితులై 71
- చ॥ అగధరుఁగూడికొంచు హృదయంబుదపింపఁగ హాటకాద్రీ
ప్రభుగతినిబాసి వెండిమలఁగంతుహారాలయద్వార్థస్థితిం
దగిలి నిశాచరేంద్రకృతదండిదుతాట గిరిశదర్శనం
బుగలుఁగఁగోరి కొన్నిదినముల్ గ్రమియించిరి ముక్తతోషులై 72
- ఆ॥ అవలదైవవశత నవశంబుగానంది ప్రమథకోటిగొల్వ వచ్చుటయును
నఖిలసురలు వినుతినలరించిమందార పుష్పపూజచేసి భూరిభక్తి 73
- ప॥ వినములై సుప్రసన్నుంగాజేసి యంజలిబద్ధులగుచు నందికేశ్వరా!
భవద్వివృతపాదారవిందములకు సంఖ్యాతీతవందనంబులొనర్చెదముపెన్నిధిం
గాంచిన పేదవిధంబున మిమ్ముంగనుంగొని ధన్యతములమయితిమి
మహాత్మా! కూరాదిరక్షోపీరకృత దారుణకష్టంబులే మోరువంజాలము
జగద్రక్షకుండగు విరూపాక్షునకు మాజ్ఞోభంబెఱింగించి రక్షింపజేయు
మని కృతఘృణులతిదైన్యంబునఁబలికిన నందిసంతోషించి లోపలికరిగి
కంతుహంతుస్వాంతంబెఱింగి తావకీనసందర్శనాపేక్షులయి గీర్వాణులు

చక్రబంధము.
ప్ర.మ.

ద్వారంబుగాచియున్నారనివిన్నవింప ముక్కన్నుదొరమన్నించి క్రన్నన
రావింపుమనుడమ్మహితుండునెమ్మితో దామోదరాద్వాదిత్యులదోడు
కొనిరా! రత్నమయసింహపీఠిఁగొలుపున్న పార్వతీపరమేశ్వరులంగని
మహా నందపులకాంకురితతనులై యనిమిషులందఱుంబ్రాణమిల్లి
ముకుళిత కరాంబుజులగుచు లలితంబుగానిట్లనిస్తుతించిరి॥ 74

విష్ణుబ్రహ్మాండ్రాదులు శూరపధార్థంబుగుమాచిన్ముని యీశ్వరుని ప్రార్థించుట.

ముక్తసదగ్రస్తము.

సీ॥ గౌరీమనఃపద్మ ఖద్యోతనీకాశ కాశనాభరణవికాసకాయ
కాయజదుర్మద గ్రావోగ్రశతధార ధారాధరద్వారసారవాల
వాలఖల్యాది తాపసరాడ్విమతపాద పాదమాల్యజ్జసప్తార్చినేత్ర
నేత్రీకృతద్విపనిశిచరవరకృత్తి కృతసద్భక్తగుకృతసమస్త
తే॥ మస్తకస్థలవల్గదమర్త్యలహరి హరిణశాబకవిలసిత హస్తసార
సారసాశనఘనసారతారహీర హీరసమవర్ణ బహునమస్కృతులునీకు॥ 75

చక్రబంధము.

శా॥ దక్షారాజితరాజశేఖర మరుత్సంగప్రియద్రవ్యదా
రక్షోమర్దనమన్యుసంహరణభగ్నా దేవలోకస్తుతా
ఋషేచంద్రనిలినసధుగర్వరయశశ్రీవస్థధీవిన్ముదా
దాక్షిణ్యోదధిగౌరదేహ ఋషిబృందారాధితాహ్వంగదా॥ 76

వ॥ దేవా! నీవుబ్రహ్మవస్వరూపుండవు బ్రహ్మతార్తిహరుండవు దారుణవిపాద
నుండవు శుభకారణుండవు జంద్రసూర్యాగ్నిలోచనుండవు గాలాంత
కుండవు సుఖప్రిమండవఖలజ్ఞుండవు శంకరుండవు నగునీకు వందనంబులు
బునోపునర్వందనంబులొనర్చెదమవధరించుము శూరపద్మ సింహవక్త్ర
తారకులనియెడి పలలాశమలొందించుబాధలనివారితంబులై మేరమీరు
చున్నవి కాచుణ్యంబునగుమారుంగలిగించి మమ్ముఁబోషింపుమని గాఢ
ద్యంబడఁ బ్రార్థించుసుధాంధులంగరుణించి నీలకంఠరుండా నమ
యంబున॥ 77

- సీ॥ పదనపట్కంబుతో వ్యక్తమౌగాత్రంబుదాల్చి సవ్యంబున నిల్చియున్న
మలకూతు పణ్ముఖములఁజూడఁదత్తణ తల్లలాటాక్ష త్రిద్యయమునుండి
శతలక్షవిలయాగ్నిసంకాశమును గోటిహంసప్రభంబైనయట్టి శుక్ల
మూర్ధ్వరేతుం డౌటనురువడివెలువడి దశదిక్కులనుబర్వ దానవారు
తే॥ లధికవిస్మయమైన నయ్యజ్ఞహానను శేజమునకోర్వఁగాలేక దిశలయందు
బెదరిపరుగిడి దరిగానకదరిమరల మృదునిశరణంబువేఁగుచునుడివిరిట్లు 78
- తే॥ అఖిలసాధనకరుడవు నఖిలవేది పఖిలకారుణ్యపరుడవు నఖిలకర్త
పఖిలసుగుణగరిష్ఠుండవయిననీదు శుక్లమనివార్కమైతేరి చూడరాదు॥ 79
- క॥ తదుపద్రవభీతాత్ముల ముదధీషుధి నీవెకాని యెరులెవ్వరుము
త్వదులుదలపోయమాకింక సదయతమమురక్షసేయు సర్వాతీతా॥ 80
- మ॥ అనిప్రార్థించివినమ్రయౌ సురసమూహంబు భవానీవరుం
డనుకంపామతిఁజూచి వేగనిజపీఠ్యంబుడలంపంగ నం
తనెశాంతించి యణుక్రియ దనదుచెంతఁపడ్విధినిల్వ శు
క్రనభస్వంతులఁబంచె దానినిడ గంగాకాశదేశస్థలి॥ 81

—♦ కుమారస్వామి జవపర్యాయము. ♦—

- చ॥ అనవుడు శౌనకాదిమునులవృత్తహాసీయచరిత్ర సూతునిం
గనుఁగొని భూరితేజుడగుగాలమదాపహునూర్వరేతమా
యనువున ఫాలనేత్రములయందునవెల్విడి యెట్లు స్కందతం
గనియె పడాస్యోచ్చరిత గాఢముదంబునఁదెల్పవేయనఁ॥ 82
- క॥ వినిసూతుడనియె దీనినిఘనభక్తినివినిన నై హికాముష్మికముల్
తనరారుఁగానవ్యాసుఁడుమును నాకెఱిగించువిధముముదమునవిసుడిరిరి
- క॥ ఇచ్చెలువున శివుఁడనుమతియిచ్చుటయు మరుత్కృశానులేతద్భారం
బిచ్చొటికి మోయఁజాలమి చెచ్చెర జోహారులిడి వచించిరికడఁక॥ 84
- మ॥ రజతాహార్యవిహార మిప్రబలవీర్యంబేడ మేమేడ దీ
ని జగన్మోదతకై భరింపవలమనే మాకటన్న॥ వృష

ధ్వజుడవ్వాయుహుతాశులఁ నగవుతోదర్శించి నాపంపుచే

నజితంబై నబలంబుగల్గెడు జనుండాదిత్యహర్షంబుగఁ

85

అ॥ అనుచునంధకారి యంతర్హితుండైన

నవలనాటుతెఱగులై యవార్య

మై వెలుంగుచున్న యప్వీర్యమనలుండు

దనశిరంబునందుఁ దాల్చికోనుచు॥

86

క॥ కడుదవ్వరిగియు మిక్కిలిబడలికతో జవముదూల బరికించి నమీ

రుడుదానినిజశిరంబుననిడి మోయుచుమార్చిమార్చి యిరువురుజవతఁ

క॥ పోవుచు శాంతమునుజ్వలమౌ వీర్యముమోచికోనుచు నలయుచుఁద్రుజగ

త్వానని నిమగ్నజనవారావృత భవపూతమనత రంగఁ గంగఁ

88

క॥ ఆస్థంజేరియుఁ దత్తీరస్థలిశరవనిని దామరసపండమునఁ

సుస్థితిన త్రేజంబిడి స్వస్థానముబొందిరనిలవై శ్వానరులుఁ

89

క॥ అత్తరి చుస్సహతరమగు తత్రేజమువలన దేవతటిసీపీచుల్

విత్తవిహీనుని గోర్లులమొత్తముక్రియ నింకబాతె మోదముదరుగఁ

సీ॥ అంతటఁ గోటిసహస్రాంశుభా భాసితంబౌ మదావళదైత్యభేది

వీర్యంబుపడవ్వుక్త్రవిలసితంబు ద్విపట్కబాహుళోభితమును శాదయుగళ

సంగతంబు ద్రిలోకమంగళప్రదమును మంజుకోమలమౌ కుమారరూపుఁ

దాలిచి ముంగల దర్శనంబిచ్చిన గృతకృత్యులై సురప్రతతులై

తే॥ సంతసమునొందిరప్పరకాంతలాడి రఖిదిక్కులుదెలివొందె నిఖిలదేవ

వాద్యములుమించెబువ్వులవానగురిసెవిష్టపానందకరమయ్యె విస్తరించి॥91

ప॥ మఱియు నుగ్రాసురాపహృతస్వకీయసంపత్తి నెప్పటియట్లునుభవింపఁ

గలము చరితార్థులమైతిమని బృందారకబృందంబులానందించి రింద్రాది

తిగ్రమణులశాష్టకంబు సేవింపినిలిచిరట్టియెడ గట్టుతాల్పు పట్టుత్తి

కలరాఁజేసి వినుజుట్టుతేజంబునంబుట్టు యిప్పట్టిక నారతంబుమీరార్వరు

వక్షోరుహక్షిరంబు గారుణ్యంబుననొసంగిన గుమారప్రసూత్యసంసిద్ధి

మీకగుసన నాకృత్తికలు జీతజగురూక్తి రిత్తసేయకతైటంగునకియ్య
కొని క్రన్ననజన్నుబాతివ్వరా నచ్చిన్నపాపడు వారిపయిననుగ్రహించి
యాటురూపంబులగానుపింప వారుత్పల్లరాజీవశయ్యాంతరస్థితసుతుల
నాట్పురంజూచి వేత్వేరదమతమయూరుపులందుంచికొని చుంచు
దువ్వుచు ముద్దిడుకొనుచు స్తన్యంబిచ్చిపోషించుచుండ నక్కార్తికేయ
యపట్కంబు శైశవక్రీడలతివేలంబుగాజేయుచుండె వెండియు॥ 92

—* కుమారస్వామిశైశవక్రీడలు. *

సీ॥ ఒకడునిద్దురజెంచు నొకడుసారెకునవ్వు నొకడువాపోవువేరొకడుదోసి
లోగ్గుఁ బదాంగుష్ఠమొకడుగేలునబట్టి వాయిలోనిడుకొని వదలకేడ్చు
నొకడునిద్రించుచు పకపకనవ్వును గరపాదములచేనొకండునడుచు
నొకడునిద్రారతినుడుగకయటచును నొక్కడు దల్లిచేయూతగొనుచు
తే॥ నడుచు వేటొక్కరుఁడుదప్పటడుగులిడును

యక్కుచేదోగియాడు వేటొక్కరుండు

బరముఁడిరీతి శైశవభంగి పడ్డి

ధములఁగ్రిడింపఁ దల్లులుధన్యలై రి॥

93

ఉ॥ సర్వసుపర్వులయ్యరిదిచర్యలఁచూచి కుమారునొక్కనిం
బర్వినప్రేమనిమ్మనుచు శ్రార్థనసేయఁగ నిచ్చెనాట్పుర
శర్వుఁడుదీనశాంధపుడు సత్యముసుమ్మిక దైత్యకోటివీ
రుర్వరగూల్తురంచు మదినుబ్బిరివేడ్క దరస్మితాస్యలై ॥

94

చ॥ మును శివుఁడాలనేత్రములబుట్టిన డుస్సహతేజమోర్వలే
కనిమిషకోటిపర్వులిడ నద్రిజయులై బియునంకపీఠజ
య్యనడిగి ప్రస్థలచ్చరణహంసకరత్నములుర్విరాలఁగా
జనె నవరోధసీమకతిసాధ్వససంచలితాంతరంగయై॥

95

క॥ త్రిణయనుకృప నత్రేజంబణువగుట వియచ్చరులుభయముమానుట వా
రణరిపువాహని విని తనతనుజాతునిఁగాఁగుమారుఁ దప్పించుటకు॥ 96

క॥ ఘనరోషమూని నాకులననపత్యులుగాశపించి మైమవతి మఱిం
జనుదెంచి మందహాసాననయై నివసించె గోధనయనాంకమున॥ 97

—♦ నవరత్నపుత్రికఱ గర్భంబుదాట్టుట. ♦—

వ॥ అంతకుమున్న భయభ్రాంతయై యుమాకాంతపరువిడుతఱిఁ దచ్చరణ
మంజీరఘటిత నవమణులభవునిహాసనోపకంఠంబున డుల్లుటఁజేసి తన్మ
ణులఁబ్రతిబింబించిన యంబికారూపనవకముంగాంచి శితికంఠుఁడారత్న
ప్రతిఫలితలగునతులంబిలువ నాప్రతిమలమృహదేవుననుజ్ఞచే దత్తత్రాంతి
తత్తన్నామములుధరించి యాయారత్నంబులవెలువడి కుఱంగటమెలంగి
గంగాధరువక్త్రంబభంగానురక్తింగనుంగొనుచుండ॥ 98

క॥ కరుణాకటాక్షపీఠల ధరగృహుఁడారత్నజనిత తరుణులఁజూడఁ
బరగఁదదీక్షణభాస్కరకరములఁ జిత్రముగఁగనిరిగర్భమువారల్॥ 99

క॥ అత్తఱి సతి వారలుదనచిత్తేకునిగనెడిభావసిద్ధినిగసి మీ
రితైఱుఁగున జీరకాలం బుత్తలపడగర్భభారమొందుఁడటంచు॥ 100

ఆ॥ కరుణవిడిశపింప గాఢభయంబున వడఁకు రత్నసతులయొడకులందు
గలుఁగుఘర్మవారివలన దత్తత్రాంతియుతులు ఖడ్గవరసహితులునై న॥101
తే॥ పారిషదులొక్కలక్ష యుత్పత్తినొంది మ్రోలనిల్చిన వారల కూలపాణి
గాంచిహర్షించినతతంబు గార్తరికేయుసేవజేయుచువర్తింపగావిధించె॥102

చ॥ పదపడిరత్నపుత్రికల భర్గుఁడుగాంచి నవీనపల్లవా
స్పదపదలార మీరలతిభక్తి నహార్యసుతాంఘ్రిపూజనఁ
వదలకచేయఁ దత్కరుణవల్ల శమించునుగర్భభారముల్
కొడుకకుడంచుఁబల్క విని కొల్పిరితద్విధివారుజార్యతి॥ 103

తే॥ రత్నపుత్రికనవక గర్భస్థులైన తనయులద్వయు నవ్యయు ననఘ నలఘ
నాదిమధ్యాంతవిరహితు నప్రమేయు నభవుజింతించిసుస్థితినిందిరంత॥104

క॥ మఱిఁగొంతకాలమునకాతెఱవలు దనుఁగొల్పుచున్న తెఱఁగునుమదిలో
నెఱిఁగిక్రపఁబూనునతిగనిచిటునవ్వొలయంగనిందు శేఖరుఁడనియె॥105

మ॥ అబలౌ వీరలనిన్న నారతము గాఢాసక్తిసేవించుట౯
 బ్రబలంబైతగు గర్భభారములఁబాపం గర్తవీవేకడా
 విబుధుల్ మెచ్చగఁ బ్రేమజూడుమనుడు౯ విశ్వాసముందోప ని
 య్యబలల్ సౌఖ్యప్రసూతిఁగాంతురని యార్యాదేవివల్మ౯దయ౯॥ 106

—♦ రత్నపుత్రకలకు వీరబాహ్యము జనించుట. ♦—

వ॥ తత్క్షణంబు॥ 107

ఆ॥ మహితపద్మరాగమణిజాతయగు రత్నవల్లియుదరమందు వైరినిచయ
 గంధసింధురౌఘకంఠీరవంబగు వీరబాహుఁడుదృఢించెనంత॥ 108

క॥ అనుపమ ముక్తామణియందునబుట్టిన తరళవల్లితుందమునందు౯
 జనియించె వీరకేసరి వినుతభుజాబోప సమరవీరాగ్రణియై॥ 109

ఆ॥ సారపుష్పరాగసంజాతయగు పౌషవల్లికడుపునందు తుల్లకాహి
 వికిరవల్లభుండువీరమాహేంద్రుండు జననమందెనజితశౌర్యుడగుచు॥ 110

క॥ గోమేధికసంభవయగు గోమేధికలతిక విమలకుషిని నసదృక్
 ధీమహితుఁడుదయమొందె నుమామహిళాకృపనువీరమహేశ్వరుఁడు౯॥ 111

క॥ వైరూర్యరత్నభవయగు వైరూర్యలతాపిఁడ వార్నిధియందు౯
 మేదిని వీరపురందరుఁడచిత్యసహస్రతేజుడై యుదయించె౯॥ 112

తే॥ వజ్రమణిభవయైనట్టి వజ్రలతిక
 గర్భమందున వీరరాక్షసుఁడుగలిగె
 బహువిధాయోధనాక్షిణ బాహుశౌర్య
 మండితారాతిమండల మధనుడగుచు॥ 113

క॥ మరకతరత్నోద్భవయగు మరకతవల్లికిని వీరమార్తాండుఁడు రు
 క్షిరసితమార్తాండుఁడు నిర్జరులకునానందమెసఁగ జననమునొందె౯॥ 114

క॥ భువిలోఁ బ్రవాళమణిసంభవయైనప్రవాళవల్లి భాసురగర్భో
 ద్భవుడగుచువార్తకెక్కును భవుదయఃవీరాంతకుండుబలశౌర్యముల౯॥ 115

తే॥ శైలరిపునీలపుత్రక నీలవల్లి గర్భమున వీరవీరుండుగలిగెనట్లు
 నమణిసుతలకుఁబుత్రనవకముద్యవించి శంభునకునమస్కరించియనిరి॥ 116

అక్షరబంధము.

ప్ర. ఆ. నెం. 119.

చిత్రకారుడు: యస్. లక్ష్మణ.

— ♦ రత్నపుత్రాశ్రమము వీరనాథము శివునిప్రార్థించుట. ♦ —

క॥ అబ్రాహ్మ లనదుపాసంగ బ్రాహ్మీనాథమొనిగణచిత్తనికా
య్య బ్రహ్మపురుష సకలకకుబ్జమణస్తత్యపాద కుజనవిభేదా॥ 117

శా॥ అభద్రాద్వారతరంగిణీధర హిమాహార్యాత్మజేశ గ్రహే
ఋష్యాభ్రాంశుజ్వలనేక్షణత్రిపురరక్షోబృందగర్వాపహా
దభ్రశ్లోక మునీంద్రవందిత ధనేంద్రస్నేహ తారోర్విభృ
ద్విభ్రాజద్గుహ భక్తకామితఫలాచెత్యద్రు మ్మిత్తుంజయా॥ 118

— ♦ ఖండ బంధము. ♦ —

క॥ పురిహరసురనుతపాదా
కరిదైతేయాసుహర్త కంధినిషంగా
గిరిజాతహృదయరంజన
సరసీరుహనాభమిత్ర సన్మృనిసంగా॥ 119

మ॥ అనిప్రార్థించుచుఁ దల్లిదండ్రులగు నార్యాశంభుసామీప్య మం
దునఁ బార్శ్వద్వయినిల్చి భక్తిపరతంత్రుల్ రత్నపుత్రీసుతుల్
వినయోత్పన్నతనున్న వారలదయఁ విడిచి భర్గుండను
ఘనగంభీరవచోనిగుంభనలు మేఘధ్వానముఁ దెల్పుగన్॥ 120

చ॥ తెలియవినుండు మీకుమును తేజితశక్తిధరుండు శుక్రశి
ష్యులఁగడతేచ్చువాఁడు ఘనశూరుండు సర్వనియామకుండు దు
ష్కులుపవిభేదుడవ్యయుఁడఖండబలుండు గుహుండు భర్తగాఁ
గలఁడనిచెప్పి పుత్రుఁగనుకాంక్ష మృడానికేదెల్పిపొల్పుగన్॥ 121

సీ॥ ప్రావృడంభోధరభ్రష్ట బాడబసము దృవనినాదమును నిందనముసేయఁ
బ్రాగాదికాష్టదిక్షౌగళబృగహ వివరాంతరములందుఁ జెప్పుదురయ
గురుతరోన్నత సప్తకులతైలగంభీర బిలములు బదులుగాజెట్టుమోయఁ
గల్పాంతకాల భీకరభంగకల్లోల జలధిఘోషంబుతోఁ జెలిమిసేయఁ

తే॥ దారకస్తోమమిలరాల ధాత్రివీల

భూతజాలముపాపోప భోగివిభుని

తలలునుడుగకచలియింప దర్పకారి

మించిప్రస్థానభేరి వేయించెనపుడు॥ 122

—♦ పార్వతీపరమేశ్వరులుఁ గుమారుంజూడ గంగానదికి వచ్చుట, ♦—

తే॥ శంఖకాహళపటహా నిస్సానములును

దురగపేషారవంబులు గరులబృంహి

తములు సద్భటహుంకృతిధ్వనులుగలిసి

శబ్దమయమయ్యెఁ బగకేజిజాండమెల్ల॥ 123

క॥ నడయాడుగొండలనఁగా

గడుమెఱసెడినేనుఁగులును గంధవహునిగే

రడమాడు హరులు దేరుల

దడములు నరిపీరులగుబదాత్తిప్రముఖుల్॥ 124

ఉ॥ తోడనరాఁ గృపాణఘన తోమరముద్గరభిండివాల ప్ర

క్షేప్తడన చాపకుంతసదజిహ్వాగముల్ ధరియించి పార్షదుల్

వాడిమగల్ పరాకు సురవందితపాద మహాప్రభో దయఁ

వీడకుమంచు శంకరుని వెంబడినేఁగిరనేకులొక్కటఁ॥ 125

చ॥ శయనయనాంఘ్రిభూయుగళ సంఛలనంబు భయానకోగ్ర వి

స్మయ కరుణాహాసోజ్వల రసంబులయందు నటింప రాగసం

చయలయయుక్తిచే భరతశాస్త్రగతిఁ నటనంబు సేయుచుఁ

రయమున రుద్రకన్యలు బురశ్చరతఁ జనిరాదృతాత్మలై॥ 126

తే॥ భూరిబలులు బదాతులౌ భూతవితతు

లిరుగెలంకుల నడువంగ నినశశాంకు

లుభయ పార్శ్వంబులందుండి యొనర ధవళ

ఛత్రములుబట్టి వెంటరాఁజుండ్రమౌళి॥ 127

వ॥ ఉమాసమేతుండయి వృషభారోహణంబుసేసి ప్రబలోత్సాహమునఁ

జనిచని॥ 128

—♦ ఆంధ్రప్రాసము. ♦—

క॥ అసమానకృపాపాంగఁ రసితబక్త్రాంచహంస రాజత్భృంగఁ
లనదమలమంగళాంగఁ రసధిమనోవికసనాంతరంగఁ గంగఁ॥ 129

క॥ కాంచి తదీయతటంబున కంచితముగఁజేరునెడ మహాసేనుని ని
శ్చంచలతఁగొలిచియున్న విరించనముఖులెదురుకొనిరిద్బృథతరభక్తి॥ 130

ఆ॥ కనులుమూఁడు నాకుఁగలవిశేషము నేడుఫలముజెందెననుచుఁగలిసివారి
జలదవీధినిలిచిపలికె గౌరీవక్త్రపద్మమున దృగాశిషంక్తిజేర్చి॥ 131

మ॥ చెలియా సారసషండమధ్యమున నాసీనుండునై కాంతినిఁ
జలజారాతిదృఢీకరించుచు జగత్సంతాపసంహారుడై
చెలువుంగాంచు భవత్కుమారుగనుమీసిద్ధంబు నీజాలుచేఁ
గలుఁగునీకిక వీరమాతయనుప్రఖ్యాతిప్రశిద్ధంబుగఁ॥ 132

వ॥ అనిరుద్రుండానతిచ్చిన॥ 133

—♦ పార్వతీపరమేశ్వరులు కుహరుని లాలించుట. ♦—

సీ॥ హిమశైలందన వృషభరాజముడిగ్గి వనరుహవనమధ్యమునకునేగి
తత్పుత్రపట్కంబు దత్క్షణకౌగిట నెనరుప్పతిల్లఁగాఁజనులనడుమ
నదుముకొన్నంతలోనాఱ్ఱురొక్కండయి రెండుపాదములుబండ్రెండుచేతు
లప్టాదశాతులు నాఱ్ఱుమొగంబులుగలిగి చెల్వొందుటగాంచి తనదు

తే॥ తొడలనిడుకొని శిరములుదువ్వి ముద్దు

లాడువేళల వక్షోరుహములనుండి

బయలికుప్పొంగుపాలను బసిడిగిన్నె

లందునిండించి క్రోలుమీయని యొసంగె॥ 134

వ॥ అంతనాలీలాజాలకుండుశ్చల్లసారససమానంబులగు షడాననంబుల జన
యిత్రినీక్షించుచుఁ దదీయాంకమునఁగూరుచుండి నిరతిశయహర్షభరిత
హృదంతరుండై పవిత్రంబును సారస్వతంబును జ్ఞానమయంబునునగు
నాదుగ్ధంబాఱ్ఱుమొగంబులఁద్రావునమయంబున॥ 135

సీ॥ అదుగ్ధబిందువులన్న దీజలముల గళితమాట దదీయకణములాని

మునుపరాశరుశాపమునవిసారంబులై చరియించుమునిసుతుల్ శాపముక్తి

గాంచిరవ్వల మేనకాసుత సేనానియుతముగాఁ గ్రమ్మరనుక్షమెక్కి

ప్రమథోత్కరముగొల్వఁ బటహభేరీకాంస్యపణవాదివాద్యముల్ బలసిమ్రోయ

తే॥ సురలుసుమవర్ష మెడనెడఁగురియ మౌని

మండలముదండములుద్రిప్పి తాండవింప

నధికవిభవంబుతోఁ బ్రియునండవిడక

ప్రమదమున వెండిమలకేఁగునమయమునను॥

136

తే॥ గరళకంఠుఁడు పట్కృత్తికలనుబిలిచి

వీఁడు మీచనుబాలచేవృద్ధినొందె

గాన ముల్లోకములలోన శ్వాతిగాంచుఁ

గార్తికేయాభిధానంబుగలిగి లలిని॥

137

క॥ ఇప్పుడమి నెవ్వరేనియుఁ దప్పక యీకృత్తికావ్రతంబొనరింపఁ

మెప్పువడికార్తికేయున కప్పతిగాంభీర్యముతులనందుమరెలమి॥ 138

క॥ శ్రీకరగుహసంభవమగు నీకథభక్తిపఠించునేరికిమదిలో

నేకోరికగోరిన నదిజేకురుననివర మొసంగె శితిగఁకుడపుడు॥

139

ఆ॥ ఇటులవర మొసంగికృత్తికలమబంచి తనయుగోఁగలించుకొని యుమాన

మేతుడగుచు దేవజాతంబు సేవింప వెండికొండజేరె విన్నుజ్జట్టు॥ 140

క॥ తదనంతరమబ్బాలుఁడు సదమలులగు తల్లిదండ్రీసముఖంబందుఁ

హృదయంబుల కానందంబొదవంగా బాల్యచేష్టలుడుగకచేయు॥ 141

వ॥ మఱియు నక్కుమారుండు బాదారవింద సుందరరత్న సూపురశింజి

తంబులు మణికింకిణీవిసరసమంచిత కార్తస్వరకాంచీగుణకృణనంబులు

నక్షస్థల ప్రాతంబనిరుపమస్థూలమౌక్తికాదామనిచయరణితంబు నఖిల

జగజ్జన శ్రీతిరసాయనంబులయితనర కర్ణయుగ్మలసమానహోటకమణి

కుండల దీధితిస్తోమంబులు గండమండలంబులనృత్తంబు సేయ శిరస్థల

ఘటితమణిప్రకరపరిష్కృతమకుటపట్కంబు గాంచనావనీధరశృంగంబుల
సొంపుసంపాదింప నవాజ్ఞానసగోచరంబగుపరబ్రహ్మంబు నిరతిశయతైశ
వంబున నీశునన్నిధినీతిగ్రీడసల్పుచుండెనంత॥ 142

—♦ కుమారుండడ్డుతనర్యలానించుట. ♦—

క॥ జననీజనకులకతిభక్తినిమొక్కి తదాజ్ఞవడసి త్రిజగంబులుమే
లనంగ గణాధ్యక్షులతో జనయెనచటనచట విహృతిసల్పుమనీష॥ 143

తే॥ విక్రమోత్సాహదీప్తుడై వృషభరాజ
కంఠ కంఠూతివాయంగ ఖరనఖాళి
గీటుచును మూపువై నెక్కిక్రీడసలుపు
బాల్యలీలావినోదంబుబరిధిల్ల॥ 144

—♦ తరలవృత్తము. ♦—

విక్లుతరూపగణేశుల భుజవీర్యధుర్యతచే భట
ప్రకరయు క్తముడాసి వారలబట్టిమిన్నక గండముల్
స్నకరద్వాదశకంబుచేతను సారెకుబయికెత్తుచు॥
బకపకానగి వెక్కిరించుచు బాటుదవ్వలకెంతయు॥ 145

చ॥ సహచరకోటి వెంటబడిచయ్యనరాగదోలంగివారల
గృహవరమొండుజేరి యొకగీమున మాటలనాడుచు మహా
మహిమనదృశ్యుడై త్రిదశమందిరముగని కల్పకావనీ.
రుహములనెక్కి పండులలరుల్ తలిరుల్ హరియించులితో॥ 146

—♦ మ హా స్ర గ్ధ ర. ♦—

తటినీశక్షిరమెంతేతహతహృషడ హస్తప్రఘాతకఘటించు
జటులగ్రాహాది నానాజలచరతతిరోపంబున బట్టికొట్టు
బటుభూభృచ్చృంగముల్ దోర్బలమునమణిగర్భంబడగోటమీటు
ద్రుటి భూదారేభభిత్పంక్తుల బిడికిలిచేద్రుంచుబో లెక్కలేక॥ 147

తే॥ ఈక్రియ నిజానుచరులతో నింపుమీరి
భర్తృగిరికూటములయందు బార్వతేయు

డఖలజగదద్భుతావహంబగు శిశుత్వ

చర్యలోనరించుచుండె నవార్యమహిమ॥

148

శా॥ ఆయాశ్చర్యములా మహామహిమలయ్యాదిత్యులీక్షించి త

న్మాయామోహితులై బలారికలవృత్తాంతంబువిన్పింపఁగా

నాయత్తంబయిపోయి కాంచీరఖలాహార్యోఘపక్షచ్ఛిదా

శ్రేయాజిహ్వాగభృతృక్ విమలకీర్తివ్యాప్తకాష్ఠాంతరు॥

149

క॥ కాంచి యచంచలభక్తినుతించి వచించిరి సురేంద్ర దెలిపెదమిపుడా

లించుమొకచిన్ని కుట్టుఁడు మించియొనర్చెడుబనులే సమిత్పటుశౌర్యా॥150

సీ॥ ప్రళయాగ్నివైఖరి బ్రబలిసప్తపయోధులొక్కటిగాఁజేయు నొక్కవేళ

నేడు దీవులతోడ నేడుకులాద్రుల వ్రక్కలుగా జేయునొక్కవేళ

నినరథాశ్వమునెక్కి యిచ్చానుసరణిగాఁ బెక్కువోటులకేగునొక్కవేళ

నలినగర్భుని మస్తములఁబట్టియూకించి పక్కుననగుచుండు నొక్కవేళ

తే॥ రిక్కరాయనితేరెక్కునొక్కవేళ

శేషుగరుడునిదనరెండు చేతులందు

నిల్పిడికొల్పియవిపోరు సల్పుచున్నఁ

జక్కగనుఁగొనివిడుచుతా నొక్కవేళ॥

151

క॥ మేమెన్నఁడు మున్నెఱుంగం బీమూడుజగంబులందు నిదిచిత్రంబో

స్వామీయాతంఁడెవఁడోయేమందుములోకములకునిడుములుగలిగె॥152

క॥ ఇందుకుఁబ్రతికృతి మీరల మందగతింజేయకున్న మ్రందెదరఖిల

బుందారకేళయన సంక్రందనుఁదాలించి వెఱపుగైకొని యంత॥ 153

ఆ॥ కొంతవడికి ధృతినిగొని తదీయంబైనమాయమునిగి చింతమట్టుపరచి

పలికె వారితోడ దెలియదువీఁడెవ్వఁడో యెఱుంగనేనువేయుగతుల॥154

—♦ ఇంద్రుడు మాయామోహితుడై కుమారునితోఁబోయట. ♦—

ఉ॥ బాహుబలాతివిక్రమజవత్వములఁ మనచేతఁబోవునే

యూహలికేల నాతనిసముజ్వలమర్దరభేలి లోకసం

- దోహమునేలఁగూలుననితోఁచెడిఁగాన మనుష్యవాహన
న్నేహునకియ్యుదంతమునుజెప్పఁ బ్రతిక్రియజేయునాతఁడు॥ 155
- ॥ తడయుటపాఁడిగాదనుచు దైవతసంఘముదన్నుగొల్చివెం
బడిబడిరాఁ బులోమసుతమానసకంజవికస్వరోగ్రతే
జుఁడు సితదంతినెక్కి మృదుజూడ సువర్ణకుభృద్బిలంబువె
ల్వడి ఘనరాజసత్వముజెలంగ లఘుక్రియఁబోవుచున్నెడ॥ 156
- ॥ విశాఖుండు లీలాభేలనలోలుండయి కనకగిరిశిఖరంబులురుబలంబునఁబెరికి
తెరువునకడ్డంబుగా దవ్వలనిల్చివైచుచున్న బలశాలియగునబ్బాలుంగని
మహేంద్రుండమరులంగూడి దురాగ్రహంబువహించి॥ 157
- ౪॥ సునిశితపాణజాలములు శూలితనూభవుదేహమంతటం
జొనుప హసన్ముఖుండగుచు స్రుక్కుటలేక వియచ్చరాశిపైఁ
గినుకనుదాల్చుకున్నఁబరికించి సురల్ బహునారసంబులా
తనిమెయిఁగప్పఁబువ్వలవిధంబునఁబోల్చెదదీయశస్త్రముల్॥ 158
- ఉ॥ అందులకాబిడెఁజుడధి కాగ్రహుడై తెలిగొరునెక్కి నా
ముందటనిల్చిపోర దృఢముగలదేయని వజ్రమెత్తి యా
స్కందునివైవ వజ్రమయ కాయుడతండగుట॥ నిమేషమా
త్రందగ భిన్నమైచనె శతారము దత్తనుఘట్టకోర్దతి॥ 159
- మ॥ కుటిలభ్రూకుటుడై షడాస్యుడు గనతోడండశస్త్రంబులు
దృఢరోషంబునఁజూని యుగ్రశరముల్ పాకారిపైఁగప్పి యం
తటఁ జౌదంతి శిరంబునందొక దృఢాస్త్రంబేయుడు॥ గుంభముల్
త్రుటిభగ్నంబయికుాలె వజ్రనిహతోత్తుంగాద్రిఘోల్కిధర॥ 160
- క॥ ఆసేతకతఁడు రోసంబీసునుమదిఁబెనఁగొనంగ నిషుసంతతులఁ
వ్రేసెఁగుమారునిజలధారాసమితి॥ ఘనముఖూధరముగప్పుక్రియ॥ 161
- చ॥ గుహుడదిచూచియార్చి యొకకోలనె తద్విశిఖోగ్రవృష్టవ
గ్రహగతిమాన్చి క్రూరమగు కాండమొకండునవిల్లుదుంప వృ

త్రహుఁడదలించి దిక్కులహుతాశనకీలబర్హ శక్తినా
గ్రహమునవైవ రిత్తచనె గ్రక్కుననాతనిమేనుసోకుటఁ॥ 162

మ॥ కసిసుత్రాముఁడు దత్తజించి మగుడఁ గాండాననబొందుగై
కొనునంతఁ శివసూతియొక్కములికిఁ గోటిరముఁడుల్పి మా
ర్గణసంధానము సేయునప్పుడొక నారాచంబుచే డెక్కిముఁ
దునియల్ చేసి యొకమ్ముచేగవచముఁ దున్నాడెజిత్రంబుగఁ॥ 163

తే॥ మఱియుఁ బ్రాణాంతకంబగు మార్గణబొ
కండు రంబునఁజొరనేయఁగా ధరితి
నవకుఁడై పడి దేహేంద్రియములమఱచి
నాకనాధుండు గృశియించినట్టులుండె॥ 164

శా॥ గీర్వాణుల్ దమవల్లభుఁగని మహాఖన్నాత్ములై యుగ్రతఁ
దోర్విర్యంబున బాహులేయుపయ బల్తూపుల్ నిరాతంకులై
పర్వంజేయ నతండు శౌర్యమెతనూత్వంబందెనానొప్పుచున్
దుర్వారాశుగవహ్ని వారిమదముల్ దూలించె తప్పార్పకఁ॥ 165

సీ॥ సాయకత్రయిఁగీలి శమనునై దమ్ముల జతురంబకంబుల సలిలవిభునిఁ
గంధవాహునిరెండు కఠినబాణంబుల నొక్కశరంబున రిక్కితేని
విశిఖముల్ మూడిట వేడివేలుపు సొమ్మసిలఁజేసి శేషించుబలమునెల్లఁ
గఱకుటమ్ముల వేలనొలుగునట్లొనరింప వెఱపున దెఱగంటుబఱచిరంత

తే॥ వాల్మీకిక్కుల కత్తజినారదుండు
శరవణోద్భవునద్భుత సాహసంబు
దెలియఁబరికించి నెమ్మేనుబులకరింప
ననిమిషాచార్యుఁబొడగనియనియెనపుడు॥ 166

— మందాక్రాంతవృత్తము. —

పాకప్రత్యర్థిముఖదివిజుల్ బాహుగర్వంబుచేతఁ
లోకాతీతుండయిన గుహునిఁ లోగకందాకి శౌర్యో

ద్రేకంబొప్పంగఁబెనఁగి ధరితీస్థలింగూలిరయ్యా
యీకార్యంబు మదిదలఁచి నీవేగి రక్షించువారి॥ 167

క॥ అనుచు సురమొనితెల్పిన వినిగురుఁడులికిపడి యోగపీఠనమర్చు
చని గుహునితో నకారణమనిజేసి నశించుటెల్లనాలోకించె॥ 168

తే॥ అతిబలుండైన యబ్బాలు నసితకంఠ
నందనునిగానెఱింది తూర్ణంబె మేరు
కుధరబిలమెడఱాసి తత్కుధరకూట
వీధిఁగొల్పున్న ఘనుఁజూచివిబుధగురుఁడు॥ 169

వ॥ కాంచి కించిన్నిమీలితలోచనుండగుచు వాచస్పతి జగత్సంచయత్రాస
నిర్భేదంబులగు దత్పాదంబులకు సారెసారె సాష్టాంగములొనర్చుచు
రణంబుననినాతులై పడియున్న వాసవాదిదైవతవారంబు జీవించుకొరకు
గేవలభక్తిఁబ్రార్థించుచునిట్లనియె॥ 170

—* బృహస్పతి ప్రార్థనంబునఁగుహంఁడింబ్రాదులఁ బ్రతికించుట. *

సీ॥ ప్రణవరూపుడవు సర్వజ్ఞానవార్ధివి సాక్షాచ్ఛివుండవు పణ్డుఖుండ
వేకముఖుండవు నేకదంతానుజుడవు సుందరాకారుడవు గుహుడవు
స్కండుడవాశ్రిత కామితప్రదుడవ నంతతేజుండవ నంతమూర్తి
వగణిత త్రాససంహరుడవు ద్వాదశభుజుడవు మేకుల భూరికృపకు

తే॥ బరమపాత్రుండవగునీదు పాదములకు

నిశ్చలంబగుభక్తి వనేకవంద

నంబులొనరింతుఁ బోషించునాధుఁడెవ్వఁ

దరసిచూచిన నీవెకాకనఘచరిత॥

171.

ఆ॥ నిర్జరోత్కరంబు నీమాయచే నిన్నునీబలంబు దెలియనేరదట్టి
సర్వగుడవుమహితచరితుండవగునీకు వదలకెప్పుడు సేతువందనములు॥ 172

అ॥ అనఘనీదుమాయ నజ్ఞానులై నిన్ను గర్హణంబుసేసి క్రతుభుగా
భవదపారకృపకు బాత్రులుగాక్కిలుచుందురట్టినీకు వందనములు॥ 173

చ॥ ఇటులననేకభంగి నుతియించికరంబులుమోడ్చు జీవున
 క్కటికముతోడఁజూచి శితికంఠసుతుండు వరంబువేడుమొ
 క్కటివెనెనిత్తునన్నఁ గుతుకంబువహించి మహాత్మ యీమరు
 త్పటలి సజీవహావిధము దప్పకచేయుము సత్కృపామతి॥ 174

క॥ తావకమాయామోహితులై వీరలు సేయుతప్పలాత్మదలఁపక
 నావిన్నపంబుజెవినిడి జీవంబులొసంగుమనుచు జీవుడువేడె॥ 175

తే॥ బాహులేయుండు గరుణించి బలజితాది
 వేల్పుకూటువ మరలజీవింపజేయ
 నిదురమేల్కొను క్రియలేచి నిశ్చలంపు
 భక్తి హస్తంబులుమొగిద్దీ ప్రణతులిడిరి॥ 176

తే॥ అంత వారలఁగ్రమ్మినయట్టిమాయదొలగజేసి యతండుమిక్కిలి స్వకీయ
 పాదభక్తిని దయచేసిపలికె మంద హాసచంద్రికలఖలదిగాళినారయ॥ 177

క॥ బాలుండని నన్నెంచక నాలీలలు నాస్వరూపు నామాహాత్మ్యం
 బాలోకనంబు సేయుండిలోనని దివ్యదృష్టి యిచ్చెక్కృపతో॥ 178

—♦ విశ్వరూప సందర్శనము. ♦—

తే॥ దేవసందోహమాయోగే దృష్టిఁగొనుచుఁ
 బరమసంతోషరసవార్ధి బయలికుఱుక
 సచ్చిదానంద రూపుఁడౌ శంభుసుతుని
 యంచితాకృతిఁగనఁగోరు నవసరమున॥ 179

సీ॥ అతలాద్యధోలోక తతులుబదంబులు సప్తాంతరీపముల్ జంఘలూరు
 లంభోధిస ప్రకంబంబరంబులుదిశల్ బాహువుల్ నక్షత్రపథమునాభి
 స్వర్గంబుమూర్ధంబుజలదముల్ చికురంబు లుడులుబ్రసూనములుగ్రుఁడాత్మ
 శేముషిరుద్రాణి వామపార్శ్వముశార్ది దక్షిణపార్శ్వంబు దమ్మిమాలి

తే॥ భారతిశ్రుతివాక్కు మానారిశోభ
 ప్రాణదశకంబు బవనుండు భానుచంద్ర

జాతవేదులు నేత్రముల్ జరరకీలి

మృత్యుకాలాగ్ని రుద్రులై మెఱసి మఱియు॥ 180

ప॥ అనంతాది ఫణాధరాధీశులంఘిభూషణంబులుగా నశేషాషధులు
రోమంబులుగా వేధోండంబులు యూకాండంబులుగా ననేకకోటి
మార్తాండ జైవాతృకజ్వలన సంకాశతేజోవిరాజమానంబగు విశ్వ
రూపంబుపరమేశ్వరపుత్రుండగు సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరునందుగాన్వింప బొడ
గాంచి తత్తేజోమహత్వంబున మిఱుమిట్లుగొని దివిషన్నేత్రంబులు
నిద్రానిమేషరహితంబులయ్యుచు విషయసర్వాజ్ఞుఖంబులయియంధత్వంబు
నొందె మహత్తునకుమహత్తును జారమైశ్వర్యంబునగు తైజసరూపంబు
నందుఁ బంచేంద్రియమేళనంబుగా మనంబులులీనంబులయి కొంతవడి
మిన్నకుండి కనకగర్భశునాసీరప్రముఖబద్ధిర్ముఖనికరంబులు దెలివొంది
నమస్కరించి యిట్లనిరి॥ 181

శా॥ దేవా సాధునునోనికేతన మహాదివ్యప్రభావోదయా

దేవేశుండవు గోటిభాస్కరసదృశక్షేజుండవీశాంబికా

దేవీసూతివి లోకకర్తవగునీదేహంబుదర్శింపఁగా

నీవీశాబలమోర్వదింక ధృఢమౌదృష్టిబ్రసాదింపవే॥ 182

చ॥ అనుడుదరస్మిశుండయి షడాననుడిట్లనుమత్స్విరాడ్వపు

గనుఁగొనమాంసచతువులఁగాదటుగావునఁ జూడుడంచు ద

ర్శనపటుదృష్టినిచ్చినఁ దిరంబుగఁగన్గొనలేక దేవతా

గణముసహస్రభాగమునుగాంచి భయంపడి విస్మయంబున॥ 183

క॥ హస్తములుమోడ్చి కనులబ్రశస్తముగాఁజూడవెఱచి చలితాళయులై

మస్తకవికంపనంబునఁ బ్రస్తుతులొనరించిరపుడు భక్తిచెలంగ॥ 184

ప॥ దేవా యేసుహాపురుషునివలన సమస్తజగంబులుత్పాదిల్లు నెవ్వనివలన

రక్షింపబడు నెవ్వనియందు లీనంబులగు నట్టిసాక్షాత్పరబ్రహ్మంబువు

సుబ్రహ్మణ్యుండవగునీకువందనంబు యేమహాత్మునిమాయచేవిభాంతులై

జనులు పరాత్పరంబును సచ్చిదానందంబునగు నిజస్వరూపంబుదెలియ
జాలక గర్భత్వభోక్తృత్వజడాజ్ఞత్వంబులుదమయందారోపించిపలికెదరట్టి
నీకునమస్తారంబు ద్రయీమయుండవు సువర్ణశృంగుండవు నాపాదమస్తక
హిరణ్మయిండవు లోకాధీశుండవు సౌరమండలమధ్యస్థుండవు గుహుండ
వగ్రయుండవు నగునిన్న నన్యరక్షకులమగు మేమాశ్రయించెదము బ్రహ్మ
నందాద్యానందంబులెవ్వనియానందంబులని చెప్పంబడె నట్టి సంపూర్ణ
ప్రమోదాద్భివి పార్వతీసూనుండవసమానుండవగు నిన్ను సేవించెద
మవస్థాత్రయరహితుండవస్తాత్రయసాక్షివి బరాత్పరుండవు ప్రేరకుండవు
మోచకుండవునగు నిన్ను గొనియాడెదము సంసారార్థవతరణుండవగు
నిన్ను గొనియాడువారికి జన్మభయంబు లేదట్టి నీవగతియనియనన్యగతికుల
మగు మేము బరంజ్యోతి స్వరూపుండవు బరబ్రహ్మపు సాక్షాచ్ఛిన్నుండవు
సాక్షాచ్ఛక్తిస్వరూపుండవు బరంధాముడవగునీకుఁబునఁపునర్వందనంబు
లోనరించెదమతిప్రకాశంబగు భవదీయ తేజంబుదివాంఛంబులు దివాక
రుంబవె వీక్షింప వెఱుతుము గాన శాంతంబును షణ్ముఖంబును ద్వాదశ
భుజంబును శుభాస్పదంబునునగు పూర్వరూపంబు గటాక్షించినఁగృత
కృత్యులమయ్యెదమని ప్రార్థించు పితామహాదులకుఁ గోటిసూర్యసంకా
శంబగునూర్తింధరించి కార్తికేయుండిట్లనియె॥

185

—♦ నేర్బలకు పరమరిచ్చి కుమారుడు గైలాసమునకేగుట. ♦—

ఉ॥ మీరొసరించునీ స్తవముమేదిని నేజనులాలకించినం

గోరిపతింపవారలకు గోరికల్లెనొసంగుదు॥ మఱి॥

గూరిమినిచ్చెద॥ పరముగోరుడటంచువచింప బొంగిగో

త్రారిచతుర్ముఖప్రముఖులప్పుడువల్కిరి యొక్కవైఖరి॥

186

.... పంచపాది. ....

తే॥ దివ్యమంగళవిగ్రహదేవదేవ యేమువరములకర్వుల మేనిమాకు

నీవుసేనానివై భర్తవై విరోధులయిన శూరాదిదితిజుల హతముజేసి

మమ్ముదరిజేర్చి రక్షించుమానంచరిత॥

187

క॥ పరమాత్మ శూరుచే సురతరుణులు జెరసాలలోనఁదవిలిరలజడిఁ
జిరికాలమయ్యె వారలదరిఁజేర్చుము భక్తరక్షదయజెంపార॥ 188

చ॥ అనపుడు నట్లచేతుననియందఱతోవచ్చియించి మాతనుఁ
జనకునిజూడఁగా రజతశైలముజేరఁగఁ గంజజాదులూ
ఘనుని నిలింపసైన్యవిభుఁగా నొనరింపఁగ రాజతాద్రికిం
జని సురశిల్పినింబిలిచి చారుసుధోక్తులఁబల్కిరాతని॥ 189

క॥ నీశిల్పకౌశలంబున నీశైలమునందుఁజూడ నెంతయుసాబగై
వేళలముగ నొకనగరంబోశిల్పివరేణ్య సేయుముత్యాహముతో॥ 190

క॥ నాపుండప్పనికొడఁబడి వేవేగమెవిశ్వకర్మ విబుధులుమెచ్చఁ
గావించెను స్కందాఖ్యం బ్రావీణ్యంబుప్పతిల్ల బట్టిణమపుడు॥ 191

వ॥ తత్పట్టణంబెట్టిదనిన॥ 192

—♦ స్కందత్రాభివర్ణనము. ♦—

సీ॥ వరసుమనశ్చక్రవాళకభరితంబు మహనీయతర సుధర్మాన్వితంబు
నసమాన ఘనవైజయంతప్రకాశంబు విద్యాధరోక్తరవిలసితంబు
వసులాభసంప్రాప్త వర్ణితవిభవంబు నతులిత వజ్రప్రభావృతంబు
సంతతగురువాక్యజాలాభిరామంబు గంధర్వసందోహబంధురంబు

తే॥ ప్రబలపుణ్యజనౌఘ ప్రాప్యస్థలంబు
వితతదోషాత్మకాశి దవీయతలము
బ్రాంచితాఖండ సౌఖ్యరత్నాకరంబు
శ్రాత్రివిష్టపమననౌషు స్కందపురము॥ 193

—♦ భేయవర్ణనము. ♦—

మ॥ పురరత్నంబవనీత్రివిష్టపమనంబొల్పొందుటాలించి ని
ర్భరమోదంబున స్వర్ణదింగలిసి యశ్రాంతంబు గందర్పసం
గరకేళింధనివారఁదేలమదిలోఁ గాంక్షించి యేతెంచు సా
గరమొక్కొయనఁగా నగర్జదసరుఁగాంభీర్యమేపారఁగ॥ 194

—♦ కోట వర్ణనము. ♦—

మ॥ అరయందొల్లి వలాహకాంబురుహమిత్రైత్రానపాదిక్షపా
కరసన్మండలభారమొందుటను నాకంబుర్వరంగూలునం
చర రాజీవభస్మండుదద్భరముమోయన్ నిర్మితింజేసెనాఁ
గరమొప్పారునుగోట యున్నతశిరోగ్రస్పృక్కురాధ్వంబునై॥ 195

—♦ ప్రాకార సంధి వర్ణనము. ♦—

తే॥ తమ్మిచుట్టంబురధనిరోధంబుగాగఁ
గాంచి గరుడాగ్రజుండప్టెగాఢజవత
హరులదోలుడు శిఖరములొరయుకతన
సాలముననందులొప్పె విస్తారముగను॥ 196

—♦ గోపుర వర్ణనము. ♦—

క॥ స్ఫురదసమానోన్నత గోపురము నిజాంభోజరాగభూరిప్రభలన్
ఖరకరునకనభిశ స్తిని స్థిరమతినుత్సర్జనంబు సేయుచునుండున్॥ 197

—♦ సౌధ వర్ణనము. ♦—

ఉ॥ అందలిమేడలంగలుగు నంగనలందునిఁగందుకంబుగా
డెందమునందలంచియుఁ గడిందిముదంబునఁబట్టియాడఁగా
జిందెసుధోరుబిందువులు జేతులరాపిడిచే సుధాంశులోఁ
గండుజనించె మేడలకుఁగల్గెదదాదిగ సౌధనామముల్॥ 198

—♦ బ్రాహ్మణ వర్ణనము. ♦—

తే॥ పరగనాగమశాఖాను సరణిద్విజులు
భూరిసన్మార్గవర్తన భూమిసురలు
నచ్యుతస్వధర్మచారమందరయ విప్ర
వరులనఁగఁ బొల్తురచ్చటిబ్రాహ్మణులును॥ 199

—♦ క్షత్రియ వర్ణనము. ♦—

తే॥ ఘనులకొగిడివనములిచ్చిమనిపి మేర
దొలఁగ కాశ్రితభూమిభృంగులముఁబ్రోచి

పౌ ధ మా శ్వా స ము.

బహుళతరవాహినీపతిత్వమునఁబ్రబలి

నృపులువొల్తురు పురిని వార్షిధులకరణి॥

200

—♦ నై శ్య వ ర్ణ న ము. ♦—

తే॥ నిధులముమ్మాటినిగడించి నేలరొక్క

మేలికయటంచుఁజేరొంది జేలయగుచు

నేస్తీ తిరిపెంబు మానుపనేరనట్టి

యడుమదిమెచ్చదచ్చటియర్హకోటి॥

201

—♦ కూ ద్రి వ ర్ణ న ము. ♦—

... ద్వి ప్రా స ము. ...

క॥ రుద్రులుజన్యంబున బలభద్రులుదోర్బలమునందు బలువితరణలే

ఖద్రులుసుగుణసముద్రులునమ్రలుఁబృథుధైర్యమహిమనచ్చటిశూద్రుల్ 202

—♦ గ జ వ ర్ణ న ము. ♦—

శా॥ నానాశైలములెల్లకాలమొకతానంబును నిల్వంగ

హో నిక్కంబుగనూనమంచు మదిలోనూహించిబల్వాన్ని నా

స్థానీయాంతరమందు దంతులగుచుఁజన్మించెఁ గాకున్నచో

దానాఖ్యఁసెలయేలులుప్పతిలునే ధారాభిరూపక్రియ॥

203

—♦ ఆ శ్య వ ర్ణ న ము. ♦—

చ॥ అసిలుఁదిరస్కరించు హృదయంబును గేలియొనర్చు బన్నగా

శనునిఁదృఢీకరించు జలజప్రియుమాపులనవ్వించు మా

ర్గణమును గేరడంబిడును గాఢజవంబునమాకుసాటియే

యనుచుఁ బురంబునంగలహయప్రకరంబు మదంబుపెంపున॥

204

—♦ ర ధ వ ర్ణ న ము. ♦—

... చ తు ప్రా స ము. ...

క॥ అరదంబులు రిపుసేనాదరదంబులు గేతుపవనదారితశుంభ

చ్చరదంబులుదగ్రతమందరదంబులుమెఱయు నచటఁదతమణిదీప్తి॥ 205

—♦ వీ ర భ ట వ ర్ణ న ము. ♦—

సీ॥ కంధరాంతర వినిర్గళిత బాడబళిశాచయమునెదుర్చును శక్తిగిలిగి
 శ్మాభరంబూనినచక్రిరాట్పణములు బిగబట్టివిషమును బిడువజాలి
 కులభూధరంబులఁగొనగోళ్లచే గోలుగుండ్లకై వడి నాడుకొనఁగఁజాలి
 యాఁకొనియెఱచికై యాగ్రహోదగ్రహా సింగంబునై నను జెనకఁజాలి

తే॥ ప్రళయమందున సకలజీవములఁబట్టి
 తివిచికొనిపోవుజమునై నదవిలి పాశ
 బద్ధులగువారి విడిపించుపాహుబలము
 గలిగి యాప్రోల సుఖటసంఘంబువెలయు॥

206

—♦ ఆ రా మ వ ర్ణ న ము ♦—

సీ॥ నవ్యాంకురములు బునర్భవంబులుగాఁగఁ గినలయంబులునునుగేలుగాఁగ
 గలకంతనినదంబుఁగంత నాదముగాఁగఁ గొదనుచు మైదగుంపుగొప్పుగాఁగ
 వల్లరీసంతతి వక్షోజములుఁగాఁగఁ దరుణకుండములు దంతములుగాఁగ
 రంభలూరులుగాఁగ బింబమోష్టముగాఁగ హాఠితల్ విగ్రహంబుగాఁగ

తే॥ బువ్వుదేనియనుడిగాఁగఁబొట్టి యుపవ
 నంబు దివ్యవధూటీచందమునమెఱయ
 నవనివనలక్ష్మీయను నామమమరఁబోలుఁ
 గానిచో నిట్టిప్రఖ్యాతికలుఁగఁబోనె॥

207

—♦ మలయూహరవర్ణనము. ♦—

చ॥ పొలయలుకల్వహించి ననబోడులు నాఘలఁగూడువేళ మే
 నలసెచెమర్పగా సురటియల్లనఁబట్టి పయంటపాపి క
 న్నులర మొగిడ్చివీవఁగఁ జనుంగవఱూయుసుగంధపూర్తిచే
 మలయములబృరెండనుచు మందతనొందెసమీరుడప్పురి॥

208

—♦ పు ర పు ర వ వ ర్ణ న ము. ♦—

క॥ నలుని ననవిల్తు నైంద్రిని గలువలచెలిసొడమెఱేనిగాదిలిపట్టిం
 గెలువఁగఁజాలినచెలువముగలపుగుఘులు గటకమంధుఁగలరెల్లదల॥

209

— శ్రీ ర కాం తా ప ర్ణ న మః —

చ॥ మదనునివాహముక్తులును మామమొగంబులు విల్లుమోవులుం
బ్రదరముహస్తముల్ గుణమువాలములున్ ధ్వజమీక్షణంబులై
యొదవ విరించియప్పురిని యుగ్మలులన్ సృజియించియుండ న
మ్మదితలదై నచక్కదనమున్ మజివేఱగణింపనేటికె॥ 210

వ॥ మజియు నప్పటభేదనశ్రేష్ఠంబనేక యోజనావ్యామవిస్తారంబై రాజిల్లి
యనంతమణిరాజకవి గురుబుధాలంకృతంబు గ్రహమండలంబును
శరణాగతకు భృద్వాహినీనిలయంబై పయోనిధినియహీనభోగాస్పదంబై
రసాతలంబును రామాభిరామంబై సాకేతంబును లక్ష్మీమనోహరంబై
వైకుంఠంబును నాగమనర్థనంబై సత్యలోకంబును శుచిప్రధానంబై
తేజోవతిని ధర్మవ్యవహారంబై సంయమని కర్మరాలంకారంబు కర్మర
సదనంబును భువనశోభితంబై వరుణగృహంబును నానాసుగంధబంధు
రంబై మరున్మందిరంబును బుణ్యజనాలయంబై యలకాపురంబును విజయ
ప్రతాపమండనంబై భారతంబును మహాబలకుమారవిక్రమంబై రామా
యణంబును నిర్దోషశ్లోకంబై సుప్రబంధంబును నరిదరప్రశస్తంబు
విష్ణుహస్తంబును బోలిమెఱసి దారిద్ర్యంబు సీమంతినీమధ్యంబులయంద
కుటిలత్వంబు నారీచికురంబులయంద క్రౌర్యంబువనితానఖంబులయంద
చాపల్యంబు హరిణాక్షిదృగంచలంబులయంద మాంధ్యంబునితంబినీయా
నంబులయంద బంధవిశేషంబురామాసురతంబులయంద కారిన్యంబు
సుందరీస్తనంబులయంద కలహంబు బింబాభరీప్రణయంబులయంద వర్ణ
సంకరంబు యోషిద్గండచిత్రిత పత్రంబులయంద విస్తరించి పల్లవ
సంగంబుసాధుతరులంద కాని సాధుతరులందులేక వెలవెలంబోవుట
ఘనులంద కానిమనులందులేక సుడివడుట సరసులంద కానిసరసులందులేక
వక్రత్వంబువాహినులంద కాని వాహినులందులేక యాచించుట సర్వజ్ఞు
నంద కానిసర్వజ్ఞులందులేక ప్రాణిహింసనంబు ధర్మునంద కాని ధర్ము

లందులేక రూపుమాటుటపురుషోత్తమునందకాని పురుషోత్తములందు
లేక కళంకతరాజునందకానిరాజులందులేక యనంతసంపదలబొంపిరి
వోవుచు సౌఖ్యంబునకు ముఖ్యంజై విలసిల్లుచుండ నిర్మించి తన్మధ్య
భాగంబునందు॥ 211

—१ స్వబ్రహ్మణ్యుండు దేవసేనావతియగుట. —

సీ॥ జలమనువిభ్రాంతి గలిగించుభూమియు నేలనాగమపట్టు సీటినెలపు
గుడ్యసందియమాతృగొలిపెడుద్వారముల్ ద్వారసందేహంబుదగులుభిత్తు
లంబరభ్రమపేతుకంబులౌ స్తంభముల్ స్తంభశంకనొసంగుశబ్దగుణము
గలిగిరంజిల రత్నభుచితమందిరమునునిర్మించిన నె విశ్వకర్మయంత
తే॥ దివిజులక్కాయుతప్రభాదీప్తమైన తద్గృహంబునమణిగణస్థగితదివ్య
సింహాపీఠిని గుహునివసంపఁజేసి చతురానందముగఁజూచిసంతసిలిరి॥ 212

క॥ భర్మోదరాండమునఁగల నిర్మలతీర్థములుదెచ్చి సిఠిరాష్ట్రాఖ బ
ర్హిర్ముఖులు మునులువై దిక్ధర్మంబున గుహునినతిముదంబుదలిర్పె॥ 213

చ॥ నిఖిలనిలింపవాద్యములునిండఁగ బూర్వలవానమించ స
మ్ముఖమున నారదాదిమునిముఖ్యులు గానముసేయుచుండఁగా
శిఖరిగరుద్విదారి నిజసేనకువల్లభుగా మరుద్ధనీ
శిఖుడుభవానిజూడ నభిషేకముజేసెమహోత్సవంబున॥ 214

చ॥ అమరులు దేవనైనృపతియైన కుమారుని పోడశోపదా
రములభజించి కాన్కలుదిరంబుగనివ్వ గ్రహించివారలఁ
సముచితభంగినాదరణసల్పి ప్రయోక్తులనూరడించుచుఁ
దమతమయిండ్లకన్ని ప్రమదంబునఁదానటసుండెనాడుచు॥ 215

క॥ అనియిట్లు రౌమహర్షణి
వినిపింపఁగ నాలకించివిస్మితచేతో
వనజులయి శౌనకాదులు
ననఘా యెఱిగింపుమవలననిరుడుగుటయు॥ 216

—* ఆశ్వాసాంతము. *

ముక్తపదగ్రస్తము.

చ॥ అనుపమసత్యవైభవ భవాంబుధితారక తారకాధిరా
డిననయనద్వయాద్వయమునీంద్రమనోంబుజవాస వాసవా
వన వనజాసనాద్యమరవంద్యపదాపదజిద్ధనాఘనా
ఘనసమవిగ్రహోగ్రహానికాయ వరాభిజనాభివర్ధనా॥

217

ఉత్సాహ.

భార్గవాభిమానకంధి బాడబానలా మునే
ద్వర్గమానసానుతాప వారణాభయప్రదా
స్వర్గరాట్టమాజహరణ సాహసాదిసద్గుణా
నర్గళాజివరకుమార నగచరాశిసేవితా॥

218

పాదగోపనము.

చ॥ వనజసమానసేత్రిక కృపాజలధీశురస్తవక్షమా
హననదురాసదార్ధిప్రణతా సమరోన్నత సాదరాశయా
మునిమహనీయలాలసవిభూత్యభిసేవన ధూర్తభంజనా
జనకజశస్తమానసప్రసన్న దయామయ సత్యవర్తనా॥

219

గుర్తు॥ వైషద్యములో మొదటనుండి మూడవగీటు ఆంతమువరకు
ప్రతిమూడవఅక్షరమును కలిపించదువుకొనిన నాల్గవపాదమేర్పడుచున్నది.

మాలిని.

అరుణతనయమిత్రా యాశ్రితారామచైత్రా
పరమకుభచరిత్రా పాపవల్లీలవిత్రా
సరసిజదళనేత్రా సాధుసంస్తోత్రపాత్రా
శరధరసమగ్రాత్రా సర్వలోకాశిసూత్రా॥

220

గ ద్య ము.

ఇది శ్రీరఘునందనచరణారవింద వందనమరున్నందన నిరతిశయకరుణా
కటాక్ష పీఠాసంభావిత చతుర్విధానూనకవితాప్రహర్షితవసుంధరారమణ
సఖాప్రకాశితవిద్మన్ని కాయ రుక్మాంగదనలచరిత్రాభిధయక్షగానద్వయ
మనఃప్రబోధ రామచంద్రప్రభు ధీనిధీనామక శతగ్రంథత్రయ మదా
బస్థాభిధానై కనాటక పుష్పగిరిపీఠాధిపత్య జగద్గురు శ్రీమదభినవోద్దండ
విద్యాశంకరభారతీస్వామి చాతుర్మాస్యదీక్షా గద్వాలసంస్థానాధీశ్వర
వంశవృక్షవర్ధన ప్రబంధనిర్మాణచాతురీవిరాజిత భారద్వాజసగోత్ర పవిత్ర
భట్టరాడ్వంశక్షీరసాగర రాకానిశాకశత్ర రామదాసపౌత్ర సంజీవరాజ
సత్పుత్ర కొడవలూరి రామచంద్రరాజనామధేయకవివర్య ప్రణీతంబైన
స్కాందపురాణాంతర్గత శంకరసంహితాభినివేశ మహాసేనోదయంబను
మహాప్రబంధమునందుబ్రధమాశ్వాసము॥

221

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రాయనమః

మ హా నే నో ద య ము.

(పద్యకావ్యము.)

— ద్వి తీ యా శ్వా స ము. —

కంధిమేఖలాజా

ప్రాకటచేతఃప్రపుల్ల పద్మమిళిందా

స్తోకశుభచరిత కుధరసు

తాకాంతధనుర్విరామ దశరథరామా॥

తే॥ అవధరింపుము శుకశౌనకాదితాపసులకు సర్వకథారథ సూతుడైన
సూతుడనియెనుమందాకినీతరంగ ప్రబలఘోషానుకారివాక్పటిమతోడ॥ 2

— నారదుడను విశ్రుని యజ్ఞ సకువునందగ్రమేషమధ్యనించుట. —

క॥ నారదుడనునొకవిప్రకుమారుండతిడక్షిణలను మఖమొనరింపఁ
గోరి యురభ్రముఁదెచ్చి యుదారతఁదత్త్రియలనెల్లఁ దప్పకజరువఁ॥ 3
వ॥ పదంపడిబుద్ధిజులు దత్తుకువిశసనంబొనర్పనుద్యమింపఁ దన్మేషగాత్రంబు
నందుండి॥ 4

సీ॥ అరుణనేత్రములుచ్చతరశృంగయుగ్మంబు నాయతశ్మశ్రువక్త్రాధరములు
నంబరచుంబివాలాగ్రంబు గళకుచమధితధారాధర మండలంబు
శిఖురాగ్రచ్చిన్నకుతలంబు లంబితస్థాలముష్కంబులు దుందిలాతి
దీర్ఘసంహననంబధిక బలయుతమును గ్వణితమణివ్రాత కలితహంస

తే॥ కంబు గటుమదగంధంబు గరుడవారిదారివిక్రమనిర్జితంబైన చాగ
ముద్యవించిమనోవేగ మొప్పి దిక్కు లద్రువఁగా సర్వభువనంబులందుదిరిగె॥ 5

తే॥ అంతనిలువక నామేషమతిజవంబు మెఱయ సింగపుగమిమీదనుఱికిపిడుగు
వడినరీతినిఁ దలలపై నడవఁ దెల్లడాలుమెకములుఁ దలప్రీతివేలఁగూతె॥ 6

సీ॥ అభ్రమాతంగంబు విభ్రమంబువహించెఁ బుండరీకము జలంబులమునింగె
వామసంబుధరించెవామనాకారంబు గుముదమంతకుమున్న కుముదమయ్యె
సార్వభౌమమశేష జగతిసంచారితె నంజనంబంజన మయ్యెగమలి
పుష్పదంతముతెల్లుపుపుమాడ్కిఁదెలుపొందె నప్రతికృతియయ్యెసుప్రతీక
తే॥ మిట్లుదిక్కురులన్నియు నిమ్ముదప్పి
పాట నామేషమహివిష్టపమునకరిగి
దందళూకోత్కరంబుల మ్రుందఁజేసి
దిట్టతనమునఁ బుడమికేతెంచెమఱియు॥ 7

క॥ ఉరువడి దీవులనేడిఁటఁజరియించి విహంగమృగవిసరవశునరులం
బొరిగాని సప్తాంభోధులఁగరకరిగాఁజేయు మకరకర్కటయుతిగా॥ ౪

క॥ చండానిలువలె నీరదమండలినడగించి రవిహిమద్యుతిరథముల్
ఖండించి నాకమునకుద్దండతఁజని దేవతతిని దళనముసేసె॥ 9

ఉ॥ అత్తటినారదుండు హృదయంబునఁజింతిలి మౌనికోటితోఁ
జిత్తజవై రికయ్యజము సేసినవిక్రమమధ్వరచ్చిదం
బొత్తిలిచెప్ప రాప్యగిరికొయ్యనఁజేరె సురాళిమున్విషో
త్పత్తిభయాకులంబగుచుఁ దద్యధఁజెప్పఁగనేఁగుకై వడి॥ 10

క॥ ఆలో నాయనసరసను లీలాలోలుడయి బాహులేయుండసుహృ
త్కాటుడగు వీరబాహుని కేలూనిచరించుచుండెఁ గిలకిలనగుచు॥ 11.

క॥ అమ్మహనీయునిఁగన్గొని నెమ్మిసమస్కృతులొనర్చి నిలిచి మునీంద్రుల్
సమ్ముఖమునఁగల నారదునిమ్ములఁగాన్పించి పలికిరెంతయుఁకరుణ॥ 12

ఉ॥ నారదతుల్యఁడీద్విజుఁడు నారదనాముఁడితండు మృత్యుసం
హారికిఁబ్రీతిగా నొకమహాధ్వరమిప్పుడుఁజేయ యాచకుల్
ధారణచేతఁ దత్పశువధంబునకూనఁగ దానిమేనునఁ
దారుణమేషముదృఢిలై దత్కృతశౌర్యమునెన్నఁజిత్రమో॥ 18

చ॥ జగములగాసిసేయునల ఛాగముమాన్పి ముదంబుఁబూర్వరీ
తిగనమకూర్చి | పోవఁగలధీరుడవీవక దాకుమార యం

చగణితభక్తివేడుకొను డప్పలుకుల్వినివీరబాహునా
చగలకమిందుఁదెమ్మనుచు జయ్యనఁబంచెనదావనస్సహా 14

—● కుమారుఁడగు మేషును మాన్వినాకదునిలోచుట. —

చ॥ ద్రుతగతివీరబాహుఁడు జతుర్దశలోకమునందు మేషము
వెతకి నిరర్థకంబగుట విష్ణుజగంబునకేగియందు న
ప్రతిహతవిక్రమంబుదనరం జరియించుచునున్నదాని ను
ద్ధతుఁడయిపట్టినెట్టుచును దక్కకతెచ్చెఁగుమారుపాలికి 15

చ॥ కని శరజస్మఁడయ్యజము గ్రక్కుననెక్కి కశాభిఘాతలం
దనువునెడంగఁగొట్టుచును దర్పముమాన్వి హయంబుకైవడిం
దనవశవర్తితేసికొని ధారలనేనిట గంజజాండమె
ల్లను గలయింగఁద్రెప్పె బహుళతుభచే దృఢచే దపింపఁగ 16

చ॥ కడుదడబాటునొందుచు జగద్గురుడైన కుమారుభారమె
క్కుడయి భరింపలేక మదిఁగుందిశ్రమంపడి నోటఁఫేనము
విడుచుచు ఘర్మతోయము భువింబడగర్వముదక్కి మిక్కిలి
బడలికనొందిస్రక్కి నడవన్వడిలేక పొటెలునిల్వ 17

క్ర॥ కళనడచినడప నడవక గృశతనిలువఁబడియె గార్తికేయుఁడుదనపై
భృశరతిసెక్కుట దోషప్రళమనమైమేషమొప్పె బావనమగుచు 18

మ॥ ఘనజ్ఞానమున మనంబున నమస్కారంబుగావించుచు
వినుతుల్ సేయుచునున్న వృష్టినిఁగృహవిడిచిసేనాని వా
హనముగాగఁ బరిగ్రహించెముదితుండై యందుచే విఘ్నరా
డనుజుండగ్నినిబోలి మేషతురగుండై మించె లోకంబున 19

తే॥ క్రతువిభగ్నంబునకు దుఃఖకలితుడగుచు
వివిధమునిసంయుతంబుగా దవిల్మొక్కి
మ్రోలనిల్చిన వారదుమోముజూచి
పలికెగుహుఁడు సుధామయభాషణముల 20

క॥ నీయజ్ఞపశుసముద్భవమీయజమిది వాహనముగ నిపుడేగొనుటక

నీయాగమొందెసఫలత వేయేటికినీకు సుకృతవిభవము గలిగె॥ 21

వ॥ చింతింపకుమిమ్మఖంబు నీచేతనంపూర్తిగాఁగలదు లోకంబునందెవ్వరేని
భక్తితత్పరులయి యణుమాత్రంజెద్దియేని నాకర్పింప నదిమేరువై
గోభూహిరణ్యాదిదానంబులకంటె ఫలంబాధిక్యంబగు గాన నాకు
వాహనదానంబిచ్చుటంజేసి శతాధ్వరఫలసంసిద్ధివడసితివింక నీవేగి
యవశ్యధాంతంబుగా నవనంబీడేర్చి ప్రీతచేతస్కుండస్థగమ్ము పొమ్మని
పిడుకొల్పి పార్వతీయుండు యశేష్ఠంబోవ నారదుండతని ఎచనాను
రూపంబుగాఁజేసి యాగసిద్ధినెనసి సుఖపొల్పుండయ్యె నంతనొక్క
నాఁడు॥ 22

—● బ్రహ్మదేవుడు కైలాసమునకు బోవుట. —

సీ॥ నలినసూతి శివార్చనంబు సేయఁదలంచి విబుధులుఁదాపసుల్ వెంటనడువఁ
గైలాసమునకేగి ఘనరాజవీధులు గడచిపోనెడమీక దడముకొనిన
బహుపుణ్యమూర్తులౌప్రమధులఁగాంచుచుఁ దత్సన్నిధినిమిత్రతనిగూడి
శిశువృత్తినినాడెడు సేనానిబొడగని యవ్యయుండనిమది నరయలేక
తే॥ జాలుఁడనియెంచి శశిమౌళిభవనమునకుఁ

జేరి సదృక్తిబూజించి చిరముదంబు

గాంచి తదనుజ్ఞ మగుడిపోనెంచువేళ

నయినఁ దనుగాంచమికి గుహుండలుకఁబూని॥ 23

తే॥ అజునిగర్వమడంచగా నాత్మఁదలంచి

వడిగఁబిల్వగబంచి యెవ్వఁడవునీవు

సేమిపనిఁబూని వచ్చితివిటకుననినఁ

గార్తికేయునకిట్లనుఁ గమలజుండు॥ 24

శా॥ ఏలోకేకుండ శంఖుసేవకొఱకై యీసిద్ధసాధ్యాశితో
కైలాసంబునుజేరి నిశ్చలమతిక గాత్రాయసీభర్గులక

~~~~~

జాలంబూజలదన్ని వారనుప నై జస్థానముంజేరగా

నీలోబోవుచునుండి మీపిలుపుచే నిచ్చోటికిఁవచ్చితిఁ॥ 25

క॥ తడవయ్యో బోడలించితిఁ గడువేగననుజ్ఞ నిమ్ము గౌరిసుత యం

చుడుగకనమస్కరించెడుఁ కడుపుంబంగారుపేల్పుఁగనియతడనియె॥ 26

క॥ నీనెలపు నీదుకార్యము నేనేర్చినవిద్యలెల్ల నెఱివినవలతుఁ

మానుగదెలుపుము నెనరున నేనడుగుట కలుగవలదు నీరజగర్భా॥ 27

తే॥ అనుడు స్మృతికర్తృత్వంబు దనరదాల్చి

కమలజాంఘంబుస్సృజించి ఘనతఁగాంతుఁ

బదియునెనిమిదివిద్యలెర్పడ మదాశ్ర

యములుఁగావున లేరుమత్సములు నిజము॥ 28

వ॥ మన్ని వాసంబునత్యలోకంబనంబరుగు॥ 29

ఉ॥ నావిని జన్నిగట్టువచనంబులకీసునుబూని షణ్ముఖం

దీవెనమస్తవిద్యలకు నిక్కపు నిక్కము ముజ్జగంబులం

గావున నిందులో సమధికంబగువిద్యయదెద్ది దానిచే

జావనవేద్యుడై నెగడు వాడెవఁడో వివరించిచెప్పుమా॥ 30

తే॥ అనఘ మముబోటిజాలుర నధికప్రేమ

మిమ్మువంటి ప్రబుద్ధులు మేలిమైన

భాషణంబుల సంతోషవరతురట్లు

గాన నెఱిగింపుము సమర్థకంబుగాఁగ॥ 31

వ॥ అనిగాంగేయుండువలికిన నలువ ఋగ్వేదంబుఁ దుదిమొదలుగాఁ బరింప

నెంచి బిందునాదాత్మకంబును శ్రుత్యాదిస్వరంబును నగు ప్రణవంబుచ్చ

రింప తెల్లుచూలోహో నిలుపునిలుపుమని తలయూచి కేలెత్తి యీ

ప్రణవార్థంబు నాచిత్తసంశయంబువీడునట్లు నిక్కువంబుగాఁ దేటపరుపు

మనినఁ జనుర్ముఖుండిట్లనియె॥ 32

—• కుమారస్వామి బ్రహ్మదేవుని చేతనుండుచుట. —•

~~~~~

- దని విపరీతార్థమప్పుడుఁజెప్పినఁ జెంపఁఫెళ్లునఁగొట్టి ఛీయటంచు
నొక మొట్టు మొట్టితక్కువీనిఁగొంపోయి కారాగృహంబున గట్టుమనుచు
వీరతాపహంకర్థ విన్నింపఁగా నాతఁడమ్మహాత్ముననుజ్ఞ నట్లచేసె
- అ॥ నవలస్సప్తికార్య మావంతతక్కువ సేయఁబోక తానచేయుచుండె
హారతనూజచరిత లత్యద్భుతంబులు వశమెతలుప నెట్టివారికైన 33
- ఉ॥ అంతట సిద్ధసాధ్యవిబుధాళిసమేతముగా మునీశ్వరుల్
గంతుహరుంగుజించి చిరకాలముఘోరతపంబు సేయఁగా
సంతసమంది దర్శనమొసంగిన ధూర్జటితోడఁ బూర్వవృ
త్తాంతముఁదెల్పివేడిరి పితామహుబంధవిముక్తుఁజేయఁగన్॥ 34
- క॥ అందులకుఁగదుఁదాలించి యిందుకకాధరుఁడు నందికేశ్వరుతోడన్
స్కందునకజునిఁవిడువఁగఁ బొందుగనాయాజ్ఞ దెలుపు పొమ్మనిపనిచెన్॥
- క॥ హృష్టమతినతఁజునివిని విష్టపసృష్టినిఘటింప విషగళుఁడిపుడున్॥
స్రష్టనువిడిపుచ్చుమనెన్ శిష్టప్రియ తండ్రిమాట చేయుముభ క్తిన్॥ 35
- చ॥ అనుచుశిలాదపుత్రుఁడన నాగ్రహమూని శివాకుమారుఁడి
ట్లు జనుమింక నీపలుకులాడినసైవ విధాత్యుఁడున్నచో
టనెనినుఁజేర్తునంచన వడంకిభయంబుననీశుచెంతకుం
జని సుతువాక్యముల్ దెలుప శర్వుఁడు విస్మయమందినప్పుడున్॥ 36
- క॥ తలయూచి గిరిజకీర్తిఁదెలుపక సుతుఁజూడఁగా విధిఁవిడిపింపన్
దలపోసి స్కందాద్రికి సలలితముగవచ్చె నట్టి సమయంబందున్॥ 37
- తే॥ ఈడుజోడగుబాబుర తోడఁగూడి
క్రీడసల్పెడుసుతుఁ దనమూడుకనులఁ
బండువుగఁజూచి ముద్దాడి నిండుప్రేమఁ
దొడలనిడుకొని లాలించి మృదుఁడువలికె॥ 38
- అ॥ నాయనావీరించి నాయాజ్ఞ సత్యలో
కముననుండి సృష్టికార్యమెపుడు

పరగజేయు నాదు పంచకృత్యములలో

మొదలిదిదియకాన వదలుమితని॥

40

క॥ నామాటలుద్రోయకవిను మీమూర్ఖంజేలయనిన నేవిడననుట

భిమంబగురౌద్రంబున భీముండిట్లనియె గుటిల వికుటిభ్రుకుటి॥ 41

— శివుడు బ్రహ్మను చెఱునుండి విడిపించుట. —

ఉ॥ ఈపనికై శిలాదసుతునిచ్చటికంపిన వానిమాటలం

ద్రోపుడుచేసిపుచ్చితివి తొల్తును నేనిపుడేగుదెంచితి

నాపలుకై నజేకొనవు నన్నుగణింపవు మందెమేలమా

పాపఁడ పద్మజువిడువ బాగుసుమీయని తండ్రివల్కిన॥ 42

అ॥ సమృతంబులేక సర్వజ్ఞుఁడగుటచే శివునిమోముజూచి శీఘ్రగతిని

జలరుహప్రభూతు బిలిపించి తత్పన్నిధానమందునిలిపి దండమిడియె॥ 43

క॥ కుతుకంబున గంగాధరుఁడతనిం గౌఁగిటనమర్చి యనురాగముతో

శతదృఢి నెందుకు చెఱునుంచితితనయా తెల్పుమనుడు శిఖవాహనుఁడు॥

ఉ॥ ప్రాంజలియై నమస్కృతులుభక్తి నొనర్చి మహావిధేయుడై

కంజభవుండుమున్ననిన గర్వపుమాటలుదెల్పి యిందుకై

కుంజరదైత్యనిర్దళన గొబ్బుననీతనిబట్టియుంచినా

డం జెరనన్న సీశుఁడు దటాలుననందను జెక్కునొక్కుచు॥ 45

మ॥ తనయా తత్రుణవంబునందుగలయర్థంజేమొ నీనోటనే

వినఁగాంఁపించితిఁదెల్పుమన్న గుహుఁడావిశ్వేకు జోహారుల

దనియంజేసి రహస్యమీపరమమంత్రంబర్థమల్లాట నీ

జనమధ్యంబున సాహసించితమపజ్ఞందెల్పఁగాఢా వ్యమే॥ 46

తే॥ పరమగురుమంత్రసమితికే బ్రకటనాప్ర

కటనములు సుప్రసిద్ధముల్ గా తదీయ

వై పరీత్యముచేతఁ బాపముఘటించు

ననెడుభవదాజ్ఞ చే సందియమువహించు॥

47

చ॥ అనుచుఁగుమారుఁడాడ దర హాసమెసంగఁగ నేతదర్థమి

య్యనిమిషపంక్తిలో నతిరహస్యముగావచియింపుమంచు ఛా

లనయనుఁడాజ్ఞ సేయఁగఁ గళంకముమాని తదర్థమొప్పిదం

బునుగనఁజెప్పుచున్నవిని పుత్రునివాక్కులసొక్కితాననె॥

48

వ॥ కార్తికేయా నీచెప్పినయిప్పురమమంత్రార్థంబున మెప్పుందితివియ్యర్థంబు

తధ్యంబు సంవిద్యోధ్యంబగు వీమంత్రార్థంబీవునేను నుఁగాఁదెలుసుకొను

విజ్ఞానులు మత్సమానులీవ్రపంచమున సదాశివతత్త్వంబు నిన్నునన్నను

గాఁదెలియు వేదాంతులకిదియె నిర్వాణసాధనంబని నుడివి ముదీషదం

కురితగాత్రుండయి కపాలిమణియు॥

49

తే॥ ధ్యానయోగంబుచే దోషతతినడంచు

వారికై నను దెలియంగవశముగాదు

తలఁప నధికారదుర్బద కలిఁతుడైన

ప్రప్తకీయర్థమెఱుంగంగ సాధ్యమగునె॥

50

క॥ ననునమ్మి కోలుచువారికిఁ గనికరమున నేను దెలుపఁగాఁ దెలిసి మహా

ఘనులగుదు రేనునీవగు టను దెలిసితివీవు నోమృదానీపుత్రా

51

క॥ ఈయర్థార్థుండారయ శ్రేయఃకాములగు యోగిశేఖరులందుఁ

ధీయుతుఁ డగస్త్యుఁడొక్కం డాయనకిదితెలుపు గురుఁడవై నీవుదగఁ

52

క॥ అతడివిద్యనుగొని యప్రతిమఁ శిష్యప్రశిష్య పాళికిఁబూన్కిఁ

హితమతఁదెలిపిన జగమున వితతంబగునంచు నాజ్ఞ వెట్టె గుహునకు॥53

తా॥ దేవజ్యేష్ఠునివీడుకొల్పి తనయుఁడీవించి జాంబూనద

గ్రావేష్వాసి నిజావరోధమునుజేరంబోయి కాత్యాయనీ

దేవిం గొగిటజేర్చి సత్యభువనాధీశార్తియుఁ శక్తిభృ

త్రాప్తీణ్యంబునుదెల్పి తన్మొనముమోదంబొందఁజేసెందమి॥

54

వ॥ ఇట్లు భవానీదేవి తనకొడుకుచరితంబాలకించి పులకాంకురితశరీరిణియై

మధురవచనంబుల వామదేవుంబాచి లోకేశ్వరా! భవత్పుత్రుచరితంబు

భువనాతీతంబు నిఖిలజనవై చిత్ర్యంబు గావున బాల్యంబునందెట్లు జగం
బులఁగల్పించె దత్స్వరూపబలవిక్రమమహిమాతిశయంబులు వినవలతుఁ
గరుణించితెలుపుఁడన నతిరహస్యంబగు గుమారుచర్యనాల్చుమని విరూ
పాతుండిట్లనియె॥ 56

—♦ శివుఁడు పాశ్చాతికిఁ గుమారస్వామి మహిమఁ చెబ్బుట. ♦—

సీ॥ వనజాక్షి నేళిపుండను బరిపూర్ణుండ నిష్కళంకుండను నీవునాదు
పరమశక్తివి యనపాయినివై వేఱుఁ దలపక నాయందనిలుతుగాన
నీవెసూప్రకృతివి సేఁబ్రత్యయంబును లోకంబవీవు నేలోకపతిని
నీవుశబ్దంబవు నేనర్థమును నేనెపంచకృత్యపరుండఁ జంచముఖుఁడ

ఆ॥ నేనదాశిపుండ నీవేకవక్త్రవ
నేకరీతివై స యీశ్వరివి యు

మాభవత్పుతుండు మన్మయుండును ద్వన్మ
యుండుగాన పణ్డుఖుండునయ్యె

56

క॥ సకలప్రపంచమునకును బ్రకటింపఁగఁ బంచకృత్య పరుఁడయ్యెమ గృ
త్తికలస్తన్యము గ్రోలుట నకలంకతఁ గార్తికేయుఁడననొప్పు సతీ॥ 57

తే॥ పర్వతోద్భవవగునీవు బార్హతివి భ
వత్పుతుండగుటచెఁగాంచె బార్హతేయ
నామ సుతిశౌర్యమున భువనంబులాక్ర
మింపఁగా స్కందుఁడననొప్పె మించుబోడి॥

58

తే॥ శ్రితజనులనగ్రపదవికిఁ జేర్చుకతన
నగ్నియననొప్పు మత్పుతుం డౌట నాదు
ఫాలదృష్టిర్గతేంద్రియోద్భవుఁడగుటను
నగ్నిభరియించుటఁజెలంగె నగ్నిభువన॥

59

క॥ సురలహరీకూలంబున శరకాననమందు వికచసారసషండాం
తరమున జననంబొందుట శరజన్మండనఁగనెగడె తైలతనూజా॥ 60

క॥ గుహాయనజర్పింపంగా దహరాంబరమగుట నగణితప్రాణి మనో

గుహనధివసియించుటచే గుహుఁడనునామంబుగలిగె గువలయనేత్రీ॥౮1

వ॥ బ్రాహ్మణులకేబలినగుట నితండుమత్సూనుండుగావున సుబ్రహ్మణ్యం
డయ్యె నాత్మసందోహంబు మహాసేనయనంబడునది తన్నుఁబ్రార్థించుచు
స్వాయత్తంబగుటవలన మహాసేనాభిధానంబునవాసికెక్కె సర్వగీర్వాణ
సేనల శోకవ్యాకులంబులు రూపుమాపి సుఖంబిచ్చుటచే సేనానియన
భాసిల్లె గంగయందు జనించుట గాంగేయుఁడనంబరగె నిదియును
గోక॥

62

సీ॥ అపహతపాపుండు నజరుండు మృత్యుసం

హరణుండు సంశయవిరహితుండు

సత్యసంకల్పుండు సత్యకాముండు సత్య

మును పిపాసాశూన్యుండును ఋతంబు

విశ్వాధికుండును విశ్వంబుబురుషుండు

నగు నీసుతునిపేరు లన్నితెలుప

వశమౌనె యిపుడవవర్గప్రదంబగు

కొన్ని నామముల జేర్కొన్నవాడఁ

తే॥ నీలనునెవరైన నీనామములుబరింప

లలిఁ జతుర్విధపురుషార్థములు లభించు

నట్టివారల బ్రహ్మహత్యాది పాత

కంబులంటఁగవెఱుచునో కంబుకంటి॥

63

సీ॥ తరలాయతాక్షిని తనయునిమహిమ సంక్షేపంబుగాఁ గొంతజెప్పితిపుడు

కలరూపువివరింపఁ గల్పకోట్లయినను జాలవు తొల్లిప్రసంగవశత

నీతనిచరితంబు నేఁదెల్పింపింటివి మఱచితికాఁబోలు మరలనన్ను

నడిగితి లోకహితార్థంబుగా నీవు మంచికార్యంబని మదనమథనుఁ

అ॥ దార్యఁగోగలించి యంతిపురంబున కరిగె నవల వేల్పుగరితల్లె

మధురగీతములను మందిరారామంబు లందుఁబాడుచుండి రతనికథల॥ ౮4

—● సౌందర్యమృతపల్లులు కమాటంగుజించి తపము సేయుట ●—

- వ॥ అంత నారాయణనయనసంభూతలగు సౌందర్యవల్లి యమృతవల్లియను
కన్యకలిద్దఱు పాణ్డ్రాతురుమాహాత్మ్యంబాలించి యతనివరించందలంచి॥66
- మ॥ అతిమోహంబున మన్మథాస్త్రపరిపిడావిద్దచేతస్కలై
శితికంఠాత్మజు ఘోరమౌ తపముచే సేవించిమెప్పింప స
మ్మతుడై మమ్మువరించునంచుమదిఁదీర్మానించి రేయుంబగల్
ధృతినాహారసుషుప్తులవిడిచి భక్తిశ్రద్ధలేపారగ్గ॥ 66
- మ॥ కరివక్త్రానుజ సంభవస్థల తటాకప్రాంతతీరంబునగ్
సరగ్జేరి దుకూలముల్ మణిపరిష్కారంబులవిడి సు
స్థిరలై కోమలవల్క్చేల శరమౌంజీభస్మరుద్రాక్షులం
బరగందాల్చి షడక్షరీజపముచే భవ్యాత్మలై యంతటగ్॥ 67
- తే॥ దహరపంకేరుహంబున గుహునినిలిపి
యమితహోయనములు నిరాహారలగుచు
దపముగావింపఁ బరిపూర్ణ దయదలిర్పఁ
గార్తికేయుండు వారికిఁగానుపించె॥ 68
- క॥ ఆనందంబున నాసతులానగకోదండతనయు నతిశయలజ్జా
మానసలయి ధవళాబ్జసమానాకులు విచ్చికనిరి మఱిమఱిబాళి॥ 69
- తే॥ హర్ష పులికితగాత్రలై హస్తములను
మోడ్చి సద్భక్తివందనంబులనొసర్చి
యిరుగెలంకులనిలుచు నాయిగురుబోండ్ల
గాంచి పాణ్డ్రాతురుండిట్లంచుఁబలికె॥ 70
- ఉ॥ కామినులార మీహృదయకాంక్షితమేమొకొ తెల్పుడిచ్చెదగ్
బ్రేముడితోడనాపుడల బిత్తరులాత్మలసిగ్గుదోపఁగా
మోమరవాంచిగద్గదిక మున్నుగఁదోప మహాత్మ మమ్మునీ
భామలుగాగ్రహింపుము కృపామతినిన్నుభజింతుమెప్పుడు॥ 71

=====

ఉ॥ ఈనెనమ స్తలోకముల కీశుడవౌట మదాశయంబులం
దీవెవిభుండవంచు భజియింతుము కూర్మివరింపుమమ్ములం
బోవిడకంచుబల్కువిని పూర్ణకటాక్షముచే గుహుండహా
యీవరమియ్యగా సమయమిప్పుడుకాదు వినుండుతెల్పద॥ 72

వ॥ సౌందర్యవల్లివై ననీవు కై వమునీంద్రుడెచ్చోటనుండునచ్చోట మదాజ్ఞ
జన్మింపు మమృతవల్లివై ననీవు బురందరుమందిరంబున వృద్ధిసొండు
మిట్లున్న మీయిరువురను గొంతకాలంబునకు మీకోరినరీతి వరియింతునని
వరంబొసంగి మహా సేనుండవోటుగదలి తల్లిదండ్రులజూచువేష్క గల
ధౌతశిలోచ్చయంబునకుంబోయెఁ బదంపడి యక్కన్యకామణులిద్దఱు
మనంబులనంతసించి కుమారువాఙ్మానుసరణంబుగా నవతరించఁబూని
తొలంగిచనిరంత॥ 73

—♦ దేవతలు కైలాసమునకుఁబోయి శివునిబొగడుట. ♦—

ఉ॥ పన్నగవైరివాహ బలభంజనముఖ్యసురాళి రాక్షసుల్
వన్నినబాధలక విసివి వందురి రూప్యధరంబుజేరియుం
గ్రొన్నెలతాల్పువాకిటను గొల్చివసించిన నందికేళ్వరుఁ
మన్ననఁగాంచి పూజలిడి మర్మముడాపక తెల్పినంతయు॥ 74

శా॥ దుష్టారాతులంద్రుంచి మమ్ముమనుషుల దుగ్గేశుడేకాక ను
త్కృష్టుండన్యఁడులేమివచ్చితిమి భీతింజెందిమేమెల్ల మా
కష్టంబుల్ వినిపింపనంచుఁ బలుకంగా నందియీవేళ నీ
యిష్టంబోప్పుదునిల్పుడన్న దివిషద్యృందంబునిల్పెగిరి॥ 75

అ॥ ఇటులఁగొంతకాలమేగించి నందీశు మరలవేడుకొనుఁడు మనసుగరఁగి
శివునిఁమ్ముఖమునజేరి సాష్టాంగదండములొనర్చిపలికె నయముతోడ॥ 76

శా॥ స్వారాడచ్యుతముఖ్యదేవతలు యుష్మద్ధర్మనేచ్చక బహి
ర్వారంబందునఁగాచినారు కరుణార్ద్రస్వాంతతంజూడవే
వారికళంకరయంచువేడ హరుడవ్యాకానుసారంబుగా
జేరకరమ్మననేగి తోడుకొనివచ్చెవారి నందీశుఁడు॥ 77

క॥ ఉభయాంకంబుల శరజన్మభవానులనుంచి మోదమతినున్నహరుఁ
బుభుమౌనివితతిగనుఁగొని యభినుతులొనరించెనతిశయాస్తక్తిమెయి 78

—♦ ద్విపదమైకోటి దుష్కరప్రాసపదనియమ కందగచ్ఛిరసీసము. ♦—

సీ॥ దాసకామితదాయి దానవదండి వాసుకిభూషణా వరశుభ్రదేహ
వాసరాధిపతేజ వాక్పతివంద్య వాసకృతాచలాభవ శార్ఙ్గిరోప
కాసరాశ్వ మదోరగద్విజకాంత భాసురవైభవా పరసూదనోగ్ర
దోససంఘవిదూర తోయధితుణ కేసరివిక్రమా గిరిచాపభృత వి
తే॥ రతివిధుత నుతిలోల నరరుదిత ఘనచండపవన రాజస్కీర్తి శైలజేశ
శంబరారాతిదోర్గర్వ సాగరౌర్వ భువనరక్షణసర్వేశ భూతనాథః 79

—♦ ఇందలి గర్భపద్యములు. ♦—

ద్వి ప ద.

దాసకామితదాయి దానవదండి వాసుకిభూషణా వరశుభ్రదేహ
వాసరాధిపతేజ వాక్పతివంద్య వాసకృతాచలా భవశార్ఙ్గిరోప
కాసరాశ్వ మదోరగ ద్విజకాంత భాసురవైభవా పరసూదనోగ్ర
దోససంఘవిదూర తోయధితుణ కేసరివిక్రమా గిరిచాపభృతవి 1

మ త్ర కో కి ల.

దాసకామితదాయి దానవదండి వాసుకిభూషణా
వాసరాధిపతేజ వాక్పతి వంద్యవాసకృతాచలా
కాసరాశ్వ మదోరగద్విజకాంత భాసురవైభవా
దోససంఘవిదూర తోయధితుణ కేసరివిక్రమా 2

దుష్కరప్రాసపదనియమకందము.

క॥ వరశుభ్రదేహ భవ శార్ఙ్గిరోప పరసూదనోగ్ర గిరిచాపభృతా
విరతివిధుత నుతిలోల నరరుదిత ఘనచండపవన రాజస్కీర్తి 3

సర్వతప్రాససీసము.

సీ॥ శ్రీనందిపత్రాయ మానాధమిత్రాయ కీనాకతైత్రాయ తేనమోస్తు
మీఘాంకహరణాయ మోనిహృచ్ఛరణాయ దానవార్ధరణాయ తేనమోస్తు
యానందవేషాయ దీనాశిషోషాయ దానవశోషాయ తేనమోస్తు

సూన్యతభాషాయ యేనోంధపూషాయ గానసంతోషాయ తేనమోస్తు
తే॥ భానుశశిశీలినేత్రాయ తేనమోస్తు మానితశిలాదప్తత్రాయ తేనమోస్తు
ఫేనసమశుభ్రగాత్రాయ తేనమోస్తు జ్ఞానినంద్యచరిత్రాయ తేనమోస్తు॥ 80

—• పిష్టేదిదివ్యలు శూరాదిక్షోపధార్థము గుహానంపులను శివుని కేఁగుకొనట. —

చ॥ ఇటుసుమనశ్చయంబు నుతీయించెడువేళ శిలాదచూతి ధూ

ర్జటిగనుగొంచు దేవ వనజాక్ష. పితామహ, భూధరాసుహృ

జ్జటలులు శూరపద్మదనుజప్రభు కృత్యవిపత్తులోర్పలే

కటమటనొంది మేనుగుహయందువసించిరి ముక్తగేహులై ॥

81

క॥ మీపదకంజములే తమప్రాపనివిచ్చేసిరిపుడు బలుకాయణ్యం

జేపారవారిఁబ్రోచుట నీపాలంబడియెఁజూడ నిజముమహాత్మా

చ॥ అనునెడ దివ్యలీశ్వరముఖాబ్జమునం దమచూడ్కినిల్చి పా

వనచరితా జగద్భయదవర్తనులై న నిశాటకోటులం

దునిమి తదీయశాధలను ద్రోచిమముంగడతేర్ప షణ్ముఖుం

బనుపుమటంచువేడిరి కపాలిమనంబుగరంగినిరుగాఁ॥

82

తే॥ వారిదీనోక్తులాలించి వారిజారిధారి కూరిమి గౌరికి గోరితెల్చి

హారిభువనోపకారి జితారిగుహని శిరముమూర్ఛొని కౌఁగిటజేర్చిపలికె॥ 84

—• శివుడు రాక్షసపథ్యామకుమారునిబంపుట. —

అం త్య ప్రా స ము.

ఉ॥ శూరుని భీకరారిజితశూరుని నాగమయుక్తయజ్ఞసం

హారుని శైలధీరుని సమస్తనిలంపకృతాపకారుని॥

వీరుని నిమ్నగాధిపగభీరుని దారుణనీలపర్వతా

కారుని సోదరాప్తభటకాండసుతాది బలంబుగూర్చుమా॥

85

హ కుమారా! మదీయశాసనంబున కూరపద్మ, తాళక, సింహవక్త్రాది రాత్రించరగోత్రంబు బరిమార్చుటంజేసి బ్రహ్మాండములందుగాఢబలంబున నిస్సెదిరించువీరుండొక్కండుగల్గింబోవఁడు సుమనఃకార్యంబవశ్యకర్త వ్యంబని దృఢంబుగాఁబూనితివేనిఁ బరాభవంబుదూరంబై సమిజ్జయంబు బ్రాపించుఁ గాన ధర్మిని నరాదరహితంబుజేసి సురాలికిముదంబొసంగు మని మహానటుండు మహాసేనునకనుష్టవంబుగా రుద్రకోటులనిచ్చి యేకాదశరుద్రులశస్త్రంబులజేసి దురాసదంబగునొక్కశక్తిఁజిత్తంబునఁ గల్పించి ద్వాదశాదిత్యప్రతిమాన తద్ద్వాదశ ప్రహరణంబులఁ గొమరు సామి యీరాఱుచేతులఁ గీల్కొలిపి సప్రేమంబుగా భీకరసర్వలాకేతన వజ్ర నిస్త్రీంశసాయకపద్మస్పటి ఘంటాకుంతకార్ముకపరశ్వధ కూలాది సాధనంబులును దళశతార్కప్రతీకాశ నిశ్శేషశస్త్రాస్త్రాధ్య శతశతార్వ సంగతస్యందనంబును జిత్రమణిప్రకాశాభేద్య స్వర్ణమయతనుత్రాణంబును నక్షయశరనిషంగద్వయంబును నొసంగి సారెసారెపీఠించుచుఁ బూర్వా దిత్యులఁ బంచత్వంబునొందించి చిరాయుఃకలితుండపుగమ్మంచ నాశీర్వ దించిపొమ్మన లోకమాతయగుశీఠగిరిజాత యాతతచేతఃప్రీతి శాతాస్త్ర శస్త్ర తేజఃప్రభూతుఁడగు తనుజాతునిఁ గొంగిటనిడి సుతాదితిసుతతతిని హతమొనరించి క్రతుభుక్కుల నతిదయ నవితంబుసేయుమని మంగళా శీర్వచనంబులచే వీడుకొల్పి సుబ్రహ్మణ్యుండు మహోత్సాహంబునఁ బొదలి॥

86

అ॥ తల్లిదండ్రులకుఁ బ్రదక్షిణత్రయపూర్వ
కముగ సాగిమొక్కి కరములపుడు
మోడ్చి యెదుటనిలుచు నూషకవాహనా
నుజునిఁబూచె శివుఁడనూనకాంక్ష॥

87

న॥ మఱియు నియుతసంఖ్య గణాధ్యక్షులజతకూర్చి వైరిమారకులగు వీర బాహ్నిదికూరుల నూటయెనమండ్రగు సేనాధిపతులనిచ్చి నిశాతళర

ఘాతలకు భీతిల్లనివీచుల బండ్రెడువేలనొసంగి యిందుశేఖరుండిందిరా
నాధాది బృందారకులకిట్లనియె॥ 88

చ॥ ఇతఁడనురోత్కరంబుల నహీనజలంబునఁద్రుంచి లోకమూల్
కుతుకమునందఁజేయు సురకోటినిగూడి భయంబువీడి మీ
రతులితతేజుఁడగుహు మహామహిమంబును శౌర్యమకులఁ
హితమతిఁజూడుడంచు వచియించిననె హరుఁడార్యతోడుతఁ॥ 89

క॥ అవలవనమాలి శతధృతి పవిపాణిప్రముఖ దేవపటలి కుమారుఁ
వివిధనుతుల నలరించుచుఁ దవిలిచనియె గొంతదప్పు దర్పముమీఱఁ॥ 90
—♦ శరఃస్వఃకుడేవనేవలతో హేమకూటాద్రిజేమట. ♦—

సీ॥ అదోటనిర్జ్వల లతిబలుప్రాద్ధించి మానసవేగంబుబూను తద్ర
ధతురంగములకుఁజోదకుగానొనర్ప నాకులదుందుభులు మ్రోసెగుసుమలాజ
వర్షంబుగురిసె మహర్షులు జడలాత్మతనువులకొగిఁజుట్టి తాండవించి
రురగగంధర్వ కింపురుషకిన్నరయక్ష గరుడబింబోఘ్న లుత్కంఠతోడ

తే॥ శోభనంబులువాడిరి సురుచీరముగ

నారదాదులు విజయంబుగోరి సారె

స్వస్తివచియించిరి మునీంద్రసతులు లోక

మాతలెడనెడవాడిరి మంగళములు॥

91

వ॥ తదనంతర మధోఽజద్రుహిణ విశ్వకర్మలు వీరబాహ్వాది వీరాగ్రేసరులకు
నానారూప పరిష్కృతంబులగు రథతురంగ, శర, సామజ, కంకట రథా
బంధామలొసంగిన వారండలు సేనానియాజ్ఞ నాయాశతాంగములధి
రోహించి బహువిధాయుధపాణులయి నడుచుసమయంబున॥ 92

క॥ చతురంగబలము మున్నగు

వితతంబుగ బలసికొలువ వివిధానీకో

చిత వాద్యఘోషములు బ

ర్వతబిలములు బదులుమ్రోయ బరువడిమ్రోసె॥

93

తే॥ ప్రథిత రథచక్రహయగజ పద్గపద సముద్ధతరజంబు దిమిరాహితేద్ద కిరణ
పటలిమాయించి నక్షత్రపథముగప్పె దితిజులిటుచెడగలరని తెల్పుకరణి॥94

క॥ హర్షాంతరంగులయి దే

వద్దులు బ్రహ్మరు లురగవరతల్పక లే

ఖర్ష భ సురమునిసతులును

బార్ష దయుతుడగు కుమారుబడిజనిరపుడు॥

95

అం త్య ని య మ ము.

చ॥ కతిపయవాసరంబులకు గాంచిరిపోయి మునీంద్రకూటమున్

గతకళమిమధూక సహకారవటాల్లిక వృక్షవాటముం

జతురపరాక్రమాశ్శ హరిశల్యకిటిద్విపి ఖడ్గఘోటమం

చిత మణిసంక్తిదీప్తి గతశృంగసుఖేటము హేమకూటమున్॥

96

మ॥ కనియకొండవసింప నచ్చటిమునుల్ క్రొంచాద్రియుం చారకా

ఖ్య నరాద్రప్రభురక్షితంబున మాయాపట్నముంగాంచి భీ

తిని గాంగేయునిజుట్టినిల్చినతటిన్ దేవర్షియౌ నారదుం

డనియెం గ్రొంచనిశాటువార్తగుహుతో నాలింపవాచంయముల్॥ 97

క॥ అలికాక్షభవ దురాగ్రహకలితుండై క్రొంచపలలఖాదనుడరయం

గలశోద్భవుశాపంబున మలయయ్యెన్ వీనిరూపుమాపుముతోలుతన్॥98

—♦ నారదుడు విశాఖునకుఁదారకానురుని వృత్తాంతముఁజెప్పట. ♦—

సీ॥ కరిముఖుండగు తారకాసురుండతిమాత్రకాయుండు దేవతాకంటకుండు

దుష్టసంతాఁడుండు శిష్టపీడనకారి నిరత దుశ్చేష్టావి నిందితుండు

నై క్రొంచభూమిధరాసన్న శాంబరీపుటభేదనంబున భూరిగంధ

సింధురస్యందన సైంధవపాదాతికధ్వజిని జాలకంబుగొలువ

తే॥ వివిధశస్త్రాస్త్రములుదాల్చి విబుధవిప్ర

పాళి వేధించుఁగావున భండనమున

వీనిఁబరిమార్చుమనుడు నవ్వీరబాహు

మోముగనుఁగొనిపలికెను సోమసుతుండు॥

99

ఉ॥ వింటివె యీరణాశనునివిస్త్రయవాక్కులు లోకమందునం
గంటకుఁడెవ్వఁడేని యపకారమునాకొనరింపనోరౌదఁ
గెంటనిభక్తినఁగొలుచు కిల్చిషదూరలతాధసేయ నె
న్నంటికినోర్వవోప యమునాసహజాతుని వీడుఁజేర్చకఁ॥ 100

చ॥ తడయకనీపుముందుజని తారకుప్రోలును గ్రొంచవైలముం
గడుబలశౌర్యదైర్యములు గన్నడ నుద్ధతినాక్రమింపు మేఁ
గడలిబరుండువాడు సురకాండము నీవెనువెంటఁ దిన్నఁగా
నడుతుమటంచుఁబల్కి కరుణామతి నాతనిఁజూచి వెండియుఁ॥ 101

వ॥ బాహులేయుం డాత్మీయచతురంగవరూధినులం దర్శసేనలవిభాగించి
యష్టోత్తరనియుత గణపసత్తములఁ జతురధికపంచాశద్వాహిసేపతుల
నతనికిజతకూర్చి పోయిరమ్మనియాజ్ఞ సేయ మహాబాహుఁడగు వీర
బాహుఁడాడణంబ సకలసైన్యంబులుచన్ను సేవింప మున్నుగాఁజన
వెన్నంటి యనుగతమరున్నికరుండయి ద్వాదశకరుండుబంబులుదేర వీర
భటులు సంగరోచిత పౌరుషంబులాడుటలాల్పించి సర్వగీర్వాణులుఁ
బూర్వాదిత్యత్రాసనిరాసులై నితాఁతానందంబునఁబోవుచుండిరంత॥ 102

—♦ మాయాపట్టణమంతు మశ్వసనములు గాన్పించుట, ♦—

క॥ సురరిపుపురి నల్గంబులు శిరభాకృతినొంది నెత్తుజడివ్విం చెఁ
వరగోపురశిఖరంబులు ధరణిఁబడెఁవిటిగి దితిసుతవ్రజమదరఁ॥ 103

తే॥ రాశితానంతఫణి ఫణారంగసీమ హర్షమతి నాట్యమాడెనోయన ధర్మి
వడఁకెనశనీదృషత్పాంసువర్ష ముభ్రవితతివ్విం చె ఘనమరుత్పేరణమున॥ 104

క॥ జలరాసులనీరము ఘేనిలమైఘూర్ణిలై గలక నీరదపదవిం
గలిగెఁధూమధ్వజమెండ్రులమేతరు లఱవఁదొడఁగెఁబ్రొద్దునకెదురై॥ 105

సీ॥ సరటముల్ దానవశిరములఁబడియెను భవనపంక్తుల గచ్చసములుఁబుట్టె
దలలేనిమేను లద్దముననోకులకొప్పె హయములకనులందు నశ్రులొలికె
గవిశిష్టసింహముల గంకగృధ్రములుండె నింద్రచాపము నీటియందుఁదోచె
నాకస్మికంబుగా నరదంబులిల నధోముఖములై పడియె మున్నున్నతునిసి

తే॥ యిట్టి చెడుసూచకంబులనెల్లఁ గాంచి
 పొలసుఁదిండికొలంబింకఁ బొలియగలదు
 కానియెడ దుర్నిమిత్తముల్ గలుఁగుటెట్టు
 లనుచు భీతిల్లుచుండిర య్యసురవరులు॥ 106

—♦ వీరబాహుండు హయాపట్టణాధాక్రమించుట. ♦—

అ॥ అట్టిసమయమంబు నప్పురినరికట్టి వీరబాహుఁడాజి విజయమబ్బు
 భవ్యసూచకములుఁ బ్రభవింపఁబొడగని యుల్లమందుసంతసిల్లుచుండె॥ 107
 వ॥ అత్తఱిన్తారకుండు మిత్తిమిత్తిబుడుకనిమొత్తంబు తనతల్లిపేరంజేసిన
 వీడుముట్టడింపఁ జెల్లార్చునల్లద్రావుడుల హల్లకల్లోలంబువిని యుల్లంబు
 నందలుకవొడమి విడిప్రేరితుండయి యయ్యెడ॥ 108

ఉ॥ దారుణసాయకోత్కర యుతంబు హయప్రకరాంచితంబు వీ
 రారిభయప్రదంబు మణిహోటకనిర్మితమౌ శతాంగమం
 దీరసమూరనెక్కి సురహింసయొనర్పఁగఁబోవు కైవడిం
 జారుముఖారవిందుఁడయి సత్వరనేఁగె సమున్నతోద్ధతి॥ 109

మ॥ రణభేరివ హూయమానప్యతనా వ్రాతాతిరావంబునిం
 డనభంబెల్లఁ బదాతివాజికరిబృందస్యందనాస్త్రోది సా
 ధనయుక్తిఁ ధ్వజిసీపతుల్ పురబహిర్ద్వారంబునంజేరి రు
 ల్బణ శక్త్యాంచితమైన సేన వృధులీలఁ వెంటనేతేరఁగె॥ 110

శా॥ శైలాధీశ్చరపౌత్రుసేనఁగని రక్షనైనికుల్ క్రౌర్యులై
 కీలింజొచ్చుపతంగపంక్తిక్రియ ద్రాఘిష్టప్రతాపంబుచే
 నాలంబందునవీఁకమార్కొనుఁడు నయ్యాదఃపతన్నిమ్నగా
 పాలుల్ సొచ్చినభంగిఁ దోచె బిరుదుల్ పాటించిరంతశూరుల్॥ 111

—♦ దేవదానవ్రులసంహయధ్ధము. ♦—

మ॥ బలగర్వంబులుమీటి రక్కసులు శుంభచ్ఛాపమార్పి రవా
 కులదిక్కుంజరులై నిశాచశరపంక్తుల్ మేననాటంగ నా

- కులనేయం జలియంపకబృలుమగల్ గోపించి తద్వైఖరిం
బొలదిండ్ల బడలిం చిరిట్లుభయులు బోరాడిరాకాంతులై ॥ 112
- ఉ॥ సాదిపదాతిహస్తపక సద్రధికధ్వజినీశ సూతులు
సాదిపదాతిహస్తపక సద్రధికధ్వజినీశ సూతులు
రోదసినిండనార్పుచును రోషముమీఱగదాఁకిరప్పు మాం
సాదసురాకులందున మహాబ్ధిమహాబ్ధిఁజెనంగుకై వడి ॥ 113
- క॥ వీరులగు దివిజపలభుగ్వారంబులు వీరజాహు కరిముఖుడై త్య
ప్రేరితులై యనిఁజేసిరుదారత నన్యోన్యవిజయ తర్జుమనీష ॥ 114
- చ॥ పరిఘ కుతార తోమర కృపాణ శిలీముఖ భిండివాల ము
ద్గర ముసలాశనీప్రముఖ కర్కశ తేజిత శస్త్రుకోటు లొం
డొరుల నొడఁగఁగచ్చుచు సముద్ధతి నాయుధపూరితాంగులై
పరులవధించుచుం బరులవల్లనడంగుచు నుండిరాజిలో ॥ 115

ప ం చ పా ది.

- తే॥ అట్టిసందడికయ్యమం దమరవరులు
బసులఁబొలియించు పసిదిండ్లపగిది రాత్రి
చరులఁజంప మరుత్తతిఁజంపిరట్ల
దనుజు లిటుపోరిరుభయులు దారుణముగ
జయము నపజయమునులేక సమతనపుడు ॥ 116
- తే॥ వీతిరింఖా రథప్రధిదాతసాంద్ర ధూళి హస్తీఘటాకర్ణ ధూతమగుచుఁ
గటికచీకటి దిక్కులఁగాటుకొల్పి నలినసంతోషకారిమండలముగప్పె ॥ 117
- ప॥ తత్సమయంబున విక్రమోత్సాహ పాతుకంబులగు ధనుష్టంకార
సంగ్రామభేరీజయ కంబుధ్వనంబు లన్యోన్యనరూధినులంచు సాంద్రంబై
తనరఁ దీడ్చువిశిఖాది నానావిధసాధన ప్రభిన్నపరస్పరాపఘన నిగ్గతక్షతజ
ధారాప్రవాహంబు సమిద్యుతలావృత పాంసుజాలంబు యాస్పమాపఁ
జెనంగుచున్న సనిమిష సైన్యాధీశులు విజృంభించి సంపర్తకీలికీలాభంబు

లగు నాయుధముల దోషాచరులవేధింప సంక్షోభించి రక్షకులులేక
రాక్షససేన సంగరక్షితినిలువజాలక నలుగడలవిచ్చి నగరమార్గంబునఁ
బఱచెనయ్యెడ॥ 118

క॥ తారకుండు యామినీచరపీరులు సంగ్రామభూమివిడిచి విముఖులై
బీరంబుమాని తొలఁగుట లారసి కన్నారఁగాంచి యతిక్రుద్ధుండై ॥ 119
వ॥ భీమాకారంబున రయంబుమెఱయఁ దేరుడిగ్గి వ్యాసకాలాయసభార
రచితంబు మహోత్తుంగంబు సందానితకనకపట్టసంగతంబు సూనదామ
ప్రకాశితంబునగుగదాదండంబు దోర్దండమునధరించి యంగుళ్యగ్రంబుల
ఝుళిపించుచు ముహుర్ముహుస్సంఘర్షణ దశనుండయి లయాంబుదగర్జిత
తిరస్కృత సింహనాదుండగుచు బెదవులుఁగొలుకుచు బొమముడి
పాటుతో సేనాసహస్రంబుల భూతగణనాథులందాకియంత॥ 120

నీ॥ ఘనగదాతాడనంబునఁ బిల్కుమార్పుచు మదదంతిగతిఁ గాళ్లమర్దనంబు
సేయుచుఁ గరములవ్రేయుచు విహరింపనియుతగణేశులు నిల్చియొక్క
పెట్టునఁ దారకుఁజుట్టి విచ్చినఁ దమబలములఁబురికొల్పి విలయకాల
జలధరంబుల రేఖసర్పసామ్యపృషత్క గణమునర్పింపుచుఁగదియుటయును
ఆ॥ తారకుండుఁ దనగదాదండమున వానిఁజదియమోచి రోషమధికమగుడు
కన్నులెఱ్ఱఁజేసి గదనుర్వినడచిన నసుమతీతలంబు వ్రయ్యలయ్యె॥ 121

కా॥ అంతఁ ముఱ్ఱగముల్ సెప్పడ్పడఁగ సింహరావముంజేసి దు
ర్దాంతుండై యెదిరింపఁగాఁ గులమహీధ్రంబుఁ లయఁజీరము
కృంతానంబులుగప్పి వేకురియునోజు బాణవర్షంబు న
త్యంతక్రోధముచే సురల్గురియఁజేయం దారకుండార్పుచు॥ 122

కా॥ బాహుస్థాలనమాచరించి గదనబృణంబులంధ్రుంచుచుఁ
వాహక్రేడిగలంచుచుఁ రథములవై శంఖమగ్గాడుచుఁ
సాహంకారపదాతులఁ మహిబడంజక్కాడుచుం గుంజరా
శీ హస్తంబులఁబట్టితిప్పి లఘుకేళివై చె వారాళిలో॥ 123

— ♦ వీరకేసరి తారకానురునితోఁబోడుట. ♦ —

క॥ అసమయంబున రిపుగజకేసరియననొప్పు వీరకేసరి నిలుమో
హోసురకంటకయని పెల్లిసునఁదారకునిఁదాఁక నెల్లరువొగడ॥ 124

ఉ॥ తాఁకి వలాహకంబుదక ధారల శైలముముంచుకై వడిఁ
భీశరశస్త్రవర్షమునఁ జెల్లుమునుంగఁగఁజేయఁ దారకుం
డాక్కుతినొందుకోపమనునట్లుఁ జెలంగి రథస్థుడై బలో
ద్రేకములోడనేసెఁ జటుతీవ్రశరంబుల వీరకేసరి॥ 125

తే॥ ఇట్టులవీర్వురులిరువురు మట్టుమీటి
దిట్టతనమున శౌర్యంబులుట్టిపడ్డ
యట్టునిశితాంబకంబులఁ గొట్టికొనుచు
దురమొనర్చిరి మదనశంబరులకరణి॥ 126

తే॥ అట్టియెడవీరకేసరి యసురుఁగినిసి
వాడిములుకుల సుచ్చిపోవై వ నతఁడు
నార్జిమోయించి పరునైన నారసములఁ
బఱపి పగతురతూపుల నుటుముసేసె॥ 127

క॥ మగుడఁ గనకపుంఖంబులు నగజాధిపదత్తములు మహాహిసమములై
తగియెడుశిలీముఖంబులు నగణితముగ నేసియార్చె నంబరమద్రువ॥ 128

ఉ॥ ఆరవమాలకించి విలయాంతకుమాడ్కి విజృంభమొప్పుఁగా
వీరమృగేంద్రుఁ డత్యధిక విస్ఫురితాంబకపాశిఁబూని త
ద్వోరశరాలిఁద్రుంచి పదికోలల దైత్యుగిరీటముర్వి దో
స్సారమునంబడంగెడపి బన్యధరాస్థలివిక్రమించిన॥ 129

ప॥ అట్టియెడ దేవమందుభులుమ్రోసె నిలింపులు భూయిష్ఠపరిభ్రమద్భృంగ
ర్భుంకారసంకులంబులగుచు దిక్కులుకలగుండువడ సురభిప్రసూనవృష్టి
గురిసిరత్తజీ దారకుండు పీఠించి ఘూర్ణితారుణసేత్రుడై గడఁగొని
కదిసిపరిపంథులుక్కుడక్కి నలుదిక్కులంబాట విసరి వీరకేసరియురమ్మ
వియఁచేసి యట్టహాసంబుఁజేసె నంత నబ్బలుమగండు సొమ్మసిల్లినంగని

—♦ వీరశాహుండుఁదారకునిఁదాఁకుట. ♦—

వీరశాహుండు మాత్యర్యంబున వీరగణవేష్టితుఁడయితేరెక్కి కాలుపోలికఁ
దారకునకెదబ్బడి యిట్లునియె॥ 180

క॥ దనుజాధమ నాకెదురై యనినిల్వభయంబువీడి యమునిఁగనఁగ ని
న్ననిపెదనిక జీవించెద ననుకోరికమానుమనుచు నతనిండాసె॥ 181

ఉ॥ దైత్యుఁడవక్రవిక్రమముఁ దాల్చి శతాంగమునెక్కి చాపమం
దత్యరనారీగూర్చి హరిదష్టకముంజలియింప వజ్రపై
ధృత్యచలంబు మార్కొనుగతిం జనితాకి పెనంగిరివ్వరు॥
దైత్యకులాంతకుండు మధుదైత్యుఁడుఁ బోరొనరించులాగునన్॥ 182

క॥ సురసిద్ధసాధ్య విద్యాధరులచ్చరలాకసమున దర్శించుచు ని
ల్చిరి పరమప్రీతిని వారిరువరకలహంబుఁ గనులకింపుజనింపన్॥ 183

తే॥ అంతనసురుఁడుఁ గవిబుధు లంతికమున
నిలుచుతటిఁ బ్రావృదబ్బంబు చెలువుఁగాగఁ
బృధుశరాసారమును గురియింపదివినిఁ
దదిఘతతిచేతఁ దిమిరంబు దళముకొనియె॥ 184

వ॥ తదనంతరమవ్వీరశాహుండు నప్పుచు రత్నాకరతూణితనూనువుం
బోలి కార్ముకంబుఁబాణింధరియించి శింజినిమ్రోయించుచుఁ దద్దిక్ష్వాప
త్యేషుకృత దుర్జినంబుఁ బదునాలుగుకోలలఁ దొలఁగించె నప్పుడతాళ
కుండు రుద్రైకృతశారకుండై యతిభీమంబునుఁ గుసుమాపచితంబును
ఘంటాచామరసంయుతంబును నగుశూలంబుఁ గీలాభీలముగాఁ గాలా
గ్నిరుద్రువై ఖరిండ్రిప్పి వైవ నివారింపఁజాలక వీరశాహుండు మూర్ఛా
న్వీతుండై ధరనొఱగెనంత॥ 185

ఉ॥ ఆతనితమ్ములేడ్వరును నాతవసాయకవృష్టి నిర్జరా
రాతినిముంపఁ దచ్చరపరంపరలాతఁడు నైజహస్తసం
సూతనడంచి కేర్చి గడఁగెకొని వారలమోదిన నృహ
భీతినిఁజెంది నల్లడలవిచ్చిరి కార్యమువీటోబోవఁగన్॥ 186

- మ॥ మణిపుత్రాగ్రణి మూర్ఖదేటియపుడ మృత్యుదునిక మత్తవా
రణమునొసామురొప్పురీతిని బలే రాత్రించరా నిట్టుమీ
రణరంగంబున నాదుబారిబడి సప్రాబంధవై పోదువే
ఫణిభూషాంఘ్రులయానయంచుబిరుదుల్ పల్కె-మహోత్సాహియై॥ 137
- క॥ అమ్మాటలతడువిని కోపమ్మినుమడిగాఁగ వీరబాహు నీచి
త్తమ్మున నాపటుదోర్నిర్యమైఱుగక ప్రల్లదములనాడెనువనుమా॥ 138
- తారమడు వీరబాహుని దిరస్కరించి ప్రగల్భములు పలుకుట. —
- సీ॥ మునురణంబున గోటియినతేజమైన లక్ష్మీపతిచక్రంబు మ్రింగినాడఁ
బాకారివజ్రంబు బావకుశక్తి కృతాంతునిదండంబు దనుజుఖడ్గ
మప్పతిపాశంబు ననిలుధ్వజం బర్థవల్లభుగద యుమావరునిశూల
మంబుజసంభవాస్త్రంబును మద్బాహువిక్రమంబుననోర్చి వేగ భంగ
తే॥ పరచితదిగాక నిప్పుడు వడిన నీసహోదరులఁ జూచినాడవుగాదె నీవ
సంగనెంతటివాడవు సంగరమున నిన్ను సీదొరఁబరిమార్తు నిమిషమునను॥
- తే॥ నిలుపుమెటబోవగలవని నింగివగుల
నార్చి గదఁగొని తనదుశుండాగ్ర మఖిల
దిశల నిబిరీసముగనుండు తెఱఁగుజేసి
కాలచక్రంబుగతిమించె గ్రతుభుగారి॥ 140
- చ॥ అదిగనివీరబాహుండు మహాక్రుధ సింహరవంబు సేయుచు
మదిని నజేయుడిబిగుదు మానిసిందిండి యటంచెఱింగియు
సదమల పేమపుంఖములు పర్బదపేతి కరాళ విస్ఫుర
త్పదరములొక్కటంబరపె బాహుబలంబున బంధురంబుగఁ॥ 141
- క॥ అసురుండా తీజ్ఞాంబక విసరంబులఁ గ్రూరభల్ల వితతినడంపఁ
హాసితుడయి వీరబాహుండసమకలంబముల మగుడ నతనికప్రేసె॥ 142
- క॥ దితిజుడు సానలదీరిన శివశరముల వానినెల్లఁ జిద్రుపలుగా ను
ద్ధతిసేసి మఱియుమణిజాతుతనువుదూఱంగ వాడితూపులఁబరపె॥ 143

తే॥ అంతనిలువక దశసహస్రాంబకముల
నతిరయంబుననేయ గుహానుజుండు
నన్నిశరమురంబరగించి యడఁప వీర
బాహుకరలాఘవముమెచ్చెఁ బలలభోజి॥

144

—♦ తా ర క వీ ర బా హు ల యు ధ ము. ♦—

శా॥ గీర్వాణారి మహోగ్రకోపమున నాగ్నేయాశుగంజేయఁగా
నుర్వివోమములఁ శిఖాచ్ఛటలు బాహుశ్యంబుగానించుచు
శుర్యావర్తులు విహ్వలాత్ములయికాంచఁ జిట్టిటారావముల్
పర్వఁ ధూమముదిగ్వితానములఁగప్పఁ మించియేతేరఁగఁ॥

145

క॥ కని యుష్టముష్టమణచెడు ననువునఁ బావకశీలీముఖాహతి దానిం
దునుమాడె వీరబాహుఁడుఁ గనుఁగవరోషాగ్నులోలుకగా నవలీలఁ॥

146

క॥ సక్రోధుఁడగుచు గజవక్త్రక్రవ్యాదుండు వరుణకాండంబుఁ గకు
పుక్రంబుఁ గలఁగనార్చి యవక్రబలంబమర నతని వైచెంబూన్కిఁ॥

147

శా॥ దానం బ్రాకృవమానముప్పతిలి గోత్రాచక్రమల్లాడ మే
ఘానీకంబులు బెట్టుగర్జిలుచు వర్షానేహముందెల్పఁగా
సేనానిప్రియసోదరుండలుకచేఁ జెండాడె దస్మేఘముల్
జ్యానాదంబడరించి కర్కశమరుచ్చస్త్రంబుచే వ్రేల్చిడిఁ॥

148

అ॥ తారకుండుమఱియు సౌరాస్త్రమేయంగ
వారుణాశుగమున వీరుఁడడఁచె
సోమశరము రక్కసుండుఁబ్రయోగింపఁ
దానఁదునిమె రత్నతనయుఁడడరి॥

149

తే॥ అసురుఁడైంద్రశరమ్ము యామ్యాంబకంబుఁ
గోణపశిలీముఖంబోజుఁ గొనుచునేయ
నతఁడుఁ దత్తచ్చరంబుల ధృతినిఁబరపి
హతముఁగావించెవాని నత్యద్భుతముగ॥

150

మ॥ దితిజుండీర్వ్య విరించిశస్త్రముసముద్రేకంబుతోవైవ న
ప్రతిముండై మణిసూతి తచ్చరముచే భంజించె నాగాస్యోడు
న్నతరోపంబున దంతపుర్వణముతో నారాయణాస్త్రంబు శీ
ఘ్రతనప్పీరునివై వఁ దాననతఁడు గావించె శాంతంబుగా॥ 151

చ॥ మఱియుఁ దమీచరుండధికమాయలఁ బెక్కిగురూపులందుచుం
గొఱకొఱ వీరబాహుపయిఁ గోలలనేయ నతండుఁబిండిగా
నఱికిన నంతబోవక ఘనంబగు మాయలనెల్లఁబన్నుచు
నెఱియిరులొండఁజేసి యతనిం బటుసాయకపాఠిఁగప్పిన॥ 152

తే॥ గండుమిగిలి యప్పీరబాహుండుఁ గడక
వీరభద్రాస్త్రమప్పడు వింటఁగూర్చు
నమ్మహాశరమీడించు నంతమాత్ర
పోయె దనమాయలెల్లను మాయమగుచు॥ 153

—♦ తాకుడుమూషకంబై గ్రొంచగిగుహలోఁబ్రవేశించుట. ♦—

వ॥ అంతనత్తారకుండు ధైర్యంబుఁసెడి మూషకంబయి క్రొంచపర్వతలిం
బతిరయంబునఁజొర భద్రనోద్ధండుడగు వీరబాహుండుఁ బలాయితం
డయిన పొలిదిండిని ఖండింపఁగర్జంబని యప్పీరభద్రాస్త్రముపసంహారముఁ
జేసి తారకుండేగినదారినిఁజని క్రొంచగిరి గహ్వరగర్భంబుసొచ్చిన
వీరబాహుంఁగాంచి తచ్చిఖిరి తారకదురాలోచనమించి పృథగ్విధ
స్వకీయమాయల మోహపెట్టినఁ దద్గుహ మహాంధకారబంధురంబై
కుహనాయనంబొండుఁగాన్పింప నమ్మార్గమునఁబోవునెడ ననేకములగు
త్రోవలుఁగన్నట్టుచు నడంఁగుచుండ మానకఁ గొంతదూరంబువోయి
దారిచిక్క నక్తంచరుడదృశ్యుడౌటఁ బరిభ్రమణంబుఁజేసి తదద్ర
మాయలఁజింతించి యౌరా శాంబరీరీతి యేరికినోరువనగుఁ గలయో
విభ్రమమో యసి వేచూరుఁ గళవళ పడుచు నీవలావలికిఁబోవఁ జేవలేక
విచారపడుచు నచ్చోట నొచ్చియుండెనప్పుడు॥ 154

- క॥ దీనులయిరతనితమ్ములు భానుప్రతిమానులయిన పంచాశత్యే
నానేతలు భూతధ్వజినీనియుతము వీరబాహునిం దొలగుటకు॥ 155
- ఆ॥ దీర్ఘ కాలమతఁడు దిరిగిరామికి జింతనొంది ప్రాణకాంక్షయూడఁజేసి
యతనితోడిగతియయందఱకనియెంచి చొచ్చిరబ్బిలంబుసారిదివారు॥ 156
- ఆ॥ చొచ్చితెరవుఁగాన కెచ్చటివారాడ నిలిచిమోహమున మునింగియుండి
రెంచనలవియగునెక్రొంచుమాయాబలం బపుడుతారకుండహంకరించి॥ 157

— ♦ తారకుండు గుహవెడలివచ్చి జేపనేలనలుపడుట. ♦ —

- క॥ జయశాలినై తినేనని రయమునగిరినిర్గమించి రధికుండయి మరు
చ్చయమునిధనంబుసేయఁగఁ గయివింటిగుణంబుఁదీడికవిసెంబెలుచ॥ 158
- తే॥ సురరిప్పుడు వీరబాహ్వానుచర సమేత
ముగఁ గుమారునిబలముపై ముద్గరాసి
బహువిధాయుధనికరంబుఁ బరపితలుమఁ
దద్బలంబులుఁ బతిరహితంబులగుచు॥ 159
- క॥ చేవచెడక ధైర్యాన్నితులై వేలుపుఁబగతుపై దృఢాశ్రమహీజ
గ్రావములనేసి మఱి నా నావిధశరపాళిఁ బరపినం దారకుండు॥ 160
- క॥ ఏకాకియయ్యు శాస్త్రవభీకరుడై పెక్కుగతులఁ బృథుతర బాణా
నీకంబువరపి యన్నిటి వీఁకంజూర్ణంబుఁజేసె విక్రమమొప్ప॥ 161
- క॥ సరసీరహ మండితమగు సరసి॥ మదదంతివోలి శరజన్మబలో
త్కరమునలిరేగికలఁచెనుఁ బరమాద్భుతముల్ తదీయబలశౌర్యంబుల్ 162
- ఉ॥ అంతటభూతనై నికులు నాహవభూమినినిల్వలేక భీ
స్వాంతముతో యధాయధలునై పరువెత్తినఁ బోవనీక దే
వాంతకుఁ డుగ్రసాయక చయంబుల నందఱనేయుచుండ శ్రీ
కాంత విరించిముఖ్య సురకాండముఁ జింతమునింగియున్నెడ॥ 163

—: నా ర డా గ మ న ము :—

- సీ॥ అరుణఁచ్ఛవీదనర్చి యలరుజటాలి బంధురగైరికాది ఛాతువులుగాఁగఁ
గరశాఖకంపిత ఘనమహాతీరుతుల్ పరమానహత వంశరవముగాఁగ

మందస్మితాంకుర సుందరసితరోచు లజర సరితృప్తవాహములుగాఁగఁ
 గట్టిబద్ధ మృగచర్మకాంతులు భూయిష్ఠ వర్ణకాంతార సంపదలుగాఁగ
 తే॥ ఊతిదిరుగవచ్చె నీహారశిఖరియనఁగ స్వీయదేహప్రభాజిత శేషకుంద
 చందసేందుశరత్కుందశారదుండు నారదుండేగుతెంచె సేనానిశేర॥ 164

తే॥ వచ్చిసద్భక్తి సాష్టాంగపందనముల నాచరించి మహావినయంబుదోష
 నంజలిబద్ధుడగుచు దేవాశిభాధలెడఁదలపోసి పేర్నితోనుడివెనిట్లు॥ 165

వ॥ మహాత్మా క్రొంచగిగుహాబ్రవేశించి తదీయశాంబరీప్రభావంబుచే పీర
 బాహ్వదులెల్లను మరలిరానైరి సప్రాణులై యున్నవారలో లేదో
 తెలియనేరము భూతనైస్యంబెల్ల నలుదిక్కులకుఁబాటె జేజేలకు
 రేద్రిమ్మరులవెఱపురెట్టించె భయాకులిత చేతస్కులమగు మమ్ము
 దూర్లంబ కటాక్షించి రాక్షసవృధలఁ బాపుమనివేడ శిఖావలతురంగుఁడు
 గలహాభోజిపలుకులాలకించి రోషారుణితాకుండయు కాలాగ్నిగతి
 మండుచు నిట్లనియె॥ 166

చ॥ దితిజులసంహరించెద మదిఁవృధమానిచరింపు డస్మదా
 శ్రీతులగువారి నాపదలు శేరవునిక్కువ మట్టివారికే
 గతిని గదంబువెయ్యెవి జిహూంసువులెవ్వరు భీతియేడనో
 సతతముమన్నియోజ్యరిపుసంఘము లస్మదరుల్ నిజంబుగఁ॥ 167

వ॥ అదియునుంగాక నాభక్తు లస్మదీయప్రాణంబులకన్న నెక్కుడగుటఁ
 దద్వైరుల నాడుణంబ్రతుంచెద మఱియును గ్రొంచునిభేదించి పీర
 బాహ్వదులరప్పించెద నవ్వల శూరపద్మసింహవత్త్రాది దైత్యసంతతుల
 నంతకనికాయ్యంబున కతిథులఁజేయుట కిత్తారకుని బ్రథమంబున వధి
 యింతుననిపలికి సారధియగు నభస్మంతుఁగాంచి శేరాయితంబుఁజేసి
 యత్యంతరయంబున దోలుము నీసారధ్యచాతుర్యంబు గాంచెదననిన
 శ్వసనుండయుతజవనాశ్వయుతంబు జిత్రమణిచ్ఛవిప్రకాశంబు నగురథం
 బతోక్రమగమనంబునం బరపెనప్పుడు॥ 168

—♦ కుమారుడుఁదాగకునిపై యాధమునకు పెడలుట. ♦—

సీ॥ వివిధభేరిధ్వనుల్ విజయకంబుమ్మదంగ నిస్సాణడిండిను నిస్వనములు
జటిలబృందారక జయజయశబ్దముల్ మాగధవంది సంతాపములును
జాదాతకరతాళ పాదసంఘట్టన క్షేపిడారవంబులు వీతినీచయ
హేపానినాదంబు లిభబృంహితంబులు రథసేమిననదముల్ రత్ననిలయ
ఆ॥ నిస్వనమడవంగ నీలకంఠాత్మజు నైన్యనికర మసురనైన్యములను
నాక్రమించిపోర నబ్బలంబులురెండు బొలిచెఁబూర్వచరమజలధులట్లు 169
వ॥ ఇష్టిధంబునఁ దలపడి యయ్యిరువాఁగును దుములంబు ఘోరంబుగా
జేయుచున్నదారకుండుఁ దనచెంతనున్న మతిమంతుడగుదూతనీక్షించి
నిజకరంబుచే నతనికరంబుఁజఱచి కుమారుడెసంజూపి యిట్లవియె॥ 170

మ॥ కులధాత్రీధర సన్నిభంబయి చమూకూపార మధ్యస్థితో
త్పలవై రిక్రియఁ బొల్పుదేరిపయిఁ గల్పస్వర్గరేతాభుఁడు
బలభిన్నుఖ్య సురౌఘవేష్టితుఁడు శుంభత్రేజుఁడైనట్టి యీ
లలితాకారుడెవండో తెల్పుమనిపల్కె భక్తివాడిట్లను॥ 171

ఆ॥ భువనరక్షకుండు దివిజపోషణకారి యధికశౌర్యమున ననన్యసముఁడు
హరతనూజుఁడు శరణాగతవత్సలుఁడగు కుమారుడీతఁ డసురచంద్ర॥ 172

సీ॥ సకలలోకేకుండు సర్వజ్ఞుఁడగు శూలికన్నను బలమున నతిశయండు
గాంభీర్యధృతిశౌర్యకార్ముకాకర్షణ చాతుర్యములయందుసమరహితుడు
దక్షాధ్వర త్రిపుర క్షేపిహరుఁడగు హరుడైన గలన నీపురుషునెమరఁ
జాలండనగ నమ్యుడేలీలమార్కొను సౌందర్యమున గాముగ్రిందువరచు

తే॥ దీపసంభూతమయిన ప్రదీపముగతి
విష్టపారాధ్యుఁడగు వహ్నిపీర్వుఁ డిట్టి
తనయు ముదమారఁగని ధన్యతముఁడనంగఁ
బరగెనని దూతవిన్పింపఁ బలికెనసుర॥

173

చ॥ అగణిత కోటిసూర్యనిభమైన రథంబదెతోచె దానిపై
జగదధినాయకుండు గిరిజాపతినందనుడైన నీలకం

తగమనుడున్న వాఁ డతనిదగ్గరి యేనొకకొన్నిమాటలా
డఁగ నెడదందలించితిఁ గడంగుము తేరటుదోలశీఘ్రతః॥

174

క॥ అనుడు మనోఘగ జవమునఁ

దనరారు రథాశ్వములనుఁ దఱిమికొనుచుఁ దో
డ్కినిసారధిఁజనఁ దారకుఁ

డనురాగముతోడనేఁగి యతనిండానె॥

175

—* తారకుడుఁ గుహరునితో సామాన్యులుఁ బలుకుట. *

తే॥ కాంచి లావణ్యజిత రతీకాంతుడైన

గుహునిచెల్వఁబునకు మోహహిమఁడగుచుఁ

గొంతసేపురకుండి సుస్వాంతయుక్తి

సామవాక్కులఁబలికెను నరసగతిని॥

176

మ॥ అనఘా మీకొకమాట విన్నపముసేయవచ్చితిం జిత్తగిం

చినవెన్కం దమచిత్తమెట్లొ యటులే చేయుండదెల్లన్నచో

దనుజాస్వప్నకదంబకంబులకు సత్రాజంబువిద్వేష మీ

యని నన్యోన్యహతాత్మలై చసిన లేదాక్షేపణంజేమియు॥ 177

క॥ ధనవల్లభహితుడయ యేయనువునవర్తించు నట్టులగు నాత్మావై

యను వేదవచనఁదధి ననయముఁబూజ్యుండవీపు హరుక్రియమాకు॥ 178

అ॥ అట్టివీపునేడు యన్యాయమున నిట్టులనికేనేలవచ్చి తచ్యుతాది

పరులు మమ్ము మేము వారలఁజంపినఁ జంపదగుదుమకట చన్నెనీకు॥ 179

న॥ సాక్షాత్పరబ్రహ్మాత్మకుఁడవు శంకరతనూజుండవైన నీకిక్కార్థంబు

ధర్మమా స్వామీ! యనిపలుక స్కందుండు మందస్మితుఁడగుచు

నిట్లనియె॥

180

క॥ దనుజావరూధినీ మధ్యసు రధివై భేదనోక్తులాడుచు భేదం

బొనరింప వచ్చితి వెవరసుడుం దారకుడువలికె నాస్కందునితో॥ 181

క॥ తారకుడనువాఁడ మహాకూరుండగు కూరవద్ము సోదరుఁడ మరు

జ్ఞానములకై పెనంగుట యారయమనకుచితమనినహరసుతుడనియె॥ 182

క॥ స్వీయాశ్రితులగు సురధారేయాద్యమరాశిచేతఁ ద్రిభువనరథం
జేయింపుచునర్వమునకు నాయకుడైకాచుచుండు నగకార్చుక్రుడు॥ 188

ఉ॥ అందులకై కవర్తి శ్రుతులందున నీశ్వరనామమొందె నా
సింధునిషంగి వేదమనుసేతువు లోకములెల్లసౌఖ్యముం
జెంద సృజించియు॥ విధినిపేదము లందులవేర్పరించెఁగా
నం దదనుజ్ఞ పూర్వసురనాకులకై న నలంఘ్యమెన్నఁగా॥ 184

తే॥ హరుననుజ్ఞ మిటుక విధినిరతులగుచు
నడుచుతజ్ఞులు శిష్టులనంగభువినిఁ
బరగి తదనుగ్రహమునకుఁ జాత్రులై స
దా సుఖంబులఁగాంతురు తథ్యముగను॥ 185

వ॥ తదీయ శాసనంబితక్రమించు దుశ్చారిశ్రులు నిగ్రహోర్ధ్వలగుదు రట్లగుట
మీరలుదుష్కృత్యాసక్తులై సమస్తప్రాణిహింస యొనర్చుచు నిష్టా
పూర్తంబులుఁ జెటుచుచుందురు భూతభువిష్యద్వర్తమానంబగు నీ
ప్రపంచంబునకు శివుండుఁగ ర్తయు నధికుండునని నిగమములఁజెప్పఁ
బడియె నట్టిశర్వునకీలోకంబు గాత్రం బాకపాలి నర్వభూతములకు
దేహిగాన జగంబునం దొక్కనికయిన నవకృతియొనర్చిన కల్మషుండుఁ
దచ్చంకరాపరాధియై నశించుఁ గేశవప్రముఖసురలెల్లరు మదీయ
జనకానుమతి మొలంగుచు నసురక్తినుండుట వారినిరక్షించి మిమ్ము
శిక్షించుటకై సైన్యసమేతంబుగా నన్నిచ్చటికిఁబుచ్చు వచ్చితి బాలుండని
నన్నుదాసింపక వీదోర్గర్వంబుఁగాన్పింపుము నీసోదరులఁ ద్వరితంబునఁ
బిలువనంపించుము నీకులంబు నిర్మూలంబు సేయకమాననవి పలికిన
వారణాసనుండగు తారకుండు॥ 186

—* తారకుండుఁ బ్రగల్భములు పలుకుట. *

కా॥ దర్శనబొప్పు రదాంకుకంబు రదసంతానంబుచేనొత్తి ని
ట్టార్చుల్ వేడిగనించి లోచనయుగం బుల్కాభమైమించఁ గం

దర్పాదాతితనూజతో ననియె మాతృర్యంబుతో మాపయి

నేర్పుంగన్పడఁబోరి భీతికనిన్ నిల్వంగ శక్తుండవే 187

ఉ॥ బాలుఁడవీవు నేలిరుదుబంటను నైకసమీకసంగతుల్

చాలనెలుంగుదున్ రణరసంజలియింపక నిల్చియుండఁగా

జాలుదుమేము మాకుసహజద్విషులీసురలెల్ల వారికై

యేలచెడంగఁజూచెదవు నీచలమేల తొలంగుమర్చకా 189

ఆ॥ అదియటుండనిమ్ము విధినిషేధంబులు వేదహితములంట విదనుజులు ని

షిద్ధకృత్యములను జేయుటఁదలపోయఁ గాలకాలునాజ్ఞఁగాదెచెవుమ 189

తే॥ ఏరికై నను నిజధర్మమే యుచితము శ్రేష్ఠమౌపరధర్మంబు సేయుకంటె

గాన నసురులు సురవధఁ బూనిచేతు రవ్వెచారముమాని నీవాలకింపు 190

సీ॥ దేవేంద్రవజ్రంబు ధిక్కిరించితి బాణతతి సువర్వులనాజి దఱిమినాడ

దిక్పాలకుల నాల్గుదెసలకుఁదోలితి బ్రహ్మాస్త్రమేమింగ బ్రహ్మవెలుచె

నిదియింత పెద్దగా దీశ్వరదత్తంబు శత్రుభీకరమును జండకిరణ

శతసహస్రాభిమా చక్రిచక్రంబు నాయక్కునఁదగులుట మొక్కవోయె

తే॥ గంఠమందునదాని నిష్కంబుకరణఁ

జేర్చితిని నాదుతొండంబుచేత దిగిభ

శీర్షములద్రుంచి తిప్పుడు మచ్చితశరాళి

గూలు నై న్యముఁగానవే శూలితవయః 191

క॥ అదిగాక వీరబాహువు మొదలగు నీసోదరులను మూలబలములక

మదమెవఁగ్రిక్రొంచగుహలో నుదరిపడనడంచివేసియుండ నెమున్న 192

మ॥ ఇప్పటికౌర్యంబుఁదలంచియైన గృహంబునకుఁబొమ్ము పోవేని మద్బలం

బున భవత్సేవాసముదయంబు తెడుటసిద్ధంబు బదియారేడులకుఁదక్కువ

యైన యీదుఁగలవాడవగుట దారతమృజ్ఞానకూమ్యుడవై నుత్పరించెద

వనినఁ దారకువిగర్వోక్తులుసహింపక యవుడుఁగఱచుచు గాంగేయుండు

గింభీరంబుగానిటవియె 189

క॥ దితిజావికత్తనంబులు

నతిశయముగఁబల్కితిప్పుడు యవినిల్పురణ

ఊతి నిలుతునో పలుచెదనో

ధృతిఁబెనఁగెడుదఱినిఁ దెలియఁదేమనదృఢము॥

194

వ॥ కమలాకుని సుదర్శనంబురంబున మండనంబుగాఁదాల్చితి నం చతి
మాత్రంబునఁబలికితివి మున్నీచక్రంబు శౌరి దక్షయాగంబునం దరిభీక
రుఁడగు వీరభద్రునిపైఁబ్రయోగింపఁ దత్కర్పరమాలికలో నొక్కపును
కందాకిన వీకంబట్టి గ్రనింపనశింపదే వెండియుమున్నొక్క గడాధీకుని
మీదవైవ మ్రింగఁడే మఱియొక్కతఱిఁ దెలుగంటులందులు సభ
యొనర్చి పరిజార్థంబు జనార్దనుఁత్రార్థింప యక్షశ్రేష్ఠుండొక్క యవ
సంబచ్చోటనుంచిన దాని శరవ్యంబుఁజేసి రథాంగంబడరింప మొక్క
వోవదే యింకొక్కవరి దధీచిపయింబరపిన నస్థిసంఘట్టనంబునఁ జూర్చి మై
త్రుంగదే యిట్టిచక్రంబునకోర్పితిఁ జాలిపోటరినని గండుమీఱి వలికెద
వదిచాలింపుమీఱవరంబునఁ దొలంగకనిలిచితివేని నెలతాల్పుయడుగులావ
నాశక్తియనుసాధనముఁబరపి నిన్ను దండధరుండనుండఁజేయుదుననిన
దారకుండత్యంత రోషాకులచిత్తుడై॥

165

—* సుబ్రహ్మణ్యతారకలయధము *—

చ॥ అమరులకఁకుమించ ధనువంది రయంబున భూవభోంతరా

శములు నెవుద్దడఁ బలుచలంబున మౌర్విరవంబుఁజేయుదుం

గమలదమద్రిపైఁ గురియుకై వడి సాయకవృష్టి గట్టురా

కొమరితపట్టముంచినఁ గకు ప్రతిగప్పైఁ దదీయవర్షము॥

196

ఉ॥ అప్పుడుఁదారకల్వడియె నబ్బలుఘూర్చిలె సంగరావనిఁ

నిన్నలురాలె వేవడఁకెనేల పలాశనుఁడిట్లుమించినం

దెప్పుననల్లియందివిచి దిక్కులుఁబిక్కుటిలంగ మఱ్ఱులుం

డప్పిఁతాళివైఁబరపె నమ్ములనేకమునొక్కపెట్టున॥

197

క. గజవక్త్రుడు గాలజ్ఞధ్వజువై ధృతిచే శతాయుత ప్రదరంబు
తీజగములుదలక నేయుడు విజితములొనరించెనతడువేటమ్ములచేక 198

కా. అవ్వేళ్ళగుహువై నిశాచరుడమర్నాటోపుడై తూపులక
రువ్వంగాబరికించి యమ్ములుకులక రూపాటిపోజేసి మై
నొవ్వక శక్తిధరుండు దారకునివై నూత్నాస్త్రముల్వైవగా
గ్రోవ్వంగన్నడ సూతుగాంచి గజవక్త్రుడాడెసంరంభియై॥ 199

తే. అంబికేయునిదాసి మహాహవంబు సలువదలచితి రథమతి సత్వరమున
గడపునస్యాపసవ్యమార్గముల నీదుసూతనై పుణ్యమేర్పడజూతుననిన 200
ప. రథచోదకుండు భండనంబున బలవత్తరంబు నిజకౌశలముమెఱయ
దోషాచరోత్కరంబులునొగడగుట్టముల సవ్యాపసస్యత్రమణంబులదోల
ముబ్బిహ్మణ్యుండు వాతూలునిగని నాతేరివారునంబుల మండల
త్రమణంబుగాబోవనిమ్మనిన రథికుమనంబెఱింగి సమీరుండు
మహావాయుజవంబుగల హయంబులనట్లునడిపించుచు నరిన్యందనము
సవ్యంబయిన సపసవ్యభంగిని రిపురథంబపసవ్యమయినసవ్యరీతిని గుహు
శతాంగంబుగడపుచున్న బరస్పరరథత్రమణంబుల మమ్యస్పరణదనర
రణంబున శరజన్మతారకులొండొరులమీద నిఘతతినేయుచు దమయ
రదంబులు మండలత్రమణ సవ్యాపసవ్యమార్గంబుల నాహవంబున
దిరుగునెడనన్యోన్యజయాపేక్షల ఘోరారావంబుల ధనుర్జ్వాఘోషంబుల
ఖలదిక్కులునిండ హస్తలాఘవప్రళప్తంబుగా నొకరినొకరునొప్పించుచు
బరస్పరశరీముఖంబులదప్పించుకొనుచు జయాపజయములుగానమి పట్టు
రయంబున శరంబులుబరిగించుచు బరిగించిశరముల నలుకుచు
జండాంకుమండలాచ్ఛాదనముగా నఖండకాండంబులవై చుచునీడంబోక
సరిపోరుచున్న సమయంబున గరుడగంధర్వ పాథ్యసద్ధచారణ విద్యా
ధరాస్పరస్పరమూహంబులు బ్రహ్మోదంబున దోయిళ్లకొలఁది వనలు

దాల్చి విశాఖనందు విజయంబుఁగాన్పొంపమింజేసి కురియుంపక సంక
రంబుఁ గనుంగొనుచుండెరప్పుడు॥ 201

మ॥ గజవక్త్రామరవైరి రుద్రప్రతిభయాకారుండునై సాయక
ప్రజముఁ భూమినభంబునిండునటు లార్యాసూతివై వేయఁగాఁ
ద్రుజగంబుల్ వెఱగంద నాఘనుఁడుఁ దత్తిత్తాస్త్రముల్ ధాత్రివై
రజమైరాలఁగనేసెఁ దేజితశరవ్రాతంబుచే నొక్కట॥ 202

తే॥ మగుడనొకమార్గణమ్మున మాంసభోజి
ధనువుఁడింప నర్థిప్రత్యర్థి భూతి
కరమునై మేలిదాతృత్వగరిమనెఱపు
తద్దనుఁఖండమిలవై చి తారకుండు॥ 203

క॥ ఒండొకకోదండముఁగొని కాండంబులుఁబెక్కుఁదొడిగి కండునివై వం
జెండాడెవానినన్నిట వెండియునఱకె సురారివిలు వేయింట॥ 204

సీ॥ అంతఃబోవక నొడలవియ శాతాయుధ మండలినేయుచు మర్మములును
నొవ్వనేసియురెండుక్రొవ్వాడితూపులఁ దొండంబుఁగొమ్ములుఁద్రుంచివైచి
పింగద్భుష్టి కిశోరముంగాఁ బ్రకాశించు కార్తికేయునిఁగని కాలదహను
కరణిఁగీలలుఁగ్రాలఁగాలాహిసమములౌ జాణంబులఁగుమారువడగనరుక

తే॥ నానిశాచరు విక్రమ మధికవిస్మ
యంబొనరెను వీక్షించునట్టివారి
కాంబికేయుడుఁ నాసేతకలిగి యవుడు
గఱచి మొగములజేగురు కాంతిఁదోప॥ 205

క॥ ఎనిమిదితూపులఁ దద్దనువునుఁద్రుంచి సహస్రశరము లొకవరిచాపం
బునఁబూన్పివై చి సూతునిఁదునుమాడెనిలం పవితతి తోపంబంద॥ 206

ఉ॥ తారకదై త్యుడంతటను దానెహయంబులఁదోలుకొంచు దో,
స్వారముమించి మేటియగుచాపముదాల్చి కుమారుసూతుడౌ
మారుతువిగ్రహంబువియ మర్మములుచ్చిచనక రయంబునక
ఘోరపహస్రజాణములఁ గొట్టి మహిష్ఠలిప్రిలనార్పింక॥ 207

చ॥ హరసుతుఁడొక్కపెట్టున మహాశనికల్పశిలీముఖంబుల

క్కరిముఖదైత్యునెన్నుదురు గాడఁగనేయ నతండుమూర్ఛచే
నొరగె నియంత తద్రథముయద్ధమహిందొలఁగించె నంతట
సురరిపులెందఁజేని తనుఁజుట్టివెనంగ వధించెనందఱు॥

208

తే॥ కొంతసేపున కత్తారకుండు మూర్ఛ

దెలిసి శూరోత్తముఁడుగానఁ గలనుఁబాపు

రితికెడఁజింతసేయుచు సూతుఁబదరి

దర్పమువ్పొంగ గుహుసేన రాఁకిచదపె॥

209

శా॥ యద్ధంబందునఁగూలియున్న నిజ సైన్యఘంబునీక్షించిబల్

క్రుద్ధుండై విలుదీడి తామరసభూరోపంబుసంధించి వే

క్రద్ధువై వ నమోఘమయ్యును నమస్కారంబులర్పించుచు

శుద్ధుండొగుహుచెంతనద్దినిలిచెం జోడ్పంబుగావ్యర్థమై॥

210

వ॥ ఇట్లుబ్రహ్మాస్త్రంబు సుబ్రహ్మణ్యుచెంత నెయ్యంబుననిల్పుటకుఁగనలి

తారకుండై ంద్రబాణంబు వారుణాస్త్రంబు యామ్యకాండముసౌరశరం

బాసురసాయకంబు నాగ్నేయవిశిఖంబు సమ్రోహనశిలీముఖము యక్ష

శస్త్రంబు గంధర్వాశుగమ్ములను బ్రయోగింప నద్దివ్యశరంబులెల్లఁబోయి

శిష్టార్పితుఁడగు నవ్వేల్పుగమికానికెఱిగి పొగడుచున్నంజూచి జేజే

మార్తురరోసంబురెట్టింపఁ

— శారకుండుఁగుహువుపైఁ బాశుపతాస్త్రమేయుట. —

బాశుపతాస్త్రముఁగైకొని మనంబునందధికభక్తిఁబూజించి కోదండం

బునసంధించివై చె నప్పుడు॥

211

తే॥ ప్రళయశిఖిమాడ్కిఁబొలిచి ప్రపంచహరణ

మర్థినొనరించుకరణి బ్రహ్మాండమెల్ల

మండఁజేయుచురా పుష్పఘండునొడిసి

పట్టెఁ గరలాఘవంబుననట్టెదాని॥

212

తే॥ ఇట్లుమహానీయశస్త్రంబు లెన్నియేని
వమ్మగుచుబోవ గ్రమ్మటవాసవారి
విక్రమంబాకృతివహించు విధముదోప
సారధినిజూచిపలికె రోసంబుకలిమి॥ 213

శా॥ ఈతండొక్కొక దానవుల బలిమియైహింసించెదర్పింపుమా
యీతండేవగవాండుగాక పెరువాడేరితివాశత్రుండో
నీతండేనుజెనంగ నీప్రతిభ చే నేగెల్పునొందకవలె
జూతుందోలుముతేరుచిత్రగతులక శూరోత్కరాగ్రేసరా॥ 214

మ॥ అనవుండాతండు మందహాసకలితుండై మందయానంబునం
జనగాఁ దేరపసవ్యసవ్యగతులక జన్మస్థలిందోల నం
తనెదై త్కుండు గుమార్తువై నిశితకాండవ్రాతమేసె బొదిం
గొనుటల్గొడుటలేయుటలే తెలియగన్గో విన్నుపువ్వుంబలె॥ 215

చ॥ అపుడుగుహుండుఁ గేలధనువంది లయాంబుదలీల దిక్కులక
విపులకలంబవృష్టిఁ గురిపించుచునున్న సమీరణుండు భూ
తపతితనూజుతేరు రణధాత్రిని శ్రితముగాఁగఁద్రిప్పఁగా
నపరిమితంబు గేహముల నగ్నిదహించినరేవ రాజిలె॥ 216

క॥ దీతిజ విమాణకరంబులఁ హతమొనరించుటయు మగుడ నంకురమొందక
ధృతిబెరసి నటికెమటిమటిఁ శితికంతతనూజుఁ డధికచిత్రస్ఫురణ॥ 217

—♦ శ్రీరామకావ్యము పంచమసర్గమునందు —♦

శా॥ అవ్వేళక రజనీచరుండధికమాయల్వన్ని నేనీతనిం
జివ్వకగెల్తునటంచుఁ గ్రొంచగిరిలో శేరక వడింబోయి తాఁ
గువ్వాడంబులఁ గ్రొంచునింగలిసి పోకుల్ మెచ్చియగ్గింపఁగా
నవ్వేల్పుకగమికానిఁదాఁకెఁ దనమాయల్ వ్యర్థమైపోవఁగ॥ 218

సీ॥ అంతగ్రొంచుండు మాయాత్రిపురంబులై
తనర విమృశ్యాల తారకాడు

కమలాక్షరూపముల్ గైకొనితారకుం
 దార్పుచుఁగదియ పదాననుండు
 నతివేగఁ దత్పురహర రూపమవలీలఁ
 దాల్చి నేత్రాగ్నినిఁ గాల్చివైచె
 వెండియుఁగ్రౌంచుండు విలయాశ్రమైయొప్పుఁ
 దారకుండశనిఘాతంబులగుచు

తే॥ దోవఁగఁ గుమారుఁడమ్మాయఁ దునిమె ఘోర
 వాయువై మఱిఁగ్రౌంచుండు వనధియగుడు
 నసురబాడబమైదాయ హరసుచుండుఁ
 గుంభజుండయి యాపోశనంబుఁగొనియె॥

219

అ॥ మరలఁజక్రవాళ గిరిభంగిఁ గ్రౌంచుండుఁ
 గన్పడఁగ మహాంధకారమగుచుఁ
 గుటిలదనుజుఁడెదురఁ గోట్యర్క తేజుడై
 యడఁచెఁ గార్తికేయుఁడత్తిమీరము॥

220

సీ॥ తరువాత పారియాత్రక గంధమాదన ,
 హిమవన్నిషధవింధ్య హేమకూట
 మాల్వవద్యాఖ్యల మహితమౌ సప్తకు
 లాద్రులక్రియఁ గ్రౌంచుఁడపుడుఁదోప
 దనుజుఁ డంజన పుష్పదంత వామన సుప్ర
 తీకాశ్రభగజ పుండరీక కుముద
 సార్యభౌమములను సంజ్ఞలఁదగు దిగ్గ
 తాప్తక మైతాఃకి యద్రిగజము

తే॥ లలితయ ప్రతిభయముగా నాహవమున
 వెగడుపరచుచునున్న దర్శికచాళి
 హయుండు బటుశౌర్యమునఁ గులిశాయుధంబుఁ
 గడఁకఁబరగించి యడఁగించె గడియలోన॥

221

క॥ క్రమ్మఱఁదారకక్రౌంచులుఁ దెమ్మెరముట్టంగరాని దేవరూపుల్
క్రమ్మునఁగన ఫణివరుడా స్త్రమ్ములనోనేసిమాన్పెఁ దద్భయమెల్లఁ॥ 222
ప॥ తదనంతరంబాక్రౌంచుండు సక్రోధుండై సంవర్తసమయ బృహద్భాను
కోటిసదృశుండయి తోపఁ దారకుండుఁ గల్పాంతకాలార్కకోటినికా
శుండై ఖరమయూఃనిచయంబులు ననంతజ్వాలామాలికలును రోదోంత
రాశంబులనిండఁ బ్రచండవేగంబున దహించిన నోర్వలేక భూతలింబుఁ
గంపంబునొంద గరుడగంధర్వ సురమునితభీతిఁజెందె భూతప్రమధగణ
నాధులు వెఱచి దిక్కులఁబరువులిడిరంతట మహాసేనుండు మహాక్రో
ధుండై మూర్తిభవించిన నిజశక్తియోయనఁబరగి నిఖిలవై రిధ్వంసినియు
స్వప్రకాశంబునగు శక్త్యాయుధంబునుఁగరంబునధరించి సకలప్రాణ
సంయుతముగా.

—♦ కుమారుడు శక్తినిఁబరిగించి తారకాగ్రంతుల సంహరించుట. ♦—

నుగ్గాఢముష్టినలవరించి ప్రయోగింప నద్దివ్యసాధనము దశదిశాభాగంబుల
స్వీయప్రజ్వలజ్వాలాజాలంబులునిండ మండుచుఁ గల్పాగ్నికరణి ముల్లో
కములునాక్రమించి విరాజిల్లుచు విలయాంబుద జనితాశనీ ఊతిపతితస్వ
నంబువైఖరి గర్జిల్లుచు నరాతిభీమంబుగా నేతెంచి తారకాసురువక్షంబు
భేదించి మహోగ్రముగాఁ గ్రొంచాహార్యమునుభేదించి తనివిననక
బలాధికత మాయాపురముఁగాల్చి హతశేష దోషాచరచమూసంహారం
బొనరించి మరలెనంత॥ 223

క॥ తారకువక్షస్థలమున దారుణముగనాటిక క్తి దాటిచనిన న
తారకుమెయి సప్తార్ధిగ భీరస్వనజైత్రరవముఁ బెల్లగఁబుట్టె॥ 224

క॥ ఆశ్చర్యమువిని తారకునాళ క్తిహరించుటయును హరియింపమియుం
లేశంబైనను నొక త్రిదివేళునకుండెలియదయ్యె విస్మయమగుచు॥ 225

ఉ॥ అయ్యెడనన్ని కాటుఁడు మహాధ్వని సేయుచు మిట్టిపాటుతోఁ
జయ్యనఁజాగ్రముల్ విడువ సర్వస్థుపర్వులుమౌనికోటులు॥

నెయ్యముమీఱఁగాఁ గనులనిండుగఁగనొని పూలవాన ము

ద్దెయ్యవయింగడుంగురిసి తాండవమాడిరి భీనిరాసులై ॥

226

అ॥ మున్నుఁగొంచుమాయ మునిఁగి మోహంబునఁ

బడిన వారి పీరబాహుముఖుల

గిరిజనుతుఁడువోయి గిరిమాయలెడలించి

వెడలఁజేసి దివిజవితతివొగడ॥

227

చ॥ సుఖముగనిద్రలేచుగతిఁ జూడ్కులు మెల్లనవిచ్చివారు ప

ణ్ముఖునకలంకునవ్యయున మోఘచక్రిమిఁగాంచి వారిను

ట్సఖములునైన తచ్చరణ సౌరభమాను మహాతమిఁ శ్రీ

ముఖములువ్రాలెనోయనఁగ మ్రొక్కిరి కన్నులడుంగునొకఁగఁ॥ 228

క॥ రిపునాశమయ్యెనేడని యపరిమితానందమై జయధ్వనులెంతే

విపులమగఁజేసి పణ్ముఖునుపకంఠమునఁవసించి రుల్లంబలరఁ॥ 229

వ॥ అత్తటి పీరబాహ్వదిమణిపుత్రనవకంబుతో నశేషసేనాసముదయంబు

లాంబికేయుంగని కృతాంజలులయినఁజూచి దుష్టాత్ముఁడగు సురారి

మాయలఁ గప్పంబునొంది శివానుగ్రహంబునఁ గడతేరితిరింకనుఖించెదరన

వారందఱేకవాక్యులయి జగత్పతివగునీవు మాకు వ్రాపుగానుండ

నాపదలేపోల్కిరానోవు మీపాదసేవాపరులకు వెఱపుఁగలుగునేయనినఁ

గరుడాపరుండయియంత॥ 230

తే॥ తారకుండేయ మున్ను హస్తమునఁబట్టి

నట్టి పాశుపతాస్త్రంబునపుడు శిరః

బాహునింబిల్చియచ్చినఁ బ్రహరణమంది

రెల్లసురమునిశోభు లుల్లములగు॥

231

క॥ కడుబలుఁడిభముఖదనుజుఁడుఁ

బడియె నొకఁ శూరపద్మ పంచాష్యముఖుల

తడయకఁ ద్రుంగినవారం

చెడదం దలపోసిరమరులెల దుడముగఁ॥

232

తే॥ దేవవాహినులెల్లను భావమలరఁ దన్ను సేవింపఁగా రత్నతనదసునవక
మర్తినడతేరఁ బార్వదులండనడువ మృడసుతుండంత రణభూమివిడిచికదలె॥

సీ॥ సర్వసర్వంసహస్థలి వదాన్యులక్తిర్తి

కెనఁబోల్పు వాసి యేఘనుఁడుఁగాంచె

జగములతల్లియై తగు భవానికిఁదండ్రడి

యనెడుసత్కిర్తి యేయనఘుఁడొందె

లోకేశుఁడగు నీలలోహితునకు మామ

యనెడుఁ బ్రఖ్యాతి యేయలఘుఁబొందె

గురుతరోర్విధరకోటికి నాయకుం

డనియెడునామమే యధికుఁడూనెఁ

తే॥ గాళి కాపురిజాహ్నువిఁ గాండపూర్ణఁ

శేయునట్టి ప్రళిద్ధి యేశ్రేష్ఠునెనసె

నట్టితుహినాచలంబునకరిగె నిండు

పరునముల భూరిపంతోపభరితుఁడగుచు॥

234

తే॥ పరగనటనొప్పు యోషధీప్రస్థపురిని

మమతమాతామహుండగు మంచుకొండ

యధికరీతులమన్నించి యర్చలివ్వ

సురలుఁ దానునుఁ గొన్ని వాసరములుండె॥

235

క॥ అచోటుఁగదలి మిక్కిలి హెచ్చినతమి విజయరవము తెడబడకుండఁ

గ్రచ్చఁగనేఁగి చొచ్చెనుఁబచ్చపులుఁగురౌతునూడుబలుసింగాణి॥

236

— ♦ కుహరుఁడు కురువునందుఁ గొలువైయుండుట. ♦ —

వ॥ అట్టిసమయంబున॥

237

దీ॥ సమరవిచక్షణుండధిక సత్వసమన్వితుడైన నీతఁడు॥

హిమగిరిపౌత్రుఁడొకతన నెక్కుడుసూడునమచ్చరించి నే

హిమపరిపంథి నొటఁ దపియింపఁగఁజేయునొయంచు భీతిచే

ద్వ్యునుడివెలుంగకఁ జరమతోయధిలోనమునింగె నత్తఱి॥

238

తే॥ బలములనుగూడి యయ్యదినిలిచి తేరు

డిగ్గి తత్కాలకృత్యముల్ తీవిదిర్చి

యలఘుభక్తిని నతిధిపూజలనొనర్చి

స్కందుడారాత్రిగడపె నానందముగను॥

239

క॥ తత్సమయంబున వేల్పులు వాత్సల్యముతోడ మొక్కి వరదదయాతో

యుత్సవమునమాపూజను హృత్సరసిజమలర నందుమిప్పుడటన్న॥240

కా॥ లిలించారకవైరి ప్రేమ ననుకూలింపఁ ముకుందాత్మనూ

నై లింపాధ్యులమర్త్యశిల్పింగని నీనై పుణ్యమేపార నీ

తై లంబందలకాపురీసదృశమై పద్మక్రవాసార్వామై

సాలంకారమునైన నొక్కఫరనూశ్చర్యంబుగాఁజేయుమా॥

241

వ॥ అనినియమింప నవ్విశ్వకర్మ తత్క్షణంబున॥

242

సీ॥ మారుతాశిజగద్గభిరాంబుపరిఘంబు సురలోకమండన వరణతలము

సితభానుమండల స్ఫుగ్రత్న సౌధంబుఁబంకజోదర సన్నిభద్విజంబు

భార్గవదోర్గర్వ భంగావనీపంబుభూరివిత్త సమన్వితోరుజంబు

నిఖిలధర్మారంభ నిష్టాతవృషణంబు జక్రవాళాచల సమహాయంబు

తే॥ హరిపదోత్తంగ దానిధారాశృంగము

ద్రువపదేకపదిస్యందనవితతంబుఁ

గాఁగరచియించినె విశ్వకర్మ దివిజ

కులముచేఁ జారితోపికములనుఁగొనుచు॥

243

ఉ॥ అన్నగరంబునం దనిమిషావతి వర్ణశంఖదుందుభుల్

కిన్నరవేణురావములుఁ గేవలముల్లసిలఁ గణాధిపుల్

పన్నుగవీరబాహుముఖ బంధులు సంభ్రమలీలఁగొల్వఁగాఁ

గ్రొన్నెలతాల్పుపాపని నకుంతితభక్తినినిల్పిరాదృతి॥

244

కా॥ మాండవ్యుండుమరీచికొళికులుఁ గామందాత్రిపాల్మీకులుఁ

కాండీల్కుండువశిష్ఠుండుగపిలుండుఁ జాచాలిమౌద్గల్యులుం

గౌండిన్యండుభృగుండును బులహుండు గార్గ్యుండు గౌత్మండు జ
హ్నుండుంగళ్యపుండు కరణాశనుండు గణ్యుండాదియౌతాపనుల్॥
చ॥ పూర్ణకలశధరులై మఱికొందఱు వేదాంతవిదులు స్వస్తివాచకులయి
వెంటరా ముక్కుంటిచూలి వీరజాహుళయానీత రత్నమయ సువర్ణ
పాదుకలంఘ్రులందొడిగి మణినిర్మితగేహంబుసొచ్చి మాణిక్యహారణ్మయ
కలితసలలిత సింహాసనంబున దరహాస సురుచిర ముఖసరసిజుండై నివసిం
చెనప్పుడు॥ 246

క॥ దివ్యసమూహముఁ బూజాద్రవ్యములొనకూర్చి భగ్గతనుజాతు జగ
త్ప్రేప్యసకలజ్ఞు నిరుపము నవ్యయునర్పించిరెలమి నతిశయభక్తి॥ 247

తే॥ వీరజాహ్వోదీపీరుల విరయమతిని
దగువిభంబులఁబూజించి ధన్వంతముల
మైలినుని హర్షకలిత సుస్వాంతులగుచు
నిలిచియుండిరి సేనానిఁగొలిచిసురలు॥ 248

తే॥ తాపసులువేల్పులిటు దన్నుదవిలికొలువ
మేరువున పౌఖ్యముగనుఁ గుమారుండుండె
ననుఁడుసూతునిఁగని శౌనకాదులపుడు
యవలికథయెట్టులయ్యెనం చడుగుటయును॥ 249

—♦ అ శ్వా సాం త ము. ♦—

చ॥ ప్రకటయశోనిరస్త గిరిరాడహిరాడుడురాడ్వియద్దనీ
మకరపతాకవైరి బలమర్దననాగ శతారతారతా
రకశరదంబుముక్కర మరాళసురాగిమ నారదాబ్జచం
ద్రికహిమవాలుకాబ్జజనతీ సితమకజకుందచందనా॥ 250

— చ తు ర్వి ధ కం ద ము. —

క॥ నీలాభ్రదేహ సజ్జనపాలా భవహరణ మధురభాషణనివహి
తైలధరశత్రు నిచయవిఫాలా నవకమలనేత్ర పాలితసవనా॥ 251

పై పద్యములోని పద్యములు.

క॥ భవహరణ మధురభాషణనివహో శైలధరశత్రు నిచయవిఫాలా
నవకమలనేత్ర పాలితనవనా నీలాభ్రదేహ సజ్జనపాలా॥ 1

క॥ శైలధరశత్రు నిచయవిఫాలా నవకమలనేత్ర పాలితనవనా
నీలాభ్రదేహ సజ్జనపాలా భవహరణ మధురభాషణనివహో॥ 2

క॥ నవకమలనేత్ర పాలితనవనా నీలాభ్రదేహ సజ్జనపాలా
భవహరణ మధురభాషణనివహో శైలధరశత్రు నిచయవిఫాలా॥ 3

అ చ ల జి హ్వ శు ద్ధౌ ప్త్య ము.

క॥ భావభవోపమవామా భావిభవాభవభావ పాపావిపవీ
భూవిభుబోమావాపాభావామవిభోపభవప భభవప్రభువా॥ 352

గో మూ త్రి కా బం ధ ము.

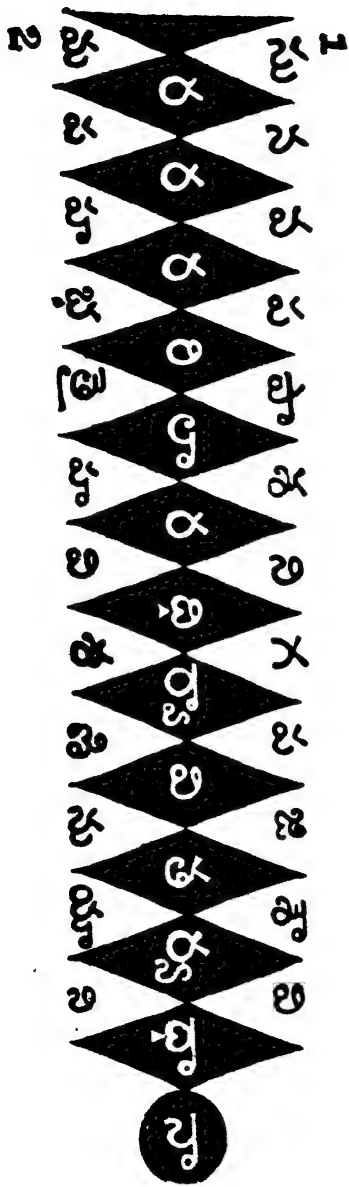
క॥ సురనరవరపరిపాలా శరనిధిగర్వాపవిజిత శౌర్యవిధానా
మరవరహర భరితైలాహర విధిశర్వాణివిసుత యార్ద్రనిధానా॥ 253

గ ద్య ము.

ఇదిశ్రీరఘునందన చరణారవిందవందన మరున్నందన నిరతిశయకరుణా
కటాక్ష వీణాసంభావిత చతుర్విధానూన కవితాప్రహరీతవసుధరారమణ
సఖాప్రకాశిత విద్యన్నికాయ రుక్మాంగద సలచంద్రాభిధ యక్షగోపద్యయ
మనఃప్రబోధ రామచంద్రప్రభు ధీనిధీనామక శతగ్రంథత్రయ మదాలసాభి
ధానైకనాటక పుష్పగిరిపీఠాధిపత్య జగద్గురుశ్రీమదభినవోద్దండ విద్యా
శంకరభారతీస్వామి చాతుర్మాస్యదీక్షా గద్యాలసంస్థానాధీశ్వర వంశవృక్ష
వర్ణన ప్రబంధ నిర్మాణచాతురీ విరాజిత భారద్వాజసగోత్రపవిత్ర భట్టరాజ
వంశ ఊరసాగరరాకావిశాళశత్ర రామదాసపౌత్ర సంజీవరాజసత్పుత్ర
కొడవలూరిరామచంద్రరాజ నామధేయకవివర్యప్రణీతంబయిన శ్రీస్కంద
పురాణాంతర్గత శంకరసంహితాభినివేశ మహాసేనోదయంబమ మహాప్రబంధ
మునందు ద్వితీయాశ్వాసము॥ 254

గోమూత్రికాబంధము

ప్రొ. ఆ. నెం. బిరి.

Art by : S. L. N.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ శీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న శానుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రాణామహా

మ హా సే నో ద య ము.

(పద్యకావ్యము.)

—, తృ తీ యా శ్వా స ము. —

శ్రీ

మత్తరణికులాంబుధి

సోమ మహీభృల్లభామ శుభనామ ఘన

శ్యామ నిశాచరగిరిసు

త్రామ తనూవిజితకామ దశరథరామా॥

తే॥ అవధరింపుము శుకశౌనకాది తాప

సులకు సర్వకథారథసూతుడైన

సూతుడనియెను మందాకినీతరంగ

ప్రబలఘోషానుకారి వాక్పటిమతోడ॥

2

తే॥ ఇటులగుహలచేతఁ దారకుండీలువిధము

నాలకించి మహార్తిచేసడలునొంది

తత్కులాంగన రూపసౌందర్యవిజిత

దానవారాతిసుతునారి యైనగౌరి॥

3

క॥ మఱియు ననేకులుఁ దారకు

తెఱవలుఁ బల్మరునొడఱ్ఱఁ దెలియకభ్రమచే

నొఱగుచుఁ దెలియుచు నేడ్చుచుఁ

బఱతెంచి రణోర్వియందుఁ బడియున్నవతి॥

4

—, గౌరీమండలనారకునిభార్యలునిముట, —

క॥ తిలకించి యశ్రుకణములు జలజలప్రవహించి గుబ్బచనుమిట్టలపై

నొలుకఁగ నతనిపయింబడి విలపించిరి కంఠమెత్తి వేవేగతుల॥

5

ఉ॥ హాజగదేకవీర కనకాచలధీర దయాపరా యయో
 నీజవరాండ్రమైనేమము నెక్కటిడించినగిధర్మమే
 తేజమెసంగునీయొడలు దీనతమైమహివ్రాలియుండ నే
 యోజసహింపవచ్చు దనుజోత్తమ వత్తుమునీదు వెంబడి॥

6

సీ॥ నినుఁజాసిగడియ మాతనువులఁజాణంబు
 తనసియుండఁగనోప వనితెలియుము
 నేరమేమియొక్క నారము మమ్మిట్లు
 దుఃఖాంబునిచే బడద్రోసిచని
 ననురాగమొప్ప నీకనువిచ్చిచూడుము
 పద్మాకుచక్రంబు బ్రహ్మకీర్తి
 మనిమిషేశతారమును నాటఁజాలని
 భవదీయ కర్కశత్వంపువత్

ఆ॥ మిక్కుమారుశక్తి యేదైఁజదూఱిపో నేమటంచునెంతు మింద్రుఁడాది
 సురలుముదమువడిరి శూరసింహానను లింకఁజచ్చినుచు నెన్నవలయు॥
 వ॥ అనిబహుప్రకారంబులఁ బ్రలాపించుచున్న సమయమునఁ దారకుని
 తనూజుండరేంద్రుఁడనువాఁడు శైశవంపాది సింహాకృతినిచే నుప
 లాతితుండగుటఁ దన్మందీరంబుననుండి తండ్రినిగనుంగొనఁ జతురంగ
 బలములుగొల్వ నేతెంచుచుండి తెరువునందు వేగరులముఖంబున
 సబంధుండయితనతండ్రి వైరులచే హతుండగుటవాలించి రోషభీష
 ణుండై వచ్చి॥

8

తే॥ నిశితదంభోధిధారచే నిర్జరేంద్రుఁ డలుకఁ బడుంబులుదెమల్పు నవనిబడిన
 యంజనాచలమేమైకోయనగనున్నఁ తారకునిగాంచికన్నులీరి నిచ్చి॥9

అ॥ క్రూరపరకుదాళినిఁ గుంభిసివ్రాలిన విపులభూరుహంబు విధినివ్రాలి
 కొంతవడికిఁదెలిసి గోడుగోడుననేడ్చి తాపమాపలేక తద్దకలఁగి॥ 10

క॥ అమరులమనములఁగల దుఃఖమునేటికిఁజానెఁగద యఖండబలుల్ సిం
 హముఖుండుశూరపదుఁడు గమమునజముతేర నెరిగదయవల్లయో॥11

మ॥ అనిచింతించుచు నంతవంతవిడి యయ్యాదిత్యవిద్వేషి క
 న్గొనలకార క్తిమమించ హుమ్మనుచు సక్రోధాత్ముడై క్రమ్మఱు
 ఘనశాంతంబున మాతృయుక్తి బరలోకప్రక్రియల్ దండ్రీకిం
 పొనరంజేసి వరూధినుల్ గొలువఁగా నుత్సాహసంత్యక్తుడై ॥ 12

—♦ తారకునిపుత్రుడ నురేంద్రుడు కూరపద్మునికు తనతండ్రివధూను జెప్పుట. ♦—

శే॥ వీరమాహేంద్రపురమను పేరఁబరగు
 కూరపద్మునినగరంబు జేరవచ్చి
 తనదుపెత్తండ్రియైన యాతని యడుంగు
 లందుఁ బడియేడ్చె ననురేంద్రుడఁగ్రులొలుక ॥ 13

క॥ అదిగాంచి కూరపద్ముండెదవడి సోదరతనూజునెత్తి కవుఁగిటం
 బొదివి విలపించుహేతువు విదితంబుగ వానివలనవిని విస్మితుడై ॥ 14

శా॥ పట్టి స్వప్నముగంటివో మఱియు విభ్రాంతిమదింగూరితో
 చుట్టుంగై దువుజోదు సర్వసురలున్ సుత్రాముఁడువచ్చియున్
 గట్టల్కూరణమందు నీజనకునిన్ ఖండింపఁగాఁజాలరా
 దిట్టండన్యులచేతమగ్గనన సందేహంబుగాకుండునే ॥ 15

క॥ తలఁకకయచ్చటివార్తలు
 గలతెఱఁగునఁదెల్పుమనఁగఁ గడుదుఃఖముతోఁ
 బలవించుచు ననురేంద్రుఁడుఁ
 బలుకులగద్గదికతోప బలికెనతనితో ॥ 16

క॥ కలఁగాంచెన్ భ్రమియించం దలిదండ్రులకపరలోక తంత్రములివుడే
 సలిపి శివసుతునిభయమునఁ దొఱఁగియిటకువచ్చినాడ దుర్భరతేజా ॥ 17

ఉ॥ నీచరణంబులొన యిదినిక్కము సంశయమందనేటికి
 యేచినయాపదల్ మనకునింతటాచాయపు చావుసిద్ధమో
 ధీచతురుండు శక్తిధరు దివ్యశరంబులచేతనన్న దో
 పాచరశేఖరుండు మదిజల్లనఁ దల్లడమందిదీనత ॥ 18

ఉ॥ విక్రమధామ నీవుబరవీరులచేహతమాట చేనతా

చక్రమునంతసించె మునిసంఘముమోదిలె నిన్నుజాసి మే

మేక్రియఁ బ్రాణపంచకము నీయొడలందునఁ దాల్చియుందుమో

శక్రవిరోధి మేమును నిజంబుగఁ దీఱినవారమేసుమీ॥

19

— * అమోఘుండనుమంత్రితోపియైనకూరపద్మపకుసీతినిబోధించుట. * —

ప॥ అనియివ్విధంబున కూరపద్మండు సింహవక్త్రుంగిలిపిచొని తారకునకై

యపారంబుగాదుఃఖించి కొంతవడికి స్వస్థమనిస్కుండియి కొలుపునందుఁ

గూరుచుండిరోపరసావేశంబున దంతంబులుగీటుచు బొమ్ముడిపాటుతో

నగజాకుమారునిఁ బరవారసయితంబుగా భండనంబునఖండింతు గానితో

నతనిచేఁజత్తునని నిశ్చయించి భయంకరాకారంబున నిజరథసారధింజీరి

మదీయ స్యందనాస్త్రిశస్త్రి వర్షాక్షయనిషఁ గములఁగొని రమ్మనుటయు

సకలనీతిశాస్త్రికోబిదుండగు నమోఘుండనుమంత్రిత సవినయంబుగా

నిట్లనియె॥

20

తే॥ అలఘువిక్రమ సప్తాంగములును పద్మ

ణములు శక్తిత్రయంబును గ్రమతఁదెలిసి

యొసరధరనేలు మీరెటుంగనిధికలదె

యయినవినిపింతునొకకొంత యవధరింపు॥

21

క॥ అబాలుఁడు ధీశాలి మహాబలుఁడఖిలాభియాతిహరణోగ్రుండు వా

నాబ్ధిర్ముఖనుతుఁడు మహాబిలకేశాత్మజాతుఁ డగుటఁమనకుట॥

22

క॥ పూజార్హుఁడు గాఢస్యండుఁ దేజంబెనఁగొగ సకలచిక్కులస్వేచ్ఛం

దాఁజరియింపఁగఁ దారకుఁడాజియొనరెసొ సహింపకమరవిరోధీ॥

23

చ॥ అదియునుగాక నేయమరులైన హరుఁశరణంబువేడఁగా

సదయుఁడు భక్తపోషణప్రశస్తయుఁడనౌటఁ గుమారునంచినఁ

గదనముసేయవచ్చెనని గర్వితుఁడై కడుఁబ్రేలికూలెనో

మదిఁదెలియంగఁజాలక కుమారునిపైఁజనమేలువచ్చునే॥

24

తే॥ అను యమోఘునమోఘవాక్యములు నాల
కించి శూరుండు జలమువర్జించి యతని
పలుకులెతలంచుచు సువర్ణభద్రపీఠి
నోలగంబుండెఁ జింతనాందోళుండగుచు॥ 25

వ॥ అంతనాశూరుండు మాయావంతులగు మయూర చక్రవాక శ్రేణ శుక
బకాదులగువారిఁ గొందఱరావించి యన్న పానవస్త్రాదులదనియించి
యేకాంతంబునవారలతోనిట్లనియె॥ 26

చ॥ మనకహితుండు శంకరకుమారు వయోమతి శౌర్యచర్యలా
యనకుఁగల్గిపై న్యవతు లచ్చటి సేనలు యుద్ధపీఠులు
ఘనరథసంఖ్యయుండెలిసి గ్రక్కునరాదగు నింకమీరలుం
జనుడనిపంచి తాను ననుజన్మయుతంబుగనుండె వీడున॥ 27

ఉ॥ అచ్చట హాటకాచలమునందు షడాననుఁడానిశీధిని
బుచ్చి ప్రభాతమైన సురపుంగవ తాపనసైన్యసంఘముల్
మచ్చికఁగూడిరాఁ గగనమార్గమువెంట నవాచిదిక్కునం
దచ్చపుత్రైవలింగముల నాదటఁజూడఁజనె॥ రయంబున॥ 28

వ॥ ఇట్లుచని కేదారకాశీశ్రీశ్రీశ్రీ లవిరూపాక్ష కాలహస్తీవేంకటాచల కాంచీ
కుమారగోష్ఠారుణాచల వేణుమయూరవృద్ధాచల చిదంజరకుంభ
కోణంబులదర్శించి యాయాపుణ్యస్థలంబులఁగల శివలింగమూర్తుల
నతిశయాసక్తి పోడఁగోపచారములఁబూజించి యవ్వలఁ గావేరీనద్యుత్త
రాశఁబ్రకాశించు మణిముక్తానదీ తీరంబునకుఁజనియెనంత॥ 29

—• మర్యాస్తమయవర్ణనము. —•

తే॥ జలధినాయక కామినీ స్తనతటప్రకాశితంబగు పద్మరాగంపుఁ బతక
దీప్తులర్చిని నెల్లడఁదిరముకొనియె ననఁగఁజూపఁజైజర తారుణాతపములు శిరి
శీ॥ గగనమధ్యమునందు ఖగములుబంక్తులై పరచెను ఖరకరప్రస్తరాశి
మందోష్ణచుయ్యె నందంద మరీచి కాంభోధులిమి కె నుడుపుచ్చుకోణ

=====

మై తనరారె ఖద్యోతమండలము దిగ్వారంబుఁగాంతికి దూరమయ్యె
గమలపండంబు లుత్కలికా విధుతములై పరువడి ముకుళత్వభంగిఁజెందెఁ
తే॥ జండకరుండ స్తగిరిఁజేర జరుగుచున్న

వాఁడు శీఘ్రమరమ్మని వనజరిపునిఁ

బిలువఁజను రాత్రిసతి దూతికలన నీడ

లరిగె నొయ్యెయ్యఁ బ్రాచికాయతములగుచు॥

31

చ॥ కువలయబంధు దూర్పుదెసకుందగఁ బట్టముఁగట్టువేళకుం

బ్రవిమలమైనవారినిధి వారినిగై కొనిరాఁదలంచి యు

జ్జవమునఁ బశ్చిమాశయను జవ్వనిముంచు నుణిఘటంబునా

భువనసగోత్రమండలము బోరనవ్రాతఁ బ్రతీచిశోయధి॥

32

క॥ రవిరథతురగక్రమమున దివినంటినపశ్చిమాబ్ది తీరపిరాజ

చ్చవిగలమంకెనరజమనఁ గవిసెందొలిసంజకెంపు కనువిందగుచు॥

33

—♦ అంధకారవర్ణనము. ♦—

సీ॥ ఊర్బాబ్దిమధనజ శ్వేతభృచ్చశిమోళి కంఠస్థలస్థిత కాంతియనఁగఁ

బౌలోమికుభగళ భ్రాజిష్టు కుధరభిద్రత్నహారప్రభా రాజియనఁగ

సోమసంయోగేచ్చ వ్యోమకాంతవిలాస కృత్కచగ్రంధి మరీచియనఁగ

వాతాయు మదనిషద్వరలిప్త పుండరీకాయతేక్షణ తనుచ్ఛాయయనఁగ

తే॥ నెఱసె మఱియును గాదంచిన మిళిందఖంజనేభఘటాద్రోణ కాకపరభృ

తప్రతీకాశదృఢకాంతితమసరాళి పంకజాతపిచండాండ భాండమునను॥34

—♦ నక్షత్రవర్ణనము. ♦—

ఉ॥ ఎన్నగసంజయౌటఁ బరమేశుఁడు హృష్టతఁ దాండవంబుసే

యన్నుతికెక్కఁ బైకెగసినట్టి తదీయ శిరఃప్రదేశమం

దున్న సురాపగాలహరి యుప్పుగు శీకరపంక్తులోయనం

జెన్నలరారెఁ చుక్కగమి చిల్వలయేలికపాన్పడుంగున॥

35

తే॥ అపుడుసమయాంగనారత్న మబ్జవైరి

రాఁగలండిటకని యనురాగమునమ

బొడుపుమల మున్నె వెలివట్టుపుట్టమొప్పఁ

బరచెనోయనఁ బాండిమబాగుమీఁజె॥

36

—♦ చంద్రోదయ వర్ణనము. ♦—

సీ॥ సీమంతమునఁ బ్రాగ్దిశా మానినిధరించు సలలితకేతకీ దళమనంగఁ
బాకారికామినీ పాణిసంఘటితోల్లసిత హీరరచిత పాచికయనంగ
సమయప్రభునిచెంత సంతసంబునవీచు సొంపైన మల్లెపూ సురటియనంగ
నుదయాంబురాశి సముత్తుంగభంగాగ్ర సంస్థితార్జున కుశేళయమనంగ

తే॥ రేకయై యర్థమై యంచులేక గుండ్ర

మనఁగఁదగి పూర్ణవర్తులతను రహించి

పూర్వజగతీధరంబునఁ బొసఁగనిలిచెఁ

జల్లదనములగమిసీచు చందమామ॥

37

—♦ చంద్రకళంకవర్ణనము. ♦—

మ॥ ముదమొప్పం జనుదెంచుచున్న శశభృన్మూర్తిం ద్రియామావధూ

టి దృఢాలింగనమాచరింపఁ దనకాతిన్యంపుఁజందోయిపైఁ

బదిలఁబౌ మృగనాభికర్దమమురోభాగంబునం దంటియు

న్నదిపోలెఁ గననయ్యె నంకమరవిందద్వేషినిబంబునె॥

38

—♦ చంద్రికావర్ణనము. ♦—

సీ॥ దరశిత గిరిధాత హరిశ్చేత శరజాత సురసేత కరిసూత హరివరములఁ

గాశ జన్మాశనా హీశ కై లాస వాణి శతారేశ్వరా కాశనదులఁ

గుండకందుకశరత్కంద చందనసుధా మందారహిమబిందు బృందములను

తారకాసౌరగో ఊరకర్పూర డిండీర ముక్తాహర కై రవములఁ

తే॥ దురగపరివృఢదిశిసుతగురు ప్రలంబహరణులను గేరి జారచోరాశిహృదయ

సాధ్వసప్రదముఖ్యభీజమయి చెలఁగిపండు వెన్నెలజగమెల్లనిండుకొనియెకిరి

—♦ ఇంద్రుని విగ్రహము. ♦—

ఉ॥ అత్తటిదేవశిల్పి తనయంచిత శిల్పకళాప్రవీణతం

బత్తనమొండు పద్వితయబాహునిపేర స్సజించి యింపుద

- కొత్తఁ దదీయమధ్యమునఁ గుంజరభంజనపీఠఁజేయఁగాఁ
జితజవై రిపుత్రుఁడు వసించెనునందుల దేవసేవ్యుడై ॥ 40
- క॥ పదపడిదివ్యులఁ దమతమ సదనంబులనుండుఁడనుచు శాసనమొసఁగఁ
ముదమందియట్లచేసిరి కొడుకకనందఱును నందుఁగుధరాహితుఁడు॥ 41
- తే॥ మణిఁచితమైన యొకదివ్యమందిరమున
వేడ్కశయనించియున్నట్టివేళఁ దొల్లి
భూషణములొక్కఘటమునఁ బొందుపరచి
తానునచ్చొట మరుఁగుఁగా రాచుకఱిన॥ 42
- శా॥ ఆకుంభంబపుడుఁ వసేందిరతదీయాస్పిముంజేర్చుఁగా
నాకాధీశుఁడు బానియందుఁగల నానాభూషణంజూచువో
సౌకర్యంబు శచీప్రియంబునగు భూషణబొందుగాన్పింపఁగా
నాకంజాక్షినిఁజూచిసట్లగుడు మోహవేశుడై యున్నెడఁ॥ 43
- శా॥ కందర్పుండదిసందుగా విజయశంఖంబొత్తి విల్లంది నా
రిందీప్రంబుగఁమ్రోసి కీరహయుడై క్రేళ్లుల్పి పుష్పాస్త్రపుఁ
సందోహంబులుగ్రుచ్చివక్షమునఁ జొంచల్యంబునొందంగఁజే
సెం దచ్చర్వరిసర్వదిక్పతులు గాసింజెందెదద్దంటచే॥ 44
- ప॥ అంతఁబురందరుండమ్మండనకలశంబు బరచారికలఁసంగిపుట్టెంచి శంకు
లాంగనందలంచి కలంగినడెందంబున విరహానిలంబునంగొగుచు
సర స్తీరారామంబులవిహించుచు భృత్యజనోపచారములుగలిగియు నిద్ర
కెడసి ధవళకిరణ మలయానిల దర్పకాదులనుద్దేశించి॥ 45
- సీ॥ పంకమా సద్యశోపంకమా కోపమత్యంతసూ తారకాకాంత నీకు
వైరమా యభిజనాచారమా జీవనాధారమా మలయసమీర నీకు
నీతియా బంధురభ్యాతియా లేకసప్రీతియా శంబరారాతి నీకు
కౌర్యమా నిర్భరౌదార్యమా పుణ్యంపుఁగార్మమా పట్పదవర్మ నీకు
తే॥ సేరమా కీడమా శారిహారిమా మ
యూరమా క్రూరమా కడువీరమా వ

నప్రియములార నన్నిటునవయఁజేయ

ననుచు నిందించి పాకశాసనుఁడుమగుడ॥

46

వ॥ అవ్వితావరి యొక్కకల్పంబుగా వివిధోపాయములఁగ్రమించి మనంబున
జనించిన మోహంబభిమానంబుచే మాటుసేయుచుఁ దమపునఁ గర్పూర
కాశ్మీరచందనాదులలంది బాహులేయు సేవించు కుతుకమునననిమిషులఁ
గలిసి తత్పన్నిధికింజనియె నంతఁ బ్రభాతసమయంబగుటయు॥

47

—• మూర్త్యోదయ వర్ణనము. •—

చ॥ జగదభినయ్యుండై న పురశాత్రవపుత్రకుచేత శూరప

ద్మ గజవిరోధవక్త్రముఖ దానవపల్లభులఱజికేళిలోఁ

దెగుటనిజంబు తప్పదని దీల్పడు తద్ద సరాజ్యలక్ష్మి నె

మ్మొగమన మాసివ్రాలెళి పూషరుచిఁ స్వకళంకమెచ్చగఁ॥

48

క॥ కడువడిసేనికుముంగల నడిచెడుజుండాంశు కేతనముపైఁ గాంతి

ల్లెను నద్దమేమొకోయన నుడువీధిఁ వేగుచుక్క యుదయంబయ్యె॥

49

ఉ॥ దిక్కులనన్నిటందిరుగ దెప్పరపుంబ్రణయంబులూడఁ బె

న్మక్కువ శ్రోతకర్మములొనర్చగ మాయొనరించుకబ్ధమే

నిక్కుముమూలమెల్లధరణిఁ వినుఁడుంచెఱింగించెనోయనఁ

గుక్కుటముల్ త్రివై ఖరినికూసెను భుగ్గుగళస్వనంబులఁ॥

50

చ॥ హరినిగరంబుఁ దొల్లెననయాట నసార్దుఖమంత్ర తత్పరీ

షుసరతుంగపూర్ణగిరి భాసునశ్శంగ కనిత్పువర్ణ గో

పురముననుంచిత్ర పురుషాద్యుతియుజ్జ్వలకుంభమోయనఁ

సరసిజబంధుమిబముఁ బొసంగెను శోణరుచిప్రసద్దమై॥

51

ఉ॥ కై రవముల్ దపించె విహగంబులుగూండ్లుదర్శించెఁ బద్మముల్

గోరికలఁవహించె నుడుకోటినిశించె రంధ్రాగదంపతుల్

సారెకు సంతసించెఁ బొదఁజక్కెరవిల్లిర మాపులుంచె డి

గ్గారముకాంతిబెంచెఁ బనిపాటలుగెఱులదాసె నంతటఁ॥

52

—♦ గుహాఽదుపాశుపతప్రదీక్షితుఁడై శివపూజనీయుట. ♦—

ఉ॥ అంతకుమున్న లేచి హరిదంబరపుత్రుఁడు గాల్యకృత్యముల్
సాంతముగానొనర్చి ఘనశాంతియుతుండఁబడి తల్లిదండ్రులఁ
స్వాంతములోననిల్చుకొని పాశుపతప్రదీక్షఁబూని మా
రాంతకుఁబూజఁజేయుటకు యత్న మొనర్చుడు తత్క్షణంబున॥ 53

క॥ నలిలాక్ష నలినసంభవ బలశాసన సిద్ధసాధ్య పన్నగ గరుడా
దులుఁ దత్పూజకుఁగూర్చిరి ఫలదళయభిషేకజలమువలయునవిమటి॥ 54

మ॥ పొగడల్ మల్లెలు నందివర్ధనసుమంబుల్ నూతనాశోకముల్
దొగలుఁ మొల్లెలు మాచిపత్రి విరవాదుల్ పొన్నలుఁ మంచిగొ
జ్జగిపువ్వుల్ కలిగొట్లు బిల్వదళముల్ జాజుల్ సరోజాళి సం
పఁగెలుఁ మున్నగుపూలుదెచ్చియొసఁగఁ భావంబులోమెచ్చుచు॥ 55

వ॥ మణిమక్తానదిన సంకల్పపూర్వకముగా శుచిస్నాతుఁడఁబడి వెలువడివచ్చి
శివమంత్రంబధికనియమంబునఁ బలియించుచుఁ దన్మహానీయస్థలంబునఁ
దేజిరిల్లు మహాదేవునిదర్శించి యేకాగ్రచిత్తుండై కార్తికేయుండు॥ 56

సీ॥ అభ్రాపగాధారి కావాహనము హాటకాద్రకోదండున కాసనంబు
బార్వతీచేతోబ్బ భానునకర్పణంబు బాద్మ్యము గలిగె చ్యుభంజనునకు
నమృతాంశుజాటున కమృతాభిషేకంబు వస్త్రంబు గైలాసవాసునకును
జన్నిదంబామ్నాయ సన్నతపదునకు గంధంబు మేచకకంధరునకు

తే॥ నక్షరునకక్షతలటంచు నప్పగించి
తత్సహస్రస్థులపుడు రుద్రమున నమక
మునను బంచాక్షరీమంత్రమునను విరులఁ
బూజగావించె సంతతాభ్యుదయమతిని॥

57

అ॥ నిశ్చలాత్ముఁడగుచు వాశ్చరేద్వజశాసి పాదపంకజములు బ్రస్తుతించి
యమరులెల్లఁ జోద్యమందివీక్షింపఁగ వర్చసేయుటయును నబ్జమాళి॥ 58

వ॥ తదీయారాధవంబునకుమెచ్చి॥

59

సీ॥ గంధవాహాశన కలితదామంబుతో గంగాధృతోత్తమాంగంబుతోడ
భసితప్రతిప్త శోభనశరీరముతోడసింధురదానవాజినముతోడ
శతకోటిమార్తాండ సంకాశరుచితోడ నవదాతవృషభ వాహనముతోడఁ
బ్రబలరినందోహ భయదశూలముతోడ నంబుజభవ కపాలంబుతోడఁ
తే॥ జాతవేదమయాలిక్షేణముతోడఁ జంద్రికాధౌత మందహాసంబుతోడఁ
బార్ష దులతోడఁజలిగట్టుపట్టితోడనదయమతితోడనెదుటసాక్షాత్కరించె॥ 60

క॥ ఇవ్విధమునఁదనచెంగటఁ బువ్విలుదొరసూడునిలువఁ బులకితమఁడై
నెవ్వడిఁగేల్మోడ్చి మనంబువ్విఘ్నారంగ సవినయుండయిపొగడె॥ 61

క॥ శ్రుతులునినుఁడెలియఁజాలవు యతులు భవన్మహిమమిట్టిదట్టిదియనలే
రతివిమలు నట్టినిను సంస్తుతిసేయఁగనాతరంబె సుమధన్వారీ॥ 62

శా॥ సర్వాతీతుఁడవప్రమేయుఁడవు సంసారవృథాచ్చేదివి
సర్వజ్ఞుఁడవు సార్థనిర్మలమనస్సంవేకవాద్యుఁడవు
సర్వేశుఁడవనంతర్భూపుఁడవు భాస్వతోట్టితేజుఁడవు
సర్వవ్యాప్తుఁడవైననిగగనుట దుస్సాధ్యంబుసర్వాత్మకా॥ 63

శా॥ వందేహం భవదుఃఖవార్జితరణం వందారుచింతామణిం
కుండేమప్రతిమానవిగ్రహారుచిం గోత్రస్ఫురత్కార్ముకం
కందర్పోగ్రతరాటవీదవళిఖం కాశ్చాయనీశం సదా
నందం ధారితపాలశీతకిరణం నానామయంసర్వదా॥ 64

—● శీత కండ గర్భిత చండీమాల —

చ॥ పురహరశంకరా భుజగభూష రసాధరభూరిచాప సా
గరశరధీ శివావరద కామవిభంగ సుపర్వవంద్య కుం
జరహరివిక్రమా సవనసంహర తామరసారిజూట మా
వరవిశిఖాభవాదివిజవాహిని సంభృత దీనబోషణా॥ 65

ప్రైవద్యములోనివి.

క॥ హర శంకరా భుజగభూష రసాధరభూరిచాప సాగరశరధీ

తే॥ భుజగభూషరసాధర భూరిచాప వరద కామవిభంగ సుసర్వవంద్య
సవనసంహర తామరసారిజాట దివిజవాహినిసంభృత దీనపోష॥ 2

ప॥ అనితన్నుగీర్తించు గాంగేయుంగరుణించి శివుండు బాశుపతాది
రౌద్రసాధనములిచ్చి యంతర్హితుండయ్యె నంత గుహుండు మామిపే
శుల నత్యంతభక్తి మనంబునసంస్మరించి॥

— శ్రీ మహారుద్ర మహాభూషిమిమగళోయి దళమాద్రీచేరుట —

విధివిష్ణుప్రముఖ నిలింప సేనాసముదయంబులుగోలువ రథంబెక్కి మరు
భూమి జేరంబోయి॥ 66

సీ॥ దారుణరవికరతతిసోకి యిన కాంతికిల నగ్నిజ్వాల లలఘులీలఁ
దీండ్రించుచున్నఁ దత్కిలాశి హేమంతమందున నడురేయిఁ జందురుండు
నణఁపఁజాలనిదాని నగములనావృష్టినై రించి ఫలపలాశప్రసూన
రహితంబులగుచు వర్షాకాలముననైన నెండల ముడునట్లుండుచానిఁ

ఆ॥ జండకిరణకిరణజాల ఘాతంబున బ్రద్ధలైన భూమిరంధ్రములను
నతలభువన లేలిహాసఘణారత్న రోచులుడుగకెప్పుడు తోచుచాని॥ 67

క॥ మృగములు మనుజులుఁ బశువులు

ఖగము లొకానొకటఁ దెరువుగాన కచటఁబో

వగఁ దమపులమంటలు పె

ల్లెగయుండు నవిమరలి నిలువకేగెడుదానిక॥

68

మ॥ కనియచ్చోటికిఁ దాఁజనక సుఖదమైకన్వట్టి మాగానికే

పున నీరంబులుగట్టఁ జల్లవడుచొప్పుగాంచి రంజిల్లి శీ

తినిఁబోదోలి మనుష్యులొప్పి ఘనదీప్తిన్మించఁగఁజూచి యిం

పున నభూమినిదానువీడ్కొని నిలింపుల్ గుంపులై కొల్వఁగక॥ 69

ప॥ మహావైభవంబునఁ బాశ్వతీనందనుండు నస్తాచలంబునకుఁజని యందు
సకలామరపరివృతుడయియుండఁ ధర్మశృంగంబునఁ దొండొకదివ్య
ప్రదోమునఁ దపుండు ననంతండు నందియుఁ జతుర్ముఖుండు వక్రపా

ణియు మారీచుండు ననువారాఱ్వురుఁ దేజఃప్రభూతులగుమానులుఁ
దపంబుసేయుచుండుటంజేసి జగత్పిడావరిహారుండుఁ దారకదైత్యవిదా
రుండును నగు విశాఖుదవ్యులంగాంచి వారలు భక్తియుక్తులై నమస్క
రించి నిలువ నాసమయంబునఁ జౌలోమీప్రియుండుఁ గేలుమోడ్చి
బాహులేయునకిట్లనియె॥ 70

—◆ పరాశరశ్రుతుల శాపవిహితము —◆

క॥ వీరు బరాశరసూనులుఁ బారాశర్యాగ్రభవలు బాల్యక్రీడా
ధౌరేయులగుచు జెల్లున వారకనుండుదురు కేకివాహనయెపుడు॥ 71

క॥ లీల వలలను సురులను గాలంబుల మీఁజుట్టి కడతేఱుటయే
శీలముగ వీరుమెలంగుట లాలించి పరాశరుండు నతికుపితుండై॥ 72

ఉ॥ నిచ్చలు మీరలీశరవనిం బ్రవహించుచున్న గంగలో
మిచ్చములై చరించెదని మండిశపించెనుఁ బుత్రపట్కమున్
నొచ్చిభయాకులాత్మలయి నూల్కొనివారలు శాపముక్తి వా
క్రుచ్చుమటంచుఁ దత్పదసరోజములం బడివేడ నాశండున్॥ 73

శా॥ కామిన్యాన్నితు డై కుమారులకనుం గాత్రాయనీస్తన్యమున్
మీనా టిక్కిద్రావ నొనొ యపుడే మీశాపముందీరెడిం
బోరోకియని యే గొత్తపసి తప్పుత్రుల్ వియచ్ఛాహిని
వారిన్ మీనములై చరించిరి నిలింపస్తుత్యదోర్విక్రమా॥ 74

తే॥ తలఁప వారలభాగ్యంబువలననీవు నచటఁబుట్టి భవానిస్తన్యంబుఁగ్రోలి
నప్పుడాక్షిరబిందువులారావంతి సలిలములలోననొకకొన్ని జాణిపడియె॥ 75

క॥ అక్కణములు మీనాకృతి
నక్కడఁగల మౌనితనయు లలరుచుఁద్రావన్

గ్రక్కున శాపము లయమై
యక్కణముగఁ దొంటిమేను లందిరి నైతియన్॥ 76

శా॥ కడుభక్తి పారలొఱువు
స్పృదునింగనిమ్రొక్కి నుతులమెప్పించుటయుం

బడమటికొండను మీరుం

దుడు తపమునననుచు మఱియునుకా శివుడనియెకా॥

77

వ॥ మీరిట్లున్నఁ గొంతకాలఁబున కమరచమూసమేతుండగుచుఁ గార్తికే
యుండు మీయున్నచోటికివచ్చి మిమ్ముల దివ్యజ్ఞాన పరివూర్ణులుగాఁ
గరుడింపఁగలవాఁడింక మీరలుమదాజ్ఞం బ్రవర్తింపుడనిన వల్లెయని॥ 78

తే॥ ఇచటవసియించి నీరాక నెలమిఁగోరి

యుండ శివవాక్యగతిమీర లొప్పుమిగుల

నరుగుదెంచుటచే వీరలతిక్తతాహ్ని

లైరి ధ్రువముగననవిని యాదరమున॥

79

వ॥ శరణుండు వారలమన్నించి తత్పాపదేశంబొసంగి తనవెంటరా వారల
కాజ్ఞయిడి దిక్పాలకాద్యఖలదేవవర్గంబులతో నరిగి విక్రమకర్మనిర్మితంబై
యగణితశోభాయమానమగు శాంతిపురంబుసొచ్చి యతివిచిత్రకల్పనా
విశేషంబగు తన్మధ్యస్థిత సింహాసనమునఁగూరుచుండి సురగరుడగంధర్వ
కిన్నరసిద్ధసాధ్య విద్యాధర ప్రముఖులూడిగంబులుఁజేరుఁ గొంతతడ
వుండి హరివింఛనాదులఁజూచి యిట్లనియె॥

80

ఉ॥ కూరుడుమున్నుగాఁగలుఁగు సోకులపుట్టుక వారిసంఖ్యయుకా

వారలరూపముల్ బలము వారికిముఖ్యుగి వారిగర్వముల్

కోరితివాలకించుటకు గోప్యముసేయక తెల్పుడన్నఁ గ్రం

చారికిఁ గేశవాజ్ఞను బృహస్పతిచెప్పఁదొడంగెనర్వముకా॥

81

— రాక్షస పంకోన్నతి క్రమము —

తే॥ శంభునిందన తొల్లి కళ్యపమహర్షి

యననిగలఁ దామనుఁడు దితియనెడుఁ గాంత

వలన నటువదియాటుకోటులనిశాట

వరులఁబట్టించె మృత్యువువంటివారి॥

82

క॥ వాదుమహాకౌర్యంబున సారెకుఁ దాపన నిలింపచక్రంబులపై

నూరకయె మచ్చరించుచు భారంబవనికినొనర్చి పరగుదురెండుకా॥

83

తే॥ అట్టిదితిజులకందర కధిపుడగుచుఁ

బరగునసురేంద్రుడను మహాసురుఁడుఁ బత్ని

యైనమంగళకేశీయం దపుడుఁగనియె

సురసయనుపుత్రినొక్కతె సురుచిరముగ॥

84

చ॥ అనుపమసుందరాంగియగు నాత్మజనయ్యసురేంద్రుడప్పుడుఁ

ఘనుడగుశుక్రనొద్ద నొడికమ్ముగ విద్యలనభ్యసంపఁగా

నునిచిన నవ్నధూమణి ప్రియోక్తులచే గురుసేవజేయుచుఁ

వినయమతిఁజూపి చదివెఁ బహుళాసురవిద్యలన్నిటిఁ॥

85

వ॥ ఇట్లునకలవిద్యలఁ గరతలామలకంబుసేసిన నప్పాలఁతినీక్షించి శుక్రాచా

ర్యుండుసంతసించి యదివేర్చినమాయావిద్యలకనుగుణంబుగా మాయ

యనుపేరిడి తానుదైత్యగురుండగుట దివిజసమ్మర్త్యయు దితిజనాశంబును

గని సహింపజోపక॥

86

క॥ మునుప్రహ్మసేయు యాగంబున నందికపించె రిత్తవోవునెయది యీ

యనిమిషులసంపదలుఁ జెడుననుటకుసంధియమువడగనగునేయింక॥87

క॥ ముందటికార్యంబునకీ సుందరి యసమానశౌర్య శోభితులయి పెం

పొందెడుసుమలంగాంచినఁ జిందరవంచరగు వారిచే సురబలముల్॥ 88

— శుక్రుడు మాయానికి హితోపదేశముఁజేయుట. —

తే॥ అనుచుమదిలోనెడలవోసి దనుజగురుఁడుఁ

బరగమాయాసతిం దనపజ్జనునిచి

కొని రహస్యంబుగా నొకకొన్నిపలుకు

లపుడుబోధింపసాగెనుఁ గృపచెలంగ॥

89

మ॥ రమణి దేవతలుఁముసింద్రులును శౌర్యస్ఫూర్తిచే ఘానవా

ద మహాసంపదలౌక్రమించుటనుఁ జింతంజెందినీతండ్రి దై

న్యముతోనుండుటఁగాంచి నెమ్మది నొకింతైనంగ్రుథంబూనకఁ

సమబుద్ధింజరియింపఁగాఁదగునె యీశాంతంబునేఁడొప్పునే॥

90

- ఉ॥ సూన్యతవాక్యగౌరవుడు శుద్ధచరిత్రుడుఁ దమ్మిచూలికిఁ
మానసపుత్రుఁడార్యజనమాన్యుడుఁ గశ్యపమౌనిసంగతిఁ
సూనులవిక్రమాధికుల సొంపుగఁగాంచి సురారికోటులం
బూనికఁబ్రోవుమంచిటుల బోధయొనర్చిన సమ్మతించుచుక॥ 91
- క॥ తనతండ్రికడకు మాయావనితామణియేఁగి శుక్రవచనంబుల నా
తనికినిపించి తదనుజ్ఞనుఁగైకొని గంగఁజేరఁ గడువడినరిగె॥ 92
- వ॥ అట్టిసమయంబున॥ 93

—* మంత్రాగమము. *

- మ॥ అరవిందాస్త్ర సుధాశి కేతువిభవంఁడై గాడ్పుతేరెక్కి స
త్వరరా నూత్నమహిరుహోగ్ర ఘనసాధశ్రేణిఁగొల్వై లతా
తరుణుల్ పల్లవపాణులక సుమములుద్యన్మోదతం జల్లువై
ఖరిఁ గాన్పింపుచుడాసె మాధవుడు శృంగారజ్ఞులుప్పొంగగణ॥ 94
- సీ॥ శుకకుమారగణంబునకు విద్యనలవాటు
నందించుటకు నుపాధ్యాయుఁడనుచుఁ
గోకిలంబులకెల్ల వాకట్టువదలింప
వఱలెడు సుత్తమవైద్యుఁడనుచుఁ
దరులతాదులకు వృద్ధత్వమూడఁగ మందు
సిద్ధింపఁజేసెడు సిద్ధుఁడనుచుఁ
బొలయలుకలుఁగల్గు బొలఁతులఁబురుషుల
జోడుఁగూర్చెడుఁ జెలికాఁడనుచును
- తే॥ మందపవమాన ధూత మరందసిక్త
బుభరజ్యానినాద సంపద్విలాస
కామశౌర్యసమగ్రుఁడీ ఘనుఁడనుచును
మిగులయశ మొంది యామనిమించెనపుడు॥ 95
- తే॥ అట్టి వాసంతసమయమందట్లు గంగఁ
జేరి తక్షీరభూమి విరిత సమస్త

తాహ్యవిషయాభిలాషుఁడై పరమనిష్ఠఁ

దపముఁజేసెడుఁ గళ్యపతాపసేంద్రు॥

96

మ॥ కనిమాయాసతి యాజటిప్రభు నభిజ్ఞానంబు లక్కావ్యుఁడుం

దనకుం బూర్వముఁజెప్పినట్లమరియుండం జూచి మోదించి యా

తనినేలాగుననైన మోహమునుఁజెందంజేసి క్రిడించి నం

దనలాభంబుఁ గనంగనాత్మ నధికోత్సాహంబుదీపింపఁగఁ॥

97

క॥ తనమాయాబలమున న

మ్మునికిఁ దర్పకవికారములు దట్టముగా

జనియింపఁజేయుటకునై

మునుకొని యారామస్వజనముఁ దొరకొనియె॥

98

—● మాయాసశి తనమా యవలన శుద్ధావవాపిహామరస్తటాకములఁగల్పించుట. ●—

సీ॥ చందనపున్నాగ శారదశాండిల్య మాకందజంబీర మదననింబ

కందరాశశిశిష్యురూరనారంగ వనసాష్టకేతకీ పారిభద్ర

గాలవమాధవీ క్రముకతాలలవంగ తక్కిలకపిల హింకాలవకుశ

లుంగప్రియాకు మాలూరదాడిమశక్ర తాపింఛలకుచ పితద్రుకదశి

తే॥ కురవకాశోకఫలపూర డురకసాల

కదరశింకుపచాంపేయ బదరిఘోర్

సింధుకాశ్వత్థ హేమపుష్పికజయంతి

ముఖ్యతరుపంక్తి నారామముగఘటించె॥

99

ప॥ మరియు నయ్యుద్యానంబుఁ గౌళికగాలవశాండిల్యకపిలశారద ప్రకాశి

తంబుగావున చతురాననసఖాభవనంబును నైరావతశీమూతదేవల్లభ

లలితంబుగావున సురలోకంబును హైమవతీశివ విరాజితంబుగావున రజత

గిరిని మన్మథశోభనంబుగావున ద్వారవతిననుకరించె నిట్టియయ్యువ

వనంబునందలిసకలపాదపంబులుఁ బల్లకుసుమఫలభరితంబులయియుండును

తత్సమీప బహిఃప్రదేశమున బహువిధరత్నమండపంబులును మణిమయ

క్రీడాచలంబులును దదారామమధ్యంబునందుఁ బద్మకైరవ కల్పార

హల్లకకువలయ నీలాంబుజస్త్రముఖ కుసుమవిసర ప్రసరణంబులయి
నిర్మలస్యాదుశీతలజలప్రపూరితంబులయి యొప్పు వాపీకూపతటాకపద్మా
కరంబులు నిర్మించి యమ్మాయావధూటి తానందు జగన్మోహనసౌంద
ర్యరేఖా విలాసభాసురంబగు మనోహరరూపంబుఁదాల్చి క్రొక్కాటు
మెఱుంగు తెఱుంగున నందందుఁదిరుగుచుఁ బుష్పావచయంబున
కుప్రకమించి॥ 100

సీ॥ గానంబుఁబాడి ప్రేంకణముమోదిలఁజేసి చూతంబుఁజేముట్టి పీఠిఁదనిపి
యాలింగనంబున నలరించిగోరంట నగిసురపొన్న నానందపరచి
కమ్మనిమాటలఁ గర్ణికారముఁదెల్చి తన్నియశోకంబు తప్పదిద్ది
యూర్పునవావిలి నుల్లాసమొందించి వీక్షించితిలకంబు వెలయఁజెసి
తే॥ మ్రొగముకాంతినిఁ జంపకమును గరంచి
యుమిసిపాగడను మోదించుక్రమమొనర్చి
విరియునట్లుగఁగావించి విరులుచిదిమి
తిరుగుచుండెనునీటుగాఁ దెఱవమిన్న॥ 101

వ॥ ఇట్లమ్మాయాభిధాన రక్షకవ్యక్త తనశాంబరీవిద్యాప్రభావంబునఁ గళ్య
పునకు నత్యంతమోహంబుజనించుటకై యభివిచిత్రంబుగా సంఘటించి
యతనిసంయోగంబున కెదిరుచూచుచుండె దదనంతరంబున॥ 102

అ॥ కళ్యపుండుఁ గొంతకాలంబువకుఁ గన్నువిచ్చిచూచి గాఢవిస్మయండు
నగుచు హరిహరాబ్జజాదులతో నెవ్వరిట్లుగలుగఁజేసి రిందుననుచు॥ 103

క॥ ఉల్లమునఁదలఁచి యబ్ధిధమెల్లం గనుఁగొనుచు నందుఁ గృత్రిమగిరిపైఁ
బల్లవశరు శరమోయనఁజెల్లిన చెలిఁజూచి మోహచేష్టితుఁడగుచు॥ 104

క॥ తలయూచి తెప్పవేయక పలుమాటునుచానిఁజూచి భళిరాయనుచుం
బలుకుచు ముక్కునఁవేలిడి కలికినివర్ణింపసాగెఁ గౌతుకమొప్పు॥ 105

—* కళ్యపుండు హయాంగనము వర్ణించుట. *

తే॥ పంచభాణునియాటవభాణుమనఁగ నిలుకడనుదాల్చు మెఱుపన వెలయుదీని
నిగుగలికొప్పుసుమనసన్నేహమెలమి సలిపిక్యప్తతనొందెనాశ్చర్యముగను॥

- ఉ॥ బాలశశాంకుఁడీ వనితఫాలతలంబునకోడి లజ్జచే
శైలసుతామనోహరుని సమ్ముఖమొంది తడించుసామ్యముం
దాటుతునంచుఁజేరె గిరిధన్విశిరంబున నట్లుచేరియుం
బోలఁడుదత్సమాన మెటుబోయినఁ గోర్కి కళంకికబ్బునే॥ 107
- ఉ॥ పూర్వపువైరమున్ మదినిబూని మహాక్రుధ సై ంహికేయుఁడుం
బర్చినంబులం దనకుజాధయొనర్చుడు బూర్ణచంద్రముం
డోర్వఁగలేక భీతహృదయుండయి దాసినదంపజాలకన్
గర్భముదక్కి యచ్చెలిమొగంబయినిల్చె విలాసమొప్పగన్॥ 108
- క॥ తారుణ్యులై నపురుషుల భీరులజతఁగూర్చు నాదిబీజంబగు పం
కేసుహాళరములుఁదొడిగెడుమారునిచాపంబులీరమణిభ్రూయుగముల్॥ 109
- కా॥ ఁకంజేషణజన్మకాలమున వాణిసొందశేషంగనా
లోకశ్రీపిఠంబులై న తిఫిపాళుల్ గోధివైవ్రాసి కా
వైక్రికశ్రీద్వితయంబు దల్లిపులకాద్యంతంబులంచెనా
జోకన్భాసితఁ గర్ణయుష్మము మహాశోభాయమానంబుగన్॥ 110
- తే॥ హాసలాలఁచుఁడాన్యమై యనురియుంటఁ
గాంచి తన్మైత్రివిదలేక కైరవములు
నెమ్మి నుపకంఠముఁగోరి నిల్చెననగ
నీవధూమణి నేత్రంబు లింపొనర్చు॥ 111
- తే॥ నువ్వంబువ్వులమెచ్చక నవ్వచుండు
జంపకంబులసారు నదంపజూచు
హలముదలనెత్తనీక హాస్యంబు సేయు
భాసురంబైన నిక్కాంత నాసికంబు॥ 112
- క॥ నిర్దంపుఁగాంతులనొప్పెడు
నద్దపుఠేకుల యొయార మడఁపఁగఁజాలున్
ముద్దులకుమూటయగు నీ
ముదియ నునుఁజెకు లనుగ మునుగాడిదిన్॥ 113

- చ॥ శుకపికరాజిపీడ కెదస్రక్కుచు బింబకిసాలయంబు లీ
సకియకు నోష్ఠమైతనర సత్వరవాక్య గళస్వనాకృతిం
బ్రకటచలంబుమీర నవివైకొనిరాగ నధస్థమౌట వా
రక పెదవివచించితు రధరంబనుచున్ భువనత్రయంబునన్॥ 114
- క॥ ఈనెలత గళసమానముఁ గానేరక నధికలజ్జఁ గంబుకృశింపం
గానెకద దరమటంచుం బూనెనునామంబు నిక్కముగనిద్దాత్రిన్॥ 115
- క॥ అందములగుకోమల నవకుందములను గేలిశేయుఁ గోమలిరదముల్
నిందించు వెన్నెలను నీనుందరి మందస్మితంబుఁ జూడఁజూడన్॥ 116
- క॥ విలసితమృణాళములు నీయలివేణి భుజంబులపుర యటుగాకున్నన్
దిలకింపఁగరములనియెడిజలరుహములుఁగిలుగులెట్లుచర్చింపంగన్॥ 117
- సీ॥ తళుకైన బొంగరములుఁ దాముభ్రమియింప
కితరులభ్రమియింప నెఱిఁగెనేని
పుట్టచెందులుఁ దాముఁ గొట్టుపడఁక చూప
రులఁ గొట్టుపడఁజేయఁ గలిఁగెనేని
తస్మిమ్మొగ్గులు మెత్తఁదనముఁ చామొందక
నొరుల మెత్తనఁజేయ నోపెనేని
తపనీయకుంభముల్ దాముఁగరంగక
పెటవారిఁగరఁగింప నెఱిఁగెనేని
- తే॥ యార సమమనవచ్చు మజ్జారె సదృశమనఁగవచ్చును యారతుల్యంబనంగ
వచ్చు నౌరార సరియనవచ్చు నీనితంబినిమణి వర్తులస్తనములకును॥ 118
- మ॥ కనకాంగీమణిరోమరాజి సమముంగానెంచి సర్వప్రభుం
డనిలాహారమొనర్చుచున్ సుషిరవాసాప్తిం గృహీభూతుడై
దినముల్ ద్రోచి ఫలంబొకింత గనురీతింగాన కార్తిం దొలం
గెను వక్రకాన్యులకెవ్విధింగలుఁగుఁ గోరెక్కల్ భోగులై యుండినన్॥ 119
- చ॥ ఉడుగక నెల్లకాలముఁ బయోధరభారముఁ చాల్చు గష్టమం
చుడుపడ మీశరతి తమయూబనిభాస్వకుఁ గౌనుగాగ నే

ర్వడియె నటైనఁబోడు తలవంగఁ బయోధరభారమద్దిరా
పుడమిని నెందునున్నఁ దమపూర్వఫలంబులుఁ దప్పిపోవునే॥ 120

తే॥ కొలఁకులను జాలనిందించి గెలువఁజాలుఁ
బొన్నపువ్వులఁ దప్పులనెన్నుచుండు
మఱియు నావర్తములసొంపు మాపఁజూచు
భీరుమణియగు దీని గంభీరనాభి॥ 121

తే॥ ఈకృశోదరి మైజిగి కీడుగాక
మీచు చలియించుటను గాదె చంచలమనఁ
బడుట మృశులూరు కనకరంభా మహీజ
మున జనించిన దళమనఁ దనరెవెన్ను॥ 122

మ॥ స్ఫురమూరుల్ వళులుం బిటుందును నఖంబుల్ జంఘలు బాదముల్
వరయానంబుఁ బ్రసాదముల్ గెలుచు రంభా వీచి భూ తారకో
త్కర శాల్యంబుజ కుంభి కచ్చపములం దర్పించి యారౌర యీ
తరుణికోక వతంసముఁబొగడ సాధ్యంబౌనె వాఙ్మానికి॥ 123

అ॥ అనుచునిట్లుదాని యఖలాంగవర్ణన
మాచరించి మిగుల హర్ష మునను
దాపునందుఁజేరి తమిమీటి మృదువాకృ
ములను నిట్టులనుచుఁ బలికెనతఁడు॥ 124

—● కళ్యణ వాయుంగళ పరిస్థర సంభాషణ. —

తే॥ కలికి యెవ్వరిదాన వెందులవసెంతు
వేమినీనామ మిచ్చట కేకతంబ
యెట్లు రాగల్గితివో నాకు హృదయమలరఁ
దెలియఁజేయు మటన్న నాతెఱవబలికె॥ 125

క॥ ఏనొండొకసతి నీగిరి కాననముల నుండు నెందుఁ గామరహితనై
మోనిజనంబుల వృత్తినిఁ బూనుకొనిచరించుచుండిపొందుగనిటకు॥ 126

వ॥ మేరుతైలోప వనసీమలంబాసి భాగీరథిం గ్రుంకులిడ నేతెంచితి నిచ్చ
వచ్చిన లైటుబోయినం బోవుదాన ద్విజోత్తమా నీవింక నిలుపుమనినఁ
గళ్యపమహర్షి యిట్లనియె॥ 127

సీ॥ కనకాంగి నీకు నాకాశకల్లోలినీ ప్రముఖ తరంగిణి సముదయములు
గణనకసాధ్యమై కన్పిట్టి యిలనున్న యకలంక మహిత పుణ్యస్థలములు
నింతియెకా కళలేచ్ఛా ప్రదంతైన కల్పకస్థాయి నాకంబువై న
నేనునీసన్నిధి కిప్పుడతెప్పింతుఁ గుసుమాస్తు కేళి నన్గూడితేని

తే॥ మఱియు దాసీల మంచుకుమార్లఁ బెక్కు
మందినిచ్చెద ననుదాసి పొందుచుబల
యనుడుఁ దక్షణమాత్ర మాయావహాటి
తీవియమెఱుంగుపోల్కి నన్మృత్యున॥ 128

క॥ దిక్కులుచూచుచు సోలుచు
జక్కెరబొమ్మనుడలించి చంచలుడగుచు
మిక్కిలి తత్తఱమున ముచి
తక్కక యిలనొటగె నాత్మతరువు మఱచియు॥ 129

ఆ॥ అంతఃగొంతవడికి యమ్మాయ కళ్యపమాని కెదుటఁదోపగాను లేచి
పెన్ని ధానమబ్బుపేదకై వడిమోహపరవశాత్తుడగుచుఁబలికెనుపుడు॥ 130

కా॥ రాకాచంద్రనిభాస్యకాగిలియవే రావేననుంగూడవే
నీకారుణ్యముదాపకే గడియ వేనిన్ను విడంజాలనే
నాకోర్కె సఫలంబు జేయఁగదవే నానేరమేమే యయో
నీకుందక్కితినే ననువిడువకే నీమూర్ఖము మానవే॥ 131

వ॥ అనియిట్లా మహర్షి పుంగవుం డధికమోహవేకుండయి బలిమాలచున్న
నయ్యసురకాంత లజ్జావనతయుంబోలె నభినయించుచు నాతాల్పు
రూపంబుల కమవగురూపంబుల చాల్పఁగల్గితివదేని నిన్ను మదనకేళి
దేల్చి ముదమొందించె దననిన నయ్యమిత్రేశుండు జరమహర్షంబున
గామరూప ధరుండయి॥ 132

—♦ శూరపద్మ సింహవక్త్రశాసక యజ్ఞముఖల జన్మప్రకాశము. ♦—

ఆ॥ రత్నమంటపమునఁ బ్రథమయాచుంబున
మించుకోర్కెతో రమించుటయును
శూరపద్మఁడనెడి సుతుఁడుదగ్గుండయి
కలిగె నన్ని శాటకాంతయందు॥

133

క॥ వారల ఘర్మకణంబుల వీరులు మృగరాట్టమాన విక్రము లరిసం
హారులు ముప్పదివేల సురారులు జనియించి రమరు లలజడినొంద॥ 134

సీ॥ మగుడనమ్మాయయు మౌసియు రెండనజామున వేటొక్కసదనమందు
సింహరూపంబులచేఁ గ్రీవనల్పంగా వేయిమోములు రెండువేలభుజము
లచురి వికారరూపమునబుట్టెను సింహవక్త్రుఁ డనెడివాఁడు వారిచెనుట
బొట్ల నల్పదివేలు బుట్టి నోహేటు లాతఁ డ్రియామంబు నందు వార
తే॥ తిరుగి కొక్కయింటిలో నిభిములగుచుఁ

గలను శతద తిముఖములు నీరే యుద్ధ

విందె వారకుఁ డొంపాడు విష్టముల

కథిక సాష్టాకానందై కుమార॥

135

క॥ అట్టియొక వారితనుపల బుట్టి న్నేదంబువలనఁ బొడమిరి దనుజుల్
దిట్టలు నలు వివేలు గట్టడులై హరియు వినుము గౌరీపుత్రా॥ 136

తే॥ జములను వారలిను ను నతనుకేళి

సింహ నాలవజామునఁ దాస్తిమించి

యన్త్ర మణిఁ టవాంతర వింసెఁగూడ

జననమయ్యెను నజముఖ యను తమాజు॥

137

ప॥ తదనంతరంబు వారల రత్నమజనిత నిదాఘకణంబులఁ ద్రింశత్సహస్ర
దైతేయులుచ్చవించి రవ్వల నమ్మాయాకిశ్యపులు దనివింగాన కుదయ
పర్యంతం చితరగేహంబులందు శార్దూల తురంగ శృంగిణి కిటి భల్లూక
లై గొల ప్రముఖ పశు మృగాకారంబులతోఁ గ్రీడించినఁ దత్ప్రూపం

బులచే నటువదివేల రక్షోవీరులు ద్భూతులయి రివ్విధంబున బుట్టిన లక్ష
ద్వయమైన న్దంబును మువ్వురకొడుకుల నొక్కకుండుం గనుంగొని
యాశ్చర్యకలిమితై తమతొల్లింటి మేనులుఁదాల్చి నిల్చియున్న తల్లిదం
ద్రులకు కూరపద్మాసురుండుఁ దమ్ములగు సింహవక్త్ర తారకులఁగిలిసి
భక్తిం బ్రణమిల్లి మేమాచరింపఁదగు కార్యంబెద్ది యానతిందనిన సంత
సించి వారలిట్లనిరి॥ 138

—● మాయాకశ్యపుల కూరపద్మాసులకు దశమపేయ నాశ్చయిచ్చుట. —

సీ॥ తపమాచరించిబృందారకుల్ మునుకొందజమరత్నమొందిరియతులుగొంద
జరయ జీవన్ముక్తి నందిరి త్రిపదార్థ జ్ఞానదంబును ధర్మకార్య సిద్ధి
కరము నానాలోక గమనసంప్రాప్తి ప్రదముగానొసరియెద్దితపమునకును
మీరలిక్కార్యంబు మెయికొనిచేసిన నీగుణంబులుమీకు నెనఁగు శి ఖ
తే॥ కరుణ నిహపరసౌఖ్యముల్ గలుఁగెనుచు.

బలికి వెండియు నాకశ్యపమునివరుడు

సుతులు పద్మధులగుటకై శూలితత్వ

మహిమ శివభక్తియుక్తులు మనుతఁదెలిపె॥

139

తే॥ అంతనిలువకకశ్యపుఁడనియెమఱియు విధువిరించిసురేంద్రరాదివిభుధులెల్ల
భక్తవత్సలుఁడగు భగ్గుబరమకరుణఁ గాంచిస్వస్థానవాసులై మించిరెఱిమి॥

మ॥ మును కుత్సుండునుత్రాహ్మణుం డురగరాడ్భూష ప్రసాదంబునం

దనువుంబాసిన కన్యనొక్కతెను నిద్రకాలేపుచందంబునఁ

మనుపందే యదిగాక నీశివుండు బ్రేమక నిర్జరత్వం విభం

బునకుం జక్కకఁగనిచ్చి పిమ్మటవెనక బొందించెసాయుజ్యముక॥ 141

ఉ॥ కావున మీరలి గరళకంధరుఁగూర్చి తపఁబొనర్చినం

గేవలభక్తిముక్తుల సుఖంచెదరంచని బోధసేయఁగా

భావమురంజిలంగవిని పల్కెనుదల్లి సుతత్రయంబుతో

నేవిధి మీగురుండువచ్చియించెనొ యట్టులసేయుటొప్పుగుక॥

142

క॥ మీరిట్లు సేయ నాయువు శూరత ధృతి వైరిజయము శుభముబ్రభుతయుం
గీరితి సర్వ జగత్సంచార మహాశక్తియును నిజంబుగఁగల్గు॥ 143

ప॥ కావున మీరలిమ్మహింగల వటద్వీపంబునకుఁజని యాప్రక్క మహాదేవు
నింగూర్చి వీరయాగంబు సేసి తృప్తుఁగావించిన సకలాభీష్ట ఫలసిద్ధులు
మీకుఁ జేకూరు నజ్ఞమునకు వలయుపదార్థంబులు నేనొసంగెదఁ గ్రతు
వొనరింపుఁడని తదీయోచిత ముత్రతంత్రముల నుపదేశించి తపోధన
శ్రేష్ఠుడగు కశ్యపునకమ్మాయు యిట్లనియె॥ 144

ఆ॥ ఏనుమాయయినెడు దానవకన్యను సుతులఁగోరి నిమ్నరతులఁగూడి
పుత్రవసులఁగంటిఁబోదునీశ్వరుఁ గూర్చి తపము చేయనింకఁదాప సేంద్ర॥ 145

క॥ అనీపతికి మాయయేగిన ఘనచింతమునింగి మోహకలితుండయి మూ
ఢుక్రియవలపించుచుమూర్ఛ నెనయుమునిఁ జేరవారిజఙఁడేతెంచె॥ 146

ఆ॥ ఇట్లువచ్చి పుత్ర యంతతన్తటవాటు
తగునె యాత్మయందు నగనివాసుఁ
జొనెపి తపము సేయ శుద్ధుండవై తృప్తిఁ
గాంతువచుచుఁదెల్పి కదలెనజుఁడు॥ 147

క॥ అంతంగశృంగమోసి తెల్వొగని ఫాలాకుఁ మనోవీధిలోఁ
జుతంజేయుచు నిర్మలుండయివసించె॥ మాయమున్నెంతయో
వంతల్ గారచియించినట్టి వనవాపీకూప లీలాప్రస ల
త్యంతబౌ మడిమంటపంబులు నద్భశృంగబయ్యె నాలోపల॥ 148

ప॥ తదనంతరంబ శూరపమ్మిం డనుర సేనాయుతుండయి సోదర సహి
తంబుగా వీరయాగ మొనరింపసెంచి వటద్వీపాభిముఖుడై చనునప్పుడు॥

సీ॥ దై వవశాత్తు నాత్రోవ నేతెంచుచుఁ గావ్యుండు బ్రతిభయాకారులై న
కూరాది దై త్యులఁజూచి సాధ్వసమున వశ్యమంత్రములను బఠనజేయు
చానన్నుడగుచు నేనసురగురుండనౌటనుమీకునాచార్యుడనువినఁడని
సత్యంబుదెలిపిన సాష్టాంగములొనర్చి కూరాది దితితనూజులు విశుద్ధ

అ॥ బుద్ధులగుచు భక్తిబూని విసములై నిలిచియున్న భీతిదొలగి యాగ
విఘ్ననాశమైనవిఘ్నమౌళిమంత్రంబుబోధజేసి తొలగిపోయెనతఁడు॥150

—॥ శూరపద్ముడు సోదరయుతుండై శివునింసురించి పరయాగము నేయుట. ॥—

వ॥ అత్తటి శూరపద్మాద్రిదై త్యోత్తములు పీరయాగంబునఁ గృత్తివాసానా
ధనసేయు కుతుకంబున వటద్వీపంబునకరిగి యందుఁ బదివేలయోజనం
బుల విరివిగాఁ గ్రనుశాలనేర్పరచి దాని కొక్కతైలంబుబ్రాకారంబుగా
నొనర్చి వికారరూపులును చహువిధ శరచాపహస్తలును నైన దోషాచర
స్తోమంబులఁ జతురాశలఁ దద్రక్షకై యునిచి దానినడుమ వేయియోజ
నంబుల విస్తారంబును నంతియ లోతునుగా నొక్కకుండంబు నిర్మించి
యక్కుండమునకుఁ జుట్టును నిష్ఠోత్తరశత కుండంబులఁద్రవ్వె వాటిని
జుట్టి వేయునెనిమిదికుండంబులుండునట్లు గల్పించి యందుముఖకుండం
బునఁదాను హోమంబుసేయఁబూని శూరుండచ్చోటికింబోయిఁ జుక్కండ
మధ్యస్థలంబాపాతాళంబుగాఁగాంచి పరిశీలించి యున్నయెడఁ దన్మాత
యగు మాయాంగన శాస్త్రప్రకారంబున॥ 151

సీ॥ కింశుకాలర్క వికీరణ తింత్రితీ విచితరుపర్కటి త్రుషమయూర
కాదినమిద్రాజి యాజ్యతక్రక్షీర మధుతైలఘటములు మాపతండు
లప్రీహిముద్గ తిల కదంబకాది ధాన్యంబులు గోలులాయాజ ముఖ్య
పశుసహస్రంబులుబహుర క్తభాండముల్ మాంసంపుట్రోపులునుచిపుష్ప

తే॥ తతియుఁ గుశకాశదూర్వాది దర్భులును మృ

గమద హిమవాలుకాది సుగంధ వస్తు

లరణి జుహురాది యాగోపకరణములను

నించెఁ ద్రిసహస్రయోజన నియతభూమి॥

152

తే॥ శూరుఁడదిగాంచి మెచ్చుచు ధీరవృత్తి

శాకినీ దుర్గ భూత పితౄచ భద్ర

కాళి చాముండి దాకినీ గణములది

శక్తుల దిశాష్టకమున నర్చన మొనర్చు॥

153

తే॥ అరణులమధించి కుండమధ్యమున నల కృ

శానునుంచి యాజ్యమునఁ బ్రజ్వరిలఁజేసి

వజ్రమయ కూలమొక్కటి వదలకుండ

దానినుధృస్థలంబునఁ దనరనిలిపి॥

154

క॥ తిలమాష ముద్గసర్వప పలతై లాజ్యాది వస్తుపటలిని నబ్జం

బులుబదివేల్ శివమంత్రంబుల హోమము సేయుచుండఁబూషద్యుతితో॥

వ॥ అట్టియెడఁ గ్రమంబుగా నష్టోత్తరశతాష్టోత్తరసహస్ర కుండంబులఁ

దారకసింహవక్త్రులు విధిప్రకారులయి వేల్వ నక్కాలంబునకు ముక్కంటి

గాన్పింపమికి శూరపద్ముం డతిక్రుద్ధుండై ॥

156

— శూరపద్ముండు సుంహమందలి కూలముపైనాలి పోణములు విడుచుట. —

ఆ॥ విన్నువీధికెగసి వేయేడులచ్చట

నిలిచి తనదుకాయ మొలిచి రక్త

మాంసయుక్తి మది నుమానాదు స్మరియించి

వేల్వ మెచ్చి భవుండు నిల్వఁడెదుట॥

157

ఉ॥ ఆసమయంబునం దతిరయంబున మింటికి నూర్వవక్త్రుండై

యాసురశాత్రవుండెగసి యార్చుచు కూలముమీదవ్రాలి సం

త్రాసమనీషులై సకలదానవులేడ్వ సురల్చెలంగఁగాఁ

జాసెనుబ్రాణమ య్యనలభాసితకుండమునందు రోజుచు॥

158

సీ॥ అపుడుదారకుండు సింహాస్థుండు దమయుత్త

మాంగముల్ దటిగి హోమంబుసేయ

మగుడంగనవిమొల్వ మఱిమఱినారీతి

నొనరింపనప్పుడు దనుజవర్చు

లతిసాహసులుగొంద అక్కుండమునఁబడి

చచ్చి రప్పటికైన శంఖుండెదుటఁ

దోపమి సింహవక్త్రుండు జానదలఁచి బ్ర

హ్మాండమెల్లను మండునట్లు అగ్ని

తే॥ ప్రజ్ఞురిలతేయునంతలోఁ బన్న గారిగమనకంకాశమూతగాగరమునందు
బట్టిముదితాపడై వేదపఠనతేయు చిందుశేఖరుడతని కట్టెడుటనిలిచి159

క॥ నీవెవడ వేనికొనురుడ వేవాంధనునేమిసేయు చిటనుంటివి నా

యోవిప్ర నేనికాటుడ బావనుడగు కళ్యపునకుఁ బట్టినినుమ్మి॥ 160

శా॥ మారారాతిని వీరయాగసరణి౯ మాయన్నయ౯ శూరుడు౯

సారోదారమనీష నర్చనము రాజ్యార్థంబుగావించుచుం

గ్రూరంబైతగు శూలమందుఁబడి తాఁగోల్పోయెఁ బ్రాణంబులే .

నారతి౯ మరణింపనుంటినిపుడయ్యాచున్న సాహార్దుడై॥ 161

ఆ॥ కపటవిప్రుడనియెఁ గలుఁగునీకుశుభంబు ప్రాణములనువిడువవలదటంచు
మధురవచనరచనమఱిమఱిబోధించి వార్షిభ్రోవమిన్ను వాఁకఁబిలిచె॥162

చ॥ పిలిచినయదై హస్తమున బిట్టుగఁగొట్టి నెంచుపొల్కిగా

నలఘుతరంగసంఘముల నద్రులనూచుచుఁ బొంగిమ్రోయుచు౯

బలువిడివచ్చి కుండఁగిపావకు నాటిచియెఁగ నంతలో

నిలిచిరి నిద్రోలేచుకరణిం గవిశిష్యులు శూరుఁడాదిగా౯॥ 163

—* శ్రుడు శూరపద్మాచూకుఁబ్రోక్షమై కోరిన పరడు లిచ్చుట. *

వ॥ అట్టిసమయంబున సర్వేశ్వరుండగుశంకరుండుఁ గపటభూసురవేషంబుడిగి
కైలాసశైలోన్నత విగ్రహంబగు వృషభరాజంబునెక్కి గరుడధ్వజ
హిరణ్యగర్భా దృశలగీర్వాణప్రకరంబును నశేషగణాధ్యక్ష సముదయం
బును బార్శ్వద్వయంబున సేవించినడువ సర్వమంగళాసహితుడై
యనంతకోట్యర్కప్రభా విభాసితుడగుచు మ్రోలనిలచినంజూచి శూర
పద్మాసురుం డధికహర్ష పులకిత సర్వావయవుండయి సోదరద్వయంబుం
దానును రాత్రించరవ్రాతములఁగూడి సాష్టాంగ దండప్రణామములాచ
రించి లేచి కరకమలంబులుమొగిద్ది నిఖలశ్రుతినిగదిత స్తోత్రముల నభి
నుతించి వెండియు॥ 164

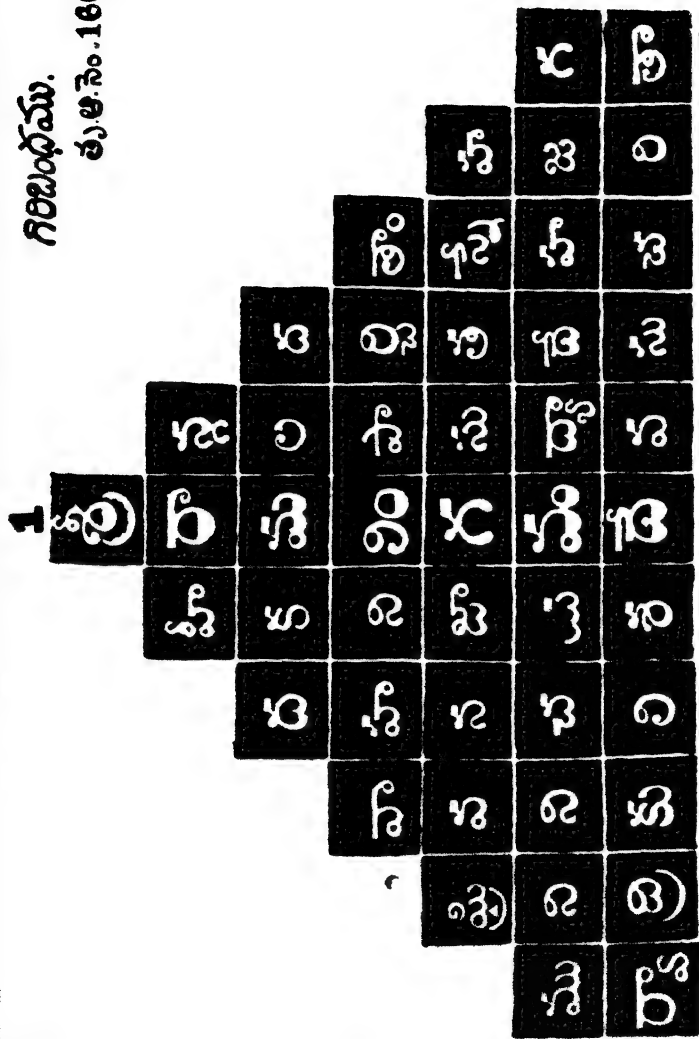
౪॥ కూటి నిశాధీశమోహి మునిస్తోమపాలీ మహాకృపాశాలి శరణు

సాంబా విపదాద్రిశంబా మధుద్విట్కలంబా మృతమరుత్కదంబ శరణు

గిరిబంధము.

పు.అ.సెం.166

166

దేవా భవాంబోధినావా విశుద్ధస్వభావా విషాంచితగ్రీవ శరణు
త్ర్యతా నతస్వర్గవృత్తా తురంగీకృతోఽతా మనోజాతశిక్ష శరణు
తే॥ యక్షపక్ష గణాధ్యక్ష మోక్షదక్ష దక్షనవశిక్ష రుద్రాక్షదామవక్ష
లక్షణవశక్షకాయ శీతశీతీధ్రకుషీజాతపతే విరూపాక్ష శరణు॥ 165

గి రి బ ం ధ ము.

క॥ శ్రీహీరాన్దద కమలదవానా నిలింపాట్టతాంఘ్రి వనజాగసుత
న్నేహ మునినిచయవంద్యా దేహజగర్వాద్వికులిత దేవసుచరితా॥ 166
వ॥ అనియిట్లభినందించిన బరమానందకందళిత మనోరవిండుండై చంద్ర
శేఖరుండిట్లనియె॥ 167

క॥ మీతపమున కస్మద్భవి ప్రితింగనె గోరికొనుడభిష్టంజేమో
యీతఱినిచ్చెద ననవుడు శేతులుముకుళించి భక్తిచే శూరుడను॥ 168

ఆ॥ ఈశ్వరేశ వేయునెనిమిది బ్రహ్మాండములకు దొరనుజేసి మోదమలర
నాదుయాజ్ఞ యిందునేదెసనైనను చెల్లియుండునట్లు సేయుమయ్య॥ 169

ఆ॥ మఱియునవధరింపు కఱకంత దుగ్ధసాగర తనూజనాయక ప్రముఖ సు
పర్వచక్రహరణ పారీణసాధనములును నాశరహితమును నొసంగు॥ 170

ఆ॥ ఇందుమకుట వేయునెనిమిది బ్రహ్మాండములను నాదు రాక పోకలకును
యెట్టివేళనైన నేవిఘ్నములులేక యుండునట్లువరములిండుదయను॥ 171

వ॥ అనివేడిన నప్పరమేశ్వరుండు॥ 172

సీ॥ అసురేంద్ర నీవు నన్నర్థించినవియెల్ల శేకూరు నింతియేకాక నీకు
జిష్టువిమానంబు సింహవాహనమబ్బు మఱియునీచే శేయుమారుతావ్ర
కుండసంభవులైన దండిసోకులు నూలువేలకోటులు భృత్యజాలమగుచు
గొలువ నీవిద్ధాత్రివెలయుదువనిపల్కి యంతనిల్వకను దివ్యాస్త్రసమితి
తే॥ పాశుపతమును నీకునీభ్రాతలకును నాయనుగ్రహమునగల్గునాగశాయి
మొదలుదివ్యులదోళకై కదనభూమి మిమ్మునోర్వంగజాలదుమిగుల తీవ్ర
మైననాశ క్తి యొక్కటి యవధిమీకు॥ 173

వ॥ కావున విచారించుకొని నూటయెనిమిది మహాయుగంబులి యష్టోత్తర
సహస్ర కమలజాండంబులేలుచు మహాసుఖంబున వర్తిల్లుడనివరంబులిచ్చి
యంతర్ధానుండయ్యె నయ్యెడ॥ 174

శా॥ ఆనందంబున శూరపద్మముఖ దైత్యగ్రామణిల్ జేలుచున్
నానా భల్ల కుతార కార్ముక కృపాణ ప్రాస పాశాంకుశా
స్త్రాసీకంబులు చాల్చి బొబ్బలిడి నాట్యంజాడు నైన్యంబులం
చా నెయ్యంబులువల్కి సంతసమునొందంజేసె శూరుండొగి॥ 175

క॥ వారలు వినయంజెనయంగ సారెకుఁ దన్మోగడవినుచు శంకరదత్త
స్ఫూర చతురంగజలముల కారసి సేనాధిపతుల నమరించివెనక॥ 176

ఉ॥ వారలఁగూడి తమ్ములనివారణఁ దోనడువంగఁ గశ్యపుం
జేరంగఁబోయి వందనముసేసి ముదంబున వేయు నెన్నిదో
నీరజజాండముల్ ప్రబలనేతృత నేల వరంబొసంగె నా
వీరసవప్రహృష్టుఁడయి విష్ణుశరుండనితెల్పి క్రమృత॥ 177

క॥ ఇకముంగలమేమొనరించుటకుఁ దగుపనులెవ్వయో దృఢంబుగఁజెపుమా
ప్రకటిత యోగధురంధర శకలీకృతమోహపాశ జటిలాధీశ॥ 178

ఆ॥ అనుడుగశ్యపుండు నాలోచనముసేసి యమరులార్తినొంద నొదురనుచు
నెడదనెఱిగి కొంతతడవు విచారించి శూరపద్మమోముజూచియనియె॥ 179

వ॥ మీరలిప్పుడ మీకువాచార్యుండగు భార్గవుఁ గానఁబొందని పలికినఁ
గశ్యపునిపిడుకొని వారలుమహాసురాగంబున సకలశాస్త్రార్థకోవిదుండగు
శుక్రసన్నిధికేగి వినముల్లె నమస్కరించి తమకృతార్థచరిత్రం
తామూలమువిన్నవించి మహాత్మా! కార్యకార్యముల విధముఁజెలియ
ననువగుబుద్ధిని బ్రసాదింపుఁడని వేడిన రజోవీరులనెల్లఁ జూచి కావ్యంఁడే
కాంతమునకు శూరునొక్కరుండీరి యతనితో నిట్లనియె॥ 180

— శుక్రకుడు కూకడకు హిలోపదేశము సేయుట. —

సీ॥ శివుఁడుమాయనుగూడి దివిమొదల్ పంచభూ
తములబుట్టించెడి సమయమునను

దనయంశమును బాలుగొని జీవభావాన

సంహననేంద్రియ సహితుడగుచు

సంచరించును విలాసత ఘటాకాశంబు

పాధి నూడిచిమహాభ్రంబునందుఁ

గలయువిధంబునఁ గాలత్రయంబు న

శింప నాజీవుండు శివుడగుఁజుమి

తే॥ కాన దుష్కృతసుకృతముల్ కల్లలట్లు

తత్వచింతను మోక్షబంధములుమిధ్య

యగుట నిను శివునకభిన్నుగ గుఱుతెఱిగి

దుఃఖమునువీడి హర్యజాదులఁ ద్యజించి॥

181

తే॥ హృన్నభోమధ్యగతుడగు నీశుమదిని

నాశ్రయించి పురందరాద్యఖల దేవ

వరులభయపెట్టి వారి నివాసములను

నిచ్చ నినుఁగొల్పు దనుజులకిచ్చి హెచ్చి॥

182

ప॥ వంచనప్రద్యేషణ చౌర్యమారణాది ఘోరకార్యంబుల నాదిత్యులవేధించు

చుండుము॥

183

క॥ నీవిటు చేయవయేనిక దేవాదులయందొకఁడు గణింపఁడునిన్నుక

నీవేధోండపువార్తలు నేవేళనుదెలిసికొనుము హితచారులచేక॥

184

కా॥ భ్రాతల్ మిక్కిలినమ్ములై కొలువ, నీబ్రహ్మాండమధ్యంబునక

వీతత్రాసుడవై వసించి జలధి ద్వీపప్రమాణంబులుక

భూతశ్రేణులవార్త సర్వనలినోద్భూతాండ విస్తారముం

జేతోపీధిఁదలంపుమంచని మఱిం తెప్పంగనుద్యుక్తుడై॥

185

ప॥ శుక్రకుం డఖలలోక ఓశిపరిమాణంబులాదిగా బోధింప వలయునన్నింటి

నిం దెలిపిపుత్తెంచిన భూరపద్మాసురుం డమ్మహానుభావునకెఱిగి

యచ్చోటుబాసిపోవఁ బ్రయత్నించి॥

186

ఉ॥ కోటిరవిప్రకాశమును గోటితురంగము సంయుతంబును
హోటకరత్నచిత్రము నత్యధికధ్వజశోభితంబును
బాటితకుంభిపీఠరుచి బంధురమవ్యయమీశదత్తమై
పాటిలవ్యోమ యాసమును బ్రౌఢిమనెక్కినుకూరపద్మండు॥ 187

చ॥ అయుతహయాస్వితంబు మణిహోటకనిర్మితమౌరధంబునై
రయముననెక్కి దారకుడు రాక్షసులందరు స్వందనంబుల
హయముల రాసభంబుల మహాంగముల ద్విరదంబుల మహా
ప్రియమ నెక్కి యొప్పి రతిభీకర బాణకృపాణపాణులై ॥ 188

మ॥ అంత నగణితప్రభావిరాజితంబును శత్రుభీకరంబును మహనీయంబును
నగు నొక్కరథంబు సింహవక్త్రుండధిరోహించె నిట్లు సకలవాసవవాహినీ
సమేతుండయి తమ్ములుందానుసు మూడుకోట్లయోజనంబుల పుడమి
నెడమీకనడచి కూరపద్మండు దిగ్విజయాపేక్ష నలకాపురంబునకరిగి
విక్రమించి తారకుంగలిసి తన్నగరముఁ గొల్లవెట్టునయంబున॥ 189

—• కూరపద్మండు దిగ్విజయము నేయుట —

ఉ॥ చారులదెల్పఁగాదెలిసి చాలభయంపడి కిన్నరేంద్రుండు
బీరముడించి వచ్చి కృపలెంచి హినుండని నన్నుఁబ్రోవుఁడో
కూరపరేష్మహార యనుచు వినుతించి కడాసిసాములు
జీరలుఁ గాన్కగానొసఁగి చేరె దదాజ్ఞ నతండువీడునా॥ 190

అ॥ అవలనన్నిశాటు లచ్చోటుఁగదలి యీశానదెగ్గయంబు సలుపనరిగి
భవునిలాంఛనములఁబరికించిమన్నించఁదగినవారటంచు దలఁచిమిగిడి॥ 191

చ॥ ప్రణతబలంబుతోడ ననురావతికేగి పురంబుదోపు ద
డణమునజేసి కల్పమహిజంబులఁ గూల్చుచునున్నయంతలో
గణనయొనర్చఁగా నలవిగాని భయంబునఁబాతె మింటికే
రణమునకోహటించి సురరాజు మహార్తి మయూరవాహనా॥ 172

మ॥ ఇక్కైవడి నారక్కసులుక్కుమీటి పావకుండలపడిరండు దారకా
సురుడువిజృంభించి వైశ్వానరువశ్యుంగాజేసి కృతాంతాది తక్కినదిక్కు

తులనోర్చి రసాతలముసాధించి భూలోకంబున సముద్రద్వీపంబుల నన్నింటినిఁజించుచుఁ జాలమున్నీరు దరియనరిగి యందు యోగనిద్రాఠినుండి యిందిరోర్వీపురంధ్రులు మేలుకొలుప నలుకగదిరి యేతెంచు నారాయణునితోఁ బోరునప్పు డమృహాత్ము నిర్వక్రవిక్రమంబగు చక్రమత్తారకుని కంఠంబునఁదాఁకి మొక్కవోయి నిష్క్రంబుక్రియనిలిచినఁ గాంచి కాంచనవస్తువుండు సంచలించి మగంటిమిడించి యతనిసమీపించి యుట్లనియె॥ 193

ఉ॥ దానవరాజ బాహుబల దర్పసమగ్రుఁడవైన నీపయిం బూనిరణంబొనర్చ నహిభూషుండుదక్క జగంబునందు నే వానితరంబగు వివిధభంగుల నేనినుధిక్కరించితిం గాన సహించి నెయ్యమునఁ గన్గొనుఁడాత్మను నీసడింపక॥ 194

ఉ త్సాహ.

అని విసముఁడగుచుఁబలుకు హరినివిడిచి యగ్రజం గనఁగనేగి మ్రొక్కనతఁడు గారవించి యంతటం దనుజబలము గొల్పినడువ దర్పముప్పల్లిగాఁ జనిరిచూడఁ జక్రవాళ కైలవిస్మయంబుల॥ 195

అ॥ అవలదానిఁబాసి దివిజలోకముసొరఁ దెలిసి శచినిఁగూడి దేవవిభుండు భీతిపడివడంకి పికరూపమున నభః పదవినుటుక నమరపటలిజెగడి॥ 196

ఉ॥ నాకమువాసిపోఁగడఁగు టారసి మార్గమునాఁగి పోవఁగా నీక నిశాచరుల్ చలమునెక్కిన వేల్పులనెల్లఁబట్టుచుఁ భీకరభంగిఁగొట్టి చెరజెట్టి పదంపడియవ్వల మహా స్లోకముసేరి యందు మునిలోకములిచ్చిన పూజలందుచు॥ 197

ప॥ అచ్చోటువాసి కూరపద్మాది దనుజత్రయంబు జనలోక తపోలోకంబు లతిక్రమించి సత్యలోకముసేరంబోవ హిరణ్యగర్భుండు నవప్రహ్మలతోఁ జనుదెంచి కూరుంగని సవినయంబుగా నిట్లనియె॥ 198

ఉ॥ నీకుఁబితామహుండ రజనీచరశేఖర నేనునిత్యము
 నీకుశుభంబుగల్గ మదినిం దలపోయుచునుండ నేటికి
 నాకడ కేగుదెంచుకతనన్ ముదమయ్యె ననేక శస్త్రముల్
 నీకును నీదుతమ్ములకు నెయ్యముమీఱునొసంగుదున్ మఱిన్॥ 199

తే॥ కై కొనుండితు రథమును గమలజాః
 మును నటంచించి శూరుచే ననుమతిగొని
 చనీయెనజుడంత వై కుంతమునకునడిచి
 హరినిలోఁజేసికొని దై త్యులచొటుగదలి॥ 200

— శూరిమృదు గైలాసమునకు బోవుట. —

క॥ అనుజులతోఁజని దవ్వలఁగనియె నసంఖ్యాత ప్రమథగణ వాసంబున్
 మునిజల్ప విలాసంబున్ ఘనపాపసాగసమైన కైలాసంబున్॥ 201

క॥ కాంచినమస్కారము లొనరించి కృతాంజలినిబూని రిపునాశనకా
 ర్యాంచితులగు తన సేనల నించుక సేవచటనిల్పి హితమతియగుచున్॥ 202

కా॥ తానునోదరులు గపాలిచరణధ్యానంబు బల్పాఱుఁ జే
 తోనందబునఁజేయుచున్ సురనికాయ్యాసన్నుడై నందినిన్
 నానాస్తోత్రములఁభజించి నిలువన్ సక్తంచరా యీడకున్
 రానేకార్యమటంచతండనఁ బురారాతింగనన్వచ్చితిన్॥ 203

క॥ కరుణింపుడమచు వేడిన బరికించి శిలాదసుతుఁడు బకుపతికసురే
 శ్వరుగోరికవినిపింపఁగ నరిగెఁశుద్ధాంతమునకునార్ద్రహృదయుడై॥ 204

అ॥ ఇట్టులరిగి నందకేశ్వరుడభవునకెలమిఁదెల్పి యతనిసెలవువడసి
 శూరపద్ముఁ దదనుజులనుదోడ్కొనిపోయి లేలిహాసవలయుమ్రోలనిలిపె॥

వ॥ అట్టిసమయంబున శూరపద్మాసురుం డనుజసహితంబుగా నీశ్వరు సంద
 ర్శించి సాష్టాంగదండప్రణామంబులొనరించి లేచి మహావినయంబునఁ
 బ్రాంజలియె॥ 205

య మ క ము.

సీ॥ రజతాద్రిగృహ మహారజతాద్రికోదండ వీనవాహనకాండ తేనమోస్తు
ఫాలలోచన ద్విడ్విఫాల లోచనకర్ణ దివ్యపాలంక్రియా తేనమోస్తు
శంకర పంకనాశంకర పంకజాసీనకరోటిభృ తేనమోస్తు
కాలకంఠర కాలకాల కంఠరవాహ దివిజపూజితపాద తేనమోస్తు

తే॥ మీనకేతనమదభంగ తేనమోస్తు ద్విరదచర్యమయాంబర తేనమోస్తు
మౌనిమానససంచార తేనమోస్తు దేవదేవమహాదేవ తేనమోస్తు॥ 207

మ॥ అనిస్తోత్రించి శుభంబుగూరుపుము నిత్యంబంచుఁ బ్రార్థింపఁగా
విని నందీశ్వరుఁగాంచి శూరుడెన విశ్వేశుండుగేల్పాపి యి
మ్మనుజాశీంద్రుఁడు నాకుభక్తుఁడని ముమ్మాఱ్ఱపుబోధించె న
ద్గినిజంబేకద మంచిభక్తుడయినకా దేవుండుమోదింపఁడే॥ 208

ఉ॥ వెండియుశంకరుండనియె వీనికినేమునుపించినట్టి బ్ర
హ్మాండములంగనుగొనుచు నచ్చటనచ్చట స్వాధికార్లఁ గా
పుండవిధించి సర్వవిభవుండయి యీతఁడు నీయజాండమం
దుండెడుగాకయంచనిన నూఁకొని నందివచించెశూరుఁడో॥ 209

చ॥ అసురకులేంద్ర భూతవిభునానతి నౌదలఁచాల్చియేఁగుమీ
మసలుటనక్కియన్నఁ బలుమాటునుతించి శివుండొలంగి సు
తసముచ నందికేసునకు దండముపెట్టి సగర్భ్యులండఁచా
నసమునశూరుండపు గలయంజనె సేనలఁ గుక్కుటధ్వజా॥ 210

- శూరుడృఢుడే నేము నెనిమిది బ్రహ్మాండములను పాపించి స్వాధికారమందుంచి కొనుట -

వ॥ ఇట్లనుజ దనుజవాహినీ సహితుండయి ఖండవరకు దత్తాజాండంబు
లీక్షింపఁ జనువేళఁ దదీయాండఁ భిత్తి ద్వారరక్షక దుద్రగణ సహస్రంబా
శూరపద్మునిఁజూచి శివభృత్యులగుట శంకరాజ్ఞావిధంబున భిత్తి ద్వారంబు
విడచి దవ్వేగ నతండు దద్వార పాలనమునకై స్వీయులగువారిఁ
గొందఱు నచ్చొటనుండనియమించి॥ 211

- క॥ ఇతరాండ భిత్తిమార్గస్థిమలట్టులె చెలంగ నైజసేనల నాయా
 ఓతినిలిపి యచ్చటచ్చట ధృతిరాజిల శాత్రవులవధించి ప్రభుతచే॥ 212
- వ॥ సమస్తభోగములనుభవించి వేయునేనిమిదియగు బ్రహ్మాండములక్రియ
 నిజాధికారుల నధిపతులజేసి విక్రమోపేతుడై శూరుండిశ్వరాజ్ఞను
 దలంచి తత్తడణంబు తొలినలునగుడ్డున కేతెంచునప్పుడు॥ 213
- తే॥ శూరుగన ననుచేందుడు శుక్రుగూడు
 గొని యెదుర్కొని మును రణమోడి సురలు
 దన్ను మార్కొన్న విధమును దనదు కీర్తి
 హానియును దన మాతామహత్వసరణి॥ 214
- మ॥ కవిచే సర్వముదెల్పఁజేయ ననురాగంబూని నానావిధ
 స్తవముల్ సేసి విసీతి వారిరువురక సంతోషమొందించి తా
 నవలీల నిఖిలాకలంగెలుచు వృత్తాంతంబు విన్పించుచు
 భువిజేరెం దనతాతకావ్యుడు బలంబుల్ వెంటరా శూరుఁడు॥ 215
- క॥ అత్తటి సురలత్యామర వృత్తిని బురుహూతుఁగూడి విష్ణునికడకు
 మొత్తములై చనిరిపుల మహత్తరజాధిపను దెల్ప హరి హరిహాయుతో॥
 చ॥ విను మనమీ దత్తిప్రభవపీరుని గెల్వఁదలంపుగల్గి చే
 సిసబలుయత్నముల్ ఫలముజెందఁపు దఱుఁడొనర్పు నధ్వరం
 బున హవిరంశముల్ భుజగభూషణు దవ్వొనరించి ముక భుజిం
 చిన ఘనవాసముల్ గుడువఁజేసె సూరుండది రిత్తవోవునే॥ 217
- అ॥ మీరలింక స్వాధికారంబులకు నానవడ వలదని దేవపతితోడ
 కూరపద్మచేతఁజేరి నీదయచేత సౌఖ్యముంటననుచు శారయనుఁడు॥ 218
- * విష్ణువు కూరపద్మమకు శోడశకోటి యిందలు దేవతలొగలిన నధిపతియై—
- అ॥ కనులుమూడు నీలకంఠంబులోస్పారి ఘనులుద్రుడు లేమికతన సురల
 గలిసియున్న వారొ తెలియఁజేయుమటన్న బలికెఁజక్రికూరపద్మఁబాచి
 సీ దైత్యంద్రమున్న పితామహుండొకనాడు
 ముకంటిమాయా విమోహితుఁడయి

దురహంకృతిని జరాచరస్పృష్టిపాలన

దతుండనేనని తలఁపనపుడె

స్పృష్టింపలేక నిశ్చేష్ట స్పృష్టిస్థితి

సంక్షయానుగ్రహో చ్ఛాదనముల

కాదికారణుశంభు నతిదుష్టబుద్ధిచే

మరచిపోయినదోష మహిమగాదె

తే॥ మొదటికినిమోసమయ్యెనం చెదనెఱింగి

స్వీయభూమధ్యమున దృష్టిజేర్చి గగన

మధ్యగుండగు బరమేశు మహితభక్తి

ధ్యానమొనరించుచుండె దన్మయుఁడునగుచు॥

220

వ॥ అంతః గతిపయవాసరంబులకా శిశికంతుప్రేరణ విరించిఫాలంబున

నేకాదశరుద్రులుజనించి ప్రసన్నాననులై మ్రోలినిలువ వారలంగాంచి

చతుర్ముఖుండు విప్రముడై నమస్కరించి వివిధస్తుతుల నలిరించి యా

గతమునకుఁ గారణంబగు వారలు మృత్యుంజయుశాసనంబుచే జగ

త్ప్రజనంబుసేయ నేతెంచితిమన మోదించి శశానందుం డందులకొడం

బడియె నప్పుడ య్యేకాదశరుద్రులు రుద్రసారూప్యలగు వారి నేకాదశ

కోటిరుద్రులఁ గలిగించినఁ జూచి తమ్మిచూలి వారలకిట్లనియె॥

221

క॥ విరమింపుఁడు మీస్మజనము గరుణా నేనన్యస్పృష్టిగావించెద నం

దు రజతభూమిధరమున కరిగెందోడుకొనివారి హరుదర్శింపఁ॥

222

క॥ ఈరీతినరిగి నగరద్వారమున శిలాదసుతుని దర్శించి మనో

జారిని గనఁజేయుటకై సారెకు బ్రార్థింప నతడు జయ్యనవారిఁ॥

223

క॥ మన్ననఁదోడ్కొని శంకరుసన్నిధిజేర్చి విరించి సాష్టాంగంబుల్

హృన్నతిసమలఁ జేయుచు సన్నతులొనరించి నిలువ శంఖుండనియెఁ॥

వ॥ వాణిఁగా! ఇచ్చోటికెందులకై వచ్చితివనిన భయాకులాశ్మృడయి చతు

రాసుంబిట్లును నేనున్మదంబున గర్వించుటంజేసి యియ్యేకాదశరుద్రుల

రుదెంచి పదునొకొండుకోట్లు రుద్రులజనింపఁజేసిరని వినయభయ

భక్తులతో విన్నవించిన నాలించి శూలపాణిమన్నించి యాదరపురస్కృత
తంబుగా నిట్లనియె॥ 225

॥ నేడాది గర్వంబువీడి నాయానతిచే విష్ణుపంబుల సృష్టిసేయు
చాదిత్యసం కాశులను దుద్రకోటుల ద్రిదశులతోఁజేర్చ నిదిమొదలుగ
నదితినందసులు ముప్పదిమూడుకోట్లనఁ జాటంగఁబడి భూరిసత్పులగుదు
రనిపల్కి లోకేశు జనుమని యవల నే కాదశదుద్రులఁ గరుణదనర
తే॥ స్వస్థలంబులకనుపుండు వాక్ప్రియుండు
శివునిగొనియాడి చని నిజస్థితినిగనియె
ననుడునుప్పొంగి శూరుండు దనుజగురుని
ప్రేరణను విశ్వకర్మరావించి యనియె॥ 226

—● కూకపద్మడు విశ్వకర్మచే వీరమాహేంద్రాదిపురముల నిర్మింపజేయుట. ●—

॥ దక్షిణసముద్రమధ్యంబున నతిరమణీయంబుగా నెనుబదియోజనంబుల
విరివియును శతయోజనవిస్తీర్ణ వీధి విలసితంబునుగా నొక్కమహాపుట
భేదసంబును దానికప్పదిక్కుల నెనిమిదిపురములును లవణాంబురాశ్య
త్తర దిగ్భాగంబున నొక్కనగరమును మేరుగిరిదక్షిణంబున బరంబొక్క
టియు హేమకూటాచలప్రాంతమునఁ బత్తనంబొందును సముద్రద్వీప
సప్తక మధ్యభాగంబుల నొక్కొక్కప్రాంతమును గల్పింపుమనిన నతండు
వల్లెయని తద్వాక్యంబుచొప్పునఁ బరంబులనిర్మించి క్రమంబుగా వీర
మాహేంద్ర హైమాసుర వామదేవ లంకా నీల శ్వేతపద్మాసుర జంబూ
ద్వీప మాయానగరంబులనియెడి నామంబులిడి యప్పురంబుల శూరున
కుసమర్పించి సురశిల్పిచనిన యనంతరంబా యసురవల్లభుండు ముకుంద
శతానందేంద్రాది బృందారక సోదరసమేతుండయి వీరమాహేంద్రపురం
బుసొచ్చి దానిసౌందర్యమునకు మెచ్చుచుఁ దన్నగర మధ్యస్థలంబున
బహువిచిత్ర శిల్పకల్పనా చాతురిందనరారు నాత్మీయ గృహరాజమునఁ
బ్రవేశించి నిఖిలరాత్రించర సందోహంబు లానందింప విరించనదత్తమగు
మకుటంబుధరించి నవరత్నమయ సింహాసనాసీనుండయి కొలువుండె

నయ్యవసరంబున॥

227

— శూనపద్మడిఁద్రాదుల సీహోద్యోగంబులయందు నియమించుట. —

ఉ॥ శూరుఁడు నేనురమ్మనినచో జనుదెమ్మిపుడేగుమంచు దై

త్యారినబంచి యష్టమగిశాధిపునిం బదియొండుకోటుల

వీరులరుద్రులకా నిజనివేశములకాననంపి సంగర

క్రూరుల దమ్ములకానిలిపెఁ గూరిమిహో నియతస్థలంబులకా॥ 228

సీ॥ తరువాతవావ కాంతకులు వాఁకలశముల్ మిత్రచంద్రులుసితచ్చత్రములును

వృత్రాఁ పీటికాపేటికభృంగారు ఖడ్గంబునై బుతి గంధవహుఁడు

సురటియువ్యజనంబువరుణుండుధనపతిపూగభస్మికయునుబొలుపుమీఱు

దాలిచియుండ గంధర్వకిన్నరసిద్ధ గరుడవిద్యాధరుల్ గానములను

తే॥ బాడ రంభోర్వశీ ముఖాపురలుమిగుల

సర్వసంబులు సేయుచుండగ నగణ్య

రత్నమయసింహాపీఠి సామ్రాజ్య విభవ

మెసఁగ నాశీనుఁడై యుండె నసురవిభుడు॥ 229

శా॥ ఈలీలకొలుపుండి శూరుఁడు నిలింపేంద్రుం బ్రతీక్షించి నా

ప్రోలక మద్భటచోదితుండవయి యోన్ముందాల్చి నీవీమరు

త్పాళింగూడి కృషీఁఘటింపుమనుచుం బల్కెదయాహీనుఁడై

కాలంబేరికలంఘ్యమకపలుకు నిక్కంబేకదా యారయకా॥ 230

క॥ అనలునిగని నిన్నంటిన దనుజులలవమాత్రమేని దహియింపక నా

పనుపున నిప్పురి వండెడుఁబని సేయుచునుండుమనుచుఁ బలికెఁగతినుఁడై ।

క॥ యమునింగన్గొని మద్భటసముదయములనెల్ల నాదుశాసనమున నీ

పుమహాశాంతుఁడవగుచును గ్రమమునఁగాన్పింపుమనుచుఁ గట్టడచేసెకా॥

తే॥ నీటిఘ్రేషుడయనిజూచి దోహటవిభుఁడు

నాయనుజ్ఞ దొలంగకీనగరమందు

నంబువులఁజల్లుచుండుమం చనివిధించెఁ

తెడుగుదొరయైన యోగ్యులు వడరెక్కిందు॥ 231

ఉ॥ వాయువునంతఁగన్గొని సువాసనమించఁగవీచుచో నవ
శ్వాతుకణాలి ముగ్ధజలజాతుల చన్గవలందుఁజల్లుచుం
బాయకమత్పురిఁ భవనపంక్తులు శుభ్రమునొందునట్లుగాఁ
జేయుచునుండుమీవని వచించెఁ గఠోరముగా పడాననా॥

234

తే॥ నీయధీనంబులగు నవనిధులు భాగ
ములనొనర్చి మదీయభృత్యులకు వలయు
పగిది విత్తంబునిడుమని పనిచెఁగ్గిదు
గ్రూరకర్మున కెమరాడు వారలెవరు॥

235

మ॥ తరణిఁగన్గొని నీవు నాపనుపుచేతఁ మత్పుర ద్వారగో
పురసీమఁ వసియించి యాతపము నాపూఁబోండ్ల కత్యుష్ణమె
క్కరణింగల్గకయుండ వేడుటదొలంగఁజెట్టి నిత్యంబు పా
చ్చరికఁ వర్తిలుమంచుఁజెప్పె దితిభూ సంప్రమాదుమానందనా॥

36

తే॥ శశిఁగనినీవు నుభయపక్షములఁ బదియు
నాటుకళలొంది మామకీనాంగనా మ
నములు శంబరవై ర్యధీనంబులగుచు
నుండ నర్మోక్తులాడుచు నుండుమనియె॥

237

ఆ॥ దశతమాజ నవ విధాశృలతోఁగూడి ప్రతిదినంబు నాదుపట్టణమునఁ
దెల్పుచుండుమీవు దినశుద్ధియని నియమించె నదయుండై విరిచినపుడు॥

—♦ కూరాడమజుత్రయంబు వివాహమై సంశాసనము పడయును ♦—

మ॥ ఇట్లాశూరపద్ముండు శక్రాద్యనిమిషులతోఁ బనులుగొనుచు మహావైభ
వంబున సార్వభౌముండై యుండి సౌందర్యరాశియగు త్వష్టృతనూభవఁ
బద్మకోమలానామ కన్యామణిని బత్నింజేసికొని తదీయగర్భంబున భాను
కోప వహ్నివక్త్ర హిరణ్య వజ్రబాహులనీయెడి పుత్రుల నతిపరాక్రమ
వంతుల నలుపురబడసి పదంపడి రక్షస్పిదగంధర్వ విద్యాధర సురాసుర
నాగకన్యకల వరుసగా బరిణయించై వారలయం దధిక బలశౌర్యసహ
తులగు కుమారుల సహస్రత్రయంబుగాంచి నిజభ్రాతృయగు తారకుని

గోటిదై త్యసై న్యంబుతో మాయాపట్టణంబున కధిపునిఁజేసి సింహవక్త్రున
కొక కోటిసైన్యంబు జతగావించి యసురాఖ్యనగరమున కభిషిక్తుఁగా
నొనరించిన॥ 239

తే॥ వాఁడుదత్పురినుండి వై వస్వతాత్మ
జాతయైన విభీతి కాఖ్యాతసతినఁ
బెట్టియై దానియ్యందునఁ బ్రియతనూజుఁ
గనియెనొకని మహాశూరుఁడనెడువాని॥ 240

ప॥ మఱియు సింహవక్త్రుఁడు గొందఱు నిందుముఖులఁబొంది వారియం
దమితబలసంపన్నులగు కొడుకుల నూర్చురంబడనఁ దదనంతరంబున॥

క॥ మాయాపురిఁ దారకదై తేయుండుండియు జతుర్థ దిక్పాలసుతఁ
జాయగనేలెను గౌరీతోయజముఖ నధికవేడ్కతో శూరాజ్ఞుఁ॥ 242

అ॥ అసుశీలయందు నతిధర్మవర్తను సుగుణసహితుదివ్య సుందరాంగు
నధికశౌర్యరాశి నసురేంద్రుఁడన నొక్క సుతునిగాంచె దేవవితతిభగడ॥

ప॥ ఇవ్విధంబున సింహవక్త్రు తారకులు బరివారసహితులయి తమతమ
నగరంబులనుండిరంత॥ 244

సీ॥ ఏడుదీపులనేలు పోడిమిగల దైత్యబలముల రెండుకోటులనుబంచి
మఱియును సురలోక మర్త్యపాతాళలోకములనుపట్టోటియమరరిపుల
విడియించి తానుండు వీరమాహేంద్రపూ ర్యష్టదిక్పురముల హస్తవక్త్రు
హరిహోత్రి శార్దూల యాశీగవయముడు సప్తివక్త్రుల నష్టసంఖ్యఁగూర్చి

తే॥ రక్కసులు వేయు నెనీమిది యొక్కరొకరిఁ
గొలిచి నిలువంగనేమించి బలుపుగాను
లక్షదోహచరుల నిజాలయము రక్ష
సేయనుంచెను శూరుండు జిత్రగతుల॥ 245

ప॥ మఱియును బ్రాకారగోపుర ద్వారదేశంబుల నసమాన విక్రమోపేతు
లగు యాతుధానులనుంచి ధర్మగోపుఁడును శంఖపాలుండును దుర్ము

ఖుండును వక్త్రపాటుండును దుర్గుణుండును మర్మవిదుండును మహి
షుండు నమోఘుండుననువారి నెనమండ్రం బ్రధానులుగాఁ గైకొని
శూరపద్ముండు నిర్మిరోధియయి రాజ్యంబేలుచున్న యప్పుడు॥ 246

—• కూరుడించాడిదేవతల మత్స్యముఁదేనియోగించుట •—

అమరవిభుండు నాకులు మహర్షి సమాజము శూరపద్ముఁడే
సమయము నెద్దిపంచి నను సంఘటియింపుచు వానిపుత్రులు
రమణులు బంట్లు మంత్రు లనురాగమునొంద మెలంగుచుఁ విహం
గమపతిగన్న సర్పముల కై వడినుండిరి భీతచిత్తులై॥ 247

• అక్కాలంబున నొక్కనాఁడు దనుజాధ్యక్షుండు శ్రద్ధఁ సుధా
భుక్కాంతాదుల నెల్లరంగని ఝషంబుల్ దెండు శీఘ్రంబ మీ
రొక్కండై చని యంచు నాజ్ఞయిడ వారుల్లంబులం దుచ్చమా
యిక్కార్థం బెటుసేతుమంచును మహాప్రీ దుఃఖముల్ తాల్పుచుఁ॥

ప్ర థ్వి వృ త్త ము.

ప్రతివచనములు బల్క భయాన్వితహృదయులయి నీరధికిఁ
ద్రుతగతినరిగి దుఃఖముచే గతిచెడివరుణుఁ గాంచిధృతిఁ॥ 249

దనుజాదానతిచ్చ పనిదెల్పి విచ్చిన్న మొందకుండ మీలనొనరఁదెచ్చి
యిమ్మటన్నఁతాళి యెంతయు గాసిలి యెట్టకేలకెడద దిట్టపరచి॥ 250

తిమి నడమీన తిమింగిల ప్రముఖాండజ పటలిబట్టి రత్నాకర తీ
రమునంబెట్టుడువానిఁ యమువా సహజాతుఁడపుడు ననువులుతాపెఁ॥

వెండి యామత్స్యముల సూర్యుఁడెండఁజేయ

వాసవాదిసురల్ నాగపాళములను

గట్టలుగగట్టి తలలపైఁ బెట్టితెచ్చి

యొక్కవరి కూరుచెంగట నుంచుటయును॥ 252

వాఁడనురాగమొంది సురవల్లభముఖ్యుఁడొగాంచి మీరలి

జాడ నవారతంబును విసారములంగొనీతెచ్చి యిచ్చుచుఁ

నేడుమొదల్ చరింపుడని నిర్దయనాడిన దుఃఖశాశ్మలై
పోడిమిదక్కి వానినుడిపోల్కిని వర్తిలుచుండిరందఱు॥

253

తే॥ అనిన నూతునిగని శౌనకాదిమునులు

వీరిచారిశ్రమికనిల్పి వీరి చెలియ

లయిన యజముఖచర్య లేమయినఁజెప్ప

వైతివించాకఁ దెల్పుమం చడుగుటయును॥

254

ఆ శ్వా సాం త ము.

శా॥ ప్రాంచద్విష్టుపద స్పృగాతత చలద్భంగాపగా పద్మినీ

పాంచాల స్మయఘాసనాశన కనద్వాణప్రభూతాగ్ని ని

ట్నుంచారప్రకరాధిరా డ్యశశిరస్సంహారపారీణ దోః

పంచాస్య ప్రభమానశౌర్య భృగుజ ప్రావృట్పయోదానిలా॥

255

ఉ పే ం ద్ర వ జ్ర ము.

క్షమాసుతాస్వాంత లసత్సరోరు ట్సుమంధయా కల్పక శుభ్రఘృష్టి

ర్హిమ స్మరారి త్రిదివేభ హర్యక్ష మౌక్తిక ద్యోత విశాలకీర్తి॥

256

మాళికాచతుర్విధకందము.

క॥ శ్రీగోపావన భవహర భోగా పావనినుతపద మునిగణభయ వా

ర్యా గోపావనతాంఘ్రియుగా గోపావనజదృశ యుగళగురుప్రతిభా॥

పై పద్యములోని పద్యములు.

క॥ గోపావన భవహర భోగా పావనినుతపద మునిగణభయవార్యా

గోపావనతాంఘ్రియుగా గోపావనజదృశయుగళ గురుప్రతిభాశ్రీ॥ 1

క॥ పావన భవహర భోగా పావనినుతపద మునిగణభయవార్యా గో

పావనతాంఘ్రియుగా గోపావనజదృశయుగళ గురుప్రతిభాశ్రీగో॥ 2

క॥ వనభవహరభోగా పావనినుతపదమునిగణ భయవార్యా గోపా

వనతాంఘ్రియుగా గోపావనజదృశయుగళ గురుప్రతిభా శ్రీగోపా॥ 3

మాలినీవృత్తము.

జలజదళనిభాతా సాధులోకేంద్రవృతా

ఖలజనమదళితా గౌతమీశాపమోతా

విలసితవృథువతా వీరవర్యప్రతీత్యా

కలుషహరణదతా గ్రావచారీశపతా॥

258

గ ద్య ము.

ఇదిశ్రీరఘునందన చరణారవిందవందన మరున్నందన నిరతిశయకరుణా
కటాక్ష విజాసంభావిత చమర్ద్విధానూన కవితాప్రసూరిత వసుధరా
రమణ సభాప్రకాశిత విద్వన్నికాయ రుక్మాంగద నలచిత్రాభిష యక్ష
గానద్వయ మనఃప్రబోధ రామచంద్రప్రభు ధీనిధీనామక శతగ్రంథిత్రయ
మదాలసాభిధానైక నాటక పుష్పగిరిపీఠాధిపత్య జగద్గురు శ్రీమదభిన
వోద్గండ విద్యాశంకర భారతీస్వామి చాతుర్మాస్యదీక్షా గద్వాలసంస్థా
నాధీశ్వర వంశవృక్షవర్ధన ప్రబంధనిర్మాణచాతురీవిరాజిత భారద్వాజస
గోత్ర పవిత్ర భట్టరాజవంశ షీరసాగర రాకానిశాకశత్ర రామదాస
పౌత్ర సంజీవరాజసత్పుత్ర కొడవలూరి రామచంద్రరాజ నామధేయ
కవివర్య ప్రణీతంబయిన శ్రీస్కాందపురాణాంతర్గత శంకరసంహితాభి
నివేశ మహాసేనోదయంబను మహాప్రబంధమునందుఁ దృతీయా
శ్వాసము॥

259

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రాక్షరము

మ హా సే నో ద య ము.

(పద్యకావ్యము.)

— చ తు ర్థా శ్వా స ము. —

మద్దివ్యమునీంద్ర

స్తోమాపచిత ప్రళిద్ధ సుకుమారపదా

సామజరిపు సమవిక్రమ

ధామా వై దేహికామ దశరథరామా॥

1

తే॥ అవధరింపుము శుకశౌనకాది తాపసులకు సర్వకథారథ సూతుడైన

సూతుడనియెనుమందాకినీతరంగ ప్రబలఘోషానుకారివాక్పటిమతోడ॥

— అజముఖి దూర్వాసుని బలవంతుగా భోగించుట —

సీ॥ మునులార వినుఁ డజముఖియొకచోనుండ

కతికామవశమున నఖిలలోక

ములఁ జరించుచు ద్విజుల్ మునులు సురాసుకుల్

సరులు గంధర్వులనకను మఱియు

రూపవంతులు బుధుల్ రూపహీనులు వృద్ధు

లని లెక్కయిడక సహస్రసంఖ్య

పురుషుల బలవంతుముగబట్టి నిరతంబు

భోగించుచును నిట్టులాగయాళి

తే॥ కనులకగపడ్డ సౌందర్య కలితలైన ప్రాథలను ముగ్ధలను బల్మి బట్టితెచ్చి

తనదు తోఁబుట్టువులకిచ్చుఁ దాపసాళి భవనపంక్తుల దుశ్చేష్ట భంగపరచు॥

ప॥ వెండియు నాచందరక్కసి భయంకర కృత్యంబు లఖండముగా నాచ

రించుచు నైవరిణియై సంచరించుచుండ నొక్కనాఁడు॥

4

అం త్య ప్రా స ము.

- ౧॥ కనియెన్ మార్గమునన్ మహానియమయోగాభ్యాసు నత్యంతపా
పనిరాసున్ భసితానులేపనతనూభాసున్ సదారణ్యదే
శనివాసున్ భగవత్పదాబ్జ భజనాంచన్మానసోల్లాసు శో
భనహాసున్ హరిదాజిన ప్రకట శుంభద్వాసు దూర్వాసునిన్॥ 5
- ॥ చూచియతనికనియె సుతులనుబడయఁగాఁ గోరి నీదురాక గోరియుంటి
నతనుకేళినన్ను నలరింపఁదగునన్న నెడదజడిసినుడివెఁ బడఁతికపుడు॥ 6
- ॥ ఓసిదురాత్మురాల తెరువుంబడినేఁగెడు నన్ను గాముకే
శీ సరసంబులందనుప తెమ్మనిపత్కితివే నరణ్యసం
వాసినశక్తుడన్ ముసలివాడనుగావున నీయభీష్ణితం
జేసమకూర్పఁజాల వరియింపుము నీసరిరూపయావనున్॥ 7
- ॥ అన నలదుష్టదానవి రయంబునలై బడి హానివద్యునిన్
వెనుకకునూకి వాతెఱును వేమఱునొక్కుచుఁ జాటుచోటులన్
గనుచు బలాత్కృతిన్ బిగువుఁగొఁగిఁటనుంచి విరుద్ధమైన రీ
తి నెఱయఁజేసెఁబో యుపరతిన్ దురితంబనుటల్ దలంపకన్॥ 8
- ఇల్వల వాతాపుల జననము.

వారలిద్దఱ రతివేగవశత నిల్వలుండు వాతాపియనఁగ నుద్బంధబలులు
దల్లిదండ్రులఁబోలిన దనుజు లుదయమై భవత్తపమిమ్మని యసిరిగురుని॥
ఇట్లు దుష్టవర్తనులై యడిగిన దూర్వాసుండుఁ జండకోవుఁడై తులువ
లగుమీరు దహాదానంబునకు యోగ్యులుగారని యవమానించిర నాయి
ల్వలవాతాపులుగనలి జనకుని హింసింపఁగడంగిన నెఱింగి యతండు
మీరలీకరణి బ్రాహ్మణాపకృతి నొనరింపుచుఁ దనువు విడువగలవారని
కనికరమడఁచి వారలశపియించి యధేచ్ఛంజనియె నంత॥ 10

అన్నిశాచరు లిద్దఱభివృద్ధిగాఁగోరి యోజించియజుగూర్చియురుతపంబు
సతినిష్ఠతో నవేకాబ్దముల్ సేసియు వరదుఁడుగామి భీకరపు వీర

- యాగమారంభించి యశిభక్తి నిల్వలవాతాపు లాశ్మీయ వపురవయవ
ములఁ గోసి శిఖవేల్వ జలజాసనుం డిచ్చమెచ్చి చెచ్చెరవచ్చి ముచ్చలెచ్చ
- ఆ॥ నిచ్చలిత్తువత్స మచ్చికవాక్రుచ్చు మనిన నిల్వలుండు నజునిజూచి
కల్లమేకరూపు గాంచి వాతాపి నేబిలువఁ దొల్లిటట్ల చెలఁగుటిమ్ము 11
- ♦ ఇల్వలవాతాత్మలు సైత్యక నెడనున ననేక బ్రాహ్మణవధనేయుట. ♦—
- క॥ అనియడిగిన నట్లగునని వనజాసనుఁడగు ముదమువడి మాతులుఁడై
తనరిన భూరునకక్కథ వినిపించి తదాజ్ఞానొంది వెడలిరివారల్ 12
- వ॥ ఇట్లు దుష్టాత్ములై భూసురవ్యధయందు మనంబుజొనిపి॥ 13
- సీ॥ కుటక దేశమునందుగురుతరాటవిసొక్క నిలయమేర్పరచియిల్వలుఁడుప్రిప్ర
వేషుడై యిట్టటు విహరించుచున్నంత నాత్రోవ మునుతెవ్వ రై నఁబోవఁ
జాపియిల్వలుఁడప్టుబఱ తెంచిబహుభక్తి నర్హ్యపాద్యములిచ్చియాదరమున
బుష్మలారనేడు నాగ్మహమునఁబై తృకం బొనకూడె నిద్దిసుదినముగాన
తే॥ నిటకువేంచేసితిరి మీర లేను ధన్యతముఁడనై తిని యిచటభూతలముబుణ్ణ
భాజనంబయ్యె నని తీయపలుకులాడి ముచ్చమోసానవారలఁడెచ్చినిలిపి॥
- క॥ మహితాత్ములార నాయీగ్మహమందు నిమగ్తఁడనుబు గేవలకృపతో
వహించినన్ను దురీతాపహుగా నొనరింపుఁడనుచు బలికి రయమునక॥
- ఆ॥ పర్లగ్మహమువెడలి పజ్జఁబచ్చికపట్ల మేషరూపమొంది మెలగుచున్న
పాపవర్తనుండు వాతాపిలిల్లి మైదటిగి వండి వారి కెఱచిపెట్టి॥ 16
- ఆ॥ పూర్తిడన్న వెనుక ధూర్తుఁడొయిల్వలుఁ డింటిబయలనిల్చి యిందురమ్మ
టుంచు ననుజుబిల్వఁ గొంచక వాతాపి వారిగర్భములను వ్రచ్చివెడలు॥ 17
- వ॥ ఇట్లువెడలి యుదరదశంబునఁ బంచతనొందు తాపసుల నన్నయుం
దమ్ముఁడును గడుపారగుడుచుచు నీవడువున ననుచిసంబతికాంక్ష నశేష
బుషిసంఘంబులఁ బితృకార్యంబనిబతిమాలి తెచ్చి మృశులం జేయుదురిది
యజముఖవృత్తాంతం బింక కూరపమ్మ వర్తనంబువినుఁడు॥ 18
- శా॥ కూరుండింద్ర విమానమెక్కి భువనస్తోమంబు వీక్షింపగాఁ
వారంబొక్కట నాగవిప్లవము భవ్యశ్రీలఁ గీర్తించుచుక॥

- జేరంబోయి దినార్థమందచట సుస్తేమంబుతో నిల్చుచున్
సారప్రజ్ఞ నిశీధకాలమునకాస్థన్ వచ్చుబో ప్రోలికిన్ 19
- ఉ॥ ఈక్రియబూని లోకములనెల్ల జరించుచు నబ్జజాండముల్
భీకరశాస్తి నేలు చగభేదికుటుంబిని యంగసౌష్ఠవ
శ్రీ కడునాలకించి తమిఁజెంది మనోజునిబారిఁజిక్కి ప
ల్పోకలమెచ్చి మించువలపున్ వెలిసేయక డాచి సూతుతోన్ 20
- ♦ శూరపద్ముడు శచినిబట్టి తెచ్చుటకు సూతుని బంపుట —♦
- క॥ నవకోటి దనుజకాంతలఁ దవిలిరథంబెక్కి వేగందరలి మహేంద్రున్
తవతవదొఱంగి కట్టయు నవలనిటకుదెమ్ము శచిని ననుటయు వాడున్ 21
- వ॥ అమరావతిఁ బ్రవేశించిన॥ 22
- ఉ॥ శూరుఁడనుజ్ఞ సేయుగతి సూతుఁడు వచ్చుటయెల్ల మున్నె గో
త్రారి యెఱింగిడాఁగెను భయంపడి కామినితోడనవ్వలం
గ్రూరలు దుష్టవర్తనలు గుచ్చితలైన నిశాటభామినుల్
గోరినయట్లు నాకపురిఁ గొల్లనువెట్టిరి సింహగర్జనన్ 23
- బ॥ అంతటనుడుగక యమరభృత్యులబట్టి వేధింప మిక్కిలి వెఱపుఁచాల్చి
యేమెఱుంగముమీరలేఁచునడివినియెందుడాఁగెనొయింద్రుడింతిఁగూడి
మమ్మేలతన్నెద రిమ్మాడ్కిదయలేక ననిసూతుతో వారలనుడు మరలి
శూరునిముంగలఁ జేరి మ్రొక్కివినితి జరుగువార్తచుదెల్పి జరిగెనవఁడు
తే॥ నంత నిజచారులనుజీరి యధికపూనిక్కిబంచబాణుఁడుబ్రేరేపఁ బాపమనక
బాకశాసను నాతనిపత్ని శచిని రోయఁబంచెను శూరుండు వేయుగతుల 24
- బ॥ అప్పుడు నాకముందొలఁగె నబ్జనివాసిని యింద్రుడింతిఁ
దెప్పరమైనభీతి దనతేజముడాచి మఱుంగునెడ్డనో
తెప్పగిదిం గనంబడమి నేడ్చిజయంతుఁడు బిన్నతంద్రయై
యొప్పు సముద్రశాయికడ నుండెను నెమ్మది కొంతయూరటన్ 25
- కీ॥ అనుడు శుకశౌనకాది సంయములు సూతుఁ
గాంచి పురుహూతసూతి యేకారణమున.

నలిననాభునికడనుండెఁ దెలుపుమనిన

బలికెనాతఁడు మృదువచోభంగిమెఱసి॥

26

ఉ॥ మున్నసురాళిబాధ భయముంగని నైజనివాసభూమికిఁ

వెన్నుఁడు సేరబోవగను వేల్పులతోఁ బురుహూతుఁడేడకో

చన్ని జయఁతుఁడప్పుడతి సంభ్రముడై పినతండ్రియౌ హరిం

గ్రన్ననసేరి యచ్చట సురద్విషులండమినుండె సౌఖ్యతఁ॥

27

క॥ కాపన వాసవిగానఁ దైవతవారములువోయి దైన్యంబడరఁ

దేవినిగొని నీగురుఁడేత్రోవనొచనఁ గొల్చుకోర్కెతో నీకడకుఁ॥

28

క॥ వచ్చితిమన స్వర్గంబున కచ్చుగదేవతలతోడ నరిగి దితిసుతుల్

నిచ్చలు జెప్పెడు పనులఁ నొచ్చికొనుచుసల్పుచుండె నుసలుటలేకఁ॥

ప॥ ఇట్లుండి జయఁతుఁడు దనతల్లిదండ్రు లనుభవించు బాధలకు నుల్లంబునఁ

దల్లడిల్లుచుఁ గృశీభూత శరీరుండయి దినంబులుద్రోయుచుండి విధి

వశంబున॥

30

—♦♦ జయఁతుఁడు నారదునిఁ జూచుట. ♦♦—

సీ॥ దివ్యప్రభా మహతీతంతుసంజాత హరికిర్రనాలాప మాతృనలమఁ

బ్రణవపూర్వకనమఃపదయుక్తనారాయణాయేతి వాక్యమానందమొసంగ

దీర్ఘజటారుణ దీధితిద్యుమణి యజ్ఞానాంధకార ఖండనముసేయఁ

ద్రజగచ్చరిష్టు వర్జితనిర్మలఖ్యాతి పితృగోప్యవిచికిత్స హతమొనర్చ

తే॥ హృష్టఁడై తనకీపోల్కి నిష్టమయిన

మహిమలలరారి యేతెంచు మౌనివరుని

దేహశుభ్ర ప్రభావ్యాప్త దిగ్వికరుని

నారదునిగాంచె జుంభారి నందనుండు॥

31

శ॥ కని వినయంబెనయంగ వందనశతమొనరించి వగచి తాపసనాథా

జననీజనకులఁ గానక వనటనిటఁ నిల్పియున్నవాఁడ ననుటయుఁ॥ 32

ఉ॥ నారదుడిట్లువల్కు సురనాధతనూభవ నీగురుండు దే

వేరినిగూడిరాఁగలఁడు వేగమె నిశ్చయ మాతృదుఃఖముఁ

జారుమునీవు బూర్వమున సల్పినకర్మము లూరకేగునే
యేరికినైన నెందువనియించిన భోగ్యములౌ ధ్రువంబుగన్॥

33

॥ దై త్యనాశంబుగోరి నీతండ్రి తపము
సేయుచున్నాఁడు నీవాదితేయ సహిత
ముగను శూరాజ్ఞ మెలంగుచు మోసపోక
నుండుమీపట్లనని నారదుండుసనియె॥

34

అంత॥

35

॥ పాకారాతి చిదంబరాంతికమునన్ భాస్వన్తహోడేత్రమౌ

శ్రీకాషాఖ్యపురంబునందు శరణార్థివ్రాత కల్పద్రుమం

బౌ కైలాసనివాసుఁగూర్చి తపముద్యల్లీలఁ గావించుచో

లోకశ్రేణులందఱు రోయు తొలివేల్పుంబంటు గాన్పించుడు॥

36

ధరభేదికంపించి తత్పురాశ్చర్య కాంతారద్రు నివహమభ్యంబునందు

ద్వక్సారరూపుచే దపముసేయుచునున్న సప్తదనావృష్టి సంయ్యరవ్య

మంతయు నెండిన నమరేంద్రుఁ డదిగాంచి నేనీటజేరనిక్కానయిచు గె

గావున బూర్వదుష్కర్మ ఫలంబులు నజునకై నను దష్టవనుచు వగవ

గగనవాణి యతనిగని చింతిలకు కొద్దినాళ్ల కిచటబాటు నదియొకండు

పాదపములు పుష్పఫలయుక్తిఁదనరారు ననిననిండుడలరియచటనుండె॥

—♦ నాగుడు వింధ్యపుటని యొడ్డప వచ్చుట —

అయ్యెడనారదుండు గలహాశననామము సార్థకంబుగాఁ

జయ్యునవింధ్యపర్వతుని సన్నిధికింజనుదేర నాతఁడు॥

నెయ్యముమీర నర్చితిడి నేకుగృతార్థుఁడ మిమ్ముఁజూచుటన్

వెయ్యనిఁకేలనంచన వివేచనజేసి సురస్థి యుట్లును॥

38

నగోత్తమా! నుజనావనుండవగునీకు శుభంబుదా యీవఱకునేను గనక

గిరికింబోయితి నతండుగర్వించి నాతోనాడిన దుర్భాషలెట్లుబోధింతు

నయినను నీకునాయందత్యంత గురుభక్తి విశ్వాసంబులుండుటంజేసి

యవ్యాకంబు లుపదేశింపుమని మన్మథంబు పురికొల్పుచున్నయది

కావున తెప్పెదవినుమని యిట్లనియె॥

39

చ॥ గ్రహశశితారకారుణులు రాశినమేతము నన్నుఁజుట్టి ప్ర
త్యహమును సంచరించెదరు దన్వనిషంగుఁడతిక్రథం ద్రిపూ
ర్తహనము సేయునాఁడు ననుధన్వముగాఁగొనె నాపయిన్ సురల్
మహిళలతోవసించురు సమంబెవ రద్రులలోన నాకనెన్॥

40

మ॥ అనినన్ వింధ్యుడసహుఁడై యలుక నిష్వాసాకృతింగాంచి శం
భునిచేనొంచుటనొందుటల్ సురలగుంపుల్ కాళ్లతోఁద్రొక్కుటల్
ఘనమెట్లొ నరసింహభిచ్చరభరాట్కరిన్వపున్ గిట్టలం
దున మాపాకృతినుండుటల్ మఱచెఁగా దుర్మార్గుఁడీలోననే॥

41

అ॥ బళీర మఱియు శరభ పక్షవిక్షేపమునం గరంబు జ్యోతిరింగణంబు
పోల్కిఁదాద్రమించుపూర్వవృత్తాంతమే తెఱఁగు మేరుగిరికిమఱపువచ్చె॥

క॥ అనివింధ్యుండాడినవిని యనిమిషముని గారవమున నాశీస్సులువే
యెనరించి మింటి తెరువునఁ జనియెన్ గోవిందనాను జపతత్పరుఁడై॥

42

ఉ॥ అంతటవింధ్యుఁడల్క ద్రుహిణాండమునిండఁగ మేనువెంప ను
డ్కొలరవిప్రచారములు గల్గుటలేమిని కాలకృత్యముల్
శాంతినెసంగుటల్ దివిజజాలము యోజనచేసెటింగె ని
ష్ప్వితలు వింధ్యపర్వతుని వెక్కసపుంబనులంచు నాత్మలోన్॥

44

—♦ దేవతలు మేయవండున్న యగస్త్యుని జాడవచ్చుట. ♦—

అ॥ తెలిసిమేరుగుహను నిలిచితవంబున్న కుంభభవునికడకు గుంపులగుచు
నేఁగిఁమొక్కినుతుల రాగంబునొందించి విబుధులెల్ల విన్నవించిరిట్లు॥

45

ప॥ మహాత్మా! వింధ్యుడహంగరించి యిట్లుసేయ రాత్రింబగళ్లులేక
లోకంబునందొక్కెడ సూర్యరశ్మియు నొక్కెడ నంధకారంబుగా
నుండుటఁ జతుర్దిక్కు లొక్కవైఖరిం బ్రవర్తింపవు దత్కారణంబున
జగంబునందధ్వరాది కార్యంబులు బూజ్యంబులగు నందుచే దేవతల
తృప్తింగని చింతింతురుగావున మున్ను నీవంబుధిజలంబులంద్రావి

జగద్రక్షణమొనరించిన మహామహిముండవగుటనిన్నా శ్రయించితిమిపుడు
జగదవన సమర్థుండ వీవకాని యొరులెవ్వరు దుర్మదంబునఁ జెరిగిన
వింధ్యశిఖరి నణచి భువనంబుల యధావిధినొందింపుమని ప్రార్థించిన
వలెయని॥ 46

క॥ ఘటజం డమరులవీడ్కొని నిటలాతుని దనదుమదిని నిల్పిభజింపం
దటుకున శూలిగనంబడ ఘటితాంజలియై యగస్తి గడుభక్తి మెయిన్॥ 47

క॥ స్మరియించి మ్రొక్కి వింధ్యుడు
దురహంకృతి నాచరించు దుష్కృత్యములున్
సురబలములార్తిచేఁ దను

శరణమువేడుటయు నాది సర్వముజెప్పెన్॥ 48

సీ॥ కుంభసంభవుడట్లు శంభునిరీక్షించి యురగభూషణ వింధ్యునొంచగల్గు
బలమును దోయంబు బరువడినిమ్మన్న విని బలంబిచ్చి కావేరినిపుడ
కుండికయం దుంచికొని యేగుమసుటయుఁ జీంతించియన్నదిశివునితోనఁ
బురుషునివెంట నన్పొమ్మన నెటుబోదు ననివల్కు శంకరుండనియెనురల
తే॥ ధన్యుడీయన పావనధరణినిన్ను విడుచుననిచెప్పఁ గావేరి జడుపుమాని
యుండెను కమండలములోనఁ సెండికొండజేరఁగానేఁ గెనంతట మారవై॥

భూ తి ల క వృ త్త ము.

అప్పుడగస్తుడు వింధ్యజూడ రయంబునంజనుబాటలో
నొప్పుఖలుండగు క్రౌంచదానవుఁ డోలిఁదారకవాసవో
కుప్పముచెంత వెనకె న్నెమాయను గొండనంబుపు వంబువుం
దిప్ప మహింజల మప్పుసూమిగతిన్ ఘటించుచుజ్ఞంభియై॥ 50

తే॥ దివిజమానవపన్నగ భువనములకు వ్యత్యగంబొనర్చుచును నీలాద్రివోలె
దారినరికట్టియున్న చందంబుజూచిగిరియ కాసెంచికలశజుండరుగుచుండ॥

చ॥ కనుఁగొనదారిగవృడియు గన్నడకన్ మఱిఁబోవఁ ద్రోవచి
క్కినగతినుండి చిక్కటిటు గృత్రిమముల్ గలిగింపఁ గుంభజం

దును నడికొండనుండియు నడుంగులుతోట్రలఁ జేవదప్పి భీ
తినిఁజను బెక్కుమార్గములు దృశ్యమదృశ్యముగాఁగ నుండుటఁ॥ 51
—♦ క్రాంచరాక్షసుని యగన్యడు కొండగా నుండునట్లు శపించుట —♦

సీ॥ ఏదియుదోచకా ఋషివిభ్రమంబున నుండనవ్వేశ గ్రౌంచుండుబెలుచ
నంబుధరావరణంబును ఘటియించి చిమ్మచీకటి గ్రమ్మజేయనపుడు
నగ్గిరివనమధ్య మభ్రంబుబెట్టుగా నులుముచు నధికమై మెలుపులెనయ
బిడుగులుబడిబడి బడగవర్షింపుచు దారుణ దారుణంబై రహించి

తే॥ సర్వమోహనమగుచుండ జటివరుండు
దిక్కుదెలియక మఱిఁ దనదివ్యదృష్టిఁ
గాంచి క్రౌంచుని మాయలటంచుదెలిసి
రోషయై దండహతుఁడేసి రూఢిననియె॥

51

క॥ దోషాట నన్ను బర్వతవేషముధరియించి కపటవృత్తిని దురితా
శ్లేషుడవై భ్రమియించితి వీషత్కాలంబు నినుసహింపం దగునే॥ 52

ఉ॥ నీవిదియాదీకొండవయి నిల్చి కుమారునిశక్తిఘాతచే
జీవములూడ్చుమంచుఁ దన చేజలమెత్తి శపించి కుంభజం
డావెనుకఁ మహామహిమ నందిన కాళికినేఁగి సర్వస
త్త్వావలికర్ణ నిర్వృద్ధన తారకబోధను విశ్వనాథునిఁ॥

51

వ॥ దర్శించి యగస్త్యుం డామ్నా యోక్తంబుగా బూజలిడి గీర్వాణ
ప్రయోజనము సేయఁబోవుచు వింధ్యగిరింజూచి ప్రశంసించి॥ 53

తే॥ తాపసాశయసంతోష తత్పనుడవు వివిధభూతప్రవృత్తి నివృత్తులకును
గర్తవీవటుగాన నీక్షణమవాచి దేశమున కేగవలె నాకుఁ దెగువువిడుము

మ॥ సగముఖ్యా దయజూడఁగావలయునన్నఁ దుష్టుడై మీరలేఁ
గగ మార్గంబిటలేదు మీరెవరొ వేగం బవ్వలఁబొందనఁ
మొగమెఱ్ఱందనమొందఁజేసి కరమ స్మృద్భోతమాంగంబుపైఁ
బగచేనుంచి యడంచెఁగ్రిందువడఁ గుంభప్రోద్భవుండత్తటిఁ॥

చ॥ వడఁకుచునేలవైఁబడి జవంబటి దీనత నోఘటోద్భవా
 కడునపరాధి నీమహిమ గానక చేసినతప్పులెల్లఁ బో
 విడిచి యనుగ్రహింపుమిదె వేఁడెద మున్నటియున్నతంబుచే
 నిడుమదొలంగియున్ని దగనిమ్మను వింధ్యునికాఘనుండను॥ 59

క॥ ఈపగిదిని నీవుండఁగ నేప్రాద్ధుననేను మరలియేతెంచెదనో
 యాప్రాద్ధటుండఁజేసెద రాపర్వతయనుచు మోని రయమునబోవ॥ 60

—♦ అగస్త్యుఁడెల్లల వాతాశుల హాశుహాశుట ♦—

ఆ॥ తుల్యరక్కసులగు నిల్వలవాతాపు లున్నవనము సేరియుండె మార్గ
 వశత ఘటజుఁడౌర నశియింపనున్నవా రెచటనున్న మృత్యువేలివిడుచు॥
 వ॥ ఆనమయంబున॥ 62

ఉ॥ పాపమతుల్ సమస్తమునిభక్షణలోలుపు లిల్వలుండువా
 తాపి యగస్త్యునింగని ముదంబునమ్రొక్కుచు మాయదృష్టతం
 చాపస మీరువచ్చితిరి ధన్యులమైతిమి మాగృహంబున॥
 సాపడుఁడిదినంబున విచారముమానియటంచు నమ్రులై॥ 63

క॥ బలువినయంబునవేడిన గలశజుఁడంగీకరించె ఘాతుకుఁడౌ ని
 ల్వులుఁడెప్పటియట్టుల సత్ఫలసూపక్షీరభక్త భక్షాదులతో॥ 64

క॥ వాతాపితనుక్రవ్యము బ్రీతింగుడువంగబెట్టి వెననిల్వలుఁడా
 వాతాపిఁబిల్వఁ గలశోద్భూతునిగర్భమునవాఁడు బొరలినయంత॥ 65

ఆ॥ అలఘటోద్భవుండు దెలిసియవ్వాతాపి జీర్ణమగుటకొఱకు జీర్ణమంత్ర
 ములఁ బఠింప తనదు బొజ్జచునివరుడు శివునికరుణవాఁడు జీర్ణుడయ్యె॥

వ॥ అంతనిల్వలుండు గలుపించి దుర్వర్తనంబునఁ దాఁకిన గుళిఘాతమృతి
 నొందించి యచ్చోటుగదలి కొంకణదేశంబుసొచ్చి యచ్చటినికాటులఁ
 గీటడఁగింప బ్రహ్మహత్య నిరతంబుదన్నబీడించుచున్న లోపాముద్రా
 ప్రియుం డభూమి శివలింగంబునిలిపి యర్పించి నిర్దోషుండయ్యె
 నయ్యెడ॥ 67

—♦ ఇంద్రవారదుల సంభాషణము ♦—

శా॥ ఆదిత్యర్షి సురేంద్రుఁజూడజనఁగా నవ్వాదులందన్నియ
య్యాదిత్యప్రభుఁడిట్లువల్కు ఖలదైత్యతాసముంబాసి న
న్నాదిత్యుల గోలువంగ నెన్నఁడు మదీయస్థానమందుందునో
నాదైత్యుంబుదొలంగులెన్నఁగను స్వప్నద్రవ్యముఁబోలెడిక॥ 68

తే॥ అచ్చటచ్చటదిరుగు కూరాపసర్ప వితతిగల్గొనెనేని బల్లెతలఁ గుడువ
జేయుచునుశంకనీవనసీమవేఁపమూర్తి శచిఁగూడియున్నాఁడమునివతంస॥

చ॥ కటకటనేనొనర్చు తొలికర్మఫలంబు లవగ్రహోక్మతిం
గటికితనంబుతో నిచటికానన మెండుటసేయబూనె ని
య్యటవి మనోజ్ఞమైచెలఁగునట్టుల వర్షమువచ్చుటంకనె
న్నఁటికొ యటఁచువందురిన నారదుఁడూరడనాడి వజ్రితోక॥ 70

శా॥ బాల్పనేహమునక సుపర్వసముదాయంబుల్ నినుఁగొల్పఁగాఁ
బొల్పారం దివమేలఁబోయెదవిఁకం బోఁజేయుసంతాపముఁ
జల్పంబుల్ పనిలేదు రాజితగిరిక సప్తాపగామధ్యలో
నిల్పుంగన్న కఫేరజక ఘటజమోనిశ్రేష్ఠుఁ డుత్సాహియై॥ 71

క॥ కుండికనిడుకొని యిచటికి నండు గొంకణముసేరె నది యివ్వనిముం
దుండు క్రియసేయఁ దేబడె ఖండితమిమ్మాట లశని ఖండితకైలా॥ 72

ఆ॥ ఆనిమిత్తమున గజాస్యనర్పించిన సుముఖుడై యతండు సులభముగను
నస్మృతాస్రవంతి నిమ్మేదినీకిఁదెచ్చు ననుచుఁజెప్పించనియె నమరమోని॥ 73

ఆ॥ అవలవజ్రీ వారణాస్యఁ బయిస్సూప మోదకోదనాజ్యముల సఖక్తి
సర్పసేయమెచ్చి యవ్వేల్పు బ్రత్యక్షమగుడు సంతసించి పొగడెఁబెద్ద॥ 74

క॥ అప్పుడు నానందంబున సప్పద్మముఖుండువలికె నభిమతమేమో
చెప్పుమొసంగెదవన నతఁడొప్పుగనుతియించి దైన్యమొలయఁగఁబలికె॥

ఉ॥ ఇచ్చటనున్నపాదపము లెండుటలేక చెలంగునట్లు నీ
రిచ్చి కృతార్థుడేయుమన నీద్రుహిణాండ బహిర్గతాంబువుం

దెచ్చెదనో త్రివిష్టవ నదీజలభోగవతీజలంబులం

దెచ్చెదనో వచింపుమని తేజమెసంగ గణేశుఁడాడినఁ॥

76

—♦ విఘ్నేశ్వరుఁడగస్త్యుగమండంమునందలి కావేరీజలము తెచ్చుట ♦—

వ॥ మరున్నాధుండోమహాత్మా! యగస్త్యుండు గావేరీజలయుతుండయి
యిచ్చోటికిఁ గుఱంగట గలండజ్జలింబిచ్చోటికేతర నియ్యటవి పపేత్రంబగు
ననిన వినాయకుండుసమ్మదంబంది వాయసాకృతినచ్చటికింజని॥ 77

సీ॥ ఘటజుండు విస్మృతిగానున్నతటిఁ దత్కమండలుపై నెక్క మోనివరుఁడు
గనలి యక్కరటంబు గరములనదలింప నది తత్తరంగిణీయుదక ముర్వి
దొరుగునట్లఁడుఁగులద్రొక్కి చెంగటనిల్వ నాఘనుఁడాత్మలో హానుపాశ
యెంతచేసితివని చింతించియిక్కాకి యపకారమొసరించి యంతబోక

తే॥ ఇంతటంతటదిరిగెడు నింకదీని పైఁపఁదగదని తెంపుచే సుహరింపఁ
బూనిడగ్గఱమాయమైపోయెనద్దియందులకుకుంభజన్ముఁడాయాసమొంది॥

తే॥ సర్వదిక్కులవెదకెడు సమయమందు వర్ణియైకానుపింప నిష్నఁడుగువాఁడు
సేసెనిట్లనిచేయెత్తి శిరముబొడువనందినటులుండియందకయవలికుటికి॥ 78

క॥ ఉరమునజందెము మెఱుఁయగ

సరసనుజాలకుఁడునగుచుఁ జతుర్దయ గో

చరుఁడగుదు బొంచిమొచ్చెను

మరలం గలశజుఁడు గుపితమానసుఁ డగుచుఁ॥

80

క॥ అదెబ్బవడక దృశ్యుండోదారికి నధికవిస్మయంబున ఘటజు

డీదారకు నెటుబట్టుదు హోదై వమయనుచు దిక్కులారయుచున్నఁ॥ 81

ఉ॥ అంతటవిఘ్నరాజు గరుడాతిశయంబువఁ గుంభసంభవ

ప్రాంతమునందుదోచుటయు నమ్మునిహర్షమునొంది వందనా

నంతసపర్యలందనిపి నన్నునహింపుఁడు మిమ్మొజుంగకఁ

బంతముబూని నాసలుపు బాలికకృత్యము లెన్నకీశ్వరా॥

82

మ॥ అనిప్రాధ్రించిన మోదకప్రియుఁడు నత్యానందుఁడై నీవుగో

రినకోర్కుల్ కృపనిత్తువేడునున వార్ధిక్షరపూరంబు వా

ర్చినదిట్టండు మహాత్మ్య నీచరణరాజీవద్వయంబందు వీ
డనిభక్తిఁ జనియింపఁజేయవె యఖండప్రేమ లంబోదరా॥ 83

క॥ అనికుంభజుండు వెండియు వినుజుట్టుననుజ్జ నాదువెంబడిజనుదెం
చిన కావేరిని దొర్లించిన నదివోయెనని యలుకచే నజ్ఞుడనై॥ 84

క॥ నినుమొట్టవచ్చి యపకృతి యొనరించినవాడనని నిడూర్పుచుఁ గేలం
దనతలను మొట్టుకొని యమ్మునియంతట వినయవాక్య ములనిట్లనియె॥

క॥ దేవా శంకరునర్చన గావించుటకెంతమాత్ర కావలయుజలం
బీవేయనఁ దొండముచేఁ గావేరిజలకణంబు గైకొనియంత॥ 86

వ॥ కమండలునిండించిన ఘటజన్మండుమోదించె నయ్యెడ వేదండముఖం
డమ్మునినిగని మహేంద్రుండుండు వనవాటి శోషించుటవలన నన్నర్థించి
యతండు వారినిష్ఠుమనుటయు నిచ్చటికరుదెంచి యిట్లొనర్చితి
వెండియు నీశ్వరపూజ నా కృత్యంబునకు సలింబులు వలయుననివనునీ
టచే నిన్నదీతోయంబు మదీయకరాగ్రంబున భవక్కుండికనిండించితి
కుంభజా! నీవాచరించిన సేరంబువాయుటకై నిండారుగా నామ్రోలఁ
జేదోయిచే శిరఃకుట్టనంబు లొనర్చుకుంటి విందులకుదయజనించె నిది
భువనంబున నాకుఁబ్రీతికరమని యసంఖ్యాతవరములిచ్చి గణేశుండంత
ర్థానుండయ్యె నయ్యెడ॥ 87

—॥ అగస్త్యుండు కుత్రాలపురమున విష్ణుమూర్తిని లింగాకామగా జేయఁట. ॥—

ఆ॥ కుంభసంభవుండు గుత్తాలపురిసేర వద్ది వైష్ణవాగ్రహారమగుట
వలన నందునున్న వైష్ణవులందఱు కైవలాంభనము లెసంగుఘటజు॥ 88

క॥ కనుఁగొని నీవీపురమున కనర్హుడవురాగ జరుగుమవ్వలననఁగా
విని ఘటజుఁడొప్పికొని ముదమున నప్పరికనతిదూరమున నిల్చివెసె॥ 89

సీ॥ వైష్ణవనేషంబు వహించి మగుడ నన్నగరంబుసొరగఁగ దన్నగరినున్న
వైష్ణవుల్ తిలకించి పరమభాగవత శిఖామణియని నమస్కారములను
నతిభక్తిసేయుచు నచ్యుతాలయమున కమ్మునిదోడ్కొని యరిగి వినయ
సంభ్రమంబుల మతసాంకేతరీతులఁ జర్చించుచుండ నానమయమందుఁ

- తే॥ గలకజుండు నేను విష్ణునేకాంతముగను నర్చసేయఁగవలె మీరలందఱిచట
నుండకవ్వలబొండన నొండనకను సకలవైష్ణవులక్రియ సల్పిరపుడు॥ 90
- వ॥ కపటవైష్ణవాకృతియగు కుంభజుం డయ్యాలయంబునగల విష్ణువిగ్ర
హంబును దనమనంబున శంకరునిగాభావించి వేదోదత్తవంబుల
ధ్యానింప నాకేశవమూర్తి లింగాకారంబుదాల్చియుండఁ దల్లింగమును
మహాన్యాఃపూర్వ కైకాదళరుద్రాభిషేక బిల్వార్చనల నిర్పించుచున్న
నప్పమలన్నియు నొకవర్గమూలంబుగా నెఱింగి॥ 91
- క॥ కనలుచు వైష్ణవులెల్లరు మునినిబీడింప రూఢముగఁ బయిరాగం
గనికలకజుండు రూక్షక్షణములవీక్షింప వారుజహి నలుచెనె॥ 92
- వ॥ పరువిడిచింజూచి యాస్థలంబున శివభక్తులఁ గొందఱనివ్వఁజేసి నంది
కేశ్వర గౌతమ దూర్వాస కణ్వా భృగు బ్రహ్మ డధీచి శాపంబుల
దలంచి చంద్రశేఖర విరోధులు గతిపయవారంబు లీయిలనుండఁ బలవార
గుట దెలిసి యొందు సేయందలంపక యుక్తస్త్వండు సహ్యావర్షణము కు
జనియెనంత॥ 93

—♦ ఇంద్రుడు వేణురూపముమాని నిజరూపమొందుట ♦—

- సీ॥ కలకసంభవ కమండలువీడి కావేరి నదియు శ్రీకాషాఖ్యనగరిబయటి
వనవాటికలయందు బ్రవహింప నావృక్ష సంకులంబప్పుడ యంకురించి
శాఖోపశాఖావృక్షాలంబునై పత్రపుష్పఫలంబులఁ బొలుపుగాంచె
నందున్నవశ్రీ మహామోదభరితుడై వేణువై యున్నట్టి విధముమాని
- తే॥ తనతమవుదాల్చి యింద్రాణిదగిలి సుగభి
కుసుమపత్రఫలంబులఁ గోర్కులూర
ఖండశశిమౌళి బూజించుచుండె గుటిల
శాత్రవ జిగీషతో వినిశ్చలమనీష॥
- ఉ॥ ఆసమయంబునక దివిజులందరు సింద్రునిదాసిమొక్కి రే
వాసతిఁగూడి వేణువయివర్తిలనేల యథావిధి భవ

- ద్వాసము సేరవచ్చి ఖలదైత్యభయంబుదొఱంగి నెమ్మదిఁ
భాసిలియుండనొప్పుననఁ బల్కెను వాసపుడప్పువారితోఁ॥ 95
- శా॥ పూర్వంబే యుషమాంసమున్ దినదినంబుండెచ్చి యర్పించున
న్నోర్వంజాలక బంధనాలయములలో నుంచగనూహించియున్
గర్వాంధుండగుకూరపద్ముడు శచింగామించి తేజించినన్
నిర్దేదంబున మానభంగభయ భిన్నీభూతభావుండనై ॥ 96
- క॥ వచ్చి యిటజేరి దనుజులు సచ్చటకై మృదునిపూజ సల్పుచునున్నా
నచ్చుగ మీతోనిప్పుడు జిచ్చుటకనువేల్పుమలకుఁ జేరివిసీతి॥ 97
- తే॥ జరుగువృత్తాంతమంతయు శంకరునకు
విన్నపముసేసి యాయన యన్నయటుల
నాచరించెదనన వేల్పులాలకించి
మంచికార్యమటంచు హర్షించిరంత॥ 98
- క॥ తననాధుడు దన్నిచ్చట నునిచిసురలఁగూడిపోవు నుద్యోగంబుం
గనివగలగూరుశచితోఁ గనికరమునఁ జాకదనుజ ఘస్మరుడనియె॥ 99
- క॥ కాంతావగవకు గౌరీకాంతునిదర్శించి శీఘ్రగతివచ్చెద నీ
యంతికమునఁబోషణకై యుంతును సూ శాస్త్రననుడుయుగ్మలివలికె॥
- వ॥ మహాత్మా! శాస్త్రలోకపాలకుండెట్లయ్యె నన్నేక్రియబోషించు నతండె
వ్వండన నాఖండలుండు బౌలోమింజూచి యిట్లనియె॥ 101

— శాస్త్రజ్ఞు ప్రకారము. —

- మ॥ కలికాల్పి మును దేవదైత్యులు మహాకాంక్షన్ మధింపన్ సుధా
కలశం బండుదయింప దానికొఱకై కయ్యంబుగావించు ది
వ్యుల దైతేయులమాన్చి వెన్నుడల పియూషంబుదా మోహిసి
లలనాకారముతో నొసంగె సురలెల్లం దృప్తుతానట్లుగా॥ 102
- వ॥ అట్టియెడ మహాదేవుఁ డమ్మోహిసికాంత రూపసౌందర్యమునకలరి
తత్వమీపంబునకు॥ 103

- ఉ॥ మోహముమీఱవచ్చియల మోహకమోహినియై జగత్రయిన్
మోహమునొండఁజేయగల మోహినిమోమునజూడ్కినిల్చి నా
మోహముదీరనేలుమన ముద్దియయిట్లను నేనువిష్ణుఁడన్
మోహినినై తి నిట్లునిను మోహముదీరఁగఁ గూడుఁబెట్లగున్॥ 104
- క॥ అనియిట్లుపలికి హసితాననయగుచును నధికస్పిగ్గునం దలవంపం
గనుఁగొని గంగాధరుఁ డత్యనురాగము మీఱఁబలికెనంగనతోడన్॥ 105
- తే॥ తొలుతనీవు మచ్చక్తి చతుష్టయంబునందు బుందూపకక్తివనం దగితివి
కాన నారాయణుండనఁగాఁజెలంగితివు నేనునుమునుగూడుటీ వెఱుంగ వె॥
- సీ॥ చేడెరోమనరతి క్రిడచేఁ బరమేష్ఠి గలిఁగె నట్టుల రారుకావనమున
ఋషులవంచించుట కీవు మోహినిరూపమమరినన్నువరించి తపుడువినుము
కలసెద నింకొక్క కాలంబునందని పలికితికాన నిప్పగిచినేడు
నేవరించితినిన్ను నావిరాళినిజాపు మన సమృతిలకున్న హరుఁడుదాని
- తే॥ వేడిబలవంతముగబట్టి వివిధరతుల జుబుపాదపషండ మధ్యంబునందు
సాలవృక్షాంతికంబున సల్పుటయును దద్రతిక్రిడకోర్వఁగాఁ దరముగాక॥
- క॥ మేమజెమర్చఁగ నోరన్ ఘేనం బురుతరముగాఁగ వెడలఁ దదీయం
జౌ నీరటబ్రవహింపంగా నది జేరొందె గండకానదియనఁగన్॥ 108
- ప॥ అంత కించిత్కాలంబున కత్తరంగిణియందు వజ్రదంతకీటంబులుజనించి
తదీయంబగు సన్నమన్నునఁ గులాయంబులేర్పచుకొని శిశువులఁగలి
గించుకొనుచు గూల్గబుల నిండ్లుగావించుకొనియుండఁ దటిసీలహరి
యధికంబయిరా నగ్గూడులజ్జలంబులగలిసి పుత్తడిపురుగులుమన్నిగొని
యన్నీడంబులు బ్రవాహముతో గూడంజని ప్రాచినీట నాటఁబడి
యుంట గృష్ణవర్ణంబున మృత్తికపరిణమించి రాలగుట ప్రసిద్ధంబుగావున
నక్కిటకకులాయంబులు శిలలవైఖరిఁ జెలంగియున్న జాలరులు వలలం
గొనితెచ్చి తక్కిటక కల్పితవివరంబుల గ్రమ్మిన వానిమూలంబెఱింగి
శలాకలభేదించి రంధ్రంబులగల కనకంబుఁ బుచ్చుకొని యారాతిగూళ్ల

ధీవరులెందెందు విక్రయింతురవి సాలగ్రామంబులన నొప్పి నబ విష్ణువద
నోర్గార జనితములయినకతమున వైష్ణవశిలలయి ప్రఖ్యాతిసొందె
నప్పుడు॥ 109

క॥ కేశవ శివ సంయోగముచే శాస్త్రజనించి భక్తిచే జనకుండౌ
యీశునిగని నమ్రత నాకేశాసనమను డతండు నిట్లనిపలికె॥ 110

—♦ శరీరక్షణకై శాస్త్రమంచి యింద్రుడు కైలాసమునకు బోవుట. ♦—

క॥ నీకు॥ జగదవనత్వము బ్రాకటముగ నొసంగినాడఁ బట్టియనుచు॥
శ్రీకంతుడనియెఁ గాన సతీ కావఁగఁగలఁడతండు దృఢబలుఁడు సుమీ॥
చ॥ అని శచిమూఁడించి పవిహస్తుఁడు శాస్త్రదలంపఁ బార్షదుల్
వెమకొనిరా నతండ్రిక వేగమునం బఱతెంచి నన్ను నే
పనికయి చీరినాడవన భర్గుని సన్నిధికేగివత్తు నీ
పనితను గాచుచుండుముద్రువంబుగ నాచనుదెంచునంతకు॥ 112

క॥ అని శాస్త్రనచటఁగాపిడి ఘనవాహనుఁ డీశశైల గమనముసేయఁ
ఘనుడగు సతండు మహాకాళ నామగణరాజునొకనిలక్షించియనె॥ 113

వ॥ నీవీ శచింగాచుకొఱకిచ్చటన యుండుమన నతండియ్యకొనియె వంత
శాస్త్రనిజనివాసంబునకుబోయెనప్పుడు॥ 114

చ॥ అమరులఁగూడి వజ్ర రజతాద్రికినింజని నందికేశ్వరుఁ
సముచితభంగిగాంచి నుతిసల్పి ప్రణామములాచరింపఁగా
నమితకృపఁ శిలాదసుతుఁ డమృతవాసునిజూచి మీరలి
క్రమమున నిందురాఁగలుగు కార్యము దెల్పుడటంచు నాడిన॥ 115

క॥ నెలతాల్పుం గనుఁగొనియెడి తలపున వచ్చితిమటంచు దైన్యంబడరఁ
బలభేదివలుక నేఁడిది ఫలియింపదటంచు నందిపలికి మఱియును॥ 116

క॥ సనకాదులకును దత్త్వము గనికరమున బోధసేయు కాలంబిపు డీ
పని యొనగూడదు కావునఁ జనుడన నిర్జరులఁగూడి శతమఖండపుడు॥
తే॥ శ్వేతగిరి నన్యశిఖరంబుసేరి భవుని పాదపద్మము లెదతోన బహుళభక్తి
నభినుతించుచు వసియించెనంతనిచటదోషకార్యామృతయో మేచుచుక్తి॥

—♦ అమమభిశవి శూరబద్ధునికడకు గొంపోస ప్రయత్నించుట. ♦—

అ॥ కమలకాండమెల్ల నిమిషమాత్రంబున గలయఁదిరుగుచుఁ దనకనులకెదుర
జడిన యన్యపురుషవరుల బల్మినిబట్టి ప్రతిదినంబు గతినరతులఁజెనఁగు॥119

ఉ॥ అగ్రజుడైనశూరునకు నన్యవధూటుల రెండువేల న
త్సుగ్రతబట్టితెచ్చి వినయోక్తులచే నిరతంబునిచ్చుచుఁ
ద్విగమణుల్ సలింపఁగ యధేచ్ఛఁజరించుచు దుర్ముఖసతిం
బ్రాగ్రహరాశిగాఁగొని నిరంకుశవృత్తినివచ్చి వచ్చియున్॥ 120

వ॥ శ్రీకామఖ్య నగరోద్యానవాటింబ్రవేశించి యందున్న పురందరేందు
ముఖం దిలకించి క్రోధించి దుర్ముఖయను సఖనిగలిసి డెందంబుజిగురింప
బ్రల్లదంబుగా నిట్లనియె॥ 121

శా॥ పొలోమీ వినుమేను నీకొఱకు నీభామామడింగూడి నా
నాలోకంబులురోసి కంటినిట నానందంబుసంధిలై నీ
కేలా యీగతిలోఁగియుండ మదిహాయింజెందఁగా శూరునిఁ
లీలఁగైకొనుమెల్లభంగి మరుకేళి నిన్నుభోగించెడున్॥ 122

చ॥ అదియునుగాక నిన్నుఁ దనయంతిపురాంగనలెల్లఁ గొల్పున
ట్లాదవనోనర్పు శూరునకు నోడి సురావళులెల్ల భృత్యులై
యొదిగి చరించుచుండుటను వోపరుకావఁగనిన్ను రిత్తయా
వదరులుమాని నేఁదెలుపు వాక్యముద్రోయక రమ్మవెంబడిన్॥ 123

మ॥ అటుకాదంటివయేని యేబలిమి దైత్యశ్రేష్ఠుఁడౌ శూరు చెం
గటికి నెట్టుదు నాకు దండనము గల్గింజేయువారెవ్వరి
చ్చటనంచుం గతినోక్తులాడెడు సజాస్యంజూచి నిర్భీతయై
దిటముంచాలిచిపల్కెనెట్టుల శచీదేవి ప్రసిద్ధంబుగన్॥ 124

సీ॥ గర్వింపకుముమున్ను సర్వోన్నతనిబొంది

సురలున్నయెడ దితిసూనులోర్వ

లేకకత్తుంచరె లేఖల నటుగాన

బూర్వజన్మార్జిత పుణ్యపాప
కర్మాచరూప సుఖంబుదఃఖము నెవ్వ
రయిన నాయావేశ ననుభవించు
యిద్దాత్రి బరమేష్ఠియింటికి నెవ్వని
బలియంచుగూర్చెనో పతియతండ

ఆ॥ కాకనన్యఁడగునె కలిమిలేములురెండు ధర్మవర్తనంపు దారులగునె
సాధ్విధర్మమమృతసంప్రాపితము దానిగడచినడువ జాలగట్టువాయి॥125

ఉ॥ ఈయెడ నన్నుగాచెడు గణేశునెఱుంగక మందబుద్ధివై
కూయవె నీకుఁబ్రాపెవఁడకోయని యిట్టుల మూర్ఖమూనకన్
పోయెడిత్రోవఁబొమ్మనిన బోరున నాశచికేలువట్టి నీ
కై యెవఁడేగుదెంచి కృపగాచునొ చూచెదనంచు నీడ్చినన్॥ 126

వ॥ అత్యంత సుకుమారాంగియగు నింద్రాణి యయ్యజముఖసేతకుం
దత్తతించి కేలెత్తి హా! మహాకాళాయని యాహ్వనింప సమీపస్థిత
ద్రుమాగ్రంబుననుండి యతండు సనుదెంచి యత్తులువరక్కసి చనియెడు
చార కడ్డంబునిలిచి యిట్లనియె॥ 127

క॥ దేవేంద్రదేవి విడువుము వేవేగమె విడువవేని విడువనునిన్నున్
జీవములుగొందు ననవిని నీవెవ్వఁడవనుచుఁబలుకు నిశిచరితోడన్॥ 128

క॥ దేవేంద్రసఖుఁడ నేనీ దేవిని రక్షింపవచ్చితిన్ గతోక్తుత్
పోవిడి చనుమన నజముఖ చేప మహాకాళుపై నిశితకూలంబున్॥ 129

—॥ మహాకాళుడజఘాత చేతులు వడికి శచిని విడిపించుట —

క॥ వైవ సతంఢదిఖ్గముచేవిఱచిన మేషముఖ శచీకరమపుడున్
వేవదలి డాయుదుర్ముఖ చేవయిచి మహాట్టహాస జృంభితయగుచున్॥130

తే॥ కవిసి దుర్ముఖ కూలంబు గరమునందు
దాల్చి గణనాథుఁడైయ నతండుదాని
నలుక నారాత్రిచరి యొక్కనగమువైవ
ఖడ్గహతి దానినొందించె ఖండనంబు॥

తే॥ శైలఘట్టన హత కరవాలుఁడగుచు

నుండెడి గణాధిపతిగాంచి యుబ్బియ్యార్చి

యిలనుగూలెను నీఖడ్గమింక నెటుల

నడ్డగింపఁగఁజాలుచు వంచుఁగినిసి॥

132

ఉ॥ శక్రకులాంగనంగొని వెసం జనుదానను జూపుమిప్పు నీ

విక్రమమేమొచూతునని బీరములాడి పులోమజాత సా

స్తాక్రమణంబుసేసెడు నజాననదుర్ముఖచేతులన్ నితాం

తక్రకుధ సూక్ష్మఖడ్గమునఁ దప్పకత్రుంచె గదేశుఁడత్తటిన్॥

133

వ॥ శచివిడిమించి మహాకాశుండధిక రోహవేశుడై యన్నక్తంచన నేలబడ

ప్రేయ నది వివిధభంగులఁ బ్రలాపించుచు నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు

నిలంబొద్దుచుఁ దునిసిన కర శకలంబులఁ గనుఁగొనుచు మిక్కిలి

దుఃఖించుచు సక్రోధయై॥

134

మ॥ రవిసోమప్రముఖగ్రహోడుతతి గోత్రంగూర్తు రత్నాక్షరాం

బువులం బానముసేతుఁ దజ్జలములీ భూమిస్థలింజల్లుదున్

జననత్వంబుల మన్నుమిన్ను నొక యోజంశేతునంచున్ మహా

రవముంజేయ వయస్యపల్కె నజవక్త్రంగాంచి ఖన్నాత్మయై॥

135

శా॥ అమ్మా నీవిటులాత్మదుఃఖతపుగా నాలించి యోదార్పుచున్

నెమ్మిం జూపెడివారలెవ్వరిట శాతిబొందుమీ దక్షయ

జ్ఞమ్మందున్ మును వీరభద్రువలనన్ నానశ్రవోరోజ హ

స్తమ్ముల్ గోల్పడి దేవకామినులు జింతామగ్నలై యుండరే॥

136

తే॥ పను నీక్రియనయితిగాదే నభోవ

నీవరిత్యతులకు బాధసేసితేని

యధిపుఁడగు శూరునకెకల్గు హానిగాన

వలవదన మాని యజముఖ కలుషయగుచు॥

137

క॥ చెంగటనున్న మహాకాశుం గాంచి మదీయహస్త లూనముగని యు

ప్పొంగునిను నీశతక్రతునిం గడుసగుగొలుసుగమిని నిలగట్టుతున్॥

138

చ॥ అటులఘటించనేని విమమా చనుదోయినిగోసికొందు నం
చటఁగల దుర్ముఖంగలిసి యవ్వలికింజనె నంత భూధర
త్రుటిసుఁడు దద్విధంబును మరుద్రుఁ డిచ్చె విని నందితోడ ను
న్నటులలవార్తదెల్పి గమనంబొనరించెను బల్లిడాయగఁ॥ 139

క॥ వచ్చినపతిఁగని శచితన కచ్చటప్రాప్తించినట్టి యగచాల్లెల్లఁ
నొచ్చి కొనుచువినిపించిన నచ్చెడు సేతలకు నింద్రుఁడడలుచుఁ బలికె॥ 140

ప॥ మనతోల్లంటికర్మంబు లీక్రియ వేధించుచున్నవని శచీదేవిసూరడించి
మహాకాళునిచి సుమేరుగుహఁ బ్రవేశంబుజేసి నిటలాకుంగూర్చి
భార్యాయుతుఁడయి సురపతి తపముసేయ నారంభించెనంత॥ 141

—● అజముఖి భవరాధవముజెప్ప కూసుయొద్దకు వచ్చుట —

ఉ॥ అచ్చటమేమవక్రి తనయన్న సమీపమునొంది యెడ్చుచుఁ
నెచ్చెలిజూచుచుఁ గనులనీరు నఖంబులఁబాయఁద్రోయుచుఁ
పొచ్చినకిచ్చతోఁ దనకు హీనకరత్వము గలువార్త వా
క్రుచ్చిన సర్వముఁవిని విరోధముదాలించి కూరపద్మఁడు॥ 142

చ॥ గ్రహనవకంబు నిర్జరనికాయములం బిలిపించి నిర్భరా
గ్రహమున శృంఖలావితతి గట్ట ననుజ్ఞయొనర్చి కారలో
నహితముబోవవైచియు నజాస్యకుఁ జేటగు దేశపాలమ
స్త హననముఁఘటించి తనసన్నిధినున్న హిరణ్యగర్భతో॥ 143

తే॥ అజముఖశరీర మెప్పటియుటులనుండ
రహినిజేయించె దుర్ముఖసహితముగను
వారిమనములు సంతోషవారిరాశి
మగ్నభాజనములుగా నుమాకుమార॥ 144

ఉ॥ అప్పుడుకూరపద్ముగని యబ్జజుఁడిట్లను మోడ్చుగేలుతోఁ
జెప్పెదఁజిత్తగింపుము కుశేశయమిత్రముఖగ్రహంబు లె
ల్లప్పుడు లోకపాలనవిలాసమునఁ బ్రమియింతుగాన వో
యప్ప కృపామతిఁ విడువ నానతియివ్వము వారికిత్తటి॥ 145

క॥ అనివిన్నవింప శూరుండు గనికరమున నవకసంఖ్య గ్రహములఁ జెరసా
లను వెడలఁజేసి తొల్లిటియనువునవర్తింపఁబనిచె నాశ్చర్యముగా॥ 148
వ॥ అంత బంధుమిత్ర పాత్రపుత్రామాత్య భృత్యవర్గంబులతోఁ బేరోలగ
ముండి శూరవద్ముండు దనమనంబున॥ 147

సీ॥ ధారుణీధరవైరి కారణంబునఁ దన
చెలియలికొందిన చేటుదలఁచి
కడుఁగోపుఁడై దంతపుర్వ ణమొనరించి
కొలుపువారెల్లను దెలియవినఁగ
వింద్రుడూఱుచునున్న నెమటనిల్పియువాని
పెద్దకొమారుండు బృధుబలుండు
భానుకోపుఁడు శౌర్యభాసితుఁడై తండ్రి
గనుఁగొని నేనిదె చనిబిడౌజు

తే॥ నతనిఁజితోడఁ బట్టితెమ్మనినదెత్తు వారుగాన్పింపకున్న దివంబుగాల్పి
యన్నిలింపులఁదెత్తు మీసన్నిధికిని నానతిమ్మన్న మేలంచు నతనిఁబొగడి
వ॥ పంచిన భామకోపుఁ డరాతిజిగీషనరిగె నిచ్చట శూరపద్ముఁ
డు గాంచనాంబర విరించనాచె బృందారకులఁ దమతమ ము
దిరములనుండ నియమించి తానధికవిభాసంబుతో నంతఃపు
రంబునకుఁబోయెఁ దదనంతరంబున॥ 149

—♦ భానుకోపుఁడు స్వర్గముమీద దండెత్తిపోవుట ♦—

సీ॥ ప్రళయార్కుఁడోయన భాసిల్లు భానుకో
పుఁడు సాంపరాములంబునకు వేయి
మంది సేనాధిపుల్ సింధురసైంధవ
స్యందన భటు సమూహములుదన్ను
గొలుచుచువెంటరా గుఱ్ఱంబు లరువది
వేలుగట్టిన తేరువేడ్కనెక్కి

దూర్వారకోపుడై దుర్ముఖతోడ శ్రీ

కాషాఖ్యపురికేగి కడురయంబ

సే॥ దాపునందున్నవనముల రూపుమాపి

యమరవిభునచ్చటచ్చట నెమకినెమకి

కాన కాత్మనుగనలి నాకమునకరిగి

తఱచుకలచ నిరోధించె దత్తణంబ॥

150

శా॥ అవ్వార్తల్ విని పాకశాసనసుతుఁ డాలోచనగ్రస్తుడై

చివ్వంజేయుతలంపుతో ననిమిషశ్రేణుల్ దనుంగొల్వఁగా

నవ్వేళఁ బహుళాస్త్రముల్ గొని వశజ్ఞానేకపారోహయై

క్రొవ్వంజూపఁగడంగితాఁకె మదరఁజోవాహిని గ్రుద్దుడై॥

151

క॥ అయ్యెడ నిరుదెససేనల కయ్యెంబోరమితమంగను నాకాలమునం

గయ్యపుసేలను నిలువక యయ్యమరులుభిన్నులగుచు నరుగుచునుండఁ

సే॥ దానస్థులుగాంచి పోసిన త్రాళ్లగట్టి

భానుకోపునియెదట నిర్భయతనిలువ

నపుడు సురలనుజూచి జయంతుఁడధిక

శౌర్యసారుడై దైత్య సంచయముమీద॥

152

అ॥ కవిసియొక్కపెట్ట కాండవర్షంబున ముంచెధవశదంతి మించుటలుక

నసురబలమువైనిఁ గసిమసంగి యనేక దనుజవరుల యమునితావుకనిచె॥

చ॥ అదిగని నీలికేశుఁడనునట్టి నిశాచరుఁడాక్షణంబ మ

ర్మదమున నడ్డమై నిశితమార్గణపంక్తుల వైంధ్రినొవ్వఁగాఁ

బొదివిన వానిపై నతఁడు భూరిశరంబులువైచి వర్మముం

జీద్రుపలుసేసి యాగ్గుడును శీఘ్రమై దానవుఁడాగ్రహంబునఁ॥

153

క॥ అనిమిషవల్లభనందను ధనుర్గుణముదుమురుసేయఁ దనమాయలచేఁ

దనువులనేకముదాలిచి దనుజుననేకాస్త్రముల నతఁడు నొంచుటయుఁ॥

సే॥ బలమెల్లఁగోల్పోయి ప్రతిసేయఁజాలక

నీలికేశుండున్న జాలియెఱిగి

సోముండుబద్ధుండు వాముండుదంతకుం

డునుసురకేసరి యునువరుణుండు

మారుతబలియును మాయాబలియు మాగ

ధుండాది తొమ్మండ్రు చండబలులు

తలపడి పెక్కుముల్కుల నేయుచును జిత్ర

రణముగావించు పురందరజుని

తే॥ మాయలకులోఁగి చేష్టలుమఱచి నిలువఁ

బ్రథితవిక్రమశాలియౌ భానుకోపుఁ

డడ్డమైనిల్చి వీరోక్తులాడి కఠిన

సాయకంబుల నతని నోనేయుటయును॥

157

—♦ జయంతభానుకోపుల యుద్ధము. ♦—

చ॥ హరిహాయసూనుడేచి విలయాంతకుకై వడి బిట్టదల్పుచున్

శరములువేయియొక్క పరిశక్తియెసంగఁగనేసి చాపమున్

హరణముసేయ శూరసుతుఁ డన్యధనుర్వరుడై తద్రుద్రముల్

ధరనొట్టుగంగనేయుచు రథస్థుఁడునై పఱతేరఁగాంచియున్॥

158

ఉ॥ క్రూరశరంబులన్ సవితృకోపురధాశ్వములన్ జయంతుడి

ర్ధారుణిగుల్ఫుఁగా నతఁడు దగ్రతనన్యశతాంగమెక్కి దో

స్పారమునం దదీయతనుసంధుల నమ్ములుగ్రుచ్చిడాసి తూ

ణీరములందెమల్చి మెయినింజొర ఘోరశరంబులేసినన్॥

159

మ॥ తమవాద్యంతము రక్తసిక్తమయి సుత్రామాతృజాతుండు మూ

ర్భనుదాల్చుం దెలిగొరురోసమున సంగ్రామక్షితిన్ బాయకన్

దనతుండాయస దండఘట్టనల సూతస్యందనచ్చిన్నముం

గొనసాగించి మహాగ్రహంబుగొని రఱోనాధపుత్రాగ్రణిన్॥

160

వ॥ సమీపించి యయ్యైరావణంబు దనరెండుకొమ్ముల నొత్తినఁ బెనుతూతిం,

బోలి యత్యంతకఠినంబగు నతనిరొమ్ముదవిలి దంతద్వయంబువిఱిగె

నప్పుడు భానుకోపుఁడుగోపించి గండముల నిజహస్తంబున మోదిన
సాహజంబు మూర్ఖిల్లుటయు రక్షోబలంబులుసెలరేగి కలకలార్పటులచేఁ
ద్రదివంబు మగుడదహించి మైమరచిపడియున్న జయంతుని దివిజయు
తంబుగా బంధించికొని తెచ్చి శూరపద్మపురోభాగంబున నీనిల్వి యావ
ద్వృత్తాంతము భానుకోపుఁడుదెలుప శూరుండురోపించి యజముఖ
సూచుచుండ వేల్పుల లందఱుదండించి హస్తపాదచ్ఛేదనముగావింప
నవ్వెంట నవి మరలనంకురించుచున్న నమృతపాన ప్రభావమని

—◆ శూరుఁడు జయంతాదిమరల చరసాలయండునుట. ◆—

తెలిసి జయంతాది నిలింపుల శృంఖలాబద్ధులఁజేసి చెఱయందునిచి దేవ
కాంతల నీచరాక్షససేవకు నియోగించి తనపెద్దకొడుకగు భానుకోపున
కిట్లనియె॥

161

తే॥ బాల్యదశయందు నుయ్యెలఁబవ్వళింప
సూర్యుఁడవ్వేళ జాలకసుషిరగతుఁడు
నై తనదుభానువులనిన్ను నాక్రమింపఁ
బట్టి యుయ్యెలకోటికిఁ గట్టిపిచ్చ॥

162

మ॥ అపుడత్తామరచూలివచ్చి నిను నత్యంతంబు బ్రార్థింపఁగాఁ
దపనుఁవీడి యజాస్త్రిమాదియగు శస్త్రంబుల్ సురశ్రేష్ఠుతో
నుపమాభావముగాఁగగైకొనిన నీకూహింప నీవాసవిఁ
విపరీతంబెజయింపఁగా నని మహావిశ్వాసముంజూపుచు॥

163

తే॥ నైకహిత వాక్యకలన బహుకరించి
భానుకోపునిబుత్తెంచి తాను దనదు
నంతిపురికేగె శూరపద్మాసురుండు
బ్రబలకీర్తినమేతుఁడై పరిధవిల్లి॥

164

ఉ॥ అంతటనిచ్చుట ధవళహస్తి బలంబుతోమూర్ఖదేటియుఁ
దంతహతవృధంబొరసి ధాత్రిని శ్వేతవనాఖ్యపట్నమం

దంతకవైరిగొల్చి వినయంబున నున్నతముల్ దృఢంబులున్

గాంతియుతంబులైన రదనంబులుదాల్చి చెలంగెదత్కృపన్॥ 165

తే॥ ఇట్లుపల్లులువడసి మహేంద్రుఁజూడ

మేరుగిరికేగెఁ జప్పుదంతి శౌరి వ్రజి

పంకజాసన మౌని సుపర్వులెల్ల

నొదిగి కనకాద్రిగుహలలో నుండిరంత॥ 166

చ॥ అనియిటులాబృహస్పతి మహాబలశాలియు సౌఖ్యదాయకుం

డనఘుఁడు మాసుతుండగు పడాస్త్వనకీగతి శూరుఁడాదియౌ

దనుజులపుట్టుకందెలిపెఁ దాపసులార యటంచు సూతుఁడిం

పెనయఁగ శౌనకాదుల కహీనమతిన్ వినిపించెనమ్మడై॥ 167

వ॥ ఇట్లెఱిగింప నాలించి యవ్వలి కథావృత్తాంతమెభ్యంగి నెల్లెనని

యడుగుటయు॥ 168

ఆ శ్వా సా త ము.

ప్ర గ ర.

రాజీవప్రోద్భవ స్వర్పరివృక్ష జటలేంద్ర ప్రణమ్యాంఘ్రియుగ్మో

ర్విజాత స్వచ్ఛ హృద్వారిజ మధుప దశగ్రీవ కుంభశ్రవాసు

భ్రాజిష్ఠ క్రూరబాణాపహరణ సతతాభ్యర్చ భక్త్యైష్ఠ కల్ప

ఙ్గాజ శ్యామాభ్రవర్ణా సవిత్తకుల పయస్నిగరోద్భూతచంద్రా॥ 169

● పంచదాండచక్రగర్భితాష్ట సహస్ర కల్పిత కల్పవల్లి ప్రహరణ కగిరవృత్తము. ●

శరముఖశరధిం సరసిజచరణం సరససుచరితం సరమపశరణం

శరదహసరథం శరజభృశరణం శరవివశరిపుం చరుభుగజరసం॥ 170

పై పద్యమందలి గర్భపద్యములు.

● సప్తాక్షరైక సాదగర్భ పద్యము మదన విలసిత వృత్తము. ●

శరముఖశరధిం సరసిజచరణం సరససుచరితం సరమపశరణం॥ 1

● సప్తాక్షరైక సాదగర్భ ద్విశీయ మదన విలసిత వృత్తము. ●

శరదహసరథం శరజభృశరణం శరవివశరిపుం చరుభుగజరసం॥ 2

ప॥ కొందరిరెండువృత్తములు మధుమతీవృత్తమందురు॥

● సతుర్ణాక్షరైక పాదగర్భ ప్రహరణకలిత వృత్తము. ●

శరముఖశరధిన్ సరసిజచరణున్ సరససుచరితున్ సరమపశరణున్
శరదహసరధున్ శరజభృశరణున్ శరవివశరిపున్ చరుభుగజరసున్॥ 3

● సంపదశాక్షరైక పాదగర్భ మణిగణనికరవృత్తము. ●

శరముఖశరధిని సరసిజచరణున్ సరససుచరితుని సరమపశరణున్
శరదహసరధుని శరజభృశరణున్ శరవివశరిపుని చరుభుగజరసున్॥ 4

● అష్టాక్షరైక పాదగర్భ ప్రథమాష్టమాత్రా వృత్తము. ●

శరముఖశరధిని సరసిజచరణుని సరససుచరితుని సరమపశరణుని॥ 5

● అష్టాక్షరైక పాదగర్భ స్వీతియాష్టమాత్రా వృత్తము. ●

శరదహసరధుని శరజభృశరణుని శరవివశరిపుని చరుభుగజరసుని॥ 6

● యోడశాక్షరైక పాదగర్భ మధుగణితగడ. ●

శరముఖశరధిని సరసిజచరణుని సరససుచరితుని సరమపశరణుని
శరదహసరధుని శరజభృశరణుని శరవివశరిపుని చరుభుగజరసుని॥ 7

ప॥ కొందఱు దీనినే షోడశలఘు వృత్తమందురు॥

● సంపదశాక్షరైక పాదగర్భ ద్వపదము. ●

శరముఖశరధిని సరసిజచరణు సరససుచరితుని సరమపశరణు
శరదహసరధుని శరజభృశరణు శరవివశరిపుని చరుభుగజరసు॥ 8

○ ద్వాత్రింశ షిశాక్షరైక పాదగర్భవారిణగతిగడ. ○

శరముఖశరధి సరసిజచరణు సరససుచరితు సరమపశరణు
శరదహసరధు శరజభృశరణు శరవివశరిపు చరుభుగజరసు॥ 9

గర్భ ప్రథమ కందము.

క॥ శరముఖశరధిన్ సరసిజచరణున్ సరససుచరితుని సరమపశరణున్

శరదహసరధున్ శరజభృశరణుని శరవివశరిపుని చరుభుగజరసున్॥ 10

సంకల్పముననుసరించి

గర్భ ద్వితీయ కందము.

క॥ సరసిజచరణౌ సరససుచరితుని సరమపశరణుని శరదహసరధున్
శరజభృశరణుని శరవివశరిపుని చరుభుగజరసుని శరముఖశరధిన్॥ 11

గర్భ తృతీయ కందము.

క॥ సరససుచరితున్ సరమపశరణౌ శరదహసరధుని శరజభృశరణౌ
శరవివశరిపుని చరుభుగజరసుని శరముఖశరధిని సరసిజచరణౌ॥ 12

గర్భ చతుర్థ కందము.

క॥ సరమపశరణున్ శరదహసరధుని శరజభృశరణుని శరవివశరిపున్
చరుభుగజరసుని శరముఖశరధిని సరసిజచరణుని సరససుచరితున్॥ 13

గర్భ పంచమ కందము.

క॥ శరదహసరధున్ శరజభృశరణుని శరవివశరిపుని చరుభుగజరసున్
శరముఖశరధిని సరసిజచరణుని సరససుచరితుని సరమపశరణున్॥ 14

గర్భ షష్ఠ కందము.

క॥ శరజభృశరణుని శరవివశరిపుని చరుభుగజరసుని శరముఖశరధిన్
సరసిజచరణుని సరససుచరితుని సరమపశరణుని శరదహసరధున్॥ 15

గర్భ సప్తమ కందము.

క॥ శరవివశరిపుని చరుభుగజరసుని శరముఖశరధిని సరసిజచరణౌ
సరససుచరితుని సరమపశరణున్ శరదహసరధుని శరజభృశరణున్॥ 16

గర్భాష్టమ కందము.

క॥ చరుభుగజరసున్ శరముఖశరధిని సరసిజచరణుని సరససుచరితున్
సరమపశరణున్ శరదహసరధున్ శరజభృశరణుని శరవివశరిపున్॥ 17

చ॥ భృగువరసూను దుర్మదకుభృ చృతకోటి వనాటవాహినీ

సుగమ పయోద్ధిబంధన వికుద్ధపవిత్రచరిత్ర గౌతమీ

యగణితపాపభంజన దయారసరక్షితరావణానుజా

నగసమధీర పంక్తిరథనందన శైలసుతాభినందనా॥

మాలినీవృత్తము.

తనువిజితమసారా దైత్యనీహరసూరా
యనుపమభుజసారా యార్జునీతిప్రచారా
కనకకుధరధీరా కాననోర్ధ్వవిహారా
కనదురుమణిహారా కల్మషత్రాసదూరా॥

172

గ ద్య ము.

ఇదిశ్రీరఘునందనచరణారవింద వందన మరున్నందన నిరతిశయకరుణా
కటాక్ష వీక్షాసంభావిత చతుర్విధానూన కవితాప్రహ్రిత వసుంధరా
రమణ సభాప్రకాశిత విద్వన్నికాయ రుక్మాంగదనలచరిత్రాభిధ యక్ష
గానద్వయ మనఃప్రిబోధ రామచంద్రప్రభు ధీనిధీనామక శతగ్రంథత్రయ
మదాలసాభిధానైకనాటక పుష్పగిరిపీఠాధిపత్య జగద్గురు శ్రీమదభిన
వోద్దండ విద్యాశంకరభారతీస్వామి చాతుర్మాస్యదీక్షా గద్వాలసంస్థా
నాధీశ్వర వంశవృక్షవర్ణనప్రబంధనిర్మాణ చాతురీవిరాజిత భారద్వాజస
గోత్రపవిత్ర భట్టరాజమంశక్షీరసాగర రాకానిశాకశత్ర రామదాసపాత్ర
సంజీవరాజసత్పుత్ర కొడవలూరి రామచంద్రరాజ నామధేయ కవివర్య
ప్రణీతంబయిన శ్రీస్కాందపురాణాంతర్గత శంకరసంహితాభినివేశ మహా
సేనోదయంబను మహాప్రబంధంబునందు చతుర్థాశ్వాసము॥

173

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రాయనమః

మ హా నే! నో ద య ము.

(పద్యకావ్యము.)

— పంచమాశ్వాసము. —

శ్రీ

మదయోధ్యా నగరీ

ధామా రవివంశకలశతటినీశ సుధా

ధామా మణిమయముక్తా

ధామా లావణ్యసీమ దశరథరామా॥

తే॥ అవధరింపుము శుకశౌనకాది తాప

సులకు సర్వకథారథ సూతుడయిన

సూతుడనియెను మందాకినీతరంగ

ప్రబలఘోషానుకారి వాక్పటిమతోడ॥ 2

౩॥ మునీంద్రులారా! యిట్లు సుబ్రహ్మణ్యుండు సురాచాగ్నినిచే శూర

పద్మాది రక్షోవీరుల జననాచిత్రంబాలించి కృపాకటాక్షవీరుల బుల

నధోక్షజాచి సకలామరులజూచి యిట్లనియె॥ 3

౪॥ మలినాత్ముండగు శూరుని గులబలములతోడ నిలనుగూల్పెద మిమ్ము

నిలిపెద మీమీచోటుల జలియింపకుడిదియె శంభుశాసనమునుడి॥ 4

౫॥ ఐనను రిపుడగు శూరుని మానసమెఱుంగుటయ నీతిమార్గంబగుటం

బూనిక నచ్చోటికిఁజని రానోసినపురుషు వేగిరమ పువడిగుం॥ 5

— పీఠవాచని రావలయు. —

౬॥ అట్టివాడెవ్వడో నిరూపింపుడనిన సురల్లెరు శౌర్యరాశియగు పీఠ

వాచుంజూపిన గుమారుండు పంతోపించి యతనితో నిట్లనియె॥ 6

౭॥ నీవిచ్చుచని శూరునిగాంచి నేనాడుపలుకుగా నిట్లు జెప్పంగవలయు

భాకశాసనిమొదల్ నాకులనండలు బంధంబులూడిచి పంచమనుము

గర్వంబువిడవాడికడునయంబూని నీయూరిలోసుఖముగానుండుమనుము
 నీకీహితంబును నీమీద దయదాల్చి బోధింపగా నన్నుఁ బుచ్చెననుము
 తే॥ ఇందులకువాఁడు సమ్మతినొందకవల నాగ్రహంబున వికటోక్తులాడెనేని
 కులబలంబులతోనిన్ను గూల్చువాడుకార్తికేయుఁడటంచునిక్తంబుచెప్పును॥
 తే॥ వేగమున బోయిరమ్మన వీరబాహుఁ డాంబికేయునకెఱిగి దేవాళితోడ
 నధికసన్మానమునుబొంది యరిగి గంధమాదనంబనుకై లంబమీదనెక్కె॥
 ప॥ అప్పుడు॥ 9

చ॥ నిజతను వజ్రజాండమును నిండఁగఁబెంచి మహోగ్రమూర్తియై
 గజరీపుసామ్యవిక్రమ వికాసిత దానవసైన్యయుక్తముఁ
 ధ్వజరథవప్రగోపుర వితానమణి గృహసౌధసక్తముఁ
 వృజిననివాసమౌ యసురవీరుపురంబును గాంచి యంతటఁ॥ 10

క॥ గిరాలన్యదేశములు సాగరములుదిలకించి యసురగణములతో దు
 శ్చరితుఁడగుకూరునగరము నరయంగాఁ దిలఁచిదిలఁచి యంత్రంబుక్రియఁ॥
 ప॥ నిజహస్తద్వయంబున॥ 12

ఆ॥ నులిమివేయ మదినిఁదలంచి నిర్జరులప్పురంబునందునున్ని ప్రాణహాని
 వారికగునొయంచు ధీరాత్ముఁడూహించి శాంతినిల్చియుండెకై లమందు॥

ఉ॥ వెండియు నట్టహాసమతి విక్రమమూనియొనర్చ నాధ్వనిఁ
 రెండగు హజ్జతాకుడులఁ బృథ్విధరంబు గుహప్రవేశులై
 యుండెడి శూరసైన్యముల నుబ్బుచెడం బయిబడ్డ నందుచే
 దండధరుంగనంజనిరి దానవులందొక కొందఱయ్యెడఁ॥ 14

ప॥ వీరబాహుండు సముద్రోల్లంఘన సమర్థంబగు మూర్తినవలీలఁదాల్చి
 చిత్తంబున నిర్మలుండును గురుఁడునునగు శరణస్మృ నునిచి కంధి నతి
 లఘుప్రచారంబున మింటందాటనెంచి యుప్పురంబునకుఁ గుప్పించునప్పు
 డప్పర్యంతంబుగ్రుంగి నేలంగలిసె నిల్లెగసిపోవునెడ నతనిమెయింబుట్టు
 కరువలిచేఁ బెనుగట్టులు దూదిప్రోవులక్రియ నెగసినేలంబడ దదీయాని

లోద్ధతిచే నెగసిరూపఱెడు దరగల య్యాదోరాళి బాడబింబునుజల్లార్ప
నాచిత్య శశాంక ధారాధర మండలంబులు నడకచెడి యట్టిట్టుబడ వీర
బాహుండు లంకాపట్టణంబు దాయంబోవు నవసరంబున॥ 15

—♦ వీరసింహుడు వీరబాహుతోబోరి మడిగొట్టెట. ♦—

కా॥ అలంకాపురమేలు నాఁముఖవై త్యక్తేష్టుసేనాని శౌ
ర్యాలంకారుడు వీరసింహుడనువాడత్యంత వీర్యంబునం
గాలుండోయననొప్పి పంచశతరక్షఃపాఁతోగూడి యా
భీలుండై చను రత్నసూతికెదురై వీరంబుగాన్పించుచు॥ 16

క॥ ఎటబోయె దెవడవీవని చటులక్రోధమునబలుక మహ్మఖుమాతం
బటుజవమున శూరునిచెంగటికేరెడ నిడ్డగింపఁగానీతరమే॥ 17

తే॥ నీవు నన్నేమిసేయంగ నేరవచుచు వీరబాహుండువారికి దోష్టక్రమమున
నవ్వలంబోవనున్నంతననుచుదెచిరి కఠినబాణంబులఱినిపైగవ్వుటయును॥

ఆ॥ కనలివీరబాహు ఖడ్గంబుగైకొని వీరసింహుడేయు ప్రహర కల్ల
సంచయంబుదునిమి శౌర్యమేపారంగ గుటలదనుజనేని గూలదే॥ 18

ఉ॥ అవిధమంతయుంగని మహాప్రహుడై యనురుండు నాజిలో
గ్రొవ్వున వజ్రశూలములఁ గొట్టెఁ జేగలఖడ్గధారచే
నవ్విబుధాచయేయు విశిఖావతితోడ దవీరుకంధరం
వివ్వసుధాస్థలింగెడపి యేనెడ ఒడంబడి మింటితెన్నున॥ 20

క॥ ఈగతిని వీరబాహుండేగుటయును నచటిదితిబ లీక్షించియుఁ దె
న్నాగింపుదలింప వారల నాగులగరుడుండువోలె నలినలిశేసె॥ 21

సీ॥ అంత మహాశూరుడగు వీరబాహుండు పటుజవంబున లంకపైనిదుముక
గంపంబునొంది లంకాపురంబెల్లను గూలె మేడలతోడగూడి విజిగి

యాసమయంబునం దాయాస్థలంబుల నున్నదై తుల్య బెల్లునున్ని గొనిరి
యటమీదఁగలకలార్భటులుప్రోలునమించ వినితత్పూరినాయకునికుమార

తే॥ కుండునతిపీరుడనువాడు జండకోపుఁ

డగుచు నాయోధవోద్యుక్తుడై యనేక

దితితనూజులుగొలువ నద్భుతమువడుచు

రత్నసుతుడాకి బాణవర్షంబుగురిసె॥

22

—♦ వీరబాహుండభీరుడను రాక్షసుని జంపుట. ♦—

చ॥ కురియుడు రత్ననందనుఁ డకుంఠపరాక్రముఁడై తదస్త్ర సం
హరణమొనర్చి దానవసమాజమునొంచుడు శేషరాక్షసుల్
గరువముదక్కిపాటుటయు గన్గొని యయ్యతి పీరుఁడుగ్రుఁడై
గురుతరశక్తివై చుటయు గూర్చె నతండవి ఖడ్గధారచే॥

23

తే॥ అంత దనుజుండుగదప్రేయ నరిగి వీర
బాహుసేందాకి చూర్ణమైపడిన నసుర
పింగుడికూలమువైచిన దెగువ దాని
హస్తతాడనమున దిబ్బడదచి యార్చె॥

24

ప॥ దానింజూచి యతిపీనుఁడు వైఁమారణసమర్థంబునుజతుమ్మఖదత్తంబును
సమోఘంబునునగు కరవాలంబుగొని నలుదిక్కుల గిరగిరంద్రిప్పుచుఁ
డాకిన నేనానిమార ఖడ్గంబువట్టి కలహనైపుణ్యంబు గాన్పించుచు
నారక్కసుని శిరోహస్తంబులు నేలుజడనటికి లంకాపురదైత్యులనేకు
లొక్కుమ్మడి దన్నుజుట్టిన వారి నెల్లరూపుమాపి మెండొడ్డి యోజన
సహస్ర పరిమాణంబును నలిగింఖీరంబును నగు నగరభేయంబవలీల
లంఘించి వీరమాహేంద్రపుర సాలంబున నుత్తరదిగ్గోపురంబునందుగల
భయంకరాకాసులగు ఘోరాతిఘోర నామక ద్వారపాలురఁగాంచి తన
మనంబున నిట్లనివిత్కొంచె॥

25

—♦ వీరబాహుండు గజఘంతుడను ద్వారపాలకునిజంపి వీరమాహేంద్రపురముసానుట. ♦—

ఉ॥ వేయురభంబులు గరులువేయును రెండగువేలుగాల్వరుఁ
వేయుతురంగముల్గలిగి వెల్గుచువీరలునున్నవార లీ
చాయను నేనుబోయినఁ బొసంగునుయద్ధమునాకువీరితో
నోయనఁగన్నుఁబ్రామి చనుటొప్పునటంచదిదాటి శ్రీఘత॥

26

3॥ ప్రాగ్విశకుబ్ధోయి యట వీరభాను మహిష
నేత్రులను క్రూరదానవుల్ నిల్పిముందు
వారికై వడిఁ జతురంగబలముతోడ
మన్నఁగన్గొని పగబూనకోసరించి॥

27

4॥ దక్షిణగోపుర ద్వారమార్గంబున బురముసొచ్చెదనని పోవుటయును
దుండంబులోకవేయి రెండువేలుకరంబు లుత్తమాంగంబులునొక్కవేయి
గలిగి గజాస్త్యఁడంబొలదిండి జతురంగబలముతో నచ్చోటనిలిచియుండి
వీరభాహునిజూచి యోరీసివెవ్వండ వేనియాజ్ఞనువచ్చి తిందుజేరఁ

5॥ గార్యమేమియనుచుఁ గడుఁగోపమునజల్కి
తైలమొకటివేయి సత్వరమున
నదియునతనిఁదాఁకి చిద్రుపలై ధరవ్రాల
రాజుసుండు శౌర్యరాశియగుచు॥

28

6॥ తుండసహస్రంబునఁ జెనుగొండలువేయింటినేయఁ గూలెనవియు న
ద్దండిమగనిమెయిసోకుట వెండియునారక్కసుండు విక్రాంతుండై॥

29

7॥ గదబలుప వీరభాహుండది ఖడ్గముచేతనటుక నసురుఁడుమఱియున్
బదిసూటులతొండంబులఁగొడుకకవటవృక్షములనుగొనియేయుటయున్॥

8॥ కడుకోని వీరభాహుఁడురుఖడ్గముచేఁ దునియుంప రక్కసుం
డెడలక ముప్పియుద్ధమున కేచి భుజద్వయిమీఁదికెత్తఁగా
జడియక నాతడఁయ్యెడ నిశాటుని తుండసహస్రసంఖ్యయున్
బెడిదపుగల్గిచేనటికెఁ బృథ్వినిడొల్ల సమూలకంబులై॥

31

తే॥ ఇట్లుఁ దనతొండములువోవు తెంచకసుర
నాగ్రహంబునలై బడ నరుగుదేరఁ
గాంచివీరుండు మీదుగుప్పించి యొక్క
తన్నుదన్నిన వాఁడుర్వి దురువువిడిచె॥

32

—* వీరకావాలందు వీరసూహేంద్రశ్రురమాన గూఢమంగా దిరుగుట. *

వ॥ అంతవీరకావాలందు దేవకార్యంబిచ్చగించి తన్నిమిషంబున సూక్ష్మ
రూపంబుగైకొని పశ్చిమద్వారగోపుర శిఖరాగ్రంబునఁ గూరుచుండి
బహువిస్మయప్రదంబును ననేకవిధ దోషాచగస్తోమభరితంబును శూరపద్మ
పాలితంబును నగు వీరమాహేంద్రపట్టణంబును గనుంగొని తన
మనంబున॥ 33

శా॥ వాణీనాయకలోకమందున రమాస్వామీజగంబందు రు
ద్రాణీవల్లభవిష్ణవంబున మరుద్దౌరేయువాసంబునఁ
రాణింపంబడదిట్టివైభవము నేత్రాల్వేనవేలుండినఁ
దీనింజూడఁగనోపవంచు మదిలోఁ దీర్మానముంజేయుచుఁ॥ 34

చ॥ తడయకగోపురంబుడిగి లత్పూరిసొచ్చి యనేకవీరులఁ
విడువకఁబంచరించి బలువిస్మయముల్ గని యేగుచుఁ జయం
ముందుమొదలై నవేలుపులు దుష్టనరాదులు సేయుకష్టముల్
ఁబడిచెడివీధిశేరి మరుఁగుంబడి హారలనెల్లఁజూచుచుఁ॥ 35

తే॥ వాఁకమాటలవినుచు నవ్వంబునీలి
యంబుడెనప్పుడు వీరకావాలందుసంత
పజనుబడియున్న యుగ్రచునిశిఖిఁ మొదలు
సురలఁజేరి నిశావరుల్ గొలుఁగమాలి॥ 36

—* పోయిన్న జయంతాదులు రాక్షసులునేయు శాపకోర్కె శివుని పోర్థించుట. *

క॥ పట్టుచుఁ దిట్టుచుఁ గొట్టుచు
గట్టొటమి శచియుఁగడు గనుమొఱంగిరొ యా
గుట్టునుబొప్పుడు తెల్పక
యట్టిటు నుసిగితిరయేని యడఁతుము మిమ్ముఁ॥ 37

క॥ అనిపలికి సూదిముల్లులు దనువులఁగడుమెత్తనైన తాపలయందుఁ
గడలుచుఁ గ్రుచ్చుచు బహుశీతిని పాథలవరచుచున్న దితినందనులఁ॥ 38

సంకల్ప

౨॥ నిదురనొందఁజేసె నెమ్మిఱ్ఱోవీరుండు సంతనింద్రపుత్రుఁ డాదిదివ్యుఁ
లసురవరులు సేయు యలజడికోర్వఁగా దరముగాక శంభుదలఁచిభక్తి॥ ౪౦
౩॥ మనంబున సాష్టాంగసమస్కారములు సమర్పించి మహార్తులై యిట్లని
స్తుతించిరి॥ 40

ద ం డ క ము.

శ్రీ మన్మహాదేవ దేవాదిదేవా! మహావిక్రమోపేతుతా దైత్యులీజాడ
మమ్మువ్యధృతబెట్ట నీపూరకున్న నహింపకదరంబొనె మాకుఁ
ఖలుల్ బాధలొందించగాఁ జూడసాధ్యంబె సూర్యంబు ముప్రోలురాకా
సిఘ్రితా నినువేడఁ బ్రేమించి వారిఁ జూడంబందునిర్జించి మమ్ముంగటా
ఁగించవే నేడువేఁగింపనాంబులె గౌరీప్రియా కాలకూటంబు ధాత్రి
స్థలింబర్వ మేమోర్వఁగాలేక బ్రాధింప బాహుగావింపవే దాని ఫాలే
జూడ బంట్లమోమాకు శ్రేయఃప్రమండంచ విఖ్యాతినింగాంచుచుఁ
జండముండుండు భండుండు దుర్గుండును బంచమేద్రుండు మాతంగ
దైతేయుఁడాది తపాచారులందుంచి వైసారిణి కూర్మ భూదార
మర్త్య ద్విపారాధి ఖర్వావతార ప్రతికంబులం గూర్చియున్ వాని
నేత్రాస్థి దుప్రేమలుం గృత్తికంకాశముల్ దాల్చి లోకంబులన్
సాకి మమ్మునదాబ్రోచితివేళ నెందేగితో యాపదోద్ధారకా బాంధ్రు
డింద్రాణితోఁగూడి లోకాతురుండై యదృక్కుండునైపోయె మేముంక
నవ్వజ్జినింజూతుమో లేదో బాలేందుమో చతుర్దంప వాగేంద్రమయా
పదల్ గాంచెనో వైజయంతంబు సుదైర్ఘ్యవంబున్ సుధర్మామరావత్య
భిఖ్యా పురీ సందనారామముల్ మాతలీముఖ్యులేమైరోకో నీలకంఠా!
సుపర్యాణు లీబాధలంబొంద నేపాపముఁజేసిరో శంకరా! జంగమ
స్థావరాది ప్రపంచంబు బుట్టింప బోపింప మాయింప నీవేకదాకర్తవా
ర్తవనా! మమ్ము గారుణ్యదృష్టి విలోకించి శ్రీఘంబు చేపట్టి రఁగించవే
భోగిభూషా! మరణదోరుభాషా! నమల్లోకతోషా! నమస్తే నమస్తే
నమః॥

—♦ జయంతాదులఁ గుహరుండు స్వప్నమున మారడింబుట. ♦—

మ॥ అని ఛాలాడునిసంస్తుతించి సురలత్యారాటమున్నొంది ని
ద్రనుగన్నట్టుల నొల్లెరుంగక యలంతక సుప్తిసొందం గుహుం
డనుకంపామతి ముందురాఁగడగు కల్యాణంబుబోధింపఁ దోఁ
చెనుస్వప్నంబున దేవజాలమునకుఁ శృంగారదివ్యాంగుడై ॥ 42

చ॥ ఇటుగలయందుఁదోఁచి సురలెల్లరమారడబల్కి యైంద్రితో
దిటమున నీదుతండ్రియును దేవియు మోదతనున్నవారు మీఁ
దటవగమాని మీరలు ముదంబుననుండఁగలారు నేడు నా
భటుడు మహాబలుండిటకువచ్చె నటంచునుదెల్పి క్రమ్యుఁటా ॥ 43

సీ॥ శూరపద్మని భ్రాతృసుతహిత సేనా సమేతంబుగాఁజంపి మిమ్ము ముందు
లీల మీమీచోట్ల గ్రాలఁజెనెదనంచు నాడి తిరోహితుండయ్యెనపుడు
సురలెల్లమేల్కొని శరజుండు గలలోన గనఁబడుటెల్ల నొక్కనికినొకఁడు
వినిపించుకొనువేళవీరుండచ్చట జయంతాదులకుందోఁచి యనియొగూర్చి

— వీరబాహుండు జయంతాదుల మారడింబుట. —

తే॥ నీగురుండగునిద్రుండు వాగధీశ
వాసుదేవులఁగూడి కైలాసమునకు
నిరగి శివుఁగాంచిమొక్కి శూరామరుండు
సల్పుబాధలు వగపుతోఁ దెల్పుటయును ॥ 44

క॥ నెలతాల్పు యామినీచర కులమును విడియించుకొడుకు గుధరజవలనం
గలిగించి శూరపదునిఁ బొలియింపఁగననుపనతఁడుమునిసురయుతుండై ॥

తే॥ వచ్చి శ్రీశాంతినగైరంబు సొచ్చి యిచటి
వార్త నెఱుంగుటకై నన్నుబనుప నేగు
దెంచితిని నీదుతలిదండ్రు లంచితముగ
నొక్కచోటున సుఖముగానుండి యుపుడు ॥ 45

క॥ తమకుళము మీకుండెప్పుమనిరి మధ్యర్తుగుహుండు బొడవడగించెఁ
సమరమునఁ గ్రొంచతారక సుమనద్వేషణులకౌర్యశోభితుడగుచుఁ ॥ 46

కా॥ ఇంకా శీఘ్రము శూరపద్మముఖులఁ హింసించిపాలించు ని
 శ్శంకఁ నీతలిదండ్రులఁ నినుమరుచ్చక్రంబు నిక్కంబుగా
 సంకోచింపకుండన్న వేల్పులు నిజస్వప్నంబువినిప మో
 దాంకూరంబున దానురాబడిన కార్యంబుల వినుర్పించుచున్ 48

ప॥ దివ్యులదోషింపఁజేసి వీరబాహుండచ్చోటుగదలి యావలంబోయెఁ
 గావలివారలుం దెలిసిరాసనుచుంబునఁ గుమారుదూత వీరమాహేంద్ర
 పురవిధులందలి విచిత్రంబులఁజూచుచుఁ బోయిపోయి శూరపద్మ
 గృహంబు గమఁగొని ప్రతిహారులగు నుగ్రనుయూరాది దైత్యులకగో
 చరుండయి సూక్ష్మరూపమునఁ గొలుపుమోటుమునకరిగి యందు హోటక
 —॥ వీరబాహుండు శూరబాహుండున గత్తుపీఠమున పసించుట ॥—

మాణిక్యచిత భాస్వత్ కిరీట హార కేయూర కుండలకటకాంగుళీయకాచి
 వానాపిఢ భూషణాలంకృతుండును భస్మశ్రీఘండ్రాంకిత ఫాలబాగుండును
 యోజనసహస్ర విస్తార సభారేఖ సింహసుండును వాదిత్ర కావ్యగీత
 తాండవాది విద్యాప్రమోదభరితుండును శుభనీరాజన కరనిలింపాంగనా
 సమావేష్టితుండును దుర్వారవైరికర నైకవీరాసుర కోటిసేవితుండును
 మంజులరుకూల పరిధానధారియును దీదీప్యమాన మణిఖచిత సింహాసనా
 సీనుండును నగు శూరుంగని కనలి హృదయంబున సదవలంబుండగు
 కుమారుపదపద్మంబులు ధ్యానింప వత్తంబు యమ్మహాగుభావ ననుగ్ర
 హంబున శూరపద్మ సింహాసనాధిక్యతంబును మహాజేజిస్సంపన్నంబును
 నవమణిప్రభావిరాజితంబును నగు నొక్కపీఠంబువోటఁ గాన్పింప మహా
 నందంబున వీరబాహుండు నిజరూపంబుగైకొని దాని శూరపద్మ
 నెదుటనుంచి కోటిసూర్యప్రకాశ నీకాకుండయి తత్పితంబున నిధిపసించె
 సయ్యెడఁ

49

న స ం త తి ల క ము.

దై తేయులెల్లరు నితండు పితామహుండో
 భూతేకుండో వనధిపుత్రి మహాహరుండో

యీతీరుగా నొకరుఁ డిద్దబలంబుతో ని

ర్భీతాత్ముడై యిటఁజరించుట చిత్రమయ్యెన్॥ 50

క॥ అని యతనిఁజూచుచుండెడి దనుజులఁగని శూరపద్మ దైతేయవిభుం

డనలునిగతినుండుచు నిట్లనియెన్ శరజన్ముదూత కబ్ధధ్వనితోన్॥ 51

— శూరపద్మ పీఠామల సంభాషణము —

ఉ॥ ఎవ్వఁడపిఁ నేమిపనికిచ్చటికిం జనుదెంచి నాఁడ పి

వెవ్వనివాఁడ వెదువసియుంతువో యింద్రమహేంద్రవిద్యలం

దెవ్వఁడు నిన్నుబోలఁడనియెంచితి మామకకొల్వుకూటమం

దివ్విధి నబ్జజాద్యమరు లించుక సేపును నిల్వజాలరున్॥ 52

క॥ ఈవిచ్చోటున నొక్కగద్దెయవంబున్ హేమించికూర్పుండి నా

నావిన్నాణపు భూషణప్రతతి మేనందాల్చి శృంగారివై

భావంబుంపు జంకులేకెదుట నబ్రంజయ్యెనిట్లుంటకున్

సేవిద్యంగడుమెచ్చి దానమొసంగన్ నిక్కంబుగానెంచితిన్॥ 53

తే॥ ప్రాణస్పృతిదానమిచ్చెద నాలసింప కీహవచ్చినపనిదెల్పు మెంతసాహ

సంబుగలవాఁడవనిననయ్యాంబికేయుదూతయిట్లనిపలికెఁగోపాతిశయత॥

క॥ శ్రీకరుండగు శరజన్ముడు నీకుందెలుపుమని కొన్నిసేతులునెప్పెన్

వాకొనియెద నవ్వుకులునేకమతిన్ వినుమటంచుహితమధురోక్తిన్॥ 54

క॥ మును నీకులోఁగివిష్ణుఁడు వనజఁడును వజ్ర రజతపర్వతమునకుం

జని సర్వాత్ముండగు శివు వినుతుల్ గావించి నీవువెంగలివగుచున్॥ 55

తే॥ జాధయిడుటయు నీదుసంబంధులెల్లఁ

బీడ సేయుటయును విన్నవించివగచి

స్వామిమేమీవ్యధల నోర్కలేము శూరు

జంపఁగలపుత్రు నొకనిబుట్టింపుమయ్య॥ 56

క॥ అనివేడ గౌరియంచున దనయునిఁగలిగించి శివుఁడు దరలింపఁగ నా

యనఘుండుదనదువెంబడి ననుకూలత భక్తిగోలుచు చజరులురాగణాంబి

మ॥ అకలంకుండయి వచ్చుమార్గమున సంహరించె నక్రొంచితా

రకదై తేయుల నంత పంధినగరీరత్నంబుతో దేవతా

ప్రకరంబుల్ దనుఁగొల్పఁనుండి దయదోపకా నీకు మేల్కూర్చునే

తకునై నన్నిటబంచినాఁడు విను వాస్తవ్యంబుగా జెప్పెదన్॥ 50

సీ॥ ఇంద్రనందనుఁదాదీ యెల్లవేల్పులు నీమపట్టణంబునఁ గారఁబడికృశించి

యున్న వారలు వారిసూర్యుర్యాదగా నాజ్ఞామీణక విసయమున నైజ

పురినుండుమేమ్మాటబోఁద్రోచిమెలఁగిన నినుజముఁద్రోలికిఁబహుతుననియెఁ

గానమహాసేను నానతియట్టులఁ గావింపఁగుశలంబు గాంతువనుచు

తే॥ వీరబాహుండు మిగులగంభీరముగను జెప్పియూరకయుండఁగనప్పుడధిక

కోపుఁడై కూరపద్మండుగ్రూరదృష్టి నతనిఁగన్గొనికటతటంబదరననియె॥

—• కూరపద్మండు వీరబాహునితో దవలపరాక్రమములు జెప్పుట. —

సీ॥ నాశౌర్యగరిమఁ గానకమందెమేలంబు గావించెదవు బాలుఖండనంబు

సేయ నేమిఫలంబు సేకూటదని లెక్కయిడకున్నఁ దారకుమడియఁజేసి

సంగరంబునుగోరి చనుదెంచెగుహుఁడని వాక్రుచ్చెదవు నిట్టివదరులిచట

నాడఁబోకుముజయం తాదులవిడుమన్న మాటచెప్పగరాకుమాయెదుటను

తే॥ దేవతలకష్టములుమాన్ప ధీరుఁడగుచు వచ్చినకుమారుబంధించి పట్టితెచ్చు

కొఱకునేనిచ్చట నెయుండికఱకునల్లద్రాగుదులమూఁకగంపెరవేగిరమున॥

వ॥ అనియిట్లు కూరపద్మండు దురహంకారంబునఁ బలికనవిని వీరబాహుం

డధిక రోషదండహ్యమానుండయి॥

62

క॥ దైత్యేశ శివాత్మకుఁడును నిత్యుండు గుహాఖ్యుఁడనుచు నీపెఱుంగకనా

కాత్యాయనీకుమారకు బ్రత్యక్షముబాలుఁడంచుఁ బటకంజనునే॥ 63

ఉ॥ అమృహితాత్మమేనున నజాండములుదృవమో నడంగు ను

గ్రమ్ముగ నన్నదూతయని కాలులువక్కితి వప్రమేయుఁడో

నెమ్మిహుమామువేలుపును నిందయొనర్చితివై ననేమి నీ

విమ్మొయినాడఁ జల్కుఁడనమెచ్చెనెమాకు నిశాచరాధమా॥

64

- క॥ శిష్టసముత్కరచేతో భీష్టముగానవమతంబు బెరయించినినుం
గట్టములపాలుసేసియు దుష్టాత్మా! పోదునంచు దూషించుటయు॥ 65
- ఉ॥ ఆయసురాధినేత దురహంకృతిచే ద్విసహస్రహస్తముల్
వేయిశిరంబులుంగలుగు వీరనరాదులవేలసంఖ్యలం
బాయక షణ్ముఖానుజునిబట్టి వధింపగనంప నాతడు॥
మాయముసేసి నద్దనుజమండలము॥ భ్రుకుటీకరాళుడై ॥ 66
- తే॥ అంతనాసభబాసె గుహానుజుండు నాననమదృశ్యమైపోయె నాక్షణంబు
కూరవద్ముడువీరుదుర్వార శౌర్యసారమునకాత్మవెలుగందిధీరుడగుచు॥
— శూనిపద్ముడు శతావని వీరబాహునిమీద యుద్ధమునకు బంపుట. —
- క॥ అతిబలవచ్చొర్పుండగు శతాననుని దైత్యులంప సంరంభత వాఁ
డతిరయమున సేనాసంగతుడై మాత్కొన్నజూచిడుగోపముతో॥
- ఉ॥ లక్షసువర్ణకుంభముల లక్షణమౌనొకగోపురంబు రూ
క్షేక్షణుడై వడింబెఱికి యీశ్వరపుత్రునిబంటు దుష్టమా
రాక్షససేననేయుటయుఁ బ్రాణములంబెడజాసిరందలు॥
దడుడు నాశతాననుడుదగ్గ శరాసన బాణపాణియై॥ 69
- చ॥ అగణితతీక్షణబాణముల నాతనినేయుఁ దదీయదేహముం
దగులుటచే నునింగియవి ధాత్రిపయింబడెనంత వీరుడుం
బొగరున గోపురంబొకటి బోరునబెల్లగిలంగఁజేసి వ్రే
యగ నసురుండు దానిఁబరిహారమొనర్చెను బాణపంక్తిచే॥ 70
- ప॥ వెండియు నారక్కసుండు ననేకమార్గణ తోమరకుంత శక్తిపరిఘాదులఁ
బ్రయోగించిన రత్నతనయుండు శౌర్యసారుడయి వానినెల్లందునిమి
చాపహినుంజేయ నప్పాలసుదిండి బలముమెఱసి తనకరశతద్వయముచే
దఱిమిపట్టిన వీరబాహుండు నిజబాహువుచే నురస్తాడనంబుసేయ దాన
పుండిలఁ గూలినంగని యొక్కకాల నక్కునుగ్గయిచచ్చునట్లదిమి తక్కుఁ
గాల వానినూటుతలలుఁ జేగలమెకంబు బొండంబున టెంకాయలుం

బోలె దొరలించి యధికతేజోవిరాజితమగు మూర్తినిధరించి రోషాధి
కుండై తత్కుతలంబువగులమోదె నయ్యవనరంబున॥ 71

సీ॥ ధరవ్రక్కలై బిలదూరంబులందుండి యుదకప్రవాహము లుద్భవిల్లి
యచ్చటచ్చటఁగలహయరథదను జేభగణముముంచినదంచు కాలమునను
దై త్యులేబడిసంఖ్య దాకిరత్నజు నురస్థలమున నవచవంబులను రక్త
ధారలుదోఱగంగ నారాచములనేను వితడువారందఱి హస్తపాద

తే॥ ములను దునుమాడి పురపాలకులను నెట్లు

గూలఁగానేసి యొకమహాగోష్ఠరమున

నసురపతి కొల్వమండపమవనిగలిపి

మఱియుఁ బెక్కుదెఱంగుల నుఱిదిమెఱసి॥ 72

కా॥ నానాగండశిలల్ మహిజములు నానాగోష్ఠరంబుల్ ముద్ర

నానాదిక్కులనేయుచుఁ దనుజులఁ నాశంబుగావించుచుఁ

స్థానీయంబునుముట్టడింపుచు స్వహస్తద్బంధవైత్తి ప్రమో

దానఁ నాట్యము సేయుచుండ ఖలదైత్యశ్రేణి వీక్షించుచు॥ 73

క॥ హతశేష దనుజులెదవడి

చతురాశలబాటుచున్న జాడను రడఁ

పతిగాంచి కొలువుఁకూటము

గతమగుటయు బురమునెడుట గన్గొనియిర్పల్కె॥ 74

మ॥ సహస్రకరంబులు నేనూఱుకరంబులు బొలుపొందు బొలిపేలుపుల

బెక్కువేలననుచుటయు వారలగణిత బంధుమరణంబునకడలొంది మచ్చ

రించి చని నానావిభిజాలంబులు వీరబాహుపయిం బ్రయోగించిన॥ 75

చ॥ అతఁడొకసాలవృక్షమున నమ్ములుకుల్ నులుమాడి వారలఁ

హతమొనరించు టంతయును నద్దమజేంద్రుఁడు వేగువాండ్రచే

శ్రుతమునుజేసి రోపమున సుస్థిరుడై సుగు వజ్రబాహునిఁ

జతనముమీఱనంచె శరజన్మునీదూతను జంపుపూన్కిమై॥ 76

క॥ పంచిన వాడు మణిమయ కాంచనభూషణ సనేక కఠినాయుధపా
శృంగచితముగ ధరియించియు బంచాశద్ధ్వయతురంగబద్ధ రథముపై॥ 77

తే॥ దివ్యదేదీప్యమానుడై దేవవైరి
యెక్కి యేశులు ధేరులు నేనుగులును
నన్నియె తురంగములు వేయునసురవరులు
వేలురెందునుగొల్పరా విక్రమించి॥ 78

—* వజ్రబాహుడను దైత్యుడు వీరబాహునితో బోడుట. *

క॥ భేదపటహోదిక వాచ్యారావములుల్లసెల సితచ్ఛత్రములుం
జారుతర చామరధ్వజ ధారులయి యనేక దైత్యతతులు నడువఁగ॥ 79

క॥ విరాజిల్లి యవ్వజ్రబాహునామక రాక్షసుండు వీరబాహునిపయి నురవ
డించునమయంబున॥ 80

క॥ ఉల్కాసింఘమురాలె నెండినతరువ్యాహంబులం గాకిమూఁ
కల్కూయంగదొడంగె నెల్లెడలనక్కల్ బెట్టువాపోయె నీ
పోల్కింజేతుఱింగించు దుశ్శకునముల్ బుద్ధికవిచారించక॥
జల్మొక్కింతయులేక నార్చుచనురుల్ స్కందానుజుండాకిన॥ 81

క॥ కనుగొని వీరబాహుడధికత్వర నీపఱతెంచుసేనల॥
హసనముసేసి శక్తిధరునండకుబోయెదనట్లుచేయకుం
డిన గుహుదూతనేయని కడిందిప్రతిజ్ఞయొనర్చి యాకసం
బునకురువేగుడై యెగసి బొబ్బనుబెట్టుచు నృత్యమాడుచో॥ 82

॥ చూచివజ్రబాహు వై చిత్రమునుబొంది నిజశతాంగసూతువిజయుతోడ
నీమహాద్యుతంబు నీడించితివికాదెయనుచుఁబలుక వాడువినయమునను॥

॥ అవ్విధమంతయుందెలుప నద్దిగఱింపక వజ్రబాహుఁడుం
జివ్వకెదుర్కొనుం డతనిసేనలు వీరునివై శతాస్త్రముల్
నెవ్వడినెత్తురుల్దొరుగ నించిన నాతఁడునొచ్చి కోపము॥
నివ్వటిలంగఁబట్టికొని నింగికివై చెను దుష్టదైత్యుల॥ 84

ఉ॥ కొందఱుఁద్రిప్పి నేలపయ్యఁగొట్టుచుఁ గొందఱువారివై చుచుం
గొందఱుముప్పి మొట్టుచును గొందఱదిక్కులఁబాటమీటుచుం
గొందఱఁగాళ్లదట్టుచును గొందఱదీపులు సేరనేయుచుం
గొందఱమింటవై చుచును గొందఱఁజేతులువట్టి త్రుంచుచున్॥ 85

ఉ॥ కొందఱఁ జక్రవాళమునకుంజననేయుచుఁ గొందఱందలల్
తుందములోనడంచు చెద్రదొక్కుచుఁ గొందఱనిట్టులాశితో
నందఱదై తన్మనై న్యముల నంతకుఁజేర్చి తదీయసంప్రసూలన్
ప్రమందఁగఁగొట్టె నొక్కమొట్టిమూఁకున శౌర్యవిజృంభమానుడై॥ 86

—● విజయవాసుడు వజ్రవాసుని జంపుట, ●—

కా॥ ఆశౌర్యంబునుగాంచి వజ్రభుజుఁడీర్వ్యంజూపుచున్ భీషణు
లై శోభిల్లు సహస్రకాండములనేరున్ వీరుఁడన్నింటినిన్
నాశంబొందఁగజేసినన్ మగుడనానక్తంచరుండుం గ్రుధా
వేశుండై మితిమీరి తీక్షణరముల్ వేసెన్ మడిపుత్రువై॥ 87

ఉ॥ అయ్యన తత్కలంబముల నన్నిటిద్రుంచి యయోగమేయఁగా
నాయసురుండు దుస్కలగునట్లొనరించి యనేకశస్త్రముల్
కాయమువ్రీలి నెత్తురులుగాఱఁగఁ జొన్పిన వీరుఁడోర్వలే
కాయెడ మూర్ఖునొందె సమరాంగణముండు నిమేషమాత్రమున్॥ 88

ప॥ అంత వీరుండు దెలివొంది మధ్యందిసమార్తాండునిగతి మందుచు వజ్ర
జాహురధంబు గలహమధ్యంబునఁబ్రహరింప నది పొడిపొడియైరాలిన
రక్కసుండొందుతేరెక్కి తక్కుకెక్కుడగు ములుకులు మొగంబునాట
నేయఁ గొమరుసామితమ్ముండు వీరంబుమిగిలి వాఁడేయువాలుల
నేలఁగలిపి వైశంజనని యిరుగేల నరదంబువట్టికొని రేద్రిమ్మరితోడం
గూడ మప్పరంబు దగుల్కొనవ్రేసిన జాణవేంబున శతసహస్రయోజ
నంబులు మీఁదికెగపి పుడమింబడియును జడిమగొనక యురువడిగలేచి
గట్టియగువల్లెక్కిడ వీరుఁడొక్కొక్కున దానినొడిసి తుత్తునియలు
గావించెనప్పుడు॥ 89

క॥ అసురుఁడు ఖడ్గకరుండయి కసరుచుఁ దనుఁదాఁక వానిఖడ్గము గరముఁ
పసుధపముగూల్చె వీరుండనహోయ పరాక్రమాధ్యుడై యవలీలఁ॥ 90

శా॥ ఆవెంటఁసురవైరి భీషణగదాహస్తుండునై వీరునిఁ
లాపుందూల నురంబుమోదిన మదిఁ లత్యంబులేకగదఁ
జేవఁ శంభుకుమారసోదరుఁడు నిస్ప్రింశంబుచేద్రుంచి వీ
రావేళంబునఁ గూల్చె వానితలలఞ్చామర్దరంగంబునఁ॥ 91

ఆ॥ ఇట్లుప్రతినభంగ నెల్లదైత్యులఁజంపి
గట్టుపట్టికొడుకు దట్టినట్టి
ఫలముబొందరనుచు లహముదంబునుగాంచి
చరమగిరికిఁ దరలిచనెడు తఱిని॥ 92

క॥ సరగుననేగెడుదమితోఁ బురవిధులబోవుచుండి భూరిజవమునఁ
వరణంబుదాటి తివ్వన వరవిభవముగల్గు లంకపయఁ బడదుమికెఁ॥ 93

— యాశీవక్త్రుడు వీరునిఁగాఁకి వెనంగుట. —

క॥ ఆలంకా నాయకుఁడగు యాశీవక్త్రుండు మహదహంకృతి సుతునిం
గాలుపురికినిచె మునుపని చాలఁగరోషించి రత్నజని నరికట్టఁ॥ 94

వ॥ నై న్యంబులంబంచి సహస్రమస్తకంబులు ద్విసహస్రహస్తంబులఁ దన
రారు నయ్యాశీవక్త్రనిశాటుండు వీరునితో మచ్చరించుచు మత్సుకుఁ
దనుమాడిన నిన్నిచ్చోట వధించెద మదియ సాహసజల విక్రమంబులు
సూడుమనిన వీరశాహుండు మందస్మితుఁడయి యిట్లనియె॥ 95

చ॥ కలహమునందు నీబలము గన్పడఁజేయుము రిత్తప్రజ్ఞులం
బలుకకుమన్న రక్కసులు బల్కురనేకశరంబులేసినం
గలఁగక వానినన్నిటని ఖడ్గహతిందునుమాడినఁ నిశా
టులు దృఢమార్గణంబులు గడుంగడుఁగప్పిరి వీరశాహుపై॥ 96

క॥ ఆయమ్ములెల్ల నాతనికాయమువెనఁదాఁకి విలుగ గని యతిరోమం
దై యాశీవక్త్రుడు దన వేయుభుజంబులనుమోచె వీరునురంబుఁ॥ 97

॥ ఉరుకోపంబున వీరుడయ్యెనురు చాహుల్ వేయి ఖడ్గంబుచే
 ధరణిఁగూల్చిన నవ్యహస్తముల నింద్రదేవ్దాషి సాహస్రగూ
 ధరముల్ వై నఁ దదంగఘట్టనముచేతం జూర్జమైరాలె న
 గ్గిరులంతఁ జలఘక్ష్మహస్రకరముల్ కెంటించె పీనుడనిఁ॥ 98

॥ అంతరాక్షసుఁడు సహస్రతుండంబుల మణిపనూభవు బట్టికొనఁదలంచి
 గమకించువేళ విక్రమవంతుడై వాని తుండంబులఁగి ధార ఖండములుగ
 నిలఁగూల్చి యన్మదై త్యుల నిల్లెనుడియించి యలఘుజవంబుననన్రిచాటి
 గంధమాదనమను గట్టుకుసూటిగా గినిపింపిని నిరాఘాటముగను

॥ నిమిషముననేగి పంక్తులు నిలయమిగుచు
 జెలఁగు శ్రీసంధినగిరంబు జేరి చిత్ర
 వేషి తనతొలిరూపున వెలసినట్లు
 స్వస్వరూపియై వీరుండునచ్చుచుండె॥ 99

॥ ఈరీతి నేఁగుడెంచెడు వీరునకెదురేగి తెచ్చి విబుధులు వృషండుఁ
 గూరిమిఁ గౌగిటఁజేరిచి సారెకుఁగొనియాడితగినచాడ్పుననతనిఁ॥ 100

॥ సందర్శించి సంఘోషవాక్యంబు లాడుచుండిన నతండు వారినెల్ల నా
 లింగనముసేసి తాఁబోయివచ్చినవృత్తాంతము చెలుపుచు సందఱం
 గలసి శాహులేయుగేహంబుసొచ్చి దేవసేవ్యుడగు సుబ్రహ్మణ్యుం
 గాంచి సాష్టాంగములొనర్చి యగణితస్తోత్రములనలరించి లలాటవ్యస్తై
 హస్తుడయి భయభక్తి విషయసంక్రమంబులుదోప నిలిచి తడీయాను
 మతింగైకొని యుట్టనియె॥ 101

—* వీరబాహుఁడు కూకంభిప్రాయము పంక్తులునితో జెప్పట. *

॥ అపధానుదేవ మీరానతిచ్చినమాడ్కి నఖింబునాతోడ వాలకించి
 దనుజేంద్రుడదిలెక్కెగొనకక్రోధంబూనిననుశ్శివసేయగొందఱనుదైత్య
 పతులనంచిన భవ త్వరమకారుణ్యాతిశయమున వారలసంహరించి
 చనుదెంచినాడ మీసన్నిధికనవిని తారకాసురచైరి వీరుఁజూచి

తే॥ వత్స నాయాజ్ఞాబాలింప బహుప్రయాస
పడితివని యూరడించి వాక్పతిమొదలుగ
దేవజాలముగనుఁగొని ధీరమతిని
బార్వతీనందనుఁడు చేటవడఁగననియె॥

102

తే॥ శూరపద్మఁడు దుర్మదుఁడై రవంత
యేని నాయాజ్ఞ సేయక యీసుబెంచె
నింకమోమోటముడిగి నిశ్శంక వానిఁ
దునిమివైచెద మీరెల్లఁగనుచునుండ॥

103

ము॥ అనిబోధింపఁగ నాలకించి సురలత్యానందముంబొంది రో
మునులారా! మణిసూతి రాక్షసులనిద్యూలంబు గావించుటల్
వినినారేకద యింకనవ్యతికథ విన్పింతునాద్యంతము
ఘనభక్తివినుఁడంచు సూతుఁడనియె గంగాతరంగార్భటి॥ 104

ఆ॥ శూరపద్మఁడంత సుతుచావు వేగరుల్ దెలుప నెఱిగి దుఃఖకలితుఁడగుచు
నుండువేళ నతని యువతీలలామంబు బద్ధకోమల కడుఁ బలవరించి॥ 105

క॥ దనుజాంగన లత్యంతము దనవెంటను నలఁతనొంది తడబాటునరాఁ
గనుచోయినశ్రులోలుకఁగఁ జనుదెంచిహృదీశుఁడేరిచకితాత్మకయై॥ 106

వ॥ పెల్లుచింతించుచున్నంగని ధర్మగోపుఁడచుమంత్రి శూరపద్మనకు సవిన
యంబుగా నిట్లనియె॥ 107

— శ్రీకృష్ణాచారి మరణమనకు వగచు శూరుని ధర్మగోపుఁడను మంత్రిమాఠారాధ్యుట. —

సీ॥ అసురేంద్ర ధైర్యమప్రాశ్నర్యగాంభీర్య శౌర్యవివేకాది సద్గుణముల
గడుఁదేజరిలి సర్వకాల సర్వావస్థలను సర్వతంత్రంబు లనునెఱింగి
వర్తించుమీరిట్లు వగచుచుండిన నింద్రుఁడాది గీర్వాణులు నపహాసిత్ర
వజ్రబాహుడు శౌర్యవారాళియయ్యునుయాయుఃప్రమాణమత్యల్పమగుట

తే॥ దూతచేజచ్చె నిందుకై దుఃఖమేల
ననుచుబోధింపఁదెలివొంది యంతికమున

గలుగువారలఁజూచి యాఖిలుఁడు గలఁడొ

చనెనొ విన్పింపుఁడన వారు చనియెననిరి॥ 108

ఉ॥ అత్తఁజ్జి బద్ధజుం బిలువనంచిన జారులువోయి వేలుపుక

మొత్తములోన నాటుమొగముల్ గల దేవరయొద్దనుండు నా

పుత్తడిబొజ్జవానిఁగని పోదమురమ్మనోరురాక వా

రుత్తలపాటుతోమరలి యున్నటులాడిరి శూరపద్ముతో॥ 109

తే॥ అలనుడుల్ విని మదికోపమంది చాని

నడఁచికొని యన్యకమలగర్భాంవమందు

నిలుచు బ్రహ్మనురావించి నిజపురంబు

మునుపటట్టుల సేయించి పనిచెనతని॥ 110

ఉ॥ అంతట నన్యదేశవిషయంబులు జూడఁగఁబోవు వేగరుల్

సంతసమేదివచ్చి సురశాత్రవవల్లభుఁగాంచి మ్రొక్కి బో

ధింతుము మేముబోయిచనుదెంచినవార్తలు చిత్తగింపు నీ

స్వాంతములోనటంచు మృదువాగ్రచనక వచియించిరీక్రియక॥ 111

— చారులు శూరపద్ముఁకుఁగూడురఁబోవనాట డెల్పుట. —

క॥ శ్రీసంధినగరమందున వాసరవరివృథ సహస్రవరతేజుండై

భాపిల్లుచున్న హైమవతీసూనునిఁగంటిమయ్య దితితనయాధ్యా॥ 112

వ॥ భూతపటలంబు ద్విసహస్రవాహినులును సేనానేత లఘోత్తరశతంబును

నవాధికలక్షవీరులును దన్నుబలసికొలువ భీషణాకారంబున నమ్మహాను

భావుండు॥ 113

క॥ తారకునిజంపి శతధృతి వారిజవాఘుండు దేవవరుఁడాది మరు

ద్వారములు గొలిచిరాఁ దత్రేరితుఁడయి వీరుననుప బింకంబుమెయి॥

తే॥ అతఁడు యాతీముఖాది దేవాహినులను

మరణమొందించి నగరంబు మహివిగల్గి

పోయి నీమతమెఱిఁగింప బుద్ధిఁగనలి

క॥ పనమాలి బ్రహ్మజిష్టులఁ గనుఁగొని కూరునకునాకుఁ గదనమురేపే
యన్యతముగాదు నిజంబని యనికొసన్నద్దుఁడయ్యె ననితెల్పుటయు॥

ఉ॥ తమ్ముఁడుసింహవక్త్రునిఁ బ్రధానుల మిత్రుల సైన్యనాథుల౯
నెమ్మినిఁ గార్యభారమును నిర్వహణంబొనరించువారి డి
ప్రమ్మున శూరపద్ముఁడు సభాస్థలికింబిలిపించి నాడువా
క్యమ్ము బరాకులేక వినుఁడందఱు నేఁడనిపల్కెవారితో॥ 117

మ॥ హరియు౯బ్రహ్మయు నింద్రుఁడాదియగు దివ్యశ్రేణిచింతించి శం
కరునింతేరి మహాత్మ శూరుఁడనురక్షస్వామి క్రూరాత్ముఁడై
సురలకమౌనులఁ బెక్కుదుర్వ్యధరిచే స్రుక్కించుచున్నాఁడు దు
ర్గుఁడై మేరఁదొలంగి యెందునువిహారంబు౯ ఘటించు౯ శివా॥ 118

—• కూరపద్ముఁడు మంత్రాలోచనము నేయుట. •—

ఉ॥ ఇత్తటిమాకుఁ దారకుఁడవీవగుట౯ భటియించినారమో
చిత్రజవైరి యన్న విని చెచ్చెరఁ బుత్రు పరాక్రమాధ్య ను
త్పత్తినితేసి నిర్జరులబాధలుమాన్యగఁబుచ్చ నాతఁడుం
బుత్తడివల్లవాని సురపుంగవు వాగ్విభు సర్వదివ్యుల౯॥ 119

తే॥ కలిపికొనివచ్చి నాతోడఁ గలనుసేయఁ
దలఁచి శ్రీసంధిపురమున నిలిచెనంట
మున్న నాతమ్ముదారకు మన్నిగొనిన
సమయమున వానిఁజంప యోచనముతేసి॥ 120

కా॥ బాలుఁదొడ్డుగ నెంచి ప్రాణములఁబాప౯ నిందగావింతు న
న్నీలోకుల్ తగదంచు మానితిసుడి యీవేశలో మీరు మీ
రాలోచించి వలించుడితెలియఁగా నంచాడిన౯ వారిలోఁ
గేలు౯మోడ్చి మయూరమంత్రి యనియొకగీర్వాణవైరింద్రుతో॥ 121

చ॥ భుజబలకాలి దారకుని పొంగడఁగించిన నప్పదాయుధ
ధ్వజఁ బసివాడనంజనునె వక్రభుజుం దలద్రుంచు నమ్మహా

భుజః దగవౌనెచూతయన బుద్ధిని మీరలెటుంగనట్టివే

ద్రజగములందులేవుగద దేవరవారికిఁ దెల్పువాడనే॥ 122

చ॥ అయిననుఁదెల్పువాడ వినుఁ డాజిని శత్రులసంహరించి ది

గ్జయమునుబొందుతే షధమకార్యమునుమ్మని మిన్నకుండఁగాఁ

బ్రియమున దుర్గుణుండనెడు బ్రెగ్గడపల్కెను భూతసైన్యసం

యమును బాలునింగెడపు సైన్యమునంపినఁజాలునంచును॥ 123

—॥ కూరపమ్మనితో మంత్రిబాంధవులు దమతమ కార్యంబులుగడించుట. —॥

చ॥ మఱియును ధర్మగోవుఁడనునొక పదాననుపట్టితేర ని

త్తతినశివక్రీనామక సుధాశనిశాస్త్రపని హిరణ్మయ

తఱలఁగఁజేయఁజాలరొక తారఁకుడర్చకుఁడౌట మాటుము

ల్కెఱుగకకూలఁ గుంభజునహీనపుదిట్టునఁ గౌంచుఁడీ గె॥ 124

తే॥ వజ్రబాహుండు రథచాపవర్జనుఁడయి చూతచేదీజగాక యాలేతఁవాని

కింతయేటికి మనవాహినీశ్వరులను బనుప వారినందఱుబట్టి తునిమిరారె॥

క॥ అనిపలుకఁ గాలచిత్తమదనుజుండు బరాక్రమమున దై త్యేంద్ర ననుం

బనిచిన జయంబుగైకొని చనుదెంతుననంగ నవల పండుండనియె॥ 125

క॥ అనతియివ్వండిప్పుడ నేనేగి వరూధినులను నిర్జించి గుహుం

బూనికను బట్టితెచ్చెద నా ననలుండట్లపలికె నందఱువినఁగా॥ 126

తే॥ సింహుడనువాడు బలికెను శిశువునొంప

యోచనమిదేల నన్నంప యుద్ధమునను

నన్యబ్రహ్మాండములనున్న యమరులతని

ప్రక్కజేరిన నిర్జించిపట్టితెత్తు॥ 128

చ॥ అనునవసరంబున నతనిమంత్రులును ధ్వజసింహులు నవ్యాకృంబులే

యుపన్యసింప వారికించి దుర్వారబలవీర్యుడగు భానుకోపుఁడు నిజజన

కుండయిన కూరపమ్మ నవలోకించి యిట్లనియె॥ 129

ఉ॥ కౌంచుఁడు తారకుండరుగుకాలమున నను వారివెంటనం

వించి తొలంగుదూతను వివేకమెఱుంగనిజాలు వాజిలోఁ

ద్రెంచక ప్రాణయత్నముగఁదెచ్చెద వారలునాకులెక్కయే॥ 180

క॥ నెలవిచ్చితని ప్రజ్ఞాకలితుడనై నీదుసమ్ముఖమునకుఁదెత్తు

బొలదిండిక్షేదయన విని పలికె హరణ్ముండు శూరపద్మునితోడ॥ 181

సీ॥ చిత్తగింపుముతద్రుది చిన్నచిన్నపముండు పథికబలాటోపుండైన శూర

పద్మరాత్రించరకర్తి యూహపమున నొక్కకుట్టనిజంప యోచనంబు

నెల్పుచున్నాఁడని నెన్నులాడుచునుండు రీపనికై భానుకోపుడయగఁ

గొంచుచునెక్కినై గొప్పవాడెగుట యపకీర్తియగుగాదె రిపులలోన

తే॥ నన్నుబనిచిన వానినెన్నిలనుద్రుంచి

పట్టి నీయొద్దకిపుడె డింభకునిఁదెత్తు

ననినవిని యిగ్నిముఖుఁడగు తనయుఁ డఖల

దైత్యులాలింప వాక్రుచ్చెఁ దండ్రితోడ॥ 182

క॥ స్వామీ బాలుఁడు దూరియు నేమాత్రము నన్నుబనుప బృతనలతోడ॥

భూమినిబడఁగూల్చక నీసామీప్యంబునకురాను సత్యముదేవా॥ 183

పంచచామరము.

చసాతలాధివాసులైన రాక్షసోత్కరంబుల॥

దెంజుంచినట్టి బాహుపీఠ్యశాలినౌట మా

నసంబులోనెఱుంగరే ఘృణామతి॥ విరించనుం

డొసంగు వర్మ తూణ కార్ముకోగ్ర సాధనంబులు॥ 184

క॥ నాయందుఁ గలవుగావున జేయుముపయనంబు నన్ను జీవ్యకుఁజనఁగా

నోయయ్యయనుఁడునితరులు వాయోజనుబలుకుచుండునవసరమందు॥

సీ॥ సకలార్థసార విజ్ఞాన కుశలుడగు సింహముఖుండు నక్తంచరవా

యకునకుయధార్థవాక్కులబ్రకటంబుగఁజెప్పఁదొడఁగెభయభక్తులతో॥

—◆ సింహావత్తొడుండు శూరపద్మునకు నీతిని బోధించుట. ◆—

సీ॥ సాక్షాత్పుబ్రహ్మణ్యం డడయుండగు కుమారు నర్భకుడనుచు॥

సీ॥ పమహాదేవుని ప్రేమవర్దిలి సార్వ
భౌముండవై తివో నీనునమున
నతఁడీతఁడనియెంచు మితనికాయమున బ్ర
హ్మాండముల్ బుట్టుచు మాయుచుండు
గాన నీఘను బాలుగా నెంచబోవక
దివిజ సేవ్యుండని తెలిసికొనుము
సర్వేశ్వరుండిచ్చు సంపదల్ గుడిచి ను
భంపక సర్వనిలంపతని

తే॥ యధికపాథలనొందించి తదియొకాక శక్రసుతునుంచితివి చెఱుపాలయందు
నిట్లుచేసిన నలుగకహితమునీకు తెప్ప భటునంప వినియట్లు సేయవయితి॥
వ॥ అదియునుఁగాక గర్వాతిరేకంబునఁ బెచ్చురేఁగి పాచ్చులు పలికితి
విదియంతయు ననిమిషులు వినిపింప నమ్మహాసేనుండు నిన్నుహింసించు
కొఱకు సంధినగరంబునకు వచ్చి చేరె శిష్యుండు వరముననిచ్చిన
యాయుష్యంబు నూటయెనిమిది మహాయుగంబులునిండె॥ 139

తే॥ శక్తియనుపేరునొందిన సాదనమునఁ జత్తువీవని ఫాలలోచనుఁడువలికె
నీకువరమిచ్చుతఱినల్లెనిన్ను దునుమశక్తిధరియించియే తెంచెపృథుండు॥

ఉ॥ పరికినైన రాజతగిరీశుని మాయనెఱుంగశక్యమే
భూరివిపత్తులొందునఱి బుద్ధిజడత్వమునొంది విస్మృతిం
గోరివిరుద్ధకార్యములఁ గూర్చుచునుండురుగాన నింతకుం
గారణమీవు నీయధికగర్వమెకాక దదన్యమున్నదే॥ 141

క॥ ఇకనైన జితసేయక యకలంకుండయిన పర్వతాత్మజసుతు జెం
తకునేగి మ్రొక్కి దివ్యుల సకలులఁజెఱవీడఁజేసి పౌఖ్యముగనుమా॥ 142

—॥ కూరబద్ధుఁడు సింహాసక్తునిదూఱి నలుకు. —

మ॥ అనిసింహాస్యుఁడు వల్కు పల్కులకుఁ గోపాటోపుఁడై కన్నులం
దసజ్వాలలురాల దుర్బదముతో నంగంబునకా తెమ్మటల్

జనియింపఁ రదనచ్చదంబులద్రువం జండాట్టహాసంబుతో
ననియెం దమ్మునిఁజూచి శూరదచుజాధ్యక్షుం డహంకారుడై॥ 143

ఉ॥ లజ్జయొకింతలేకిటుల లగ్గని కొన్నిదురూక్తులిప్పు నా
పజ్జనుబల్కితొ యెఱుకజాసి జయంతుని వీడుమంచునుఁ
హజ్జలనొత్తి బాలకునియానతినుండుమటంచు సేనలుఁ
ముజ్జగముల్ జయించు బలముంగలరంచు భయంబుగొల్పెదే॥ 144

వ॥ వెండియు శక్తియునునాయుధంబు మృతిపాతువనియు మహాయుగా
ష్టోత్తరశతంబాయువనియు నోరికొలంది కల్లలాడితి వింకనిలుపుమనిపలికి
శూరపద్ముండాగ్రహంబున మఱియునిట్లనియె॥ 145

సీ॥ అనుజా! యిపుడనివు మునుపటివాడవుగావో భవత్పరాక్రమమునెడెనొ
మదివికలత్వంబుగదిరెనో పగవారిమాయయోబలమెందుమఱుగువడెనొ
కానిచోసీవిట్లు కడుభయంపడిపల్కు దొడగుదువే నాకుమృదుఁడొసంగు
బలువైన వరములే పగిదినెఱంగితి వీవింక నిచ్చొట్టుగిఁగిపొమ్ము
తే॥ యాలసింపకననిపల్కు నాతఁడులికి నాదుబుద్ధులునితనికిఁ జేఁదుదోఁచెఁ
గాననభిమతమైనవాక్యములనాడికొలిచియుండెననిమదిదలఁచియనియె॥

శా॥ రక్షోనాయక నన్నుబంపుము సమిద్రంగంబులొ భూతనై
న్యక్షోభంబొనరించి యాతమదముఁ నాశంబుగావించి శీ
తఁడోడిధరపాత్రుడూర్చి తమచెంతంజేరనేతెంతు నా
క ఓడస్పృహనానతిప్రమనఁగా నానందమగ్నాత్ముడై॥ 147

క॥ శూరుండిట్లను నామనమారయుకొఱకిట్టులంటి వద్దినిజంబె
కారణముగల్గువేళల బోరునకుంబోదు విపుడు బొమ్మిలుసేరఁ॥ 148
వ॥ అనిరక్షోబలంబులనెల్ల వారివారిమందిరంబులనుండ నియమించిశూరుండు
నిజనిశాంతమునకరిగి సుఖంబుండెనంత నవ్వితావరిగ్రమించి ప్రభాతం
బగుటయు॥ 149

తే॥ అచ్యుతాంబుజగర్భ శక్రాది సురవ
రులు నవాధికలక్షవీరులును భూత

నై న్యములు గొల్వ గొలుపుండి పణ్ణుఖుండు

ననియె రన్నతమాభవాగ్రణినిజాచి॥

150

—◆ సహాయ కూరదమ్మనిమిద యుద్ధమునకు వెడలుట. ◆—

క॥ సంగరకార్యక్షమము శతాంగముగొని రమ్మటన్న దనయకనతడా

సంగతి మారుతునకుఁజెప్పంగ నతండుజ్వలప్రళంబగు వధము॥ 151

క॥ కొనివచ్చి యొద్దనిలిపినఁ గని సింహాసనముడిగ్గి స్కంధుండా న్ద్రం

దనమెక్కి కూలుచుండెను యనిమిషలోచనకోర కాబ్బుండగుచు॥ 152

చ॥ అపుడుజతుర్ముఖుండు బతగాధిపు వజ్రేవిమానము॥ 153

ర్లవను దుహంసము॥ రథములఁధ్వజినీకులు దక్కుసేన లి

ప్తపుహయరాజిని॥ దదనుశాస్త్రవిదెక్కియు రెండువేల భూ

తపటలమొక్కటంగదలె దైత్యకులాంతముసేయు కోరిక॥ 153

శా॥ అక్కాలంబున దేవదుందుభులుమ్రోయ॥ భేరికార్ముర్మురీ

ధక్కారావము లంత్యకాలతటిసీడ్చానంబు మాయుంపఁగా.

దెక్కుల్ పుష్పలువేల్పుజెట్లుగురియ॥ భీమాట్టహాసవ్ధనుల్

దిక్కుల్ వీలెడునట్లు వీరభటులొందించ॥ బయోత్సాహత॥ 154

తే॥ గంధగజ జవవత్తురంగమ శతాంగ శౌర్యపూరిత వాహినీచరణభూత

ధూళి గగనంబువ్యాపించి తోయరాశి పంకిలంబుయొప్పు నిశ్చంకనిడిచి॥

ప॥ సముద్రముదరియనరిగి భూతనై న్యంబును సేనానాయకులును ద్రొక్కి

వడువ సప్తయోనిధిమధ్యభాగంబు పాంసపరిపూర్ణబయ్యె నిట్లు

సాగరోత్తరణంబుగావించి శిఖావలతురంగునిఁగూడి సేనలుత్తరదాప్త

రంబువరకు రత్నాకరకూలంబాని మెండుకొనియుండె నాసమ

యంబున॥

155

సీ॥ ఇందిరేకుడు శతానందుడు స్కంధునిభావించి మ్రొక్కి యోదేవదేవ

భక్తకామిత ఫలప్రద మీరలుండుట కిప్పురి పాపభూయిష్ఠమగుట

యోగ్యంబుగాదు కావుననిం దెవనియించిపగవారిమడియింపదగునటంచు

దెల్పు గుహుడు దేవశిల్పితో బ్రోలిందు గావింపుమా యనఁగానతండు

—● కుహుడు హేమకూట పట్టణమున వసించుట —●

తే॥ వివిధరత్నప్రభాకీర్ణ వీధి హర్మ్య వరణ గోపుర మంటప ద్వార వేశ్య
బంధురంబగునట్లు కల్పనముఁజేసి దానికిడె హేమకూటాభిధానమపుడు॥

క॥ ఇటు విశ్వకర్మ నిర్మితి ఘటియించినఁ జారితోపికములొసఁగి మరు
త్పటలంబుగలిసి డాసెను నిటలాంబకనందమండు నిజమందిరము॥ 158

వ॥ ఇవిధంబునడాసి భవనద్వారదేశంబున నరదంబుడిగి క్రమంబున శుభ్రుం
డును మేఘమాలియు శ్వేతశీర్షకరుండును గపాలియు నప్రశిద్ధుఁడును
జిత్రాంగుండును మొదలుగా నష్టోత్తరశతసంఖ్య సేనాపతుల నాహ్వా
నముసేసి తన్నిమిత్తము గల్పించియున్న నికేతనంబులు బ్రవేశించు
నట్లాజ్ఞాపించిన వారలట్లుగావించి యెలమింబొందిరంతటఁ జద్రునాభ
పద్మజాది దివౌక స్పృంచయంబులు లక్షయుండొమ్మండ్రగు వీరులును
నూటయెనమండ్రగు సేనానాయకులును ఋషిషట్కంబును సేవింప
వందిమాగధులత్యంతము వొగడ మాన్మాతురుం డాత్మీయ గృహ
రాజంబుసొచ్చి మణిమయ సింహాసనోపరిభాగంబున నాసీనుండై
యుండెనపుడు॥ 159

—● నారదుడు శూరపర్శునికడకు వచ్చుట. —●

మ॥ ఒడలందుఁబనుమంబలంది ప్రణవంబూహించుచుఁ జావకో
శ్లఁగుంజుటనుజేర్చి కెంజడలుజీరాడంగఁ గృష్ణాశినం
బిడిచంకఁ జపమాలద్రిప్పికొనుచుఁ హేదేవదేవానమో
మృడయంచుఁ జనుదెంచెనారదుఁడు బేర్పిక శూరునింగానగఁ॥ 160

ఆ॥ ఈతెఱంగునవచ్చి యాతనిచే నర్చలందిపలికె మీకునాద్యుడైన
భార్గవుండునాకు బహుకాలహితుఁడౌట వచ్చినాఁడ మేలుముచ్చటంప॥
మ॥ అసురాధీశ విశాఖుఁడాహవముసేయఁ వచ్చియున్నాఁడు నీ
యసమానప్రథ సార్థకంబుగనున ట్లాభీలతందాఁకి ఘో

సమీకంబొనరింపు మేనువిజయార్థంబై తపంబుండెదగ

మసలంతోకు మటంచుఁడెల్పి క్రతుభు క్లౌ నీశ్వరుండెనినా॥ 162

తే॥ కూరుఁడంతట నుత్తరద్వారసీమ నిలుచు ఘోరాతిఘోరుల వలన దనదు

పమ్ముఖము జేర నధిక వేగమ్ముమీట నంబురాళిని రాఁజీరియనియెఁగినుక॥

తే॥ భూత సేవలఁగూడి పాద్యాతురుండు గడఁకనిచ్చోటికై వచ్చుకాలమునను

నడ్డగింపక మార్గమీయంగ నీకుఁ దగునెయన వార్తిమడివెను దిగులుసెంచి॥

సీ॥ దనుశేంద్ర భగ్గనందనుఁడు సర్వప్రాణి రక్షకుండయ్యై రూఢేక్షణముల

భనుజూచి సీరంబులనునింక జేసి కార్నుడవాటిరాగ నేమిడుగ జేయ

నేడకోటమిహొంది నిలిచియుండితిగాని తప్పెన్నఁటికిఁ జేయదయనుజూడు

మనిచెప్పుచున్న వేశను చారులరుదేర కూరుండు వారలఁజూచి యచటి

తే॥ వార్త లేకై వడినటంచు బ్రళ్ళ సేయ వినయభయభక్తి యుక్తుల విస్తరిల్లి

మనవి తేతుముమేమెఱింగినవిధంబువినుమనుచు కెప్పుసాగిరివిశదముగను॥

ఉ॥ భూతలంబుతో నభవపుత్రకుఁ డత్యవలీల సింఘపుఁ

వేతరియించి వీరుభుజవిక్రమమర్దితమైన లంక సం

ప్రీతినిజూచుచుం దనదుపీడునకుత్తర భాగమండు వి

భ్యాతిగ నొక్కపత్తనముఁ గల్పనజేసి నిరంతరాయుడై॥ 166

—• కూరవచ్చు క్రోతుడై భానుకోపుఁడు యాధమనకు వెళుట —•

ఉ॥ వారిజసంభవా ద్యమరవర్గము గొల్వఁగఁ దమ్పురంబునా

ఘోరరణంబులోన నినుఁగూల్పుతలంపున నున్న వాఁడనా

కూరుఁడు దుర్ని వాతపదుషుండయి యగ్రతనూభవుఁ నమి

ద్విరుని భానుకోపుఁఁబిలిపింప నతండాతిప్రయానుడై॥ 167

క॥ దనుజులంబులుఁ గొలువఁగ జనకునిపాలికిని జేరఁజనుదెంచి గృహం

గణమండు శతాంగముదిగి మునుకొని తత్సన్ని ధానమున కతిభక్తి॥ 168

ఆ॥ పోయిమొక్కి నిలువఁ బుత్రునిగని కూరుఁడెల్లవార్తలతని కెఱుకపఱప

భానుకోపుఁడనియొఁ బగతురనుగ్గాడి ప్రాధిమెఱిగి నేను బాలుడెత్తు॥ 169

వ॥ అనిపలికిన పుత్రునిమాటలకు సంతసించి శీఘ్రంబునఁబోయి జయశాఖి
వయి రమ్మనిదీవించి వీడుకొలుప కూరపద్మనకుఁమెక్కి యచ్చోటు
వాసి తేరెక్కికదలి యాత్మీయ భవనరాజంబునకేతెంచి శత్రువధసేయ
నుత్సహించి యుద్ధసన్నద్ధుడై వజ్రమయమగు కవచంబుదొడిగి
మూఁపునఁ దూణిరంబుదాల్చి హస్తంబున మండలాగ్రంబువట్టి కడా
నిదాలుజాలువారు పచ్చనివలువ నడుమునకుఁ జుట్టి మానికవుదొడవులు
మేనంబెట్టి వీరపట్టించి తోడ్పర్యంబు వయిచి ద్రోణకుసుమ మాల్యం
బలంకరించి యగణిత సమ్మోహనాస్త్ర నికరంబులూని మణిబంధంబున
గోధాచర్యంబుగట్టి మహాద్భుతకరంబగు నిష్క్రింశంబు గటితటంబునఁ
గూర్చి జవసత్వ సహితాయుత త్రయ తురంగసంబద్ధ రథంబెక్కి
యసంఖ్యాత భృత్యసంవోహములు ఛత్రచామర వృజన వీటికాపేటికా
పానోదకాది వస్తుజాతంబులు దాల్చి యనుగమింపఁ గృపాణభేట
గదాది సాధనంబులు ధరియించి యనేక దోహతులు వెన్నంటిసేవించు
చుండఁ బోవుచు॥

170

సీ॥ విజయుఁడుముసలియు విజయసేనుఁడుశని

యుగ్రబాహుఁడు రుర్జయుఁడు మహిషుఁడు

కూన్యకేతుపించుడ శుచివక్త్రసోమకుల్

శశిజిన్మధూచ్చిష్ట శతముఖులును

గంటకుండనువాఁడు ఖరముఖుండును విష్ణు

సేనుండు మొదలుగా దానవులును

నొక్కకోటియునై న రక్కసిమూఁకలు

నరదముల్లఖ హయములుబెక్కు

తే॥ గొలువ డిండిమమ్ము మర్దశములాది

ధ్వనులు హయహేష లిభబృంహితములు జక్ర

ధణధణల్ కేతు పటపటాత్కారములు శ

తాంగవేప్య నిశాచర ధ్వానములును॥

171

అ॥ కలశి కల్పకాల జలదనిర్హోషము భంగినొప్ప నైన్యపాదధూత
 పాంసుపటల ముగ్రఖాను వ్రథలముంప వందినికరముల రవంబుచెలంగ॥
 ఆ॥ విలంబసమయ దహనశులిత భజౌర్ద్రత్య
 మునను బుడమియద్రువ ముదముమీటి
 యహితదుర్నిరీక్యుడై ఖానుకోపుండు
 నిజపురంబునుండి నిగ్గమించి॥ 173

క॥ ధృతివిక్రమ గాంభీర్య సహాతుడయి భండనముసేయ నేగెడునపుడు
 సితమౌని యవ్విధంబును హితమతి శరజునకుఁదెలుప నేతెంచెవడి॥ 174

— ♦ వాచ మబ్రహ్మణ్యుల సంభాషణము. ♦ —

ఉ॥ నారదుడిట్లువచ్చి హరనందనుజేరి నమస్కరించి కై
 వారముసేసి యార్యజనవంద్య చరాచరసారవేత్తలౌ
 మీరు ముహూర్తమాత్రమును మిక్కిలిప్రేమ ఒకాకులేక నా
 పేరనిప్రాధ్వనంబు తెవినింజొరనిండు దయాపయోనిధి॥ 175

క॥ ఇచ్చోట మీరలిపుడు వియచ్చరతతిఁ గూడియుండు టాలించి మదం
 జెచ్చి సముద్రుని మిమురానిచ్చుటకై దూటి శోణితేక్షణుడగుచు॥

క॥ తనసుతుని ఖానుకోపుని బనిచెనుకూరుండు వీడు జాల్యంబున సూ
 ర్యుని నిజదోలా మూలంబున నంటఁగఁగట్టె నేమివోధింతునిక॥ 177

మ॥ హరిచక్రంబు విరించిపద్మము శచీప్రాణేశువా ల్కకఁగా
 వరుణోష్ఠాంకుసుతాదులంగెలిచి తత్పాశాదులకబల్మిమై
 హరియించె॥ మును పిట్టదుష్టుడగు నియ్యల్పు శివాజ్ఞావిధి
 నిరపాయంబున గెల్తుగాకయను మౌనింగాంచి లేనవ్వన॥ 178

చ॥ శరజుడువల్కునిట్టుల గజంబుమృగేంద్రముపై మృగేంద్రము
 శరభముపైని ద్వీపపయిజంబుకముక వెసనేగునట్లుగా
 నరినసుడాసి గాసివడి యాలపునేలదొలంగి భీతిచే
 బరువిడకుండునే యనుచు బజ్జనునిల్చిన వీరుతోననుక॥ 179

వ॥ సోదరా! నీవు లక్షయుందొమ్మండ్రగు వీరులను వేనవేలు భూతసైన్యం
బులనుగొని మున్నుగాఁబోయి॥ 180

క॥ పాకార గోపురంబుల జీకాకుగనెడపి దొమ్మిసేయుచు దనుజుఁ
డీకొని జయింపు వీరోద్రేకంబున ననుచుజెప్ప ధీరోద్ధతుఁడై॥ 181

వ॥ వీరబాహుండు రణోద్యోగియై మణిమయ కేయూరహార కుండల కటి
సూత్రోకిరీట కంకణాంగుళీయకాది సమస్తభూషణంబులుదాల్చి పాణి
తలంబున గదనుబట్టిపార్శ్వంబుల నిషంగములుగట్టి ఘోరాకారుండయి॥

తే॥ హస్తమొకటి మహోద్ధండమగు శరాస
మూనుట బినాకపాణియూ యుగ్రుఁబోలి
కులిశ తోమర నిశితాసి కుంత ఖడ్గ
ముఖ్యనిశ్శేష సాధనంబులు ధరించి॥ 183

ఉ॥ మందర హేమకూటముల మాడ్కి సమున్నతమైన భీషణ
స్యందనమెక్కి భేరిమొరజప్రముఖాఖిల వాద్యఘోషముల్
వందిజనస్తుతిధ్వనులు వారకనెల్లెడలందునిండఁ బూ
ర్ణేందు విభాసమంబులు రహించిన చత్రరుచుల్ వెలుంగఁగా॥ 184

వ॥ చామరవృజన సంవీజ్యమానుండై ధ్వజపటాంచల చుంబితవిష్ణుపదుండై
కదళికాద్రుమపండ మధ్యస్థితాచల ప్రకాశంబు విస్తరించి నెడలు
నప్పుడు॥ 185

సీ॥ అవ్వార్తతెలిసి సైన్యాధీశులును భూతవిసరంబులు రథాది వివిధయాన
ముల నెక్కినదువఁజమూసమూహరధాశ్వపద్మిపదోద్ధూతపాంశుచయము
దన్మహాశృంగిత ధ్వనులుమున్నున్నె ప్రస్థానసంరంభము శత్రువులకుఁ
దెలుప సేనలువేగమొలసియొకండొరుఁబట్టి నెట్టుచుఁబరువతాఁకుకొనుచుఁ
తే॥ బోయి నగరంబుచుట్టునుముట్టడింపనంతకునుమున్ను కూరసుతాగ్రగణ్యు
డెల్లవిని తండ్రయొద్దకు తెల్లచూలి బట్టితెచ్చెదనని ప్రగల్భములువలికి॥

—♦ భూతరక్షోఽలంబుల సంకుల యుద్ధము. ♦—

శా॥ కోపాటోపముచే నిశాచరులనేకుల్ దన్ను సేవించుచున్
రా ప్రోత్పీడినయంత భూతపృతనన్ రాకాసులీక్షించి లో
నేపాటిన్ గణనంబు సేచుక నితాంతేర్ష్యన్ మహాగర్జన
వ్యాపారంబొనరింప దానివిని భూతానీకినుల్ క్రుద్ధులై ॥ 187

చ॥ అరిభయదంబుగా మృగవరారవమున్ ఘటియించి దైత్యుల
న్నురువడిఁదాఁకినన్ దనుజులుద్దతి శస్త్రమహాస్త్రపాకులం
గరకరినేయ పాణిపదకాయశిరంబులు నక్కడక్కడం
బొరిపారిఁదున్నులై పడఁగఁ బొందిరి మూర్ఖుల భూతజాలముల్ ॥ 188

చ॥ అదిగని యందుఁగొందఱు మహాబలశాలులు భూతనై నికుల్
కదనములోన శాత్రవనికాయము మార్కొని భీషణంబుగా
మదకలపంక్తి సారధుల మాపులఁ దేరులతోడ దైత్యులన్
మదమఱి ధారుణీస్థలిని మ్రగ్గగఁజేయుచు నుగ్రమూర్తులై ॥ 189

చ॥ అగణితయామినీచరుల నంతకుఁజేర్చుచున్నఁ జూచి శా
ర్యగరిమ భానుకోపుపృతనాధిపుఁ డయ్యనలాసురుండు భీ
మగతిని సింహగర్జనము మాటికిమాటికి జేయుచున్ సమి
జ్జగతిని శాత్రవాటవిని శాతలీముఖవహ్ని గాల్చుచున్ ॥ 190

తే॥ అమితభూతబలంబుల నాజీద్రుంప
భయముచే నాల్గుదిక్కులఁ బఱచిరపుడు
నధికబలవంతుఁడగు సింహుఁడనెడు భూత
నాయకుఁడు గ్రోధఘూర్ణిత వయసుఁడగుచు ॥ 191

సీ॥ చండదండము శాహుదండమునను చాల్చిదండినిఁబోలుచు దైత్యబలము
హతము సేయుచుడాసియనలాసురస్యందహశ్వపాశినిదండహతినిఁగూల్చి
వాఁడుగ్రదేహుఁడై నేఁడు వీనివధింప కుండితిసేని-కోదండమాణి
ధరియింపనని శపథములాడిశరవృష్టిముంపఁగాసింహుఁడ మ్ములుకులకును

తే॥ నభిముఖంబుగ నడుచుచు స్వందనంబు

పయికిలంఘించి వాని చాపంబునొడిసి

ఊతినివై చిన ననలుండు సింహు వజ్ర

తనువునొప్పించె దన దండతాడనమున॥

192

ఉ॥ అప్పుడు సింహుఁడుగ్రుఁడయి యద్దనుజోరము ముప్పిఘాతచే

గుప్పి చలంబుమించి యదుఁగుల్ వడిమీఱఁగఁజట్టి గిరిరం

ద్రిప్పి ధరిత్రమోదుటయు చేజమురూపటి నూలుతున్నలై

యప్పిశితాశి మన్నిగొనుటారసి చండసమాఖ్య దైత్యుఁడు॥ 193

వ॥ విజృంభించి రఘోన్ముఖుండయి విశిఖవినరంబులు ధారాధరం బంబుధా

రలఁ గప్పవడువున సింహుపయిం బఱపిన నతండన్నింటినిం దప్పించు

కొని యాలంబునఁద్రెళ్లిన యనలునిదండం బత్యద్భుతంబుగాఁగొని

చండాసురు మూర్ఖంబియ నడచెనఃస్పదు॥ 194

ము॥ ఉరువేగంబున నప్పలాశనుఁడు సింహుఁడ మోదె దండంబుచే

సరినయ్యిద్దఱు మూర్ఖబాల్పడి రణఙ్గాభాగమందుంబడఁ

స్థిరశౌర్యుండు మయుండు లాదితిసుతశ్రేష్ఠుండు భూతోత్కరే

శ్వరుఁడౌ నీలునిగాంచి మాటుకొని దోశ్శక్తిం గడుంబోరుచో॥ 195

క॥ నీలుండు బెల్లుకినుకం గ్రాలుచు మయు గదనుమోద రణరంగమునఁ

సోలి మఱిదెలిసి రయమునశూలముగొనినీలుమేనుసొరగుచ్చుటయు॥

తే॥ కనలినీలుఁ డరాతివక్షంబు హస్త

ముననడంచియు దనకరంబులను వాని

కరములను గట్టిగా వెనుకకునుదిగిచి

పట్టి మానుపరాని కోపమ్ముగదిరి॥

197

సీ॥ కఠినదంతంబులు గళసీమగీళించి

తద్గళప్రావ రక్తంబుబీల్చ

వడిచూలియదైత్యుఁడెడలిప్రాణంబులు

బుడమివైవ్రాలె నయ్యెడను దొల్లి
 మూర్తిల్లియున్న సింహుండు జండుడును దేటి
 చలమునెక్కిన దండములనుబూని

—● సింహుండను భూతపతి చందానురుని జాత్రుట, ●—

వెగ్గలంబుగఁ బోరువేళ వారనోన్య
 దండఘాతలు నిజదండములను
 తే॥ మాన్సుకొనుచు నాలిఁగాది మానములను
 నొక్కవో లక్ష్యముంచి వేజొక్కచోట
 వ్రేయు చాతృ బరస్పరోపాయములును
 దెలిసిపోరి పెక్కురీతులఁ గడంగి॥

198

వ॥ అట్టిసమయంబున సింహనామకభూతపతి తనదండాయుధం బహిత
 పూహ విభ్రమంబుగాఁద్రిప్పి చండునిదండంబు ఖండింప వాడు దీర్ఘ
 క్రోధుండయి ఊదాయుధుండయ్యు నీడంబోక భీమంబుగా భూతపతిం
 దలపడి భుజాదండమునఁ బ్రహరింప సింహుండురువణించి దోస్సారంబున
 దండహతి దనుజుడఊహస్తంబు నఱకిన భయంకరుండై భూమిఁబడి
 యున్న కరంబును వామపాణినిబట్టి దానన సింహునిలఁపించి యేయు
 చండుని యఖండదైర్యంబునకు వెఱఁగుపడి తెఱగుంటు లుచ్చైర్నాదం
 బులతో సింహునుడ్రేకించి॥

199

కా॥ స్వరైర్విదిష్టపసింహ సింహ ధర నీచండుండు దోర్నికమా
 ఖర్వుండౌ సుమి వీనినోర్వక వెసం గాలుంగనంబంపుతే
 సర్వోత్కృష్టమటన్న వాతఁడిభరాజంబు మృగేంద్రక్రియా
 బూర్వామర్త్యుని తెంపవ్రేయుడు శిరంబుగ్రావీలి యాజింబడె॥ 200

ఆ॥ అట్టితఱిని శమనుఁ డనిపినదూతలు వానియొద్దనిలువ వడఁకునొంది
 దవ్వుదోలఁగియున్న దస్థించిసింహుండునవహరింపుఁడితనియసువులనిన॥

వ॥ దూతలు భయంబువాసి వానిండాసి తత్ప్రాణంబులు జాసి చనఁజేసి
చన సమీపవాసియగు నజముఖాసురుం డదియంతయు జూచి దుఃఖ
కోపంబులు సందడింప సంగ్రామాపేక్ష వివిధాయుధ ధారియు
కల్పాంతసమయ జలధరప్రతిమాన సింహనాదుండై తారసించెనప్పుడు॥

— ♦ అజముఖాసుర మధుభూతనాయకుల యుద్ధము. ♦ —

చ॥ మధుఁడనుభూతనాయకుఁడు మానవభక్షణుఁడాకినకా మహా
క్రుధ నతఁడుగ్రజాణము లకుంతతనేయగ లెక్కసేయక
మృధుఁడు వటద్రుమంబొకటి మచ్చరమూని యజాన్యుదేరిపైఁ
బృధుబల శౌర్యధైర్యముల పెంపుగనంబడ నేసియార్చినకా॥ 203

శా॥ అవాదంబువిని ఊపాచరుఁడు ధైర్యంజేచి భీతిక రణ
ఘోడికాస్రక్కివడంకుచుకా శవములాగుకా భూమిపైనుండఁగా
దాసిపించి మధుండు జంకువిడుమాత్మకా నీవునీలైనవో
నేనాజికనినుఁడాకఁ బొమ్మనిన మోమెత్తంగ లేకాతఁడుకా॥ 204

సీ॥ రణముమీడ్కొని శిఖిరముజేరి తేఱ్ఱొని ధృతిబెంచియాహవక్షితిఁదొలంగి
వచ్చి యపఖ్యాతిదెచ్చితి నీరీతి నేనుజీవించిన హితులహితులు
మితిహీనుఁడందురు మరణమచ్చేటనే కాంచుటమేలని కదనమునకుఁ
బోయి మధుండను భూతివల్లభు శౌర్యసారుడై కదసి యవారశస్త్ర

తే॥ సముదయంబుల మూఁకనుజడిపి యార్చు
నాయుధవిహీనుఁడయ్యును నమ్మఘండు
తాధనొందక యజముఖాశ్వములతోడ
రథముగిరగిరఁద్రిప్పి సంగ్రమునవైచె॥ 205

ఉ॥ వైచిన మేవవక్త్రుఁడు నపాంపతిలోఁ బడి లేచి విక్రమం
జేచి రణేచ్ఛవచ్చి మధునీక్షణచేసి యురంబుముష్టిచేఁ
దాచిన నీడఁబోవక యతండు రిపుకా పరిఘోషమానమై
తోచు స్వకీయహస్తమున దూలె మహాగిరినింబ్రుహలికా॥ 206

అ॥ అంత మరలలేచి యసురుండుఁ దనుదాఁక

మధుఁడు వానినెదిరి మహితశక్తి

సహితుఁడగుచు బాహుసంగ్రామ మొనరించు

చీనువెంచి వారలిర్పరవల॥

207

వ॥ కచాకచి బాహోబాహి ప్రముఖ సంగరవిశేషంబులఁ బెనంగుచు ధర
వ్రాలి విలాసముగా మల్లయుద్ధంబున నల్లిబిల్లిగాఁ బొరలాడుచు
లేచుచుఁ గేలంగేలును దగిల్చి విస్త్రయంబుగాఁ బోరుచున్నయెడ॥ 208

సీ॥ నేలవ్రాలిమధుండు గాలుసేయాడించ కోడినగతిఁ బడియుండఁజూచి
నక్తంచరుండు వంచనంబనియెంచక వధియుంపడగ్గఱ మధుఁడుదెలిసి
యుప్పరపీఠికిఁ గుప్పించి వాని యుద్ధాడంబరము మానునట్లుఁగాఁగఁ
దన్నిన మఱిలేచి క్రన్నననేతేర హుమ్మని తొమ్మునఁ గ్రుమ్ముటయును

తే॥ దనువునెడివాఁడు శాంబరీతనువుఁదాల్చి

వైష్ణవంబగు చక్రంబువై వ నదియు

వచ్చి మధుఁడు నిరాయుధపాణియగుటఁ

దొలఁగించని వేగ నజముఖు తలనుద్రుంచె॥

209

క॥ దానింజూచి నిశాచర సేనాపతులెల్లఁ గలఁకజెంది నితాఁత

ధ్వానము లొనర్చుచును భూతానీకినిజుట్టి బెట్టిదముగా నపుడు॥ 210

—♦ దండకుండను భూతపతి క్షోణలంబుల నులునుడుట —♦—

క॥ తోయదముల చందంబున సాయకవృష్టిని నిగుడ్పఁ జకితాశయులై
యాయెడ భూతబలంబులు బాయకదండకునిమఱుఁగుబాటిరివెఱతో॥

తే॥ గోగణంబుల గోపాలకుండదల్చు పగిది దండకుండను భూతపతి నిశాట
వరులనందఱునదలించిగురుతరాస్త్రసంచయంబులసేసిసొప్పించుటయును॥

క॥ దితిజబలంబులు సేనాపతులు బృభగ్విధమహోస్త్ర పటలముచేత

దృఢిబోరుచు నాధండకు నతులితతేజిత శిలిముఖాహతి వశత॥ 213

సీ॥ తునిఁగినభుజములు ద్రుంగుపాదంబులు

ఖండఖండములై న కవచములును

బొడియైన మణిబంధములు ఖండితములైన
హస్తముల్ శకలబులగునొడళ్లు
శీర్ణంబులగు శ్రుతుల్ చూర్ణమౌనంసంబు
లిలఁగూలునాసలు గలిఁగి యందు
నిలువఁజాలక భీతి నలుగెలంకులఁబాటు

వారునుఁ బ్రాణముల్ వాసి నేలఁ
తే॥ బడెడువారును మృతులైన పగిది నొఱఁగి
కనులుమూయుచు వాయుధారణము సేయు
వారు భ్రమనొంది హాహారవంబుసేయు
వారునై కుందు వాహినీవరులఁగాంచి॥

214

చ॥ కనులరుణచ్చవిం దనరఁగా రవికోపుఁడు గ్రోధమూర్తియై
యనులునియట్ల దేజరిలి హస్తమునఁ విలుబూని దంతఘ
ర్షణమొనరించుచుఁ మిగుల సన్నముదిప్పనియంచు నేనుపే
క్షనునికి రెండువేల దనుజప్రభులీలిరి భండనంబులో॥

215

క॥ ఏనింక శత్రుబలముల సేనానులఁబట్టి నులుముసేయకయున్న
దానవమూర్ధన్యునకుఁ సూనుఁడనేయనుచుఁబలికి సూతునితోడ॥

216

ప॥ పటురయంబునఁ దేరువోవనిమ్మనుటయు నతండ్లచేసె నంత నబ్బాను
కోపుండు ప్రళయకాలభైరవుంబోలి ధనుర్దరుండై సంవర్త జలధరస్తని
తాతిక్రమణ శింజివీరావ కలితుఁడగుచు భూతబలంబులఁదాకి నిదాఘ
తోయదంబువై ఖరి దూపుజడి గురియించిన॥

217

—◆ భానుకోపుఁడు దండకునితో బోయెట. ◆—

ఉ॥ భూతబలంబు లద్దనుజపుంగవుమీద ననేక మేదివీ
జాతము లద్రులుఁ శిలలు శస్త్రములుం బఱిగింప నాతఁడు
హేతులుగోటిచే నవి లయింపఁగనేసియు వింట బాణసం
ఘాతము గూర్చుటేయుట లొకశక్తుదోచకయుండు నట్లుగా॥

218

- మ॥ శతలక్షప్రదరంబులేయ నవి ఘనస్వామిమృష్టుల్ హిమ
ప్రతతిఁబోలుచు భూతపంక్తికరముల్ పాదాదికాద్యంగముల్
హతిసేనై మఱిజ్యంభితుండయి యగణ్యాజిహ్మాగంబుల్ సము
ద్గతుఁడైవై వంగ భిన్నగాత్రులయి భూతశ్రేణులత్యార్తిమై॥ 219
- వ॥ తనుసావ శోణితధారా లహరిందేలువారును బంచత్రాపించి సమిద్ధ
రణి దూలువారును గాయములబుట్టు నాయాసమున విస్మృతింగని
సోలువారును బలవీర్యధైర్యంబులుమెఱసి గతాసులగునంతకు బెనంగి
కూలువారును బ్రాణేచ్ఛచేఁ బరాశ్మాఖులై నలుగెలంకుల కుఱుకు
వారునునై కోలాహలంబులు మినుముట్టఁ బరువిడెడు దననై న్యముల
జూచి యుగ్రనామక భూతవల్లభుండు నిజభుజాదండమునం దమర్చు
దండమునుద్రిప్పచు సింహనాదంబడరించుచుసమ్ముఖమ్మునకేతేరఁ గనుం
గొని భానుకోపుం డత్యంత రోషుండయి యప్పుడు॥ 220
- అ॥ కోటికోటి బాణకోటులాతనిమేను నాటనేయ నుగ్రనామకుండు
శూరునగ్రసుతుని క్రూరభల్లముల నుదగ్రభంగి నఱకె దండహతిని॥ 221
- ఉ॥ అప్పుడు శూరసూతి దురహంకృతి భీకరదండ ముగ్రుపైఁ
దెప్పననేయఁగాఁ దనదు తేజితదండముచేత నాతఁడుం
దప్పకదానిద్రుంచి యలదై త్యు నియంతృ రథాశ్వజీవముల్
తప్పించనంగఁజేయుడు నుదగ్రబలుండగు భానుకోపుఁడు॥ 222
- శా॥ వేఱొస్త్యందనమెక్కి వాఁడిములకుల్ పెక్కిని రాద్రంబు బెం
పాఱఁ భూతవరేణ్యుదండమును సంహారంబుగావించి వే
నూఱుల్ తీర్చుశరంబులంబఱపి మేనున్నెత్తుటఁముంచినం
దాఱంపెల్లుచు నుగ్రుండన్నిఁటిని జెండాడెఁ మహోద్దండుఁడై॥ 223
- అ॥ దనుజుఁ డధికవేగమునననేక కలంబములను బఱపవెఱపుఁదొలఁగఁద్రోచి
ఘననదీ ప్రవాహమున కెదురేగెడు శేపపగిదినేగి జృంభణమున॥ 224
- క॥ దుర్భరుండగు శూరాసురు నర్భకు నరదంబువట్టి హస్తంబులచే
స్వర్భువనమంట మింటికి నిర్భయముగఁద్రిప్పివై చె నిమిషములోన॥ 225

—♦ ఉగ్రభానుకోఃపులయద్ధమః. ♦—

చ॥ అదిగని చండరశ్మి యకటా! యసుమంతయుగాని నేరము
వెదకినలేదు నాయెడల వీడిటు గ్రూరత నింతదన్వయె
య్యెదితలపోసి వచ్చెనొకొ యిప్పుడటంచును గుంచుచుండఁగా
విదితబలాధ్యుఁ డయ్యసురవీరుఁడు నైజ రథంబుతోడుతఁ॥ 226

ఆ॥ సూర్యమండలంబు చుట్టునుభ్రమియించి ధరణిమీఁదఁబడిన దద్రథంబు
భగ్నమయిన మాన కగ్నిభట్టారకు కరణి నుల్లమందు గనలుమించి॥227

వ॥ భానుకోపుండు జతురాననదత్తంబగు శక్తి నుగ్రుమీఁద వైవ నతండు
సొమ్ముసిల్లె నదియంతయుజూచి దండియనుభూతపతి దురాగ్రహకలి
తుండై కడంగి మహోగ్రగ్రావంబు నసురునిపైనేయ నాతఁడగ్గిరి
నుగ్గొనరింప నభూతపతి తత్సూతుఁడునుమ నంతలో భూతపతు లనేకు
లొక్కుమ్మడి దలపడి రక్కసుతో మక్కువఁ జెనంగు నక్కాలంబున
గుపితుండయి వాఁడు నిఖిలారిధ్వంస చణంబగు నారాయణాస్త్రంబు
వీరసింహ నామకునిపైఁ బ్రయోగింప నతండు గండుమీటి ప్రత్యాయు
ధం బూహించుకాలంబున సముద్రేకంబున విలయానల భయంకరంబై
చనుదెంచి తద్వక్షంబుదూఱిన నిశ్చేష్టితుండై యతండు ధరణింబడియె
నయ్యవనరంబున వీరాంతక వీరమాహేంద్ర వీరవీర వీరపురుందర వీర
మాహేశ్వరులను వారలేపురు వీరజాహు సోదరులు విజృంభించి
నిలిచి॥ 228

సీ॥ కోదండపాణులై ఘోరరావంబుల ఘనపంక్తిగేరుచుగఠినమయిన
నారసంబులఁ దోయధారలకై వడి ముంచుచు రాకాసిమొత్తములను
దత్తైస్యవతులను దఱుముచు వైరులఁ బ్రోవులనిడి శూరపుత్రుడాయ
వాఁడు మణిమయ స్వర్ణరథంబెక్కి పలుతూపులెంతేని బఱపుటయును

తే॥ మున్ను నేను నేనుమున్నంచు వీరులు
నాగ్రహమునఁ దేజితాస్త్రపటలి

నేయుచును సురారి యేయు సాయకములు

దుమురుగాఁగ నాజి ద్రుంచుటయును॥ 229

—॥ వీరాంతకాది వీరపంచకము భానుకోపునితో బెసంగుట. —

క॥ బోరున దనుజాధీశ కుమారుని శరపంక్తి రక్తమయ గాత్రునిఁగా
ధీరతనుజేయ వాఁడు॥ వీరోద్రేకంబుమించి విశిఖాహతిచే॥ 230

చ॥ ఇరువురఁ గయ్యముందొలఁగనేసియు నొక్కనిమూర్ఖముంచియు॥
విరథులుగాఁగ నిద్దఱనువేయుఁడు బూర్వసుపర్వతెల్లరు॥
బరమముదంబునంబొదలి బాణశరాసఖఁడభేటముల్

కరములదాల్చి యార్చుచు మగంటిమి నృత్యముసల్పుచున్నెడ॥ 231

శా॥ దానిం గన్గొని వీరబాహుఁడు గుళ్ళదైర్వ్యండునై యాత్మలో

సేనాని॥ శ్రుతిసూక్తి మ్రొక్కులిడుచు॥ జేవింటిసిందాల్చి ఘో

రానీకంబొనరింప స్వందనముపై నారోహముంజేసి గ

ర్జానాదం బొనరించుచు॥ వెడలె శౌర్యంబెల్లరు॥ మెచ్చఁగ॥ 232

వ॥ ఇట్లువెడలి॥ 233

ఆ॥ నాగభూషణుఁడు బినాకంబువట్టిన యట్లు ననుపమానమైన యెుండు
ధనువుబాహుదండమునఁదాల్చిఫణిభీమమైనయల్లియ మొరయంగఁజేయ॥

వ॥ అగ్గంభీరస్వనంబునఁ దమ్మిచూలి యలుకొంద నజాండవివరపూర్తితమై
సుబ్రహ్మణ్య కారుణ్య సముత్పన్నంబగు శబ్దబ్రహ్మమో సంవర్త
సమయ వేలావినిర్గత సాగరావిచ్ఛిన్న ప్రాంతపీచీ స్వనంబోయని
జనములుగ్గడింప నొప్పియుండె మఱియును దన్ని నాదంబాకర్ణించి॥235

మ॥ మృగముల్ వ్యాఘ్రవంబటంచు మృగరాక్షీవస్వనంబంచునే
నుఁగులు॥ బెబ్బలులేన్గుబ్బంహితములన్పు॥ సంశయంబూని పెం
దిగులుంగాంచి మహీధ్రగహ్వరములం దీవ్రంబపోద్రోచి ది
క్కుగముల్పూచుచు॥ బాతెనెల్లెడలకు॥ ఘోరంబుగానార్చుచు॥ 236

వ॥ ఇట్లు గుణప్టంకృతులొనరించుచు నభిముఖుండగుచు నేతెంచిన వీరబా
హుంజూచి భానుకోపుండిట్లనియె॥ 237

—♦ వీరబాహుభానుకోవులయుద్ధము. ♦—

క॥ దూతా! నీవు విరించివో భూతేశుడవో! బలారివో! విష్ణుడవో!
దైతేయబాలకుల నిశ్చేతనులనుజేసి వైరి జిత్తుడననుచు॥ 238

తే॥ మించితివి దుర్మదంబునఁ ద్రుంచదగదు
దూతననినాఁడు విడుచుటచేతనీవు
నట్లుగాదిప్పుచూడు నీయఖిలబలము
మృతినిగని నొచ్చి పఱచుట లెఱుంగవేమొ॥ 239

క॥ ఇచ్చట నిన్నువధించి వియచ్చరులకు శృంఖలముల నంటించి మహా
మచ్చరమున జెఱునుంచెద దచ్చనకాదనిన గుహునితమ్ముండనియె॥

సీ॥ దానవాధమ దుర్మదంబుననిట్లాడ ఫలమేమి వచ్చితిఁ గలహమునకు
నతిధి నటంచు నుద్ధతితోడఁ జెనఁగుము షణ్ముఖుదూతను సత్యముగను
దూతలు విక్రమోపేతులుగారని యూహింపఁబోకు నీయుల్లసుండు
గర్వంబుమాని సంగరము సల్పుమటంచు నాడిన శూరజుడాగ్రహించి

తే॥ విశిఖ దశకంబువఱపిన వీరబాహుఁ
డడరి పదిబాణముల వానినడుమ నఱుక
భానుకోవుఁడు శతశితప్రదరములను
నెఱప వీరుండు నూటంట నుఱుముసేసె॥ 241

ఉ॥ వెండియు శూరసందనుఁడు వేయిలకోరులనేయ వీరబా
హుండవి మాన్వెనన్నిటనె యుగ్రతతోఁ బదివేలతూపులఁ
గండునచైత్యుడేయఁ గడిఖండములై పడనేసె నన్నియ
కాండములఁ వడింబఱపి క్రొంచనిషూదను తమ్ముఁడుద్దతి॥ 242

శా॥ అంతఁ దైత్యుఁడు లక్షకాండములనేయఁ వీరబాహుండు వి
క్రాంతుండై నియుతాస్త్రసంహతిని మొక్కల్ చేసి గర్జిల్లుచుఁ
గుంతంబుల్ పదిలక్షలఁ విడువ రఱోవీరుడన్నింటినిఁ
వొత్తెతోవఁగ ద్రుంచి కోటిశరముల్ వీర్యంబుతోవైవఁగ॥ 243

సీ॥ స్కందసోదరుఁ డనర్గళముగా వాఁడేయుశరముల దచ్చరసంఖ్యతచే
శకలముల్ సేసి భీషణరోపములు లక్షకోటులా రక్కసునాటనేయ
నాతఁడన్నింటిచే నవియెల్లబొడిచేసి కల్పాంతకృష్ణ మేఘంబుకరణి
నగణితశరవృష్టి నవ్వీరుముంచిన వీక్షించి క్రోధతామ్రాక్షుఁడగుచుఁ

తే॥ బ్రళయసమయ సముత్థితాభ్రంబువోలి
రిప్తివృష్టి నిరంతరీకృత దిగంత
రుండగుచు నట్టహాసంబు రూఢిసలుప
నయ్యెవారిర్వురకుఁ జిత్రమగురణంబు॥

244

వ॥ ఇట్టలద్దండిమగలకు భండనంబునెల్లుచుండ నతిసాధ్యసప్రద కోదండ
గుణారావ స్తనితంబు నునిశితశిలీముఖ నికరద్యుతి భాస్వచ్ఛంచలా
లతావితానంబును వలయితాఖల దిగంతారుణ మండల కదుబాతి
వృష్టియు సాయకోత్కర మహావాహినీ ప్రవాహమధ్య భ్రమిస్యందన
శిలోచ్చయంబును భంజితకాండ శ్వేతచ్ఛత్ర డిండిరంబునునై
యెందెందుసకదులేని కణకుటంపణ నునుపునందోచు నన్యోన్యముఖం
బులు గలిగి వర్షావసర దుర్దినోల్లాసంబు వహింప నత్యంతభీష్మంబగు
తద్భుత భయ బాణసంధాన నైపుణి గీర్వాణు లీక్షించుచుండి రప్పుడు॥245

తే॥ ధీరుడై భానుకోపుండు వీరబాహు చాప ముక్తశరంబుల రూపుచూపి
దశనిశితమార్గణముల నాతనిధనుస్సు ఖండనము సేసి గ్రీష్టాభ్రగతినినార్చె॥

చ॥ అనితరవేగుడై మణిజుడత్తటి వేఱొకవిల్లుబూని దై
త్సుని శరవృష్టిగప్పి విలుద్రుంచి జయధ్వనిజేయ నాతఁడు
క్కునఁ బెణివెంట వీరునెదఁగుచ్చె ననేక శిలీముఖంబులం
గని పొగలేని వేల్పులమొగంబన వీరుఁడుబ్రజ్జ్వరిల్లుచు॥

247

౯॥ శతకోటి కర్కశంబగు దితిజునిమకుటంబు సప్తతిగ్మాస్త్రములఁ

క్షితిడొల్లనేయ వాఁడుద్దతి నన్యకీరీటమపుడు దాల్చెడు లోనఁ॥ 248

క॥ కవచము దునిమిసతటి పూర్వ విరోధముకతన దివసవరుఁడాక్రియకుఁ

నవుచుండ నన్ని శాటుఁడు భువనంబులుబెదరనారి మోయించివెనఁ॥249

క॥ వీరు లలాటము నాటంగఁ గ్రూరాంబకముల్ నిగుడ్చ గొంకకవతఁడు
ధీరతఁ గరములనూడిచి భైరవ నినదంబుసేసి పటురౌద్రమున॥ 250

వ॥ సహస్రాక్షుగంబు లురముననాటంగుచ్చి బాహుదండంబుల దోస్సంధి
యుగంబున మోమున నన్యంగముల మర్మస్థానంబుల నగణ్యవిశిఖం
బుల నత్యంతసులభమునఁ జొనుపుటయు నగ్నిజ్వాలా కరాశంబులగు
తచ్చిలీముఖ సంజాత వ్యధా దందహ్యమానుండయి వికచప్రసూనరాజిత
కింకుకంబులేవ శోణితసిక్తగాత్రుడై పాలించి యరాతి కించిన్మూర్ఛ
ధన్వంబువైఁ జేయూతఁగొని నిలిచె నయ్యెడ॥ 251

సీ॥ దానవనైన్యముల్ దచ్చమూవల్లభు లెల్లనుగూడి మేనెఱుంగకున్న
భానుకోపునిఁజుట్టి మానితశార్దులై వీరబాహునిజూచి విజయకాంక్ష
నుష్టావసర ఘనపూహంబుక్రియ బాణవృష్టిని గురియింప వీరుఁడాత్మ
నిష్టార్థదాయియు దుష్టదైత్యవిచారియగుకుమారుస్మరించి యాగ్రహించి
తే॥ గర్జనముజేసి కఠినాశుగములు కోటి

వేలు బఱగించి తవ్రోపజాలమడచి

మగుడ దీక్షాస్త్రిములుపెక్కు మానవాద

మండలముపైఁ బ్రయోగించె గండుమిగిలి॥

252

చ॥ మును శ్రిపురంబు లైదుమొగముల్గలదేవరయట్లు దైత్యవా
హినులఁ జలంబుచేతమడియింప శిరంబులుగొన్ని బాణపుం
గొనలను లగ్నమై నదులఁ గొండల దీవుల వారిరాసులం
దునబడి కొన్ని వారల వధూటులముంగల వ్రాలెవీడున॥ 253

ఉ॥ అత్తటి శేషరాక్షసు లహంకృతి నొక్కమొగి న్నృణీసుతుఁ
మొత్తములౌ తదీయభటముఖులజుట్టి యనేకబాణ సం
త్తినిగుడ్చ నద్దరము బాధవిచిత్రము చూచువారికిం
జిత్తములందుగొల్పె బహుసంహరవంబులు మిన్నుముట్టుచు॥ 254

వ॥ అప్పుడప్పెనుకువతలంబు వంజుడురొంపులును నెఱులనాఁచును వెలిగొ
డుగునురువులును బొరలుపుటియల తామేళ్లును గాముగుంపునీటిపట్టు

లును గలిగి నెత్తురులేలులువాలు వీరబాహునివింటవిడుచు కఱకుట
 మ్ములు నెఱపినఁ బెక్కుపోలికలగు మొండెములు మిత్తితోయములై
 యచ్చోట నాటలాడుచుండ నక్కాలంబున భూతవల్లభులును దత్తైన్య
 ములును మూగ్గఁదేరి మనోనందంబుననుండిరి భూతపతియగు శివుండు
 మరున్నికరంబులకు సహాయుండైయుండ నిరపాయములై జీవించుటాళ్ళ
 ర్యంబుగాదు॥ 255

తే॥ అంత నవ్వీరభూతనైన్యములుగూడి
 భుజబలాధిక్యమున మేటిపోటరులయి
 తమిని బాటలుబాడుచు దాండవంబు
 సల్పి యానందమొందిరా సమయమునను॥ 256

—♦ భానుకోపాదు మూర్ఖదేవీ మరల వీరబాహునితో బోరుట. ♦—

క॥ కూరజుండు మూర్ఖదేహ్ని ధీరుండై మహినిబడిన దితిసుతసేనా
 వారములఁ గుళలులై రథాధారంబునకూను వేల్పుపౌఞ్జనుజూచె॥ 257

ఉ॥ చూచి సరోషుండై యధికశూరత మున్ను మదీయక్రూరనా
 రాచములఁ స్మృతివిడి దురంబున మూర్ఖమునుంగువారలా
 హా చెలరేగి నాయెదుట హాస్యములాస్యము సేయుటబ్రమీ
 నీచులతో ననింబెనఁగ నిల్చుట నాకుచితంబుగాదుపో॥ 258

తే॥ ఎదుట ననికఁ బోటొగ్గు నావిదితబలుండు
 నాకుదగువాఁడు గావున వీరకమెఱసి
 గడియలో వీనిమడిపెడఁ గాకయున్న
 జిచ్చులోనిప్పు వింటితోఁ జొచ్చువాడ॥ 259

చ॥ అనిశపథంబువల్క్వి ద్విరదారికిశోరము వైఖరికి విప
 ఙ్గనికరము వెనందగిలి శస్త్రచయంబుల దేవసంఘముం
 దునుముచు వేయిముమ్మొసలతూపులునేయ ద్రిశీర్షశస్త్రమై
 తనరు సహస్రకాండముల ధాత్రినిగూల్చెను వీరుండన్నిటికి॥ 260

వ॥ వెండియు ననేక సహస్రాశుగంబులు వఱగించిన దోహచరుండు
వేయింట వానిమాయించి॥ 261

అ॥ దశసహస్రసంఖ్య విశిఖంబులడరించి రథతురంగసూత్ర వధముసేయ
వీరజాహుఁడవు విరధుఁడై మచ్చరమూని వేటు జేర్చిపైననెక్కి॥ 262

సీ॥ కడఁగిచతుశ్శత కాండంబుల శతాంగ రథ్య కోదండ సారధులగెడప
రవికోపుఁ డింకొక్క రథమెక్కివిలుపుని పంచశతాశనీ ప్రదరములను
బరగింప వీరుండు భండనంబునమూర్చగాంచి తెప్పిటి రోషకలితుడగుచుఁ
దత్కాన్ముకము జతుర్దశ భల్లములద్రుంచి దితితనూభవ మదద్విరదమడల
తే॥ సింహనాదంబుసేయుచు శితసహస్ర

శస్త్రముల సూత్రఘోటకస్యందనములఁ

జదిసి యీసున నిశితాస్త్రచయము భాను

కోపు గరినోరమున జొరగ్రుచ్చుటయును॥ 263

వ॥ కలుషించి శూరసుతాగ్రణి వేటుజేరెక్కఁబోవు సమయంబున॥ 264

శా॥ తూణీరంబు సహస్రకాండములచేఁ దూటాడి ఘోరాంబుక

క్రేణుల్ రొమ్మునదూఱసేయుటయు నార్తింజెంది కోదండముం

జాణింబల్పైదువారిలో నితనితోపాఱెందు నేరింగనం

గాన॥ శక్యముగాదుగెల్వ బలవిక్రాంతుండు సుమ్మితఁడు॥ 265

—◆ పీఠవాచనము మార్చ నొందుట. ◆—

క॥ అని దనుజుఁడెంచి పంచసమును జేయఁగఁబూని సర్వమోహనకరమై
తనరిన సమ్మోహన మార్గణమభిమంత్రించి విడువ రయమున నదియు॥

ఉ॥ భీషణమై రణస్థలము బెల్లిరులొందఁగజేసి చావక॥

శేషిలువారిఁ జీఁకులుగజేయుచు గాఢతమిస్ర పూరితా

శేష దిగంతయై జవముచే నపుడడ్డము భూతనై నికుల్

రోషిలిచొచ్చి వైచు శితరోపముల॥ హతిసేసెనచ్చుట॥ 267

ఉ॥ వీరభుజుండు సూచి కడువిస్మితుఁడై యిదియేమి యస్త్రమో

భూరిశరంబులన్నిటిని బొంగడఁగించుచు వచ్చుచున్నదో

రా రయమూని దీనిని ధరాస్థలి దూర్బుఁగఁజాలఁ దొక్కరుం
 డారయనంచు నెంచు సమయంబున నాఘనమోహనాస్త్రిముఖమ్ ॥ 268
 వ॥ హయారోహక్షులు వాహనంబులను బాదచారులుర్నిని దెలియక సోలు
 విధంబున సేనలనుబడవాలు వీరబాహుని నాలంబున జెన్నిదురనొంద
 జేసె నయ్యెడ॥ 269

తే॥ మోనివరులార యేమని మందలింతు
 గటగటా! యప్పు దామెనగట్టి యొక్క
 కుఱ్ఱవాఁడైన దలపడి కుత్తుకలను
 ద్రుంపఁడిలకించు దిక్కుందు దొరకఁబోదు॥ 270

క॥ ఈరితి మూర్ఖజెందిన వైరులగని సంతసించి వాసవరిపుడుం
 బారంబులేని ములుకుల ధీరతనిగుడించి రక్తదేహులజేసె॥ 271

వ॥ అక్కాలంబున॥ 272

సీ॥ శ్రీకంఠగర్భ వార్షిధిపూర్ణశశియన నొప్పువాఁ డతికూర్మి గుప్పువాఁడు
 దాససంఘము కామితంబుల నెనరున నిచ్చువాఁ డహితుల వ్రచ్చువాఁడు
 నిగమచతుష్కవర్ణితదివ్యచరితంబు గలుఁగువాఁడుదనంతవెలుఁగువాఁడు
 దారకాసురగర్వదళనంబుగావించుబలమువాఁ డఘములనులుమువాఁడు

తే॥ శుభములిడువాఁడు భాస్కరప్రభలవాఁడు
 మేలిమదివాఁడు దీనులపాలివాఁడు
 నిజముగలవాఁడు సద్గుణవ్రజమువాఁడు
 నాఱుమొగములవాఁ డదియంతజూచి॥ 273

క॥ సమ్మోహనాస్త్రి శమనార్థమ్మగుచు నమోఘమైన ప్రహరణ మతిభీ
 మమ్ముగ నేయఁగ మంటలు జిమ్ముచు నిజకాంతి వెలుఁగజేసె॥ దెసల॥

—♦ కుమాదండు వీరబాహుదుల మూర్ఖులనండి తొలగించుట. ♦—

తే॥ కటికిచీఁకటిఁజాయ పెన్నిటియడంచు
 నట్లు నయ్యస్త్రికృత మోహమపహరించి

తారకారినిజేర నందలును నిద్ర

లేచు చందముదోపగా లేచిరపుడు॥

275

వ॥ మహానుభావుండగు గార్తికేయు ననుగ్రహంబునఁ దెలిసితి మిందులకుఁ
బ్రత్యస్త్రం బెటుంగనివాని శౌర్యంబేమాత్రమని వీరజాహ్వాది వీరులు
సిగ్గులై పార్వతేయు నత్యంతము వేదసూక్తముల నభినుతించుచుఁ
గ్రోధాతిరేకంబున సంగ్రామ మాచరింప భానుకోపుని దాఁకునప్పుడు
వీరజాహుండా తుచ్చునిఁ దెగటార్చు నిచ్చచే బాశుపతాస్త్రంబు గరం
బునదాల్చి రక్షిపీరుండు భయకంపితుడై యాత్మగతంబున॥ 276

—♦ భానుకోపుడు బరాజితుడై నిజపురంబు జేరుట ♦—

సీ॥ ఇది యమోఘాయుధం బీయస్త్రమునకు మా

తేమిలే దటుగాన నిపుడపురికి

నరిగినే బాశుపతాస్త్రంబుగైకొని

యనిసేయవచ్చెద ననితలంచి

త్వరితంబ సూక్ష్మరూపముదాల్చి యమితదై

న్యమున ముక్తశతాంగుడగుచు గదలి

నగరంబుజేరి నానారత్న చిత్రితం

బై యందమగు స్వకీయాలయమున

తే॥ సుందరాకృతి శోభిల్లు నిందుముఖులు

సందడిగ దన్ను వేష్టించి డెందమలర

వినయమున బరిచర్య గావింపుచుండ

సుండె బలుచింతబాని ఖన్నుండునగుచు॥

277

తే॥ అంతనిచ్చట భూతనైన్యములువాహినీపతులు బహుళకలకలనినదములను

జేయ దిన్యలు దుందుభుల్ మ్రోయ జేసిజలజలంబూవులెల్లడఁజల్లిరపుడు॥

కా॥ భూతశ్రేష్ఠులు వీరజాహువదనంబుం జూచి పూర్వంబు జీ

మూతాశ్వాత్మజు బట్టికట్టెంగద యిమ్మూర్ఘుండు దోశ్శక్తితో

- నాతీరిత్తటి వానిబట్టికొని శౌర్యాటోపతం దెత్తుమో
మాతోఁజెప్పు మటంచుబల్కు రణధర్మంబూని వీరుండనెఁ 279
- క॥ ఎవఁడేనియు ననిఁజాతిన నవమానము నట్టివాని కక్రమబుద్ధిఁ
దవిలియొనర్చుట శూరులకవినీతియటన్న మోదమందిరి సర్వుల్ ॥ 280
- ఉ॥ ఇంకిటఁమీద గయ్యమునకేఁడైఱవచ్చిన భానుకోపునిఁ
బింకమడంతు నిక్కమని వీరుఁడుసేనలగ్రమ్మరించి శౌ
ర్యాంకనమేతుఁడై చనె బురంబునకత్తటి హేళిగుంకె నఁ
సంకటపెట్టునో వెఱచిజాతిన శూరజుఁడంచు నార్తిమై 281
- వ॥ ఇట్టులర్కుండస్తమింప భూతబలంబు లరాతిజయంబుఁగాంచి ప్రశంసా
ర్హులై యమితానందంబున గుమారునిదర్శించి వందనంబులొనరించి
నానావిధంబుల వినుతించి యావద్వృత్తాంతము దెలిపి తత్ప్రసాదంబు
వడసి నిలిచియున్న వారల నమ్మహనీయుండు గరుడాతిచేకంబునఁ
జూచి వారివారి నికేతనంబులనుండ నియమించె॥ 282
- క॥ అనియిట్లురామహర్షణి వినిపించిననాలకించి విస్మితచేతో
వనజులయి శౌనకాదులుననఘా! యెఱిఁగింపుమవలననియడుగుటయు ॥

—♦ ఆ శ్వా సాం క ము ♦—

ముక్తపదగ్రస్తము.

- మ॥ శ్రితసందోహ మనోరథాజర జగత్పృథ్వీజ పృథ్వీజహృ
చ్ఛతపత్రగ్రహరాజ రాజధరభీష్మ ప్రస్ఫుటేష్వానఖం
డితదోర్విక్రమ విక్రమానుగతపంక్తి గ్రీవకుంభశ్రవా
హితరక్షకులనాశ వాశరహితాహినప్రకీర్ణాహ్వయా 284

కవిరాజ విరాజితము.

తనుజితనీరద దానవిశారద దాసముదప్రద దైత్యభిదా
వినుతగుణాకర విశ్వశుభంకర విద్విషభీకర వీరపరా
మనుకులపావన మన్మథశోభన మంజులభాషణ మానధనా
ఘనమణిమండన కామనిషూదన కార్ముకఖండన కవ్యవనా॥ 295

నిరోష్ఠ్యము.

ఉ॥ కంధరకృష్ణదేహ దశకంధరకంధరలుంతితా దయా

సింధు నిరస్తతాటకనిశీచరినాశన దానతోషణా

సింధురశత్రుశౌర్య సరసీజదళాయతనేత్ర జానకీ

గంధగజేంద్రయానహృదికాంత యతీణ్నికరార్చితోన్నతా॥ 286

భుజంగ ప్రయాతము.

బలారాతిసేవ్యాంఘ్రి పంకేజయుగ్మా

ఖలారాతివాతూల కాకోదరేంద్రా

కులాహార్యసామ్రోగ్ర కోదండభంగా

జలేరుట్కురానూన సౌందర్యరూపా॥ 287

గ ద్దము.

ఇదిశ్రీరఘునందన చరణారవింద వందన మరున్నందన నిరతిశయకరుణా
కటాక్ష వీణాసంభావిత చతుర్విధానూన కవితాప్రహర్షిత వసుంధరా
రమణ సభాప్రకాశిత విద్వన్నికాయ రుక్మాంగద నలచరిత్రాభిధ యక్ష
గానద్వయ మనఃప్రబోధ రామచంద్రప్రభు ధీనిధీనామక శతగ్రంథత్రయ
మదాలసాభిధానైక నాటక పుష్పగిరిపీఠాధిపత్య జగద్గురు శ్రీమదభిన
వోద్దండ విద్యాశంకర భారతీస్వామి చాతుర్మాస్యదీక్షా గద్వాలసంస్థా
నాధీశ్వర వంశవృక్షవర్ణన ప్రబంధనిర్మాణ చాతురీవిరాజిత భారద్వాజస
గోత్ర పవిత్ర భట్టరాజవంశ ఊరసాగర రాకానిశాకశత్ర రామదాస
పాత్ర సంక్షిప్తరాజసత్పుత్ర కొడవలూరి రామచంద్రరాజ నామధేయ
కవివర్య ప్రణీతంబయిన శ్రీస్కాందపురాణాంతర్గత శంకరసంహితాభిని
వేశమహాసేనోదయంబను మహాప్రబంధమునందు పంచమాశ్వాసము॥288

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రాదునమః

మ హా సే నో ద య ము.

(పద్యకావ్యము.)

— ప ష్టా శ్వా స ము. —

కై లాసై రావణ

నాకధునీ హంస శీతనగ శారద ద

ర్వీకరవిభు పవి కుంద సు

ధావర సమ కీర్తిధామ దశరథరామా॥

1

తే॥ అవధరింపుము శుకశౌనకాది తాప

సులకు సర్వకథారథసూతుడయిన

సూతుడనియెను మందాకినీతరంగ

ప్రబలఘోషానుకారి వాక్పటిమతోడ॥

2

ఆ॥ శూరపద్ముడు దనసుతుడు బరాజితుడగుచు వచ్చువార్త లాలకించి

దాదుణానలంబుతీరున మండుచు గన్నుదోయి నరుణకాంతిమించి॥

3

— శూరపద్ముడు యుద్ధమునకు వెడలుట —

క॥ రే పాలమునకునేజని యాపాపనిసైన్యములనుహతిజేసి బలం

బేపార గెలుతునిక్కం బీపలుకనిపలికి తనదుయింటికిజనుచో॥

4

క॥ దూతనుబంచి మనోవ్యధ రాతిరియంతయునుగడపి ప్రాతర్వేళ

వీతకములుదీర్చి మణిద్యోతాసనమందు హితులతోడంగొలువై॥

5

చ॥ పరుషములాడుచుం గనలుపాటున గోట్లకొలందిదూతల

ధరణినిసర్వదిక్కులను ధాత్రిధరంబుల దీవులందున

దిరుగు నగణ్యుడై త్యవితతి బిలువంగబిరానబరించి యె

ల్లరుజనుడెంచుచున్న బహుళంబగువేడుక వారిజూడగ॥

6

క॥ దై త్యాధీశలలాముం డత్యున్నతగోపురమున నారోహణుడై
దిత్యాపత్యప్రకరము లత్యంతంబేగుడెంచుటంతయు నపుడు॥ 7

తే॥ దాపునందున్న వేగరుల్ సూపఁదెలిసి
సంతసిలి గోపురముడిగ్గి సచివమిత్ర
నై న్యనాథులుదనుజుట్టి సంభ్రమమున
నడుచుచుండంగ శూరపద్మఁడుగడంగి॥ 8

ప॥ మహేంద్రధనుస్సహిత మేచకాంబరంబన బహువిధ రత్ననికర రచిత
శరాసంబువట్టి చంచలేతర శంపావృత నీరదంబన నాయుధభరిత
తూణంబులుదాల్చి నై కబిసకంఠికా వ్యూహ మనోహరంబగు జీమా
త్తంబన ద్రోణసుమనోహారంబుల దేహంబునిండించి జలధరం బచలంబధి
రోహించుగతి నతిశయమనోజ్ఞంబును నమూల్యమాణిక్యమయ కుంత
పరిఘ పట్టన కృపాణ స్వధితి ముఖ్యాఖిల. ప్రవిదారణ ప్రశస్తసా
ధన సంయుతంబును నభస్తరంగిణీ తోయస్పర్ధి సముత్తుంగధ్వజ ప్రచు
రంబును మేరుమంధానపర్వత ప్రతిమానంబును నగు నింద్రస్యందనం
బెక్కి సామంతహితామాత్య చమూవల్లభులును నధికబలవచ్చుర్గులగు
ననేకరధికులును సేవింప నానాస్త్రికలితంబులగు నసంఖ్యాక రథంబు
లనుగమింప రాజమార్గంబునబోయి నగరద్వార గోపురప్రదేశంబున
నిలిచి॥ 9

సీ॥ సింహాస్య తారక శిశువులౌ యతిశూరుడనురేంద్రుడనువారినఖిలనై న్య
ములకధీశులఁజేసి ముందువారుజనంగనియమించి భేరి డిండిమ మృదంగ
మర్దళ ఝర్ఝరీ మడ్డు ధక్కా కాహళాది వాద్యధ్వను లబ్జ వేణు
వీణాది నినదముల్ ధ్విపబ్బంహిత తురంగహేషా రధాంగనిర్ఘోషములును
తే॥ వాహినీకంఠసంరావ వందిమాగధస్తుతిధ్వానములు నొక్కతటినిగలిసి
విలయకాల సముద్భిత సలిలరాశి భంగకోలాహలంబును భంగపరుప॥ 10

క॥ ద్యుతిసహిత బహుళమణి చిత్రిత చామర ఛత్రనికరవృతముఖుడగుచు॥
దితినందనమూర్ధన్యుడు బృతనాయుతుడై సమిద్ధరిత్రింజేర॥ 11

వ॥ వరూధినీవరంవర పదోద్ధూతరజఃపటల ముర్వింగలయ రవిబింబంబుగప్పె
నప్పుడు॥ 12

మ॥ శరజన్మృత్ బలవై రిగన్గొని నమస్కారంబుగావించి యా
సురనాథుండు రణోర్విజేరువిధమునూచించి యుద్ధార్థియై
యరుగుండెంచినదుష్ప్రతాత్ముడగు నీయల్పనానించకన్
బహిమార్పందగునంచు విన్నపముసల్పన్ స్కందుడాలించుచున్॥ 13

తే॥ మీరలాడినరీతిగా శూరపద్ముఁ డ్రెంచెదనటంచుబల్కి గద్దయనుడిగ్గి
యంతికంబునదనయాజ్ఞ ననిల దేవుడాయితము సేసి తెచ్చినయరదమెక్కి॥

♦ కుమారస్వామి శూరపద్మునిమీఁద యుద్ధమునకు వెడలుట. ♦

వ॥ హరిబ్రహ్మ పురందరాద్యమర సేవ్యమానుండును గీతాభిజ్ఞ తుంబురు
నారదాద్యభినుతుండును గరభృత దండలాస్యజ్ఞటిపట్కసంవృతుండును
గాహళ శంఖ నిస్సాణ వీణా మర్దళ మడ్డు ఝర్పురీ వేణు డిండిమ
దుందుబి ధావన కైత్ర ధునీరమణ నిన్దాదుండును నగణిత గాయక
పాతకగంధర్వ వందిగణ వేష్ట్యుండును జామరాతపత్ర వ్యజనపంచశాఖ
రంజిత దేవసమూహుండును నానావిధ భృత్యజన సహితుండును నై
శక్తిధరుండు వెడలెనప్పుడు॥ 15

శా॥ భూతాధీశులునూలువేలు నవకంబుసంఖ్యపీరుల్ చమూ
నేతల్ సర్వశతాంగయానులగుచున్ నిర్మిద్రోహార్భటి
జాతంబుద్ధతిజేయుచున్ వెడల నానైన్యాంఘ్రిధూళ్యాళి ఖ
ద్యోతుంగప్పగ నందఱుం బ్రధనముఖోద్యోగులై యుండఁగాన్॥ 16

ఉ॥ భూతబలంబు లద్దితికిబుట్టుకొమారులపిండు నౌర్వస్వా
హతరుణీశుడంబుధిమహింబువులట్టుల నాక్రమించి వి
ఖ్యాతిగ నైలవృక్షనిచయంబులనేసిన దైత్యపంక్త్యసం
ఖ్యాతములౌ స్వకీయవిశిఖంబులునేయ మహోగ్రమూర్తులై॥ 17

ఆ॥ గండుమీటి భూతకాండంబు దానవశతముచేత దైత్యశతము హయ స
హస్రకంబుచేత హయసహస్రం విభదళకమునను గుంభిదళకమడచి॥ 18

తే॥ వానియడుగులుచేబట్టివసుధప్రేసిమడియఁజేయుచురాక్షసమండలముల
దీనదశనొందఁజేయుడుదేవరిపులుభూతముక్తాద్రిభూజముల్ పొడవడంచి॥

క॥ బహుబాణవరంపరలఁ గుహుబలములఁగ్రుచ్చిచంప గుంపుచెదరుచుఁ
సహనంబులేక భూతనివహములు వాఱి దదీయవల్లభులంతఁ॥ 20

ప॥ పరాక్రమంబునఁ బ్రచండదండ శస్త్ర ఖడ్గాద్యనేక పాధనంబుల నసుర
శ్రేణిహింసించినఁ దత్కబంధములత్యంతము రణాంగణమునందుఁబడి
క్షతజప్రవాహములు గ్రందుకొని మహానదీలలామంబుకై వడిఁబాఱి
నంతయుంగాంచి బలశౌర్యశాలియగు నతిశూరుం డట్టహాసరవ సంభరిత
దిశిరింభోళుఁడయి భయంకరమగుకదనంబున రథభగ్నంబయినఁ బునరా
రోహణకై శతాంగసహస్రద్వయము బార్హ్వంబుల గమనింప దశసహస్ర
వాజిబద్ధ రథంబెక్కి మొనముంగలికివచ్చి॥ 21

—♦ ఉగ్రభూతపతి యతిశూరదసుజానినో బోరుట. ♦—

మ॥ అసితాభ్రంబువిధంబుగర్జిలుచు భూతానీకినిఁ వాఁడినా
రసమొత్తంబులనేయ నుగ్రుండనుపేరఁమించుసేనాని యీ
రసుఁడై వానిమొగంబుచాయఁజన ఘోరంబైన బాణాఘముఁ
వెనతోనేయఁగ నాతఁడద్భుతముగా విద్వేషియౌదానవుఁ॥ 22

మ॥ కరదండంబునవర్మముంబగుల వక్షంబందుమోదఁ జిరా
ధరణిఁవ్రాలిన లక్షసాయకములఁ వైశ్యుండునోసేసి నె
త్తురు మేనెల్లనునిండఁజేయుటయు నిస్తుల్యఃతాపంబునం
కరమొప్పారుచు నుగ్రుండయ్యసురునిఁ గాటంపుకై లంబునఁ॥ 23

క॥ వైచి రథంబును మాపుల బీచమణచుడుఁ సురారి బెఱతేరెక్కం
జూచి యొక డెబ్బచే నతఁడాచక రథరథ్యములను హతమొనరించె॥24
తే॥ విరథుఁడయి యతిశూరుండు వేఱుతేరు నెక్కి వేగమ పదిపదులిషువులేయ
నుగ్రుండుద్దండ దండము నూనివైచి దధహయంబులజంపిగర్జనముసేయ॥

క॥ అతిశూరుఁడతనిమదమున కతిశయమగు గనలునొంది హయవిరహితమై
ద్యుతిదఱగు తద్రథంబున ధృతినింగూర్చుండి యనలదేవాస్త్రంబు॥25

వ॥ ప్రయోగించి దిక్పక్రంబద్రువ భయావహంబులయి నిఖిలజగంబులు
జీకాకగునట్లు గర్జించిన॥ 27

సీ॥ అయ్యస్త్రమపుడు శతాకారములుదాల్చి విస్ఫులింగంబులు విస్తరముగఁ
గ్రక్కుచు వైరిభీకరముగా హేతివ్రజముబర్వ నేతెంచుసరణిజూచి
—♦ ఉగ్రుడగ్నివహణబ్రహ్మ నారాయణాస్త్రములను మింగుట. ♦—

యుగ్రుడుగ్రాకృతినొప్పిమంతనమున బాహులేయుననూనభక్తిదలంచి
హస్తంబుచేదాని నట్టెపట్టి నిలింపులసురు లత్యద్భుతమంద మ్రింగఁ
తే॥ గోపియై యతిశూరుండు ఘోర వరుణ
సాయకంబేసియార్వ నయ్యాయుధంబు
బహునదీకలితాభంగ భంగసహిత
వారిరాశివిధంబున వచ్చుటయును॥ 28

క॥ ఉగ్రుండు దానిబట్టి యుదగ్రుండయిమెసవఁ బూర్వదైవతుఁ డసమా
నోగ్రీత శోణేక్షణుండై వాగ్రమణాస్త్రంబుబూని వైవఁగ నదియు॥ 29
తే॥ అన్నిదిక్కుల నుత్తలమందజేసి
యాననచతుష్కమున మహాస్నానములను
నాచరించుచు జగముల నటమటంబు
సల్పుచునురాగ నుగ్రుండు జలముమిగిలి॥ 30

మ॥ వివృతాస్యండయి పార్వతేయుని మనోవీధిఁ నుతుల్ సేయుచుఁ
జవసత్త్వంబుల దానిబట్టిమెసవఁ సక్రోధుండై దానవ
ప్రవరుండుఁ నిఖిలానుహృద్విదళన ప్రాశస్త్యముఁ నిస్సమా
న విరావోత్కటముఁ బ్రభాలసితమౌ నారాయణాస్త్రంబొగి॥ 31
వ॥ విధ్యుక్తంబుగాఁ బ్రయోగింప నయ్యస్త్రంబాత్మీయ శేజోజాలంబుల
దిక్సమూహములదూలించుచు సంవర్తనమయకంధర స్తనితాడంబరంబున
బహువిధాకారములతో నపీపించిన నుగ్రుండుగ్రోధించి॥ 32

తే॥ మదిని శరజన్ముదలచి నమస్కరించి
సింహనాదంబు సెసి జేజేలు బలల

- భక్షణులు సూచి యత్యంతభయమునొంది
సన్నుతింప నారాయణాస్త్రంబు మ్రింగె॥ 33
- వ॥ అట్టియెడ నతిశూరుండు భయవిహ్వలుండయి॥ 34
- క॥ చతురాననుండో హరియో శితికంధరుడో యితండు జిత్రంబుగనీ
శితదివ్యాస్త్రములెల్లను మెతుకుగతిఁ మ్రింగి లావుమెఱసెడినెరా॥ 35
- క॥ తలపోయ నీతఁడుతులిత బలవంతుఁడు శౌర్యధైర్యభరితుండహహ
బలుచిత్రంబుగదా యని తలఁపున గంపించుచున్నతటి దైత్యతతుల్॥ 36
- క॥ ధృతిదూలి వెతలనొందిరి క్రతుభుజు లవిధముగాంచి కరమాశ్చర్యా
న్విృతమతులయి గీర్భామాపతిగన్గొని పలికిరిట్లుఁ బరమవిసీతిఁ॥ 37
- ♦ దేవతలకు బ్రహ్మ యుగ్మని మహిమను చెప్పుట —
- ఆ॥ మునుపుజూడమిట్టి ఘనబలంబును వీర్యధైర్యములును నెవ్విధమునగలిగె
వీని కిప్పుడుమాకు విన్పింపవలెనన్న నప్పితామహుండు ననియెనిట్లు॥ 38
- క॥ ఈతఁడు శివభక్తులలో ఖ్యాతుండితఁడిచ్చదలఁప గమలభవాండం
జాతంక మేమిలే కొకచేతూరిఁ మ్రింగునంతటి సమర్థుఁడు సూ॥ 39
- చ॥ అదియునుగాక షణ్ముఖు దయారసమొందినవాఁడు నీఘనం
డుదధిశయానుచక్రమును మక్కునమెక్కుగలాడు నీనిశా
ట దళములేమిలెక్కగు నిటాలతటాక్షనుతార్పితాత్మకుల్
కదనములోన శాత్రవనికాయజయంబును బొందుటబ్రమే॥ 40
- వ॥ దేవాసురమండలంబుల ఖండించు నఖండవిక్రమంబునఁ మీటి తావకీన
హితులయ్యెదరనిచెప్పి॥ 41
- సీ॥ కమలగర్భుఁడు నీలకంఠవాహను మదియందునదలఁచి యానందబాష్ప
జలముగన్నులనించి పులికీతగాత్రుడై నన్నుతించుచు దేవసహితముగను
భూతవల్లభు నుగ్రు బొడగాంచి నీకింత కంటెను దైర్య విక్రమ గభీర
సంపద ద్వాదశశయుఁడనంత మొసంగు ననుచు నాశీర్వాదమర్థినిచ్చి
తే॥ చూచుచుండిరి రణ మతిశూరుడిట్లు
దనమహాస్త్రంబులెల్ల వ్యర్థమయిపోవఁ

జింతసేయుచు నెట్లుజయింతు నింత

బలియుండగు వీనినని యాత్మదలచియంత॥

42

— ♦ ఉగ్రునిమీఁద బ్రయోగించిన పాశుపతము వృథయై పోవుట ♦ —

అ॥ ప్రధనభీమమైన పాశుపతాస్త్రంబు మానసార్పణేన మాంసభోజి
యుగ్రుమీఁద లక్ష్యముంచి ప్రయోగింప వివిధవిధులనదియు విక్రమించి॥

సీ॥ సంహారకారణ జ్వలనరుద్ర భయంకరాట్టహాసమురీతి నధికరవము
అంభోరుహ ప్రభూతాండ కోటరమును నిండజేయుచును నుద్దండ దండ

ధర వహ్ని గరళ భూతముల ననేకాస్త్రచయముగల్పించి జాజ్వల్యమాన
ముగను మండుచు సర్వజగముల వెఱపించుచతివేగమునభూతవితతిబెగడి

తే॥ దిక్కులకుఁబర్వడాసిన నుక్కుదక్కి

దండమిలవై చి యుగ్రుండు దండమిడుచు

వడవడవడంకి మనమున మృదునిలిపి ప

డక్షరిమంత్రపఠనంబు నాచరించి॥

44

క॥ కడుభక్తిగ్రనులమూసియు వడిదూలుచు హరహరేతి వచనంబుల నె

క్కుడు రవళిని మొఱవెట్టుచు బడిబడి మలినంబులేని భావముతోడ॥45

వృత్యను ప్రాసము.

ఉ॥ త్ర్యక్ష విపక్షశిక్ష బలదక్ష ఋభుక్షసురక్షితాద్రిజా

ధ్యక్ష నతేంద్రవృక్ష కమలాక్షనుతోక్షహయాదిభిక్ష హ

ర్యక్షసదృక్షశౌర్యయుత యక్షపపక్ష వళక్షదేహ మాం

రక్ష యటంచు బల్కుచు దురంబుననిల్చె నిరాయుధుండునై ॥ 46

వ॥ అట్టిసమయంబున॥

47

క॥ అయ్యస్త్రప్రాగ్రహరము చయ్యననేతెంచి శూలశయు ననుమతిచే

నయ్యుగ్రు ముట్టనొల్లక నయ్యెడఁబనివినియె శంభునంధికమునకు॥48

— ♦ ఉగ్రుఁడతికూడున పశించుట. ♦ —

చ॥ అనవినిసూతుఁగాంచి మును లస్త్రవరేణ్యము సర్వదేవతా

హననసమర్థము౯ రిపుభయంకరమ౯ శశిమౌళిశస్త్ర మ

య్యనువున శార్వతీరమణు నండకుబోవుట కెద్దిపాతువో

చనువునజెప్పుమన్నవిని సంతసమందుచు నాతఁడిట్లునఁ

49

క॥ మును నీయస్త్రిం బతిశూరునకిచ్చెడు నట్టితటి హరుండాయుధహీ

సునిమీఁదఁ బ్రయోగించిన ననుజేరును శాత్రవుని నణంచక వృధయై

వ॥ అని పరమేశ్వరుం డానతిచ్చుటంజేసి యట్లరిగె నంతఁబాకుపతంబు సార్థ

కముగాక దొలఁగించనుట కతిశూరాది రక్షోపీరులందఱును భగ్నమనో

రధులై భయంబున హోహారావంబులాచరించిన భూతబలంబు లుల్లాసం

బునఁ జెలరేఁగి కలకలంబులొనర్చుచుండి రప్పుడు॥

51

ఉ॥ పాశుపతాస్త్రిమేగిన సుపర్వులు దేవతరుప్రసూనముల్

రాశిగవృష్టినించిరి సురద్విపవీరుఁడు దేరుడిగ్గి కో

పాశయుఁడౌచు దండమును హస్తమునఁదరియించి యుగ్రభూ

తేశితువక్షముంజొరఁగనేసి జయధ్వనిసేయ నాతఁడు॥

52

ఆ॥ హస్తలాఘవమున నసుగునిదండంబువట్టి దాన నతని గొట్టుటయును

దానవుండు బిట్టదరి మృతుండయి యన్యదితితనూజులడల ఓతినిఁద్రెక్లే॥

శా॥ అంతఁ భూతపతుల్ వరూధినులు నత్యంతంబు సింహార్భటుల్

సంతోషంబునజేయఁ దారకతనూజున్ముండు గ్రోధాకుల

స్వాంతుండై సమరంబుసేయుకొఱకై నై న్యాగ్రముంజేరి దు

ర్దాంతశ్లాఘపయోధరంబుగతి గర్జారావసోజ్జుంభుండై॥

54

మ॥ శరవృష్టిఁగురియింప భూతబలముల్ శార్వంబుబోనాడి స

త్వర వర్తిక్కులఁ బ్రాణభీతినుటుకఁ దర్పిద్ధతిఁ భూతరా

జుశక్తిఁ గనకాభిధానుఁడు సమీకోక్తిస్థలిఁనిల్చి భీ

కరనాదంబొనరించుచుంగదిసె లేఖదేవణాగ్రేపరు॥

55

—♦ కనకాది భూతపతి పట్కమ సురేంద్రునితోబోరి సోలుట ♦—

చ॥ అపుడనురేంద్రుఁడొక్క నిశితాంబకమంగము నాటనేయఁగాఁ

గుపితమనస్కుడయ్య గనకుండు జవంబున బైకిలేచి య

- కృష్ణవణురథంబుపై దుమికి కేలను సారధిమస్తకంబు బె
క్కు పటియలౌవిధం బమరగొట్టి రథంబుల జాపజింజిని॥ 56
- క॥ కొటికి బహుసత్వరంబున నుటికి సరకుగొనుటమాని యొకమల దలపైఁ
బఱపిన దారకసూనుఁడు బెఱవింట శరాష్టకమున విదళించెదాని॥ 57
- వ॥ వెండియు నిశితాంబక సహస్రసంభేసి కనకు మహిం గెడపిన భూతనైని
కులు జేష్టలు మఱచియున్నంజూచి యసురేంద్రుం డన్యనొక్కని
దేరుదోలనియమించుకొని మార్పురందఱిమిన నచ్చెరువొందుచు ధరా
ధరప్రతిమానుండగు నున్మత్తనామక భూతశ్రేష్ఠుండు॥ 58
- అ॥ కేలనొక్కగిరిని దాలించి దంతి కేసరిని గదియబోవు కరణిడాసి
తేరుగుఱ్ఱములను ద్రెళ్లనేసిన దైత్యవరుఁడనూనరోష భరితుఁడగుచు॥ 59
- క॥ అత్తటి నున్మత్తుని మై నెత్తురుజొత్తిల మహాస్త్రి నిచయంబులచే
మొత్తిన దచ్చమనొందుచు సత్తువచెడి కూలెనతఁడు జగత్తీస్థులపై॥ 60
- వ॥ వానింజూచి॥ 61
- సీ॥ దుర్ధాంతుఁడైన మత్తుఁడుభూధరంబొందుజేతనెత్తెడులోనయాతుధానుఁ
డుత్కటముగను బృషత్కముల్ పదిజొన్ని తనువుభేదించినఁ దత్తరిలక
రక్తసిక్తాంగుఁడై రంజిల్లుచుదదీయ కుధరమురంబున గుదియప్రేయ
నసురుండు సద్దసేయక రొమ్మునొడ్డిన శంబదారిత పర్వతంబుపగిది
తే॥ ప్రక్కలై నేలవ్రాలిన రక్కసుండు
గోపశిఖ్రాాలుచు సహస్రరోపములను
నొడలు జెక్కులు వాయగొట్టుడును రక్త
ధారలొలుకంగ నపుడు యుద్ధముననొదిగె॥ 62
- క॥ అదిజూచి సింహుఁడాగ్రహమొదవి గిరివయిచి గర్జలుడుగకచేయఁ
మదమున దైత్యుఁడు నిశితప్రదరంబులు బఱపి దానిభంజించెవెన॥ 63
- క॥ కడువడి సింహుఁడు దండమువిడువ నరాదుండునటికి విశిఖములమిత
మ్మడరింపభూతరమణుఁడు బడియెనువొంతై నమూర్ఖశాల్పాడియనిలో॥

శా॥ దానింజూచి నిశాటుడార్చుచును భూతవ్రాతమున్ భూతసే
నా నాథావళిదాకి ముమ్మరముగా నారాచముల్ గ్రమ్ముచున్
గానన్ గోవులదోలుగోపకుగతిన్ నల్లిక్కులందోలఁగా
నా నీరంధ్రపరాక్రమంబు దన కన్నారంగ పీఠించుచున్॥ 65

ప॥ మణిపుత్రికా ఘర్మకణ సంజాతుడగు దండకుడను మహాబలాధ్యుండు
సంగ్రామంబునకుఁ గోల్తలసేసి భయంకరుండై సునిశితకాండంబు
లఖండంబుగాఁ బ్రయోగించిన నసురేంద్రుడు నిష్ఠురసాయకంబులు
లలాటంబునగ్రుచ్చిన నసమానమూర్ఖవిస్మృతుడై పుడమింబడియె
నంత॥ 66

క॥ సోమకుడను నాతండు మహా మచ్చరమునఁ గడంగ నసురేంద్రుడు నా
నా మార్గణములనేయఁగ నేమాత్రము గానినొంద కీసున నతఁడు॥ 67

మ॥ రణభీముండయి ఖడ్గతోమరముఖాస్త్రంబుల్ సహస్రంబు బె
ల్చిననోనేసి తదీయసారధి రథాశ్వధ్వంసముంజేయఁగా
దనుజుండన్యశతాంగమెక్కి మదిఁ జింతంగూరి యంతన్ ధృతిం
గొని శక్తిన్ ధృఢముప్తివైవ నది దిక్కుల్ నిండ గర్జిలుచున్॥ 68

ప॥ మహీతలం బ్రదువ నేతెంచి సోమకు వివశుంజేసినఁ గనుంగొని విజ
యుండు భుజబలంబున బాణసహస్రంబుచే నద్దోహచరు ధనుస్సారథుల
వధియించిన॥ 69

సీ॥ అదైత్యుడద్దండమగు దండమంతరీక్షమున ద్రిప్పుచు బ్రయోగంబుసేసి
యార్వగా నది యసంఖ్యాతబాణంబుల విజయుండుబలగింప బెండువడక
వీకతోనెదిరించి తాకిన నాతండు జెచ్చెరఁబడి మూర్ఖజెందునపుడు
ఘోరికించి లక్షవీరులు నొక్కపరిరేగి కలకలస్వనము దిక్పటలినించి

తే॥ తగిలి వివిధాస్త్రశస్త్రముల్ నిగుడజేను

నవిగణంపక నసురేంద్రుడలుకమించి

శరపరంపరబలపి కేసరి యనేక

పవ్రజంబువిధంబున బాణదళిమె॥

—♦ వీరబాహుఁడనుశంఘుని హర్మ్యంని చంపుట. ♦—

ఉ॥ అప్పుడువీరబాహుఁడు సురాహితు శౌర్యబలప్రతిష్ఠలం
దవృకచూచి విస్మయముదాలించి సజ్యధనుర్ధరుండునై
యప్పలలాశిడాఁకి వివిధాస్త్రచయంబులు మేననెత్తురుల్
చిప్పిలనేయ వాఁడతని చేవతొలంగఁగ వేయిముల్కులన్॥ 71

క॥ తనువునగ్రుచ్చిన శోణితతనుడై సప్తాశుగముల ధన్వము ఖండిం
చిన వీరబాహుఁడొండొక ధనువున్ ధరియించి యధికదర్శోద్ధతుడై॥ 72

తే॥ శరసహస్రంబుచే వాని హరి శతాంగ
చాపహతిజేసి కల్పావసర పయోధ
రంబుకై వడి నార్య నారాక్షసుండు
వేటుతేరెక్కి యొకదొడ్డ విల్లుబూని॥ 73

వ॥ బహుప్రదరంబు లడరించి రథంబు భగ్నంబుగావింప వీరబాహుఁడుప్ప
రంబునకుఁ గుప్పించి మానసాజ్ఞమున మహాసేనునిధ్యానించి మ్రొక్కి
భీషణధ్వానము సేయుచు నుక్కుతునియలగు రక్కసులు మిక్కిలివెఱ
పునెంద ఖడ్గధరుఁడయి॥ 74

చ॥ దనుజురథంబువైదుమికి తత్కరఖండనమాచరింపఁగాఁ
గనలిద్వితీయహస్తమున గర్భురుండుగ్రపు దండమూని పీ
రు సురముమోద నాఘనుండు గ్రూరత వానిశిరంబు గాలుతో
డ నడిచి మింటిపై కెగసి డయ్యకత్తుంచెఁ గృపాణధారచే॥ 75

వ॥ తత్సమయంబున॥ 76

క॥ దితిజబలంబులు నలుగడ వెతనొందుచు బాటుటయును విబుధులు మోచా
న్విశులగుచు గలకలంబుల నతిశయముగ జేసి మీటుటారసి యంతన్॥ 77

క॥ శూరుండమర్ష ఘోరాకారుండయి సాంపరాయికమునకు నెదురై
వైరులుదలంక ధన్వము ధీరత ధరియించి గుణముదీడినయంతన్॥ 78

వ॥ శింజినీసముహ్నాత నినాదంబో దై త్యాధమా! నన్నిట్లుమన్నింపక తాడ
నంబుగావించుట విహితంబుగాదు సంగరాగ్రమునందీఫలంబు నీకు

సిద్ధించునను విధంబున మొరసెఁ దద్దవినివిని మహేంద్రాది దేవప్రాతం
బులు భీతిచేఁ గాతురులై యాత్మావనార్థంబుఁ జతురాశలఁబలాయతు
లైరి మఱియు నాజ్యాఘోషంబు ద్వాదశవర్షంబులుడుగ కనేకప్రకా
రంబున నజాండ పితరంబునిండి యతిశయించెనప్పుడు॥ 79

— ♦ శూరపద్ముడు భూతసైన్యముల బాటదోలుట. ♦ —

తే॥ అధిక తేజో విరాజితులై న వాహినీశులొక్కటగదిసి మహీధ్రశాఖ
సాయకప్రముఖాఖిల సాధనముల నగణితంబుగనేసి యాహవము సేయ॥

ఆ॥ శూరుఁడు బదిపదియు వారసములవైచి వారి శైల వృక్షవర్గమడచి
శతసహస్రకోటిసంఖ్య మార్గణముల శత్రుముక్త జాణసమితిదునిమి॥ 81

సీ॥ తచ్చమూనికర గాత్రములు గండ్లొనరింపవ్యసనాంతరంగులై పాటువారు
శయపాదచలన వర్జనులయి మిన్నకయుండువారిల బొర్లుచుండువారు
నై వాహినీపతు లతిపరాభవమొందుచుండుటజూచి ప్రచండులగుచు
మణిపుత్రికా స్వేదకణజాతులగు లక్షవీరులేకంబుగాఁ బోరనిలిచి

తే॥ శూరపద్ముని నగణిత క్రూరవిశిఖవర్షమునముంప వాఁడు గర్వమున వాని
నన్నిటిని రూపుమాపి సహస్రకోటి భీకరాశుగపంక్తిని బెలుచనేసి॥ 82

క॥ వారల శతాంగ ఘోటక సారధుల౯ వధముసేసి శౌర్యాంకితుల౯
వీరసహస్రశతంబును వారకనొకతటిని భిన్నవతులజేసె॥ 83

— ♦ వీరమార్తాండాద్యష్టపీఠులు శూరపద్మునితోఁబోరి సోలుట. ♦ —

ప॥ అంతఁ దద్వేదనాభరంబున వారలు మూర్ఛమునింగిన వీరశిఖామణినాఁ
దగు వీరమార్తాండుం డనుక్రోశావేశ దారుణుండయి కవిసి॥ 84

మ॥ ఖరశస్త్రంబులనేకముల్ బటప దోర్గర్వంబుచే శూరుఁడా
శరముల్ మధ్య దళించి ఫాలమునలక్ష్యంబుంచి సాహస్ర దు
ర్భరకాండంబులనేసినంగనలి వీరబ్రహ్మఁడుద్వేగియై
హరియించె॥ దదజిహ్వాగంబుల ననాయాసంబుడిపింపఁగా॥ 85

ఉ॥ అత్తటి శూరపద్ముఁడు సహస్రశరంబులఁ జాపరధ్యముల్
బత్తళిక౯ రథంబును విభగ్నముసేసి మహాపరాక్రమ౯

ద్వృత్తిని వేయిముల్కులను వీరవికర్తనుగూల్చి రోషని

ద్వృత్తిని వీరరాక్షసుఁడు సమ్ముఖుఁడై పదినూలులమ్ములఁ 86

చ॥ విడిచిన శూరపద్ముఁడతి విక్రమమూని తదీయకాండముల్

నడుమనడంచి యన్నియగు నారసముల్ బఱగించి చాపముఁ

గెడపిన వీరరాక్షసుఁడు గేరుచు మీఁదికిలేచి వాఁడియో

నడిదమువట్టి వానిరథమందునదూఁకి ధనుస్సుద్రుంచినఁ 87

వ॥ అని కార్ముకంబులు నులుమై రాలిన వీరరాక్షసుండు ముష్టింబొగువ

నెదుర్కొనునంతలో నాయుధహీనుండగు నతనిపాదములువట్టి గగనం

బునకెగయవ్రేయ నజ్జవ వశంబున నజాండోర్ధ్వకర్పరంబు దగుల్కొని

పిండికృతమూర్తియై మగుడఁ బుడమింబడిన గనుంగొని వీరమాహేం

ద్రుం డురువణించి 88

శా॥ సింహారావముసేయుచుఁ శితశరశ్రేణిం బ్రయోగింపఁగా

సంహారంబొనరించి శూరుఁడటులే శాతాయుధస్తోమముఁ

రంహుండై వయివంగ వారు రథచిత్రభ్రాంత యానంబులఁ

సింహద్వంద్వముమాడ్కి భీమముగ నాజింజేయుచున్నంతటఁ 89

సీ॥ రోషరసాచారో కాషాయనయనుండై శూరపద్మాసురస్తోమభర్త

ముప్పదిముప్పది ములుకులచేఁ జాణి పదముల నలువది బల్లెములను

వక్షఃప్రదేశంబు వ్రక్కలుగామోది వీరమాహేంద్రుని వివశుజేయ

వీరవీరుఁడుసొచ్చి వివిధశాణంబుల నెడరింప శూరపద్ముఁడు సహస్ర

తే॥ సాయకంబులఁ దద్బాణ చాపములను

రజ్జముగాజేసి యుగ్రమార్గణము లేడు

బఱపి యరదంబునటుక నబ్బలుమగండు

ధాకతో దండపాణియై డాయుటయును 90

ఉ॥ నాలుగుతూపులఁ దనుజనాధుఁడు దానినివమ్మొనర్చి ప

ద్నాలుగుభీకరాస్త్రముల నాకవిభుండు ధరాధరేంద్రముం

గూలుచునట్లుగా నతనిగూల్చిన వీరమహేశ్వరాహ్వాయం

దాలము సేయడాని విశిఖాసనకౌశలి గానుపించుచున్

91

క॥ ఈతండజేయుడంచున్ శాతంబగుశక్తి నేయ సాహస్రేషుల్

దై తేయుడేయుఁ ద్రోయుచునే తెంచియురంబుఁదాఁకెనెఁతేనివడిన్॥ 92

క॥ ఇటుఁదాఁక శూరువక్షము పటువజ్ర ప్రతిమమగుటఁ జాషాణముపైఁ

జటులముగఁ బడినలోష్ఠం బటువలె నాశక్తి చూర్ణమై పోవుటయున్॥ 93

వ॥ వీరమాహేశ్వరుండు దండాయుధంబుగొనం దివిగెడునడుమన శూర

పద్ముండు శరసప్తకంబున నతని నేలదూలించినంజూచి॥

94

చ॥ కడువడి వీరకేసరి యఖండబలంబునదాఁకి లెక్కకె

క్కుడుగఁ గటారులంబఱపఁ గ్రోధముమించి సురారివాఁడియౌ

నడిదములేడిటం దనువు స్థందనమున్ శతమార్గణంబులన్

బొడియగునట్టులేసి పెనుముల్కులువేయి లలాటమేసినన్॥

95

ఆ॥ సారధై ర్యుడగుచు వీరకేసరి శైలమొకటివై వ దనుజుఁడొక్క కఠిన

శరమువఱపి యణచి చటులప్రతాపుడై చెలఁగుటెల్ల వీరసింహుఁడరసి॥

క॥ భయదముగి నతనియరదము పయిదుమికి తదీయ కఠినవక్షస్థలమున్

శయఘాతఁ బొడువభంజితశయ్యుడై తద్రథముమీఁదఁజయ్యనబడియెన్॥

వ॥ ఇట్లు వీరకేసరి మూర్ఖిల్లిన శూరపద్ముండు మాత్సర్యమున నతని కర

దండంబున జిమ్మివై వ మున్నీటంబడి తెలిసి నిజసేనా సముదయంబుల

జేరె నంత॥

98

ఉ॥ వీరపురందరుండధిక విక్రముడై కసులెఱుసేసి దో

స్సారతఁ గాలశస్త్రము వెసంబఱగించిన వై త్యరాట్కరో

రోరముదాఁకి చూర్ణమగు డోదక వెండియు నాతఁడుగ్రుండై

వారిజసంభవాస్త్రమునవై వఁగడంగుతఱిన్ మహోద్ధతిన్॥

99

క॥ శూరుండు శతసహస్ర కఠోరాస్త్రము లంగమున గడుంగ్రుచ్చుటయున్

ధారుణిపై నతఁడొఱగెను వీరాంతకుఁడదియుజూచి ఖిజయస్పర్థన్॥ 100

చ॥ చటులమృగేంద్రగర్జనమెసంగ గదంబకవృష్టిముంచుచుం
గుటిలనిశాచరప్రతతి గూలఁగనేసిన శూరపద్ముండు
త్కటశరముల్ నిగుడ్పగ నతండు సహస్రశిలీముఖంబులం
దటుకునద్రుంప దానవుఁడెదం గసలొంది ప్రచండమూర్తియై॥ 101

చ॥ రథమును ఘోటకంబులు శరాసము బాణసహస్రకంబుచే
బృథివినిగూల్చి వక్షమునుభేదిల లక్షశరంబులేసినం
బృథు వివశత్వముఁగనియె భీమరణానని నాతఁడయ్యెడం
బ్రథితుఁడు వీరబాహుఁ డసురప్రభుకృత్యముగాంచి కుందుచుఁ॥ 102

—♦ వీరబాహు శూరపద్ముల యుద్ధము. ♦—

వ॥ సంగ్రామరంగంబున కభిముఖుండగుచు నేతేర నుపలక్షించి శూరపద్ముం
డిట్లనియె॥ 103

క॥ నాతో మాటాడుటకై దూతవిధంబునమవచ్చి దొంగవయి బల
వ్రాతంబుదునిమి మత్సుతు వీతాసునిగాఁగజేయవే పూర్వమునఁ॥ 104

ఉ॥ ఇచ్చటవిల్లుబోవిడిచి యేగినమేలగునీకుఁ బోరికిఁ
వచ్చి పెనంగినఁ గఱకువాలుల భీషములూడ్తు దొంగవై
చెచ్చెరఁబాటినఁవిడువ సిద్ధముసుమ్మన వీరబాహుఁడా
గచ్చులవాలకించుచు మగంటిమిడించకపల్కె నీక్రియఁ॥ 105

శా॥ చారుండఁ భటుఁడఁ గుమారునకు నీచా! నీకుగాఁబోనునే
నీరజ్జుల్ కొఱగావునిల్పుము రణంబీవేశగావింపఁగా
రారమ్మంచు దిరస్కరించిన మహోగ్రక్రోధ రక్తాక్షుడై
శూరుండొండు సహస్రకోటి కఠినాస్త్రోకాస్త్రముల్ వై చినఁ॥ 106

తే॥ వీరబాహుండు గలుపించి ధీరుడగుచు

వానినన్నింటి నడుమన వమ్ముసేసి

లక్ష సాయకములనేయ రాక్షసపతి

కోటిమార్గణముల వానిగూల్చి మఱియు॥

107

- క॥ ఒకకోటి కఠినశరములు బ్రకటమ్ముగనేయ వీరబాహుండు శితసా
యకకోటిఁ బ్రయోగించియు శకలమ్ములు సేసెవానిఁ జతురత్వమున॥
- ఉ॥ సూతనమార్గణంబు లొకనూఁదఁ గ్రుచ్చినఁ దచ్చరంబులు॥
తాతనుగ్రుచ్చ సూదులతెఱంగునుబోలి ధరిత్రిరాల వి
ఖ్యాతబలుండు షణ్ముఖు శయస్థితశక్తియొకండుదక్కగా
నీతని నన్యసాయకములెవ్వియుజాలపు నొంపనంచెడ॥ 109
- వ॥ తలపోసి వీరబాహుండు గ్రమ్ముట దనమనంబున॥ 110
- క॥ అటులై నను గానిమృత్పటికి॥ మత్కర శితాస్త్రపటలహుతాశి
చ్చటల॥ ఖన్నాత్మునిఁ జేయుటకూనెదనంచు నెంచి సోత్సాహుండై॥
- క॥ నిశిత శరవిసర మంగమ వశతంగనులాగువై వ వడిదూలక య
న్నిశిచరపతి యన్నింటిని నశియింపఁగఁజేసి సింహనాదముతోడ॥ 112
- తే॥ వీరు భుజముల రొమ్మున వేడితూపు లష్టసంఖ్యను నాటింప గప్తపడక
కోటిశరములసూతునిగూల్చుటయును వానిమరణంబువీక్షించిదానవపతి॥
- శా॥ మాశ్శర్యంబున నేన్పదుల్ములుకు లమ్మాణిక్యజాసూతి తే
రుత్తిక్తంబునగూల్చ నాఘనబలుం డుత్తుంగ దివ్యద్రథం
బుత్సాహంబున నన్యమెక్కి కలహోద్యోగుండునై శూరప
ద్యోత్సేకంబు దొలంగునట్లొకట వాయుఃకీలికాండంబుల॥ 114
- క॥ విడిచిన నురముపయింబడి పొడిపొడియైపుడమిరాలబొగరునమఱియు॥
వడియామ్య సూర్యకాండము లడరించిననవియునేగియసురునురంబు॥
- క॥ ఉద్ధతినిదాకి మొనచెడి యిద్దరఁబడె మగుడ వారుణేంద్రశరంబుల్
క్రుద్ధుండయి నిగుడఁజేయఁ బ్రసిద్ధంబుగ నవియురంబు చేదించుగతి॥
- వ॥ జవాతిశయంబున నేతెంచి రాత్రించరాధీశ వక్షస్తాడనంబున నిరర్థక
ములయి యిలంగలిసె నంత మాయాసురాస్త్రంబులువైచిన నవి గొద్ద
గొనుపగిది బఱతెంచి రొమ్ముదూఱఁ జెదరి భూతలంబునబడియె దద
నంతరమున భువనసంహారహేతు ప్రతిభయంబులగు బ్రహ్మనారాయణా

స్త్రంబులు బ్రయోగింప నవి పెల్చనగవిసి పుడమిజారిన దిదృక్షు రింభోశి
మహాద్భుతంబునఁ దదీయ బలశౌర్యములుగ్గడింపుచు జన్మంబున దివ్యా
స్త్రంబులు దన్నుజుట్టినఁ దలకక యురంబొడ్డెనని ప్రస్తుతించుచుండ
నాలించి వీరజాహుండు॥ 117

ఉ॥ విస్మయము॥ వికల్పమును వేమఱుబొందుచునున్న మాంసపు॥
మస్తరవర్యుడుగ్రుండయి గాఢతరోక్తుల బాడబాగ్నిలో
గా స్మయమాఱఁజొచ్చు మళకంబులభాతి భవత్కలంబపా
శ్యస్తమరంబుదాఁకి రజమయ్యెను చూచితె నాసమర్థత॥ 118

సీ॥ తొలుదొల్త నేనిన్ను దునుమనెంచితిగాని నీబలశౌర్యముల్ నిపుణతలును
దర్శింపఁగోరి యిందాకఁదాళితినింక జూడుము నిను జంపువాడననుచు
నుల్లసంబుల నాడుచుండ వీరభుజుండు జండకోపానల జ్వాలుండగుచు
నస్త్రవరేణ్యమైనట్టి పాశుపతంబు దూర్లంబుగా వింటిదొడిగియేయ

తే॥ నది ఫణివిపాగ్నికీలల నఖిలదిశల నావరించుచు రాజూచి యసురవిభుడు
నప్రతిహతంబునై న నయ్యస్త్రమునకు బ్రతిశరంబేసెనద్దియేప్రతిభ మెఱసి

తే॥ అప్పుడయ్యస్త్రయుగ్మంబు నసదృశముగఁ

బోరి పిమ్మట శాంశించి వారివారి

సాయకంబులు వారల సరసనిలువ

శూరపద్ముడు వీరునిజూచి యనియె॥

120

ఉ॥ చూచితినేను నీయధికశూరత నింక మదీయశౌర్యము॥
జూచి యెఱుంగుమంచని యిషుప్రతితి॥ బఱిగింప వీరుండు॥
వై చెనుదత్త్రియ॥ దనుజవర్యుడు వెండియు గ్రూరశాత నా
రాచములై దునుంబది తిరంబుగవై చియు విల్లుద్రుంచిన॥ 121

మ॥ కినుక॥ వీరభుజుండుదగ్రుండయి శక్తి॥వై వ ఘోరంబుగా

దనుజాధీశునురంబుదాఁకి పొడియై ధాత్రింబడ॥ శూరుండు

క్కున భీమంబగు దండము॥బఱవఁగాఁ గోపించివీరుండు గ్ర

క్కునఁ దాను॥ దృఢదండమొందువిడువ॥ గ్రోధించియారెండును॥

చ॥ తలపడి శూరుదండమతిదారుణభంగిని వీరుదండముం
బొలియఁగఁజేయ వేగమున బొంగుచు నాతనిఁదాఁక దేహముం
దెలియకసోలినంతటను దేకువసూతుఁడు సేదదేర్చఁగాఁ
దలఁచి వెనక రథంబుచొటు దాటఁగఁదోలిన జూచి శూరుఁడు॥ 123

మ॥ ప్రకటక్రోధమనీష భూతనికురంబంబు నిశాతాయుధ
ప్రకరంబుద్దతినేసిపోదఱుమ భాస్వత్కృటి తేజోజ్వలం
డకలంకుండగు పార్వతేయుఁడు నిశాటాధ్యక్షు దోర్విక్రమా
ధికత నై జబలంబులొందిన మహాదీనత్వముజూచుచు॥ 124

తే॥ ఒడలెటుంగక వివశుడై పడిన యధిక
విక్రమాటోపుడై నట్టి వీరశాహుఁ
గాంచి నిర్ణీద్రరోష కర్మశుఁడునగుచు
దేరిపయి నెక్కి యనికి నేతెంచుటయును॥ 125

—♦ శూరపద్మమి శూరపద్మనిఁగె గవియుట. ♦—

వ॥ శూరపద్మఁడు గుమారుండనియెఱిఁగి జగన్నాథుండును రాక్షసవంశో
త్పాటనదతుండగు నమృహాశ్మనితో దుర్మదాతిరేకంబున నిట్లనియె॥

ఉ॥ ఓయిషడాననా! రణమహోగ్రులునై న భవచ్చమూపతుల్
కాయములూడ్చి కూలుటలుగన్గొని యింతటనై న మూర్ఖముం
జాయక నన్నుమార్కొనునెపంబున నిల్చితివాజియందు నీ
కాయువునిండి నిక్కిమిదియంచు మనంబుననెంచుమర్భకా॥ 127

మ॥ బలహీనాంగులు గ్రౌంచతారకులతేవ నన్ను భావించితో
తెలియంజాలవు మత్పరాక్రమబలస్థేమంబులన్వీపు గుం
డలితల్పాద్యమరాదుల గెలుచుజాడ గెల్తునిన్నాజితో
పలనన్న విని మందహాసముఖుడై పల్కె మహాసేనుఁడు॥ 128

మ॥ వినరా! యోరి! నిశాచరాధమ భవద్వీర్య ప్రతాపాదుల
క్షణమాత్రంబున మాయఁజేసెద నను గర్వంబుచే బాలుఁడం

చని మాటాడితివోర పంకరుహగర్భాండంబులెల్లం ద్రిలో
చను నేత్రాగ్నికణంబొకండు దహించుజాలదే దుర్మతి॥

129

తే॥ పనికిమాలినమాటల ఫలముగలదె

యనిన శూరుండు రోషభీష్మాస్మృడగుచు

హరి త్రివిక్రమగాత్రంబుకరణి మిగుల

నున్నతంబైన కోదండమూని యంత॥

130

ప॥ మౌర్య నినాదంబొనరించినఁ దద్గంభీరనాదంబు సప్తసముద్రధ్వాన
జైత్రంబయ్యె నప్పుడు కార్తికేయుండు॥

131

సీ॥ మృత్యుసంహారోర్ధ్వనృత్యవేశాక్షిప్త చరణతుల్యంబును నిరుపమాన
మగువిల్లుదాల్చిబ్రహ్మాండంబులన్నియు నేక కాలముమ్రోయ నెట్టులుండు
నారీతిజ్ఞానాద మడరింపఁగాఁజూచి శూరుండు గాంగేయు సూతరభ్య
రథములఁ దచ్చరీరంబును లోకముల్ నిండునట్లు ననేక కాండసమితి

తే॥ నేయ నవియన్ని నడుమన మాయజేసి

క్రొంచవైరి నిదాఘమేఘంబుకరణి

నధికశరములువర్షించి యార్చుటయును

నాగ్రహోదగ్రుండయి శూరుండతిరయమున॥

132

క॥ శరజన్మునిసాయకముల హరణంబొనరించి మగుడ నగణితబాణో

త్కర మతనిపయినేయఁగఁ గరమరుదుగ వానిరజముగాగుహుండేసె॥

తే॥ మగుడ గుహుండు జతుర్దశమార్గణముల

యామినీచరు జాహుద్వయమునబలుప

నాటకమ్ముల్కులిలగూలినం గడింది

కోపమునఁ బార్వతీనూనుండేపుమీటి॥

134

క॥ కుధర మశనిచేఁ ద్రుంచినవిధమున నొకవేయి క్రూరవిశిఖంబుల శూ

రు ధనుర్దండముగూల్చిన నధికౌద్ధత్యంబుతోడ నసురేంద్రుండు॥

135

మ॥ హరిపంకేరుహసంభవాదుల కశక్యంబైన శక్త్యాయుధం

బురువేగంబునవై వ శంకరసుతుండుర్వింబడంజేసె భీ

కరభంగిం బదునాల్గుబాణములవీకఁ దానివీక్షించి యా
శరుఁడాశ్చర్యమునొందుచుఁ బటుతరేష్వాసంబు జేబట్టుచుఁ॥ 136

ఉ॥ శింశినిమ్రోయఁజేయుచు నజీహ్మాగవృష్టినిముంపఁ దద్విధిఁ
బుంజుసిడంబువాఁడు శరపుంజమునేయఁగ నిట్టులొండొరుల్
కుంజరయుగ్మకంబుగతి ఘోరరణంబొసరించుచుండి య
న్నంజుడుతిండిఁజేడు శివనందనుబాహులనేనె నేడిటఁ॥ 137

వ॥ అబ్బాణంబు లమ్మహితాత్ము భుజంబులందగిలి విశీర్ణమగుటయు సేనాని
రాద్రోద్రేకచిత్తుండై నిశాతశర చతుర్దశంబునఁ దదీయ శతాంగ
రథగుప్తి కోదండంబుల నోలి నేలంగూలిచి యత్తటి సహస్రాంబకంబు
లడరించుచుఁ దక్షణంబున జతుర్దశలక్షసాయకంబులు రొమ్మునంగ్రుమ్మిన
శూరపద్ముండానేతకోరిమిబూని సింహనాదంబునేసి॥ 138

సీ॥ ధైర్యసామగ్రి నవార్యమౌశూలంబుబరగింపఁగా గాంచి బాహులేయుఁ
డసిచతుష్కంబున హతిసెసి మఱి సప్తనిశితశరంబుల నిర్జరారి
ధవళాతపత్రముల్ దఱిగియామీదట నొకముల్కి మకుటంబునుర్విడుల్చి
యగణితాస్త్రంబుల నఖిలభూషణములు జివ్వ నేలనుబడఁజేయుటయును

తే॥ సురకులారాతి చింతించి పరిభవమున గలిగినట్టిబలంబెల్ల దొలఁగిపోవ
బలువయిన పేదగతిఁ గుందువడుచునుండె నపుడురక్షోబలంబులహంకరించి॥

క॥ ఆదైత్యఙ్జుట్టి కలకలనాదములొనరించి యుగ్రనారాచ ప్రా
సాది మహాయుధములుగుహుమీదంబులుపుచునుదొమ్మి మెఱసిరికడకఁ॥

— ♦ షాశ్వాతుడుఁడు చక్కాయుధమున దనుజుల నుగ్గాడుట. ♦ —

తే॥ అద్దిగనుఁగొని శరజుడత్యాగ్రహమున
సర్వహరణసమర్థము బూర్వదేవ
విలయము సహస్రకోటి సంకలితమైన
చక్రముం ద్రిప్పివై వ నాసమయమందు॥ 141

చ॥ ఇటు గుహుపాణిముక్తమయి పాచ్చినవీర్యముతోడఁ జక్రము
త్కటబ్ధల యామినీచరవితానముగూల్చుచు శత్రుసేనలం

గటి కర నాసిక శ్రవణ కంధర పాద శిరోజ నేత్రముల్

తటుకునద్రుంచి ఘోటక శతాంగచయంబుల దూల్చి క్రమ్మఱఁ ॥ 142

ఆ॥ వెలిగొడుగుల గెడపి కలహంగణంబున నన్నికడల బఱచినట్లొనర్ప

రాక్షసుల యముండు భక్షింపనుంచిన వెండితళియలట్టులుండెఁజూడ॥ 143

వ॥ ఇట్లు నిర్వక్రవిక్రమంబున నమ్మహోచక్రంబు భండనోర్విస్థలంబునఁ గబం

ధనటనంబును బిశాచనికరఘోషణంబును గంక గృధ్ర కాక శశాదన

సంకుల కోలాహలంబును నెగడఁజేయ నక్కాలంబున గరుడధ్వజ

సుదర్శనము భయాన్వితమై యధ్ధానిఁ బెద్దయుంబొగడె నంత

నాచక్రంబు॥ 144

శా॥ ఆజిహ్లోణినిగల్గురాక్షసుల సంహారంబుగావించి గౌ

రీజానిప్రియసూతిఁజేరఁజని కూర్చి పాణిలోనిల్వఁగా

జేజేమార్తురచచ్చినట్టి దనుజుశ్రేణి విలోకించి యీ

తేజోధిక్యశరంబు బాశుపతమో తిగ్మంబునొ శక్తియో॥ 145

ఆ॥ అదియుగాకయున్న నత్యద్భుతంబగు

శాపమో! యటంచు గోపవిస్ఫు

యములు మదినిబెనఁగ ననలునిక్రియమండి

శరజుమీఁద బ్రహ్మశరమువఱపె॥ 146

మ॥ అలబ్రహ్మస్త్రము భీషణాకృతి నభేద్యాశాపముం జేయుచుఁ

బ్రజయోత్పాదనకారణంబనఁగ నొప్పారి ప్రశేశాకృతుల్

బలుగాన్పించుచుఁజేరరా గుహునికేలంగల్గ శక్త్యాయుధం

బలఘుప్రాధిమమ్రుంగె శూరుఁడెదలో నార్చర్యముంబొందగాఁ॥ 147

ఉ॥ ఆయెడగోపవేగమున నద్దితినందనరాజమౌళి నా

రాయణశస్త్రమువయివ నయ్యది మిక్కిలిభీకరధ్వనిఁ

జేయుచు శౌరిరూపములనేకముతో గుహుఁజేరరాఁగ న

త్యాగతశక్తిచే మెసవె దత్కరసంస్థితశక్తి యొక్కటఁ॥ 148

క॥ అంతటనద్దేవద్విషకాంతుండిటు తనశిలీముఖములు నెడుట కా
వంతయును జింతసేయక పంతంబునవైచెఁ బాశుపతమార్గణము॥149

—♦ శూరపద్ముఁడు గుహదనిమీఁద బాశుపతాస్త్ర మేయుట. ♦—

వ॥ అప్పుడమ్మహానీయసాధనంబు రక్షఃపిశాచ భూత పన్నగ నికాయంబుల
నసంఖ్యాతముగాఁ గలిగించుచు మహోద్రేకంబున దిగ్భాగంబులదర
నొక్కుమ్మడినాచ్చుచు మట్టుమీటి భూతవీరగణంబులు బెదరఁ గుమా
రుంజుట్టిన నమ్మహానుభావుఁడు దేవబృందములదృఢతంబంద ననాయా
సంబున హస్తాగ్రమున బట్టినంజూచి శూరపద్ముఁడు విచారగ్రస్తుఁడయి
కదనంబున నీతని నెదిరి సాధింపరాదనియూహించుచు ధైర్యసంపన్నుఁ
డగుటంజేసి నిశ్చలంబుగా నిలిచియున్న సమయంబున వానింజూచి
గంభీరోక్తుల సేనానియిట్లనియె॥ 150

సీ॥ ఓరిదానవ భీతినొందునిర్జరులను విడిచిపుచ్చుమటంచు వివిధగతులఁ
జెప్పిపంపుట మనస్సీమదలంపుము వారిజాధించుచు భండనంబు
వాంఛించివచ్చి మీవారలుహతులైరి పగనుజెంపక సురప్రకరములకు
బంధనాలయమునుబాప శుభంబబ్బ నామాట మీనెమ్మనంబునకును

తే॥ హితముఁదోపక్షిర్వృ వహించితేని
దునుముదునునిన్ను మున్ను నీయనుజునట్లు
కరుణనీపైనగలిగినకతన నిట్లు
బోధజేసితిఁ గినియుటబోవజేసి॥ 151

తే॥ తేజితంబయి మెఱయు మదీయశక్తి
వయివఁ గ్రూరాత్మ నీతల వసుధగూల్చు
ననిన చైతేయనాయకుం డాత్మవగచి
యాంబికేయుని ఘడు లప్రియముగజూచి॥ 152

చ॥ అతఁడు వివేకశూన్యమృతియై విభవవ్యయకాలమౌటచే
నితఁడతిధైర్యమూని దివిజేశసుతుఁ విడిపింపునంచుఁ దే

- జితమగుశక్తి నీయనుజుజీవములూడ్చినయట్లు నేడు నిక
మృతునిగజేయఁజాలియు శమించి తృణించితి నంచు బల్కెడిక॥ 153
- శా॥ బాలుండొట మదీయ శౌర్యబలముల్ పాటింపక పీడు నా
కేలక శస్త్రము జెంత నైన న్యమును వీడింపంగలేకున్కిచే
నీలీలననుఁ దూలనాడెగద నేనింక దఱివేచి నై
న్యాళిందెచ్చి పెనంగుటొప్పదముసుమ్మంచు వితర్కించుచు॥ 154
- తే॥ అంతలోన నదృశ్యుడై యసురవరుడు
నరిగె నిజపురిజేరంగ నపుడు గుహుడు
దనదు శక్త్యాయుధంబున దునుమఁజాలి
యూరకుండెను బగతునియుల్లమరయ॥ 155
- క॥ అంతఁ జతురాస్య హరి జంభాంతక ముఖ్యామరాళు లభవాత్మజు న
త్యంతమగు భక్తిబొగడుచు సంతసమునబలికిరిట్లు సవినయమతులై॥ 156
- శా॥ స్వామీ మీబలమెంచ మాదృశులకుఁసాధ్యంబై మిమ్ముక సమి
ద్భూమిక మాట్కొన నెవ్వఁడోపు నిపుడీదుష్టు విచారింపఁబో
కీమాడ్కిక విడిపుచ్చుటల్ మనసులో నీనీచు దోశ్యక్తినిక
దామీడింపఁదలంచికాని నిజమెన్నక భారమైకాదు సూ॥ 157
- ఆ॥ కడు విలాసమునను గాలనిరీక్షణమును నొనర్చుచుంటిరనుచు వినయ
వినమితాంగులగుడు గనుఁగొనివారల నీశ్వరికుమారుఁ డిట్టులనియె॥
- క॥ ఈరాక్షసుఁడిమ్మీదట బోరికినేతెంచెనేని బోనీయక ని
ష్కారుణ్యుడనై త్రుంచెద మీరలునమ్ముడనిచెప్పె మిక్కిలిదయతో॥
- ♦ భూతవీరగణములు కూపద్యుని పట్టణము గొల్లవెట్టుట ♦—
- ప॥ ఆసమయంబున మూర్ఖుడెలిసివచ్చి తనచెంగటఁ గలకలంబులొనర్చుచు
నిలుచున్న నవాధికలక్షవీరులను భూతగణంబులను గనుంగొని పడన
నుండు గలుపించి మీరలు కూరునిపుర లుంతనముగావింపుడని యాజ్ఞా
వీంప వారలు మహాసంరంభంబున॥ 160

సీ॥ పటుతరకలకలార్భటబధిరీకృత

సకలదిగ్భాగులై సరగఁగదలి

పట్టణవరణంబుపజ్జకుఁజని యంద

ఱొక్కపెట్టుననార్చి యుక్కుమీటి

తత్సాలమునుగూల్చి దద్దానమానించి

బలశాలియగు ద్వారపాలుఁడొకఁడు

నతిఘోరుఁడను దై త్యుఁడమితవరూఢినీ

సహితుఁడై యెదిరింప మహితముగను

తే॥ భూత దై తేయవాహినీ వ్రాతములకు

సంకులాహవమగుడు నాసమయమందు

నసురులు బరాజితులునగు టంతజూచి

లోహమయమగు ముసలంబు సాహసమున॥

161

చ॥ కరమునఁదాల్చి భీకరముగన్పడఁగా నతిఘోరుఁడప్పుడు

బిరబిరద్రిప్పుచు రిపులబింకమడంచుచు భూతసేనలం

బరిభవమందజేయుడు నపారబలుండగు మేఘుఁడ జమూ

వరుఁడొకకొండ బాహువిభవంబునవై చిన దై త్యుఁడొకక॥

162

క॥ ముసలంబున దూలించిన

వెస మేఘుండొక్క కరినవిశిఖముగొని య

య్యసురు నుగమందుగ్రుచ్చినఁ

గసిమించియతండు నౌడుగఱచుచు గడఁక॥

163

తే॥ ముసలమునవై వ నతివేగమునను మేఘుఁ

డెగిరితప్పించుకొని కన్నులింగలములఁ

గురియఁదనకేఱ దై త్యుఁచెక్కులనుగొట్టి

హింససేసినగని భూతవృతనలెల్ల॥

164

అ॥ ఒక్కటై సహస్రయోజన విస్తీర్ణమును పురీలలామమును ననంగ

వెలయుచున్నయట్టి వీరమాపేంద్రపూర్వారగోపురంబువడఁగఁ బెఱికి॥

శా॥ పారావారమునందు మందరము దేవశ్రేణిచందంబున

భూరిధ్వానముపిక్కటిల్లవయివ బూర్వంబునదత్పుర

ద్వారస్థానికులై న దానవులతో నగ్గోపురంబంతట

వారాశింబడఁ దజ్జలంబులికి పైఁబై నాక్రమించెఁబురి॥

166

ప॥ అప్పుడప్పట్టణోత్తరదిశావప్రంబును భూతబలంబు లురులంద్రోచి త్వరిత
యానంబునఁ బురప్రవేశమొనరించి యధేచ్ఛగా దైత్యచ్ఛేదనముసే
యుచు నిల్లిలుగొల్లవెట్టియు నామూలంబుగా నాప్రోలు నేలంగలిపియు
నానావిధంబుల భీభత్సంబుసేసి యచ్చోటువాసి భూతసైనికులు విశాఖు
సముఖంబునకువచ్చిన నమ్మహానుభావుండు సకలసేనాయుతుండయి
హేమకూటపురంబునకుజేరె నయ్యవసరంబున॥

167

సీ॥ కుసుమవర్షంబును గురిసిరిదేవతల్ వందిమాగధుల కైవారమెనఁగె
సురదుందుభులుమోసెసురలోకభజమానపాదపంకేజుఁడౌజాహులేయు
డఖిలసేనాసమూహముల యధాస్థానములకన్పి మణిపీఠమునవసించి
సౌఖ్యంబుగానున్నసమయంబునందర్పఁడంబరంబుననుండియతిముదమున

తే॥ గార్తికేయునివిజయంబుగనుచు జరమ

కంధిలోముగ్గె నంత రాకాసిఁజేడు

దనవనిత పద్మకోమల తానుగలిసి

రేయియంతయు రణచింత సేయుచుండె॥

168

ప॥ ఇట్లు శూరపద్ముండు రణమున పరిభవంబునొంది యేతెంచుట తదగ్ర
సుతుండు భానుకోపుఁడనువాఁడు చారులచే నెఱింగి తత్సమయకృత్యం
బులగు విజయమంత్రానుష్ఠానమును గలహాశిక్షలును మాయాకల్పన
క్రియలును దొఱంగి జనకుగృహంబునకారేయివోయి తనతండ్రీవలన
ముందటిదినయుద్ధవార్త దెల్లంబుగావిని దుఃఖించి యిట్లనియె॥

169

ఉ॥ కర్కశసాయకాళి బలగర్వసమన్విత పైన్యయుక్తిమై

యర్కుఁడుజీఁకటింబలె రయంబున శత్రుల గీటడంచఁగాఁ

గోర్కియెసంగు నాకవుడొకొండునుదెల్పక నీవుబోవుటల్

తర్కముజేసిచూడ నుచితంబగునే సురవైరిచంద్రమా॥

170

ఉ॥ పోరునకీపుబోయితివిపో యొకబాలుని నాజిగెల్పినం

జేరదుకీర్తి యోడినను జెందదులాఘవ మట్టులొట నీ

వీ రణకేళికింజనుట యెంతయునొప్పుదు నన్నుబంపుమా

వైరులజంపి నీముదము వర్ధిలఁజేసెద నెల్లి వ్రేల్మిడిఁ॥

171

—♦ భానుకోపుఁడు తండ్రినూరార్చి యుద్ధప్రయాణము సేయట. ♦—

శా॥ సేనబౌలునికోడి దుర్యశుఁడనై నీచెంతకుఁరాను దే

వా నై జంబుగ జేతనై మరలుదుఁ బంపించునన్నన్న నా

సూనుంగన్గొని శూరుఁడిట్లను షడాస్యంబోరిలోఁగూల్పఁగా

నేనుండక్కగ నన్యలోపరుసుమీ నిక్కంబుచర్చింపఁగఁ॥

172

ఉ॥ నీవుదదీయసైన్యముల నీటుగజేసి మదంతికంబునం

దీవరకుఁమెలంగెడురహిఁ జరియింపుమటంచుబుచ్చి యా

తావసధంబునఁ నిదురనందెనిశాచరభర్తయంతఁ జూ

రావళి భానుకోపు వినయంబునజేరి నమస్కరించుచుఁ॥

173

వ॥ చింతించి పురలుంతనవిధంబెఱింగించిన భానుకోపుండకుంత్రకోధంబున

రాక్షసశిల్పాచార్యునిచే నన్నగరంబెప్పటియట్టులుండ నొనరింపించి॥174

సీ॥ ఆరాత్రి యుత్తరద్వారంబుజాలింపఁ బదివేలరాక్షసబలముతోడ

ఘనుఁడుమహాకాయుడనెడురాత్రించరునియమించితాళయనించియంత

బ్రత్యూషమునలేచి భానుకోపుఁడు నిత్యసత్కృత్యములుదీర్చి జనకుతల్లి

యగుమాయయనుదానినంతరంగంబునఁ దలచుమాత్రనవచ్చినిలువజూచి

తే॥ వినయమునమ్రొక్కి రణమున వీరబాహు

బలసమగ్రతచేఁ బరిభవముగాంచి

దొంగవలెదానువచ్చినభంగి దెలిసి

తెలుపు హితమొందునాకంచు బలుకుటయును॥

175

మ॥ వెస నమ్మాయ యజాచ్యుతాద్యమరుల౯ వేధించుదోషంబుచే
త సుమీ నాశముదోచె గెల్పింక నసత్యంబున్న శూరాత్మజుం
డసుహృద్వీరభుజు౯ జయించగల దివ్యాస్త్రంబుబోధించి నా
యసుసంగక్షణసేయుమన్న నొక మాయాకాండమిచ్చెంగృహ౯॥ 176

ఆ॥ ఇట్టులోసంగిపలికె నిమ్మహాసాధన మీదినంబుమాత్ర మిచ్చుజయము
ననుచుదెల్పియేగె నమ్మాయస్వేచ్ఛగా వంత భానుకోపుండలరి కడఁక॥

సీ॥ బాహుదండమునందు బాణాసనముదాల్చి
కఱకుటమ్ములునించు కవదొనలును
బొందళంబుధరించి యైంద్ర యామ్య గ్నేయ
వారుణ వాయువ్య సూర చంద్ర
చతురాననాస్త్రముల్ సర్వసంహారణ
పారీణమగు పాశుపతముగొనుచు
నాగ హయ స్యందనంబులు బదివేలు
దోడరా దుర్మదోద్ధరులునయిన

తే॥ దనుజసేనలనేకంబు దఱిమినడువ

వైరిభీకర డిండిమ భేరి మురజ
ర్ఘర్ఘ్విరి మడ్డు పటహ నిస్సానములును
దశదిశాభాగములనిండి తఱచునెఱయ॥

178

క॥ మదగజములు మొగిశులగల యుదకంబులుగొని పరాగముడిగింప మహా
స్యదమున దురంగంబులు హరిపద రవిపథ గిరులద్రొక్కి పటుగతినడువ౯॥

క॥ నీలతను లరుణనేత్రా భీలులునగు శుక్రశిష్యపీరు లనేకుల్

లీల౯ జతురంగబల శ్రీలోప్పుచు వెంటనడువ జివ్వకువెడలె౯॥ 180

ఉ॥ అప్పుడనేకరత్న ఘయహారి శుభోదయ కాంతి దిక్కులం

గప్పెడు ఛత్రచామరగణంబుల నీడల సంచరించుచు౯

రొప్పుచహంకరించిన మరుద్రిపుపాదతలొద్దతి౯ దిశల్

తెప్పనముంపజాలు జగతీరజము౯ తిమిరంబువర్ధిల౯॥

181

ఉ॥ దాని కనద్విభూషణవితానమణిగణ సంభవప్రభల్
సానలదీరు ఖడ్గముఖసాధనరోచులడంచుచుండ సే
నానిభటుల్ మహిబడ నణంచిన సాలపుద్వారమందునన్
దానవసేనతో నిలిచె దానపుడంతట భానుకోపుడున్ ॥ 182

వ॥ తత్త్వాకార దుస్థితింజూచి వగచి యినుమడించిన యారసంబున గరు
పాటి తురగాస్యనామక గూఢచారునితో నీవేగి వీరబాహునిగని
జన్యంబునకై భానుకోపుండు నిన్నుజీతె రయమ్మునరమ్మని నావాక్య
మ్ములుగా దెలుపుపొమ్మన వాడు వడినరిగి శూరునికొడుకు నుడివిన
వడువున నడవ నొడఁబడి జడిమివిడి దడములిరుగడల నడువ మృదుని
సుతునికడకునడిచి కడుబలుండగు వీరబాహుడంజలిఘటించి నిలిచినన్
జూచి కుమారుడానందంబున నిట్లనియె ॥ 183

—♦ కుమారుడు వీరబాహుని యుద్ధమునకు బంపుట. ♦—

సీ॥ భానుకోపుడు నేడు బవరంబునకు జలం
బొదవ సైన్యంబుతోఁగదిసినాడు
దశశతవాహినీతతులతో నీవును
లక్షవీరులు బలదతులయిన
నీతమ్ములునుగొల్వ నెఱివేగి పెనఁగుము
దనుజుడు మాయాస్త్రమును బ్రయోగ
మొనరించెనేని యత్యుద్ధతి నదిమిమ్ము
నందఱ మూర్ఖులనొందఁజేయు

ఆ॥ నట్టిచెట్ట శక్తియనెడి నాసాధనముననుమాన్తు మీరుజనుడటన్న
వేడ్కమీఱుమొక్కి వీరబాహుండాది యయినవారు గదలి రనికనపుడు॥

క॥ అత్తఱిని వీరబాహుండు జిత్రావాసమున శరజుజేర్చి సమస్తా
యత్తమగు నరదమెక్కి వియత్తలమద్రువంగ నార్చి యాటోపమునన్॥

క॥ భేరి కాహళ పటహా ద్యారావము భూతసైనికారావములుం
దారాపథంబుముట్టఁగ దారుణసంగ్రామభూమి దఱిసినయంతన్ ॥ 186

క॥ దితిభూ భూతబలంబులు శితమార్గణపంక్తి దురముసేయుతటి మహా
ద్ధతిమీఱ నాట్టి నక్షఃప్రతతులు దేజిత కలంబపాళి వ్రేయ॥ 187

తే॥ అంఘ్రి కర కర్ణ నేత్ర ముఖ్యావయవ వి
భిన్నులై భూతబలములు బృధివిగూల
నపుడు శేషించు భూతబలౌఘమడరి
గుంపులై యున్న రాక్షసకోటిదాకి॥ 188

ఉ॥ నెత్తులుప్రీలమోదుచును నింగికిజిమ్ముచుఁ బిండిగా మెయి
మొత్తుచు గంధిమధ్యమునమున్నగ గిగిర ద్రిప్పివై చుచు
జిత్తజివైరి ముఁ బురనిశీధినిచారులబోలె మాయయ
బత్తనదై త్యులఁ గుహునిభాతి సురారుల నుక్కడంచుచు॥ 189

ఉ॥ తోయజప్రతనేత్రములు దోయదవిగ్రహముల్ మహాగ్ర పం
చాయుధహస్తముల్ దనరి యచ్యుతులట్లు జయాంకశంఖముల్
మ్రోయఁగఁజేసి కూల్చుచు సముద్ధతిగొందఱు శీతలైజా
నాయకుఁడాదిఘోణిరధనక్రియ నేనులపండ్లు డుల్చుచు॥ 190

వ॥ మఱియు గొందఱు భూతపీరులుదలపడి గజాననంబులఁ బర్వతాకారం
బుల నురువడించిన మాంసాశనుల విశాఖునిపగిది హింసించుచు సమ
రాంగణమం దతిలాఘవంబున నెల్లదో జలిపీడితిరుగుచు మున్ను దేవతా
పీడనకారి జలంధరు నభవుచక్రంబుగమనిక చక్రాహతిందూల్చుచు
భైరవుండంశకక్రవ్యాదుబోలె శూలములగుచ్చుచు బహురీతుల నరా
తుల వీతాసులనుజేయుడు మిగిలినదోషాటు లిషువృష్టి ముంచుచున్న
యెడ దిలకించి భానుకోపుఁడు రథారోహియై నడతేర వీరబాహుఁడ
ట్లన తారసిల్లె నిట్లుభయ వీరోత్తములు మచ్చరంబున సజ్యధానుష్కులై
పరస్పరవిజయాపేక్షల శరవృష్టి గురియుచున్న కాలంబున॥ 191

—♦ వీరబాహు భానుకోపుల ద్వంద్వయృద్ధను. ♦—

శా॥ వీరావేశముతోడ వారియపురుద్వృత్తిం బ్రయోగించెడు
నారాచంబులు సంతరిషమున రాణ్ బార్లుగానొప్పుచు

*****

గ్రూరవ్యాశములట్లు బోరి యడఁగఁ గ్రోధంబురెట్టింపఁగా
నారాత్రించర వీరబాహులు దిదృఙ్శూర్యసంపాదులై ॥ 192

సీ॥ చలమునబోరుచో సత్వర రథములతో నింద్రభువనంబు దూటిమగలి
కదనరంగముజేరి గర్జించుచు విధాతృజగమునకేగి యచ్చటబెనంగి
నగధరులోకంబునకు బోయి విశిఖ ప్రయోగంబుసేయుచు నొకరికొకరు
లోఁగక తూర్లంబ సాగరద్వీప లోకాలోక గిరి వగర్యటనులగుచు
తే॥ నెందుజూచిన దారయై సందులేక

దారుణంబైన సింహనాదము లజాండ
పితరనిర్భేదమొనరించి పెంపుజెంద
సదృశబలమునఁగలిపించు సమయమునను॥ 193

మ॥ దితిజాధీశ్వరనందనాగ్రణి కనద్దివ్యాస్త్రముల్ గ్రోధియై
శతసంఖ్యల్ శతమమృణిప్రభవు వక్షంబందునాటింపఁగా
నతఁడాసేతకుమండి వేములుకు లయ్యాదిత్యవిద్యేషిపై
ధృతిమై వైచి హరించె సూతుహయముల్ దేరుల్ సురల్ మేలన॥ 194

చ॥ అనురుఁడు వీరుఁడిట్టుల మహాస్త్రములొండొరుమీఁదనేయుచుం
గసియెసఁగంగి వాని దునకల్గనులాగునడంచుచు॥ వియ
ధ్వసుధలునిండఁ గేసరి రవంబులజేయుచుబోరి లోక సా
ధ్వసకరలీల బాశుపతభల్లయుగంబును వైచిర్దఱు॥ 195

శా॥ అశస్త్రంబులురెండునుంబెనఁగ భూమ్యాకాశముల్ మ్రోసె శా
రేశబ్రధ్నులుసంచలించి రుడులీ పృథ్వీస్థలి॥రాలె లో
కేశాదుల్ భయమొంది రంబునిధులయ్యెడు॥ గడు॥మ్రోసె స
ర్వాశల్ బ్రద్దలువాతె గల్పరవమట్లారె॥ బయోదంబులు॥ 196

తే॥ ఇట్టి యుత్పాతములుగాంచి యెడదజడిసి
శూరు పురమునగల రాక్షసులుదపింప
నసురనాయకుఁడిదియేమి యదృశంబో
యెఱిఁగిరమ్మని చారుల దఱుముటయును॥ 197

చ॥ జవమునవారలేగికని శక్రవిరోధినిజేరి సర్వము

వివరముగాగఁజెప్పవిని పీఠభుజుండును నాతనూజుఁడు

భవునిశరంబులవిడువ బంధురశక్తి దదస్త్రయుగ్మము

బవరముసేయనిట్టుల నుపద్రవమయ్యెను నేనెఱుంగుదు॥ 198

ఉ॥ నానుతువిక్రమంబును గనండుమనంబున పీఠాహుండుం

బోసరమింతెకాకయని పొంగుచుఁబల్కునెడం దదస్త్రముల్

భాసురలీలఁబోరి పిదప భువనక్షయకారణంబులై

డాసిన వాని శాంతమువడంగనొనర్చిరి వారలిర్వురు॥ 199

క॥ అప్పుడు పాశుపతంబుల ముప్పుతొలంగుటయు వేల్పుమూఁకలుమోదం

బొప్పారిచెలఁగిరసురుండు దప్పకయనిగూలుతనదుదశములజూచె॥ 200

తే॥ చూచి భయముననింగినగోచరుడయియుండ నదిగాంచినిర్రమండలంబు

శత్రుభీమంబుగా ద్విపశత్రునాద మూర్జితంబుగఁగావించియుల్లసిలిరి॥ 201

వ॥ అంత భానుకోపుండు గగనగతుండగుటయు దిగులొంది పగతుఁడుగాన

నభోమణి గళితభానుండై చరమగిరిగుహాభ్యంతరవాసియయ్యెనప్పుడు॥

చ॥ ఇనుఁడపరాచలంబునకు నేగుటగన్గొని భూతసైనికా

గ్రణులును లక్షపీఠనికరంబును నీనిశివోయి వేఁగిన

రణమునకై శిఖావలతురంగు ననుజ్ఞనుదాల్చి యేగుదెం

చిన శుభమంచు డెందమున జింతన సేయుచునున్నయత్తఱి॥ 203

తే॥ భానుకోపుండు దివినిల్చి పగనుజెంచి పీఠవేధింపఁదలపోసి యూరికేను

సూరకేపోపన్యాయమా చేరియిచట నున్నరక్కసు లెగతాళి బన్నినగరె॥

—♦ భానుకోపుండు మాయాస్త్రముచే పీఠాహ్వాది భూతసేనల మూర్ఛితుఁచుట. ♦—

క॥ నావిమలకీర్తిచెడు నటుగావున బోవంగదగదు కడువడివైరుల్

చావంగ మాయాస్త్రంబునగావించెదనంచుఁ బెల్లుగా మదిసెంచె॥ 205

తే॥ ఇటులనెంచి మాయాస్త్రముసేయ నదియు

జటుల ధారాధరాశుగసంఘు నినద

భీమమై భూతబలముల బృధివిగూల్చి

యంతఃబోవక కోపమత్యంతమగుడు॥

206

ప॥ నిజమాయాబలంబున వీరబాహ్వాది సేనావాతంబులగట్టి కడలినడుమ
బడవైవ నద్దానింజూచి భానుకోపుండుమోదించి తండ్రికడకువచ్చి
యావద్వృత్తాంతమువిన్నవించి నిర్ణయంబుగా రేపటిదినం జాయో
ధనంబున డింభకునివధించి మద్బాహుబలాతిరేకంబున జతుర్ముఖప్రముఖ
దివిషన్నికరంబుల బంధనాలయమున నుండజేసెదననుటయు॥

207

తే॥ శూరపద్ముండు దనయగ్రసుతునిపలుకు

లాలకించియు గౌగిటనలమి శిరము

మూర్కొని హితోక్తులాడి యమూల్యమకుట

మిచ్చి వీడ్కొల్ప నాతండు నేగెఁబురికి॥

208

మ॥ అటబృందారకులందఱద్దితిజు మాయాస్రప్రయోగంబుచే

బటుసత్వంబులుదూలి భూతబలముల్ పాధోధిలోజొచ్చి సం

కటముల్ వొందుచు గార్తికేయునకు నిక్కార్థంబుసర్వంబు నొ

క్కటవిన్నింపఁగ గుంపులై చనిరి దుఃఖంబాత్మలదార్కొనన్॥

209

ఉ॥ అంతకుమున్న నారదమహర్షి విశాఖునిజేరి సర్వవృ

త్తాంతముచెల్ప హస్తమునదాల్చినశక్తినిజూచి నీవు న

త్యంతరయంబునంజని వియచ్చర వీరభుజాదిసేనలం

జింతలబాపి తోడుకొని చేరుముమమ్మని వీడుకొల్చినన్॥

210

సీ॥ అగణితార్కద్యుతు లష్టదిక్కులనించి చటులాంధకార భంజనపటిష్ఠ

గంభీర కల్పాంతకాల కీలాభీల కృష్ణవర్తూభమై విష్ణుపాద

భరిత ధూమంబయి ధరనగ్నికణములు దట్టమైమెఱయ శతారనినిద

మునను గర్జిల్లుచు బురుహూత శిఖ పాళి యనిలాబ్జజార్క నారాయణాది

తే॥ భూరిశస్త్రంబు లభినుతిపూర్వకముగ

వెంటనేతర తీవ్రమౌ వేగమునను

శక్తి మాయాస్త్రహరణంబునలుప రాగ

వార్ధి భయమొంది వడఁకుచువచ్చి మ్రొక్కి॥

211

— శుభుఁడు శక్తిచ్యాయోగమున వీరబాహ్యుల మూర్ఖబాత్తుట. —

క॥ ఏవంవిధ దుష్కృత్యముగావింపఁ గటాక్షదృష్టిగను నన్నను పా

రావారమునకు నభయంబావేశనొసంగి తత్పయస్సులనడుమ॥ 212

తే॥ దుమికి మాయాస్త్రమును బసదూల్పుటయును

వీరబాహుండుమొదలుగా వీరులై న

సకలసై వ్యాధినాధులు సరగఁదెలిసి

శక్తినిట్లవిపాగడి రాసక్తితోడ॥

213

. మ త్త కో కి ల.

శర్మదాయని నీవుబూర్వము సర్వతోకభయంకరుఁ

దుర్మదాంధుని దారకాసురు ద్రుంచిమాకు శుభంబులం

బేర్చిగూర్చితివంచుమ్రొక్కి వివేకబుద్ధినుతించుచు

నిర్మలాశయులై సముద్రము నిర్గమించి మహోన్నతి॥ 214

వీ॥ తీరంబాశ్రయించుటయు వారలఁగని శక్త్యాయుధంబు మహానురాగం

బున శరజన్ముండిక్షణంబున మిమ్ముంజూచుటకై రమ్మనియె నేనమ్మ

హాత్ము జెంతకేగెద మీరలు సత్వరంబున రండనిచెప్పి చనియెనంత॥ 215

చ॥ ఉదధితటంబునఁనిలిచి యుజ్వలతేజుఁడు వీరబాహుఁడొ

ప్పదముచెలంగ భూతగణపీచులగన్గొని శ్రోశమాత్రము

న్నది కనుఁడల్లదేవురి రణంబున నిందఱ శాంబరీ శిత

ప్రదరముచేసలంచిన సురద్విషుఁడచ్చట నున్నవాఁడుసూ॥ 216

తే॥ కనుక మనసేనదోకొని మనమువోయి పట్టణముగొల్లవెట్టి పావకునకర్ప

ణంబుసేయుద మవల దానవుఁడుననికివచ్చెనేని వధించెదఁ బెచ్చుపెరిగి॥

క॥ అటుసేయనయితినేనిఁ దిటమున విలుచివరబడి గతించెదనంచు

జటులప్రతిజ్ఞ సేసిన బటుమతి దద్రాతలెల్ల బలికిరిప్రతిసల్ ॥ 218

శా॥ ఈరీతిఁ శపథంబులాడి వయిరంబేపారఁ బూర్వశ్చమ

ద్వారస్థంబగుగోట మీటుతమిచేతఁ బెల్లుగర్జించుచుఁ

వీరవ్రాతముఁశీఘ్రయానమున నవ్వీడుంబ్రవేశించి ప్రా

కారంబుద్ధతితోడఱుట్టుకొని చీకాకొండఁగాఁజేయఁగఁ॥

219

వ॥ తద్ద్వార గోపురస్థానంబునం దనుదినంబును మాయాసుతుఁడగు వ్యాఘ్రు
వక్తుఁడు నక్కొటఁగాచుపనికై వేయిదివిటీలడాలు దెసలనిగుడ
జతురంగబలోపేతుఁడై రత్నాసనంబున శౌర్యదైర్యరాశియై నిలిచి
యుండుగావున నతండు భూతబలముల కోలాహలమాలకించి సేనా
వారముతో నడరిన రాక్షసభూతనైనికాద్యయంబు గలిసి యపరిమిత
శిలీముఖ వృక్ష గిరి పాహాణ ప్రకరంబులను బాణి పాద తాడనంబులను
వైరుల మారణంబు సేయుచు నుభయవాహినులు దలపడిన నధిక బాహు
బలులై న భూతవీరు లసురవిసరంబుల రుధిరసిక్తావయవుల గావింప శ్రమ
నొంది దెసలకు బఱచినంజూచి వ్యాఘ్రవక్తుఁడు గలుపించి భండ
నోద్యోగియై కలకలధ్వనితో కూలాయుధపాణియయిభూతబలప్రయోగ
మహీరుహ పర్వత హననంబొనర్చుచు గలహంబున భూతగణంబుల
గలతనొందించుచుండెనప్పుడు॥

220

తే॥ సింహుఁడనుభూతపతి యనిసేయనడర

బులిమొగమురక్కసుఁడు శూలముననువ్రేయ

సింహుఁడాత్మీయశూలంబు జెలఁగివైవ

బోరి రెండును దునుకలై భూమిబడియె॥

221

సీ॥ కనుఁగొనిసింహుడు గనలియాఱుచు మల్ల

యుద్ధంబులో దైత్యునుసురుగొనిన

సురకోటిముదమంది కురిసెప్రసవవృష్టి

దత్కాలమున భూతతతిగడంగి

యరచుచు నప్పురికరయభూషణమైన

కోటను నేలపై గూలద్రోసి
 యారేయి వీధులయందుజొచ్చి నిశేచ్ఛ
 మచ్చరమునుగాల్చి యచ్చటచట
 శే॥ గల విమానంబుల శతాంగములను గోపు
 రముల బ్రాసాదములను జూర్జంబుసేసి
 విశిఖపాతంబుల నిశాటవిసరములను
 జదిపి లీలావిహారంబు సల్పునపుడు॥

222

—♦ వీర నూహేంద్రపుర దహనము. ♦—

చ॥ చలమున వీరబాహుఁడు గృశానుసమీర శరంబులప్పురిక
 జ్వలితముసేయవై వఁగ నుపద్బుదుఁడంతట నీనిశాచరో
 జ్వలినగరంబుగాల్చినను వంతలబెట్టును శూరుఁడంచెదం
 దలఁచి మహాభయంబున వితగ్కముసేసి దిటంబుబూనుచుక॥

223

ఉ॥ ఇప్పనిమేలుగీడులువహించెడువాఁడు బ్రయోక్తగాక నా
 కెప్పగిదిఁఘటించునని యెన్నుచు దైర్యముతో మహోగ్నిదై
 యప్పురిగాల్చుగాదొడఁగె నాసమయంబునఁ దచ్చిభాతతిం
 దప్పకదగ్ధమౌ దనుజధామములకగని దైత్యులార్తిమై॥

224

చ॥ తడబడి శూరపద్ముగని తావకసూనునకోడి వార్ధిలోఁ
 బడి వెతనొందుపీరులు గపాలితనూభవుశక్తిదేహి వా
 రడరినఁగిన్న నీపురమునంతయు దగ్ధముజేసి వ్యాఘ్రవ
 క్త్రిఁడు మొదలైన రాక్షసులద్రుంచి ప్రమోదయుతాంతరంగులై॥

225

ఆ॥ ఉన్నవారు నయుతయోజనంబులమేర తానకీనపురము దగ్ధమయ్యె
 ననుచుజెప్ప శూరుఁడాగ్రహంబున వేగరులనుబొమ్మటంచు సెలవొసంగె॥

వ॥ పదంపడి శూరపద్ముండు గనుల విస్ఫులింగంబులుసెదర జలదంబుల
 నాహ్వనించి గృహదహనోద్యోగవహ హుతప్రహు జల్లార్పుడన విని
 యితండిప్పనికొప్పకున్నఁ దప్పక తెఱుమంచగలం దెదిరించితిమేని

వధించుగావున నిద్దుష్టనికష్టంబులబడుటకంటె జెప్పినట్లానించి శిష్టా
రాధితుడగు వీరజాహునిచేఁ దనువువిడిచిన గడుంబొడవనితలంచి
మేఘనమూహంబు లంబువులనించి యగ్నిని శమింపఁజేయుటయు
వీరజాహుండుదిలకించి మాయయో కల్పకాలజలధరవృజమో యని
యూహించుచుండ నారదుండగుదెంచి యిది మాయయని తలంచకు
మయ్యసురవరు నామంత్రణమున నేతెంచు సంవర్తనమయ వారివాహ
వారంబుగా నెఱుంగుము బడజానలాస్త్రప్రయోగమున దీనిమాన్సు
మని బోధించియరుగ వీరుండట్లుగావించి మబ్బులనుబృహదంచిన నవి
మహిందోరగిషాన్తాతురధ్యానమాహాత్మ్యంబున సాగరుంగలిసెనంత227

క॥ శూరాసురుడివార్తను చారులచేఁదెలిసి విలయసమయజ్వలనా
కారమునమండి పలికెందేరుందెమ్మనుచు రిపులద్రెంపఁ బయనమై॥ 228
వ॥ అప్పుడధికమాయావియు బలశాలియు ద్రిశీర్షుండును నీతిమంతుండును
నైన శూరపద్మునిసుతుండు హిరణ్యుండనువాఁడు జనకునుపకంఠంబు
నాశ్రయించి హితవచనంబుల బోధింపఁగడంగినవినయంబుగానిట్లనియె॥

—● హిరణ్యుడు శూరపద్మునకు హితోపదేశము నేయుట. ●—

సీ॥ జగతి నెవ్వరికై న దగదు దేనద్రోహమాయువు సంపద హతముసేయు
ద్రుహిణ జనార్దనాదుల బాధలనెఱింగి హరుడంప దేవనైనప్రభుడయి
సేనాని సురలరక్షింప నీక్రియవచ్చె సత్యమిమ్మాటలా స్కందునిపుడు
దైవపరాయత్త భావునిగానెంచు మమరులబోదోలునట్టి బలము
తే॥ మనకునిచ్చుమహానుభావునకుమరలదత్ప్రభావముగొనుటెంతధరణి నెవ్వఁ
డాత్మహితకాంక్షియగునాతడభవునాజ్ఞ గడువరాదట్లు సేయదుర్గతినిబొందు

తే॥ అంధక ద్విపభండ జలంధర త్రి
పురనిశాట భగ వ్యాఘ్ర సురవిరోధు
తెట్లుమడిసిరో యెఱుంగవే హృదిజ శమను
లేమియయ్యిరో తెలియదే యీశుమహిమ॥

- క॥ వనజాతుని దశరూపములను మొదలిట్టియైదు నెట్టులం బొందినవో
 వినమె శివాజ్ఞ కువెలియై మును దడుడు ఘోరమరణముగా గనలేదే॥
- సీ॥ సురదీర్ఘ కా గర్వహరణంబు విషభుక్తి పాకశాసను బాహుభంజనంబు
 గనకగర్భుని శిరఃఖండనంబు గపాలధారణంబు ఫణింద్రతల్పు రక్త
 పానంబుమొదలై న భర్గునికృత్యంబు లీవెటుంగనివికా వెంచుచూడ
 నట్టి శంకరపుత్రుఁ డావిశాఖునితోడ నాజికుద్యోగించు టనుచితంబు
 తే॥ దలప సాక్షాచ్ఛిన్నండును నలువ బంధనాలయముజేర్చి తానెలోకాశిసృష్టి
 సేయు విశ్వాత్మకుండని చిత్తమందు దెలియలేవై తివిబాబు దేవ నీవు॥
- వ॥ మఱియు నిమ్మహానుభావుని నాదిఘోషి శృంగోత్పాటనంబుగావించి
 ధూర్జటికొసంగినబలవంతుఁగా నూహింపుము. భవత్సోధరుఁడారకుం
 గ్రొంచుని రణంబున నంతమొందించిన మహావీరుఁడితండుగాదే కావున
 నితని జాలుఁడనితిరస్కరింపకుము చంద్రశేఖరుఁడు హాసమాత్ర పాలిత
 సమస్తభువనుండయి కార్తికేయ గాంగేయాది నామంబుల నుద్భవించె
 నని మునిప్రవరులుగ్గడింతురు వివేకశూన్యులీశ్వరునకన్యునిఁగానెంతు
 రివ్విత్రమరాశి కడలివైవిడిచినశక్తి పునఃప్రయోగంబయినచో రక్తసుం
 డొక్కరుండేని బ్రాణములుదక్కి మనగలుఁగునే మఱయునువినము॥
- ఉ॥ దూతయటంచు నత్యధికదోర్బలధుర్యుఁడు పీరజాహునిం
 జేతమునం దలంపుగొనఁజెల్లదు మృత్యుభయంబు దివ్యహౌ
 పాతిభయంబునాతనికి నెట్టులుగల్గవుపోరిలో సురా
 రాఘలబెక్కు సేనల నిరంకుశవిక్రముఁడై వధింపఁడే॥ 235
- ఆ॥ మఱియు భానుకోపుదటిమె నవ్వీరునికతన నిష్పరంబు గాలుచున్న
 దిప్పటికిని నితనినెదిరించిపోరంగ నెవ్వఁడోపు గుహునినెవ్వఁడాపు॥ 236
- చ॥ అలుకను మున్నునీకుఁ జెఱయందుగలట్టి నిలింపకోటులఁ
 వెలువడఁజేయుమం చధికవిక్రమశాలి గుహుండుదెల్పఁడే
 తెలియఁగజాలవై తి విటుదీనతచేకుతె నిష్పడైన నీ
 వల పనినాచరించి వినయంబున మొక్కిన నాతఁడొప్పఁడే॥ 237

ఆ॥ కనుక నీవు నట్లు గావింపఁగరుణించి గుహుఁడు గోరినట్టి కోర్కులిచ్చి
తనబలములతోడఁదరలిపోవును నాఁగ బలికెగనలిశూరపద్ముఁడపుడు॥238

—♦ శూరపద్ముఁడు హిరణ్యుని గోసించి మాషించి ఘటకుట. ♦—

శా॥ దుష్పాండిత్యముదోషనాకధికశత్రుఁ డింభకుఁ మిక్కిలిఁ
నిష్పాపుండని పెద్దజేసిపోగడఁ నీకెట్లునోరాడెరా
దుష్పంథానచగుండ యీవికటబుద్ధుల్ నేర్పు దుష్టాత్ములఁ
నిష్పన్నంబుగద్రుఱుతు మాన్వఁగలవే నిర్ణిద్రశా ర్యేతరా॥ 239

క॥ నావై భవ బలదర్ప మహావీర్యము లెఱుఁగవయితివాహా కమలా
జీవిత నాయకుచక్రము బోవదె నాతమ్మునెమట పొంగాటి వెనఁ॥240

సీ॥ దినదినంబును బ్రహ్మ తనయులతోగూడి తప్పకదినశుద్ధి జెప్పుచుండు
హరిహాయాదినిలింపులందఱు వై సారిణౌఘంబు మోయుదునున్నవారు
తెలివిహీనుండవై దివిజధర్మంబులనెఱుఁగక ప్రేలితి వింతదాఁక
నిలుపుముకానిచోనినుద్రుంతు నిజమనవినిహిరణ్యుఁడవిన్నదనముతోడఁ
తే॥ జెడుగుకాలంబు డాయుటచే మదీయ

విహితవాక్యంబులెంతయో వెగటుదోచె

దానవేంద్రునకుచితమై తనరునట్లు

మాటలాడుదునని తనమదిఁ దలంచి॥

241

శా॥ ఆయ్యా! మీహృదయంబెఱుంగుటకు నిట్లంటిఁ తమింపఁదగుం
గయ్యానఁ రిపునైనయ్యుక్తముగ ముక్కల్ చేసి నీచెంతకే
నొయ్యిఁవచ్చెద నాజ్ఞ యిమ్మను హిరణ్యుంజూచి శూరాసురుం
డయ్యారేయనిఁబెచ్చి వీడ్కొలుప సంయత్కాంక్ష వాఁడుద్దతిఁ॥ 242

వ॥ అనేకానేకప స్థందనాశ్వ వాహినీసహితంబుగా దనుజబలంబులు దన్ను
గొలువ భేరిప్రముఖనిఁదంబులు వనధిరావంబడంచి చిక్కులునిండం
గదలి కళాశూన్యమై యగ్నికీలలమాడుచున్న వీడుంగాంచి సూడుబెంచి
నిజసేనావ్రాతంబుల భాగచతుష్కముంజేసి యొక్కొక్కదిక్కునకు

సహస్రవాహినీ పరిమితంబుగా ననిచి శేషించినపై నికులఁగూడి వీరబా
హునిడాసి శూరనందనుండు గలహంబునకుద్యమించు సమయంబున॥

ఉ॥ వీరభుజుండువాని పృథువీర్యముగన్గొని యీతఁడెవ్వఁడో
ఘోరచరిత్రువై ఖరిని గోచరుడయ్యెడునంచు నెంచునా
లో రణభోజి యయ్యెడఁ గలుంగుతెలుంగు నెలుంగజెప్ప నా
తీరున సర్వసైన్యములఁదీరిచి దిక్కులనుంచెవీరుఁడు॥ 244

క॥ మగుడ నిజసేనగొని తానగణితశౌర్యమున వాని ననిఁదాకంగఁ
దెగువ నుభయపైన్యంబులు నొగిఁబోరుచు నొకరికొకరు నుద్ధతిమీఱు॥

చ॥ పరశు గదా శతఘ్న కరవాల శరాసన భిండివాల ము
ద్గర ముసలాసి చక్ర శితఖడ్గ శిలా తరువంక్తి మోఁదుచుఁ
గరచరణాంగుళీ రదన కర్ణశిరఃకటి కంఠనాశిక్
దరములు భగ్నమై రుధిరధారలుగ్రమ్మఁ బెనంగుచుండగా॥ 246

ఉ॥ అప్పుడు భూతపై నికులు నాజిదొలంగియు మూర్ఛనొందియుఁ
నొప్పినిదాల్చియుఁ వెఱపునూల్కొనియుండుట వీరబాహుఁడుం
దప్పకచూచి దానవవితానముతోఁ గలహింపగోరినే
ర్పొప్పఁగ సింహనాదము సముద్ధతిజేసి గుణంబుదీటుచు॥ 247

చ॥ అతిరథసంబుతో బవరమందు ననేకశిలీముఖంబులఁ
దితిజబలంబుపై బఱపి దీర్పుసుషుప్తిని నొందఁజేయఁగా
ఊతితలమం దస్కన్నదులశేషముబాఱఁ గబంధనర్తనం
బతిశయమై చెలంగె నిటులాత్మబలంబులు దల్లడిల్లఁగ॥ 248

క॥ కనుఁగొని హిరణ్యుఁడంతం దనరథమాలంబుదరియఁ దఱిమి యనేకా
శనితులిత బాణజాలములను ధాత్రిని భూతబలములం బడనేసె॥ 249

—◆ నీలుడను భూతపతి హిరణ్యునితోబోరి మార్చిల్లు. ◆—

ఉ॥ అద్దశబాచి భూతపతియైతగునీలుఁడు విక్రమంబుచేఁ
బెద్దగనాల్పుచుఁ గదనభీకరుఁడైనహిరణ్యుదాఁకి పె

న్నద్దులభంగి నిద్దలు మహోద్ధతిబోరెడు వేళ దైత్యుడుం

గ్రద్దన శక్తి నీలుమెయిగాడగవైవ సతండుమూర్ఖిలై॥ 250

సీ॥ మగుడమూర్ఖును దేటిమగటిమితోనీలుడహితుపైసాలభూరుహమువైచి

తద్రధాశ్వంబుల దళియించియాట్సిన నరదమొండెక్కి దురాగ్రహమున

నీలునురంబందు నిశితాస్త్రములజొన్ననాతఁడొండొకకొండనసురుసేయ

నదిమూడుములుకులజిద్రుపలుసేయుఁడునంతటభూతనాయకుఁడుదైత్యు

ఆ॥ దేరితోడగూడ దివికెగజిమ్మిననెగసి మరలివచ్చి యీసుబెంచి

యన్యరథమునెక్క నరుగువో నీలుండు నలుకముష్టిఘాత నడచెనతని॥

క॥ ఆశరుడప్పుడు గోపావేశంబున నీలుబట్టి వేల్పులదర నా

కాశమున కెగురువైచిన నాశువుగా మగుడివచ్చి యాగ్రహమొదవ॥

వ॥ నీలుండు రక్కసునొక్కాకునఁ జరణతాడనంబుచే జుక్కలవీదికెగుర

జిమ్మ సూర్యగామియయి మహికి డిగివచ్చుతటి భూతపతి యతిలాఘ

వంబున వానిపయిందుమికిన నసురుండు రక్తంబుగ్రక్కి వివశుడై

యంతనతెప్పిల్లి నీలునిదూలింపనెంచి మాయందలంప నది మాయాహి

రణ్యుండై పెక్కుగతుల నతని గగ్గోలుగావించి పెనంగుచుండ హిర

ణ్యాసురుం డహంకరించి యన్యశతాంగారూఢుండయి యాగ్నేయా

స్త్రంబతనిమీఁద బ్రయోగింప నాభీషణసాయకం బురంబుగాడ గ్రొన్నె

త్తుటందోఁగి నేలంగూలెనప్పుడు॥ 258

—♦ వీరబాహుతోబో హిరణ్యుడు సముద్రములో డాగుట. ♦—

మ॥ అమితక్రోధముతోడ వీరభుజుఁ డభ్యామర్దకేశి॥ హిర

ణ్యమనుష్యాశనకల్పితంబయిన మాయందూలై విజ్ఞాన శ

స్త్రముచే బిమ్మటవాఁడు నెక్కటిజరించ॥ వీరబాహుండు గ్రూ

రములౌ భల్లనహస్రకంబతనిగాత్రంబందు నాటింపఁగ॥ 254

ఆ॥ కలుకరక్కసుండు గాలుసేయాడక చేష్టలుడిగి తెలిసి శ్రీఘముగను

వేటుతేరునెక్క వీరుండు ఖండించె ధ్వజ శరాస కవచ దండములను॥

అ॥ అనురుఁడొందువిల్లు వెనబూనఁగా దానిస్వందనంబు సూశుజదియమోఁది

భర్తృపుంభాణభరిత వతునిజేయ నన్యరథముమీఁది కతఁడువోవ॥ 256

శా॥ దానిఁ బ్రద్దలుసేసెవీరుఁడు మఱిఁ దై త్యుండు నింకొక్కఁడే

రైన్పింజేరిన ఘోరబాణహతిచే భంజించి పార్శ్వద్వయ

స్థానంబందుగల్గి దివ్యరథసంతానంబు నిర్జివఁగా

నా నక్తంచరుఁడబ్రమొంది విరధుండై శస్త్రహీనుండునై॥ 257

చ॥ విగతబలుండునై రిపునివిక్రమమోర్వక దై న్యమొంది యీ

జగడమునందు నై న్యబలశస్త్రవిహీనుఁడనై తినేను నిం

క గుహుఁడు శూరపద్మముఖ కర్కశదై త్యులద్రుంచు మత్పితృం

డగణితపుత్రవంతుఁడుగదా మదిలోఁ దలపోసిచూచిన॥ 258

ఉ॥ అందఱిలో నేనయిన నయ్యకుబిండమువెట్ట బ్రాణముల్

బొందినినిల్పియుండెదను బోలఁగనేబ్రతుకంగ వంశముఁ

డిందకనిల్పెనంచనియెడిఁ ఘనకీర్తియు నేనుజావఁగా

డిందెనటన్న దుర్యోము డెక్కినుగాన శరీరమోమెద॥ 259

అ॥ అనుచునిశ్చయించి యంబురాశిజలంబులందు జొచ్చి మాయనాశ్రయించి

చేపమేనుచే వసించియుండెను దక్కు రక్కసులు గనిరి పరాజయంబు॥

ఉ॥ అంతట భూత సేనల జయార్భటులెచ్చె సమస్తవీరులుఁ

స్వాంతములందు సంతసిలి శింఖములూదిరి పుష్పవృష్టి న

త్యంతము దేవతల్ గురిసి రాత్మల హర్షముబూని సర్వవృ

త్తాంతము చారులెట్ట విబుధద్విషభర్తకుడెల్ప నాతఁడుఁ॥ 261

క॥ విని మనమునదుఃఖించుచు దనయుహిరణ్యనిఁదలంచితహతహాపడుచుఁ

ఘనరోషమూని శాత్రవహననక్రియకెడసించనియె నాసమయమున॥

— ♦ అగ్నివక్త్రుఁడు కూరునను మతంబున యుద్ధమునకు వెడలుట. ♦ —

వ॥ శూరపద్ముని తనూజాతుం డధికవిక్రమోపార్జిత సద్యశఃప్రకాశుండును

దుష్టమానసుండును నగు నగ్నిముఖుండనువాఁడు దండ్రుచెంగటికేతెంచి

ప్రాంజలియై యిట్లనియె॥

263

- క॥ అనిమిష కేశవ చతురాననముఖుల గెలుచునీవు నమ్రుడవగుచున్
మనమునజింతులునంతటి ఘన్యకార్యంబెదియొనాకు గరుణంజెపుమా॥
- క॥ అనివేడ శూరపద్ముడు దనయునితో గరళకంఠశనయునిదూతుం
డనివార్యబలుడు వీరుడు దన భూతబలాన్వితముగ దర్పిద్దతుడై ॥ 265
- ఆ॥ తారసించి ఘోరతర శలీముఖవహ్ని నీపురంబుగాల్చి యెల్లపారు
లార్తినొందజేయ నరసి దానిహరింప వనదములనుబనుప వానిదటిమి॥
- క॥ నీసోదరుడు హిరణ్యుండిసున భండనముసేయనేగిన ధీచుం
డై సంప్రతాసకరంబుగ డాసి యనిన్ బెనంగ వాడు డయ్యుచుభీతిన్॥
- చ॥ కడలినిమీనమై మఱుంగుగాంచెను నయ్యెడ ఘోరరాక్షసుల్
మడిసిరిపెక్కుమంది యవమానమునెంచక కాంధిశీకులై
నడిచిరికొందఱుంచును వినంబలుకన్ విని యగ్నివక్త్రుడై
క్కుడుమదమేర్పడంగ జనకుంగని యిట్లనియెన్ మహాగ్రుడై ॥ 268
- శా॥ నన్నుంబంపుము వారి నెల్ల నసిలోనంజంపి యేతెంతునో
కన్నయ్యా? యన శూరుడట్టులె పొసంగంజేసి శీఘ్రంబర
మృన్నన్ సత్వర నగ్నివక్త్రుడు మహాహ్లాదంబుతో నింటికిన్
జెన్నొందంజని మాయయిచ్చుధనువుం జేదాల్చి సంరంభియై॥ 269
- సీ॥ ఆజిప్రశస్తాఖలాస్త్రముల్ ధరియించి వేయిగజంబులు వేయిహరులు
వేయిరథంబులు వీరదైత్యులనేక వాహినుల్ బిరుదులువలికిొనుచు
వేపడంబులనెక్కి వెంటనేశరంగ సోముండు మేఘుండు సోమకంట
కుండును సూర్యజిత్తుండు బింగళుండును మొదలుగా నై న్యైశులధికసంఖ్య
తే॥ లరుగుదేరంగ గేతన వ్యజన ఛత్ర చిత్రపరికరములుగొని షేవకాళి
గొలువభేరినినాదముల్ చెలగమరుసునాడుసూర్యోదయంబుననడిచెననికి
- మ॥ ఇట్లేగిన నుభయవాహినులు దలపడి శైలవృక్షసాయకాది వివిధసాధనం
బులఁ బోరుచున్నయెడ శత్రుభీకరులగు లక్షవీరులు దనుజానీకంబుల
విశిఖవృష్టిగప్పి నొంచుటయు వారలు వెఱచఱచినంజూచి సోమకంటక
మేఘసంజ్ఞిక సోమకనామక దోషాచరత్రయంబు విజృంభించి॥ 271

చ॥ అరులగు రక్షపీరులనునాఁగి మృగేంద్రరవంబునేయుచు

దరమున భూతసైనికులు దత్తతమందఁ గలంబవృష్టి భీ

కరముగగప్పి నొంచుటలుగన్గొని వీరపురందరుండు ని

ష్ఠురమగువిల్లుదాలిచి యిష్టుప్రకగంబులనేసి యంతట॥

272

—♦ కీరళరంధరాది సప్తపీఠులగ్నిముఖునిచేఁ గూటలు ♦—

మ॥ తెలుగండ్లెన్నఁగ సోమకంటకుని ధాత్రింగూల్చి శేషించు ని

ద్దటతేరుల్ మడియింప నన్యరథముల్ దర్పంబుతోనెక్కి యా

కటకుల్గర్కసు లుగ్రరోపములుదాఁక వైవఁగాఁజూచి క

న్నెఱునై వీరపురందరుండఁడచె హోయి దద్రథేష్వానముల్॥

273

క॥ పిమ్మట వక్షస్కంధములు మ్రొగములు వగుల ములుకులుం బఱపిజయం

కమ్ముగ గర్జిలు నాసమయమ్మున మేఘాఖ్యుడై త్యుఁ డతికలుషితుడై॥

తే॥ సూసుని నమోఘదండంబుచేత గూల్చి

నంత వీరపురందరుం డధికరోష

భీషణుండయి తదిషు విశేషముడిపి

శక్తియను నాయుధముబూని చలముమించి॥

275

క॥ వక్షము లక్ష్యముగా నారాక్షసువైవంగ సత్వరంబున నదియు

రూక్షముగఁ గాడి పాటిన నీక్షితివైసోలి మేఘుఁడీలిగె ననిలో॥

276

శా॥ అక్కాలంబున యామినీచరులు శౌర్యాటోపముల్ వీడుచు

దిక్కుల్ సూచుచు భీతిచేనుఱికిన దృష్టించి హృద్రోషము

నిక్కంజేయుచు నగ్నివక్త్రుఁడధికోన్నిద్ర ప్రతాపంబు బెం

పెక్క వీరపురందరుందవిలి మాయించె జమూవీర్యము॥

277

ప॥ దానింగని వీరపురందరుండు దుస్సహతర మార్గణపంక్తులనేసి యార్చిన

సహింప కగ్నిముఖుండు వజ్రసదృశవిశిఖంబులఁ గోదండస్యందన నిషం

గంబుల రూపుమాపి శక్త్యాయుధంబు బ్రయోగించి జయధ్వనిసేయ

నతండు వివశుండయి తోడన తెలివొందెనయ్యెడ॥

278

జ॥ వీరసప్తకంబు విస్ఫులింగంబులు గనులరాల శౌర్యగరిమనెఱవి
యగ్నివక్త్రుడొసి యాశుగవృష్టిని మునుఁగజేసి నేయిములుకులూని॥
మ॥ కరమూలంబుల మూపులందు నుదుటఁ గాఢంబుగాఁ గ్రుచ్చియున్
విరఘంజేసిన దైత్యుఁడన్యరధియై వీరోక్తులన్ మిమ్ము ని
ద్దరపైఁగూలిచి వీరబాహునివెన్ దండింతునన్నన్ విని
ర్భరకోపంబున నాలకించి బలవీర్యప్రాభలోపేతుడై ॥ 280

ఉ॥ వీరపురందరుండహితు వీతి శతాంగ నియంతృభగ్నమున్
దారుణభంగిజేసి యెడదం బలుతూపులు నాటనేయఁగా
శూరునిపట్టి రోషవివశుండయి పావకసన్నిభద్యుతి
స్ఫారమునైన పాశుపతశస్త్రమునై చె సమంత్రకంబుగన్ ॥ 281

క॥ అయ్యస్త్రమనలరుచితో నెయ్యెడ మండుచునురాగ నీక్షించి యహో
యియ్యదియనలాస్త్రంబనియయ్యనఘులుదలఁచిదాని హరియించుటకై ॥

లే॥ వారుణాస్త్రంబువఱపిన వడినిమింగి
జవముమీఱఁగ నేతెంచి సప్తవీర
నిహతిగావింప దైత్యుండు నిజ జయమున
కుబ్జిగర్జించి మిక్కిలి యుదుటుసూపె ॥ 282

క॥ భూతబలంబులు మిక్కిలి భీతిం బరువిడఁగఁజూచి పృథువీర్యబలో
పేతుండువీరబాహుఁడుమాతంగముగదియుమృగరమణుక్రియనార్వన్ ॥

— ♦ వీరబాహుఁడువక్త్రునితోఁ బెసంగుబ. ♦ —

ప॥ అగ్నిముఖుండు డెందంబునఁగనలుచు ముందట గొందఱు దితినందనుల
ప్రమందించితి విక్కడనంబున నిన్ను జీద్రుపలునేయుదు నియ్యది తుది
గాంచనిచో ముదితాభోగాది సుఖముల వదలెదననిపలికి యభిముఖుడై
యున్న దానవునాలోకించి వీరబాహుండిట్లనియె ॥ 283

సీ॥ భవదనుజస్మృడై పరగుహిరణ్యండు గదనంబులోనోడి కాతరుఁడయి
యెచ్చోట్టుడాగెనో మ్రుచ్చువిధంబున నదిగాక నక్తంచరాగ్రణియగు

- భానుకోపుఁడు దిగ్బానునిదర్శించు పెనుగూబగతిడాగెఁబిఱికియగుచు
నిన్నీరణంబున నిర్జింతుదృఢముగా ననియార్చి విలు గుణధ్వనినిజేయ
తే॥ రక్కసుండట్టులే దిశల్ పిక్కటిల్ల నల్లియనుదీడ నయ్యుభయాశుగాన
భీషణధ్వనులకు మరుద్వేషి భూతవితతిభీతిల్ల రణముగావించుచున్న॥ 288
- తే॥ అగ్నివక్త్రాసురుండాత్మ నడఁపరాని కోపమూని చతుర్దశరోపములను
వీరబాహునివై నేయ విక్రమించి యాతఁడన్నింటిచే వాని హతము సేసి॥
తే॥ కమలజాండంబుభేదిల్ల గర్జ సేయ గఱకురాకాసి పరుషవాక్యములనాడి
వింశతిశరంబులేసిన వీరబాహుఁడఁడఁచె నిరువదితూపుల నాక్షణంబు॥ 289
- క॥ ఆశరుఁడుదృట రోహోవేశంబున గర్కశంపు విశిఖసహస్రం
బాశువుగబఱపి గర్జనతో శంఖంబొత్తె విజయధూర్జ్వహబుద్ధి॥ 289
- చ॥ దిటమునవీరబాహుఁడు దదీయమహాశుగవిద్ధదేహుఁడై
చటులతరక్రుధఁ దనుజు చాప శతాంగ తురంగమంబులం
ద్రుటితముసేయవాఁడు ధృతితో మఱియొండురథంబునెక్కి దోః
పటిమచెలంగ దండమునవై చె నభశ్చరులదృఢతంపడఁ॥ 290
- ఉ॥ వీరభుజుండువానిగని విస్ఫురితాధరుఁడై మహోగ్రమా
నారసముల్ వడింబఱపి నాశముసేయఁగ నగ్నివక్త్రుఁడు
భైరవకార్ముకంబుగొని భాస్కర యామ్య సమీరణాస్త్రముల్
క్రూరతనేయ వీరుఁడిలగూత్సెనువానిఁ దదస్త్రముక్తిచే॥ 291
- క॥ వెండియు వాఁడిమిమీఱిన కాండంబుల తొమ్ముజింపఁగాయమెఱుంగకఁ
బెండువడిసోలి నంజుడుదిండిడాక్షణమతేటి తేఱినమదితో॥ 292
- వ॥ స్వకీయేష్టచైవమగు కాళికాదేవినిస్మరించుటయు నాభగవతి కూలధనుః
పరశు ప్రముఖాయుధపాణియు నసంఖ్యాతప్రేతగణసమావృతయు
నానావిధవాద్యనినాదపూరిత సకలదిశాభాగయు సింహవాహనయు
నై సాక్షాత్కరించిన నగ్నివక్త్రుండు సంభ్రమంబున నద్దేవికెఱుగి
యంజులీబద్ధుండయి॥ 293

ఉ॥ అమ్మ మహాపురాణివిగదమ్మ శుభంబులపేటివమ్మ స
త్యమ్ముగ నీసమానులెవరమ్మ జగంబులతల్లివమ్మ మా
యమ్మ భవంబులం జిదుమవమ్మ దయాంబుధివమ్మ బంగరు
బొమ్మ పురారికొమ్మ నతపోషణశీలినివమ్మ కాళికా॥ 294

—◆ అగ్నిముఖ ప్రేరితయై కాళికాదేవి వీరబాహునిమాడఁ గవియట. ◆—

అ॥ అనుచుబొగడి విక్రమాధికుండగు వీరబాహుద్రుంచి జయముపదిలపరచు
మనిన నట్లకాకయనివల్కి యచ్చోటుగదలి లోకభయదగతిని గదిసి॥ 295

క॥ శూలమువైచిన వీరుండాంబున బదియునాలుగమ్ముల దాని
దూలింప భద్రకాళి కరాళాననయగుచు నుగ్రరావంబడర॥ 296

క॥ పరుషములగువాక్యంబుల నెరపుచు దుర్బుద్ధియగుచు నిర్భరశక్తిం
గరమందు నన్యశూలముధరియించి ప్రయోగవిధము దప్పకవలెచె॥

క॥ ఆవీరబాహుండప్పుడు వేవేగ సహస్రశాతవిభింబులచేఁ
జేవచెడ దానినడచిన దేవియు నత్యంత కోపదీపితయగుచు॥ 298

ఉ॥ కేసరివాహనంబుడిగి కేలనుఖడ్గమువట్టి వీరని
ర్వాసమునఁఘటింపఁగ జవంబుమెయిం గడియంగరా రణో
ల్లాసుండు వీరబాహుఁ డబలావధ దోషమటంచుద్రోసి పె
ల్లీసునఁ గాళికాకరములెన్నిదిపట్టెను కేలనొక్కట॥ 299

శే॥ అన్యవాస్తంబుచే వక్షమందుబొడువ
వమదస్యగ్వక్త్రయైసోలి వసుధగూలి
గోడుగుడుచుచు మఱితేచి ఘోరబలుండు
వీరబాహునిగాంచి నివ్వెఱనుబలికె॥ 300

తే॥ నీబలంబాత్మనెఱుంగక నిశ్చయముగ
నగ్నిముఖుండొచరించిన యర్చకతన
రావలసివచ్చితి బలాంబురాశిపీఠ
నగ్నిముఖ భానుకోపుల హతమొనర్చి॥ 301

క॥ మఱియును దానవతతి రూ

పఱఁజేసి విశాఖుదయకుఁ బాత్రుఁడవగుచున్

మెఱయుమని విహితవాక్కుల

నెఱినాతనిబొగడిచనియె నిజగృహమునకున్॥

302

ఉ॥ అంతట నగ్నివక్త్రుఁడదియంతయెఱింగియు గాళికాబలం

బెంతయొ చూడగోరి స్మరియించితిగాక జగంబులందు దు

ర్దాంతమహాప్రతాప బలరాశినినే నసహాయశక్తిచేఁ

ద్రుంతు నరాతిసంఘముల దుస్సహతేజిత మార్గణాహతిన్॥

303

తే॥ అట్లుగావింపకురక మాయయ్య శూరపద్మచేంతకుఁబోనని ప్రతినసేసి

సింహనాదంబొనర్చుచు రంహలీల బాణశతమేసె నవ్వీరబాహుమీద॥

—♦ వీరబాహుండగ్నివక్త్రుని జంతుట. ♦—

మ॥ అమితక్రోధముతోడ వీరభుజుఁ డయ్యస్త్రంబులన్ నూటుశ

స్త్రములన్వైచి శమింపఁజేసి మగుడన్ శౌర్యంబుతో నైకబా

ణములద్దమ్మనిపైనిగప్ప నతఁడంతన్ వానినూఁటిచే

విమతుండద్భుతమందఁ ద్రుంచి సమరోర్విన్ గంబుబూరించినన్॥

305

క॥ ఆలించి వీరబాహుండు గాలుండోయన మహోగ్రకాయుండయి ప

ద్నాలుగుకోలల ధనువుం దూలించిన దానవుండు దోర్బలమొప్పన్॥

వ॥ దృఢముష్టినలవరించి దురాగ్రహకలితుండై బ్రహ్మాస్త్రంబుబ్రయోగిం

చిన నది యనేక విరించనాకృతుల నతిశయించి సమీమింప వీరబా

హుండు రౌద్రాకారుడై వీరభద్రాస్త్రంబడరించుటయు నమృహనీయ

సాధనంబు బ్రహ్మాస్త్రకబళనంబుగావించి సమరతలంబున నగ్నివక్త్రుఁడల

డొల్లఁజేసెనంత॥

307

తే॥ అగ్నిముఖుఁడిట్లు మృతుడై న నతనిసహచ

రులు జతుర్వింశతినహస్రపలలభోక్త

వాహినీపతులాత్మలవగచి కుపిత

చిత్తులై యొక్కపెట్ట యుద్వృత్తిమిగిలి॥

308

శా॥ ప్రాసాద్యాయుధపాశి గ్రీష్మసమయాభ్రంబట్లు వర్షింపఁగా
రోసంబెచ్చిటి భూతసేనలధికక్రూరాస్త్రముల్ దద్దిధి
గాసిల్లఁ మెయిఁజొన్నచుఁ దలుముచుఁ ఖండించుచుఁ దైత్యసే
నా సంరంభముమాన్ప వారు మదిలోనఁ భీతివాటిల్లఁగఁ॥ 309

చ॥ కరయుగళంబుమోడ్చి యొడికంబుగ్రమొక్కిన భూతనై నికో
త్కరములు వారలఁవదలి తక్కినసోఁకులజంపిరప్పు సం
గరమునగూలియున్న పలఖాదులపైఁబడి కొందఱాశరుల్
మరణమునొందిరాజి విపులాస్థలి భీషణమయ్యె నీక్రియఁ॥ 310

వ॥ మఱియు నయ్యుద్ధభూమి పరాభూతనిశాటంబుగావున సూర్యప్రభం
బును నపారధ్వనిప్రకటంబుగావున సుకవిప్రబంధంబును గబంధసంచా
రంబుగావునబంచవటిని శివావిహారశృంగారంబుగావున గైలాసంబును
నవరిమితవాహినీనిలయంబుగావునబారావారంబును వినప్తకర్ణశల్కల్యనైం
ధవంబుగావున గురుక్షేత్రంబును భీష్మద్రోణయోగ్యంబుగావున హస్తి
నాపురంబును బోలి మెఱసె నప్పడు॥ 311

❖ వీరబాహుడు పృథులైన తపశ్శులస యమునిచే దెప్పించి మరల బ్రతికించుకొనుట. ❖

నీ॥ ఉగ్రనామంబుచే నొప్పుభూతవిభుండు బరితపించుచు వీరబాహుఁడేరి
మనమవియంగ నీయనుజులౌవీరులు సరివీర పాశుపతాస్త్రనిహతిఁ
జావుసంప్రాప్తమై శతయోజనంబులదూరంబులో వటద్రుమముక్రింద
బడియుండ వారలప్రాణముల్ గొని జముండరిగెనోడక తనపురమునకన
తే॥ వనటనొందుచు దత్తస్థానమునకునేగి

ప్రాణమెడలినతమ్ముల బాఱజూచి

మోహముననట్టె పయిఁబడి మూర్ఛమునిగి

కొంతవడికినిదెలిసి బల్ చింతననియె॥

312

క॥ ఆహవమున శైవాస్త్రముచే హతులగునట్టివారి జీవానిలముల్
దా హరియించెను శమనుండాహి లక్ష్యంబొకింతయైనను లేక॥ 313

- ఉ॥ మున్నొకపూవు శీతకరమూర్ధనకర్పణజేసి భక్తితోఁ
పన్నగభూషణా యనినవాని నతివృధసేయఁ బట్టబో
వన్నగకార్ముకుం డమరవంద్యుఁడు గోపముతోఁ బదంబునఁ
దన్ని నయట్టిలోకువ కృతాంతునకుఁ మఱి పెట్టువచ్చెనో॥ 314
- సీ॥ అంతకునకు లేఖనంపెదననిపల్కి భస్మరుద్రాక్ష సంభరితతనుల
తెరువెట్టిదోకాని తెలియనినీకిట్టి సరిగానివృత్తి యేకరణిబుట్టె
నతిమదోన్మత్తుడవై నట్లు దలఁచెద నని లిఖితంబున్మునుననువాళి
విడిచిన నదివోయి కడువేగజముమ్రొల వ్రాలఁగా శమనుఁడవ్వాలునెత్తి
- ఆ॥ చూచి తత్తటమున చోద్యమందుచు వేత్త యగుట నాత్మదృష్టిసరసిరజత
కుధరమందు వారలధికసౌఖ్యంబున నుంటకెడదనరి యుత్సుకమున॥
- ఉ॥ కాలుఁడు దున్న నెక్కి భటకాండముతో రజతాద్రి కేగి య
న్నేలనుహృద్యమౌ యుపవనిఁ సురవేశ్యలనృత్యగానవి
ద్యాలలితోక్తులఁ ముదమునందుచు దివ్యవిభూషితాంగులై
క్రాలెడునష్టవీరులనుగాంచి ప్రణామముసేసి యిట్లును॥ 316
- శా॥ అప్పా మీరు మదీయలోకగతులై నట్లెంచి మీయన్న నా
తప్పొప్పుల్ పరికించకూరక యె క్రోధంబూ నెనాయందు మీ
రిప్పట్లం గరుణించిరావలయుజుండి యంచుబ్రార్థింపఁగా
నప్పుణ్యుల్ జము వేడికోల్ విని మహాహ్లాదంబుతోఁజెచ్చెర॥ 317
- తే॥ వచ్చి తమతమ పూర్వపు వపువులందు జొచ్చి నిద్దరలేచినచొప్పుదోప
లేచినిలిచిన తమ్ములజూచి వీరబాహుఁడాలింగనముసేసి ప్రమదమొంద॥
- ఉ॥ ఆక్షణమందుదండి వినయంబునవచ్చి నమస్కరించి రు
ద్రాక్షవిభూతిధారణుల దగ్గఱకేగెడువాఁడనే లలా
టాతునికొండ నీయవరజాష్టకముండిన తోడితెచ్చితిఁ
రక్షణసేయజూడుము శరాసముడించి యటంచువేడినఁ॥ 319
- క॥ ఆవీరబాహుఁడప్పుడు నీవు శివప్రియుడవగుట నిట్టియకృత్యం
జేవెంటజేతు వనుజుల్ జీవములెడబాయుకతనఁ జిత్తభ్రమచే॥ 320

ప్రహరీకా బంధము.
శ.శ.పె.కె.కె.

ART by
S.L.N.
28-2-1959.

౩॥ వారలప్రాణము లీవేయారికిగొని చనితివనుచు నూహించితిన్
సూరసుత యింక నీపురిజేరి సుఖంపుమన నట్లుజేసె నతండు॥ 321

౪॥ అంత ననిమిష కుసుమవర్షంబులును దేవదుండుభిస్వసంబులును నిఖిల
సేనామండలకలకలంబులును మేరమీఱె నిట్లు వీరబాహుండనుజులను
సమస్తసైనికులను గలిసి పొలివోనిచలముచేఁ గలహరంగంబున నిలిచి
యుండె॥ 322

తే॥ అనుచు సూతుఁడువిన్పింప హర్ష మొంది
శౌనకాదులు విస్మయస్వాంతులగుచు
గథకుఁగనుఁగొని యవ్వలికథను మాకు
నుడువుమీయని కోర్కిమై యడుగుటయును॥ 323

—♦ ఆ శ్వా సాం త ము. ♦—

పుష్పమాలికాబంధము.

చ॥ జనకనరేనజాన్య జలజన్మజగద్దృశ కాశభేషచం
దనవనఘనకీర్తి నగనన్దనసేవ్యపదాపదాపహో
వినయనదీనతుల్య విలువిద్యవిభాసిత పాతకాంతకా
జ్జనయన దానశౌండ పరిపన్దిపలాశన కాననానలా॥ 324

మే ది నీ వృ త్త ము.

జలరుహలోచనా దివిజ సన్నతాంఘ్రిపద్మా
ఖలరజనీచరప్రకర ఖండనప్రతాపా
కలితగుణాకరా దురిత కాననాశ్రయాశా
కులగిరిసామ్యధైర్య మునికోటిచిత్త సద్యా॥ 325

వ న మ యూ ర వృ త్త ము.

భానుకులవారినిధి పర్వహాసిణాంకా
దీనజనపోషణ సుధీనుతజయాంకా
వానరసమూహ పరివార యకలంకా
హీనకృపదారిత మునీంద్ర పృథుళంకా॥ 326

గ ద్య ము.

ఇదిశ్రీరఘునందన చరణారవిందవందన మరున్నందన నిరతిశయకరుణా
 కటాక్ష వీణాసంభావిత చతుర్విధానూన కవితాప్రహర్షిత వసుంధరా
 రమణ సభాప్రకాశిత విద్వన్నికాయ రుక్మాంద నలచరిత్రాభిధ యక్ష
 గానద్వయ మనఃప్రబోధ రామచంద్రప్రభు ధీనిధీనానుక శతగ్రంథ
 త్రయ మదాలసాభిధానైకనాటక పుష్పగిరిపీఠాధిపశ్య జగద్గురు
 శ్రీమదభినవోద్దండ విద్యాశంకర భారతీస్వామి చాతుర్మాస్యదీక్షా
 గద్వాలసంస్థానాధీశ్వర వంశవృక్షవర్ణన ప్రబంధసిర్మాణ చాతురీవిరాజిత
 భారద్వాజసగోత్ర పవిత్ర భట్టరాజవంశ ఊరసాగర రాకానిశాకశత్ర
 రామదాసపౌత్ర సంజీవరాజసత్పుత్ర కొడవలూరి రామచంద్రరాజ
 నామధేయకవివర్య ప్రణీతంబయిన శ్రీస్కాందపురాణాంతర్గత శంకర
 సంహితాభినివేశ మహాసేనోదయంబను మహాప్రబంధమునందు షష్ఠా
 శ్వాసము॥

327

శ్రీ రస్తు.
శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రాయనమః

మ హా సే నో ద య ము.

(పద్యకావ్యము.)

—• స ప్త మా శ్వా స ము. •—

మద్విమలోరు యశో

ధామా! గాధేయసవన దస్యనరాద

గ్రామణి శార్వర లోహిత

ధామా! సుగుణాభిరామ! దశగఢరామా॥

1

తే॥ అవధరింపుము శుకశౌనకాది తాప

సులకు సర్వకథా రథసూతుడయిన

సూతుడనియెను మందాకినీతరంగ

ప్రబలఘోషానుకారి వాక్పటిమతోడ॥

2

వ॥ మునింద్రులారా! యిట్లు విః బాహుం డాహవోద్యోగియై యుండెడు

వాక్త్ర చారులముఖంబునఁదెలిసి తనసుతుండగు నగ్నివక్త్రుండు బంచత

నొందుట కంతఃపురస్త్రి పౌరయుతంబుగా ననేకరీతుల దుఃఖించుచున్న

శూరపద్మనిసపీఠంబునకు దత్పుత్రసహస్రత్రయం బేతెంచి తారును

వగచి జనకునిశోకంబజనయించుచు నిట్లనిరి॥

3

— ♦ శూరపద్మమతసహస్రత్రయము తెండ్రినారాగ్ని యుద్ధమునకు వెడలుట. ♦ —

సీ॥ ధృతివంతులగు నవాధికలక్షవీరుల

ద్రుంపనొక్కతనూజు సంపదగునె

మృతుడైనపిమ్మట వెతనొందఫలమేమి?

బలియురమగుమేము భానుకోపుఁ

డును హిరణ్యుండును మనియుండ రపునైనన్య

సంతుయంబున కాత్మ శంకవలదు

=====

కనకాద్రినై నను గదలించెదిము బాడ

బానలంబయిన జల్లార్పగలము

శీ॥ భూతసేనలవీరులఁ బొడవడంచి బాలకునిప్రాణములుగొని లీలతోడ
వచ్చెదము మమ్ము నాజికిఁబుచ్చుమనిన శూరుఁడారీతిసెలవిచ్చివారిసనిపె॥

॥ అంతట శూరునిసుతుల త్యంతము ద్రోణప్రసూనదామము లఱుతఁ
సంతసమునదాల్చి మణిసంతానాభరణులగుచు సమరాపేక్ష॥ 5

॥ కలహాక్షమంబులగు మదకలములఁ బృషదశ్వవేగ కలితాశ్వములఁ
విలసద్రథములనెక్కియు వెలిగొడుగులుటెక్కియుములువింజామరముల్ ॥

॥ మొలగు జిహ్వాంబులు వెలయ దళంబులు భీమనినద హతసాగరులై
పదిలముగఁగొలువ భీకరకదనంబున కేగునట్టి కాలమునందు॥ 7

॥ శూరునినందనుల్ రణముసొచ్చి బలంబులతోడగూడి సఁ
హారమునొందుటల్ నిజము మానునుసుమ్మిక భారమంచెదఁ
వారని భూరిసంతసమువర్ధిలి నాట్యముసేసెనోయనఁ
ధారుణి దిద్దిరందిరిగె దక్కక నక్కలుగూసెదిక్కుల॥ 8

॥ మఱియు ననేక కాక కంక గృధ్రంబులు నభంబునఁ జెరలాడె నుల్కా
పాతంబు లుత్పన్నంబులయ్యెఁ గేతనచ్చత్రంబులఁ గరట శశాద
నంబులు నివసించె నిట్టి దుశ్శకునంబులఁగాంచియు సరకుగొనక యహం
కృతితో దోషాటులాయోధనంబులకు నడిచిరయ్యెడ॥ 9

॥ ఇరువాగుఁ దృషదద్రవృక్షతతితో నీర్వాభిమానంబులఁ
సరిబోరాడెడివేళలోఁ దరసభుకస్సంఘంబు భూతాధిపా
త్కర దర్పంబునకోడి విచ్చుటయు సందర్శించి శూరాత్మజుల్
గురుశార్వంబున శింజినీరవము దిక్కుల్ నిండఁగాఁజేయుచు॥ 10

॥ కలహోజ్జ్వలంభితులై నిశాతశర సంఘాతంబుచే భూతసే
నల దైన్యంబువహింపఁజేయుటయు జన్యంబందునిల్వంగలే
కలఘుప్రీడఁ దొలంగిపాటినఁ దదీయాధ్యక్షు లత్యంతమో
యలుకఁ గర్ణి భూమిరుద్ధృషదహార్యవ్రాతముల్ వైచుచు॥ 11

॥ అనదృశాయస దండచండముసలాద్యాపూర్తిచే సూతునిఁ
లసదస్త్రంబులఁ దేరుమొత్తముల నేలంగూల్చి తన్మూర్ధముల్
కసితోపీలఁగమోది కొన్నిరథముల్ కంధింబడన్నాకి సా
ధ్వసదక్రూర పరశ్వధాదుల సముద్యత్కృథ తామ్రాక్షులై ॥ 12

॥ కర్బురశ్రేణి కార్ముక కంధరాది
ఖండనముసేసి ప్రాణముల్ కడకుడఱుమఁ
గాంచి తత్పతులెంతయు గనలుమించి
వహ్నిజాణంబువై చిరి వారిమీఁద ॥ 13

॥ అబ్యాణవేదనలకుఁ నిబ్బరమున భూతసేననిల్చి నిజబలం
బుబ్బుచెడియున్నఁ గనుఁగొని యబ్బరమున లక్షవీరులండుఁ గడంకఁ ॥
—● విజయాది సహస్ర వీరులు రాక్షస సేనండాఁకి పెనంగుట. ●—

॥ విజయుండును జయుండును మణిఘోషుండును గరవీరుఁడును వృష
భుండు ననంతుఁడును మధుండు ననంతవరుణుండు నర్హకుండు నకశం
కుఁడు నతిగుణకుండును మానుకుండును శశికంటకుండును శతబలియును
మొదలు వీరసహస్రము నిర్గమించి యాశరనాశంబు సేయుటకై వీర
జాహుముదలవడసి శత్రుసేనఁడాఁకి ॥ 15

॥ చండతరాగ్రహంబునను సాయకన్యప్రినిముంప సోఁకుడుం
బిందులు దద్విధింబెనఁగ భీకరులై యల రెండుమూఁకలఁ
దండుదొరల్ గడంగుతఱి దానవభర్తతనూభవుల్ మహో
ద్దండత వేయివీరులరథంబులు నుగ్గగునట్లు మోఁదినఁ ॥ 16

॥ ఆసమయంబునం దమరవీరులు వారిరథ గజ సురఁగ సారథుల ధనువు
మొదలై న సాధనంబుల గుప్తరథముల నిరవశేషంబుగా నిహతిసేయ
వీరదైత్యులు జాదచారులై ధైర్యంబు జాయక గిరి శిలా పాదపాడి
యుపకరణంబుల నొగిఁదాల్చిగర్జింప నోర్వక సురవీరు లుగ్రులగుచు

॥ శస్త్రములు సహస్రసంఖ్యసేసి తదీయ సాధనములఁద్రుంచి సరగ నంద
టొక్క కాలమందు నురువిక్రమంబొప్పఁ గీలిమార్గణముల గెరలియేయ ॥

సీ॥ ఆశరజ్జ్వాలల నాశదుల్ గొందలు

వివశత్వమొంద నవ్విధముచూచి
మఱిగొందలుసురులు మాటుముల్కులఁబోరఁ
గొందలువీరుల గురుశతాంగ
యుతముగా వార్దిలో నొలుగునట్లుప్పర
వీధిజిమ్ముచుఁగ్రమ్మ వీరులొకట
ధరఁగూలి ముంగల దనరుతేరులనెక్కి
యారాక్షసుల శరాసారములను

తే॥ ముంచుచును బోరునప్పునక్తంచరులు మహాభయంకరవిశిఖంబులడరిపఱపి
వీరుల శరాసనాదిక వివిధ సాధనములఁ దునియలుఁగాఁ జేసిరిమితశక్తి॥
స॥ ఇట్లుభయసేసా నమూహంబులు సంకులసంగ్రామము సేయునమయం
బున దేవతాబలంబులు నరాదవరూధినులచే బరాజితులయి పఱచిరప్పుడు
వీరశ్రేష్ఠుండగు విజయుండురువడంచి॥ 19

ః॥ శంకరదత్త కార్ముక నిషంగ శరప్రకరంబుదాల్చి ని
శ్శంక నిశాటనైన్యముల సారెయదల్చుచుఁ దేరుదోలుచున్
బింకముమీఱ గర్జిలుచు భీషణరోష కషాయితాడుఁడై
పంకరుహప్రియాంశు ఖరభాగిషువృష్టి మునుంగనేసినన్॥ 20

౨॥ అశీలీముఖంబు లసురులశీర్షముల్ తునుమ నబ్దిమధ్యమునను నీవ
లావలందువ్రాల సంతలో వారల శిరములంకురించె జిత్రముగను॥ 21

౩॥ తమపరి శూరునిపుత్రులు రొదసేయుచు నధిక కఠినరోపంబులచేఁ
బొదివినవిజయుండాగ్రహమొదవియనే కాస్త్రములసముజ్వలుడగుచున్॥

౪॥ పఱపి శిరః కర పదముల

నఱికిన నవి మరలమొలువ నక్తంచరులున్
గఱకుటలుఁగు గమిచేసిన

తెలుగందుచు శ్రమనుబొంది విజయుండుదనలోన్॥

౧॥ చింతాక్రాంతుండయి దనుజాంతకుండగు శంఖసుతుని నర్పించి విభో!

వీంతయయితోచె నధ్వరహంతకులగు చైత్యకర శిరోంఘ్రుల భవముల్ ॥

౨॥ ప్రథితబలంబుతో రిపుల పాణిశిరోంఘ్రుల బెక్కుమాల్లు నే

మధనముసేయఁగా దొలిటిమాడ్కిజనించె నికేమిసేయుదున్

బ్రధనమునం గఠోర శరపాశుల నొవ్వఁగనేయసాగి రె

వ్విధమునఁజావఁగాగలరొ వీరలనుగ్రహమూనితెల్పవే॥ 25

౩॥ అని విజయుండు వేడికొన నాతనిమానసమందుదోచి శం

ఖునిసుతుఁడిట్టులందెలిపె బూర్వము కంజభవుండు వీరికి

చ్చిన వరశక్తిచేత మొలిచెం గర పాద శిరంబు లట్లుగా

వునఁ ద్రిసహస్రదానవుల నొక్కశరంబునఁగూల్చి లగ్గున్ ॥ 26

తే॥ అందు నొక్కఁడు మిగిలిన నవలివారు

మృతినినొందరు తెలియక యితరతూపు

లడరఁజేసిన నిష్ఫలమగును భైర

వాస్త్రమీ శూరసుతులను హతముసేయు॥ 27

౪॥ అని యయ్యస్త్రంబు సంప్రయోగోపసంహార మంత్రయుక్తంబుగా

బోధించి శాహులేయుండు దిరోధానుఁడయ్యె నప్పుడు విజయుండమ్మ

హనీయ సాధనంబడరించిన మత్తుండనుదైత్యుండు దత్తరించుచు దనుజ

సంరక్షణార్థంబు మాయాస్త్రప్రయోగంబుసేయ దానిఁమ్రింగి సరభ

సంబున భైరవాస్త్రంబు బఱతెంచి శూరపద్మనితనూభవుల మూడు

వేటమందితలొక్కపరి నుక్కడంచిన విజయుండు విజయోత్సాహ

సంపన్నుడై మహాసేను నతిభక్తి నారాధించెనంత॥ 28

ఉ॥ దూతలువోయి తద్విధము చుఁఖముతో విసిరింప శూరుఁడుం

జేతముతత్తటిల్లి వగజెంది కృశించుచునున్నఁజూచి వి

ఖ్యాతబలుం డమాత్యమణి యాత్మజసూతియు దుర్నయండు దు

ష్పాతకియున్ శతుండు గులపాంసనుడైతగు ధర్మగోపుఁడున్ ॥ 29

—♦ పుత్రమరణ దుఃఖితుడగు శూరపద్మునారాద్భి,

తత్సత్తుడు ధర్మగోపుడు యథమునకు వెడలుట. ♦—

శూరపద్మునింజూచి॥

30

1 వినయమెనయఁ బితామహో ఘనబలుడవు

సార్వభౌముడవగునీవు సకలబంధు

మరణమున కెల్లకాలంబు బరితపింప

నర్హుడవుగావు యోచింపుమాత్మయందు॥

31

అరయ సకలజీవహరణంబునకుఁ గాలుఁ డఖిలభూతసృష్టి కబ్జభవుడు

సర్వకాలములను సర్వజీవప్రాతములకు గలిగియుండు వలదువగవ॥ 32

అఖలైశ్వర్యము శౌర్యము మఖవాసువిమాన మహితమర్దనదీక్షా

ప్రఖరధ్వజసీసంతతు లఖర్వముగఁగలుఁగునీకహో కొఱగలరే॥ 33

అనిసాంత్యన వచనంబులఁ గొనకొనియూరార్చు ధర్మగోపునిపలుకుల్

విని ధైర్యమూని కనలుచు సనికేజిని రిపులద్రుంతునని లేచుటయు॥

ధర్మగోపుండు వలికె మత్సదృశ సేవకప్రజంబులనేకంబు గలిగియుండ

జగడమునకిప్పు మీరేగఁదగదుగాన నన్నుబనిచిన మార్తుర నలిచివత్తు॥ 34

అనినవిని సంతసించి వీడుకొలిపిన ధర్మగోపుడు దివ్యాస్త్రములు

ధరించి యాగ్నేయదిగ్గజంబగు పుండరీకంబునెక్కి చతురంగబలాన్వి

తుడై పతాక చక్ర ధ్వజాదులలరార నిఖిలవాద్యరావంబు లంబుధి

ధ్వానములతో మైత్రివాటింపఁ గదలి సంగరరంగంబుసొచ్చిన॥ 35

భూతబలంబులెల్లమ సముద్రనినాదసమంబుగా ద్విపా

రాతీరవంబుసేయుచుఁ బరాక్రమముంగనఁజేయ నిర్జరా

రాతి విచార్యుడయ్యును దురంతమహోగహసక్త చిత్తుడై

శాతశీలముఖంబులు విశంకటవృత్తిని వింటగూర్చుచు॥ 36

37

రిపుసేనా నొగిలింప రెండుదశముల్ రెట్టించుకోపంబుచే

విపులాస్త్రంబుల సంగరస్థలిని దోర్విర్యంబుతో బోరువోఁ

గుపితంబూనుచు లక్షవీరు లనుహృత్కృటిక వడిందాకి రు

గ్ర పటుత్వంబులుదోప నిట్లుభయులు గ్రౌర్యోద్ధతింబోరగఁగఁ 38

॥ పారువారివారి పేరులనొడువుచు మాటుకొని శితాస్త్రమండలములఁ
బలపిపెనఁగుచున్నతటి భూతబలములు లక్షవీరులును జలంబుమెఱసి॥ 39

॥ పటుబలవిక్రమంబుల నభంగురులై కదనంబుసేయఁగా

దిటమఱి దైత్యవాహినులు దిక్కులజాఱఁగ వీరులుగ్రులై

చటులశిలీముఖంబులు నసంఖ్యముగప్పుచు గాలికింకర

చ్చటలనుబోలి ఘోరముగ శాత్రవజీవము లూడ్చుచుండఁగఁ 40

॥ కనుఁగొని ధర్మగోపుఁడధికక్రుధ శాతశరంబులేయఁగాఁ

దనదిగిభంబునుంగడఁగి దర్పముతోఁగర పాద ఘాతలఁ

హననముసేసె భూతనివహంబుల నంతయుఁజూచి వీరులు

క్కునఁదదనేకపంబు మెయిఁగ్రుచ్చిరి నెత్తురులుర్ల ముల్కులఁ 41

॥ తత్కాలంబున బుండరీకము మహాద్ధత్యంబుతోఁ దుండమం

దుత్కంఠఁ ధరియించు దండమునఁ గ్రొవ్వుమాన్ప భూతావళుల్

హృత్కృపంబులుడించి పాటుటయుఁ దానీక్షించి పెల్లార్చి రా

జత్కొదండము వీరబాహుఁడు స్వహస్తస్థంబు గావించుచుఁ 42

—♦ వీరబాహుఁడు ధర్మగోపుని సంహరింపట. ♦—

౧॥ విశిఖాసారమునించి వీరరసముఁ విస్పష్టముంజేయఁద

ద్విశిఖస్తోమము ఘాతలఁజడిసి దిగ్వేదండముండఁగఁ సమి

త్కుశలుండై న పలాశి దానిఁగని దిక్కుంభిక ధృతిందేల్పుచుఁ

విశిఖంబుల్ కడువై వ వీరభుజుఁడుద్విగుండునై మ్రాన్పడఁ 43

॥ తత్సమయంబున ధర్మగోపుఁడుగర్జించుచు విపక్షశిక్షాదక్షంబగు శక్తిని

బ్రయోగించినఁ జూచి చెచ్చెరఁదేటి వీరబాహుఁడు సరోషుఁడయి పరు

షశర విసరంబులఁ దచ్చక్తినిలదొఱఁగించి దనుజునుదరంబువ్రయ్య వాడి

తూపులడరించుటయు వాఁడుజేవచెడి దిగ్గజకంఠాశ్లేషణుండై యెఱుగె

నప్పుడు॥

క॥ హరిదిభము మండుచుం దనకరదండముచేత భూతకాంతునిసూతుం
గరముబలహీనుజేయంగ నురుశౌర్యుడు వీరబాహుఁడోర్వక పెలుచన్॥

చ॥ అరదముడ్గికోపమున నగ్గజగండయుగంబుప్రేసి దు
ర్దరబలమొప్ప మిన్నునకుఁదాఁకఁగనేసినఁ దొల్లి శూలిచేఁ
గరివదనాసురుం డడఁగుకై వడిఁ గూలినఁజూచి దండమున్
సరభసన్పత్తివై వంగ వెన్మడియించెనుదాని పీరుఁడున్॥ 46

క॥ మగుడదనుజుండు గులిశము బగఁగొనియేయంగ దానిబట్టి దెసల్ ప్రీ
లఁగనార్చి వీరబాహుఁడు దెగువన్ రొమ్మవియగ్రుమ్మె దితితనుజాతున్॥

క॥ అప్రేటున దైత్యుండిలపై వ్రాలిన వానిరొమ్ము పాదవిఘాతం
బై వ్రస్సి వమదస్పృష్టుఁడై నేల్మిడి ముక్తజీవుఁడయ్యె నతండున్॥

సీ॥ అదిచూచి రక్కసు లదరునబలచిరి పిమ్మట వుండరికమ్ము కొంత
వడికి మూర్ఛనుబాసి కడువినయమ్మున వీరబాహునిజేరి వినిచెనిట్లు
యీదుర్మఱుఁడునాదుపాదముల్ గొలుసులగట్టి నన్నెక్కిదిద్దాగములను
దిరుగువీనినినీవుద్రొంచుటమేలయ్యె ముదమునొందితినంచుమ్రొక్కులిడుచు

తే॥ దప్పుసయిరించి వీడ్కొల్పు దరలిపోదు

నానెలవు సేరననుచు విన్నపముసేయ

నెనరుతో నాతఁడమ్మాట కనుమఱించి

పనుప స్వస్థానమున దిశాపద్మినిలిచె॥

49

అ॥ అవల విరులసోన సమరులుగురిసిరి

భూతబలము వీరజాతమలరి

యార్చిరపుడు చారు లడలొంది శూరుని

జేరి వార్తలెల్లఁ జెప్పటయును॥

50

క॥ పొలిదిండి యేడ్చి యమపురిగల నిజదైత్యులను గనుటకై చారులకున్
సెలవిచ్చి శనగృహంబున కలఘువృధనేగుదెంచు నాసమయమునన్॥ 51

—◆ భానుకోపుఁడు దనతండ్రియగు శూరపద్మునకు హితోత్తలఁడెల్పుట. ◆—

తే॥ భానుకోపుఁడు మున్నాజి భంగమొంది
వచ్చునదియాదిగా యుద్ధవార్తనుఱచి
గృహమునందుండి నగరంబు దహనమైన
తెఱఁగు ధర్మగోపునిమృతియెఱిగి కనలి॥ 52

చ॥ పితృసదనంబు జేరఁజని పెక్కుజోహారులనాచరించి న
ప్రతయడరఁ సురారివర మార్తురుగండునమించువారు ని
ర్జితులనుజేతునంచనుటచెల్లదు నిర్భరశౌర్యమందు న
ప్రతిముఁడవీపు బోరునఁబరాజయముంగని వీడుసొచ్చవే॥ 53

చ॥ తదుపరి దైత్యకోటులను దర్పముమాన్పిరి శత్రులాఁగి నీ
మది శరజన్మదోర్బల మమానుషమంచుఁడలంపు మాజికిఁ
బెదరి భవన్మనంబుసరణిఁమరలింపఁగనెంచి యిట్టులా
డెదననియూహ సేయక కడిందివిచారముతోడఁజూడుమీ॥ 54

క॥ హతశేషులయిన దితిజులు బతవడినీవింకనైన సౌఖ్యముతోడఁ
బ్రతుకంగగోరిచెప్పితి శితికంఠతనూజు శరణుజేరుముతండ్రి॥ 55

తే॥ తొల్లిటట్టుల వేల్పులదొసఁగులిడక
వినయమునజేరి మొక్కిన గనికరమునఁ
గాచునపరాధమెంచక క్రొంచభేది
యనుఁడు శూరుండువలికె దురాగ్రహమున॥ 56

వ॥ పితామహోచ్యుత శతక్రతుముఖ్య గీర్వాణగణ ప్రస్తూయమానుండనగు
నేనల్పసుఖాపేక్ష నరాతుల నాశ్రయింతుననుటకల్ల. దేహపతనపర్యం
తంబు పంతంబువిడువ వైరులతేజో బలవిశేషంబులకీపు భీతుండవైతివి
కాబోలు నేన యుదయంబునంజని విజయోపేతుండనయి యేతెంతు
నాయోధనశ్రమంబుదీర నీవునిదురింపు మిట్లు మత్సన్నిధిని చింతించ
వలదనినఁ గలఁకనొంది భానుకోపుఁడిట్లనియె॥ 57

జ్ఞా హా ర వృ త్త ము.

అయ్యా! నానుడులకు నీయాత్మనై చు మరులనిర్జింతుం
గయ్యంబంద నుమతియీగా నొప్పం దగదుపరాకన్నఁ
నెయ్యందై యటులె చనన్జేసెన్ శూరనిశిచరుండప్పున్
జయ్యంబీరిపులనుచు జండక్రోధసహితుడై వాఁడున్॥

58

మ॥ నిజగేహంబున కేగి దివ్యశరపజ్జిక్కిందాల్చి తేరుల్ మతం
గజముల్ నిష్ఠుర సేనలత్యధికసంఖ్యల్ తోడరా నుల్లస
ద్వజ, చక్ర, వ్యజనోత్కర ప్రవహ దైత్యవాతముల్ గొల్వఁగా
విజయధావనములోప్ప నందనవధావిరూపత శుక్కుక్తుడై॥

59

— ♦ భా ను కో పు ని యో ధ ప్ర యా న ము. ♦ —

మ॥ రణసన్నాహసమేతమౌరథము శీఘ్రంబెక్కి శూరాత్మజా
గ్రణి పూర్వీధులుదాటి సంగరముజేరంబోయి యవోట మా
రణమైయుండెడి దమ్ములోలి ద్రిసహస్రంబుల్ మఱిన్ మాంసభు
గ్గణముంగాంచి తపించి కిన్నను మహోగ్రాకారుడై వైరులన్॥

60

చ॥ కనుఁగొని వీరినెల్లరను గాలునిజేర్చక వేనుమళ్ళినన్
జనములునిందసేయుట నిజమ్మని మారునికోడి వారనా
రినిగవయంగనెంచెడు దరిద్రునిపోలిక నాత్మగుందుచున్
ఘనజవమొప్పు శాత్రవనికాయము ముంగలికేగుదేరఁగన్॥

61

తే॥ కాంచి భూతగణంబు లిక్కటకురక్క
సుండెవండొ మహాభీకరుండు ఖలుఁడు
బాపకర్ముండు దుష్టుండు బలువ కూళ
వచ్చుచున్నాఁడు నిటకునై పెచ్చుపెరిగి॥

62

మ॥ అనియోచించెడుగాఁతమందుభయనై న్యంబుల్ రణోద్యోగులై
ఘణపాషాణ శిలోచ్చయద్రుమగదా ఖడ్గాది దివ్యోగ్ర సా
ధనపాశిన్ వెఱఁగొగతించెనఁగునంతన్ సైనికాద్వంద్వమం
దునబోట్లాడెడు శూరులక్కజముగాఁ ద్రుళ్లారిసేంబడన్॥

63

ప॥ తాండవత్రృభిభయకబంధంబును దరసగ్రసనవ్యసనాయాత సమాగత
కాక జంబుకకంకగృధ్ర సంకులంబును వై సమరతలంబు భీభత్సరసాధి
ష్టితంబయి యుండెనయ్యవసరంబున॥ 64

చ॥ దనుజులవిక్రమంబునకుఁ దాళఁగనోపక భూతనై నికుల్
కనుకనివీఁగినం దదధికాంతులు జండతరాగ్రహంబుచే
సునిశితబాణజాలముల సోఁకులమర్మములుచ్చిపాట వై
చిన దితిసంధనుల్ వెఱపుచేకుటి పాఱిరినాల్గుదిక్కుల॥ 65

ఉ॥ శూరసతాగ్రజుండపుడుజూచి యనేకశిశాస్త్రపంక్తిచే
వారలువై చినట్టి తరువర్గశిలాదుల నుగ్గుసేసి దు
ర్వారమహోట్టహాసమున వాఁడిమిమీఱినకీలిబాణముల్
ఘోరముగానసంఖ్యములు గుప్పినఁదచ్చరవహ్నికీలల॥ 66

క॥ వ్యధనొందిభూతబలములు రుధిరప్లుతులగుచుఁదెరల రూఢేక్షణుండై
రథమెక్కివీరబాహుండు బృధుశరముల నఱకెనసురు బెడిదవుఁదూపుల్॥

తే॥ ఉడుగకంతట వీరబాహుండు మఱియు
బలితదోపాటతనుపులపారముగను
దద్రణాంగణమునుగప్పు దారిజూచి
భానుకోపుండు రోషియై పలికెనతని॥ 68

—♦ భానుకోపుండు వీరబాహునితోఁబోరి చచ్చుట. ♦—

శా॥ దూతా! మున్నొకపారి రాత్రిచరుల౯ దున్నాడి యెందేనియు౯
భీతింబోయితివిష్ట చిక్కితివి యబ్ధిందూఱిన౯ మాననా
కాతాళంబుశమింప నిన్ను రణరంగంబందు బీనుంగుగాఁ
జేతు౯నిల్వమటన్న వీరుండువచించె౯ సింధునిమ్నధ్వని౯॥ 69

క॥ నీచా! వాచాగర్భ ప్రాచుర్యముదగదు విడుపు బలధృతిశౌర్య
ప్రాచుర్యముగనఁజేసిన మోచనమగుదుర్యశంబు మూఢస్వాంతా॥ 70

చ॥ అరి నెదిరించిపోరునెడ నాత్మదలంతురె యోడుగెల్పుల౯
స్మరణకుఁదెచ్చినంతనె పొసంగునెయట్టుల మాటలేల ని

ల్పరయన భానుకోపుడు గలంబసహస్రము వీరురొమ్మునఁ
జొరబడనేయ నాతఁడెద శూరతమించి లయాంతకాకృతిఁ॥ 71

శా॥ జ్యోనాదంబోనరించి వేయిములుకుల్ శక్రాశిబాహుద్వయిఁ
వేనాటించినొచ్చి దై త్యుడు మహావీర్యంబవార్యంబుగా
గా నూఱుమ్ములవీరబాహుధనువుఁ ఖండింపఁగా నాతఁడెం
తేనిఁ గగిలి శక్తిచే దనుజుగోధిఁ వ్రయ్యఁగానేసినఁ॥ 72

వ॥ వాఁడు మైమఱచె నంతటఁబెల్లార్చుచు వీరబాహుండు గరువలిములికిఁ
దొడిగి విడువ భానుకోపుండు తత్క్షణంబ తెలిసి సమీరకాండంబున
దానివారించినఁ గని వీరుండనలాశుగమువఱప దై త్యుండద్దాననమాన్వె
నిట్లీరువురు గుపితులై సౌర బ్రహ్మ నారాయణాస్త్రంబులు బ్రయో
గంబుసేయుచుఁ దదస్త్రంబులువైచి వానినుడిగించుచుఁ గలహించు
నెడ నసురుండసదృశప్రజ్ఞ నస్త్రరాజంబగు పాశుపతముసంధింపనెంచి
యసమానజలశాలియగు వీరుండిద్దియ యడరించునని వితర్కించి మాయ
గైకొని యదృశ్యుండయ్యెంతఁ॥ 73

సీ॥ మనుజాశనుండిట్లు మాయదాల్చిరయంబ నభమునకరిగి కానంగబడక
సుడిగాలివలెఱుట్టి చుట్టిభ్రమించుచు నెందునుదానయై యీసువెంచి
ఘోరబాణంబుల వీరబాహునిమేను రుధిరపూరితమగు విధముసేయ
వీరుడప్పాపాత్మువిహృతిగన్గొనరామియెయ్యెడనుండునోయెలుగరాదు
అ॥ కఱకుటంపచాళ్లు గన్నపైడునటంచు నన్నిదిశలదాన యరయసురలు
భూతబలముభీతిబొందెనప్పడువీరుఁడదియు దై త్యుమాయయగుచుదెలిసి॥

వ॥ దర్పంబునఁ దన్మాయనడఁగింప విజ్ఞానశస్త్రంబు బ్రయోగించుటయు॥ 74
ఉ॥ అమృహనీయసాధన మహామహిమంబున భానుకోపుఁడ
భ్రమ్మునఁదేరునెక్కి కనుపట్టిన వీరుఁడు సూచి కోపముం
గ్రమ్మి రథంబుతోనెగసి ఖస్థలమందున దై త్యుదాఁక ను
గ్రమ్ముగ వారలొండొరు లఖండబలంబున బోరుచున్నెడఁ॥ 75

అ॥ భానుకోపుడపుడు బటుశరంబొక్కటి వీరువయువ దానినిటిచియతఁడు
గడురయంబతనదు ఖడ్గధారాహతి దనుజుజాహుదశసమును ఘటించె॥

అ॥ అసురుడంత వామహస్తాగ్రమున ఖడ్గమలుకఁచాల్పఁబూను నంతలోన
దక్షణంబకడఁగి దాపలికేల్ ద్రుంప శూరపద్ము నగ్రసుశుఁడు గినిసి॥ 78

క॥ మాయాంబకంబువై వసు యాయెడమడిసంస్మరింప నవనరమీకే
పాయనికడిమినివీరుం డాయధముని శిరమునఱికె నశ్రమలీల॥ 79

చ॥ రణమున భానుకోపునిశిరంబును మూర్తియు శోణితప్లుతా
రుణిమ చెలంగియుండెడి గిరుల్వలె ధాత్రినివ్రాలె నిట్లు భీ
షణుడగు దైత్యుడీలుటకు సర్వసుపర్వులు పుష్పవృష్టిఁ దో
షణముననించి రర్కుఁడు నిజద్విషుచావునకాత్మరంజిత॥ 80

అ॥ వీరగణము భూతవారంబు లాహ్లాదమొందిగర్జసే రూర్జితముగ
వీరజాహుడపు విన్నువీడ్కొనివచ్చి సోదరులనుజూచి యాదరించె॥ 81

క॥ వీరులను భూతబలముల గూరిమి గౌఁగిటనుజేర్చుకొని యీదుష్టా
చారుండుదెగుటబ్రతిసరి బూరించితి మిందుమాశిపుత్రుని దయతో॥ 82

—● వీరబాహ్వాది భూతబలములు కుమారస్వామి సన్మానము పడయుట. —●

ఉ॥ నిన్నటినుండి శంభుసుతునింగని మొక్కునివారమైతి మిం
కన్నడువంగనొప్పునని గ్రక్కున రాజిత హేమకూటమం
దున్నమహాత్ము బర్హిణహయు॥ మణిమందిరవాసుగాంచి భ
క్తున్నతి వందనంబులిడి యుబ్బినుతింపఁ గుమారుడార్ద్రఁడై॥ 83

మ॥ తనహస్తంబుల వీరజాహుని సముద్యత్ప్రీతితోనెత్తి దు
ష్టనరాదు॥ బహుశశ్రమంబున వినాశంబొందఁగాజేసితో
ఘనసత్వప్రతిపక్షభండనమున॥ గష్టంబునీకయ్యె వై
రినశింప॥ ముదమయ్యెమాకు నొకకోర్కి॥ వేడుమా తీర్తునా॥ 84

ఉ॥ అంజలిబట్టి వీరభుజుఁ డవ్యయరూప మహాత్ము మీకృప॥
భంజనజేసినాఁడఁబరిపంథిని హృష్టుడవైతివేని నా

కుం జీరకాలమున్ భవదకుంఠ శుభాస్పదపాదపద్మ భ
క్తిం జనియింపఁజేయు మజ కేశవ దేవపదంబుల్లోల్లనాన్॥

85

చ॥ హరసుతుఁడిట్లువల్కు విమలాత్మిక దివ్యులకై నగాని దు
ష్కరముమదీయభక్తి యొడికంబుగగలుట లేనునీయెడం
గరముప్రసన్నచిత్తుఁడనుగావున నీదుమనోరథంబువై
ఖరి వరమిచ్చినాఁడఁ గుతుకంబువహింపుమ యింకమీదటన్॥

86

చ॥ తడయక నీదుసైన్యసహితంబుగ నేగుమటంచు నెమ్మినె
క్కెడుబలుదిట్ట వీడ్కొలుపఁ గేవలభక్తిని వారలందఱున్
బడిబడిమొక్కి దైత్యపరిపంథికదంబము భూతవర్గముల్
మృడనుత వీరజాహుల సమిజ్జయమెన్నుచు బోయిరిండ్లకున్॥

87

—♦ భానుకోపుని మరొకమునకు శూరపద్ముడు దుఃఖించుట. ♦—

ఉ॥ అచ్చటఁజారులేగి దనుజాధిపునింగని భానుకోపుఁడుం
జచ్చెనటంచుఁదెల్పు వివశత్వముచే ధరవ్రాలి యంతలోఁ
జెచ్చెరలేచి దైర్యమెడజేసియు శోకభరంబుబూనుచున్
బెచ్చునోసుతా! యనుచుఁ బేర్కొనియెడ్చుచు సారెసారెకున్॥

88

క॥ దీనాననుఁడయి తనయా! నీనీలుటగనినమాత్ర నిర్జరులెల్లఁ
మానితసౌఖ్యంబులచే నానందముగాంచి రేమియనఁదగు నకటా॥

89

క॥ కొడుకా! నీచాలంబున బడుటఁవృద్ధశ్రవుండు బిట్టిసుతులం
గడుఁగూర్చిగూడి దివమున కొడయండయి పాలనంబునొగిజేయుఁగదా॥

ఉ॥ ఈవిపుడన్యలోకమున కేగుట మాధవుఁడిందిరోర్వరా
దేవులగూడి పాల్కుడలి దేజముతో సుఖనిద్రజెందెఁగా
నావరపుత్రయంచు వదనంబునుమోదుచు నేడ్చువేళ ద
తేవకులార్తిఁ దత్సతుని శీర్షకరంబులుదెచ్చి ముందటన్॥

91

క॥ పెట్టినబిట్టుల్కి వగఁ మట్టునుబోఁదోలి దనుజమండలపతి పెం
దిట్టయగు భానుకోపుని కట్టడిచేతులునుదలయుగని దుఃఖమునన్॥

92

తే॥ వివశుడై యుండ నాతనివెలఁది పద్మ
కోమలయు నాఁపెదాదులు గూడివచ్చి
రపుడు బద్ధకోమల దనయాత్మజాతు
గాంచి యిలసోలి తెలివొంది కళవళమున॥

93

క॥ రొమ్మడఁచికొనుచు మగుడన్ దుమ్మంతయువిడిన నెటులతోఁగలయంగా
నిమ్మహిబడి పొరలాడుచు ముమ్మరముగవగచి లేచి మునుగన్న సుతు॥

తే॥ అవయవంబులుదడవి ముద్దాడి శిరము
మూరుకొని దుస్తరపు దుఃఖభారమున న
లంగి సుతుశౌర్యధైర్యబలంబులెల్లఁ
దలఁచి మానుపరానట్టి తాపమొంది॥

95

సీ॥ అక్కటా! యొకనాఁడు మక్కువనేనొండు సరసిలోపలఁబంకజంబుగాంచి
తెచ్చియిమ్మన రిత్తపుచ్చుటలేకను నామాటజాటించి నాయభీష్ట
మొనరించితివికాదె యుల్లంబులోనది పొదలుచునున్నది పుత్రయనుచుఁ
గొడుకొడుకా! యంచు బడిబడినేడ్చుచుననునిప్పగిదిగర్వమునఁజెలంగి

తే॥ త్రిదశులెల్ల జేసిరికద తదీయభార్యలం దారు బాధలబడకపోదు
రేయటంచునునందనుమృతికినలసిపెక్కువిధములవగపుచేస్రక్కియున్న॥
పంచపాది.

తే॥ శూరపద్మండు మిక్కిలి శోకమంది
యరుణనేత్రుడై నేనిప్పుడరిగి వైరి
హతమొనర్చి తద్రక్తధారాహుతులను
ద్రణయనుని వీరయాగ లక్షణముకలిమి
మెప్పునొందించి తత్కృపామేయమునను॥

97

క॥ కలహంబున మృతినొందిన పలలాశనుల౯ మదాత్మభవునిపుడె నిర
ర్గళముగ బ్రతికించెదనని యలుక౯ సుతుమెయినిగావ నసురులనుంచె॥

క॥ తనపత్నుల నంతఃపురమునకుఁబుత్రెంచి గూఢపురుషులతో నా
యనుజుఁడగు సింహవక్త్రునిఁగనుఁగొనఁగానేగియిచటికార్యమువరుస॥

చ॥ దురమున భానుకోపముఖ దుర్జయరాక్షస వీరపుంగవుల్
మరణమునొందుటాదిగను మర్మమునుంచక బోధసేసి స
త్వరమునదోడితెండని ధ్రువంబుగజెప్పి చనంగజేయ వా
రరిగిరి సింహవక్త్రుని సురాఖ్యపురంబున కుజ్జనంబునన్॥ 100

— ♦ సింహవక్త్రుడగ్రజాండగు శూరపద్మునికడకు వచ్చుట. ♦ —

వ॥ ఏగి యందు సింహవక్త్రునింగని చారులు విసములై సమస్కరించి
దేవా! భవదగ్రజాండగు శూరపద్మునిశాసనంబున నేతెంచితి మాలస్యం
బునకెడమీయక మీరలుచెచ్చెర విచ్చేయవలయునన వినియతండు
నేవచ్చునంతటి బలవత్కార్యమేమి? యనియడిగిన వారలార్తిమై భాను
కోపునిమరణంబుదెలుపుటయు నులికిపడి జెట్టువాపోయి కుంచితశరీ
రుండై సింహముఖుం డధికబలసహిత వాహినులగలిసి యగణిత కేత
నాతప్రతంబులును నానావిధవాద్యఘోషంబులును హృద్యంబయితనర
రభమధిష్ఠించి గగనగతినరిగి పూర్వజుభవనద్వారమునఁ దేరుడిగ్గి సన్నిధి
కేగి తత్పదంబులకెఱగిన నారాత్రించరభర్త సాదరంబున సోదరునాలిం
గనముసేసి మహానురాగంబునఁ దేలినంజూచి సింహముఖుండిట్లనియె॥

శా॥ మాంసాదప్రభుచంద్ర నిన్నుఁదిలకింపన్ దుఃఖతుంబోలుచున్
హింసోపేతుడవైనయట్లు గననయ్యెం గారణంబేమొకో
సంసిద్ధిన్ వినిపింపుమన్న ననుజున్ శ్లాఘించి రాత్రించర
ధ్వంసంబంతయుదెల్పె శూరుడపుడాతండుఁడొనన్ జెల్లుగన్॥ 102

చ॥ ఇటువినిపించి యుద్ధమునకిప్పుడు నిన్ననుహంగ నేనుజె
ప్పుటకయి పిల్వబంచితిని పోరునగెల్పుగడింపు పొమ్మునాన్
దటుకున సింహవక్త్రుడు హితంబున నన్ననుచూచి మున్ను నే
స్ఫుటమతిజెప్పువాక్యములు జూరునజెక్కితివెన్ని యేనియున్॥ 103

క॥ ఆదోషవశముచే నానాదోషాచరులు నాజి నశియించిరిపో
వేదాంతవేద్యుఁబరశివు నాదబ్రహ్మంబుగాఁ గనందగు గుహునిన్॥ 104

ఉ॥ అమ్మహిమాన్వితన్ బృధుకఁడంచుఁ దిరస్కృతిచేసి పల్కువా
కృముల లాభమీదినమకల్గె నిజంబు విధిప్రతిపుఁడై
పమ్మిన మావ్వనేరికగు జాపురె! నాపలుకుల్ విసంబుగా
నెమ్మదిసీకుఁదోఁచెడిని నిక్కముడాపఁగనేల నగ్రజా॥ 105

క॥ సంగరమునకేనుంజని పొంగెడి రిపుసేనద్రుంచి పాలుపుమెఱసి నీ
చెంగటికివత్తుఁ గానియెడంగంచను నిన్నటంచు డాకంబలుకన్॥ 106

క॥ విని శూరపద్ముడల్లె చనుమని పయనంబుసేయ సమ్మతిఁదత్తు
త్తన నిర్గమనంబొనరించి చనె సింహముఖుండు దనదు సదనంబునకున్॥

—♦ సింహసప్త్యండు యుద్ధమునకు వెడలుట. ♦—

ప॥ ఇట్లరిగి యతండు నానావిధశోణితక్రవ్య సప్తసాగర తులితాసవతౌద్ర
సర్పిక్షీర దద్యైక్షువ సహితాన్నంబులఁదనిసి, సౌరభకలిత చందనపంకం
బలంది పరిమళప్రసూనదామంబులును మణికిలిత దివ్యభూషణము
లలంకరించి కృత్తివాసాసాదిత దండాయుధంబును వజ్ర చక్ర ద్రిశూ
లాది వివిధదివ్యసాధనంబులును మాయాపాశంబునుగొని॥ 108

తే॥ తురంగదళలక్షబద్ధమౌ యరదమెక్కి-
సుతుల మంత్రుల వాహినీపతులఁగలిసి
రొదలుసేయుచు గజ హయ మదజలార్ధి)
మై ధరిత్రి బయోధిని బోధసేయ॥ 109

క॥ చతురంగబలము లతితీవ్రతతో నేతేర వాద్యరావములడరె
బ్రతిలేని గొడుగుమొత్తము లతిశయ కేతనసమూహ మలరారంగె॥

ప॥ నగరద్వారంబు నిగ్గమించుపమయంబున దుశ్శకునదర్శనంబగుటయు
శంకించక నిఖలసైన్యసమేతంబుగా నాయోధనంబు జేరవచ్చుచుండెడి
సింహవక్త్రదనుజునీక్షించి హరిబ్రహ్మాండ్రాది దేవతలుభయంబునొంది
కార్తికేయునిడాసి ప్రణామంబులొనరించి ముకుళీకృతపాణులయ
యిట్లనిరి॥ 111

సీ॥ దేవదేవమహాత్మ యీవచ్చదనుజుండు

శూరునితమ్ముడు చారుణుండు

సింహముఖుండునాఁ జెలఁగుదురాత్ముండు

సాహస్రశీర్షుండు ద్రోహరతుండు

ద్విసహస్రబాహుండు ద్వైత్తుండును సహస్ర

యోజనవిపులమౌ యురమువాడు

వీడుదోర్బలమున సూడులబొలియించి

యజ్ఞజాండ సహస్రమాక్రమించి

తే॥ ప్రభుతగైకొనె మఱియును బర్వతాది

కూర్మదిగ్గజధృతమగు గుతలమెత్తి

తనబలముజూపుచును జతుర్దశ జగత్ప

హితమజాండము బొడిసేయ నెంచువాడు॥

112

ఆ॥ ఒక్కొక్కతటి మేరు పుక్కునఁజెకలించి

దండముగ నొనర్చుచుండుఁ బూర్వ

మున్నచోట దొల్లియున్నభంగిని సిల్పు

చుండు వీడుమిగుల గండుగలఁడు॥

113

తే॥ పార్శ్వములురెంటియందున వాఁడియలరి

యభవుడిచ్చినశూలంబు నదియుగాక

ననుదినంబు మాయాపాశమును ధరించు

మఱపుచేకుఁజెననుటయ మఱపుగాఁగ॥

114

స॥ ఈడుశ్శీలునియన్నయగు శూరపద్ముండు నేకాదశకోటిరుద్రేశాన నారా

యణులఁదక్క తదన్యానిమిషుల జాధించుచు నీచకృత్యంబు లొనర్పం

బంపుచుండు నిట్టి మహాపాపాత్ములును భీమరూపులును నగు నీయాశర

ద్వంద్వంబు నాశంబుజేసి సుమ్ముద్ధరింపుమని ప్రార్థించిన సుప్రసన్నుండై

సేనాని యట్లయగుననిచెప్పి యప్పుడు॥

115

చ॥ అనిలునిజూచి నీవతిరయంబున నంచితమౌరథంబు దె
 మ్మనవిని వీరబాహుఁడు మహావినయంబు పినిశ్చలంపుభ
 క్తినిగుడఁ గేవలుండును నకిల్పిషుఁడు సుఖరూపుఁడౌ పడా
 ననునిశుభాంఘ్రియుగ్మనలినంబులకుఁ బ్రణమిల్లియిట్లనుఁ 116

చ॥ అనఘ భవత్సహోదరుఁడనైన ననుంబ్రియమూనిపంచినఁ
 దునుముదుశత్రునైన న్యముల దుర్భరశౌర్యముమీఱనంచుఁ బ
 ల్కినవిని పిన్ననవ్వొలయఁ గేఁతురంగుఁడనుజ్ఞసేయఁగా
 మనమునహర్ష మొంది యసమానబలుండగు వీరబాహుఁడుఁ 117

—♦ వీరబాహుఁడాడికి బ్రయాణమగుట. ♦—

తే॥ లలినవాధిక లక్షవీరులునుభూత
 నైన న్యములుదన్నుఁగొల్వ నచ్చటఁదొలంగి
 గేహమునకేగి యుద్ధసన్నాహుఁడగుచు
 రుచిరవస్త్రపరిష్క్రియల్ రూఢిదాల్చి 118

చ॥ అలరుచు ద్రోణపుష్పమయ హారవిలాసిత వతుఁడై మహో
 జ్వల విశిఖప్రభానుగత చారుశతాంగమునెక్కి రోషసం
 కలిత మనస్కుఁడై వెడలి గాఢబలాన్విత భూతజాలముల్
 బలసినటింపఁ గేతనవిభల్ గగనస్థలమావరింపఁగఁ 119

సీ॥ సకలవాద్యముల ఘోషణములువీతేర ధ్వజసీపదోద్ధూతరజము భాను
 మండలంబునుగప్ప భండనక్షితిఁజేర నరిగిన నుభయనైన న్యములుగలిసి
 వారణవాజి ఘంటారవంబులు వానిఘంకారరవములు గ్రిక్కిరియఁగ
 రధరథాంగగణ సంరావముల్ భూతాసురవ్రాత కలకలారావములును

తే॥ నైన న్యనాయక సింహగర్జనలుగూడి దిక్కులెల్లఘూర్ణిల్ల నుదీర్ణవృక్ష
 శైలశూలాస్త్రముసలాదిసాధనములసంకులారావమిరువాగుసల్పుచుండ॥

శా॥ దైత్యవ్రాతము లాదితేయబల ముక్తగ్రావ భూజంబులఁ
 ధృతోద్ధగ్రతఁద్రుంచి దండకులిశాదీక్రూర శస్త్రాశి నౌ

ద్ధత్యంబేర్పడమోడ భూతబలముల్ దైన్యంబునప్రాప్తమై
యత్యంతత్వరతోబరాజ్ఞులునునై యాశాతతింబాటంగఁ 121

—♦ సింహుడను పీఠుడు దశాన్యుడను దనుజుని జంపుట. ♦—

క॥ సింహుడను వీరవర్చ్యుడు రంహంబున ననికిగడఁగి రక్కసితుటుముఁ
సింహముమదదంతావళ సంహతిగతి దండమునను సమయించుటయుఁ॥

ఉ॥ చూచి దశాన్యనామమునశోభిలు దానవుడుక్కుమీటి నా
రాచపరంపరల్ గురిసి బ్రద్దలువాపఁగఁగాంచి సింహుడుఁ
నైచక దండఘాత శరసంతతిఁగూల్చుచు వచ్చివచ్చి య
న్నీచునివక్షముంబగుల నిష్ఠరతఁబ్రహరించె నుగ్రుడై 123

శా॥ ఆఘాతంబున వానివర్మమవియం హంకారుడై దైత్యుడా
లో ఘూర్ణిల్లుచు సింహురొమ్మవియునట్లుఁ దండమువైవఁ ద
న్మోఘాతీత పవిత్రీకనిహతిం నుగ్దైధరఁరాలె దై
త్యాఘంబుల్ వెఱఁగంద నయ్యెడను సింహుంజూచివాడుద్ధతిఁ॥ 124

క॥ పరశువుబలపిన సింహుడు దొరగించెనుదండహతిని దోపాటుడు భీ
కరలీల వక్తివయించిన నురువిక్రముఁడార్చి దానియుదుటుడిగించెఁ॥ 125

మ॥ తనశక్త్యాయుధమిట్లు వ్యర్థమయి డిందఁ దానవుండుగ్రకో
పనుడై కాలునిఁబోలి దండమునవైవఁ డస్సిసింహుండు మే
నునరక్తంబునప్రవింపఁ దెప్పిటి కృశానుజ్వాలలఁమీటు భీ
షణురోపంబునమోఁచె దండమున వక్షస్థానమందాశరుఁ॥ 126

వ॥ ఇట్లు మోఁదుటయు॥ 127

తే॥ తడయకప్పుడె వాఁడుగ్విబడి మొగంబు

నందు ముక్కుల రక్తమమందగతిని

బయలుదేరుడు యామృదిక్పాల నగర

గమనమొనరించె దైత్యులు గళవళింప॥ 128

వ॥ అప్పుడు పొలివోనిదై ర్యంబున నసురసమూహంబులు గనిమసంగి
సింహుండాఁకి శరవృష్టిముంచిన నతఁడు శ్రమనొంది దెసలుజూడఁ జేరు

వనున్న కనకుడనెడి వీరవర్యుడవార్యుడయి నిశితప్రదరములఁ బొదివి
కదనంబున నుడుటుసూపిన దనుజవాహినులు బలాయనమొనరింపఁగని
దుర్ముఖుండను దైత్యుండధికరోష దందవ్యామానుండయి॥ 129

—♦ కనక వీరవారాండులనెడి వీరులు దుర్ముఖుడను దైత్యునిఁ బాఱదోలుట. ♦—

ఉ॥ స్కందునిసేనలందగిలి కర్కశసాయకపాళి నేయుచున్
గుండెదఁగూరునట్లు గనకుండుమొదల్ గలవారిఁ జేయఁగా
డిందనిగండునంగెరలి తెక్కునవీరులు భూతపై న్యముల్
గ్రందుగ నశ్మపాదప ధరాధరముల్ బరగించిపేర్చినన్॥ 130

తే॥ అలుక నవియన్నితునిమి మాయావిగాన
దుర్ముఖుండు సాంపరాయిక కర్మదఱుఁ
డై నిశాతాస్త్రములఁ గనకాది దివిజ
సంచయంబుల నందంద ముంచుటయును॥ 131

శా॥ కన్నారంగని సింహగర్జనమెసంగన్ వీరవారాండుండ
సన్నుండై కలహంగణంబునను విజ్ఞానాస్త్రమువైవ తే
జొన్నత్యంబునఁద్రవ్యకల్పితపుమాయన్ మాయమొందింపఁగా
ఖన్నుండై దనుజుండు వెండి పృథుశక్తిమించి యొక్కుమ్మడిన్॥ 132

చ॥ కనకునివేయిపాణములఁ గాయమునొవ్వఁగనేయ నాతఁడుం
దునిమెనుముల్కులేడిటను దుర్ముఖుచాపము నొండుచే జిరా
పనివడి పెక్కుతూపులన బాధముగానడరించి మర్మ భే
దనమొనరింప వాఁడు వసుధంబడి లేచి యదృశ్యుడౌటయున్॥ 133

అ॥ భీరువెంబడింప బెడిదఁపుఁగొలయని కనకుఁడూరకుండెఁ గడిమిమాని
యట్టిసమయమందు ననినోడిపాతెడు దనవరూఢినులను గనులఁజూచి॥

వ॥ చానవవిభుండును బృహత్తునుండును ఘోరుండును సత్వసంపన్నుండును
సహస్రశీర్షుండును ద్విసహస్రకరుండును నగు సింహవక్త్రుండును
వడించి॥ 135

—◆ సింహవక్త్రుడు భూతనేలతోఁ బెంపగుట. ◆—

సీ॥ సింహగర్జనములచే నింగినించుచు గతినశరంబులఁగప్పటయును
దదైత్యుఁడాసి భూతవ్రాతములు దృఢత్వాలాదిదండాది సాధనముల
మొత్తఁగా రాకాసిసత్తువనటచేత నిలబడనేసినఁ దొలఁగకవల
భూతవైస్యంబులా రీతిగానేయంగఁ గ్రవ్యాళి దృఢతనూ ఘట్టనమునఁ
తే॥ జోద్యముగనవ్విధరఁగూలఁ జూర్ణమగుచు
నపుడు సవిధస్థితాచల విపినవిహృతి
సలుపు నానామృగంబులు జలదరించి
ఘంకృతు లొనర్చుచనుజాతఁ గెలఁకులకును॥ 136

మ॥ అపుడభూతగణంబువీరులును గ్రౌర్యంబాత్మలఁరెట్టియై
విపులాభృత్తులనట్లువైవ నపికప్పెమిన్ను సింహస్యఁడుం
గుపితుండై యరదంబుడిగి దివిపత్కోటుల్ ప్రయోగించు తీ
ప్రపుసామగ్రికి నోడకత్యధిక సత్వంబేర్పడఁ వైరులఁ॥ 137

సీ॥ కొందఱి భూమినిగొట్టి కొందఱి వార్తి వైచియు గొందఱి బీచమడచి
కొందఱి దీపులయందున బడనేసి కొందఱి బడబాగ్నిఁ గూలనూకి
కొందఱి దిగ్మింగి కొందఱి నండభిత్తులఁచార్చి కొందఱి ద్రుళ్లడంచి
కొందఱి బాతాళగుహలనుండఁగఁద్రోసి కొందఱి ఖరదృష్టిమందఁజేసి
తే॥ మఱియు నానావిధంబుల మనుజుభోజి
యుగ్రుండై ప్రాణములఁ బాపుచున్నజూచి
యజ్జనాభాదు లచ్చెట్ట కశుకుగదిరి
కలతనొందుచు మిన్నున దొలఁగిచనిరి॥ 138

క॥ పదపడి సింహవక్త్రుడు సుపర్వవిరోధులు సన్నుతింపఁగా
విదితరథంబునెక్కునెడ వీరవిరోధవిహారకాంక్షతోఁ
బొదలఁగ నగ్నికోపుడను భూతవిభుండు గఱోరవాక్యముల్
చదువుచు శూరుడమ్మని వెసంబటుశూలము బూన్చివైవఁగఁ॥ 138

మ॥ అదిసింహాస్యనితోమ్ముదాఁకుటయు నుగ్గెపోవుటంజూచి భీ

ప్రదుడై యార్చుచు నగ్నికోపుఁడు భుజాగ్రంబందు దండంబుదా
ల్చి దనుప్రోద్భవుసారథింజదువఁగా శీఘ్రంబె యద్దుష్టుఁడు
గొదతో దండమువై వ భూతవిభుఁడు గూలెఁరణక్షోణిపై॥ 140

వ॥ అంత సింహవక్త్రుఁడాత్మీయ శతాంగమున కన్యనియంత నమర్చునెడ
సుమాలియను భూతవిభుఁడొండొక కొండ నుద్దండుడై పఱప దనుజుం
డద్దాని నవలీలఁ గరంబునంబట్టి బాలుండుజెండువోలె నెగయ్యవైచుచు
బెల్లార్చి సుమాలివక్షంబు లఱింపి మోఁడుటయు నతండు సోలి నేలం
బడియెనప్పుడు॥ 141

శా॥ దానింగన్నులఁజూచి దండియను భూతశ్రేష్ఠుఁడుద్వృత్తి నా
లోనఁ దండముబూన్చివైవఁగ మరుల్లోకారి కాతిన్యమో
మేనుందాఁకుడుఁ జూర్ణమయ్యెనది యామీదఁ హరిఁదంతినం
దానఁ దండికరంబుచేబొడువఁ గ్రోధంబూనిదై త్యుండటఁ॥ 142

ఆ॥ పాదఘాతనేలఁబడఁగ్రుమ్మి పెడకాల
నెగురఁజిమ్ముటయును గగనమునకు
నేగిభూతవిభుఁడు నిలవ్రాలితూర్ణంబ
యునికి మర్కటంబువోలి మెఱసి॥ 143

వ॥ కడువడి సింహవక్త్రుఁఘనకాయము నొవ్వఁగ ముష్టిఘాతలం
బొడుచుచు భృంగముల్ వ్రతతిపుంజములఁ దిరుగాడుచుండుకై
వడి నతిలాఘవంబునను వర్షము దాడనమాచరించఁగా
గడుసరిదై త్యుండంతయునుగాంచి దురాగ్రహసక్తచిత్తుడై॥ 144

‘॥ నరుడీగగుంపుజిదిమెడు కరణం గసిమసఁగి చంపఁగా భూతవిభుం
డరుదుగ దవ్వుల విశ్వంభరమీదనుదొరఁగె దివిజబలములు బెగడఁ॥ 145

‘॥ తిలకించి లక్షవీరులు ఘోరరూపులై కఱకుటంపఱసోన గడిమిముంప
నాతండు లెక్క సేయకయున్న వీరులు గండుమీటి శిలిముఖప్రయోగ

మొనరించుటయు దైత్యుడుగ్రాక్కతిరథావతరణంబుసేసి మతంగజారి
 కరియాధములఁద్రుంచు కైవడి వీరులఁ గాలుసేతుల నవలీలనలిచి
 ఆ॥ తినుచుఁ దన్నుఁజుట్టికొనువారి నెట్టన గ్రుక్కగొనుచునిట్లు గొదవయిడక
 లక్షవీరులను గలుంగఁజేయఁగఁ జివ్వకెడసి సురబలంబు జడిసిపఱచె॥ 146

ప॥ ఇట్లు పడరానిపాట్లంబడుచు బరువిడెడు లక్షవీరులపై జకితహరిణంబుల
 పారి సమరనుటుకు కంఠీరవంబులేవ వెనుదవిలి శఱుము సింహవక్రకునిఁ
 జూచి వీరజాహుండు గుపితమానసుఁడై యెడమీక బెడిదఁపుందూపుజడి
 మబ్బులయుబ్బునఁగురియుచుఁ ద్రుటికాలంబున నక్కుటిలుని పటలంబుల
 నటమటించి యాఖిల సంగ్రామభేలా విలాసంబునఁదేలఁ దచ్చరనిహత
 రిపుతనుశతస్రవద్రక్తధారాప్రవాహంబుల మొండియంబులు దేలియాడ
 వంచకాది శవతరసాశనసత్త్వంబు లశనార్థమేతెంచెఁ బిశాచాదుల
 తాండవంబుఖండమయ్యె నీలీలనప్పాలికలను భీభత్సరసంబునకాలయం
 బైక్రాలె నత్తటి సింహవక్త్రునికొడుకులు నూఱ్వురొక్కెత్తున మొత్తమై
 వీరోత్తముడగు వీరజాహునిందాఁకి॥ 147

—◆ సింహవక్త్రశతమును వీరజాహుండు పఢించుట. ◆—

ఉ॥ నైకశరప్రయోగమున నజ్జగఁగొట్టిన భీతినొందకన్
 భీకరలీల వీరుడతిభీష్మశరంబుల వారినందఱం
 దేకువమాననేయుటయు దేఱ్ఱొని సింహముఖాత్మజుల్ సము
 ద్రదేత నాతనిన్ నిశిత తీవ్రతరాంబకకోటిగప్పినన్॥ 148

ప॥ కనుగవ విస్ఫులింగములుగార్చుచు వీరభుజుండు సింహవ
 క్త్రుని శతసూనులం గడిమితో రథచాపవృషత్కహీనతం
 గననొనరించి వెండియును గాఢశీలముఖిన్నికాయులై
 తనరంగఁజేసి కల్పజలద స్తనితధ్వనిబొబ్బవెట్టినన్॥ 149

i॥ నిర్ణయింపంగరాని యుదీర్ఘడితఁడు
 ధన్వనై పుణ్యమునఁగెల్వ దరమెయంచు

సింహవక్త్రజులెంచి నిస్త్రింశములను

బట్టికొని వీరభుజుదాఁక నట్టెచూచి॥

150

చ॥ అదరకవీరబాహుఁడు ఖరాసిశయుండయి పోరుచుండ న
మృదటులు ఖడ్గశిఖల నమందుఁడుగామదిదోచి చేతులం
బొదలెడిమండలాగ్రములు భూమినిజార్చి రణంబులోపలం
గదలకయుండఁబట్టుకొని గండ్రలుసేయఁగనెంచి ధీరత॥

151

క॥ డాసినవీరుండొకట శితాసిస్ఫుటధార వారినందఱదలలఁ
రోసంబుతో మహింబడఁజేసె॥ సురపుష్పవృష్టి చెలఁగెదదుపరి॥

152

చ॥ సుతశత కాలధర్మమును జూచివగర్చుచు సింహవక్త్రుఁడు
న్నతగిరిశుల్యమౌ రథమునఁవసియించి కటాకటాయితం
డతిశయసత్త్వఁడై కదనమందు మదీయశతాత్మజాతులఁ
హతమొనరించెనంచు హృదయంబునసిగ్గరి యంత నీర్వుఁడై ॥

153

తే॥ దర్పమొప్పార వీరినందఱను దీర్ఘనిద్రనొందింతుననుచు నిర్లిద్రజవత
వీరబాహునిడాయంగ దేరుదోలనఁడుదత్త్రియజేయుడుదితిజుడనియె॥

—◆ సింహవక్త్ర వీరబాహు యుద్ధము. ◆—

సీ॥ ధృతిహీనులగు నవాధికఅడవిరులలో నొక్కరుండవో కానియెడల
కార్తికేయుండవో కాక దూతవోసివు వినిపింపుమన్న నద్దనుజుఁజూచి
యుగ్రుండై వీరబాహుండు దైత్యాధమా దేవదేవుఁడుదివ్యభావుడగుచు
బెంపొందుగుహునకుభృత్యుండమున్ను నే దూతభావముబూనిదుష్టదనుజు

తే॥ పటలిఁద్రుంచితి నను వీరబాహుఁడండ్రు

నిక్కముగ నిర్జరులలోన నొక్కరుండ

నేమిపనినన్నుఁచెలియ నీకిప్పుడనుచు

నలుక గంభీరపాక్యంబు లాడుటయును॥

155

ప॥ భుకుటీక రాఘండై సింహముఖుండిట్లను మిక్కిలిబక్కరక్కసుల నుక్క
డంచుట యెక్కువపారుపంబుగాదు బాబురగునాతనయుల నూఱు

=====

రను బరిమార్చితినని గర్వించకుము సత్యంబుగా నిన్నిక్కదనమునఁ
జక్కాడి హస్తాతురాది సకలభూతనివహంబులను గీర్వాణగణంబులను
దదితరులై నవీరులను నిర్జితునని పల్లలుపులాడుచున్నవిని వీరబాహుండ
మర్షంబుమెఱసి గాఢనిశితనారాచంబుల నాక్రూరుని దోర్మధ్యంబున
నేయ నవి తత్కృతినవక్షఃప్రభేదంబు సేయనోపమిచేఁ బల్లటిల్లి పుడమిం
బడినఁజూచి నిశాచరుఁడు దుర్మదుండై యప్పడు॥ 156

తే॥ చండదండంబుగొని వీరుఁడెండివై వనేయ నాతఁడు హల్గమ్ములేసి నఱికి
యధికకోపంబుతో సహస్రాశుగముల ననురుహాశులగీలింప నవిరయంబ॥

క॥ చని తచ్చిరసంఘట్టనమున రజమైనేలవాలఁ బుణ్యజనుండుఁ
గనలుచు శూలమువై చినఁ గనుఁగొనివీరుండు వేయికఱకుటలుగులఁ॥

గ॥ పఱవిన నాశూలాయుధ మఱవఱునరించివాని నరుదేరంగఁ
గుఱిఁగొనివీరుండు మఱియుం గఱకుందూపులొక వేయి కడువడినేయఁ॥

॥ ఆశూలమకుంతమై యాశువుగావీరుడాయ నాతఁడు బటుబా
హాశక్తిభిద్గధారను నాశముగావించె సురలు నల్లవో! యనఁగఁ॥ 160

॥ మఱియును వీరబాహుఁ డసమానబలంబున సర్వలోకముల్
పఱియలువాపదక్షమగు పాశుపతాస్త్రమువై వ రక్కసుం
డులుముచుఁ దత్కలంబు ప్రయోగము సేయఁ దదస్త్రయుగ్మముఁ
గిఱిఁగొనిపోరి కొంతవడికిఁ శమితంబులునయ్యెనయ్యెడఁ॥ 161

తనమదివీరబాహుఁడు వితర్కముజేసి మహాబలాధ్యుడి
ద్దనుజుఁడు జావనోపఁడు యధార్థమునావలనఁ పడాస్యుచే
హననమునొందఁగాఁగలఁడటైనను యిప్పుడునేఁగడంగి ఖం
డనమొనరింతు వీనిపృతనాతనింఁచుఁ జతుర్దశాస్త్రముల్॥ 162

॥ వింటంబూన్చి తడియసూతుదునుమఁ వీడించి దై త్యుండు బె
న్మంటల్ గ్రక్కుచుఁబెన్నడఁబఱవఁగా మట్టాడి యవ్వీరు మే
నంటు దుత్తుముతైధరంబడిన శౌర్యస్ఫూర్తిఁ దత్సారధిం
గెంటించెఁవెన వేయిపాణములచే గీర్వాణులగ్గింపఁగఁ॥ 163

ప॥ ఇట్లు సారథిమడిసిన సింహవక్త్రుడు సలంబుడించక నప్రతిమంబగు
మాయాపాశంబును మానసంబునధ్యానించి కరస్థంబుసేసి సమంత్రక
ముగావిడువ నమ్మహాసాధనంబు॥ 164

చ॥ జగములనెల్ల సంతమసజాలమునించుచు భీమభీష్మమై
నిగుడుచు వీరబాహుముఖ నిర్జరసేనలనెల్లనోలిఁ బ్రా
క్షుగ గుహలోనద్రోసిన మృగప్రభువక్త్రుడు బొబ్బవెట్టి నా
పగతుఁడు జాలుడైన శిఖివాహనుఁడేడి యటంచుబక్కిన॥ 165

తే॥ స్వామి? విను మాతఁడిప్పుడు హేమకూట
నగరమందు సహస్రసేనలును భూత
నిచయములు దన్ను సేవింప నిలిచియున్న
వాఁడటంచును వేగరుల్ వరుసదేలుప॥ 166

౨॥ ఆలకించి దనుజుఁడనియె నాతఁడు భీతుఁ
డయినవిడువ నచటికరిగికూల్తుఁ
బ్రబలశౌర్యులయిన పలలాశనుల మున్ను
జనువిధంబు సేయుఁ డనెడుతఱిని॥ 167

—♦ కుమారస్వామి యుద్ధమునకు వెడలుట. ♦—

౧॥ సర్వగతుండగు శ్వసనుండు గాంగేయుగాంచి భక్తి నమస్కరించిపలికె
నమరవిరోధి మాయాపాశమునగట్టి వీరబాహ్వులఁ దూరుపుమల
కోసలఁబడద్రోయు గొడవఁదెల్పినవిని సింహాసనమున వసించిగుహఁడు
గంజజార్పిత పాదుకలుమెట్టి శుద్ధాంత నిర్గమనుండయి నియతితోడ

౨॥ గాడ్పుగొనితెచ్చు మణిశతాంగంబునెక్కి
కేశవాబ్జజహస్త వికీర్యమాణ
విజయహేతుక సుమనమాన్నితఁడునగుచు
సకలసురలూడిగంబులు సల్పుచుండ॥ 168

౩॥ మఱియును రత్నమయాతపత్ర చామరవృజనంబులు బ్రకాశింప శంఖ
కాహళభేరీప్రముఖ నిఖిలశుభద్రావములజాండమునిండిఘూర్ణిల్ల వంది

- మాగధబృందారక . సందోహసంస్తవంబులతిశయింప నిరుపమానవైభ
వాలంకృతుడై భూతబలాన్వితంబుగా సంగరంబునకుఁగదలెనప్పుడు॥
- ఉ॥ భూతబలంబులు దనుజపుంగవు లొండొరుదాఁకి వర్వత
వ్రాతశీలాద్రుమంబుల భరంబుగబోరుచునుండువేళలో
యాతువులంబరాజయమునందఁగ భూతగణంబొనర్చ వి
ఖ్యాతబలుండు సింహముఖుడందులకోర్వక బిట్టదల్చుచు॥ 170
- క॥ సమరమునకెదురునడువఁ డమవిడి భూతప్రబంబు వైలగ్రావ
ద్రుమముల నీర్వర్జింబఱపిన నమరారి చలింపకుండె నచలంబుక్రియ॥ 171
- చ॥ పదఁపడి సింహవక్త్రుఁడు నపారబలంబున భూతసేనలఁ
గుడులుగఁబట్టిమింగుటయు గొబ్బునవారలు నానకర్ణ రం
ధ్రదెసల నిర్గమించి భయతాపములొందుచుఁ జాతీరెల్లెడఁ
మదమటి కొందరద్దితికుమారుని పొట్టనుఱికిరయ్యెడఁ॥ 172
- క॥ మఱిఁగొందఱున్ని శాచరు నుటిదికి నిలువంగనోడి యుర్వి నడుంగుల్
నెఱిసుంచలేక మిక్కిలి వెఱుపున నప్కీర్తికోర్చి పీఁగిరిపెలుచఁ॥ 173
- చ॥ అరిబలభంజనప్రబలుడై చెలువారెడు శాహులేయుడొ
క్కరుఁడును నిల్చియుండెనట గాఢరయంబున గూఢచారులుఁ
సురకులకంటకుండయిన శూరునిఁగానఁగఁబోయి హృష్టతం
బరగుచు సింహవక్త్రుఁ రణపాండితి నుబ్బుచు విన్నవించినఁ॥ 174
- ఉ॥ శూరుఁడతిప్రియాన ననుజంగనువేడుక గోపురంబుపైఁ
జేరిన నప్పుడందుఁగల సేవకుఁడొక్కఁడు శత్రుకోటిలో
ధారుణీనిల్చియుండిన బుధస్తుతు షణ్ముఖునొక్కనిఁ ద్విష
ద్వారముమ్రొంగుచున్న బలదర్శనమగ్రుని సింహవక్త్రునిఁ॥ 175
- చ॥ చూపినఁ గడుసంతసమున నాపాపచరిత్రుఁడుండె నంతనచట గౌ
రీపుత్రుఁడు సింహాసను నేపునఁదాఁకంగ దనుజులెల్లను గినుకఁ॥ 176
- ॥ శరజన్ముఁ గదిసి భీకరశరముల బొదువుటయు నతఁడు జలమునవారిఁ
హరిముఖుని చోమగుంపుల సరణింగని వింటనారి సంధించివెనఁ॥ 177

క॥ నిదురించుఫణినిలేపిన విధమున గోదండగుణము వే మొరయింపఁ

విధితంబగునారావము బదులయ్యె నజాండతతి విపాటనరుతికి॥ 178

శా॥ తన్నాదంబున దానవేభహయ సంతానంబుగంపించి ధా

త్రిన్నిక్కచ్చినిమ్రొగినంగని మృగాధీశాస్త్రిఁడాటోపతం
గన్నుంగానక మత్తుడై శరజు గానంబోయి యూహించె నీ

కన్నాకేమును తారకాసురుని వక్రొచ్చుకొను విధారించుటల్॥ 179

— ♦ సింహవక్త్రుఁడు గుహునితో పోవులాడుట. ♦ —

వ॥ అనిస్మరించి మగుడ మాత్సర్యంబుబెంచి ధైర్యంబునఁబార్యతీసునుని
జూచి యీసంగ్రామమునకీవు రాఁదగదెట్లనిన? నేనువిక్రమంబునమించి
యభియాతిచక్రమర్దనంబుగావించెద వారింపనమర్థుండవే? కావునఁ
దొలఁగిచనుమని తిరస్కరించిపలికిన నాలించిసేవాని మందస్మితాననుడై
యిట్లనియె॥ 180

మ॥ కుటిలాత్మా విను శిష్టపీడనము గగ్గోజాల దుర్మార్గులఁ

విటతాటంబుగఁద్రుంచి శిష్టులను సంవిద్బుద్ధితో రక్షసే
యులై మాకుఁసహజాతమౌగుణము నీయుద్ధంబులో నిన్నుఁగూ
ల్చుటకై వచ్చితి నిక్కమంచుఁబలుకఁ శూరానుజుండుగ్రుడై॥ 181

తే॥ బాలకా! నీవువేల్పులబారి యుడువఁజాలవదిగాక నాజినాచలముబలము
గాంచనెంతటివాఁడవు మించుటలుక నాఁగినిల్చిన గెలువనీయబ్బతరమె॥

క॥ రణమున నాయానతిచే గణియింపక నాదు సైనికాతతి నిన్నుం

దృఢముగఁబాటందోలదె ఊడకాలమునందఁతెలిసి చరియింపుమిఁక॥ 182

తే॥ నీదుసేనలమాయంప నేను కొందఱినిగ్రసించితి మఱిఁగొందఱిని గఱోర
పాశములఁగట్టిచంపితిఁ బట్టినిన్ను హతముగావించుటకునందవై తివపుడు॥

క॥ నేచెఱునుంచినవారలఁ గాచుటకై వచ్చి భూతగణములనెల్లం

జూచుచునె చంపికొంటివి యోచింపకు స్వల్పుగాగ నుల్లమున నను॥

చ॥ అమరులునిన్ను నిర్భరబలాధ్యుండవంచు నుతించివేడఁగాఁ

బ్రమదమునొంది మత్పురిని బంధితులై నసుహర్షకోట్ల న

శ్రమమునవీడఁజేతునని సంఖ్యకువచ్చితివింతమాత్రనే
భ్రమపడివారిపీడుదునె స్వప్నపువార్తయటంచునెంచుమా॥

186

క॥ నిజమాడినాఁడనుమ్మని గజరిపువదనుండుబలుకఁగాఁ గాలజ్ఞ
ధ్వజుఁడాగ్రహంబుచే నొకవిజయాస్త్రముగ్రుచ్చె వానివిపులోరమున॥
వ॥ అప్పుడౌత్పాణత వివరమార్గంబునఁ దదురస్థితభూతగణంబులు వెలువడి
రిపులపహసింప దెసలకుఱికిర య్యెడ సింహవక్త్రుండు గాటంపుఁగాయ
పుంగలుఁగు గేలంగప్పి డొక్కనున్న భూతగణంబులరాక నడ్డగించుచు
దుర్నయంబునఘూర్ణిల్లి వికృతాకృతియై దండాయుధంబడరించిన॥
—◆ గుహుండు సింహవక్త్రు వివశుఁడేసి యుదయాద్రి గుహలలోనుండు

వీరరాక్షసులు కావించి దనుజనేపల గగ్గోలు గావించుట. ◆—

సీ॥ శూలపాణినునుండు నాలుగమ్ములవై వ దండంబుఖండించిదనుజునుదురు
నాటఁగా విస్మృతిపాటిల్లి సోలిన మునుశరక్షత వపాయనముగప్పు
హస్తంబుదొలగంగ నప్పొట్టలోనున్న భూతసందోహంబు బ్రీతియెసఁగి
వెడలినుఖించెను వెండియువానిచే మృతినొందువారలుబ్రతికి గుహుని
తే॥ కెలననిల్చినయంత నబ్బలియుఁడొక్కపాశమోచకశరమేయ బాధకాంతి
దనుజదుష్పాశహతిఁజేసి తత్క్షణంబ వీరబాహ్వదులను గుహుఁడేరఁదెచ్చె॥

తే॥ విదపనయ్యస్త్రరాజంబు వీరబాహుముఖ్య భూతగణంబుల మ్రొక్కులంది
తూణముననిల్చి నంతనస్తోకభక్తి వారుశరజన్ముబ్రార్థించి వానిగనిరి॥190

ఉ॥ అప్పుడు కార్తికేయుండు దయామతివారినిఁజూచి దైత్యుచే
గొప్పదొసంగుఁబొందితిరి కుందకుండంచుఁ బ్రియంబులాడఁగా
జెప్పటకెక్కుడౌ ముదముజెంది మహాత్మ! భవత్యూపారస
మ్రొప్పినవారి నాపదలువొందునెయంచు వచించిరందఱు॥ 191

ఉ॥ అంతట శంభునందనమహాద్భుతకార్యుకమౌర్వివాదమ
త్యంతము గర్జరంధ్రములఁదార్కొన విస్మృతినున్న దానపుఠీ
శ్రాంతినిలేచి పంతమున సాయకపాళినిగుడ్చ ప్తమ్ముఖం
డంతయుఁజూచి రౌద్రమున నాశుగముల్ బహుశంబుగప్పిన॥ 192

౧॥ అవి దండుఖడ్గవజ్రాశి పరశ్వధ శక్తిముఖ్యంబులౌ సాధనముల
వనినొనరించుచు వనజగచ్ఛేదిరావల్లభ పార్వతీవరులకరణి
వైదికధర్మంబు వర్తిల్లజేయుచు దివిజపోషణమును దితిజనిహతిఁ
గావించుచు మనోశుగస్యదంబున మేఘపటలిఁజించుచు నదీవతుల నిముకు

తే॥ నట్లానర్పుచు బడతాగ్నినార్పు చుష్ట
ఘృణిముఖగ్రహారథముల నణచుచును న
జాండ జాంబూనదాచల త్పాతలముల
నుగ్రవములఁ బగులఁజేయుచును మఱియు॥

193

౧౨॥ దోషాచర శరీర శిరః కర తురగ స్యందన సేనా మండలంబుల వివిధ
ఖండంబులుగా ఖండించుచు వేధోండమునిండుచుఁ బ్రథమావరణంబగు
పార్థివాండమునుభేదించి యుదకావరణంబునకరిగి తజ్జలంబులఁ గలఁక
లొందించుచుఁ దక్కుంగల బ్రహ్మాండప్రవేశంబొనరించి యందలి దుర్మ
దుల నిర్మూలనంబుసేయుచు నొక్కటియగు చాపముక్తశరంబంచుఁ
గోట్లకొలంది యవరిమిత విశిఖములుదూతమై జవాతిశయంబున నలు
వగ్రుడ్డులఱిమి ఖలదై త్యనిషూదనమొనర్పుచుండె సుబ్రహ్మణ్యుప్రభా
వంబుదెలియ నేరికలవియగు నట్టిసమయంబున బ్రహ్మవిష్ణుమహేంద్రాది
సుధాంధులువెఱచి వడఁకుచు నిటలతట ఘటితాంజలులై యిట్లనిరి॥194

స ర్వ త ప్రా స స ర్వ ల ఘు సీ స ము,

సీ॥ కమలభవనిసుతపద కమలయుగశుభచరిత

ప్రమధపతివరతనయ విమతనిచయ
దమన భవభయహరణ సుమవిశిఖసమరుచిర
హిమకిరణసదృశముఖ విమలవచన
ద్యుఘణిశతరుచిమహిత శమితగురుతరకలుష
హిమకుధరధృతిసహిత సమరనిపుణ
నముచిదితిసుతహరణ ప్రముఖసురచయవరద
యమితబలశిఖతురగ సమవిరహిత

ఆ॥ ప్రమదభరిత కుజనసముదయ నిరసన యమలిదివిజలహరి సమరభుగహి
రమణ రజిత ద్రుహిణరమణి నదిభరిపు కమలరుడశి ధవళ దమితసుయళ॥

అ క్కి లి ప్రా స సీ స ము

సీ॥ రక్షించుము పరాత్పరా దేవదేవా దయాగుణాకర శంకరాత్మజాత
శిక్షించుము కఠోరశిక్షలద్రిజగముల్ శిక్షించుదుష్టుడౌ సింహముఖుని
లక్షించుము కరాళలవసులై దై త్యులు బలుమాలు మమ్మేచుపాటులెల్ల
వీక్షించుమువినమ్రవృత్తి సంతతమును స్మరియించు మముమహాదరణదృష్టి

తే॥ ననుచుఁబ్రార్థించువేళ పడాస్మృతాణ
మాతుల రాక్షసనిచయంబు మృతినిఁగాంచె
నంతసింహాననుఁడుదేటి యాజిఁబడిన
తనబలంబులఁగని యద్భుతంబువడియె॥

196

—♦ సింహవక్త్రుఁడు మాళ్ళఁదెలిసి సుహునితోఁ బోడుట. ♦—

తే॥ అవల సింహముఖుండు మాయామయాంగ
మునుదొరఁగి పూర్వరూపంబు బూనిమిగుల
పెచ్చుపెరిగినపరిపంధి బృందములను
రోషతామ్రాక్షుఁడై చూచి భీషణముగ॥

197

ఉ॥ ఆహవదీక్షచే నిజసహస్రకరంబుల నన్నిటఁ ధను
ర్యూహమువట్టి తేజిత శరోత్కరముఁ మితిమీటివై చి నా
గాహతగర్జ సేఁగయ భవాత్మజుఁడుక్కునదానిఁద్రుంచి యు
త్సాహముతోడఁ దద్విశిఖసంఖ్య ప్రయోగముచేసె వెండియు॥ 198

మ॥ దళలక్షప్రదరంబులాశరుఁడు దోర్దర్పంబుతోవై చి దు
ర్దశనొందించెదదస్త్రరాజి మఱి దుర్వారాశుగవ్రాతముల్
భృశపేగంబునవై వఁ గందుఁడు విచారించెకా నిమేషక సమి
త్కుశలత్వంబున నంత సింహముఖుఁ డుత్తోధోజ్వలన్మూర్తియై॥199

చ॥ దళశతసంఖ్యతాణములఁ దద్రథచోదకునేసిసొంపఁగా
శశిధరసూతి విక్రమమెసంగి నరాదునితేరుగూర్చు గ.

ర్కకుండగు డానవుండలుకఁ గ్రమ్మి యనేకశరంబులేసినం

బ్రహ్మనమందఁజేసె ధృతిబాయక శక్తిధరుండువ్రేల్చిడిఁ 200

చ॥ మఱియును బార్వతేయుఁ డురుమార్గణముల్ పదినూఱులొక్కటం

బటపి తదీయఘోరదృఢపాణిశరాస సహస్రముద్ధతిఁ

నులుమొనరింప రక్తనయనుండయి మార్తురకూలమేసినఁ

నటకె గణింపఁబోక పదునాలుగుముల్కుల బాహులేయుండుఁ 201

తే॥ అసురుడంతటఁ గఠినసాయకము లడర

జేయ నన్నిటిఁదునుమాడె శిఖితురంగుడు

వెండియు మహోగ్రశరము లఖండముగను

వైచుటయు మాన్చెధృతిని దోషాచరుండు॥ 202

మ॥ మగుడఁ రాక్షసుఁడార్పులుంజెలఁగ దుర్మానంబుతో దండముం

దెగువందాలిచిడాసినఁ గుహుండరాతిఁ రోషియై చేతులుం

దెగ నేడమ్ములనేయఁ దున్నియు మఱిఁ దీపించెదొల్లింటిరి

తిగ నంతఁ మహిబద్ధసాధనము దైతేయుండు గొంచుధృతిఁ 203

— శరజన్మండు సింహపక్షిని కరశింబులు నలుక నవి మరల మరల మొలుచుట. —

సీ॥ కార్తికేయునిమీఁద గవిసనగనుఁగొని దండంబును సహస్రకాండహతిని

భంజింపఁబోలదీండి పాశమేసినదాని వేయితూపులువైచి విఱిచెగుహుండు

వెండియుదేవారి ద్విసహస్రబాహుల శరజన్మబట్టుట కురువణింప

నాతండురెండువేలమ్ములఁజేతులునటుకఁగా నవితొంటితెఱఁగుమొలువ

తే॥ నసురుఁడాగ్రహమున భూరుహములబోలి

వసుధవ్రాలిన యాత్మీయబాహుదండ

మండలంబునుగైకొని మత్తుడగుచుఁ

గడిమిమీఱఁగుమారుపై నడరుటయును॥ 204

మ॥ దిదృక్కు విస్మయావహంబుగా సింహములు మస్తకహస్తంబు లొక్కు

మ్మడి విధ్వస్తంబుగావించినఁ బ్రశస్తంబుగా నయ్యంగంబులు బూర్వస్థితి

మొందుట కబ్బురపడి మహాసేనుండు దనమనంబున నక్కుటిలుండు

వటద్వీపమునఘటియించు వీరయాగపటిమంబునకుమెచ్చి నిటలాడుఁ
డిచ్చిన వరప్రభావమని తలపోయుచున్నయవసరంబున రాత్రించరుం
డిట్లనియె॥ 205

తే॥ నీకు మద్దనవరము లస్తోకబలము

విక్రమంబును సంపద విప్రసాంత్య

రహితములు గృత్తమయిన సర్వావయవము

లిట్లు పునరుద్భవంబౌట యెట్లుదెలియు॥

206

క॥ విడువను కారాగృహమునబడి బడలుచునున్న దేవపంక్తుల నిన్నుఁ

విడిచెదఁ గరుణామతి నెక్కడికయిననుబొమ్మటన్న స్కందుండనియె॥

ఉ॥ ప్రేలకురోరిదుర్మదుండ బింకముమాన్తు ముహూర్తమాత్రలోఁ

జాలునునిల్పుమాట లిదిసత్యమునుమ్మనిపల్క రాక్షసుం

డాలముసేసిఘోరముగ నార్భటముఁపచరించి రెండునౌ

వేలకరంబులఁ వరుస ప్రేకపుగొండలుదాల్చియొక్కటఁ॥

208

క॥ వడిఁబూన్పివై వ శరజుఁడు బొడిచేసెను శతశితాస్త్రములచేవానిం

దడయకమఱి వేముల్కుల వెడఁగుం గర్భరుని రొమ్ముప్రీలఁగఁగొట్టె॥

గా॥ రక్తాంగుండయి శుక్రశిష్యుఁ డచలవ్రాతంబులఁవై వ ను

ద్యుక్తుండయ్యెడువేళ వానికరపంక్తుల్ శీర్షముల్ద్రుంచఁగాఁ

ద్యుక్తంబయ్యుఁ బువర్ణనింగనిన దైత్యస్వామిసౌభ్రాతృఁ డ

వ్యక్తుండై మునువేయనెత్తిన గిరుల్ వైచిత్రజిగిషస్పృహఁ॥

210

॥ కుక్కుటధ్వజుండు నక్కొండలన్నియు బిండిపిండిచేసి రెండువేలు

నమ్ములడర జేసి యామీద రెండువేలడిదములను గరములెడలనడచె॥211

॥ కనుఁగొనఁగాఁదదంగములుగన్పడె దొల్లిటియట్లు నూటిపై

నెనిమిదివారముల్ శరజుఁడిక్రియ వానికరంబులఁ దలఁ

దునుమఁగఁప్రోవులై పడియె దుర్భర తత్పతనప్రభూత ని

స్వనమున దేవతల్ విపితసత్త్వములఁ బెగడె మనంబులఁ॥ 212

—♦ కుమారస్వామి శక్త్యాయుధంబున సింహవక్త్రుని జంతులు. ♦—

సీ॥ ఈత్రోప రాక్షసుచేతులుదలలును మొలుచుటకాత్మలోపల గుహుండు
బ్రతికారమొనరింపఁగావించి కరములురెండునొక్కశిరంబునుండఁజేసి
తక్కినహస్తముల్ తలలునుగ్గొనరించి మరలమొల్పెడిబల్మి మాటుపరచి
తలలునుగరములు దటిగినబదఁపడి మొలుచునంటివికాదె మూర్ఖచిత్త

తే॥ యిపుడుమన్నియమంబున నెట్టులున్న
వాడవో! చూడుమని సింహవక్త్రుతోడ
మందహాసంబొనర్చుచు మందలింప
నాగ్రహంబున గుహునితో ననియెవాడు॥ 213

ఉ॥ బాలిశ! నాకునొక్కతల పాణులురెండును గల్గియుండినఁ
జాలదె మద్బలంబు గనుజంటనుజూడుమటంచు సుగ్రుడై
శైలమునాంబికేయుపయి సత్వరనేయఁగ నమ్మహాత్ముఁడు
వాలునుబూనివానిఁ జీటువ్రక్కలుసేసిన దేవవైరియు॥ 214

క॥ పృథుదండము చేబూనుచు బృథుకా! కరినాన్త్రుతతుల భీషణభంగి
బ్రధనముసేయంజాలియు నధికత నీయందులేనిదగుట
నేను॥ 215

తే॥ దండతాడితుఁజేయంగఁదలచినాడ ననిప్రయోగింపశరజన్ముడద్దురాత్తు
బ్రల్లదంబులకెంతయోయుల్లముడికికనులజేగులుచాయపిక్కిటిలనపుడు॥

ప॥ అసంఖ్యాతభాస్కరనీకాశంబును సమధికదారుణంబును నగు శక్తిని
విడిచిన నద్దివ్యసాధనం బద్దనుజుదండమును బ్రద్దలుసేసి వానిరొమ్ము
దూటి ప్రాణాపహరణంబొనర్చి మంటలెగయ గగనవీధినరిగి మందాకినీ
సలిలంబుల నవగాహంబొనర్చి విస్మయంబుగా నంబాకుమారు హస్తం
బునవ్రాలెనంత॥ 217

తే॥ దనుజుఁడిలఁగూలి తత్తటమున నెసంగి
వమదస్యగ్వక్త్రుడై యంత్యసమయ వేద
నాభరంబునఁ బొరలుచు నాకులలర
సమరమునఁదన్నుకొనుచుఁ బంచతనుగాంచె॥ 218

మ॥ దివిజుల్ గౌసుమవృష్టినించిరి మహాతేజోధికుల్ భూతపీ
రవిజ్యంభంబులుమీతై నత్తటిదుపారగ్రావపౌత్రుండు వై
భవమొప్పార సమస్త దేవబలముల్ బ్రాధించి నేవింపఁగా
జవతంజేరెను హేమకూటనగరస్థానంబు దివ్యప్రభ॥ 219

ఆ॥ ఇట్లు జేరి దేవవృతనలఁ దమతమ యిండ్లనుండ ముదలయిచ్చిపనిచి
యంతిపురముసొచ్చియాంబి కేయుడుభద్రదీపితమునవసించె బ్రయముచెలిగి॥

—♦ శూరపద్ముడు సింహపద్మని మరణమునకు దుఃఖించి
యన్య బ్రహ్మాండములను రాక్షసులను బిలిపించుట. ♦—

ఉ॥ అంతట శూరపద్ముడు రణాంగణమందున దమ్ముడిల్లువృ
త్తాంతము వేగరుల్ దెలుపఁ దల్లడమందుచు నేలవ్రాలి య
త్యంతదుఃఖమొంది కమలాక్షముఖత్రిదశాశి మత్పూరా
భ్యంతరకృత్యముల్ వదలి స్వస్థత సౌఖ్యముగాంచిరేకదా॥ 221

మ॥ అసుఁగుండమ్ముడ! ముమ్మరంబయిన యాయాసంబుతోనీవుగూ
లిన నాకెయ్యెదిదిక్కిటంచుఁ గడుజాలింబొంది యంత॥ మనం
బున దైర్యంబువహించి యాగ్రహముపెంపుంజెంది నిట్టూర్పుచుం
దనకొల్పొక దఱియంగ నేగి మణిభద్రప్రస్ఫురత్పీఠిపై॥ 222

చ॥ తనరంగనెక్కి భోదలఁచెఁ దమ్ముడుసింహముఖుండు వోయినం
తనె కొఱయేమియుంగలదె నన్నును సింహముఖుం దురంబులోఁ
చునిఁగినసోకుమూఁకలను ద్రోయఁగఁజాలిన సత్త్వశాలులౌ
దనుజు లజాండపంక్తుల నుదగ్రతనుండరె తండతండముల్॥ 223

క॥ వారలఁ బరివారంబులతో రానొసరించి వారితోఁగూడి సమి
ధ్రాయణికేజిని బాలుని మారణముంజేసి పురికిమరలెద ననుచు॥ 224

ఆ॥ ప్రతినవట్టి తనదుప్రభుతమలోచై న వేయునెన్నిదయిన తోయజాన
నాండములనుగల్గు ససురులఁబిలువ వేగరులనంప వారు కదలిపోయి॥ 225

వ॥ శూరపద్మనాహ్వానంబు వినిపించిన సంతసించి కత్తద్రవ్యహృండవాసు
లయిన రాక్షసులు మున్ను మహేశ్వర పదంబువలన నమరాసురమర్త్యం

బగుభాతి మహాదేవ జటాతటంబువలన ననిమిషనదీప్రవాహంబుకరణి
బ్రహ్మాండ భాండనిర్భేదనంబుగావించుచు దదీయసుషిరవర్త్యంబులవెలు
వడి మహాభయంకరులు స్వసంహననతిమిరచ్చన్న మార్తాండఘృణులు నై
యధికజవంబునఁ జరణోద్ఘాతపాంసుపటలంబుల నుదన్వంబులశోషింపఁ
జేయుచుఁ బాదప్రఘట్టిత విశ్వంభరాంబర బలినద్ములయి యేతేర
హిరణ్యగర్భాద్యనిమిషులు భయంబునఁ దొలఁగిచన ననువుపడక
శ్రమనొందిరీక్రమంబున॥ 228

తే॥ అఖిలదనుజులు నేతెంచినట్టివార్తవిని మహాహ్లాదమునశూరదనుజవిభుఁడు
గొలుపుసాలించివేగలోపలికిబోయి ప్రియముతోడుతమజ్జనక్రియఘటించి॥

— శూరపద్ముని యుద్ధప్రయాణము. —

ప॥ భస్మత్రిపుండ్రాంకితదేహుఁడై రుద్రాక్షమాలాలంకృతుండగుచు సౌగం
ధ్యబంధురశ్రీగంధంబలంది మృష్టాన్నకలనఁడుప్తినొంది నూత్నాంశుక
ములుగట్టి మనోహరామోదభరిత కుసుమమాల్యంబులు శిరంబునఁదిర
ముకొలిపి నానావిధరత్నమండల మండితమండనములుగై సేసి జగత్సం
హారకారణసమర్థంబగు పాశుపతాస్త్రంబును బ్రహ్మకాండప్రముఖ నిఖిల
మహనీయశస్త్రంబులును వలయునితరాయుధంబులును సంభృతము సేసి
కోటిసహస్రసంఖ్యగల గుప్తరథములు దోనడువ సింహవాహనమునధి
ష్ఠించి భండనంబునకు గదలునప్పుడు॥ 228

సీ॥ సప్తిభూతమృగేంద్ర సాహస్రసహితంబు బంచాననధ్వజ భాసురంబు
మానసపవమాన మహితవేగంబును జ్వలితతేజశ్చక్ర సన్నిభంబు
వీరయాగోద్యవవిలసితంబును గల్పవేళావినాశన విరహితంబు
సకలశాతాయుధసంభరితంబును సురుచిమాణిక్యసంశోభితంబు

తే॥ మఱియు నిజతీవ్రతర యానమాత్ర గోత్ర

శైలపంక్తికిఁజలనంబు జండఘృణికి

శైత్యమును బాడబమునకు శమమునిచ్చు

నట్టిరథమొండు సమ్ముఖమందు నిలువ॥

శా॥ అదివ్యద్రధమెక్కి హృద్యమగు తూర్యారావముల్ మోయి వృ
ద్ధాదిప్రాజ్ఞులుదీవనంబులిడఁ బౌరాణుల్ పురీషీధులం
దౌచార్యంబునఁబూలుజల్లఁ గనకాహార్యస్థనీశాద్రినా
దేదీప్యంబుగనొప్పి శత్రువుల మర్దించుప్రయత్నంబుతో॥ 280

చ॥ కదలి జయాంకచిహ్నము లగణ్యమువర్తిల దానవార్చటల్
పొదలఁ బురంబువాసి రథమునవడిఁదోలునుటంచు సూతులం
బదరుచు శూరపద్ముడు సపారధృతింజతురంగవాహినుల్
ముదమునగొల్పవచ్చి రణభూమిసమీపమునొందె నత్తటి॥ 281

తే॥ కొందఱాశరు లాహేమకూటపురిని వీరకరికట్టి బెట్టుగా గేకలిడఁగఁ
ద్రిదశగణములు భీతివిస్మృతినిగనిరి వీరభూతగణంబును విహ్వలించె॥ 282

చ॥ అపుడుచతుర్ముఖుండు గిరిజాత్రజుజేరి నమస్కరించి తో
రపుభయభక్తులుప్పతిల రాక్షసరాజుప్రచండుడై సమి
ద్విపులకువచ్చుటందెలిపి వేగమెవానివధించి మమ్ములం
గృహఁగనుమన్న వల్లెయని కేకిహయుండు సముత్సుకంబున॥ 283

—♦ కుమారస్వామి శూరపద్మునిమీద యుద్ధమునకు వెడలుట ♦—

క॥ మారుతుఁగని చెచ్చెర నాతేరాయత్తంబుసేసితెమ్మన నతఁడు
భూరిముదంబునఁగొనిరానారోహణుడయ్యెదానియందునగుహలడు॥

వ॥ ఇట్లుశరజన్ముండు రథారోహణంబుసేసి యుద్ధసన్నద్ధుడై వజ్రగదాఖడ్గ
కుతారభేటకూలశక్తిముసల చక్రదండతోమర భిండివాలశర కోదండాది
వివిధసాధనోపేతుండయి సుధాశనప్రకరంబు వినుతిపూర్వకముగా మం
దారప్రసూనవృష్టి నర్పించుచుండ ననర్గళభంగి పంగరంబునకువెడలె
నప్పుడు॥ 285

చ॥ అమితపరాక్రమంబుమెఱయంగ నవాధికలక్షవీరసం
ఘములు రథంబులెక్కి వడిగానడువన్ ద్విసహస్రవాహినుల్
క్రమమున భూతనైవ్యముః లఖిర్వబలుల్ దదధీకులెల్ల మో
దమునభజింపఁ గల్పజలదధ్వనిమీఁతెను దూర్యఘోషముల్॥ 286

క॥ కెలకుల ముత్తెపుగొడుగులు జలజాప్తునినీడమాప జయవాదములం
బలుమాటువందిగణములుసలితముగబొగడుచుండఁజనియెడునపుడు॥

క॥ భూతబలంబులు దనుజప్రాతంబులజూచి యబ్బురంపడి మిగులం
జేతోవీధినలంగిరి యాతతబల శౌర్యధుర్యులయ్యును వెఱతో॥ 238

—♦ ఆస్వాశాండరైశ్యులఁజూచి వీరభూతగణములు దమలో భాషించుట. ♦—

వ॥ తమలోఁదామిట్లని సంభాషించిరి॥ 239

సీ॥ అసురనాథునిసేన లష్టోత్తరసహస్ర విధ్యుండవాసులు వీరలెల్ల
బహుళశిరఃకరపదులుమహామాయికులు నొక్కఁడొఁడుమింగునుజగంబు
లధికబలాధ్యులు నబ్జజాండచ్చిన్న మొనరింపదతులు ననలనేత్రు
లర్ణవోపమవక్త్రు లర్కేందునక్షత్ర మార్గానుగతశిరుల్ మదసహితులు
ఆ॥ భానుకోప సింహవక్త్రాగ్నిముఖ తారకాది దనుజసములు నధికతరులు
సుండుఁడునుమధుఁడుసుండుఁడు మహిషజలంధరాద్యసురులచందమునను

క॥ భువనేశవజ్రిదిగ్దవ వివిధాస్త్రహృతంబుసేసి వెలసినవారల్
వివరించిలెక్కపెట్టుట కవశంబగుగోట్లసంఖ్య లమరిరివీరల్ ॥ 241

ము॥ ఒకబ్రహ్మాండమునందునున్నకవిశిష్యుల్ గూడుటలోకముల్
వికలంబయ్యెను యిప్పుడిప్పగిదిగా వేధోండసంఘంబునం
దకలంకస్థితినున్నదానవులు గుంపై యున్న జీవించుటె
ట్లాళ్ళో యద్వైత్యులలోననొక్కరుడె గెల్పు॥ బ్రహ్మవిష్ణ్వదుల॥ 242

క॥ ఇక నిద్దఱయిన నతిశయ మకటా! యిందఱజయింపనలవియె వీరుల్
బ్రకటులోకలక్ష వీరలనికటంబుననిల్చి గెలువనేర్చునెయనిలో॥ 243

చ॥ మనమననెంతవారముసుమా! చతురంగబలంబులైన మా
ర్కొనకతొలంగు వీరులునరూఢినాథులు గాలిదూలెడుం
దృణములభంగి వీరభుజుతేరును బ్రాపుగజేసికొంచు నొ
య్యనఁజెరలాడఁజొచ్చిరెక నాతఁడుగెల్పుటరిత్రతోఁచెడి॥ 244

తే॥ నిఖిలదానవసందోహనిధనుడైన నీలకంఠతురంగుఁడు నిలుచుఁగాక
తొలఁగిపోవుదమనియెంచిపలభోక్తరహితమగునోటుకానంగరామినపుడు

క॥ భుజబలముకొలది బెనఁగుచుఁద్రృఢియింతముతనువులిదియెదగుపసిమనకు॥

నిజమని భూతసువర్య ప్రజములు సమకట్టిరాహవంబొనరింపక॥ 246

మ॥ బలదర్పంబుల లక్షవీరులు జమూభర్తల్ రణంబందు ముం
గలయైపోరుచునున్నయప్పుడు దివౌకస్వామిముఖ్యామరుల్
నలినాకుంగని కౌంచభేది దితిభూనాశంబుగావింపక॥

దొలంగించెఁబహునాళ్లుమిన్నక యరాతుల్ మీఱిరత్నధర్మి॥ 247

శా॥ కూరుండెప్పుడుజచ్చు దేవతలు నస్తోకప్రమోదావహ

నై వ్రోద్యర్తనులెప్పుడయ్యెదరు మత్సావంతప్రవర్తివృధా
భారంబెన్నఁడుడిందు స్వస్థలములంబ్రాపించుటేనాటికో

యారా! మాకిటు బ్రాణముండువఱకు॥ బ్రాప్తించదేమో! హరీ॥

వ॥ అనిదై న్యంబునఁబలికిన శతమన్యునకుఁ బాంచజన్యధరుండిల్లనియె॥ 248

— విష్ణుండింద్రునకు నుబ్రహ్మణ్య మహిమఁబెట్టుట —

సీ॥ సురనాథ! ప్రత్యక్షపరశివుఁడును మాకు

గర్తయు భర్త సుఖప్రదుండు

నగు నీమనం డాటుమొగములరూపుతో

సురలబ్రోచుటకునై యరుగుదెంచె

మునుపు లీలామాత్రమున సర్వలోకముల్

దుఃఖిజాండములు బెక్కుమహిమనితఁడు

దనరోమకూపంబులను జూపుఁజెఱుగరే!

పంచకృత్యపరుండు పాపసుండు

తే॥ నఖిలశాత్రవసంహారుడైన నితని

కమరపరిపంధి హరణకార్యంబదెంత

సర్వవేధోడపతియగు శరజుమహిమ

తెలియకను పాటుఁడనిమీరు దలఁపఁదగునె॥

250

మ॥ మనయందేరి తపోమహాత్మముననో మారారి యీభవ్యమౌ

తనువుంచాలిచివచ్చెనంచెఱుగనౌ తధ్యంబుగా నేవిధం

- బుననై నక ఊహాత్రలోఁ బలభక్తుఁజంబులంగూల్చు నీ
తనిన త్తొంటుగనంగలేరెవరు సిద్ధంబింతయుఁవాసవా॥ 251
- ఉ॥ ఆయుధపాళిదాల్చి ప్రళయార్కునిపోలిక భూతసేనలుం
బాయక వెంబడింగొలువ భండనభూమినిజొచ్చెనింక దై
తేయయుతంబు శూరునివధించుటనిక్కము నమ్ముమంచు నా
రాయణుఁడంతయుందెలుప హర్షముబొంది నిలింపనాధుఁడు॥ 252
- మ॥ శరజన్ముంగొనియాడుచుఁ సరసిజాక్షబ్రహ్మముఖ్యామరో
త్కరయు క్తంబు విశాఖుఁజేరఁజన నాతండంతరంగంబునక
బరితోపంపడె నిట్టులొండొరులు శుంభత్వృద్ధితోఁగూడి సం
గరముంజేరి పీరబాహుఁడు బురోగామిత్యముఁ బూనఁగ॥ 253
- ఆ॥ అపుడు భూతసేన కసురవాహినులకు శైలభూరుహాశ్మ సాధనముల
నద్భుతంపుగయ్యమయ్యెనందున వీర సైనికాధినాథ సహితముగను॥ 254
- క॥ భూతప్రకరంబులు బరిభూతములై తనమటుంగు బొందుటయును వి
ఖ్యాతుండు వీరబాహుండాతతశరపాళి దనుజవాతమొనరించె॥ 255
- చ॥ ఆలబలవన్ని శాచర మహాహవమందుఁ బరాజితుండునై
యలయుచు వీరబాహుఁడు బురాంతకసూతి పిలుందజేరినం
బెలుచ సురారివీరు లరిభీకరు పద్ముఖుజుట్టి బాలుఁడై
యలరెడు నీతనింగెలుచు టబ్బురమేయని విక్రమంబున॥ 256
- ఆ॥ బహుళ శస్త్రశూల పరశుచక్రాద్యాయుధములుబజ్జిపి గర్జనములొనర్ప
దేవదేవుడైన భావజారిసుతుండు మేరమీఱినట్టి యీరసమున॥ 257
- * కుమారస్వామిరాజసనేనమోడగవిసేషులుహడుట *
- ఆ॥ చాపమునను మౌర్విసంధించి సంవర్తకాల వారివాహ గర్జదెగడ
మ్రోయఁజేయసోకుమూఁకలుదద్రవ శ్రవణమాత్రవెఱచి వివశులయిరి॥
క॥ పదఁపడి నానానిశిత ప్రదరాహతి వజ్రగిరులభాతి నమేయ
స్యదమున దత్కగకంధర పదాద్యవయవములవెల్ల భగ్నముసేసె॥ 258

సీ॥ వెండియునమ్మహో విజయప్రతాపుని చాపనిర్ముక్తమో రోపవితతి
 వారణప్రజదంత వాలకంధరహస్తములను హయవ్రాత మూర్ధచరణ
 వాలమూలంబుల ధ్వజచక్రరథదండ మాణిక్యభూషణ మకుటఛత్ర
 చామరభంగంబు సల్పుచునచ్చోట నిలువక యెల్లదిక్కులఁజరించి
 తే॥ దివినిగమనించి వైకుంఠదివిజలోక సత్యలోకంబులందున జన్నిగట్టు
 గుడ్డులందచ్చటచ్చటఁగూడియుండురక్కసులబిల్కుమాటుచునుక్కుమీటి॥

తే॥ మరలభీమంబుగా దైత్యమర్దనుండు
 రాహుతలద్రుంచుకై వడి రాక్షసాళి
 తలలఁదలుఁగుచు జాతినఁదటిమితటిమి

సదమదముసేసె నెఱసి యాసమయమందు॥

261

ప॥ నారాయణ వాణీనాథాది సుపర్యాణులును వీరసేనానేతలును బ్రథమ
 సమాగతానేకమాంసాశనసంఖ్యలో హింసజాల్పడిశేషించిన మొత్తము
 మిక్కిలి తక్కువయగుటకానిందించి బహువిధంబుల గుహుని మహా
 త్ముఁడని పొగడుచుండిరయ్యెడ నపరిమితదైతేయులు మృతంగనుటఁ
 బుడమి తమకవకాశంబగుడు దక్షిణంబున నన్యబ్రహ్మాండస్థిత కర్పూరుల
 సంఖ్యాకులేతేరఁ బూర్వదేవతలు యథావిధినొంది యెల్లెడలఁ బూర్ణీభ
 వించిగర్వాతిశయంబున॥

262

చ॥ మునుకదనోర్విపైఁబడిన మొండెములుం బొలతున్కప్రోపు నూ
 ర్చనెనసి ధాత్రిగూలిన నిశాచరులంబడఁద్రొక్కుచుఁ జయ
 ధ్వనులొసరించుచుఁ దనుజవల్లభుతో హిమశైలపాత్రునిఁ
 దునిమెదమంచుబల్కుచును దుర్దరులై చని కాంచిరాగుహుఁ॥

263

చ॥ కనుఁగొని యొక్కజాలకుండఁబలంబున దైత్యవర్గముం
 దునిమె నిభంబులశ్వములు దోచవుచూడ్కిఁ జిత్రమంచు నె
 మ్మనముననెంచుచుఁ ధృతిసమగ్రత పణ్ముఖు నిగ్రహించుచుఁ
 ఘనఘజదర్పమొప్పు రణకార్యమొనర్చిరి సంకులంబుగాఁ॥

264

క॥ అప్పుడు భూతబలంబులు దప్పినదృతి మిగులజింతదాల్చుట గుహుండు
దప్పకనుజూచి చిటునగవొప్పుచుఁ బవమానుతో దృఢోక్తులననియె॥

శా॥ తేరు॥ మిన్నన దిక్కులందు వెనుక॥ దీప్రంబ పార్శ్వంబులం
దారూఢి॥ నడిపింపుమన్న నతఁడత్యంత స్వదస్ఫూర్తిమై
ధారుణ్యంబరచక్రవాళగిరిసప్త హ్రాదినీనాధ ది
గ్బారద్విపములం దటిత్రృభతెసంగ॥ దోలుచున్నంతట॥ 266

చ॥ అటనటనున్న దై త్యనివహంబులు దేజితశస్త్రఘాతలం
ద్రుటితముసేయ నేలపయిద్రుంగిన పీనుఁగుపిండు నల్లఁగాఁ
బటుతరభంగిద్రొక్కుచు నపారముబోరుచునుండునప్పు ధూ
ర్జిటిసుతుఁడద్దురాత్మకుల జంపెను గుట్టలుగుట్టలై పడె॥ 268

తే॥ అప్పుడు దనుజులు బోరున నాజిబడఁగ
భారమెక్కువయై భూమిభయమునొంది
తిరిగెదిర్దిరఁ గుర్కుర కరట ఘేరు
కంకగృధ్రంబు నాహారకాంక్ష మసలె॥ 268

చ॥ సితకర చండభానుల గ్రసించు విధుంతుదుబోలి ఖేటకీ
లితకరభీషణంబయిన లేఖవిపక్ష కబంధపంక్తి యా
తతముగమింటికిన్నెగనె దత్సమయంబున స్కందచాప ము
క్తతఁగనుశస్త్రపాళి బలగర్వనిశాచరమాయ దూల్చుచు॥ 269

తే॥ కమలజాండంబు నిండెడుకాలమందు గాడ్చునడపెడు నరదమఖర్వజవత
మీఱినల్లిశలఁ బరిభ్రమించుచున్న గాంచివిస్మయమందె లేఖవ్రజంబు॥270

ప॥ ఇట్లు కుమారుండు రాక్షసక్షయంబుగావింపఁ దదీయక్షతజ ప్రవాహంబు
లిలనెల్లచోటులం బ్రవహించి రసాతలాది లోకవ్యాపనంబయ్యె ఘోరక
బంధంబులువర్తించె నంతట నన్యాజాండనివాసులయిన రాత్రించరుల
గణ్యంబుగా నరుదేర శరజుండువారలహరించి మరలమరలఁ గ్రుద్దులయి
యుద్ధస్పర్ధనేతెంచు రక్కసులఁజక్కాడ నశకర్ణంబై విశాఖుండు భయం

కరనారాచంబుల బ్రహ్మాండద్వార నిరోధంబుసేయఁ దదాగతక్రియ
నివర్తించెనప్పుడు॥ 271

చ॥ శరణునిపాణజాలములజచ్చిన రాక్షసకోటిగాత్రముల్
ధరములభంగి సాంద్రముగ ధారుణినింగియునిండెఁ దత్కళే
బరదుధిరంబు సింధుక్రియఁజాతె గుహుండటమీదఁగోపియై
సరగున నై జపద్దహనచతులఁజూడఁగఁ దత్క్షణంబున॥ 272

ఉ॥ ఆకుణపాద్రులుఁ భసితమయ్యెఁ బదంపడి విష్ణుఁడాదియా
నాకులు శంభునందన మహామహిమంబునకాత్మహృష్టులై
యీక్రియ దుర్మదాసురుల హింసయొసర్చిన తారకారికిఁ
లోకువగాదె శూరుననిలోపధియుంచెడునట్టికర్మము॥ 273

క॥ అనివినుతించుచునున్న గనుఁగొనిశూరుండు గనలుగడలుకొన పడా
స్యునకభిముఖముగ దనరథమునుదోలి కఠోరవచనముల నిట్లనియె॥

—♦ శూరపద్ముండు గుహుని డిరస్కరించి పలుకుట. ♦—

క॥ అకాశశిఖునివరమున నాకుఁమృతికలుఁగఁబోదు ననుమాత్కొనఁగా
లేక నినుఁబొగడినంతనె నాకులవాక్యములకుబ్బి న్నాపైనిపుడు॥ 275

తే॥ కారణములేనిపగబూని కదనమునకు బాల్కచాపల్యమునవచ్చిపలభోక్త
సంఘములఁగూల్చితమరపక్షంబుదాల్చి యింకనీవెందుజొచ్చిననేనువిడువ॥

చ॥ నిలుపుమటంచు భీమగతినింబలుకఁ శిఖావాహుఁడిట్లనుఁ
ఖులుఁడపు దుర్మదాంధుఁడపు గఱ్ఱుఁడవొనినుఁ బాటిసేసి మా
టలజరుపంగరాదిదె దృఢంబగుమచ్చరకోటి నిన్ను ని
క్కలనున బ్రాణముల్ గొనును గన్గొనుమింక మదీయశౌర్యము॥ 277

చ॥ అనునెడ శూరపద్ముండు రయంబునవిల్గొని నారిదీడి యీ
సున శరవృష్టి భూతబలశుష్మముమాన్వఁగడంగ వారలుఁ
ఘనతరపాణజాలములఁగప్పిన శూరుండు వానినన్నిటం
దునుముచు వీరసైన్యములదూల్చెను గర్కశమార్గణాహతి॥ 278

సీ॥ ఇభ్యంగి దనుజేశుడిమృత్యుమించిన భూతవీరవాతములు వెలుపునఁ
గొందఱుబాటిరి కొందఱువిస్మృతినొందిరి కొందఱుమందిరపుడు
వీరబాహుండాది శూరులుబలమున బటుతరకాండముల్ బలుపుటయును
సరభసంబునవానియురమురాఁగినయంత మొక్కబోవుటచూచిరక్కసిదొర

ఆ॥ వాఁడిములుకుగమిని వడిమీటి యవ్వీరవరులరథశరాసశర విపాట
నంబుజేసి మస్తకంబు చేతులుఱొమ్ము దఱుంగ వారు రక్తధారదోగి॥

మ॥ అనిబో వెల్వలబాటినిల్వక గతాహంకారులై విచ్చిన్
ఘనశూరుండగువీరబాహుండు గనత్తడంబుచేబూని త
ద్దనువుందేరుశుగూల్పు శూరదనుజాధ్యక్షుండు ఘోరాకృతిం
దనసామీప్యమునొందు వీరభుజు దోర్దర్పంబుపై రింపకన్॥ 280

మ॥ శయఘాతంబొనరింపఁగానతఁడు మూర్ఛవాల్చినంజూచి దు
ర్నయుడై యంఘ్రులబట్టితిప్పి నిజమెన్నన్ దూతపీవౌటచే
లయమొందింపఁగరాదటంచు నవలీలన్ మింటికిన్వై వ దు
ర్జయుడవ్వీరభుజుండు దేటి గుహవజ్జుజేరె దవ్వేగియున్॥ 281

వ॥ అయ్యవసరంబున శూరపద్ముండుచ్చితంబును గ్రొంచాచలతుల్యంబు
నగు కార్ముకపాణియై ప్రతిపక్షసాధ్వస ప్రదంబుగా గుణంబలవరించి
యాకర్ణాంతముదివిచి మొరయించిన దివిజసంరక్షణప్రతుండగు నాంబి
కేయుండు రత్నసానుసారంబై చతుర్ముఖ చతుర్భుజ ప్రళయసమయం
బుల నేధమానంబగు మహారజతగ్రావసదృశ కోదండంబుగొని యల్లియ
నెక్కిడి యశేషప్రాణిసముదయంబులు బర్జన్యలై గర్జించునట్లు గుణవృం
కరణముసేయుటయుఁ దన్నాదంబాలించి శూచుండు దురాగ్ర
హంబున॥ 282

—* కృపా ర స్వామి శూర పద్ము ల యౌ భ్రము. *

సీ॥ శతముసహస్రంబు శతసహస్రము సహస్రసహస్రకొటులసంఖ్యలోపు
విభిముల్ వైవఁ దద్విభిజాలము సర్వజగములనిండి ప్రచండదహన

- విలయసత్వర కృత్యములవహ్ని సమవర్తియనిలులమించిబ్రహ్మాండమవియఁ
బ్రవహించు గరళశైవలీప్రవాహంబుపోలికఁజెన్నందు నీలలోహ
తే॥ తంబులై మేరుముఖపర్వతములదూలజేయఁజాలుచురాఁగ జేజేలువెఱచి
పద్మనాభునిగన్గొనిబ్రతుకగలుతాపుజూపుముమాకంచుఁ దఱిమియడుగ॥
చ॥ తగినసదుత్తరంబు సుమధన్విగురుండు వచించునంతలో
గగనశిఖాత్మజుండు సురకష్టహృతంబుగ విక్రవించి తా
నగణితఘోరకాండముల నంతమొనర్చిన దివ్యలాత్యులఁ
మిగులముదంబునెందిరి యమేయబలుండగు స్కందునెన్నుచుఁ॥ 284
తే॥ అపుడుభీషణుఁడైనశూరాసురుండుఘోరనారాచములునూల్లకొలిదిగప్ప
వానిమడియించిమితిలేనివాడితూపులడర జేయంగనసురుండుహతముసేసి
క॥ శిఖతురఁగుఁడేడుమాటులు బ్రఖరాంబకముల్ నిగుడ్చ రాక్షసుఁడంతఁ
శిఖక్రియమందుచు భీమవిశిఖములుబరగించి వాని జీద్రువలుసేసెఁ॥ 285
సీ॥ మఱియునుద్విసహస్రమార్గణంబులువై వ గుహుడవియన్నింటిఁగూలినేసి
విక్రమంబున రెండువేలుతూపుల దైత్యు నింప నాతఁడు వానినీలుసేసి
కాశ్యపిశేషుతోఁ గంపించునట్లుగా హర్యక్షనాదంబు వాచరించి
యమితకోటిశరంబు లడరించుటయు శరజన్ముఁడత్యుర్జితశక్తిమెఱసి
తే॥ తచ్చరంబులదునుమాడెదలపనిట్టు బుభయులునునిజ సైన్యంబులభినుతింప
విజయతర్షమనీషులై వివిధగతుల భండనక్రీడ గావించుచుండునపుడు॥
చ॥ పరస్పరాశుగఘట్టనంబునఁబుట్టు దహనంబు సరభసంబున నభముముట్టి
యందలిగంగాసలిలంబుల నింకించె మృత్యుంజయాపత్య దైత్యుల శౌర్య
దైర్యంబులీడించి వీరలక్ష్మి యాశ్చర్యంబున నిందెవ్వనివరంతుననితదంతి
కంబున నిల్చియుండెనప్పుడు॥ 288
కా॥ శూరుండీశ్వరనందనధ్వాజము రోషుండై ధరంగూల్చి సిం
హారావంబొనరించి పెక్కులగు దివ్యాస్త్రంబులఁవై వఁగా
ధీరుండై గుహుఁడకల్మలంబముల శక్తిమాపి దివ్యోత్కరం
బౌరాయంచునుతింప సప్తవిశిఖవాహతఁజీత్రంబుగఁ॥ 289

తే॥ అసురుగేతనమద్దిలోనడగవై వభానుకంపాఖ్యుడగుభూతపతియొకండు
దనమొగమ్ములవేయిన్బదనుజులదరశంఖసాహస్రకమునొక్కసమయమునను
సీ॥ అఖలనాదంబుల నడగగ్రదొక్కెడునట్లు బూరించుటయుదదీయారవంబు

బహుయుగంబులువినంబడియెదద్రవమునబ్రహ్మాండకుడ్యంబువలీయలయ్యె
బద్మాతుడప్పడు పాంచజన్యంబొత్తియానతిచ్చుటయువై శ్వానరుండు
గాలజ్జరూపంబు గైకొనికేతనంబై నిల్చి ప్రళయకాలాభ్రమట్లు

తే॥ గర్జలొనరింప నింతయుగాంచి భార్గవీప్రియుండజ్జుండాది విబుధవరులు
ఘనముదంబునగలకలధ్వనులొనర్చిరపుడుదుష్టాత్ముడగుశూరుడాలకించి॥

క॥ అవురా! మత్స్యసికార్యప్రవర్తకులగువీరు మత్స్యరస్తాద్భూమి
నివసించి నిర్భయంబున వివిధజయధ్వనులుసేసి వెలసిరికడక॥ 292

ఆ॥ మొదలవీరిఁద్రుంచి పిదపబాలునిగూల్తుననుచుఁబౌరుషోక్తులాడి రథము
తోడమింటికెగసి వాడియమ్ములసోనమునుఁగఁజేసె వేల్పుమూఁకనంత

శా॥ సర్వాత్ముండతిధార్మికుండునగు నాస్కండుండు దత్కండముల్
నిర్వీర్యంబొనరించి దేవవరుల॥ నిర్భీతులంజేసి దూ

రోర్వి॥వారలనిల్చి యంత రథసంయుక్తంబుగా మింటికి॥
దుర్వారత్వరతోడుతన్ నెగయ దైత్యుండాత్మఁగ్రోధించుచున్॥ 294

వ॥ సుమనఃకాండంబులస్మదీయాశుగంబులఁ గాసిల్లిరిబృలకుండొక్కరుండు
శేషించియున్నవాఁడు వియత్పథంబున మద్భలంబతివేలంబుగానఁ జెనం
గెదనని శూరుండంబకవర్షంబునించిన సేనాని తత్ప్రహరణనిర్మూలంబు
గావించె నీక్రియ నయ్యిరువురశతాంగంబులంబరంబున జ్యోతిశ్చక్రంబుల
వడువున సుదర్శనాయుధంబులభాతిఁ గులాలచక్రంబులవిధంబున వియ
చ్చరులచ్చెరువడ మేరమీటిపరిభ్రమించె వెండియుఁ దద్రథంబులు మనోజ
వంబున బ్రహ్మాండంబులం దంతటందిరుగునమయంబున॥ 295

శా॥ సర్వప్రాణులుసంచలించిరి ధరాచక్రంబు నీశానతూ
ణోర్విధ్రంబులు వేవడంకె భువనవ్యూహంబుగాసికనె॥

- గీర్వామారమణాండమెల్లనవినెన్ గ్రిందంబడెందారకల్
పూర్వామర్త్యవిభుండు నప్పుడనలుంబోలెన్ జ్వలన్నేత్తుడై॥ 296
- మ॥ నిశితాస్త్రంబులనేకముల్ పటపుమన్ నిస్త్రుంశవక్త్రాశుగాం
కుశ నారాచగదాదిసాధనము లతుద్రంబువై వంగ వా
యుశరంబున్ గుహుఁడేసి వానివిశిఖవ్యూహంబుమర్దించియున్
భృశశక్తిన్ మఱిఁ దద్రథాశ్వములజంపెన్ సప్తసంఖ్యద్వయన్॥ 297
- క॥ దోహచరుఁడిలవ్రాలుచు భీషణకార్ముకముఁదాల్చి పృథుతరశౌర్యా
శ్లేషణుడై శరరాజి విశేషముసంధిపమాన్చి శివసూతిమఱిన్॥ 298
- ౩॥ భూరిమార్గణములఁ బొదువుచు నదైత్యు దోర్భుగంబున వేయిదొడ్డతూపు
లడరించుటయు నవియద్రిశ్యంగములపై గురియువర్ష మురీతినురుతరాశ్మ
సత్త్వపూర్ణములౌ భుజములు నాటంగలేక పదునుడింది ధరిత్రిబడియెనంత
దేవాహితుండాత్మలో వహ్నిప్రోల్కిని మండుచు గుహునిబండెంచేతు
౪॥ లీరువేల ముల్కులేయ నశ్బాణముల్ దవిలిచూర్ణమగుచు ధరణివ్రాలె
రానీఁజూచి దైత్యధవుఁడమర్షంబున వీరభూతనై న్యవిభులమీఁద॥ 299
- ౫॥ కవిని యపరిమితశరంబులేసిన సుబ్రహ్మణ్యుండు వానిండునుముచు సహ
స్రాంబకముల నద్దురాత్మకుని శరాసనంబునఱికిన నతండునొందువిల్గొని
లెక్కిడరాని బెడిదంపుటడిదంబులడరించుచు శాంబరినిగైకొని మంట
లుమియుచు మింటికింజాఱి మరల మంటికిందిగినఁ గార్తికేయుండు
వెన్నంటిరా వాఁడధోలోక యాదోనాథ చక్రవాళ రత్నసానువై కుంత
దిగ్రమణాది భువనంబులకుఁబోవ గుహుండు దత్తత్స్థలంబులకరిగి శర
ప్రయోగముచేనాజినేయ రాక్షసుండు బ్రహ్మాండభిత్తులత్రాపు సేసికొని
జాణవర్షంబుగురిసిన హరసుతుండచ్చోటికేగి చటులాస్త్రంబులవాని
—● శూరపద్ముండింద్రలోకరథమునెక్కి కుమారస్వామిలోఁబోయట. ●—
- శతాంగంబు హతంబుజేసినఁ దత్క్షణంబున శూరపద్ముండింద్రలోక రథం
బునుడలించుటయు నది సత్స్వరంబునఁ బొడచూప నధిరోహించి మున్ను

జాహులేయుం డాశుగవిసరంబుల నన్యవేధోండ యాతుధానమండల
నిర్గమన నిరోధంబుగా దద్దారంతాక్రమించుటతెలిసి యసురుండు
సాయకపరంపరల దానినుడిగింప నందుండెడిరక్కసులుక్కుమీటి కోలా
హలధ్వనులును భుజాస్ఫాలనములు నొనర్చుచు భయంకరంబుగా
నేతెంచుచున్న సమయంబున॥ 300

— పంచపాది. —

తే॥ విష్ణుఁడంభోజగర్భాది విబుధపాళి
వీరజాహుప్రముఖ భూతవిభులుసూచి
తమమనంబులు నత్యంతదారుణమగు
క్ష్యేళమో! పవిసంఘాతమో! లయాగ్ని
ధూమమో! యనుతలపోతతో నెసంగి॥ 301

మ॥ అపుడద్దానవులేగుదెంచి సురసైన్యాధీశునింజుట్టి తో
రపుపేతుల్ జడిగాఁబయింబజప స్వర్ణంబూని క్రొంచాచల
ద్విపహగ్యతుఁడు నీక్షణానలముచే వేమారులుంగాల్చి శౌ
ర్యపరిశ్రాంతివహింప కత్యధిక తీవ్రత్వంబుసొంపారుచు॥ 302

ఉ॥ ఆయెడదండచక్ర ముసలాసికుతారములందలంచి దై
తేయుల నన్యకాండవసతింగనువారలరాకనాఁపి
తాయులఁజేయ సంచితమహాయుధపంచకమాశురీతి గాం
గేయుననుజ్ఞ రాక్షసులఁ గీటడఁగించి యత్యప్రియౌటచే॥ 303

వ॥ ఆచ్చోటువాసి యినకోటిభాసమానంబై తేజరిల్లుచు బ్రహ్మాండాంతరాళ
విహారంబుసల్పి యందందుగల నిశాటబృందంబులఁ బంచతనొందించె
నప్పుడసురుండు॥ 304

తే॥ వివిధచక్రాధిరాజంబు వివిధలోక
సంహృతిసమర్థమైయొప్పు చక్ర మొకటి
గుహునిపె నేయ నది భయావహమునగుచు
రా నిరీక్షించి యాతండు బ్రతియొనర్చె॥ 305

తే॥ కారణముగామి దానినిగరమునందు

బట్టుటయు శూరుఁడీక్షించి పరితపించి

మాయలోంది యనేకంబుకాయములను

గైకొని విజృంభణముసేయుకాటమునను॥

306

క॥ శరజుఁడు నవ్వుమొగంబున వెరవొప్పగ వానిమీఁద విజ్ఞానాస్త్రం

బురువడిసేసిన నది యాశరమాయలనడఁచి రాక్షసప్రభునొకని॥ 307

క॥ కాన్పింపఁజేయనప్పుడు ప్రూన్పడకున్నట్టి దేవమండలి విరులఁ

దన్నుగఁగురసెను పదఁపడి పెన్నగుదై ర్యంబు వీటివెట్టి దనుజుఁడు॥ 308

— ♦ శూరపద్ముఁడు వేయఁగెనివిది బ్రహ్మాండముందు దినుగుచు బోకుట ♦ —

శా॥ అన్యజాండములందుఁజేరఁజనఁగా నాలోచనంజేసి స

న్యాన్యుఁ పణ్డుఖుజీరుచుఁ ద్రుటిని తత్స్థానంబుబోవీడుచుఁ

దైన్యంబేర్పడఁబాటుచున్నఁ బటుశస్త్రంబుల్ ప్రయోగించుచుఁ

జన్యాపేక్షయెసంగి శూలినుతుఁడీర్ష్య వానివెన్నంటుచు॥ 309

స॥ చని వాఁడెచ్చలెచ్చట బెనంగ మాటుకొనునో యచ్చోట ఘోరంబుగాఁ

బోరుచుఁ దమీచరుండు స్థలత్యాగంబుచేసినఁ దానునుంజేయుచు

సెందేగిననందేగుచు మరలనప్పాపాత్ముఁడన్యబ్రహ్మాండములకుఁబోవుచు

రా రమ్మనఁ గ్రమ్మి వెనుదవిలి యాతంబుసేయుచుబాధించిన రెట్టించు

మత్సరంబువ శూరపద్ముఁడప్టోత్తర సహస్రాజాండంబులఁదిరుగ నపరిమిత

శరంబులు వరగించుచు దానును వానితోడన పర్యటనంబుసేసె

నాసమయంబున॥ 310

॥ బ్రహ్మాదిదేవతల్ భయమొందిహరిఁగాంచి

క్రూరుండు నతివంచకుండు మాయి

యాహపద్మర్జయుండగు శూరపద్ముండు

బహరంబునకుఁబిల్వ బార్వతేయుఁ

డితర కాండంబులకేగెను వానిని

గాంచెనో! కాంచఁడో కదనమందు

జయముసంధిల్లునో! సంధిల్లదో! యని

మామనంబులను సంశయము భయము

తే॥ జననమొందెను తీర్పవే! యని యడిగిన

నచ్యుతుండీట్లువల్కు శివాత్మకుండగు

స్వామియుపమానరహితుండు జాపధరుల

యందు బ్రతిలేనివాడు మహాబలుండు॥

311

క॥ ఏవారికై నఁదెలియంగా వశమె! తదీయమహిమ ఖలదైత్యులచే

నేవిధిభరాణితుండగు గ్రావంబునకోడఁగలదె ఘనఘలిశంబు॥ 312

క॥ మీరాఘను మహిమలఁ గన్నార॥ దర్శనము సేసినట్టిడులయ్యంగ

గూరితిరిసందియంబున గోరంతభయంబునొందకుండు డెందముల॥ 313

చ॥ ఎనయు బితామహాండముల నెంతచరించిన గాసిజెందక॥

మనలనుజేరుసత్యము కుమారుండటంచు మురారిజెప్పఁగా

ననిమిషవర్గముల్ ముదమునందిరి యంతట దేవదానవుల్

ఘనబలదర్పవీర్యములుగన్నడఁ బోరిరి విస్మయంబుగ॥ 314

వ॥ ఇవ్విధంబునఁబెనంగుచు నజాండవిహారమునల్పునప్పుడు శూరపద్ముండు

గాసివడి యధికరయంబున నిజపట్టణమగు వీరమాహేంద్రపురంబు

సొచ్చిన టెల్లుకానుపు పశ్చాద్గామియైనడువఁ దత్పురస్థితాసురవీరులు

శూరపద్మప్రేతులయి సేనానింజుట్టుముట్టి కట్టలుకగట్టి తూపులంగొట్టిన

నతండు॥ 315

క॥ నయనానలకీలావళి నయ వినయ విహీనులయిన నక్తంచరుల॥

రయమున దహింప సురసంచయములు మోదించి రలరుజడిపెంపెనగె॥

ఉ॥ అట్టియెడ॥ సురారివిఘ్నదాతృబలంబుల సైన్యనాథుల॥

గట్టులఁజేనిమన్మని యఖండదృగానలకీలికాతతుల్

కట్టెదుట॥దహించుటయుగన్గొని కోపపరీతచిత్తుడై

దిట్టరులై నరక్కసులు దీటుటకాత్మను దుఃఖమొందుచు॥ 317

—♦ శూరపద్ముడు తనతల్లియను మాయాంగనవలన నిజాభీష్టమాను వడయుట —♦

మ॥ తనకుమాతయు సత్తపోన్విత జగత్ప్రభాతయైమించు మా
యనుధ్యానింపగఁదత్తక్షణంబయది చివ్యాకారయైవచ్చినం
గనిశూరుండు నమస్కరించి జననీ కారుణ్యముంజూపి చ
చ్చిననాతమ్ముల బిడ్డలఁ బలములఁ జీవింపంగాజేయవే॥ 318

సీ॥ అనివేదనమ్రాయ తనయునిగన్గొని శక్తిధరుండ సాక్షాచ్చివుండు
నజ్ఞానమున నిగ్రహముసేయరాదంచు ముసుబోధసేసిన వినకనీవు
నిందగావించితి వందుచే నీవిపద్దశనొందనాయెను దత్తతీలకు
మల్పకాలంబున నభవాత్మజునిశక్తి నిర్జింపఁగలదిది నిజముసుమ్ము

౩॥ యయిననీకోమారు లనుజులు మనుమలు

జుట్టములును జెలులు సుఖముగాను

బ్రతుకుకోఁటకుగా నుపాయమేనొక్కటి

తెలిపిపోవుదాన తెలియవినుము॥ 319

౪॥ వసుంధరయందు సుధామందరంబనుకై లంబు శరనిధి పరిసరంబున నున్న
యది దానింగొనితెచ్చిన నది పునర్జీవితులనుగాఁ జేయునని కఱపి
యమ్మాయాసతి స్వేచ్ఛయాత్ర నధిగమించె నప్పుడు॥ 320

॥ శూరుఁడవార్యధైర్యమునశోభిలి వేగమయింద్రలోకపుం

దేరునుడిగ్గి తద్గిరినిదెమ్ము రయమ్మునబొమ్మటన్న నా

తీరునఁబోయి యగ్గిరినిదెచ్చెను తెచ్చటయుందదీయమౌ

మారుతమంగకంబులలమఁ మృతినొందినవారతెల్లరు॥ 321

॥ అనుజుఁడగుసింహవక్త్రుండు నాత్మజుఁడగు

భానుకోపుఁడు మొదలుగా సూనులును హి

తుల్ బలంబులు సకలబంధువులు నిద్ర

లేచుగతి లేచువిధమును జూచియరి॥ 322

దానవవల్లతుండు ద్వీరదద్విషవాహనమెక్కి చేవ గ

య్యానకురాఁ దదీయ తనయానుజముఖ్య నిశాటసైనిక

శ్రేణులు భీకరధ్వనులజేయుచుఁ దేజితసాధనంబులం.

బూని రణంబునం దమరపుంగవులఁ నిరసించుచుండగఁ॥

323

చ॥ అనిమిషులార్చిచేఁ బ్రతిభయాకులరాక్షసనై న్యకోటులం

గనుఁగొని సంపదల్వలదు కాయమునిల్చినఁజాలదే యటం

చు నలఁగుచుఁ మనోవికలశుష్కతఁ గీర కపోత కోక బ

ర్హిణ బక మానసౌకస సకృత్ప్రజముఖ్య విహంగరూపులై ॥

324

చ॥ తమతమసాధనంబుల వృధా దిగవీడి తొలంగి ప్రాణముల్

దెమలనిమన్నినొందితిమి దేవునిసత్కృపనంచు స్వేచ్ఛగా

గమనమొనర్చి రగ్నిభువు గాతరులై చనుచున్న దేవసం

ఘముల హాసన్మృఖుండగుచు గన్గొనుచుండెడుసంతలోపలఁ॥

325

వ॥ పునర్జీవితులై సింహవక్త్రాదియామినీచరులు శూరాసుమతి నగ్నింబడు

శలభంబులక్రియ నాలంబునకుఁ బోట్కొగిన బారకై దిట్టం జుట్టుముట్టి

మట్టుమీటు పొగరున నధికశరాసారంబులఁ ముంచిన భూతవీరబలం

బులుజలియించుటయు శిఖితురఁగుండు భీషణుండై యాశుగతి బాశు

పతాన్త్రంబునుసంధించి యేయ నద్దానియందు వజ్ర ఫణి విశిఖ సము

ద్రంబులును గీలికాండంబు ననంతంబులుదూతమై శూరపద్మావశేషం

బుగాఁ దద్దోషాటుల నగ్గిరితోఁగూడ భస్మంబుసేసిన బ్రహ్మాదినిలింపులా

నందించిరంత॥

326

— శూరపద్మండు గుహనితోఁ బోరుట —

తరువోజ.

శూరపద్మండు శుశుక్షణేవ శుంభత్ప్రతాపుండై సురలోకరథము

సారెగనుంగొని సత్వరనీపు జనినవాధికలక్షసంఖ్యవీరుల న

వారణ భూతనివహములఁగొంచు బ్రహ్మాండగోళ నివాసంబుసొచ్చి

వారిఁగాచుకొనుము వడినేగుమనుచు వచియింపనదియునవ్వడువునజేసె॥

శా॥ దానింగొంచి సురవ్రజంబు మదిఁజింతంజెందె రాత్రించరుం

దానందాన్వితుడయ్యె నయ్యెడగుహలం డత్యాగ్రహగ్రస్తుండై

నానాదివ్యశరంబులవిడువఁ దూర్జఁజేగి యాతేరివై

మేనందెల్విదొలంగియుండెడు సుధామృష్టాన్న సేనాతతి॥ 328

॥ తద్రథసహితముగాగఁ రుద్రజుజేరం దదీయ రోపచయంబుల్
భద్రముగదోడితెచ్చిన తుద్రాపస్మృతినిఁ దేలుకొని వీరాదుల్ ॥ 329

॥ రథములడ్గి నిడ్పిభుధరప్రియసూతినిదాసి మ్రొక్కుచు
బృథులనుతుల్ ఘటింప నతఁడెల్లర మన్నననాదరించి దు
ష్పథమతియైనరాక్షసునిపక్షమునచ్చిన యింద్రలోకపుఁ
రథమునుజూచి నీవిటఁ దిరంబుగ నుండుమటంచుతెప్పుచు॥ 330

దనుజుని గోపదృష్టిగన దర్పముమీఱఁగవాఁడు గ్రూరమై
తనదు ననేకశాణము లుదగ్రతనేయ విశాఖుఁడన్నిటం
దునకలు సేయఁగాఁ గనలుతో దితిపుత్రుఁడు వాఁడిముల్కులం
బనివడి సూతుమేనుజొరఁ జాఱఁగవై చి మదించియాశ్చిన॥ 331

క్రతువై రిసూనుండు రక్తధారాప్లుత గాత్రుఁడౌ పవమాగాంచి యధిక
కోపంబుచే శూరుగూల్పుటకై వేయియమ్ములవిలుద్రుంప నసురవరుఁడు
జలమున దనదు కేసరివాహనముడ్గి సర్వసంహారబీజమగు శూల
మురువడిఁగై కొని సరసకేతర నక్కంఠీరవము మేఘగర్జవోలె
నార్భటించుచు పణ్డుఖస్యందనాశ్శ
హతము సేయుచు గదియంగ దితిజవిభుఁడు

ప్రళయకాలహుతాశన భయదమైన

శూలమునువై వఁగా నది చోద్యముగను॥ 332

ఖడ్గ, వజ్ర, దండ, శక్తి, గదాది, వివిధప్రహరణంబులను శావకని
చయంబులను గాలకూటంబులను గ్రక్కుచు భూతబలంబుల నధికంబుగా
ఘంజించుచు ద్వాదశకరధనుర్ముక్తశరకోటిగీటడంచుచు జేరువకుడాసినం
కూచి సేనాని యాఱునికోపంబున॥ 333

ఓలిశమునువై వఁగా నదిఘోరరూపమున నెదిర్చితనదువక్త్రమునఁ దదీయ
ాలమునుబట్టిగాంగేయుగేలశూలసహితముగనిల్చెదివిజులాశ్చర్యమొంద॥

చ॥ తదుపరిదేవజాలములు చారకవైరినిసన్నుతించి దు
 ర్ముడుఁడగురాక్షసుండునిమి మమ్ముగృహగమించువేడు న
 య్యదనునఁ నైజఘోటపరిహర్తయు శూరవచోనుకూలియై
 పొదలు మృగేంద్రవాహనముబొల్పఁజేయఁదలించిస్కందుఁడు॥335
 — ♦ శూరపద్ముడు చక్రవాకిపక్షిరూపముదాల్చి కలహించుట. ♦ —

క॥ నిశితాస్త్రసహస్రద్యయి దిశలద్రువఁగవైచి దానిఁదెగటార్పంగఁ
 నిశిచరుడు మేదిసీధ్ర సదృశకోకఖగాంగముఁ ధరించి మదమున॥336
 ఆ॥ జంతుజాలములను జంపుచుఁ బెల్లనఁ బుడమిమీదవ్రాలి భూతవీర
 విసరములను బడువిఠేపఘోషలఁ జెదరఁజేసివేగ జదలుజేరె॥ 337

మ॥ మఱియుం జిత్రపత్రముల్చిసరి భీమస్ఫూర్తి జేజేలు ను
 క్కఱి మూర్ఖిల్లఁగఁజేయుచుంగనరునిక్కఁ గొందఱఁముక్కుతో
 నెఱిఁఖండించుచుఁ గొందఱఁమెసపుచుఁ నింగిఁవెనఁదాఁకఁ గొం
 దఱినింజిమ్ముచు గొందఱిఁ జగదఘాతఁ బాధనొందించుచు॥ 338

క॥ అక్కోకముద్దతిఁ విను చక్కటికిన్నెగసి పడుజాతధ్వనులుం
 గ్రక్కిఱియఁబుడమికిఁదిగి గ్రక్కున శరజన్ముసూతురథమునలంచె॥
 వ॥ మరల నారధాంగంబు నభంబునకెగసి త్వరితమున మహికేతెంచి వాది
 తాడనంబొనర్చుచు మహావేగంబున భూతవీరప్రచయ ప్రయోగ శర
 ధ్వంసముగావించు సుడిదిరుగు కరువలివిధంబున నెల్లెడభ్రమించుచున్నఁ
 గుమారుండుగాంచి సరభసంబున ననేకవిఱిఖంబులదరింప ఖండఖండము
 లుగా ఖండించి విక్రమవిహారంబున నచ్చక్రవాకంబు॥ 340

తే॥ చక్రవాకాచలద్రీప సాగరోర్వి సురజగత్పర్వతాదులఁ దిరిగితిరిగి
 త్వరితమునభూత సేనలదఱుముచున్న శరజాడంతయునీక్షించిచలముపెంచి॥

చ॥ విహాగములెందు మున్నిటుల విక్రమవంతములౌట జూడలే
 దహహ యటంచు విస్మయమునంది కురంగటనిల్పియున్న వృ
 త్రహుఁగనఁగా నతండు గిరిధన్విసుతుండు రథస్థుఁడౌటయుఁ
 మహితజవంబుతో దివిజమార్గచరిష్టుత జక్రముంటయు॥ 342

- చ॥ కని శిఖరూపధారియ్యు స్కందునిముందటికేగుడెంచి భ
క్తినిబ్రణమిల్లి దేవ! భవదీయకృపననుజూచి నాపయి
మనమలరంగనెక్కి పరిమార్చుముపై రిసటంచుబల్కుగా
విని యతఁడాత్మనుబ్బి శిఖవిగ్రహుఁడౌ బలభేది నెక్కఁగఁ ॥ 343
- క॥ అక్కేకిచక్రవాకము స్రుక్కించినఁజేవచెడక సూడునదాని
ఘోకలుగొట్టుచుముక్కునదక్క మొట్టుచునుగాళ్లదట్టుచుమఱియు
తే॥ ప్రకటబలమున నట్టిటు బాటజేయ హింసపడికేకి యీకోక మేకొలదికి
దెచ్చునోయనికడునొచ్చివెచ్చునూర్చగాంచిభ్రుకుటీక రాళుడై క్రొంచభేది॥
- ఆ॥ అలరధాంగవడు మంఘ్రుచ్చదంబులు బాణతతులఁజింప బలముచెడక
ఘోకలును దొడలును మిక్కిలిగొప్పలై తనర నెల్లచోట్ల ధరణిదిరిగి॥
- క॥ కఱకంఠసుతుఁడు శరముల బఱపుచు వెనుదగులనెదురుబఱచియువిల్ల
విలువఁదలంపఁ గుమారుఁడునఱకె వ్రవ్యులుగ నిశితనారాచమునఁ
- ఆ॥ అపుడుగోకగాత్ర మపహృతంబగుటకు బరితపించి శూరపద్ముఁడలుక
ఘోరవసుధరూపధారియై గుహునకు బెదరుపుట్టునట్లు బెరిగిపెరిగి॥ 348
- ♦ శూరపద్ముఁడు భూసముద్రవాహు ముఖ్య నానారూపములతోఁబెసంగుట ♦—
- చ॥ అరుణశశిప్రభంజన విహారములెల్లను మాన్చ భోగిభు
క్తురఁగుఁడు నేడు బాణములగొబ్బుననేయఁ దదస్త్రసప్తకం
బరుదుగ సప్తవార్ధులయి యాశరగృత్రిమధాత్రిరూపము
హరణముసేయ వాఁడు వరుణాలయరూపమునొందియుగ్రతఁ ॥ 349
- క॥ వీచీమాయాజాలము చోచఁదారసిలఁజూచి ధూర్జటితనయుం
డేచి శతసంఖ్య దృఢ నారాచంబులువైవ నవియు బ్రళయాగ్నిగతి॥
- క॥ జ్వాలావళులాసంద్రము దూలింపఁగ దైత్యభర్త మర్భరకోప
ద్యేలుఁడియి వహ్నిరూపముదాలిచి జాజ్వల్యపాతితతి పెల్లెగయఁ॥ 351
- వ॥ అగ్నికణంబులనలుమ మహాసేనుండు సహస్రాంబకములనేయ నవి
వాతూలాకృతినశిశుయిల్లి తదుపశమనంబు సేయ దనుజుఁడాడుణంబ గంధ

వహతనువునవిజృంభింపవిశాఖుండు లక్షశిలీముఖంబులఁ బ్రయోగింపఁగా
దదన్త్రుంబులు దందశూకంబులై తత్పవనునడంచి శివసూతిసన్నిధికిరెగె
నివ్విధంబున రాత్రించర త్రినేత్రపుస్రులు నాలుగహోరాత్రంబులు
భీమంబుగా బోరిన నాశూరపద్ముండువెండియు॥ 312

సీ॥ మూర్తిత్రయాంగ పిచ్చూర్తినిగాన్పించి
పదఁపడి దైత్యరూపములఁదోచి
మఱియు నింద్రుండుమొదల్ తెఱగంట మేనున
జరియించి పిదప పిశాచభూత
ప్రేతాంగములదృశ్యమై తిరుగఁ భీష
ణానలతనువున గానిపించి
క్రమ్మట వాయుపరాగ చక్రాసార
వారివాహంబుధి వజ్రతిమిర

తే॥ శైల దిక్కుగిహరిణకేసరి విహంగ తనువులనుగోచరుండయి వెనుకదైత్య
పై నికాధిప సింహాస్యభానుకోపతారకాసురదేహముల్ చాల్చికదియ॥

చ॥ దివిజులునిల్వనోడి నలుదిక్కులఁజాతినఁ జూచినవ్వుచుఁ

భవతనయుండు వానిపయి బాధశరంబులు మిక్కుటంబుగా
జవముననేయుచు మరల శాతశిలీముఖమొండు నుగ్రుండై
భువనములదృఢంపడఁగ బోరనవై చె సురల్ నుతింపఁగ॥ 313

తే॥ శక్తిభృచ్చాపనిర్ముక్త సాయకంబు తేజరిల్లుచు నగణిత తీక్షణశరము
లయినరాదునివిధిధమాయాస్వరూపములనుమానించితూడరముననుజేర॥

మ॥ దనుజాధీశ్వరుండంత శ్రాంతుండయి చిత్తంబందుజింతించుచు

దనమాయాకృతులన్నియు విడిచి చిత్రంబట్లునిశ్చేష్టుండై
కనిపింపఁ శరజన్ముడోరిఖలుఁడా గర్వాంధ నీశాంబరీ

తనువుల్ పెక్కులుసూపినాడవిఁక సందర్శించుమద్రూపమున్॥ 314

మ॥ అనిపలికిసుబ్రహ్మణ్యేశ్వరుం డధికతరంబును నవాఙ్మైనసగోచరంబునై వ
విశ్వరూపంబుధరించినంజూచి త్రిదశులు భయకంపితులును లలాటిస్థిత

హస్తయుగ్మలునై ప్రస్తుతించుచున్నంగని యభయంబొసంగి సుధా
మధురవాక్యంబుల నాదరించిన వారలు బరమానందంబుచే నభినందించిరి
శూరపద్మండు ననంతతేజోవిరాజమానంబగు నద్వివ్యరూపంబుగాంచి
భగవదనుగ్రహంబునఁ జార్వతీనందనుండు సాక్షాత్పరబ్రహ్మమనియెడి
విజ్ఞానంబుత్పన్నమయి తనమనంబున॥ 357

—♦ శూరపద్మండు విజ్ఞానంబుచే గుహరుని శివునిగా భావించుట ♦—

శా॥ ఈతండన్నదనీకినీగణములఁ హింసించి నాతో నని
బ్రీతినేసి బిడొజలోకరథముఁ స్వీయస్థలిఁజేర్చి మా
యాతంత్రస్వవోక్యతుండయి మదీయంబైన మాయాక్రియా
తీతుండై కనిపింపఁజేసె నిపుడెంతే విశ్వరూపంబునున్॥ 358

ఉ॥ ఈవరమేగు బాలుడనియెంచితి మూఢుడనై నిశాటసే
నాపతులున్ సుహృత్తులును నాయనుజుండగుసింహవహ్నుడున్
దాపకబోధజేసిన మదంబుమెయిన్ గనఁజాలనైతి నా
హా! పదరోమకూపముల నస్మదజాండములెల్లఁగన్నడెన్॥ 359

వ॥ ఇమ్మహాత్మ్య నసిర్వాచ్యంబగురూపం బాపాదమస్తకంబు నాకుఁజూడఁ
గలిగె నగణితాకార తరంగితంబును నవనవోన్మేషంబగుసౌందర్యంబు
గన్నుదనియఁజూచినను దృష్టిజనింపకున్నయది మత్స్యార్వాచరణతపో
మహత్త్వంబున పీఠించితి మెఱియును॥ 360

బ॥ నాయందుఁగల కరుణాపరత్వంబున నిర్దేవుఁడారూప హేతుకమున
నిచ్చోటికినివచ్చె నిప్పుడిఘనఁజూడ నామనంబున భక్తి నాటుకొనియె
గలుగింపఁగాఁ బ్రవక్షిణవందనస్తుతులొనిరించుకోరిక యుద్భవించె
దక్షిణబాహునేత్రములు గంపమునొందె వైరులకుందోడువచ్చెననుచుఁ

కీ॥ గలుపితంబగునామదీఁ గలిగెఁ గొంతినన్ను వదియింపఁదల పెట్టియున్న నిట్టి
వేలుపునకెంతకార్యంబు వేడ్కకొఱకు సల్పె నిన్నివిధంబుల సంగరంబు॥

స॥ అమరులఁబట్టినేను జెఱయందుననుంచుటఁజేసి యిట్టిరూ
పముఁగనఁగల్గె నాహితులు బంధములూడ్చుము దేవపంక్తికం

॥

చమితవివేకశూన్యలయి యాడిరిపూర్వము దద్విధంబ కా
 ర్యముముగియింప నీశుభతరాంగము గన్నులఁజూడఁగల్గునే॥ 312
 క॥ ఇకనైనను గీర్వాణప్రకరంబులవిడిచి భక్తిబ్రణమిల్లిన నా
 కొక వెఱపు గలుగదనుచుం బ్రకటమతిఁ శూరుఁడాత్మభావించునెడఁ॥
 ఆ॥ విశ్వరూపముడిగివిశ్వాత్ముడగు షడాననుఁడుదనదు పూర్వతనువుఁదాల్చి
 శూరపద్ముమదినిజొచ్చిన విజ్ఞానమపహరింప వాఁడు నజ్ఞుఁడగుచు॥ 314
 —♦ కుమారుఁడు శూరపద్ముని విజ్ఞానముడిగించి పెంపగుట. ♦—

మ॥ అమితక్రోధవశాత్ముడై యితఁడు మాయారూపముండాల్పెఁబో
 సమరత్పాతలమందు నీతనిఁ దిరస్కారంబుగావించురూ
 పముచే ముందుసురాశ్రిదుంచి పిదపఁ భంజింతునిబ్బాల్సనం
 చు మదిఁ నిశ్చయముని శూరదనుజేశుండుఁ విద్రిప్తేరణఁ॥ 315
 క॥ అలుకమెయిం దనమాయా బలమునఁ బెల్లిఱులఁగప్పి బహుళముగాఁగఁ
 దలలును గరములు బదములు గల వికృతాకారముని కడుశీఘ్రముగఁ॥
 ఆ॥ అంతరీక్షమునకునరిగి బృందారక విసరములనుబట్టి మెనవనెంచి
 హస్తములనుజూప నధికచింతాక్రాంతులగుచు భీతి వారలార్తినొంది॥317
 వ॥ అంజలిబద్ధలయి షడ్ముఖునుద్దేశించి మాటమాటికి మహానుభావా!
 పోషింపుము పోషింపుము భక్తలోకావనదత్తా కాపాడుము కాపాడుము
 దుర్మమండును నిర్జరబాధకుండును నగు వీని సంహరింపుము సంహరింపు
 మనుచు మయూరాకృతినున్న మహేంద్రుఁడాది సకలదివౌకసులుఁ
 బ్రార్థింపఁ గరుణానిధియగు మహాసేనుండు శక్త్యాయుధంబునుజూచి
 శూరపద్ముని దేహంబిప్పుడఖండవిక్రమంబున శకలద్వయంబుగాఁజీలించి
 రమ్మని యనుజ్ఞాపించుటయు॥ 318

చ॥ అరికులభంజనంబు బ్రళయావసరార్థమ సన్నిభంబునై
 పరగెడుశక్తి వేగఁజని పావకకీలబుగ్గుచుఁ నిశా
 చరపతిశాంబరీ తిమిరజాలమడంచుచు వంచనాతనూ
 హరణము సేయఁడాయుటయు నాశరనాథుఁడుసూచి మత్తుడై॥

~~~~~

5. మరణములేనినన్ను దునుమాడునెయ్యారమంచునెంచి లోఁ

బరిగఱియింపక భయముజూసి దురాగ్రహశౌర్యగర్వ సం

భరితమనంబుతో వనధిమధ్యముసొచ్చి జయాంకుఁడై జగ

ద్ధరణమునేసి క్రమ్మఁజగ నర్భకుఁడ్రుంచెదనంచు నెంచుచున్॥

370

—♦ రసాలవృక్షరూపముననున్న శూపద్ముని గుహఁడు జంపుట, ♦—

॥ అదలించి పెల్చినం బ్రతిభయావహమైన రసాలవృక్షమై

పొదలెను బ్రబ్బలజ్వలనుబొందినకీలలువోలు పల్లవా

స్పదమును ధూమమేచకవిశా ప్రకటచ్చద బంధురంబున్॥

విదితకృతానుతప్త తపనీయరుచి ప్రసవాభిరామమున్॥

371

మఱియు నీలకర్కశ శలాటుకంబును గోకనదాభ ఫలపూరితంబును

జలదశాభోపశాఖాసమూహంబును నజాండభిత్తి సంసర్గమూలశోభితంబై

యోజనలక్షవై శాల్యంబై వనమాలి బ్రహ్మ సూర్యేందు హరిద్ధవదృష్టులు

సాధ్యసస్థానంబులగుచుండ వికారరూపంబున బ్రహ్మాండోర్ధ్వకర్పరంబు

ముట్టి సాగరసప్తకము గలతనొంది నీటివెల్లువలుబాట గళితతారకంబై

చలితమేదినియై గిరివిసరంబులుగ్రుంగ నవగ్రహంబులు నిరస్తనైజస్థా

నులై పలాయనంబొనర్చ వెండియు నధోవిష్టపంబులుగష్టంబుసెంద

నాద్యకమత దిగ్గజాప్తకముమ్రొగ్గ నసంత తక్షక వాసుకి కర్కోటకాశ్వ

కర ధార్తరాష్ట్రాది పన్నగంబులు వన్నెదొఱంగ బహ్మాండాధఃకుడ్యంబు

పీల ఘాతజాలంబులు భయోద్వేగంబున గైలాసంబుజేర నిట్టి యమ్ము

కాకారంబున నచ్యుతవృక్షంబు విజృంభించిన॥

372

‘రజవిముక్తశక్తి మదసంయుత దానవమాయఁగాంచి భీ

‘రతరరుద్రమూర్తియును కాలగళాద్రవినా సమస్తమో

‘గరిమదధుల్ గలంచుచు నిశాటరసాలమహీరుహంగముం

‘గిగొనిన బలాశనవిభుం డధికక్రుధ ఘూర్ణమానుడై॥

373

రగున నిజరూపముఁగొని కరవాలముబూని శక్తిఁగదిసినసది యా

రవిభు వక్షచ్ఛేదం బరుదుగఁగావించి మరలి యమరాపగఱో॥

374

ము॥ అవగాహంబొనరించి షణ్ముఖుని హస్తాగ్రంబుఁబ్రాపించె దే

నవరుల్ బ్రస్తుతిజేసిరవ్వెనుక గ్రవ్యాద్భుత భిత్తంబులం
దవిలంబంబున గేకికుక్కుటము లత్యంతాద్భుతాంగంబులన్
భవమై స్కందునిపాలి కేగి వినయవ్యాపారతన్ నిల్పినన్॥

375

తే॥ ఆతఁడవనంబు సేయఁగా నాత్మదలఁచి

కనికరంబునజూడ నజ్ఞానముడిగి

ప్రాజ్ఞత నమస్కృతులొసర్చి ప్రస్తుతింప

నశులితానందమునుబొంది యాదరమున॥

376

క॥ తారకజిత్కృపవాకున్ నారథమందెపుడుఁ గేతనమవైయుండం

గోరితినన సమ్మతించే నారీతివసించెఁ దోయదార్భటిచెలఁగన్॥

377

ఉ॥ అత్తటి నెమ్మిరూపుఁడగు నాకవతిఁడిగి శూరుమేనను

త్పత్తినిగాంచు కేకిని ముదంబుననెక్కిచరింపఁజేయ ను

ద్వృత్తినిఁదచ్చిఖావలము దిక్కులనెల్ల మనోజవంబు రే

కెత్తమెలంగఁదద్గమనకృత్యమహోద్ధతికిం గ్రమంబునన్॥

378

సీ॥ అభ్రముల్ భీతిల్ల నచలముల్ గ్రుంగెను బృథవీతలంబెల్ల బీటగిల్ల

జ్వలనానిలంబులు జలియించె బ్రహ్మాండమదరెను గ్రమ్మఱ నాశిఖండి

ఘనపక్షవిక్షేపకలన గేకారావములను లోకంబులకళుకుఁగూర్చి

సకలదిగంతర సంచారమొనరించి శేషాహి వాసుకి సింహికసుత

తే॥ కేతు మొదలగువారికి భీతిగొల్పి యమరపతిబిడ్డయైతాల్పు నట్లుగాను

నగజసుతుమోచి తత్ప్రేరణంబువలన దిరిగిసురలున్న సంగరోర్వకుఁజేరె॥

ఉ॥ వాసపుఁడగ్నియున్ బ్రమధవల్లభపుత్రుననుజ్ఞఁ గుండలి

గ్రాసపదాయుధాకృతుల గ్రక్కునపిడి నిజస్వరూపముల్

భాసురలీలఁచాల్చి భయభక్తులమొక్కి యమేయసన్నతుల్

తేసిరనంతరంబు సుర సేనలు వీరులుభూతసంఘముల్॥

380

౨॥ గుహునిజుట్టవచ్చి కోలాహలధ్వను లాచరించిరప్పు డజ ముకుందు

లమృహోత్సు నుతుల నలరించిమొక్కిన సదయదృష్టి వారి సత్కరించె॥

ఉ॥ అయ్యెడ శూరపద్ముఁ డభవాత్మజుచే మృతుఁడాయుదంతముం
జయ్యన వేగరుత్ దెలుప సంకటమొంది తదగ్రభార్యయౌ
తొయ్యలి పద్మకోమల విధూతకశేబరయయ్యె నంతలో
నయ్యసురేంద్రు నన్యసతులందఱుఁ జిచ్చునఁజొచ్చిరార్తిమై॥ 382

సీ॥ పడఁపడి యాశూరపద్మునినందనుండగు హిరణ్యుఁడు దనయయ్యచాపు
నసుర సేనలమృతి నాలించిఁజూచి మునుపునేనెన్ని జెప్పిననువినక
సంగరంబునఁగూలిచరణాయుధాహిభుగ్గతముల్ ధరియించిశాత్రువులకు
ధ్వజవాహనంబులై వర్తించుటచితమై తోఁచెనే నేనేమియాచరింతు

ఆ॥ చూచిరాఁదలంప స్రుక్కింతురులని భయముగలిఁగెననుచుఁ బరితపించి
నిజగురుండు శుక్రునింజేరి శూరాది దితిసుతాంత్యమెల్లఁ దెలిపియపుడు॥

అ॥ అలహిరణ్యుఁడాత్మ నఖిలభోగంబులు నధ్రువంబులనుచు నాసయిడక
శాశ్వతాపవర్గసంధాతయౌ శివస్మరణుఁడగుచు నియతమతినినుండె॥ 384

క॥ అనిసూతుండెఱిగించిన విని శౌనకుఁడాదిములులు విస్మితచేతో
వనజలయియవలిగాథను ననురాగముతోడఁ జెప్పమనియడుగుటయు॥
—• ఆశ్వాసాంతము. •—

శా॥ శుండానిక్షణదాచరోరు మదహృచ్చుంభద్వనర్భంజితా
ఖండప్రస్ఫుటదోఃప్రతాప ఖరరుక్స్వంభూతబాధవృధో
ద్దండాభోనిధిమేఖిలాధర మరుత్కాంతోపమ ప్రోదిసీ
కాండేంద్రోఽగ్నిట గర్వనాశన కనత్కాండా హరీశాన్వయా॥ 386

—• వర్గపంచకరహితకందము. •—

క॥ సరసీదుహశర హర వర శరాస విలయాసహాయ శౌర్యవహ హరీ
శ్వర హరిహయహయ సింహ స్వరు సురలహరీ సురర్షి శశి శర్వయశా॥
ల య గ్రా హి.

సూరకులవారినిధి వారిజవిరోధి మునివారవిమలాశయ విహార ఘననీలా
కార తపనీయగిరిధీర దశకంధరముఖాతి నిచయాచల శతార జనకక్షో
ణీరమణజాతవర ఘోరభవదుష్కృతివిచార తటినీశ్వరగభీర సుయశోవి
ప్తారప్యధులూహవవిశారదనతానిమిషభూరుహజగచ్ఛుభదకారణదయాధీ

గద్యము.

ఇదిశ్రీరఘునందనచరణారవింద వందన మరున్నందన నిరతిశయకరుణా
కటాక్షపీఠా సంభావిత చతుర్విధానూన కవితాప్రహర్షిత వసుంధరా
రనుణ సభాప్రకాశిత విద్యన్నికాయ రుక్మాంగద నలచరిత్రాభిద యక్ష
గానద్యయ మనఃప్రబోధ రామచంద్రప్రభు ధీనిధీనామక శతగ్రంథత్రయ
మదాలసాభిధానైకనాటక పుష్పగిరిపీఠాధిపత్య జగద్గురు శ్రీమదభిన
వోద్దండ విద్యాశంకర భారతీస్వామి చాతుర్మాస్యదీక్షా గద్వాలసంస్థా
నాధీశ్వర వంశవృక్షవర్ణన ప్రబంధనిర్మాణ చాతురీవిరాజిత భారద్వాజన
గోత్ర పవిత్ర భట్టరాజవంశ క్షీరసాగర రాకానిశాకళత్ర రామదాస
పాత్ర సంజీవరాజసత్పుత్ర కొడవలూరి రామచంద్రరాజ నామధేయ
కవివర్యప్రణీతంబయిన శ్రీస్కాందపురాణాంతర్గత శంకరసంహితాభిని
వేశ మహాసేనోదయంబను మహాప్రబంధమునందు సప్తమాశ్వాసముఃపిరిలి

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రాక్షరము

మ హా నే నో ద య ము.

(పద్యకావ్యము.)

—• అష్టమా శ్వాసము. •—

కంధరకాయృక భం

గీకృత కార్యోపలబ్ధ కీర్తివిశేషా

శాకీర్ణ సవిత్సవంశ సు

ధాకర పార్థివలలామ దశరథరామా॥

1

తే॥ అవధరింపుము శుకశౌనకాది తాప

సులకు సర్వకథారథసూతుఁడయిన

సూతుఁడనియెను మందాకినీతరంగ

ప్రబలఘోషానుకారి వాక్పటిమఱోడ॥

2

వ॥ మునిండ్రులారా! తదనంతరంబునఁ గుమారుండు గారాగారంబునబడి

వగచుచున్నజయంతాది సురసమూహంబులను దోడ్కొనిరా వీలజాహు

నియోగింప నతండు దదాజ్ఞకుహర్నించుచు రయంబునబోయి వారలం

గొనితెచ్చి గుహునిమ్రోలనిలిపిన దేవబృందంబు లమంచానందంబున

స్కందునిచరణారవిందములకు సాష్టాంగవందనంబులొనర్చి పలుచందం

బులబొగడ శుభాశీర్వాచనంబులచే వారినాదరించి మహానురాగంబున

నతండ్రిట్లనియె॥

3

క॥ దుష్టుండగుకూరునిచేఁ గష్టుంబుఁబడితిరదియుగడచె నిఁకన్ మీ

రప్తసుఖంబులనొందుచుఁ దుష్టినిగనుఁడాత్మ భయముదోపఁగనీకన్॥

4

—• యుష్టుంబుగూన దేవతలందఱు బువర్జింతులగుట. •—

క॥ మీమీగృహములకేగుఁడు నామఘవత్సుమఁడు దీవనలు గీర్వాణ

స్తోత్రముచే గొనఁటకమదినామోదమునొంది తండ్రియగునిండ్రునకున్॥౧

అ॥ మొక్కి నిలువ నింద్రుఁడెక్కుడుప్రేమచే
 లేఖితతిఁ గౌఁగిలింతుకొనుచు
 సమరభూమిఁబడిన సకలవీరుల భూత
 గణము బ్రతుకఁజేయుఁ డనుచుబలికె॥ 6

ఆ॥ అంత సురలు గుహునియానతిగైకొని సమరనిహత దివిజచయమునెల్ల
 సమృతమహిమ బ్రతుకునట్టులుగాజేసి రఖిలలోకములకు హర్ష మెసఁగ॥7
 వ॥ అట్టియెడఁ గొండరాచూలిపట్టి సరిత్పతింగని కృపణ నక్తంచరపాలితంబగు
 సీవీరమాహేంద్రపురంబును బెల్లుబ్బి ముసుంగంజేయుమనిన నతండగు
 గాకయని యవ్విధంబత్యాశ్చర్యంబుగా నొనరించెనంత॥ 8

సీ॥ అకలంకమతి నవాధికలక్షవీరులు భూతవర్గము బొరిపొరినిగొల్వ
 నిఖిలవాద్యధ్వనుల్ నెగడ మాగధవంది వినుతులునెలఁగంగ విబుధకోటి
 తో నడువంగ నెంతోవేడ్క శ్రీసంధిపురిజేరి యవ్విభావరిని నంద
 సంతోషముననుండిజమునయ్యపొడసూపశిఖవాహుఁడచ్చటశివునిగొలిచి

తే॥ ముదముతో నపరాచలంబునకుఁబోవ
 దలఁచి యజకేశపులఁబిల్వ దత్తక్షణంబు
 వారు సురకోటితోఁ దమ వాహనముల
 పయినిగూర్చుండి యధికవైభవముమెఱసి॥ 9

మ॥ పయనంబై చనుదేరఁ గేకిపయి సుబ్రహ్మణ్యుఁడారోహియై
 ప్రవీరుతఁ గిన్నరగానముల్ వినుచు హరిస్తోత్రముల్ దేవతా
 చయముల్ సేసెడుబంధురధ్వని విశేషంబై తనర్పణ ప్రమో
 ద యుతస్యాంతముచెంగలింపఁజనె నస్త్రగ్రావముఁజేరఁగన్॥ 10

—● కు మా రు డ స్తా ద్రి యం చు ని వ సిం చు ట. —

తే॥ అందులఁ బరాశరాశ్మజులైన పండ్లు
 నులును గంజగర్భుండుమొదలు సురలును
 దన్ను నిలుపంగఁ గాంఠించి విన్నవిన
 సమృతముబూని వేడ్క నచ్చటవసించి॥

ప॥ శరజన్మండు దేవతాశిల్పాచార్యుర్రావించి పురంబొండు గల్పింపుమని
నిర్దేశింప నతండు వల్లెయని యప్పర్వతాగ్రంబునందు నానావిధభూరుహ
ప్రకర మంజులారామకలితంబును దీప్తి కాకూపపద్మాకరరాజితంబును
నగణితమణిప్రభాపూరప్రకాశిత గోపురవరణ సౌధవీధీరంజితంబును
బహువిధాలంకరణ సంశోభితంబును సమధికాద్యుత్పదంబును నై తన
రారునట్లు నగరంబు సృజించినంగనుంగొని॥ 12

తే॥ వీరులను భూతబలములవీధిపట్ల నుచితమగుచోట్లనిలిపిమయూరహయము
డిగ్గి నిజమందరముజేరికీవియమర సారమణిసింహపీఠిపైఁగూరుచుండి॥ 13

తే॥ నలినగర్భాదులను శార్వమ్యములనునిలిపి

వీరనవకోపచారుడై వివిధగతఃఖలఁ

దన్నుఁబూజించు పట్నంఖ్యతాపసులకు

జ్ఞానబోధంబుగావించు గౌతుకమున॥

14

క॥ జలజాసనాదులను నిజ నిలయంబునకనిచి మిగులనెనరున నమ్మొ
నులబోధించి తదీయస్థలమున శరజన్మండున్న సమయమునందు॥ 15

త రు వో జ.

బలసూదనుఁడు రమావతి సరోజాతభవుల చెంగటికిని బనియూనిచేరి

యెలమినాకూఁతునీ యీశ్వరీసుతున పీఞ్చిపెండిలిసేయ నెంచితి నసుచుఁ

బలుకవారలునుది బహుమోదమంది పరమార్థమరయ నిప్పనినిజమంచుఁ

డెలుపంగబొంగి యేతెంచె నమస్తదివిజులతడ మందరమునకప్పుడు॥ 16

మ ం చా క్రా ం తా వ్య త్ర ము.

అంతః శక్రం దమరకుభంబందు వర్తించుపుత్రఁ

గాంతః గౌరీభమును పిలువంగా భటశ్రేణిసంపఁ

సంశోపంబొప్ప జని పరుగఁ సర్వముఁవారుతెప్పఁ

జితతాపాదుగలిగెననియెంచెఁ శచీదేవియాత్మఁ॥

17

కా॥ ఈరీతి మదిలోదలించి వెనతో నింద్రాణియేతెంచి గో

త్రారాతిష్ఠలమాత్మజా భవశమాతంగప్రయుక్తంబుగాఁ

జేరణ రాక్షసపాదలందగిలి శుష్కిభూతులౌ దేవతా

నారుల్ సూనుడువచ్చి మ్రొక్కంగ నమానంబైనచింతావ్యధణ్ 18
క॥ వగచి జయంతుని గౌగిటఁడిగిచి మరుత్తులనెగులుదీర్చుడు వారల్
పొగడొంద దేవసేనా నగపాత్రులపెండ్లికథను నయముగఁడెలుపణ్ 19

—* మహేంద్రుడు దశమృతిదేవసేవకుఁడని గుహని బ్రార్థించుట *—

వ॥ పొలోమియుసంతస్లి కుమారియగుదేవసేనయు గుమారుడగుజయం
తుఁడును మఱియు పకల నిర్జరులును గొలువ నత్యంతపౌఖ్యమున దన
మనోవల్లభుడగు మహేంద్రుని సన్నిధానముననుండఁ బదంపడి సుత్రా
ముడధికభక్తితో దివ్యులంగూడుకొని పడననుగ్రహంబునకుఁబోయి
యమ్మహాత్మునకుఁ బ్రణమిల్లి వినముఁడై యిట్లనియె॥ 20

చ॥ దురమున శూరపద్మముఖ దుష్టనిశాచరకోటిఁగూల్చి ని
ర్జరులకుమోదముఁసుఖము సంధిలజేసినపుణ్యమూర్తులై
పరగెడుమీకు మేమెదియు బ్రత్యుపకారముసేయనోపమో
పరమదయాసముద్ర తమపాదనమస్కృతియొందుదక్కఁగణ్ 21

తే॥ అయిన నోదేవ సురపోషణార్థముగను నూలిపోగునుశశిచ్ఛలీల మీకు
నాతనూభవనిచ్చెదఁ బ్రీతిచేఁ బరిగ్రహింపుడటంచు బ్రార్థించుటయును॥

ఉ॥ తారకవైరి సత్కృప శతక్రతుగన్గొని జాగిఁకేల నీ
కూరిమిపట్టినిం గొనుటకున్ శుభవారముచేప కాన నీ
వారసి తత్రయత్నమతివై మెలఁగణవలె సుమ్ము పొమ్మనన్
గోరినకోర్కెపండెనని గొబ్బుననింద్రుఁడు నింటికిగియున్ 22

క॥ వైవాహికోత్సవమునకు రావలయునటంచు దిగధిరమణాదులునె
దేవతలను ముచుకుంద ముఖావనివల్లభులఁ బిలువనంపెను భటులన్ 24

వ॥ తదనంతరమున బిడొజుండు విశ్వకర్మచే నగాధతటాక వాపీనఃకూప
విలిసితంబును మంటపప్రాసాద గోపుర ప్రాకారసంయుతంబును నానా
రత్నరచితంబును లోచనానందకరంబును నత్యంతసౌందర్యంబునుగా

—————

కల్యాణమందిరంబు నిర్మింపఁజేసి ప్రమోదావహచేతస్సుండయి పరిణయ
ప్రయత్నంబుతోనుండె నయ్యవసరంబున॥ 25

స గ్ధ ర.

పొలోమీనాథునాజ్ఞా బనివడి భటులు కాథవేగంబుతో ది
క్పాలాశింతేరి వాస్తోష్పతి పిలుపపుడొప్పం బ్రబోధించి యంత
స్ఫూలోకంబేగి మ ర్త్యేంద్రుడయిన ముచికున్దా మహాసత్త్వలౌ భూ
పాలస్తోమంబుల కాబ్రలికిరి వినయత్వంబు గాన్పించునట్లు॥ 28

తే॥ ఇప్పగిది హూయమానులై యెల్లకడల
దొరలుమొదలగువేల్పులు దుటుముగూడి
శీతకరమౌశిసుర దేవసేనలకును

గాఁగల వివాహమీక్షింపఁ గదలికొకట॥ 27

—* నేవసేనామహాసేనుల వివాహమునకు మరల ముచుకుండాదిరాజులువచ్చుట *—

మ॥ ముచికుండుండు మహేంద్రచారులకు సమ్మోదంబుగా భూషణ
ప్రచయంబుల్ రుచిరాంబరంబులిడి సారప్రజ్ఞబుత్తెంచి తా
నచలారాతివచోభియుక్తి హితభార్యాపుత్ర సర్వాధవా
నుచరవ్రాతముతోడనేగె శివసూనుండున్న యస్త్రాదికి॥ 28

వ॥ వెడియు దిగ్భాగంబులఁ బ్రసిద్ధి నొందిన భూభుజులును మునిశ్రేష్ఠులును
రవిశశాంక ప్రముఖులును నిజదారసఖిపరిజన సమేతులై ఘోటకస్యంద
నాందోళికాది యానంబులనారోహించి చతురంగబలంబులతో నానా
వాద్యనినదంబులు మ్రోయఁ బరతెంచి చరమకై లబహిఃప్రదేశ వన సర
స్తటాక పుష్పారామంబు లాదియగుచోట్ల నెడమీక నిలిచియుండిరంత॥

తే॥ పరగ ముచికుండుఁడాదియౌ పార్థివులును

మునులు వాసపుమందిరమునకు నేగి

యుచితరీతినిగాంచి హితోక్తి కలన

మెలఁగుచుండిరి యానందకలితులగుచు॥

సీ॥ రాజపత్నులు దేవరామలు నింద్రాణిగాంచి వందనముల్పించి పెండ్లి
కూతు సమస్తసద్గుణ దేవసేనను గనుగొని తారుదెచ్చినవి మాత్మ
రత్నభూషణ వస్త్రరాజి యక్కన్యకు ధరియింపజేసిరి తగినభంగి
నావెక్క దాపసు లబ్జనిర్దిష్ట కల్యాణలగ్నంబు గదసేననుచు

తే॥ నింద్రునకుజెప్ప నాతఁడుపేంద్రజలజసంభవులతోడఁగూడి విశాఖుచెంతఁ
జేరి ప్రణమిల్లిమత్సుతాస్వీకృతికయి యాలసింపకరండు మీరనుచుబలుక॥

సీ॥ చిటునవ్వుతో మహాసేనుండు నెమ్మిపై నెక్కి వీరులుగొల్వఁ బెక్కుమంది
జేజేలుబొగడుచు లాజాతులు బుష్పములునల్ల వెన్నుండు నలువ దోడు
నడువసూర్యేందులుగొడుగులువరుణుండు వాయువుజామరవృజనములును
నినజుండు గరవాలమునుబట్టి యేతేరశుభవాద్యనినదముల్ శ్రుతిరవములు

తే॥ మౌనివినుతులు గంధర్వగానములును నచ్చరలయాట లఖిల మహర్షిపాణి
ధృత సుధాపూర్ణమటములు దేజరిల్ల నగరిపీఠులఁజని వక్షినగరుసొచ్చె॥32

శా॥ తత్పూర్వంబ హరిప్రియా ద్రుహిణకాంతల్ మంగళశ్లోకముల్
సత్పాండిత్యతఁబాడి హారతులు గాంతుంజేసిరంతఁ మహీ
భృత్పైతుండు వివాహమంటపమునర్థింజుట్టి ముమ్మాల్లు రా
జత్పత్రంబునుడిగి శోభనపువేళ్ళద్వారముం జేరఁగఁ॥ 33

క॥ బలవైరిదేవి యచ్చర పాలఁగులజతగూడి నెయ్యమున గోదుగ్గం
బులఁ బాదప్రజాళన మలరుచుఁగావించి కల్పకాగమసుమముల్॥ 34

క॥ కోరి సమర్పించియు శుభ నీరాజనములనొసంగి నిశ్చలత నమ
స్కారములిడి కల్యాణాగారంబున కరిగినంత గౌరిసుతుఁడు॥ 35

తే॥ భర్తృమణిమయపాదుకల్ పాదములను

మెట్టి యుద్వాహసదనంబు నెట్టుకొని య

మేయరత్నాసనంబున శ్రీయైసంగ

స్థితరానందమతిని నాసీనుఁడయిన॥ 36

ప॥ అంతముకుంద శతానందాదిబృందారకులును మహర్షి సందోహంబులును
ముచికుందాదిరాజబృందంబులును స్కందనాజ్ఞ నానందకందశితమాన

సులయి సింధుచారిపీఠంబులంబొందిరి. వీరశాహ్వది లక్షయుండొమ్మం
డగువీరులు నానావిధోపచారకృత్యంబుల శాహులేయునరిరిపునుఁ
గొలిచియుండిరిట్టి జగదమృతకల్యాణోత్సవప్రారంభసమయంబున॥ 37

శా॥ ఫాలాకుండు దయాసముద్రుఁడు శివాప్రాణేశుఁడారావనో
ద్వేలుం డద్రీశరాసనుండు ద్రిపురద్వేషుండు దర్శికర
ప్రాలంబుండు మృకండునందనశుభప్రాప్తుండు నానామణి
జాలస్ఫీణవిమానమధ్యమున సాక్షాత్కారుఁడయ్యెడిది॥ 38

—♦ దేవనేనా ముహూర్త్యుల వివాహమహోత్సవము. ♦—
చ॥ అపుడు శివుంగమంగొని గుహాదులులేచినమస్కరించి భ
క్తిపరత సన్నతుల్ సలిపి కేల్గవమోడ్చి ధరిత్రినిల్వఁగా
నపరిమితానురాగమొలయఁ గరినందనతో విమానముం
ద్రిపురవిభేదనుండుడిగె దివ్యులకుఁ నయనోత్సవంబుగఁ॥ 39

ఉ॥ అయ్యెడఁ బార్వతీయుండు మహావినయంబున నొద్దకేగి క
న్నయ్యకునమ్మకుఁ శిరములంఘ్రులమోపి నమస్కరించఁగాఁ
జయ్యన బుత్రునెత్తి పురశాసనుఁడక్కునజేర్చి నెత్తివైఁ
జెయ్యిడిదువ్వి ముద్దుగొనెఁజెక్కుల బుత్రవిమోహమేర్పడఁ॥ 40

మ హా స్ర గ్ధ ర

ముచికుండాదుల్ సురల్ నమ్రులగుచు గరముల్ మోడ్చి జేజేలొనర్పం
బ్రచురన్నేహంబుతో వారల బహువిధమర్యాదలందన్ని శంభుం
డుచితోక్తుల్ వల్కుచుం దానొగి సకలసురవ్యూహముంగూడి కల్యా
ణచతుశ్శాలస్థలిఁ మానసమున మహదానందముహ్వాంగజొచ్చె॥ 41

క॥ ఈగతిజొచ్చి నిజానతి నాగతమయియచటనుండు నాసనముపయిఁ
రాగిలి యుత్సంగమునందా గుహునిడి కూరుచున్నయవసరమందు॥ 42

క॥ బృందారకులు భవానీ స్కందయుతుండైన శివునిగనిమ్రొక్కుల నా
నందింపఁజేసి నిలువ బొందుగ భాషామనోవిభుండిట్లనియె॥ 43

చ॥ అభవ మహానుభావ భవదాజ్ఞ భవత్పుత్రుఁడాహవోర్విలోఁ
ద్రుభవనకంటకుండగు నుదీర్ఘపరాక్రమశాలి శూరుఁడ౯
ఋభురిపుటంపి దిన్మృలఁ దరింపఁగఁజేయుటచేఁ బురందరుం
డభినుతిజేసి యీఘసునకాత్మజనీయదలంచెఁ బల్నిగా౯॥ 44

చ॥ అనితెలుపం గపాలి ముదమందుచు మమ్మిప్పుడీవివాహముం
గనుఁగొనువేడ్క వచ్చుటలుగాఁ దలపోయుమటంచు సమ్మతం
బునవినిపింపఁగా సురవిభుంగనిశౌరి ముహూర్తవేశదా
సెను దగదాలసింప సుతఁజెచ్చెరఁదోడ్కొనిరమ్ము పొమ్మన౯॥ 45

సీ॥ తక్షణంబున రమాతన్వీ సరస్వతుల్ దేవసేనను దోడితెచ్చి గౌరి
నీలకంఠులమ్రోలనిలుప నక్కన్నియయత్తమామల కెచ్చుబత్తిమొక్క
ననురాగమున వారలాదరించిరి వెండి పార్వతి నిజపుత్రు భద్రపీఠి
నివసింపఁజేసిన నిర్జరులా దేవసేనను గుహుని నీక్షించియెఱఁగి

తే॥ మోదమందిరనంతరంబున నగారి
పాలతితోఁగూడి పేమంపుబూర్లకలశ
జలముతో శంభుసుతుపాదములనుగడిగి
శచ్చరణతీర్థముగ్రహించదలచియుంచి॥ 46

తే॥ సుగుడ గంధాక్షతలఁ గుసుమముల ధూప
నీపముల గార్తికేయుని దివ్యపాద
ములనుబూజించి పాలోమి యెలమిదెచ్చి
నట్టి మధువర్క మతనిచేయుమనునిచి॥ 47

క॥ వాసిగఁద్రాప్తాశనముం జేసినఁ గల్గోలకతిత సింధు రవ పరి
హాస్క్రియఁ దూర్యధ్వనులాసన్నగుహల్ ధ్వనించునట్లుగమ్రోసె౯॥ 48

క॥ గాంగేయగర్భకల్పితమాంగల్యము గల్పకుసుమమాలాతమలు౯
మంగళకరముగఁగట్టెను గాంగేయుఁడు దేవసేనకంఠమునందు౯॥ 49

ప॥ తత్సమయంబున వయోవృద్ధులగు నార్యజనుల వాత్సల్యోపేత
శుభాశీప్రవచనంబులెసంగుచుండెనంత॥ 50

నీ॥ అబ్బజుండగ్ని కార్యము సేసి సమిధాజ్యచరులాఽహోమముల్ జరిపి దంప
తుల నుషర్బుదునకు వలగొననొనరించి సనెకలుద్రోక్కించి శాస్త్రయుక్తి
గా వశిష్ఠనిభార్యగనులకుఁజూపింప నావెన్క పణ్డులుండధికభక్తి
దలిదండ్రులయిన కాత్యాయనీశివులకు ద్రిప్రదక్షిణ నమస్కృతులుసేయ
తే॥ వారలతిప్రేమదీవించి గారవించి కొడుకుగోడలి గౌగిటనిడి ముదంబు
వడిసెసురవర్గమయ్యుత్సవంబుగనులపండువుగజూచియానందభరితమయ్యె॥

చ॥ అపుడు గుమారునాజ్ఞ వెలియాపు సమస్త నిలింపకోటికిం

దవసులకున్ నృపాలులకు దక్కటివారికి వారువారు గో

రు పగిది దివ్యభోజనము రూఢిగబెట్టిన నారగించి లో

నపరిమితప్రియంబువడిరందలు బెండిలిచుట్టపక్కముల్॥

52

వ॥ అంత సురసమూహంబులవీడుకొని పార్వతిపరమేశ్వరు లంతర్నితులగు
టయు మరున్నికరంబులు విస్మయంబునబొగడుచుండఁ బత్నీయుతం
బుగా మంగళగీతవాద్యనినద మహర్నిస్త వాకర్ణనుండయియరిగి నిజనికే
తనప్రతీహారదేశంబున నిలిచి సుధాంధుల స్వకీయగేహంబులకుబుత్తెంచి
షడానమండు శుద్ధాంతముసొచ్చి పరమసమ్మదంబుననుండె నాపిమ్మట
మరుద్వంతుడు ముచుకుందాది ధరాధీశులను నైలింపులను యధావిధి
సత్కరించి కల్పద్రుమసంజాతంబులును చోషరాహిత్యములునునగు
సానావిధమణిపరిష్కార వస్త్రమాల్యబులనిచ్చి వారివారినివాసస్థలం
బులకనిచి తాను శచీసమేతుడై యాత్మీయమందిరంబున నుండిన
వాడయ్యె॥

54

— ౧ : కాలుండిందుని వ్యవస్థాభిషిక్తుని కేయుట. —

ఆ॥ అంతఁ గొన్ని దినములరిగినతరువాత బలవిరోధి నాకపట్టభద్రు

జేయఁదలంచి కార్తి కేయుండు జాయతో విబుధవరులతోడ వేగఁగదలి॥

క॥ సురలోకమునకుఁజని యప్పురమగ్నిదహించువిధము బొడగని కరుణఁ

సురశిల్పిజేచి తొల్లిటికరణింగావింపఁజేసె గమనీయముగ॥

55

అ॥ అందుఁ దనకు నుచితమవుమందిరంబున విడిసియున్నతటిని పడమటిమల
కెడసి దివ్యయానమెక్కివేలుపు శెలుల్ గొలువశచియునచటికెలమివచ్చె॥

ఉ॥ అట్టితటిఁ గుహుండు వనజాసనుతోఁ ద్రిదివంబువ్రజికిం
బట్టముగట్టిరమ్మనుచుబంచిన నాతఁడు బూజ్యవస్తువుల్
దిట్టము సేసికొంచుజని దివ్యనదీసలిలాభిషిక్తుఁగా
గట్టులసూడు జేసి యొడికంబుగనర్చనలఁ గ్రహించియు॥ 57

మ॥ గుహు శేరం బటతెంచెనంత దివిషత్కృతుల్ నుతింపఁ మహా
మహులౌ మౌనులదీవనల్ గొనుచు రంభాద్యృపురోలాస్యముల్
స్పృహతంగాంచుచు సర్వవైభవములఁ సింహాసనాసీనుడై
మహిమఁ స్వర్గము నేలుచుండె బలజంభధ్వంసి పూర్వక్రియ॥ 58

ఉ॥ అవ్వలఁ గొన్నిఘస్రములకల్లునిజాచుటకై మహేంద్రుఁడుఁ
నెవ్వడినేగి మ్రొక్కిన ద్రినేత్రసుతుండు సగౌరవంబుతో
నెవ్వరిబాధలేక రహియించెడినాకము నెప్పటట్టులఁ
మవ్వమెలర్చనేలుకొనుమా యని బోధయొనర్చి క్రమ్మట॥ 59

సీ॥ అచ్యుతేంద్ర సరోరుహాసనాద్యమరుల వారివారిండ్లకు వరుసననిచి
భూతగణంబులఁబుచ్చి భార్యాసమేతముగాగ బహుళమోదంబువూని
వీరబాహుక్షత్తయౌ రథారోహియై మున్నుగా గైలాసమునకుఁజేరి
గౌరీమహేశులఁగనిమ్రొక్కి స్కందాద్రికరుగ వారలచేత నాజ్ఞపడసి :

తే॥ వేడ్క లక్షయు నెనమండ్రువీరవరులు
దన్ను సేవించుచుండఁగా దరలియందు
శరజుఁడతిసౌఖ్యముననుండె సకలసురలు
దమతమగృహంబులందుండి రమితభూతి॥ 60

మ॥ అంతఁగొంతకాలంబున కాఖండలుండఖండబలుండగు శూరపద్మకృత
పరిభవములత్యంతముస్మరించి వ్యసనాక్రాంతుండై వైరాగ్యమువహించి
సంస్మృతిభ్రమకోహటించి వరారోహలయేకాంతము నిస్సారమనితలపోసి

మోనితెఱంగునఁ జార్వతీనందనస్మరణాతిరేకుండగుచు విప్రప్రత్యంబుతో
నుండె నయ్యవసరంబున॥ 61

—● ఇంద్రుడు బృహస్పతివలన మదనకంచుకవ్యవర్థసింది

కామవ్యామోహితుడై కఃలోదాదలంచుట ●—

ఆ॥ ఏగుదెంచిగురుఁడు నింద్రుమనశ్చంచ లంబడంగ మంతనంబునందు
మహితకఠణదోష మదనకంచుకవిద్య దెలుప నతఁడు దొంటితెలివినెందె॥

క॥ ఇష్టిధమున వైరాగ్యము నవ్వలఁబోదోచి పువ్వుటమ్ములదొరచే
నివ్వటిలు సేఁగికోర్వక జవ్వనులంగలిసి సంతసంబునదనలో॥ 62

క॥ ఎవఁడేని జన్మమొంది తెలివి సంపద్బలములును గలిగి యన్నిపనుల్
దవులక యౌవనయువతుల గవగూడిరమించువాఁడు గడుధన్యుఁడగు॥

మ॥ సుమగుచ్ఛంబులమీఱఁజాలుకుచముల్ నిమొంద్యుణ్ణప్రాయుజే
యుమొగంబుం గనకంబుగెల్పుమెయి పీయూషంబుబోదోలువా
కృము లజ్జోపమనేత్రముల్ సహజస్సంగారంబులై యొప్పెడుం
బ్రమచారత్నిరతోత్సవంబులకదా భాగ్యంబులన్న॥ సుహే॥ 65

చ॥ అరుణగభస్తి పావకుఁడు సంబుజవై రియు దీపమండియుఁ
హరిణవిశాలనేత్రయయినట్టి కులాంగనలేకయున్నచో
నరయఁగలోకమంధమగు సంతటిదీప్తికిముఖ్యపాతువై
పరగు వధూమణి॥ మమతశాయ రమించినఁగాదె భాగ్యముల్॥ 66

తే॥ రతిసుఖానందవశత నేత్రములమూయు

యౌవనంబునరంజిల్లు నాలుమగల

కదియపిఁ కామరూపమై యతిశయించు

చుండు పురుషార్థమింక వేఱొందుగాదు॥ 67

తే॥ ఎంచగా నిహభోగములెన్నియయిన

దీనిసరిచాపు కొందఱజ్ఞానులనిరి

స్త్రిలఁదొలఁగుటమేలంచు దేవవంచి

తులుగ భనలోభులుగవారిఁ దెలియవలయు॥ 68

వ॥ అని బిడొజుండిట్లు నిశ్చయించుకొని వాచస్పతిని విధేయుడై వీడుకొ
లిపి పుత్రుండగుజయంతుని స్వర్గపరిపాలనంబునకు నియమించి తాను
కామక్రీడాలాలసత్వంబున దివానిశలత్యధికమోహవేళితుడై నిజపత్ని
పులోమజనుగలిసి క్రీడించుచు గందర్పవేదనలనుభవించుచు దదేకధ్యా
నుండయియుండెనంత॥ 69

-♦ జయంతుడు బృహస్పతిని శూరపద్ముడు దక్షిణునిని బాధలకు గారణమడుగుట. ♦-

ఉ॥ ఇంద్రునిపట్టి దేవతలకెల్లను మెప్పుజనింప స్వర్గమున్
సాంద్రవిభూతి నేలుచొకనాడు గురుంగనిపల్కెభక్తిమై
రుంద్రబలుండుశూరుడు సరోరుహనాథు విరించనున్ మమున్
గుండంగ నీచకృత్యములకున్ నియమించుటకేమి హేతువో॥ 70

క॥ అకటా! వాడొనరించిన వికటపుజెయ్యులదలంప వెఱవవునిపు డే
రికినయినఁ బూర్వకృత మూరకవిడువదనంగవిందు శ్రావ్తముగాక॥ 71

క॥ ఎందుల నేపాపంబునఁ జెందెనొమాకిట్టిపాట్లు చెప్పుమనుచుఁ బొ
రందరి ప్రార్థించినవిని సందేహమువాయఁగా ధిషణుఁడిట్లనియె॥ 72

క॥ పూర్వంబున దతుండతిగర్వితుడై లెక్కయిడక క్రతునాయకుఁడొ
శర్వునిదూషణమొనరిచి సర్వామర్త్యులనుబిలిచి జన్మముసేయె॥ 73

క॥ చతురాస్య హరి ముఖామరవితతులు సమృతముచే హవిర్యాగము లం
చితముగఁగొని శర్వాణీపతికివ్వనిదోషమపుడె పాయకతోడ్రో॥ 74

అ॥ రౌద్రమూర్తి వీరభద్రకృతోపద్రవమునగంటి రంతట మిముఠాని
చనకనిల్చుదోషమనుగతంబయి శూరుడనెడు పేరిట మొదలంట సమసె॥

వ॥ అనినవిని జయంతుడు దక్షాధ్వరధ్వంస విధానంబెఱంగింపుమనుటయు
సురాచార్యుండామూలంబుగా దానిందెలుప వెఱగుపడి నిశ్చలభక్తిచే
శివపదధ్యానతత్పరుండయి శంకరాపరాధకులందొలంగి ధర్మవర్తనంబున
శిష్టరక్షణంబును దుష్టశిక్షణంబునుగావించుచు సుఖముగానుండెనన నా
కర్ణించి శౌనకాదిమహర్షులు సూతుంజూచి॥ 75

తే॥ స్కందగిరిమీదమండ యా స్కందుఁడేమి
పనులనొనరించె చెల్పుమంచనిన సూతుఁ
డుల్లమలరార సౌందర్యవల్లి లవలి
యయిజనించిన వరియించె ననుడువారు॥

77

క॥ ఆమెకులవలీనామం బేమాడ్కినిగలిగెఁ దనయ యెవ్వనికయ్యె
బ్రేమనుగుహుఁడెచ్చట గులభామినిగానేలఁ దెలియఁబలుకుముమాకు॥
వ॥ అని వల్లకల్యాణ సమాకర్ణన కుతూహలులై యడిగిన రౌమహర్షడి
యిట్లని చెప్పందొడంగె॥

79

—• ల వ లీ దే వి జ న్మ ప్ప త్తాంత ము. •—

సీ॥ మునికులోత్తములార వినుఁడు జగత్సారమైనట్టి కాంచీపురాంతికమునఁ
బూర్ణాఖ్య నగరమొప్పును దానిచెంగట లవలీ లతా మంజులంబునగుచు
నొకకొండగలదందునొకపుళిందవిభుండుభాగ్యశాలియుననపత్యుఁడగుచు
నుండి పుత్రార్థియై యుత్తలపడుచుండె నప్పడగ్గిరికానయందు నొక్క

తే॥ ఋషి శివాఖ్యుండు దపమొనరించుచుండి
యతఁడు దనచెంతదిరిగెడు హరిడినొండు

కామవశమునఁగనువిచ్చి కాంచుమాత్ర

చోద్యముగ దానకవైంట చూలునిల్చె॥

80

అ॥ అంతినక్కురంగి యట లవలీకుండమునకు నీరుఁద్రావఁబోయి యొక్క
యాదుబిడ్డనీని యరసి విజాతీయయగుటచేత భయమునండి యుజితె॥

ఉ॥ అచ్చటికప్పుళిందవిభుఁడప్పుడు నివ్వరిపల్ల నారయె

వచ్చి జలప్రతీరమున వారక యేడ్చుచునున్న బాలిక

ముచ్చటతోడ నెత్తుకొనిపోయి యపుత్రకుఁడౌటఁబెంపఁగా

నిచ్చదలంచి పెండ్లమునకిచ్చి సుతోత్సవమాచరించియు॥

82

మ॥ అనురాగంబున బెంచుచుండ నల కన్యారత్నమున్ బాల్య భే

లనముల్ సేయుచు ద్వాదశాబ్దములుదొల్గె బ్రౌఢయైనట్టులా

తృనుభావించి పుళిందుఁడు నివరి కేదారంబులం బిట్టలఁ
జనఁజేయఁ నియమించినిల్పె నొకమంచఁగట్టి యద్దానిపై॥ 88
తే॥ అవ్వఁడతిమంచెపైనుండిగొప్పయెలుఁగుతోడబిట్టలదవ్వుగాదోబుకొంచు
జేలకాపరియైయుండులీల తెలిసి క్రొంచమదభేది దాని నీక్షించఁగోరి॥
ప॥ ప్రేమాతిశయంబునఁ బూర్ణాఖ్యనగరంబునకువచ్చుచుండె నంతకుమున్న
నారదుండా శబరముదిగకబరిం గని గాంగేయునకర్థాంగియగుట దెలిసి
పఱతెంచుచు మార్గమధ్యంబునఁ జార్వతేయునకెదురయి నమస్కరించి
సర్వాంగసుందరియగు లవలీకన్యకోదంతంబంతయును జెప్పి నిజేచ్ఛం
జనియెనంత॥ 85

—* కుమారుడు బోయవేషమున వల్లితో సంభాషించుట. *

క॥ మనసిజగర్వవిభంజనతనయుండు బుళిందవేషధరుడై యల జ
వ్వనియుండెడు గేదారంబునకుంజని లవలీజీరి పాలుపుగననియె॥ 86
ఉ॥ ఇందునిభాస్య నీవెవతె వెవ్వనిపుత్రివి నీదునామమై
చెందు శుభాక్షరంబులవి చేలనుగాచుచు వేనియాజ్ఞచే
నిందులనున్న దానవొకయించుకడాపక తెల్పుమన్న నా
సుందరి యేమియుం బలుకుసూపక మౌనతనుండె సిబ్బితీ॥ 87
మ॥ అపుడబోయయొయారి పద్మఖుండుడాయం గాయజుండమ్ములఁ
వపువుం గాడగనేయ నివ్వరికి నవ్వామాక్షి గాపుంచిన
ట్టి పుళిందుండటలేమి సమ్మదమురెట్టింపం బువ్వందేసెతో
నువమింపందగుపల్కులంబలికె ముఖోద్దేశభాహ్యంబుగ॥ 88
సీ॥ వికచాబ్జనేత్రి యీవిపినంబు నిర్జనంబై యున్నయది సందియంబితేల
నన్ను మన్ననజేసి పిన్ననవ్వొలయంగ దయతోడఁజూని సుధారసంబు
జీలుకుపల్కులమాటుపెలుకుచుఁ గోగిటనలమి వాతెఱనొక్క నెలవొసంగి
యఱలేనిమమతిచేకులునట్లు మనసిచ్చిమోముమోమునఁజేర్చిముద్దుజెట్టి
తే॥ పరిపుతనివార రతికేళివన్నెగులుక నలరఁగాఁజేసి మరుసేగియడఁపకున్న
భావమగునని మిక్కిలిభావోద సారెసారెకుబ్రతిమాలునమయమునను

— * పునిదపతి కిరాకులతో వేటకేగుచు పులియగు పల్లిడకు వచ్చుట. * —

మ॥ అట లవలీకన్యజనకుడగు భిల్లనాధుండు మృగయావిహారాత్ముకృతమున నిజశాసనబద్ధులగువేటరులకుఁ బయనంబుదెలుప వారలునుమహోత్సంకులై నెన్నడుముల నీలికానెలమబిగియించినదికులనినుపకడియంబులం బెట్టి జంజులుఁదలలఁ జినిగినపాగలజుట్టి నొసళ్లఁ గావిబొట్టులనిడి చేతుల నెలసువిండ్లుదాల్చి మోటకత్తుల మొలలనిటికి వేటకుదగు నమ్ములు నురులు వలలు దిట్టపరచి కండబలిసినకప్పుమేనులతో హాలామ దంబున వరుణంబులగు నయనగోళంబులనుండి వెడలు చుటుకుఁ జూపులతోఁ జెలరేగి మృగయాకేళిసమర్థంబులగు సాకువంబులగైకొని యెందేనిదవ్వుల మెకములపసివాటిన నిలువక పిరువీకులాడి కట్టు త్రాళ్లంద్రొంచుకొని పరుపిడు జాగిలములసేకరించుకొని నడుచుచు వేటాడుమేటిపాటవమున నాకుడిటులేరని పౌరుషపుమాటకారితనమున నొందొరుకమెచ్చక వాదాడి పంతంబులకుఁజొచ్చి కఱకుమీసలు నులి గొల్పుచు హుంకారరవంబులతోఁ గొదమసింగమున కెదురునడిచి యదలించి పొదివి పిడికిళ్లనె మదమడంతుమనువారును దబ్బిబ్బునొందక నిబ్బరమున గబ్బిబెబ్బలి నొక్కవింటిదెబ్బచే మబ్బణచి దబ్బున నేల ద్రొబ్బుదుమనువారును బ్రచండమండలాగ్రనిహతి నఖండదానధారా సిక్త గండస్థలమండిత కుండాలమండలంబుల ఖండింతుమనువారును బోసరమున నీసడించి వాసికెక్కు కాసరములదాసి వీసమంతయు ద్రాసంబుగొనక చేసురియబొడిచి నాశంబుసేయుదుమనువారును గన్నుమిన్ను తెలియక క్రొవ్వెత్తినకాటుదున్నలను గాలితన్నుల నున్ని గొనుదుమనువారును నవియివియననేల మాశారిబడిన యెంతటికూర మృగంబులనైనను బారసాచి చొటబాటి యాడిచికోనితెత్తుమను వారును నై యట్టహాసధ్వను లంబరంబువగులనార్పుచు వేసవేలు వేటకాండ్రు దనవెంట వచ్చుచుండ వారిసందఱ బ్రశంసావాక్యముల నలరించుచు నాథేటోచిత వివిధపరిష్కార సాధనోపేతుడై విజగృహంబు

వెలువడి వ్యాధనాథుండువోవుచు మున్నగు బుత్రియగు లవలింజూడఁ
గోరి శాలికేదారస్థలంబునకు వచ్చుచుండెనప్పుడు॥ 90

—● ట మా యఁ దు ప ట పృ థా శా ర మ న గ శృ ట్టు ట. —

శా॥ అక్కోలాహలమాలకించి యురగాహారాశ్వుండబ్రంబుగా
నక్కేదారతటిక విశాలవటవృజాకారముందాల్చి యే
ప్రక్కంజూచిన వేదశాఖలుపమింపక శాఖలై సాగియున్
నిక్కుంగాంచిననీడచే నిలిచియుండెన్ గుప్తపూర్వాంగుడై॥ 91

ఉ॥ అయ్యెడ నక్కిరాతుండు బలాన్వితుడై చనుదెంచి బాలికన్
నెయ్యములాడి తేనియల నేతుల మేటిలుమోదకంబులున్
దియ్యనిపండ్లు పిష్టమునుదెచ్చి ముదంబుననిచ్చె నప్పుడా
తొయ్యలిదాపునంగలుఁగు దోరపుమాఁకునుజూచిసై నికుల్॥ 92

తే॥ పూర్వమెన్నఁడుగానమిభూజమిందు విపులశాఖలతోనెట్లు వృద్ధిగనెనో
చోద్యముగనున్నదనిత్రుంపనుద్యమింపవారివారింఁచిలుబ్ధకవర్ణుడనియె॥

క॥ నిండిననీడనొసంగుచు నుండెడునిప్పాదపంబు నూరకమీరల్
ఖండింపనేమిఫలమని వెండియు సుతజూచి వృక్షవిధమడుగుటయున్॥94

మ॥ జనకా యెన్నఁడు మున్ననేగనినభూజంబిద్దిగాడిద మిం
చిననీడక వెదచల్లుచున్నయది యీచెట్టెట్టులంబుట్టి వ
ర్తనముంగాంచినదో యెటుంగను ననుంబ్రశ్నించితే జెప్పనో
పను మాయామయమేమొయంచు నిజమౌవాకల్యంబులందెల్పినన్॥ 95

క॥ విని బోయతేడు గూఁతుంగని భీతినిమానుమిది యకారణముగ బా
యనిసుఖమిడ నీయెడఁబొడమెనునీకిటఁదోడుగాగ మెలఁగుమనియనెన్॥

—● గుళుండు లవకి మోహనాంగుడై కాన్పించుట —

శా॥ ఈరీతికెసెలవిచ్చి లుబ్ధకవిభుండేగన్ గుహుండున్ ద్రుమా
కారంబుకవిడి కోడెకానిక్రియ శృంగారాంగుడై సంతసం
భారామామణికింజనింప జనవౌయ్యంతేయుచున్ జాపమున్
నారాచంబొక కేలబట్టికొని చెంతకనిల్చి లేనప్పుతోన్॥ 97

క॥ అలింగనాభిలాషాలీలలు గాన్వింపఁజేయ లేమ భయమునఁ

ప్రాలి వలవంచికులుకుచు లాలితమగు సుస్వరంజెలర్పఁగ ననియె॥98
మధురాక్కర.

మనుజనాయక హీనవంశంబులోపలను నేను

జననమై నీచవృత్తిచే శాలిచేలఁగల పిట్ట

ల నదలించుచు గాచి మెలంగుచుండెడుదాననౌ

నను ఘనుడవైన నీవిట్లు నాయమే డాయఁగోర॥

99

సీ॥ గోలనై యున్న నామ్రోలకూడనిచెయ్యులోనరించుకోరికయుడిగి కొనుము

వాసికెక్కిన రాజవరుడవై యేహ్యంపు నడవడికొడబడనగరెయ్యెరులు

నావాక్యములుద్రోచి నీవట్లుదలఁచిన గఱకుబోయలతాధ కలుఁగగలదు

పోహమ్ము నిలువంగబోలదిచ్చటనని యదలించునంతిలో వ్యాధబలము

అ॥ లేకుదేర నచోటునీగి కందుఁడు వృద్ధవసుమతీసురుడయి వడఁకుతోడ

దండమొండుబట్టి తడవాలతోఁ గ్రిందబడెడురీతి బోయబలగమునకు॥

ప॥ ఎదురువోయి పుల్కసాధ్యకునిసందర్శించి యాశీర్వాదయుతంబుగా

భస్మంబొసంగిన నతండు నీమెదుండుదు వింగులకేమివాంఛించియేతెంచి

తివో తెల్పుమిచ్చెదనన నామ్రుచ్చుముసలి నేనెద్దియుగాంఁఁప నిన్నదీ

తోయ నిమజ్జనాభిలాషినై వచ్చితి ననుటయుఁ జెంచులఱేదాలించి

తాను నిజకాంతారభూముల జూడంబోవనెంచి కుమారిని మధుమధుర

ఫలశాలి పిష్టంబులఁదనిపి॥

101

క॥ ముదుసలిపాటునిగని యిన్నదీజలంబులమునింగి నాసుతయొద్దం

బదమూనుము తోడుగనని ముదలియిడి యతండరణ్యములకేగంగ॥

తే॥ అతివఁగని వృద్ధవిప్రకుండన్నమనుచు

వడుగఁ దనతండ్రిచే దాసువడసినట్టి

పిష్టఫలమాఁకంబులఁ జెట్టుటయును

గడుపుదనియంగదివి దూఁచుదుదని మగుడ॥

108

—♦ కుమారుడు పృథ్వీప్రరూపముననుండి తనకోరిక పల్లికి చెల్పుట. ♦—

ఉ తామ.

వనజనేత్ర దప్పివొడమె వారినాకొసంగుమా
యనుడు నిచటిసప్తగిరుల కనతిదూరమందునఁ
ఘన తటాకమున్నదచటఁ గలవునీళ్లు ద్రావి ర
మృనుచు లవలి చెలియఁబలుక నగ్రజన్ముడిట్లనెఁ॥ 104

ఉ॥ త్రోవయెఱుంగనచ్చటికి దోయరుహాసన నాకుఁదోడుగా
నీవునురాకతక్కితివయేని నిజంబుగఁబోవజాల నే
నేవిధి దూపసైతునన నింతి కృపఁ గపటాగ్రజన్ముతోఁ
బోవుడు జెల్పుజేరి దగబో జలమాతఁడు గ్రోలివేడుకఁ॥ 105

ఉ॥ తత్తటమందునున్నవనితంగని దప్పియడంగెగాని నా
చిత్తము నిన్ను గొఁగిటనుజేర్చి సుఖంచెడుతృప్తపాయకం
దత్తఱమొందుచున్నయదితధ్యము నీయధరామృతంబు నే
నిత్తఱిఁగ్రోలకున్న స్మరపాతిమహాగ్ని శమింపదేమిటఁ॥ 106

చ॥ మరుఁడనుదొంగ నాదయిన మానధనంబుహరింపనెంచి తా
దురుసులుసేయబూనె దయతోడుత నీకుచదుర్గమాటునం
దిరవుగనిల్పియేలినను యెన్నఁగరానిఫలంబుజేకుఱుఁ
మరగినవాఁడనిక్కమనుమానముమాని సమాదరింపవే॥ 107

—♦ లాటానుప్రాస చంపకమాః ♦—

చ॥ వెలదిరొ నీదుపల్కువినువీనులువీనులు నీపయోధరం
బులపయినుంచునట్టికరముల్ కరముల్ నిను గ్రుచ్చి కౌఁగిటఁ
నిలిపెడుమేనుమేను తపి నీనునుమోవినిజప్పరించఁగా
గలిగినవార్కానార్కా నినుగన్గొనుకన్నులుకన్నులోపతి॥ 108

చ॥ జిలిలిహూటలాడి నునుఁజెక్కిలిఁగొట్టి విరాళిమించి చ
క్కిలిగిలిగింతవెట్టి యిరుగేలుల నిఁబిగియంగజట్టి నీ

కులుకు కుచద్వయంబెదనుగ్రుమ్మి రదంబులమోవినొక్కుచున్

గళరవమొప్పఁజైకొని యనంగునికేళి బెనంగులెన్నడో॥ 109

క॥ కాయజునిబారిద్రోయక నీయెడనేగోరుకోర్కె నెనయింపుము నా
తీ యని యడుంగులకెరగిన రోయుచుద్విజుజూచి లవలిరోషాశయయై॥

చ॥ ముదునలిబాఁపనయ్యపు బ్రబుద్ధుఁడవంచుఁడలంపుగొంటి నీ
మదినివివేకమూని చెడుమాటలువల్కి యయోగ్యవృత్తి మ
త్పదములనంటిమ్రొక్కెదవు బాపురె యీచెయిదంబుగన్న దు
ర్మదుఁడని మాపుశిందు లడరంగలవారిదె నేనుబోయెదన్॥ 111

ఆ॥ మంచివాఁడవంచు మదినిమ్మినీతోడవచ్చుకతన గొడవ వచ్చెనాకు
క్షణమునిలువనిచట జనియెదననుచు బోనుద్యమింపగనిగుహుండువలికె॥

ద్విప్రాస సింహావలోకన కందము.

క॥ రమణీయవాణి హిమకరరమణీకరరుహ పురందరమణీకచవా
ర మణిమయభూష సురుచిరమణిఘటకుచ వధూత్కరమణి రమణి॥ 113

చ॥ స్మరుఁడురుకోపుఁడై కుసుమసాయకముల్ మదురంబుదూటిపో
గురుభుజక్తి నేయ నిదిగో! వ్రణమయ్యెఁ దదీయశాంతికో
తరుణి భవత్కుచస్థలినిదార్చినచందనమంటునట్లు బి
గ్గరగఁ గవుంగలించి నునుగెంపగు నీయధరంబొసంగవే॥ 114

వ॥ అని కామశరసంపీడ్యమాన మానసుఁడయివలికిన విని యక్కలికి
యులుకున దొలఁగిపోవనున్నంత॥ 115

ఉ॥ అటుమొగాలవేల్పుపపు డావెనకయ్యఁడలంప నాతఁడుం
దేటి భయంకరంబగు నుదీర్ణగజాకృతి నవ్వెలందుకన్
మీటియెదుర్కొనన్ వెఱపుమేకొని వెన్కకుబోయి వృద్ధుఁడౌ
పాటునిజూచి మేన్ వడకుపాటునుబొంది మహార్తితోననున్॥ 116

క॥ మునునీవునన్ను వేడిన పని గడపెదనిక్కువముగ భయదాకృతితో
హననమొనర్చగవచ్చెడు వనకరినిమరల్చి జడుపువాపుమటంచున్॥ 117

అ॥ త్వరితముగను గాఢపరిరంభణంబున సంభ్రమంబొనర్చ జన్నిగట్టు
భిల్లవనితఁ దల్లడిల్లకుమనివల్కి మదమదావశమున కెదురువడిచి॥ 118
చ॥ నమస్కారపూర్వముగాఁ బ్రణమించిన నగ్రజాండగువినాయకుండంతర్వి
తుండయ్యె నయ్యెడ॥ 119

—* కుమారస్వామి జటాజీవిని గూడట. *

సీ॥ నిరుపమానంద సంభరితాంతరంగుడై పుట్టికాఁపరిమేతపులుగురౌతు
శబరవరారోహకబరినిదువ్వుచు నునుమోవియానుచు మాత్సవికచ
సుమనోవితాన సంశోభికుంజమునందు మరుకేళిగూడి యాతరుణినవుడు
నాత్మరూపంబుదృశ్యముజేయుటయుజూచినవైదభయవినయమ్మరెనగ
తే॥ మాటిమాటికి బాదపద్మములకెఱఁగి
యనఘ నీరూపమాదియందగుపరుపక
మోసగించితివనివల్కి ముగుదమరల
బెక్కుభంగులగుహునెన్ని ప్రియముసెందె॥ 120

క॥ ఆలవలింగని దరహా సాలంకృతుడగుచు నీవు నసురారికిముఁ
బాలికవయి ననుగూర్చి సుశీలత వెలయంగ దపముసేసితివబలా॥ 121

ఆ॥ అందువలనబుట్టినట్టి ప్రేమనునిన్ను గూడినాడగాన కొఱతవీడి
యరుగుమింతటాఁ బ్రియంగుస్థలమునకు విదవనేనువత్తు వదలఁబోను॥ 122

చ॥ అని శరజన్మఁడంచిన రయంబుననెప్పటి నివ్వరిస్థలం
బునకరుగంగ సస్యములపోషణకై యటనున్న యొక్క వ
ద్మనయన దీనిఁగానక నెదఁ దిగులొంది వనంబులోన శో
ధనమునుజేయునపు ఁవతం జనుదెంచినఁ జూచి యిట్లనె॥ 123

చ॥ ఆవునెమిటారి నీవిపుడహా యెటువోయితి విట్లు తామసం
బువుటకు హేతువేమియన నల్ల తటాకమునీటిలో ముని
గి వడిగనేగుదెంచితి మృగీనయనాయని బొంకుదెల్పి ని
క్కువమును గప్పిపుచ్చుటయు గోమలి వల్లనిజూచి వెండియు॥ 124

మ॥ నెటులుకవిడే మొగంబువాడె దొవరుగనిండా రెగందోయి వా
తెలుయుకమిక్కిలిగాడిపాటెను బొలంతి నీళ్లనాడంగ వ
క్కటతోబోయితనంట విప్పలుకునిక్కంటె నీమేన నీ
గులుతుల్ గన్నడువేయన లవలి డక్కుంటెట్టి లేనవ్వుతోకా॥ 125
క॥ ఏమేమీ నాపయ నీవేమేమోనిందమోప నెంచితిపానా
యేమాయెం బొమ్మనియిటులామదవతులోకరినొకరునాడుచునుండకా॥
చ॥ శరజుడు శేతులధనువు సాయకముల్ ధరియించి కాననాం
తర మృగసంకులంబుల వధంబొనరించుచు వ్రేటువడ్డకుం
జరమునుగానసట్టి నెలుసాహసుడెనరనాధుమాడ్కి నా
తరుణులునిల్పుచోటునకు దాపున శేరివచించినీక్రియకా॥ 127

— ♦ అదీ స్వప్నాద్భుత భుష్యమాగమహా. ♦ —

ఉ॥ ఓసత్తులార యయ్యడవి నొక్కగజంబును బెక్కుతూపులలే
వేసిన ద్రెళ్లకంబుఱచియెగిన దానినిరోయుచుక మిముం
దానితి దద్విధంబెఱిగినక వినిపింపుడటన్న నవ్వి నే
జాననిగేలిపల్చి పిదపక లవలీసతిచేటి నీటునకా॥ 128
చ॥ సరిసరిమంచిబంటవు బ్రశంసకుజాలుదు కాననంబుతో
గరులమవేటలాడు పలుకాండు మృగంబులజాడగాన కి
క్కరడిని మమ్మువంటితెఱగంటులవేడగవత్తురే ధరా
వరులిదీవిన్న నవ్వుదురవశ్యము పొమ్ముతోలంగిచెచ్చెరకా॥ 129
వ॥ అనిపలికె నప్పుడు ధన్వితమృల యన్యోన్యస్నేహసూచనావలోకనంబుల
దనమనంబునరెలిసి వల్లిచెలిక త్తియ కనలుగదిరి కాపట్టమున దొలంగి
చనుటయు వృపాలవేషుండగు జార్యతీసూమండు దోడనయ్యెగి తన
మనోభిప్రాయంబు యచ్చేటికెఱిగింప నదివిని యతనింజూచి నీవుమహా
రాజశేఖరుండవయి బోయవడుచు నిట్లు ప్రార్థించుట తగదనివనిని
యతఁడిట్లనియె॥ 130

సీ॥ తొల్లియ్యాహృదనాధుఁడుజక్రధరుగూర్చి తపము సేయంగవీతరుడినొసగె
గావుననీలేమ యీవసుంధరగల్గె బోటులకెల్లను మేటియనుచుఁ
జీత్రపటంబున జీతించిచూచుచునుండు సంబేహముడిందజేసి
నాకు నిమ్మానిని జేకూర్చుమని దీనుడై తన్ను దెలుపనయ్యతివమాలు

అ॥ నుడువనోడి లవలిదొడితెత్తు నీవిందు మండితేని బోయబోర్వరనుచు
నచటికేళివనిని రుచిరకుంజములోన గపటరాజతిలకు నవుడుజేర్చి॥ 131

ఉ॥ చెచ్చెరబోయి భిల్లవిభుచిన్నికొమారినిగాంచి పద్మఖం
డెచ్చినమోహమందువిధమెల్లనుదెల్పి నమస్కరించుచు
మచ్చిక గేళికావనికి మానినిదోడ్కొని మర్మము వెలిం
బుచ్చకవచ్చి కైతవపుభూపతికొప్పవచేసె సేర్పున॥ 132

క॥ తానవ్వలబోసెంచి ప్రసూనమ్ములుగోయు సెపముసూపుచు వెస నా
కాననమునిర్గమించెను యానేకద యట్టిసేత యది యెవ్వరికి॥ 133

ప॥ అంత॥ 134

మ॥ లవలీకాంత మనోహరాంగుడగు నీలగ్రీవపుత్రు మహా
త్సవయైచూచి పదంబులంటుచు నమస్కారంబులర్పించగా
నవుమోమొప్పగ నాతఁడాశబరకన్య గాఢసంశ్లేషణ
ది విలాసంబుల దర్శకాహవమునం దేల్చె గడుఁబాళిచే॥ 135

ఆ॥ అట్టికరినిజేటి యలరులుగొని యటకరుగుదెంచి వల్లి కురుల వానిఁ
దుట్టిమిచేలకడకు దోడ్కొనిచన నందునుండె గుహునిబొందువెండిగోరి॥

ప॥ ఇట్లు శక్తిధర పువస్సమాగమం బింకమీద నెన్నఁడు లభించునోయని
విరహనలసంతప్తయై కుండుచున్న సమయంబున శబరవల్లభుండేతెంచి
తనయందోడ్కొని నిజగృహంబునకుబోవ నాలతాంగి సవయస్కలగు
సఖులతో నాడుచుండెనంత॥ 137

చ॥ తిమిరకరిప్రభంజనకృతీకరజాతవికాసియౌ హరి

ప్రమదముతోడ బళ్ళమధరాధరకూటముజేరి యంతటం

గమలములో స్వకీయతనుకాంతినిగన్గొని రాగమొప్ప వే

గమ హరియంచు దా దుముకుతై వడ్రిగుంకె బయోధిలోవలకా॥ 138

చ॥ ఇట్లు సాయంకాలమగుటయు మహీధర ద్రుమ నికరంబుల మృగ ఖగ
కులంబులత్యంతమోహంబున గవగూడియుండుటంజూచి లవలి తన
మనంబున సేనానింఛ్యానించి కామోద్రేకంబున జంద్ర మదన మల
యానిల కుక పికంబులనుద్దేశించి క్రోధంబురెట్టించి పరుషభాషణంబుల
నిట్లనియె॥ 139

— १ లవలిదేవి చంద్ర మదన మలయానిల కుక పికంబులదూఱుచు. —

చంద్రదూషణ.

చ॥ అమృతమరీచినంచు హృదయంబున నెంచెదవేమొ చెల్లరే
తమమునడంచుటల్ పురవిచారికినంబకమాట దేవతా
సమితికిభోజనంబిడుట శంఖరమందుజనించుటల్ ప్రకా
శముగనుటల్ తలంపఁకఁ గృతానుఁడవౌదువునీవు జంద్రమా॥ 140

సీ॥ మిత్రుండువోయిన మెల్లనదదైన గైకొనిమురిసెడు ఖలుడవీవు
భువనంబులకు బాధపుట్టించువిషముతో జంటగాబుట్టినతుంటవీవు
సోదరికాపురంబూదినయింటిని బాడుచేసిన మహాపాపివీవు
గన్నతండ్రినిజాల కళవళపడఁజేసి పైకిబొర్లించు పల్లాకివీవు
తే॥ ఇట్టిద్రోహివిపదతులహింస సేయుదోషమునకోడుదువెయయోషధీశ
తల్లికోర్వనివాఁడెట్లు దాదికోర్పు నెనరు నిశించరులందు మందునకుగలదె॥

మన్మథదూషణ.

మ॥ ఫలభంగంబొసరించుతేజి జడసంపర్కధ్వజం బెప్పుడుకా
మలినంబొందినవారి నాస్తియగువర్షం బంత్యమందాదిలో
పల నిస్సారపువిల్లు గుటకచయప్రాళ స్త్యభాణంబులుం
గల నీయట్టిఖలుండు భావభవ నిష్కారుణ్యుడౌనేకదా॥ 142

ఉ॥ నీవొసరించుపాంధజననిర్మథనంబు శివుండెఱింగి దృ
క్పావకకీలలం దనుపుభస్మముసేసినగాని బాయవో

భావజ యయ్యకృత్యమును జాపురె, యెప్పటిదేహమున్నచో
నేవిధిసేతువో కుమతులెంతురె! మున్నటి యుగదండనల్. 143

మలయానిలదూషణ.

చ॥ యమభటహుంకృతుల్ వినుచు నౌర్వశిభాపరితప్త యామృది
క్రమమధిపీచికాతతులఁ గాంక్షమునుంగుచు జందనాద్రియం
దమరు ఫణివిహననవిహారముసల్పెడునిన్ను జాహ్వాశై
త్యమువలనఁ బ్రసన్నుడనియందురె యెన్నఁటికైన దెమ్మరా. 144

తే॥ శిఖయునీవును నొకచోట జేరియున్న
భువనములఁగాల్తురనుశంకవొడమి ధాత
కడఁగి దన్దుదవ్యమూలల బడఁగవై చె
మిమ్ము విరహాబులందుచే మేలుగనిరి.

శు క దూ ష ణ.

ఉ॥ సారెకునీనునుంబలుకు చందముగా నొకకొంతపల్కెడున్
నారులజాంధవత్వము గనంబడ మాటలమైత్రినెంచి యో
కీరమ! చూడకిట్టులుడికించెదు ముక్కునగోపమూనుచున్
వారసిపక్షపాతులగువారికిగల్గునె తారతమ్యముల్. 145

పి క దూ ష ణ.

తే॥ పరులకొంపలలో మూఁగపగిదినుండి కొన్ని నాళ్లకునోరెత్తితన్నులుదిని
తలుమఁబడిదిక్కులేకనుదరువుతరువు దిరుగునీకిష్టపొగరెంతపెరిగెలికమ॥
వ॥ అని యివ్విధంబున నాలవలీకన్య తారేశ మార సమీర కీర వికంబుల
నుపాలంబించి విరహవేదనాభరంబున విస్మృతినొందిన గనితజ్ఞననీప్రభృతి
బంధుజాలంబులా నుందరింగదసి. 146

క॥ ఈకన్యక సేకాకిగ నాకేదారములగావ నమరించుటచే
సోకుఁడు సోకంబోలును నీకష్టములడఁప శరణఁడెంతయునోపుగా. 147

క॥ కావున గుహువిశేషేడిన గావకపోడతడఁటన్న గాంతాజనముల్
భావమునబొంగి బహువిధసేవల బూజించి రింతిసేమముకొఱకె. 148

అ॥ అపుడుశరజుఁడొక్క యబలనా వేళింపనదియుచెద్దయెలుఁగుగదురసదయు
డగు విశాఖుభజన దిగవీడనీపాటు లుప్పతిల్లెనంచు జెప్పటయును॥ 151

క॥ అనుదులు లనలికమృతపుసోనలవలె చెవులుసోక సొలవటి తెలివిం
దానపుడుతేచి దుస్సహమైనట్టివిరాళి దహతహం బడుచుండెన్॥ 152

—♦ కార్తికేయుండు బడలెగానక విరహోద్బుజైఁబింతుట. ♦—

ఉ॥ అంతటనక్కడన్ శరజుఁడానిశ్చయందు వనంబులోపలన్
గాంతనుగానకన్ సమధికంబగు మోహముచేతఁగానన
ప్రాంత సరస్తటాక తరు పర్వతసీమలజేరి రోసి య
త్యంతమనోవిచారమునఁ దల్లడమందుచు దైన్యమేర్పడెన్॥ 153

ఉ॥ హోయను, మంజువాక్యనివహోయను, దప్తసునర్ణవర్ణదే
హోయను, సర్వసద్గుణగృహోయను, గోమలవల్లికాభబా
హోయను, నేత్రజిద్వనరుహోయను, నప్యదధీనకృత్సమీ
హోయను, పత్నదృక్పరరుహోయను, భృంగశిరోరుహోయనున్॥ 154

ఉ॥ నాయనురాగమెంచుతలనాయను, మారునితారికోర్వరా
నాయను, నిన్నుతాయగలనాయను, మత్తమరావశేంద్రయా
నాయను, బూర్ణచంద్రవదనాయను, నన్విడవాడధర్మహా
నాయను, గుండబృందరదనాయను, నీదయడిందెనాయనున్॥ 155

ఉ॥ పాయనుచిత్తమందుఁడలఁపాయను, లోకవిమోహచారురూ
పాయను, మాటుబల్కిజడుపాయను, దర్శనమివ్వకుండుటం
పాయను, మూర్ఖమింతబలుపాయను మోవియొసంగనింతసే
పాయను, గోరెక్కదీర్చసొలపాయను, నీకిదివేరుపాయనున్॥ 156

ఉ॥ మాయనుజేసిపోవఁజలమాయను దాళఁగఁజాలఁగొగిలి
మ్మాయను, నన్నునేచముదమాయెను, నిన్నిఁకజూచులెప్పుఞా
మాయను, వాధనంజవుసుమాయను, గోపముమానిచేరర
మ్మాయను, నిట్టిచేతఘనమాయను, నాతోలివేరమాయనున్॥ 157

ప॥ ఇట్లు అవలీలియోగ దోధూయమాన మానమందై పరితపించుచు మాన హానికోర్చి యెట్టకేలకబోయవాడంజొచ్చి పుళిందాధిపతిమందిరము బొడగాంచి దానివెనుకవంచ బొంచియుండె నానమయంబున దొల్లింటి కార్యమటవా చాతురీధురీణయగు చేటిక కారణాంతరమున నయ్యెడ కరుగుదెంచి పదాస్యంజూచి గౌరవించి మంచయదననుచుబలికి కన్యకా నివాసస్థలమునకు నిన్నుఁజేర్చనసాధ్యం బిందులనే మఱుంబుగవడి యుండుము నేఁబోయి యప్పడతందెచ్చెదనని విశ్వసనీయంబుగాఁ జెప్పిపోయి॥ 158

— ♦ చేటిక రహస్యముగా లవలినిదెచ్చి సహస్రకొప్పింపుట. ♦ —

క॥ నడురేయి దల్లియొద్దను బడుకొని నిదురించుచున్న శాలికనపుడు గడుమెల్లలేపి శివసుతు నడిదెల్పి రహస్యముగ వెనందోడైచ్చె॥ 159

ఉ॥ అప్పుడు కూలినందనునిహస్తమునక లవలీకరంబు నేర్పొప్పగనుంచి నీవశమునొందఁగఁజేపితినిలతాంగి నే చొప్పున నేలుకొందువో విశుద్ధగుణాయనితెల్పి వారిచే గొప్పగనాదరింపఁబడి గొబ్బునజేటికవోయెనింటికి॥ 160

శా॥ అనందంబునభిల్లరాజసుత యర్యాసూతితోబాళిమై యీసీరంధ్రతమంబులోఁ గనికరంబెచ్చన్ ననున్డాయువాం చా నిర్విఘ్నతవచ్చితంచుఁబలుకన్ పాణ్డూతురుండుబ్బి యా చానందేలిచెనొండుచోట దమిమించన్ మన్మథక్రీడలోన్॥ 161

సీ॥ అంతనక్కడ వల్లియంబ పుత్రినిగాన కుల్లంబులోఁజాల తల్లడ్లి చెలికతైయింటిలోపఁ జూచి లవలినిగన మెచ్చటికిబోయెననిననదియు వేగినవెనుక నెందేగెనో నేఁజూడనని చెప్ప నమ్మాట యప్పురమున వ్యాపింపసాలించి యాపుళిందవిఘంతు కన్నులరోషాగ్నికణముతోబుక తే॥ దనతమానుగొనిపోవు తస్కరుండు

నిలమధూతిన ప్రాణముల్ నిలుపుకొనునె

యమచుఁగ్రోధించి భటికోటి వన్ని దెసల

కనిచి వివినంబులోఁదాన యరయుచుండె॥

162

మ॥ ఒకచోటన్ లవలీవికాఖు లతిరేకోత్సాహులై స్వేచ్ఛతో

వకలంకస్థితినున్నతోటకు బుళిందాధీకుఁడవ్వేళ నే

వకసంఘంబులతోడరాఁ గని నిజప్రాణంబులంబాప నీ

డకునేతెంచెరటంచు వల్లి మదిసీదంబోవి జిక్కిందుచున్॥

163

క॥ సేనానిజూచి దేవా యీసీచులుననువధింప నేతెంచెరికం

బోనీకద్రుంచుమాలములోనవి బోధించి మ్రొక్కులుఁఘటయింపఁ

తే॥ శివతనూజుఁడు గరుణచే లవలిజూచి

ప్రాణనాయకి మదిలోన భయమువిడువు

భిల్లనాయక సేనల వీఁచమడఁచి

నీకుసమ్మదమొనరించు నిశ్చయముగ॥

165

క॥ నమ్ముమనిపలుక నాసతి సమ్మోదముబొందెనంత శబరబలంబుల్

కమ్ముకొని కన్యగొనువాఁడిమ్మాడ్డుఁడై చిక్కెననుచు నీసెనయంగఁ

చ॥ చటులతరాస్త్రజాలముల శంకరనందనునేయుచుండఁగా

దిటమఱిచూచి యాలవలి దీనతతో హృదయేశ వీరలం

దటుకునగూల్పవేయన నశండుమడిఁ నిజకేతనంబు గు

క్కుటమునురాఁదలంప నది గొబ్బునవచ్చి పటుక్రుధాశ్మయై॥

167

ఉ॥ పంచగ గల్పకాలఘనమేదై అనార్జునగర్జవోలె ఘో

షించినఁ దత్పృథుధ్వనికిఁ జెంచులతేనిబలంబులెల్లఁ బ్రా

పించిరిభీతి మొక్కుచెడి పెల్కుటి యెచ్చటివారలచ్చటం

గాంచిరి మూర్ఛనంతట శిఖావలసాచితోలం గెనచ్చొట్టుఁ

168

ప॥ అప్పుడు లవలీకన్య వ్యసనాక్రాంతయై వల్లభునితోనేగుచున్న కాలంబున

గలహాశనర్పి క్రౌంచారికడకేతెంచి యమ్మహాత్మునిమూలమున సకల

వార్తలనెఱింగి ప్రణతుండయి వాచులేయా! యిక్కితాతపతిని సేనా

సహితంబుగ బునర్జీవితునిజేసి వల్లిని దల్లిదండ్రులుగలదానినిగావించి

వివాహంబగుమనిబోధించిన సంతోషముతోననుగ్రహించి విశాఖుండను
రాగవీక్షణంబులఁ బఱపినమాత్రంబున వ్యాధనాథుండు దానును దన
పరివారంబును నిద్రలేచినవిధంబున శ్రమంబువాసి నిలిచినంజూచి వల్లి
మహానందంబునొందె నంత లీలామానుషవిగ్రహుండగు మహాసేనుండా
ఘల్కసాగ్రేసరునకభిముఖంబునందు॥ 169

—* పల్లీ క ల్యాణము! *

సీ॥ ముఖపట్కమును ద్విషడ్భుజము లష్టాదశచతులు బీనవక్షస్థలంబు
స్ఫుటకంధరంబును జటులతనుద్యుతిమెఱసెడి దివ్యమౌమేనితోడఁ
బొడసూపబోయలయొడంబుండు వెఱగందిపరివారమునుదానుబహుళభక్తి
ప్రమొక్కులనర్పించి పెక్కుభంగుల సన్నుతించుచు నాలుగుదెసలనిలిచి
తే॥ మీరలిక్కన్యగైకొన మేము నిఖిలదిక్కులందుల వార్తకునెక్కి మిగుల
ధన్యతనుగంటిమైననుమాన్యతచిత్తవిన్నవించెదమొకమాటవినుముదయను
తే॥ కులమువారలు మముదిట్టి పలుదెఱంగుల
ధిక్కరితురుగాన మాపక్కనమున
జేరి విస్మయముగ బెండ్లిసేసికొనుండు
మాకిదియెకోర్కియనిప్రొక్క పుంచిదనుచు॥ 171

శా॥ గౌరీసూనుండు బోయపల్లెనును లేఖర్షింగ్రుతోబొచ్చి య
య్యారౌ వల్లినిబెండ్లియాచుచితోనూహించి మువ్వన్నెసిం
గానంబొప్పినచర్మమాకబరులీగా నంపునూర్చుండె నా
లో రాజానన వల్లి రాసలిపి యాలుప్రప్రభుండంతలక॥ 172

ప॥ లవలికన్యహస్తం పాంచికేయునికరతలంబున జలధారాపూర్వకముగా
నుంచి విధిప్రకారంబున గన్యాదానంబుసేసిన వీణామౌని సప్రేమంబుగా
నగ్నికార్యంబొనరించె నయ్యవసరంబున॥ 173

క॥ పురహరుఁడార్యాసహితము హరి సరసిజగర్భ టిష్టు లర్చింపఁగ నం
బరమందునిలిచి తనయునిపరిణయమునుజూచుచుండె బరితోషముతో॥

క॥ అత్తటి శరజుడు గనుఁగొని చిత్తంబలరంగలేచి చేడెయుదాను॥
 బత్తినిమొక్కుడు సురలు వియత్తలమువఁ గురియఁజేసి రలరులవాన॥
 తే॥ అంత శివుఁడు దిరోహితుండైన సర్వ
 సురలు భార్యాసమేఘఁడౌ శరజుగాంచి
 మదనము సేసిచనఁగ నావ్యాధవిభుఁడు
 దారయుమ దాను భటులు సంతసమువడిరి॥ 176

సీ॥ అంత పాణ్డూతురుం డత్తమామలపూజలంగీకరించి భార్యాయుతముగ
 బోయపల్లెయివీడి పూర్ణగిర్దుపకంఠముననున్న శ్రీపురంబునకుబోవు
 నప్పు డచ్చటి కిరాతాంగనలొకకొందరనుసరింపఁగ వారలనుమరలిచి
 హోటకమయమునై యమరశిల్పచార్యకల్పితంబు కనఁకాంతినొప్పు.
 తే॥ భద్రపీఠంబుమీఁద సౌభాగ్యమొలసి
 యువిదయునుదాను పసియించియున్నయష్ట
 నమ్మహీధరమాహాత్మ్య మాలకింప
 గోరి యడిగిన బత్తితో గుహుఁడువలికె॥ 177

— * సుహుఁడు : పరికితమునకొండ మహిమము దెల్పుట. —

వ॥ ఇగ్గిరింద్రంబు శ్రీపూర్ణంబగుటచేఁ శ్రీగిరియనియును పూర్వంబున
 గొందఱిచ్చోట యుద్ధమున హతులగుకతంబున యుద్ధగిరియనియును
 జేర్కొనంబడు నగరంబులగాంచియు నదులభాగిరధియు బర్వతంబు
 లలోగైలాసంబును నెట్లుత్తమంబు లవ్వడువన గాంచీపురాంతికస్థంబగుట
 వలన సిగ్గిరియు సుత్తమంబయ్యెఁగాన నీయహార్యంబున సర్వదా వీణా
 వేణుమృదంగాది వినాదంబులత్యంతమాకర్ణించుచుండుదు॥ 178

సీ॥ ఇందీవరాక్షి మున్నిచ్చోటఁ జెంగల్వకొలఁకు గల్పించి యబ్బలవిరోధి
 యామోదభరితంబులకు కోకనదముల ముప్రొద్దు ననుభక్తిబూజచేసి
 తనమనోభీష్టంబు లనుభవించెనుగాననెవరై న నీకొండకెఱుగినంత
 గలుషముల్ వాయునీకొలకులోనమునింగియెవరునన్నర్థింతురెల్లయపుడు

తే॥ నాదులోకంబునందుండు రైదుదినము

లింద్రియవ్యాపనంబు జయించినన్ను

గొలుచునరుడిల వాంఛితఫలములోంది

చరమదశయందు నిశ్శ్రేయసంబువడయు॥

179

వ॥ మఱియు నీశైలంబు ననాదరంబునంజూచి వందనంబులొనర్పనిమాన
వుండు బూర్వకృతసుకృతంబునకుశాసి దురితంబనుభవించు శాపాధికుఁ
డయిన నిగ్గిరికిమొక్కినఁ జావనుడై హరి చతుర్ముఖ మాహేంద్ర
సంస్తూయమాన భువనంబునధిగమించు నెట్టిమహాఘంబయిన నిష్పర్వత
నమస్కృతివలన నశించు నిచ్చోటనొక్క కాచంజేని దానంబొసంగిన
నది యపారంబగు నింతయు సత్యంబనుటకణుమాత్రంబు సందియంబు
లేదని పెక్కుభంగుల నయ్యద్రిప్రభావంబు వినిపించిన లవలీదేవి పరమా
నందంబునొందె నయ్యెడ॥

180

తే॥ అందుశివలింగమునునిల్చి యర్చచేసి

యాంబికేయుఁడు భవు ప్రసాదంబువడసి

కతివయదినంబులందుండి స్కందగిరికి

నేగువాడయి లవలీసహితముగాగ॥

181

క॥ మణిమయవిమానమెక్కియు జనియవరోధంబుసేరఁ జయ్యన నయ్య
జ్ఞున దేవసేనయచటికిఁ జనుదెంచినమస్కరింప సదయుండగుచు॥ 182

క॥ అనురాగంబున శరజుఁడు గనుఁగొనుటయు వల్లియపుడు గాఢప్రేమం
బున దేవసేనకెఱుగిన ఘనకృప నాలింగనంబుగావించి యనె॥ 183

ఆ॥ అతివ నీవువచ్చి యరయనాకు సహాయు రాలవయతివనుచుఁ జాలకూర్చి
యెసఁగునట్లుపలికియిరువురొద్దికమీఱునుండుటయునుషణ్ముఖుండుసూచి॥

తే॥ వారినిద్దఱుఁ దనరెండువైపులందు నుచితపీఠంబుల వసించియుండఁజేసి

తానుజేరోలగంబున్నతఱిని దేవసేనప్రియుఁజూచి వినయంబుచెన్నుమీఱు

వ॥ లవలీదేవివృత్తాంతమాద్యంతము వినఁగోరియడిగిన సేనానియిట్లనియె॥

— ♦ లవలీజస్యప్రకారము గుహయందు దేవనేను దెబ్బట. ♦ —

- మ॥ మును మీయిద్దఱుఁ బద్మనాభునిసుతల్ ముఖ్యంబుగానన్న నా
ధునిఁగాఁగోరి తపఁబుజేసితిరియెంతోనిష్ఠ నేమీకు మ్రో
లనుగాన్నించి వరంబులిచ్చుటకు నుల్లంబందునూహించి మీ
మున్న శక్రాత్మజులై జనించువఁని సమ్మోదంబుతోఁజెప్పితి॥ 187
- తే॥ నేనుజెప్పినరీతిగా నీవు జననమండితివి వల్లి పావకునందుజొచ్చి
కాంచికాపురచెంగటగలుగులవలియనెడుగిరిఁజేరిమఱికొన్నిదినములకును
క॥ క్రూరమగు కణ్వశాపముచే రక్షశ్శాత్రవుండు శివఋషియనఁగాఁ
జేరుగొని తపమునేయఁగ సారసభవనయు దదీయశాప వశమున॥ 189
- క॥ హరిణీయుయి మౌసినరసందిరుగఁ మోహించిదానిఁ దిలకింపఁగ నా
హరిణికి లవలీకుండంతరమున నీసతిజనించెఁ దత్క్షణమాత్ర॥ 190
- ప॥ ఇట్లు లవలీకుండసముద్భూతయగుటంజేసి యిక్కాంత లవలీనామంబున
బరగుచుండు॥ 191
- చ॥ మఱియును గణ్వశాపమున మాధవుఁడిగిరి వ్యాధనాథుఁడై
వఱలుచునుండి సంతతికిపాసినవాడయి యీలతాంగి గ్ర
చ్చఱిగొనియేగి యీతరుని సంతసమందుచుఁజెంచెఁగాన ముం
దఱునిను వెండియీలవలి దప్పనిప్రేమ బరిగ్రహించితి॥ 192
- ప॥ అందముమీఱు బూర్ణగిరియందలిశ్రీపురమందునేను నీ
సుందరికొన్నివారములు సుస్థితినుండియు నిన్నుజూడఁగా
నిందులకేగుదెంచితిని యిప్పుడటంచుగుహలుండుజెప్ప సం
క్రందనపుత్ర సంతసిలి కోఁగిటవల్లినిజేర్చి కూర్చిచే॥ 193
- ప॥ నీవనుదెంచుట॥ ముదమునిండెమనగబునకింతెకాక ప
ల్లివిను నీసహాయమున లెస్స కృతార్థతనొందితి॥ నిజం
బీవచనంబులంచు వచియింపఁగ వల్లియు నట్లపల్కి యా
భావజవై రిసూతికిరుప్రక్కలనుండిరి వారలిద్దఱు॥ 194

ప॥ అట్టిసమయంబున బర్హిణ తామ్రచూడ ఛాగ శక్తి వ్యోమయాన
శతాంగంబులు స్వవశంబులగు నిజస్థానంబులనుండ లక్షయుందొమ్మండ్రు
వీరులును భూత సేనలును సేనానాయకులును సేవింప దేవసేనా లవలీ
సహితంబుగా గుమారుఁడానందంబున స్కందమహీధరంబునందమరము
నిష్కరార్చితుండై యుండెనని సూతుండు గార్తికేయునిచారిత్రంబా
మూలంబుగా నెఱింగించిన విని మహాశ్చర్యంబునొంది వెండియు శౌన
కాదిమహర్షులతనితోనిట్లనిరి॥ 195

తే॥ శంక రాత్మజు పరిణయోత్సవముజూడ
నవనివిభుఁడగు ముచికుంఠుఁడగుగుదెంచె
ననుచు విన్పించితివిమున్ను యాతఁడెవ్వఁ
డెలమి బోధింపుమన సూతుఁడిట్లుపలికె॥ 196

—♦ ముచికుంఠుని పూర్వకృతాంతము. ♦—

సీ॥ మునుపొకానొక కాలమున లలాటాడుండు
నార్యాయుతంబు దారాద్రియందు
లీలావిహారుడై కేశీననంబులో
మాలూరపాదపమూలమంచుఁ
బేరోలగంబున్నవేళ నచ్చటనొక్క
ప్రవగంబు మ్రోకులపైనినుండి
యచ్చోటికినివచ్చి యన్బిల్వదళముల
జిదిమి కాత్యాయనీ శివులనింప

తే॥ గౌరికైలాసపశ్చిమాఖ్యామృగంబు జెఱుదమునుజూపియగ్గించిచెప్పనతడు
మనఁబడుంగలభక్తినిష్ఠాడ్కినిపుడునర్చనము సేయుచున్నదంచనుచుబలికి

క॥ వనచరముఖిల్వగా నది చనుదెంచి నమస్కరించి సరసనునిలువ
ఘనకారుణ్యమెల్లర్పగ గనుఁగొని హర్షించి మృదులగతి నిట్లనియె॥

క॥ నమనీవు బిల్వదళముల ఘనభక్తినిబూజిసేయుకతమున భావి
మనుజేంద్రరూపముంగని యనితరవై భవము నొందుమనిపల్కి మఱి॥

చ॥ సకలనృపాలకుల్ వినుతినల్పుచుగొల్వఁగ జక్రవర్తివై
యకలుషితంపుబ్రీతిని బ్రజావనముఁ ఘటియించుచుఁ మహా
త్సుకతను దీర్ఘకాలము వసుంధరనేలి యనంతరంబు మా
మకపదమందు జేరి యసమాన గణాధ్యుఁడవీవుగమ్ము నాఁ॥ 200

శా॥ ఆశాఖామృగమిందు శేఖరుని నత్యంతంబుబ్రాహ్మిఁచి భ
గ్గాశూలాంచితహస్తమీవరమువ్యర్థంబొనె నే మీకృపా
వేశత్వంబున నితవాఁడనయితిఁ విజ్ఞాపనంబొందు నా
యాశాతృప్తిగఁ దొంటితెల్వయు మనోజ్ఞాకారమీయంగదే॥ 201

క॥ అనివేడ నట్లయొఁగాకనియెడు శంకరుననుగ్రహమున హరిశ్చం
ద్రునిసంతతి జననంబై తనరెఁ ముచికుందుఁడనఁగ ధరణీస్థలిలో॥ 202
వ॥ అతండనంతకీర్తినార్జించి సేనానివై వాహికంబుదర్శించిపోయి మగుడ
నకుంధతీపతివలననాలించి కుమారవ్రతంబులు బెక్కునరించి కృతార్థుం
డయ్యెననుటయు శౌనకాదు శిష్టోదీరిత సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరవ్రతంబు
లెవ్వియని యడిగిన సూతుండిట్లనియె॥ 203

—♦ శార్తికేయ వ్రత వర్ణనము. ♦—

క॥ మును ఘోరుఁడనెడిదై తృణకనినోడి భగీరథాహ్వయ ఊతిపతియుఁ
దనపరివారముతోడను ఘనవన దుర్గములకేగెఁ గాతరుఁడగుచుఁ॥ 204

ఉ॥ అందు మహాత్ముఁడౌ భృగుమహర్షి నిగాంచి కరంబుభక్తిసూ
పం దయ నాఘనుండుదెలుపం బ్రతిభాగ్గవవారమందునఁ
స్కందువిసువ్రతంబెపుడు సల్పుచురాగఁ దదీయశక్తిచే
స్కందునిప్రేరితంబగుచు శక్తి నిశాటునిద్రుంచియేగినఁ॥ 205

తే॥ తొల్లిచందంబున భగీరథుండు దనదుదేశమునకేగి నిజకీర్తిదెసలబర్య
మిగులసద్గర్భవృత్తంబు మెఱసిరాజ్యమెలమినిష్కంటకంబుగానేలుచుండె
వ॥ నారదుండు గృత్తికావృతంబుసేసి దేవర్షియయ్యెఁ బూర్వంబున
ద్రీశంకుండును మఱియుఁ బెక్కుమందిరాజులును మహర్షులును శాస్త్ర
విధిగా దీనింజేసి ఫలసిద్ధినెనసిరి యంతిముఁడు సంధిముఁడు నను పార్థివు

లిరువురీ వ్రతరాజంబును శ్రద్ధాశురయి పంవిధానముగా నాచరించి
చిరకాలంబు రాజ్యభోగాది యిహసుఖంబులదనిసి యంత్యంబున
ముక్తింబ్రాపించిరి ముల్లోకప్రసిద్ధంబగు కుమారవష్ఠీవ్రతంబునలిపి దివి
జులును మునులును దుష్టనక్తంచరత్రాసదూరులై నిజస్థానంబుల సౌఖ్యం
బుననుండిరి కావున నివియన్నియు వశిష్ఠోపదేశమున నెఱింగి ముచి
కుండుండు విధ్యుక్తముగ మహాసేనసమర్పితమానసుడయి కావించిన
నమ్మహానుభావుండు దయాశుండగుచు వాంఛితార్థములనిచ్చెద వేడు
మనిన వినయవినమితశిరస్కుడై నమస్కరించి పలువిధముల వినుతించి
యిట్లనియె॥

207

తే॥ లవలినాథ నవాధికలక్షవీరవరులు నాతమ్ములగునట్లు వరమొసంగిన
రహినినిష్కంటకంబుగారాజ్యపాలనంబుగావించుకొందుననగుహుండు

ఉ॥ వేడుక వీరబాహుముఖవీరులతో ముచికుండు కూర్మిసై

దోడులై చరించుచును దోడ్పడుచుండుడు మీరలందఱం

చాడిన సమ్మతింప కమరాహితగర్వవిభంజనక్రియం

బోడిమిగన్న మేమెటుల బూరుషుతమ్ములమౌదుమిప్పుడు॥

209

—♦ గుహశాపమున వీరబాహ్వులు ముచికుండుని సోదరులై వర్తించుట. ♦—

చ॥ అని ప్రతివాక్యముల్ వలుక నాగ్రహమూనిగుహుండు మీరలీ

తనికి మనువ్యరూపములఁ దమ్ములరై చరియించుడంచు ది

ట్టిననిమిషాన వీరులఁ గడిందినరత్వముబొంద భీతి వం

దనములొనర్చి దీనవదనంబుల శాపవిముక్తి వేడినె॥

210

తే॥ కొంతకాలంబునకు నన్నుగూర్చి తపము

సలిపి శుద్ధులై నిజరూపములనుదాల్చి

వచ్చి నాసన్నిధానము వడయఁగలర

టంచు గారుణ్యమునదెల్పె గ్రౌంచభేది॥

211

చ॥ ఇటువలె వీరబాహుముఖులెల్లను వేష్టితులై చరింప నాఁ

దట ముచికుందభూపతి సుదర్శనహస్తుడు మున్నుగా మరు

త్పటలసమేతుడైన బలభంజనుపోల్కి వెలింగె నిట్టుల
క్కటికముతో వరంబులొసంగఁబడి యేగె గుహుండదృశుడై ॥ 212

ఉ॥ ఆముచికుందుడంతట మహావిభవంబుచెలంగ నై నీక
స్తోమము వీరులుంగొలువ దోయధిమేఖలనిద్ధకీర్తితో
నోముచున్నుడ నాకవిభుఁడొందొక కాలమునందు దైత్యులఁ
నామమడంచ దోడ్పడుమనం జతురంగబలాన్వితుండునై ॥ 213

క॥ వీరశ్రేణులందోడ్కొని ధీరతతోనేగి దుష్టదితినందనసం
హారము సురపోషణమిచ్చారతిగావించి యింద్రసఖుడైయుండె ॥ 214

ఆ॥ అంత దేవవిభునియనుమతి ముచుకుందుడచ్చరలను వీరులందఱికిని
బెండ్లి సేయుతఱిని వీరజాహుఁడు బుష్పగంధియనెడు ఖచరకన్యనెలమి॥
వ॥ వివాహంబు కనక కాకనామక పుత్రద్వయంబును జీత్రవల్లియను
పుత్రినిబడసి నిజాగ్రజసంజ్ఞబరగు ముచికుందునకిచ్చి యధికవిభవో
పేతుండైయుండె దదీయత్రాతలగు లక్షయు నెనమండువీరులును
లబ్ధసంతానులై యెసంగిరి తత్సమయంబున॥ 216

సీ॥ ఒకనాఁడు చిత్రవల్లికరంబునందుండు శుకమొక్కచోట సంతకునిభటులు
గాంచి బలాత్కృతిగైకొనియేగి తత్సతికివ్వ వీరులాసడి కుమారి
వలసనెఱింగి దుర్వారభీషణరోషులై పోయి జన్యంబునందు జముని
దైన్యంబునొందించి తత్కిరమునుదెచ్చి చిత్రవల్లికి శ్రీతిచే నొసంగిరి
ఆ॥ అవలగొన్ని నాశ్లకయ్యంతి గుర్విణియై కడు రసవంతమగుఫలంబు
వరలు గేరళోపవర్తనంబున దానిదెచ్చియిన్వడనుచు జేపురింప॥ 217

చ॥ పనివడివీరులేగి నరపాలకుగన్గొని సాంత్యనోక్తి సీ
మృనియడుగంగ గేరళజనాధిపుఁడుల్పణసారవంతమై
యొనరుట సీఫలంబొరులకొప్పదొసంగ జనుండటన్నచోఁ
గనలుచువానిగెల్చి కడకంగొనితెచ్చి యొసంగిరింతికి॥ 218

తే॥ మరల సందందుగల రాజవరుల నాజిగంగమున బాటదోలి ధర్మాతలంబు
నెల్లదనయాజ్ఞతోనుంచీయెలుచుండెనింద్రభోగంబుతోముచికుందుడంత॥

క॥ కొన్నిదినంబుల కాతనియన్నవయగు చిత్రవల్లి యాశ్వుజుగాగఁ
బున్నమచందురుమీఁతెడి వన్నెమిగులునట్టి యగ్నివర్ణునిగనియె॥ 220

ఉ॥ అసమయంబునం ద్రిదివమబ్బులదానవుఁ డాక్రమింపఁగా
నీనున రోసముగదుర నింద్రుఁడు వే ముచికుందుబిల్పిరాఁ
జేసిన నాతఁడయ్యెడకుజేరె నవాధికలక్షపీర సే
నాసహితంబుగా సురగణంబులు సంతసమందిచూడఁగా॥ 221

ఉ॥ ఈవిధించి భండనమహిఁ బలదై త్యునిసర్వసేనలఁ
జీవములూడ్చ నెక్కటినిజిక్కినరక్కసు వజ్రధారచే
దేవపరీవృథుండు యడతేర్చి బలారిసమాఖ్యగాంచె ని
క్షైవడిగెల్పునొంది నరకాంతుఁడుదా సుఖముండె స్వర్పురి॥ 222

— ♦ ఇంద్రుఁడు సోమాస్కంద శివ విగ్రహమును బూజించుట —

వ॥ అంతఁ బరమసమ్మోదంబున హరిహయముచికుందులు శివపూజాగృహం
బునకరిగి యందు బలారి సోమాస్కందశంకర ప్రతిబింబంబునర్పించు
చున్నఁ దదంతికస్థితుండగుట ముచికుందుఁడుసూచి యధికాష్టోదంబునఁ
బరమశివుండును బరమానందవిగ్రహుండును గై లాసవాసుండును నగు
భవానీప్రియుండై శ్వర్యప్రదుండని పూర్వజ్ఞానంబువలనదెలిసి బహుప్రకా
రంబులవినుతించుచు సంతోషజాప్తు సంసిక్తాంగుడై యుండెనప్పుడు॥

శా॥ శంభుండాతనికిఁబ్రసన్నుడయి వత్సా! నేనుబూర్వంబునం
దంభోజాతునిచేత నర్చితుఁడనై హర్షంబుతోనిప్పుడీ
జంభారాతిగృహంబునఁనిలిచితిఁ సత్యంబుగానీవు నా
కుం భక్తుండవుగాన నఁగొలువు చేకూఱుం గృతార్థత్వము॥ 224

మ॥ అనియిట్టింద్రుఁడెఱుంగకుండగ రహ్యస్థంబుం బ్రబోధించె నం
త నగధ్వంసి శివార్చచేసి ముచికుండఁజూడెపుంగూడి ఖో
జనసద్భుంబునకేగి కామగవినెంచం దోడుతోవచ్చి కో
రినయాహారపదార్థముల్ గురియ నర్థిమెక్కి సంతృప్తులై॥ 225

తే॥ అతిశయానందమున నుండునపుడు వ్రజి

పరగ ముచికుందు మణిమయాభరణమాల్భ్య

వస్త్రములదన్పి నీమనోవాంఛితముల

నిత్తు వినిపింపుమనిసారె యొత్తిపలుక॥

228

క॥ విని నీవిప్పుడు పూజించిన సోమాస్కంద చంద్రశేఖరునిమ్మం

చును ముచుకుందుండడిగిన మనమునజింతించి జంభమర్దనుడనియె॥

క॥ నాసొమ్ముగాదు సత్యంబీసోమాస్కంద పార్వతీశ్వరరూపం

జాసర్పశల్పనిది యిది నాసరసకువచ్చుటెట్లనె వినుమనఘా॥ 228

— ♦ ఇంద్రునకు సోమాస్కంద శివరూపము లభించిన కథ ♦ —

సీ॥ అనపత్యుడై పూర్వమచ్యుతుండు గిరిశుధ్యానించి నిష్ఠచేఁ దపముసేయ

వరదుడై తోచిన పందనంబులు సేసిపరమహర్షంబునఁ జార్వతీశ

భవదీయకృప దివ్యపదము ననంతమౌ యాయువునొందితి నేయెడలను

గొఱతలేదై నను గొడుకులులేమిచే జింతించెదనటన్న శ్రీగళుండు

తే॥ పుత్రవంతుడవయ్యెడు పొమ్మటన్న

ప్రేమవతి శంభుఁగని క్రోధయై యితండు

నన్ను పేక్షించి నిను గీర్తనంబుసేసి

నందువలన జనించెడు నందనుండు॥

229

తే॥ దుష్టవరసలోలుఁడె త్రుంగునిజము

భవదలిక నేత్రజాజ్వల్యపావకమున

మాయికుండియు పేంద్రుండువేయు నేల

నే పరబ్రహ్మననియుండు నిన్నుఁద్రోచి॥

230

ఉ॥ అంతియకాక నీతఁడఖిలాత్మల మోహమునందఁజేసి య

త్యంతము దుర్గతిఁ గనెడునట్లొనగూర్చునుగాన జూడరా

దెంతయుఁదమ్మికంటిమొగమెన్నటికైన నటంచు దూఱుచు

కాంతునితోడగూడి గిరికన్య తిరోహితయయ్యె నయ్యెడఁ॥ 231

అశ్వగతివృత్తము.

శ్రీవతి శాపభయంబున జింతిలి పార్వతి వ
 శ్రీపతియుక్తముశంభుఁ జలింపని నిర్మల ని
 ప్తాపరుడయ్యు సవర్యులసల్పగ నంతఁ గుభృ
 చ్చాపుడు గొన్నిదినంబులుజన్న యనంతరము॥

282

వ॥ నారాయణునకుఁ బట్టిపుత్రులతో ముంగలబొడసూపినంజూచి యనేక
 విధంబుల నభినందించి ప్రణమిల్లిన నంధకారాతి సహధర్మిణింజూచు
 టయు నయ్యుభిప్రాయమెఱింగి జనార్దనుండంబికకభిముఖుడై నమ
 స్కారపూర్వకానేక స్తవంబులతోఁ బ్రార్థింపఁ గృపాకలితస్వాంతయై
 నావాక్యంబమోఘంబు ముక్కుంటికంటిమంట్రాఁగి నీతమాభవుం
 డల్పకాలంబున దెప్పిల్లి యధాస్థితి సుఖంబుండునని గిరిసుతపలుకు
 టయు హృషీకేశుండానందించె నంత మహాదేవునితో సర్వమంగళ
 యంతర్దానయయ్యెడ దదనంతరంబున॥

283

ఉ॥ శౌరి కవర్తిపూజనముసల్పుచు మిక్కిలిసుందరాంగుడౌ
 మారుఁ గుమారుగాఁ దనదుమానసమందునగాంచుట॥ మహిం
 జేరుమనోజుడంచుఁ గడుఁజెంపువహించి ప్రవృద్ధి నొంది బృం
 దారకకార్యభారము నతండు శిరంబునదాల్చి చెచ్చెర॥

284

అ॥ అరిగి యీశ్వరేశు నలికాగ్నిమృతినొంది పిదప శైలతనయప్రేరణమున
 దుహినకిరణమౌ మహితకారుణ్యంబుచేసజీవుడయ్యె షితితలేంద్ర॥

క॥ ఈవిగ్రహంబు నిక్కముగా విష్ణుఁడు సుతునివడయుకాంక్ష సవర్యం
 గావించినయది వినుమోక్షావర యతఁడొక్కకాలమున బాల్కడలి॥

సి॥ యోగనిద్రాసక్తినుండి యీవిగ్రహంబారూఢభక్తి నిజోరమందు
 సంధింప నతనియుచ్చాస్వసంబుచేత సోమాస్కంద శంఖుఖింబ మపుడూగు
 చున్న కాలంబుననొకఁడుబాలాకుడఁదితిజుండుసురలజాధించి మఱియు
 శార్జివై నేతేర సాధ్యసంబుననేను దెలుపఁగా హరి నిద్రజెలిసి నన్ను

తే॥ జూచి నేనీనిశాటుని బీచమడఁతు వెఱపుమానుమటంచు నీవిగ్రహంబు
గరుణ నాకిచ్చి మేదినికరుగుదెంచి సొరిది పుండరికపురంబుసొచ్చియందు॥

శా॥ చిద్రూపుండు మహానుభావుఁ డగజాచేతశ్చియుం డాశ్రితా
పద్రింఛోశిఫణిఖగేంద్రు డసుహృత్ప్రధ్వంసచుండున్ లస
ద్భద్రాశ్వుండగు నీలలోహితుని సందర్శించి సంతోషబా
హ్నిదేకుండును గద్గదస్వరుండు భక్త్యుత్సాహచిత్తుండునై ॥ 238

మ॥ వెఱకర్జుంబులమాని నాల్నెలలు గోవిందుండు శ్రద్ధాశుండై
నెఱయంగా దపమాచరించి శివు నిర్దిద్రప్రసాదంబు జే
కుట బాలాకనిశాటుద్రుంచి కలశాకూపారమధ్యంబునం
దుఱిదిన్ దా నిదురించె మున్నటిక్రియన్ యోగావలోకంబుతోన్॥

తే॥ అపుడు నన్నమరావతికరుగు మనిన

వనుపమంబగు నీవిగ్రహంబుగొనుచు

నుబ్బి యేతెంచి యిటుగొల్పుచున్న వాఁడ

దీనినీరాదు హరియాజ్ఞ లేనియపుడు॥

240

అ॥ వనజనాభునడిగి కొని నీవు జమమన్న నతఁడు హరికి వార్తనంతఁదెలిపి
యాజ్ఞ వడసి మరలనరుదెంచినకలంబుజెప్పి యిమ్మనఁగ శచీప్రియుఁడు॥

•• ముచుకుండుండు సోహస్కంద శివవిగ్రహమును గమలాలయక్షేత్రమున బ్రతిష్ఠించుట. ••

వ॥ తేజోవంతమగు నమ్మూర్తి నీయంజాలిక దేవశిల్పినిర్మిత తన్నీ కాశవిగ్రహ
పట్కంబు గ్రమంబుగానొసంగిన శునాసీరుగైతవంబెఱింగి యాద్య
ప్రతిమన్ దెమ్మనిన బ్రమోదంబుచే నిండ్రుండద్దానినివ్వఁ గైకొనివచ్చి
పవిత్రక్షేత్రమగు కమలాలయంబున బ్రతిష్ఠించి నిత్యోత్సవాదికృత్య
ముల బూజలొనరించుచు బూర్వదత్తపద్మాదులఁ దత్సమీపస్థలంబుల
నునిచి ముచికుండుండు సుఖంబుగానుండెనంత॥ 242

అ॥ కొంతకాలమునకు గోత్రారి దాఁబూజసల్పుచున్న యట్టిశంకరు ఘను
కుండునకునొసంగుకొలచేతఁ జండాలతనువు దన్ను నలమ దద్దవగఁగి॥

క॥ సోమాస్కందమహేశ్వరధామము గమలాలయంబు దరియంజని సు
త్రాముండు హృద్యవాద్యస్తోమంబుల శివునిమెప్పు దోడ్తోవడనె॥ 244

తే॥ భక్తజనములపాలి కల్పకమనంగ బ్రబలుపరమేశ్వరుణఁ బురుందరుండు
వేగజండాలరూప నివృత్తి నొంది యెలమి స్వర్గంబుసుఖముగా నేలుచుండె॥

వ॥ అంత నమ్ముచికుందుండు మహేశునకుఁ బ్రాకార గోపుర మంట
పాట్టాలకముల నిర్మింపఁజేసి తదర్చనాబోలుపుండై దుష్టులను
హింసించుచు శిష్టులబోపించుచు ధర్మాత్ముడనంబ్రబలి॥ 246

క॥ చిరకాలమిహసుఖంబుల వరుసం దృష్టిసి వహించి వైరాగ్యంబు
ధరియించి యగ్నివర్ణుని ధరణికి నభిషిక్తుఁజేసి దాంతియుతుండై॥ 247

తే॥ అంత్యమున వెండిమలజేరెనవల వీరబాహుఁడాదిగవీరులుత్సాహములను
దమసుతుల నగ్నివర్ణభూధవునకిచ్చితవముగావించి తొల్లింటితనువుదాల్చి॥

క॥ స్కందాద్రిజేరి యచ్చట స్కందునిఁగని పరమహర్ష కలితాశయులై
వందనములదనిపి సుఖంబందుచుఁ దత్కృపవసించిరందలు నెమ్మి॥ 249

క॥ అని సూతుఁడు గుహుచరితము వినిపించిననాలకించి విపులానందం
బునుబొంది బదరికాశ్రమముననుండిరి శౌనకాదిమునులు సుఖమున॥

చ॥ పరమశుభాన్వదంబగుచుభాసిలు నీశరజన్ముగాధ సు
స్థిరమతి నెవ్వరేని జగతిఁ పరియించిన విన్న వ్రాశిన
దురితవిదూరులై గిరిజ ధూర్జటి పద్మదనాతిరేక స
త్కరుణకుఁ బాశ్రులై తుదనుగాంతురుమోక్షము శాశ్వతంబుగ॥ 251

క॥ ఎందఁక రవి కలానిధు లెందఁకధరిత్రి తారలెందఁక దివం
బందఁక నెగడునీకృతి యందంటై గణ్యమై మహాశ్రేయంటై॥ 252

ఆ శ్వాసాంతము.

అంత్యప్రాసము.

చ॥ దశరథరాజపుత్ర జలదప్రతిమానవినీలగాత్ర దు
ర్దశవనవీతిహోత్ర విబుధస్తుతిపాత్ర దినేశజాపద

ప్రశమనసచ్చరిత్ర రఘువంశపవిత్ర మహోగ్రకార్యయు
గ్ధశముఖకంఠతాళఫలదాత్ర విభీషణభి విజైత్రకా॥

253

నా గ బంధ ము.

చ॥ నతవరదావనీతనయనాయక పద్మదళాభలోచనా
శతమఖపాల శీతవరసారరుచి స్సవనావనా పయో
మృతముఖవేభ శీతశిఖరీ ఖసరిద్బల సౌరనైచికి
కుతలవహోదజాత యశ కోశవచశ్శుభదుఃఖదారితా॥

254

స గ్వి ణీ వృ త్త ము.

శంఖుకోదండ నాశ స్ఫురద్దోర్భుగా
జంభవిద్విడ్మృఖాస్త్వన్న సంసేవితా
కుంభకర్ణాసుర ఊడిభృచ్చంబ సం
స్తంభనాస్త్రాశ్రియుక్త ప్రసిద్దేషుధీ॥

255

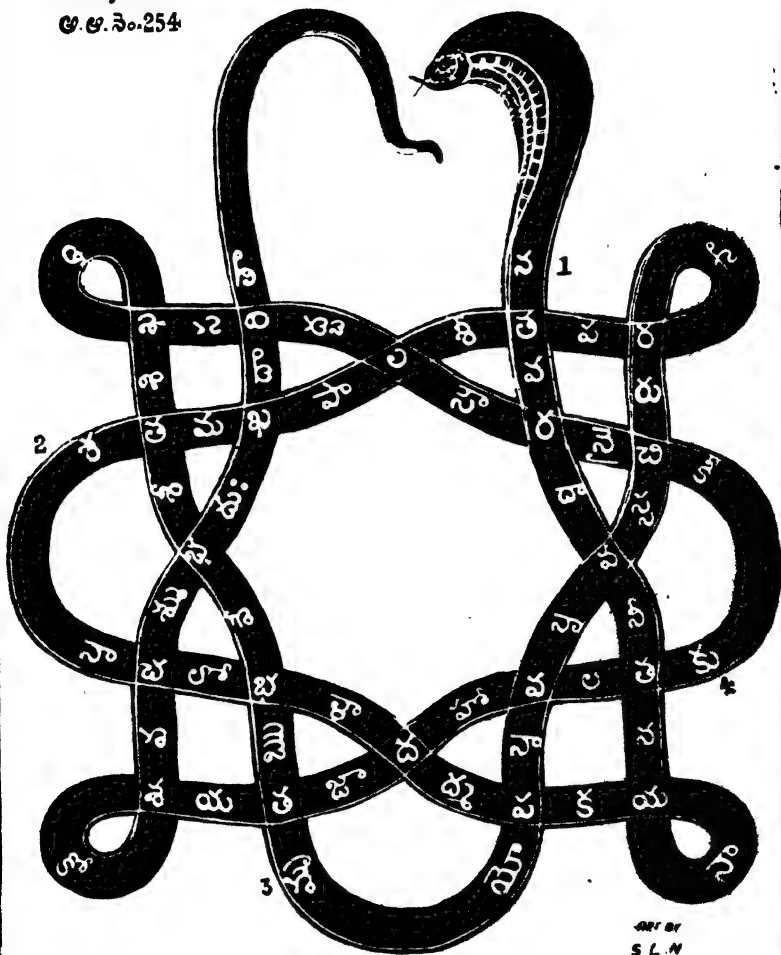
గ ద్య ము.

ఉద్దిశ్రీరఘునందనచరణారవిందవందన మరున్నందన నిరతిశయకరుణా
కటాక్ష విజ్ఞాపంభావిత చతుర్విధానూన కవితాప్రహర్షిత వసుంధరారమణ
సభాప్రకాశిత విద్వన్నికాయ రుక్మాంగద నలచరిత్రాభిధ యక్షగానద్వయ
మనఃప్రబోధ రామచంద్రప్రభు ధీనిధీనామక శతగ్రంథత్రయ మదాలసాభి
ధానైకనాటక పుష్పగిరిపీఠాధిపత్య జగద్గురు శ్రీమదభినవోద్దండ పిఠ్యా
శంకరభారతీస్వామి చాతుర్తాస్యదీక్షా గద్యాలసంస్థానాధీశ్వర వంశవృక్షవర్ణన
ప్రబంధసిర్మాణ చాతురీపరాజిత భారద్వాజసగోత్రపవిత్ర భట్టరాజవంశ
క్షీరసాగర రాకానిశాకళత్ర రామదాసపాత్ర సంజీవరాజసత్పుత్ర
కొడవతూరి రామచంద్రరాజ నామధేయ కవివర్ణప్రణీతంబయిన
శ్రీస్కాందపురాణాంతర్గత శంకరసంహితాభినివేశ మహాసేనోదయంబను
మహాప్రబంధంబునందు నష్టమాశ్వాసము సర్వంబును సమాప్తము.

ప్రొద్దుటూరు సారథి ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

నాగబంధము.

అ. ఆ. సెం. 254

ART BY
S. L. N.
1911

తపోఘ్నల పట్టిక.

—, ప థ మా శ్వా స ము. —

పేజీ నెం.	పద్యము నెం.	పంక్తి నెం.	తప్పు.	ఒప్పు.
4	13	2	గరళం	గరళం
4	15	1 కి పైన	కర్త్వ	కర్త్వ
5	23	2	నాక్య	వాక్య
6	26	3	స్వర్గ	స్వర్గ
6	25	4	సరసుఁడై	సరసుఁడై
6	30	4	భింబ	భింబ
7	32	1	నెద్ది	నెద్ది
8	38	1	కలుగాళర	కలుషాళర
8	39	2	సారువ	సారున
8	46	1	దాఱాయని	దాఱాయణి
9	50	2	స్పదుఁడైన	స్పదుడైన
9	51	2	వ్రతుతాట	వ్రతులౌట
11	64	1	శాంతదాళ	శాంతరాళ
11	66	1	కారుతా	కారులౌ
12	72	3	దండితుతాట	దండితులౌట
13	75	4	దుక్కుత	దుష్కుత
13	76	3	నిలింప	నిలింప
13	77	2	శుభ	శుభ
16	95	1	దుస్సహ	దుస్సహ
18	111	2	మహేశ్వరుఁడు	మాహేశ్వరుఁడు
19	122	1	ప్రావృడం	ప్రావృడం
19	122	2	దిక్షాగ	దిక్షాగ
31	134	5	ముద్దు	ముద్దు
22	138	1	నెవ్వ	నెవ్వ

పేజీ నెం.	పద్యము నెం.	పంక్తి నెం.	తప్పు.	ఓప్పు.
26	169	4	జిత్రంబుగఁ	జిత్రంబుగఁ
27	171	1 కి వైన	బృహస్పత	బృహస్పతి
28	180	4	శార్జి	శార్జి
30	185	14		బలె
30	186	1 కి వైన	వేల్పు	వేల్పు
31	189	1	అనపుడు	అనపుడు
31	194	4	దనరుఁ	దనరుఁ
35	211	14	సురతంబు	సురతంబు
36	212	5	కద్దగ్గిహంబు	కద్దగ్గిహంబు

— ద్వి తీ యా శ్వా స ము. —

41	15	1 కి వైన	మేషమును	మేషమును
42	24	3	నేమిపని	నేమిపని
43	25	(1)	దలించితి	దలించితి
45	41	(1)	భిమంబగు	భిమంబగు
45	46	1	తనయా	తనయా
47	56	6	వైన	వైన
47	58	3	మతి	మతి
49	72	1	ఈనె	ఈనె
50	72	3	పూర్ణ	పూర్ణ
50	75	1	రాతులం	రాతులం
59	122	1	ముజ్జ	ముజ్జ
60	125	2	భీకర	భీకర
65	164	2	పవమాన	పవమాన
66	167	3	లయ్యెవి	లయ్యెవి

పేజీ నెం.	పద్యము నెం.	పంక్తి నెం.	తప్పు.	ఁప్పు.
66	179	2	వరులు	వరులు
68	181	1	మధ్యను	మధ్యను

—, తృ తీ యా శ్వా స ము. ,—

84	6	2	డరేంద్రు	డసురేంద్రు
91	52	2	రంధాగ	రథాంగ
92	56	2	దన్మహానీయ	దన్మహానీయ
96	63	1	దాపన	దాపన
124	246	4	దుఃఖముల్	దుఃఖముల్

—, చ తు ర్థా శ్వా స ము. ,—

131	27	3	చన్ని	చన్న
131	27	4	లండమి	లుండమి
132	37	2	నప్పు	నప్పు
133	41	1	డసహుఁడై	డసహ్యుఁడై
133	43	2	యెనరించి	యొనరించి
133	43	2	నాను	నామ
133	43	2	విన్న	విన్న
138	77	2	జ్జలిం	జ్జలం
139	87	4	వమనీ	నీవను
139	90	1	వేషం	వేషం
141	102	4	దృప్తుతా	దృప్తుతా
147	142	3	గలువార్త	గల్గువార్త
149	150	7	దుర్వార	దుర్వార
151	161	8	లందఱ	నందఱ

—, పంచమాశ్వాసము. —

పేజీ నెం.	పద్యము నెం.	పంక్తి నెం.	తప్పు.	ఒప్పు.
162	41	1	పేతుకా	పేతుల
164	49	6	కూర	కూరు
167	71	6	బొండంబున	దొండంబున
173	108	3	సింఠ్ర	సింఠ్రు
175	117	1	నాథులన్	నాథులన్
175	117	3	నాడు	నాడు
177	136	3	వక్త్రుడుడు	వక్త్రుడు
178	143	2	దనజ్వాలలు	దనలజ్వాలలు
184	177	2	జోధింతు	బోధింతు
185	180	1	నీవు	నీవు
187	195	3	లా	నా
187	198	1	గీళించి	గీళించి
192	220	4	బరాజ్ముఖులై	బరాజ్ముఖులై
192	220	5	మిను	మిన్ను
196	244	1	తచే	చేత
197	254	3	సంత్తి	సంపత్తి

—, షష్ఠాశ్వాసము. —

206	17	2	స్వాహ	స్వాహ
207	25	2	దళ	రళ
209	42	2	నన్ను	సన్ను
212	62	4	సడ్డ	సడ్డ
213	69	2	నద్దో	నద్దో
213	101	4	గన	గన

పేజీ నెం.	పద్యము నెం.	పంక్తి నెం.	తప్పు	ఒప్పు.
223	139	2	సెసి	సేసి
224	147	4	నాశ్చర్యముం	నాశ్చర్యముం
225	151	5	హితము	హితముగా
237	220	6	పాహాణ	పాసాణ
238	222	8	గాల్చి	దాల్చి
239	228	1	డివార్త	డివ్వార్త
240	233	2	గనక	గనక
240	233	4	తోడ	తోడ
241	241	2	మోయును	మోయుచు
241	242	1	అయ్యా	అయ్యా
242	248	2	దీర్ఘ	దీర్ఘ
244	260	2	రక్కసులు	రక్కసులు
245	264	2	ఘన	ఘన
245	270	5	వ్యజన	వ్యజన
247	283	3	దైత్యుండు	దైత్యుండు
247	284	1	మిక్కిలి	మిక్కిలి
247	286	2	యెచ్చోటు	యెచ్చోటు
248	289	1	రోహి	రోహి
250	307	2	సమీపింప	సమీపింప
254	327	3	రుక్మాంగద	రుక్మాంగద
254	327	4	నానుక	నానుక
260	37	1	తెల్లమ	తెల్లను
262	49	3	దిద్దాగ	దిద్దాగ
264	63	2	ఘన	ఘన
265	67	2	బెడిదపు	బెడిదపు
274	125	2	వక్తి	శక్తి

పేజీ నెం.	పద్యము నెం.	పంక్తి నెం.	తప్పు.	ఒప్పు
281	169	2	ధ్యాన	ధ్యాన
290	225	1	నెన్ని	నెన్ని
307	327	4	గాచు	గాచి
308	332	1	పవమా	పవమాను
310	343	3	మైరి	మైరి
314	372	9	బహ్మ	బ్రహ్మ
315	379	6	రోర్వకు	రోర్వరకు
316	383	3	శాత్రవులకు	శాత్రవునకు
316	385	1	ములులు	మునులు

—, అప్రమా శ్వాసము. —

321	20	4	గ్రహంబు	గృహంబు
330	77	1	నుండ	నుండి
331	89	2	జూని	జూచి
338	128	2	యెగిన	యేగిన
339	132	4	సేర్పునక	సేర్పునక
340	139	కి క్రింద	పెట్టింగు	ట
340	140	4	తలంపక	తలంపగ
344	165	4	రించు	రింతు
344	166	2	మూర్ఖుడై	మూర్ఖుడై
348	193	4	కోగిట	కొగిట
350	203	3	కాదు	కాదులు
350	205	3	స్కందుని	స్కందుని
354	229	2	హర్షం	హర్షం

—, మనవిలో. —

శ్రీ రస్తు.

ఏతద్గ్రంథముద్రణకు ద్రవ్యసహాయముచేసిన దాతలు.

—, మ హా రా జ పో ష కు లు. ,—

శ్రీ రామిరెడ్డి చంద్రటబుళరెడ్డిగారు, M. L. A. కొత్తపేట. రూ.	50
„ వరికుంట పెద్దవెంకటసుబ్బరాజుగారు, శ్రీముక్తిరామేశ్వరం.	50
„ కేతు వెంకటరెడ్డిగారు, పం॥ బో॥ ప్రళిడెంటు, రంగళాయిపురం.	50
„ నల్లపాటి సుబ్బనాయుడుగారు (తండ్రిసుబ్బయ్య)రంగళాయిపురం.	40
„ కేతు గోపాలరెడ్డిగారు, (పుత్రిక సురజాల) రంగళాయిపురం.	30
„ చెరుకూరు వేంకటేశమునాయుడుగారు, రంగళాయిపురం.	30
„ వెల్లశిరి వెంకటసుబ్బరాజుగారు అండ్ బ్రదర్సు, డి. కొత్తపల్లె.	25
„ బుయ్యపురెడ్డి పెద్దచెన్నారెడ్డిగారు, పం॥ బో॥ ప్రళిడెంటు పెద్దకెట్టిపల్లె.	25
„ అప్పళాయగారి పెద్దవీరయ్యగారిగారు, బొల్లవరం.	25
„ బి. సి. లింగారెడ్డిగారు, శంకరాపరము.	25
„ ఉమ్మడికెట్టి వెంకటలక్ష్మయ్యగారు, నరసింహపురం.	25
„ చిన్నెము మద్దులేటిగారు, నరసింహపురము.	25

—, రా జ పో ష కు లు. ,—

శ్రీ T. N. C. H. వేంకటవరదాచార్యులుగారు బొందలిదిన్నె రూ.	20
„ ఉమ్మడికెట్టి రామదాసుగారు, నరసింహపురం.	20
„ నల్లపాటి నారాయణనాయుడుగారు, రంగళాయిపురం.	20
„ నల్లపాటి సుబ్బనాయుడుగారు, రంగళాయిపురం.	20
„ కేతు అప్పిరెడ్డిగారి వెంకటరెడ్డిగారు, రంగళాయిపురం.	20
„ కొప్పర్తి సుబ్బారెడ్డిగారు, రంగళాయిపురం.	20
„ రామాయణము వేంకటాచలపతిరాజుగారు, ఆదినిమ్మాయపల్లె	20
„ బి. బాలసుబ్బారెడ్డిగారు, పం॥ బో॥ ప్రసిడెంటు, పెద్దకెట్టిపల్లె.	10
„ ఉమ్మడికెట్టి పెద్దరంగయ్యగారు, నరసింహపురం.	10
„ ఉమ్మడికెట్టి లక్ష్మయ్యగారు, నరసింహపురం.	10

శ్రీధనిరెడ్డి అంకారెడ్డిగారు, హెచ్చావర్, పెద్దకెట్టిపల్లె.	యా. 10
.. తల్లపురెడ్డి సుబ్బారెడ్డిగారు, (తండ్రి బాలిరెడ్డి) కోకటం.	10
.. నరిపిరాళ్ళ శంకులింగారెడ్డిగారు, (తండ్రి రామిరెడ్డి) కోకటం.	10
.. శ్రీవతి నరసిరామరాజుగారు, టీచర్ గంగాయపల్లె.	10
.. వీడా గోవిందరాజుగారు, టీచర్ వేంపల్లె.	10
.. పోగిరెడ్డి లింగారెడ్డిగారు, కర్కుగుంటపల్లె	10
.. కేతు సోమిరెడ్డిగారు, రంగశాయిపురం.	10
.. కేతు రఘురామిరెడ్డిగారు, రంగశాయిపురం.	10
.. కేతు వెంకటశివారెడ్డిగారు, (తండ్రి సూరారెడ్డి) రంగశాయిపురం.	10
.. మున్నెము వెంకటస్వామినాయుడుగారు, రంగశాయిపురం.	10
.. యస్. క్రిష్ణారెడ్డిగారు, వకీలు చిలమకూరు.	10
.. శిరిగిరెడ్డి గంగిరెడ్డిగారు, నాగూరు.	10
.. కేసాపురం వెంకటసుబ్బరావుగారు, (తండ్రి చిన్నవీరయ్య) కప్రిపల్లె.	10
.. యం. పి. మునిరెడ్డిగారు, డాక్టరు జమ్మలమడుగు.	10
.. అవధానము వెంకటసుబ్బరాజుగారు, టీచర్ నందంపురం.	10

—, సో మో కు లు. —

శ్రీ వెల్లాల లక్ష్మీనరసయ్యగారు, అర్చకులు పెద్దకెట్టిపల్లె.	5
.. సేద్యమంతల వెంకటసుబ్బన్నగారు, పెద్దకెట్టిపల్లె.	5
.. మెట్టుపల్లె వెంకటమ్మగారు, (భర్త. సుబ్బిరెడ్డి) పెద్దకెట్టిపల్లె.	5
.. మాకం సుబ్బరాఘుడుగారు, (తండ్రి పెద్దపుల్లయ్యకెట్టి) పెద్దకెట్టిపల్లె.	5
.. బి. కేమారెడ్డిగారు, పెద్దకెట్టిపల్లె.	5
.. కుమ్మర సుబ్బన్నగారు, (తండ్రి బాలన్న) పెద్దకెట్టిపల్లె.	5
.. దూడేకుల సుబ్బన్నగారు, (తండ్రి చిన్నాగయ్య) పెద్దకెట్టిపల్లె.	5
.. బండి నాగిరెడ్డిగారు, పెద్దకెట్టిపల్లె.	5
.. బయ్యపురెడ్డి రామసుబ్బారెడ్డిగారు, పెద్దకెట్టిపల్లె.	5
.. చెంచయ్యగారి సుబ్బరాయుడుగారు, పెద్దకెట్టిపల్లె.	5

శ్రీ కాచన ఓబుళకొండారెడ్డిగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	మా. 5
.. డి. రూబేనుగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. మొదళ్ల సంజీవరెడ్డిగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. కాచన ఓబుళరెడ్డిగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. పేమాద్రిగారి వెంకటశేషమ్మగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. సానే పెద్దగురప్పగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. వల్యాన్ సాబుగారి దస్తగిరిసాబుగారు.	5
.. మద్దెల పెద్దసుబ్బన్నగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. మెట్టుపల్లె బాలసుబ్బారెడ్డిగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. పాలిగిరి హుసేన్ పీరాసాహెబ్ గారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. రాచంరెడ్డి కేశవులురెడ్డిగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. బయ్యపురెడ్డి వెంకటసుబ్బారెడ్డిగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. కుందెనమడుగు నంజుండయ్యగారు, వి. యం. పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. పడకండ్ల మాణిక్యరావుగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. ఎల్లు తిరుపేయిరెడ్డిగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. బి. చెన్నారెడ్డిగారు, (పరదేశీగారి) పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. బి. సుబ్బిరెడ్డిగారు, (తండ్రి సుబ్బయ్య) పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. సింగర పిచ్చన్నగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. కె. పక్కిర్ మోదీనాబుగారు, పెద్దశెట్టివల్లె.	5
.. యస్. బాదుల్లాసాహెబ్ గారు, టీచర్ శంకరాపురం.	5
.. ఉమ్మడిశెట్టి వెంకటకొండప్పగారు, నరసింహాపురము.	5
.. చిన్నెము తిమ్మప్పగారు, నరసింహాపురము.	5
.. పల్లా నారాపురముగారు, నరసింహాపురము.	5
.. ఉమ్మడిసెట్టి రంగప్పగారు, నరసింహాపురము.	5
.. పల్లా వెంకటసుబ్బయ్యగారు, నరసింహాపురము.	5
.. పల్లా వెంకటకొండప్పగారు, నరసింహాపురము.	5

- శ్రీఉమ్మడిశెట్టి వెంకటకొండయ్యగారు(వి.కొండలు)నరసింహాపురం రూ. 5
- .. పల్లా చిన్న వెంకటపతిగారు.(తండ్రి పెద్దపరికిలయ్య)చిన్నజొన్నవరం. 5
- .. బయ్యపురెడ్డి నాగిరెడ్డిగారు. చిన్న శెట్టిపల్లె. 5
- .. టి. బయ్యపురెడ్డిగారు, టీచర్ కొత్తపేట. 5
- .. సి. హెచ్. వెంకటరెడ్డిగారు, టీచర్ కొత్తపేట. 5
- .. యం. వెంకటరెడ్డిగారు, టీచర్ కొత్తపేట. 5
- .. జి. శివరామిరెడ్డిగారు, టీచర్ కొత్తపేట. 5
- .. పుంగమారు పెద్దబ్బిగారు, పం॥ బో॥ ప్రెశిడెంటు, దొరసానిపల్లె 5
- .. జానపాటి సింగరప్పగారు, దొరసానిపల్లె. 5
- .. కె. గురిపిరెడ్డిగారు, టీచర్ దొరసానిపల్లె. 5
- .. అప్పళాయాగారి చిన్నవీరాచారిగారు, బొల్లవరం. 5
- .. భూమిరెడ్డి కంచిరెడ్డిగారు, బొల్లవరము. 5
- .. నరాల నారాయణరెడ్డిగారు, బొల్లవరము. 5
- .. బద్వేలు గురిపిరెడ్డిగారు, బొల్లవరము. 5
- .. సరాల బాలిరెడ్డిగారు, బొల్లవరము. 5
- .. బద్వేలు పెద్దపుల్లారెడ్డిగారు, బొల్లవరము. 5
- .. కందుల నారాయణరెడ్డిగారు, బొల్లవరము. 5
- .. గౌరు తిరుపతిరెడ్డిగారు, బొల్లవరము. 5
- .. కె. ఓబలేసుగారు, (దేవాంగులు) ప్రొద్దుటూరు టౌన్. 5
- .. బి. కొండయ్యగారు. (దేవాంగులు) ప్రొద్దుటూరు టౌన్. 5
- .. అలంకారము శేషమరాజుగారు, ప్రొద్దుటూరు టౌన్. 5
- .. బి. శంకరరెడ్డిగారు. ప్రొద్దుటూరు టౌన్. 5
- .. యం. కొండారెడ్డిగారు, ప్రొద్దుటూరు టౌన్. 5
- .. యం. పుల్లమరాజుగారు, డాక్టరు వెంకటేశ్వర్లపేట. 5
- .. వింజమూరు పెద్దసుబ్బన్నగారు, హోమస్ పేట. 5
- .. అలంకారము వెంకటస్వామిరాజుగారు, శ్రీరాములపేట. 5

శ్రీసరస్వతిమూర్తిరాజుగారు, శ్రీరాములపేట.	యా. 5
.. మాకం నాగసుబ్బరాయుడుగారు ప్రొద్దుటూరు లాం.	5
.. వరికుంట మునిశాస్త్రిరాజుగారు, శ్రీముక్తిరామేశ్వరము	5
.. వరికుంట అచ్చమ్మగారు, శ్రీముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. కొడవలూరు చంద్రమ్మగారు, శ్రీముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. కొడవలూరు వెంకటశేషమ్మగారు, శ్రీముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. కొడవలూరు శంకరనారాయణమ్మగారు శ్రీముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. కొడవలూరు చంద్రశేఖరరాజుగారు, ముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. వరికుంట మునిశేఖరరాజుగారు, శ్రీముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. పి. క్రిష్ణారెడ్డిగారు, శ్రీముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. గుండ్లూరు పెద్దకడపయ్యగారు, శ్రీముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. గుండ్లూరు నారాయణగారు. శ్రీముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. వద్ది చిన్నవోబులేసుగారు, శ్రీముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. చెన్నా వరదయ్యగారు, శ్రీముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. బద్వేలు పుల్లారెడ్డిగారు, శ్రీముక్తిరామేశ్వరము.	5
.. పాపనబోయిన పెద్దసుబ్బయ్యగారు, (తండ్రినాగయ్య) చామలవారిపల్లె	5
.. రాచర్ల వెంకటశేషన్నగారు. టీచర్ హైస్కూలు జమ్మలమడుగు	5
.. యన్. సుబ్బన్నగారు, టీచర్ కాకిరేనిపల్లె.	5
.. ఆన్నపురెడ్డి కొండారెడ్డిగారు, అరకటవేముల.	5
.. కసిరెడ్డి లక్ష్మిరెడ్డిగారు, టీచర్ పల్లపాడు.	5
.. పి. దై వాదీనముగారు, టీచర్ కానపల్లె.	5
.. తంగెళ్ల నారాయణరాజుగారు, టీచర్ బొజ్జవారిపల్లె	5
.. బి. తె. ఐజయ్యగారు, టీచర్ పల్లవోలి	5
.. బి. సుబ్బన్నగారు, టీచరు పెద్దచీపాడు.	5
.. కాశహస్తి మునిరాజుగారు, (తండ్రి మునిరాజు) భద్రపల్లె	5
.. కేతేపల్లె వెంకటసుబ్బయ్యగారు, (తండ్రి పుల్లయ్య) భద్రపల్లె	5

శ్రీవడ్డమాను మల్లారెడ్డిగారు, (అండ్రివీరారెడ్డి) భద్రపల్లెకొట్టాల రూ.	5
.. తాతిరెడ్డి సుబ్బారెడ్డిగారు, చిన్నగురువలూరు.	5
.. బొజ్జా నాగమ్మగారి వోబయ్యగారు, చిన్నగురువలూరు.	5
.. వసపుల బసయ్యశెట్టిగారు, చిన్నగురువలూరు.	5
.. యల్. క్రిష్ణమూర్తిగారు సన్ రిజిస్ట్రార్, మైదుకూరు.	5
.. యస్. పప్పురిరెడ్డిగారు, టీచర్ మైదుకూరు.	5
.. ఆర్. రంగరావుగారు, టీచర్ శివపురము.	5
.. గోవిందు బాలసుబ్బారెడ్డిగారు, ఎల్లంపల్లె.	5
.. మూలె చిన్నగురివిరెడ్డిగారు. ఎల్లంపల్లె.	5
.. కోటా సంజీవరాయుడుగారు, ఎల్లంపల్లె.	5
.. ప్యార్నపాటి వెంకటసుబ్బయ్యగారు, కరణం ఎల్లంపల్లె.	5
.. కోగటం నాగయ్యగారు, తప్పెటవారిపల్లె.	5
.. ప్యార్నపాటి వెంకట్రాజుగారు, టీచర్ శెట్టివారిపల్లె.	5
.. కె. చితంబరరావుగారు టీచర్, శెట్టివారిపల్లె.	5
.. యం. నారాయణరాజుగారు టీచర్, తప్పెటవోబాయపల్లె.	5
.. మోతె చిన్నవెంకోబరావుగారు టీచర్, మిట్టమానిపల్లె.	5
.. షేక్. కమాల్ సాబుగారు టీచర్, మిట్టమానిపల్లె.	5
.. డి. రామన్నగారు టీచర్, మిట్టమానిపల్లె.	5
.. యం. ఈశ్వరరెడ్డిగారు, మొయ్యాయిపల్లె.	5
.. యం. రామయ్యశెట్టిగారు టీచర్, వనిపెంట.	5
.. కె. పి. ఇబ్రాయీల్ గారు డాక్టర్ అండ్ టీచర్, వనిపెంట.	5
.. యస్. రామన్నగారు టీచర్, వనిపెంట.	5
.. సింగసాని పరంధామయ్యశెట్టిగారు, బద్వేలు.	5
.. యస్. నారాయణరెడ్డిగారు టీచర్, వీరపునాయునిపల్లె.	5
.. దొంతిరెడ్డి గంగిరెడ్డిగారు టీచరు. గోటూరు.	5
.. గుమ్మళ్ల బాలిరెడ్డిగారి వెంకటసుబ్బారెడ్డిగారు, ఎగువపల్లె.	5

శ్రీగుమ్మళ్ల కుమారస్వామిరెడ్డిగారు, ఎగువపల్లె.	రూ. 5
„ గుమ్మళ్ల నాగరాజురెడ్డిగారు, ఎగువపల్లె.	5
„ గుమ్మళ్ల రాజగోపాల్ రెడ్డిగారు, ఎగువపల్లె.	5
„ జి. సత్యకమలాకరరెడ్డిగారు, ఎగువపల్లె	5
„ గోసల సుబ్బారెడ్డిగారు, ఎగువపల్లె	5
„ పొట్టిపాటి జయరామిరెడ్డిగారు, ఎగువపల్లె.	5
„ దాదిరెడ్డి ముత్యాలగారి నారాయణరెడ్డిగారు ఎగువపల్లె.	5
„ రామిరెడ్డి రామకృష్ణారెడ్డిగారు, ఎగువపల్లె.	5
„ గుమ్మళ్ల మునిరెడ్డిగారు, వి. యం. ఎగువపల్లె.	5
„ బి. సుబ్బయ్యగారు, టీచర్ అంబవరము.	5
„ కొత్త రామసుబ్బయ్యగారు, వి. యం. దిగువపల్లె.	5
„ నద్దిముల్లా దస్తగిరిసాహెబ్ గారు, దిగువపల్లె.	5
„ వెల్లశిరి గోవర్ధనరాజు, జనార్ధనరాజు, విజయభాస్కరరాజు, డి. కొత్తపల్లె	5
„ కందుల చిన్న బాలిరెడ్డిగారు, డి. కొత్తపల్లె.	5
„ పరిమి శెట్టి కొండన్నగారు, టీచర్ నందిమండలం.	5
„ చిరిపిరెడ్డి నారాయణరెడ్డిగారు, ఎఱ్ఱబల్లె.	5
„ యం. కృష్ణయ్యగారు, టీచర్ పోట్లదుర్తి.	5
„ వి. వై. వెంకట్రామాచారిగారు, పోట్లదుర్తి.	5
„ బెల్లం బాలసుబ్బరాయుడుగారు, టీచర్ గోనుమాకులపల్లె.	5
„ కుంచము వెంకటరెడ్డిగారు, (తండ్రి వెంకటరెడ్డి) కోకటం	5
„ సగిలి పుల్లారెడ్డిగారు, (తండ్రి గంగిరెడ్డి) కోకటం.	5
„ గరడగారి నాగిరెడ్డిగారు, (తండ్రి సుబ్బరెడ్డి) కోకటం.	5
„ బచ్చెనబోయిన పెద్దసుబ్బయ్యగారు (తండ్రి సుబ్బయ్య) కోకటం.	5
„ సెట్టిపల్లె లక్ష్మిరెడ్డిగారు, (తండ్రి పుల్లారెడ్డి) కోకటం.	5
„ గండ్లూరు వీరారెడ్డిగారు, (తండ్రి పెద్దవీరారెడ్డి) కోకటం.	5
„ బండి ఓబన్నగారు, (తండ్రి ఎఱ్ఱపురెడ్డి) కోకటం.	5

శ్రీ ఆకుల వీరారెడ్డిగారు, (తండ్రి వీరారెడ్డి) కోకటము.	రూ. 5
.. వై. సి. వి. రెడ్డిగారు, బోనాల గ్రామం.	5
.. యస్. కమల్ రాజుగారు, మ్యూజికల్ డైరెక్టర్, సుంకేపల.	5
.. పూనిపర్తి అంజనేయరాజుగారు, టీచర్ పుట్లంపల్లె.	5
.. అవధానం ప్రభాకరరాజుగారు, టీచర్ ఆదినిమ్మాయపల్లె.	5
.. పత్తూరు సుబ్బరాయాచారిగారు, కర్నూరుపల్లె.	5
.. లింగంపల్లె ఓబుళరెడ్డిగారు, కర్నూరుపల్లె.	5
.. కోడూరు శివయ్యగారు, కర్నూరుపల్లె.	5
.. రాయంకల చెన్నప్పగారు, రంగశాయిపురము.	5
.. కేతు నాగమల్లారెడ్డిగారు, రంగశాయిపురం.	5
.. యస్. సుబ్బారెడ్డిగారు, చిలమకూరు.	5
.. అవధానం వెంకటసుబ్బారాజుగారు, టీచర్ మద్దూరు.	5
.. డి. సుబ్బారెడ్డిగారి, టీచర్ మద్దూరు.	5
.. చక్రపాణి వెంకటసుబ్బారాజుగారు (సుకవిమణి) గూడెము.	5
.. చక్రపాణి కొండమరాజుగారు, గూడెము.	5
.. చక్రపాణి రామరాజుగారు, (తండ్రి కొండమరాజు) గూడెము.	5
.. చక్రపాణి గిరిరాజుగారు, (తండ్రి కొండమరాజు) గూడెము.	5
.. తంగెళ్ల సుబ్బారాజుగారు, టీచర్ (తండ్రి రామరాజు) ఎట్లగుంట్ల.	5
.. దాదే నల్లయ్యగారు, (తండ్రి లింగయ్య) రావూరు.	5
.. పరస్వతి వెంకటరమణరాజుగారు, (తండ్రి సుబ్బారాజు) రావూరు.	5
.. సరస్వతి వేంకటాచలపతిరాజుగారు, (తండ్రికోటమరాజు) రావూరు.	5
.. పూనిపర్తి పెద్దవెంకటశేషమరాజుగారు, కొత్తూరు.	5
.. పూనిపర్తి సుబ్బరామరాజుగారు, (తండ్రి గోవిందరాజు) కొత్తూరు.	5
.. బిట్రగుంట చెంచురాజుగారు, తంగెళ్ల.	5
.. బిట్రగుంట వెంకటసుబ్బారాజుగారు, చెంబేడు.	5
.. అలంకాశము పెంచలరాజుగారు, టీచర్ కలుపాయి.	5

- ౧౧ యం. చిన్నవోబులరెడ్డిగారు, వి. యం. మడకలవారిపల్లె. రూ. 5
- „ యన్. హుసేన్ సాహెబ్ గారు మహబూబ్ నుబహాని కంపెనీ ప్రొద్దుటూరు 5
- „ కె. బెన్నయ్యగారు, టీచర్ ప్రొద్దుటూరు. 5
- „ లేవాక గుండీల పీరారెడ్డిగారు, (తండ్రినారాయణరెడ్డి) కోకటము 5
- „ యం. ఓబన్నగారు, టీచర్ గుంతచిపాడు. 5
- „ చక్రవరము రంగరాజుగారు, హెడ్డాప్పరు హైస్కూలు మైదుకూరు. 5
- „ సింగరసుబ్బన్నగారు, పెద్దశెట్టిపల్లె. 5
- „ బి. రామమూర్తిరాజుగారు, టీచర్ గుంటకల్. 5
- „ మన్నెము వెంకటస్వామినాయుడుగారు, రంగశాయిపురం. 10
- „ వల్యాన్ సాబుగారి దస్తగిరిసాబుగారు, పెద్దశెట్టిపల్లె. 5
- „ సింగన్నమల రామస్వామిగారు, ప్రొద్దుటూరు టౌన్. 5
- „ ఎద్దుల పెద్దవెంకటసుబ్బారెడ్డిగారు, శంకరాపురం. 5
- „ తల్లిపురెడ్డి నాగిరెడ్డిగారు, (తండ్రి సుబ్బిరెడ్డి) కోకటము. 5
- „ పూనిపర్తి చిన్న శేషమరాజుగారు, కొత్తూరు. 5

